ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII

NESECRET
Exemplarul nr. ....

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

"CAROL I"

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

Nr. 1 **Anul 2008**

**PUBLICAȚIE ŞTIINȚIFICĂ DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ DE CATEGORIA "B+"
RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (CNCSIS)**

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"
BUCUREŞTI – 2008

Coperta*: Prof.univ.dr. ION EMIL*

CONSILIUL DE COORDONARE

Gl.prof.univ.dr. Mircea Mureşan - preşedinte
Col.(r) prof. univ.dr. Ion Emil - secretar
Gl.fl.aer.prof.univ.dr. Florian Râpan
Gl.bg.(r) prof.univ.dr. Viorel Buța
Cam.fl.(r) prof.univ.dr. Marius Hanganu
Cdor.prof.univ.dr. Traian Anastasiei
Lt.col.prof.univ.dr. Daniel Dumitru
Col.(r) cercetător ştiințific gr.I dr. Constantin Moştoflei

Referenți

Gl.bg.(r) prof.univ.dr.Costică Țenu
Cdor.prof.univ.dr. Vasile Bucinschi
Col.prof.univ.dr. Constantin Hlihor
Col.prof.univ.dr. Dănuț Manta
Col.prof.univ.dr. Gheorghe Minculete
Lt.col.prof.univ.dr. Ion Roceanu
Conf.univ.dr. Ana-Maria Negrilă
Lect.univ.dr. Consuela Drăgan

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

- ***Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.***

ISSN 1584 – 1928

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"

C U P R I N S

Implicații ale desfășurării operației asupra structurii comandamentului 7
Col.(r) prof.univ.dr. IOAN GEANTĂ

Coordonarea – atribut al comandantului. Concept şi conținut 15
Col.(r) prof.univ.dr. IOAN GEANTĂ

Procesul de integrare europeană şi dimensiunea economică a securității 22
Lt.col.lect.univ.drd. DOINA MUREŞAN

Aspecte tehnico-economice privind standardizarea internațională în domeniul telecomunicațiilor 34
Col.(r) prof.univ.dr. GHEORGHE BOARU
Lt.col.lect.univ.drd. DOINA MUREŞAN
Lt.col. SILVIU PREDA

Raporturile energetice Uniunea Europeană- Rusia 48
Cpt.conf.univ.dr. DOREL BUŞE
Lect.univ.dr. DRAGOŞ FRĂSINEANU

Politici administrative ale Uniunii Europene 58
Prof.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE
Lect.univ.drd. VALENTINA-SIMONA MALEŞCU

Tendințe şi strategii logistice determinate de accentuarea procesului de globalizare 65
Col.prof.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE
Lt.col.drd. ANCA MINCULETE

Tendințe majore în evoluția dimensiunii militare a securității NATO 72
Lt.col.drd. ALIN BODESCU

Lupta comunității internaționale împotriva criminalității organizate transnațional 82
Drd. procuror AUREL-MIHAI CIOROBEA
Slt. MARIUS MILITARU

Interacțiunea sistemelor terminologice militare 97
Lect.univ.dr. LUIZA-MARIA OLTEANU

Termenii-abrevieri în terminologia NATO. Abordare teoretică..... 103
Lect.univ.dr. LUIZA-MARIA OLTEANU

E-mail communicative activities 107
Conf.univ.dr. ANA-MARIA CHISEGA-NEGRILĂ

Polisemia în limbajul specializat militar 114
Lect.univ. SPERANZA TOMESCU

Antonimia şi lexicul specializat militar 122
Lect.univ. SPERANZA TOMESCU

Necesitatea realizării unei concepții unitare la nivelul Armatei României cu privire la recrutarea şi selecția personalului militar profesionalizat 127
Cpt.cdor.drd. MARGARETA ALEXANDRESCU

Promovarea profesiei militare – deziderat obligatoriu în asigurarea unei baze de selecție eficiente 136
Cpt.cdor.drd. MARGARETA ALEXANDRESCU

Considerații privind posibilitățile de optimizare a managementului informației în situații de urgență 144
Cdor.drd. DORINEL ALEXANDRESCU

Sistemul informațional pentru managementul informației în situații de urgență şi modalități de optimizare a acestuia 150
Cdor.drd. DORINEL ALEXANDRESCU

Cumulul de funcții în România 156
Lect.univ.dr. COSMIN CERNAT

Delimitări conceptuale ale operațiilor speciale întrunite 165
Lt.col.conf.univ.dr. IOAN-CONSTANTIN STAN
Mr.drd. DORU-CONSTANTIN TOCILĂ

Uniunea Europeană ca actor geopolitic 171
Lt.col.lect.univ.dr. STAN ANTON

Identificarea, analiza şi managementul riscului în planificarea acțiunilor militare 177
Lt.col.lect.univ.dr. STAN ANTON

Complexitatea şi flexibilitatea în managementul strategic al organizației, inclusiv al celei militare 194
Conf.univ.dr. ELENA DOVAL
Lect.univ.drd. ANA-MONA ILIE

Strategia standardizării în management, inclusiv în cel al apărării, în condițiile globalizării 203
Conf.univ.dr. ELENA DOVAL
Lect.univ.drd. ANA-MONA ILIE

Vulnerabilități ale fenomenului terorist 212
Drd. LAURENȚIU-LIVIU DUMITRU

România în NATO şi UE – şansa modernizării 225
Drd. ELENA DUMITRU

Tradiție şi prezent în expertiza contabilă din România 238
Col.dr.ec. EMIL MARE

Evoluția dreptului internațional umanitar din Antichitate până la Pacea Wesphalică 250
Cdor.av. (r) lect.univ.dr. DUMITRU TOMA

Crimele împotriva umanității şi crimele de război în dreptul internațional umanitar 257
Cdor.av. (r) lect.univ.dr. DUMITRU TOMA

Informația în contextul globalizării 269
Mr. DAN IONESCU

Aspecte privind pluripartidismul şi pluralismul în România 273
Lt.col.drd. FILOFTEIA MÎNICAN

Influența conceptelor de securitate asupra construcției structurilor militare 280
Lt.col. IONEL IRIMIA

Relația dintre conceptele operaționale, tehnologie şi structurile militare 295
Lt.col. IONEL IRIMIA

Ipoteze şi situații de criză internă. Gestionarea situațiilor de criză pe plan național sau teritorial 306
Jurist CRISTIAN GÂSCĂ

Sistemul național de ordine publică (SNOP) – componentă a sistemului național de securitate şi apărare 321
Jurist CRISTIAN GÂSCĂ

Metode şi tehnici didactice de predare-învățare
folosite în procesul educațional.....328
Col. GHEORGHE APOSTOL

Considerații privind valențele naționale şi internaționale
ale auditului intern.....333
Economist MIHAELA GHEORGHE

Răspunsuri comportamentale generate de exercitarea
autorității: obediența şi/sau violența.....341
Lt.drd. SIMONA ERCIULESCU

Strategii şi tehnici de comunicare în cadrul acțiunilor
cu risc asimetric la adresa securității globale 351
Drd. MARIA PRIOTEASA

Preotul capelan, între slujirea pastorală şi misiunea militară 358
Pr. lect.univ.dr. SORIN PITIC TRAN

Considerații asupra lucrătorului bazat pe cunoaştere 364
Slt.drd. FLORIN ŞTIBLI

Criterii de eficacitate a războiului electronic în operațiile
de apărare aeriană.....371
COSTEL LĂCĂTUŞU

Considerații privind unele aspecte actuale şi soluții
de perspectivă privind înzestrarea forțelor de geniu.....381
Lt.col.conf.dr. DUMITRU RADU

Considerații privind modul de acțiune a trupelor
de geniu în contextul unor acțiuni militare probabile.....388
Lt.col.conf.dr. DUMITRU RADU

Parteneriatul armată – societatea civilă.....396
MARILENA IVAŞCU (UNGUREANU)

Indicatori pentru măsurarea mentenanței 401
Col.(r) prof.univ.dr.ing. EUGEN SITEANU

Organizațiile internaționale, actori importanți
în sistemul internațional 413
Conf.univ.dr. LEONIDA MOISE

Război şi pace în Cartea Judecătorilor 421
Pr. lect.dr. MIHAIL TEODORESCU

IMPLICAȚII ALE DESFĂŞURĂRII OPERAȚIEI ASUPRA STRUCTURII COMANDAMENTULUI

IMPLICATIONS OF OPERATIONS DEVELOPMENT TO HEADQUARTERS' STRUCTURE

Col.(r) prof.univ.dr. Ioan GEANTĂ*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Desfăşurarea activităților administrative se poate efectua cu structura de comandament existentă la pace. Buna desfăşurare a activităților pe timp de campanie obligă comandantul şi şeful de stat major să alcătuiască o structură temporară a comandamentului. Compartimentele organizate temporar trebuie să aibă ca punct comun îndeplinirea aceloraşi atribuții.

The headquarters' structure during peace can undertake administrative duties. The Well-development of duties during campaign forces the commander and the chief of staff to establish temporary structure for the headquarters. The temporary structured cells must have as a common task the accomplishment of same duties.

Cuvinte cheie: ducerea operației, organizare temporară, compartimente pentru planificare, grup de planificare operațională, centru de conducere operații curente.

Keywords: *operation's development, temporary structure, planning cells, operational planning group, tactical operational center.*

Misiunea primită de o structură militară este dusă la îndeplinire în două etape distincte: pregătirea misiunii şi desfăşurarea (ducerea) acțiunilor în vederea îndeplinirii acesteia. Etapa de pregătire a misiunii comportă la rândul ei o structurare pe subetape şi anume: planificare, organizare, coordonare şi control.

Un comandament militar se poate găsi în două situații: neangajat în luptă sau angajat. În situația în care este neangajat în luptă cele două etape, respectiv pregătirea şi desfăşurarea se succed în ordinea firească. În situația în care comandamentul este angajat în luptă, îl găsim în etapa de desfăşurare a

* Tel. *319.48.80 / 0146*

unei misiuni, concomitent cu pregătirea următoarei misiuni. Este o situație complicată, dar cel mai des întâlnită.

Prima situație este mai frecventă la eşaloane tactice, dar, surprinzător, tot la aceste eşaloane frecvența celei de-a doua situații este suficient de mare. Eşalonul strategic se regăseşte în prima situație până la declanşarea conflictului, după care se va regăsi în postura de a adapta planurile pe timpul desfăşurării celei prezente.

Aceste situații complexe în care se va situa un comandament şi având ca suport o experiență bogată, dar şi o susținere regulamentară, impune comandantului să structureze comandamentul în vederea îndeplinirii misiunii primite şi pregătirii noii misiuni în următoarele componente:

- grupa de conducere;
- centrul operațional de procurare (colectare) şi analiză a informațiilor;
- centrul de conducere a operației curente;
- grupul de planificare operațională;
- grupul de lucru intermediar de coordonare;
- grupa de conducere de rezervă;
- grupa de conducere înaintată;
- grupul de consilieri şi personal de relații publice.

Facem precizarea că toate aceste structuri le vom găsi doar la eşaloane strategice şi chiar operative. La eşaloane tactice, datorită numărului redus de personal din comandament se vor organiza doar primele patru structuri. Trebuie avută în vedere şi situația în care structura comandamentului, chiar de nivel tactic (în acțiuni multinaționale) poate avea toate structurile. În această situație dimensionarea comandamentului se va face în strânsă concordanță cu importanța misiunii primite. Când vorbim de nivel tactic avem în vedere statul de organizare al unei unități sau mari unități operaționalizată, existent la pace.

Grupa de conducere – este structura ce lucrează doar în momentele de analiză şi decizie. Este alcătuită din comandant, locțiitor, şeful de stat major şi şefii de S/G-uri. Din alcătuirea sa deducem că sunt angajați în luarea deciziei toți factorii de răspundere. Din această grupă mai pot face parte următorii: şeful forțelor pentru operații speciale (când există); consilieri; reprezentanți ai altor mari unități şi unități cu care se cooperează.

După luarea deciziilor fiecare membru al grupei se întoarce la structura din care face parte (cele trei centre).

Centrul operațional de procurare şi analiză a informațiilor este condus de şeful S/G-2 şi compus din personalul din S/G-2, mai puțin cei repartizați în celelalte două centre. Îşi desfăşoară activitatea pe întreaga durată a planificării şi ducerii operației. Această structură planifică, organizează şi

conduce sistemul de informații propriu pentru procurarea datelor. Ține legătura cu eşalonul superior, cu vecinii, cu subordonații privind informarea şi raportarea datelor situației. Analizează datele procurate de propriul sistem de informații şi le transformă în informații pe care le pune la dispoziția comandamentului. Primeşte din întreg comandamentul şi de la structuri subordonate cereri de informații, planifică şi organizează procurarea şi analiza acestora în timp util. Activitatea acestui centru (structuri) este permanentă, atât pe timpul pregătirii operației, cât şi pe cel al ducerii acesteia. De regulă, activitatea centrului trebuie să fie caracterizată de anticiparea viitoarei operații, devansând procurarea datelor necesare pe timpul pregătirii. Susținem acest punct de vedere deoarece „materia primă" a activității comandamentelor este informația. În lipsa acesteia nu se pot lua decizii, iar când sunt insuficiente informațiile, deciziile luate suportă un grad sporit de risc. Pe timpul ducerii operației, datele cunoscute despre anumite obiective nu mai sunt suficiente. Aceste obiective îşi vor schimba poziția prin mişcare. Apar, de asemenea, alte obiective care pot influența acțiunile în curs de derulare şi trebuie să procurăm aceste date. În concluzie, activitatea de procurare şi analiză a informațiilor este continuă, neexistând perioade sau etape cu intensitate scăzută, ba dimpotrivă, pentru a controla informativ zona de responsabilitate activitatea celor implicați în planificare, organizare, coordonare şi control a sistemului de informații are intensitate şi continuitate. Pe timpul ducerii operației centrul de conducere operații curente solicită informațiile necesare de la centrul operațional de procurare şi analiză. Nevoi de informații sunt cerute şi de către grupul de planificare operațională din momentul primirii OPORD sau cel puțin comandantul a fost înştiințat despre intenția viitoarei misiuni.

Centrul de conducere a operației curente este condus nemijlocit de şeful S/G-3. Se constituie în principal din personal din S/G-3 (din biroul conducere operații curente) şi reprezentanți ai S/G-1,2,4,5,6. În situația în care comandamentul are şi alte forțe la dispoziție decât cele organice, vom găsi şi reprezentanții respectivi.

Principala responsabilitate a centrului este conducerea operației curente. Centrul va funcționa doar pe timpul desfăşurării operației. Pentru îndeplinirea la parametri maximi a responsabilității, şeful acestui centru va stabili o organizare internă proprie, în scopul fluidizării relațiilor de lucru şi optimizării conducerii. Activitatea se desfăşoară în echipă şi trebuie să existe o informare promptă şi integrală despre situație, pentru a se înțelege corect dispunerea forțelor proprii şi ale inamicului, manevra ce se execută, mutațiile ce apar.

Prin plan, forțele şi mijloacele ocupă anumite poziții şi primesc misiuni. Odată cu declanşarea operației, fiecare element de dispozitiv îşi va

schimba poziția. Modificările în starea forțelor şi mijloacelor în timp şi spațiu trebuie să se facă în concordanță cu cele planificate. Prin activitatea centrului se urmăreşte respectarea celor planificate.

Este acceptată ideea că oricât de corect se execută o planificare, pe timpul ducerii operației, datorită existenței inevitabil şi a unor factori aleatori, între planificare şi execuție pot apărea modificări. Nu trebuie să generalizăm acest fapt, dar trebuie să-l acceptăm ca existent, chiar şi într-un procentaj scăzut.

Cunoscând în orice moment situația forțelor angajate în operație se face o comparare cu planul existent. În situația în care apar devieri, se face o analiză, şi se propun soluții către grupa de conducere. Aceasta are legitimitatea de a aproba propunerile înaintate. Corecția devierii se va face prin emiterea unui ordin fragmentar de către centrul de conducere operații curente. Pe timpul ducerii luptei se va urmări ca sincronizarea acțiunilor să nu se întrerupă, iar dacă totuşi se produce acest fapt, să se restabilească rapid.

Pentru a putea să desfăşoare activitățile de conducere a operației curente şi să propună măsuri pentru corectarea devierilor, componenta acestui centru trebuie să fie dimensionată pe măsura responsabilităților. În operații multinaționale, acest lucru se realizează cu uşurință. Dimensionarea comandamentelor se face după necesități de către statele participante.

La nivel strategic şi operativ este de asemenea rezolvată problema prin existența în cadrul J-3 a două structuri: una pentru conducere şi una pentru planificare. Problema cea mai dificilă este la nivel tactic şi în mod deosebit la cele mai mici eşaloane. Rezolvarea va veni odată cu operaționalizarea structurii, inclusiv a comandamentului.

Se poate pune întrebarea: de ce adaptarea planului (a devierii) se face de către centrul de conducere a operației curente şi de ce nu de grupul de planificare operațională.

Răspunsul este logic şi simplu. Centrul de conducere a operației curente cunoaşte situația, face propuneri pentru rezolvare şi ar mai rămâne al treilea pas, întocmirea documentului, care se face mai uşor de cel ce a făcut primii doi paşi decât de cel care est pus să reia primii doi paşi. Ca ultim argument trebuie să amintim faptul că între centrul de conducere operații curente şi forțe există o comunicare permanentă.

Grupul de planificare operațională este condus de către şeful J-5 (la comandamentele joint) şi de către şeful biroului (compartimentului) planificare acțiuni viitoare din S/G-3 la nivel tactic. Din structura grupului fac parte: în principal personal din S/G-3, reprezentanți din S/G-1,2,4,6. Componența grupului trebuie să asigure executarea actului de planificare, organizare, coordonare şi control, respectiv pregătirea operației.

Existența grupului este legată de actul de planificare, ce se poate desfăşura atât pe timpul ducerii operației, cât şi în perioada în care nu sunt acțiuni. Problema cea mai grea de rezolvat pentru un comandant este desfăşurarea concomitentă a activităților de procurare informații, conducere a operației curente şi planificare a operației viitoare. Grupul de planificare operațională va fi angajat în decizii în cele două momente desfăşurate de comandament. La nivel tactic unde misiunea este planificată pentru o jumătate de zi (batalion) sau doar o zi (brigadă şi orientare doar pentru ziua a doua – a treia) suprapunerea activităților de procurare informații, conducere operații curente şi planificare a operației viitoare, angajează întreg personalul comandamentului şi cu greu putem spune că vom organiza lucrul în ture. La nivel operativ şi în mod deosebit strategic lucrul în cadrul comandamentului se organizează în ture, asigurând refacerea capacității fizice a cadrelor.

Membrii grupului de planificare operațională desfăşoară toate activitățile prevăzute în procesul de planificare. După aprobarea CONOPS şi OPLAN de către eşalonul superior şi pregătirea operației de către eşaloanele ce execută acțiunea, documentele de conducere vor sosi pe masa de lucru a centrului de conducere operații curente pentru desfăşurarea acțiunilor planificate.

Grupul de lucru intermediar de coordonare este o structură nepermanentă şi se constituie din personal aparținând celor trei centre permanente (ele la rândul lor temporare – ca urmare a organizării comandamentului în aceste structuri pe timpul ducerii operației), respectiv centrul operațional de procurare şi analiză a informațiilor, centrul de conducere operații curente şi grupul de planificare operațională şi care reprezintă toate structurile comandamentului. Coordonarea acțiunii forțelor este atribut al comandantului, însă acest grup de lucru intermediar propune măsurile şi le pune în aplicare după aprobarea lor de către comandant. Activitatea acestui grup se desfăşoară doar în anumite momente ale operației, când au loc devieri de la plan.

În responsabilitatea grupului intră două domenii importante:

- supravegherea de ansamblu a operației cu influențele apărute pe parcurs, implicații asupra adaptării planului şi transmiterea de ordine suplimentare la subordonați;
- procesul de actualizare a listei cu obiective/ținte ce trebuie lovite/neutralizate şi în mod deosebit prioritizarea acestora.

Grupul de lucru intermediar de coordonare trebuie văzut ca veriga imediat subordonată grupei de conducere. Analizele importante şi măsurile de adoptare a planului ca şi problema finalității – coordonarea acțiunilor forțelor se rezolvă prin acest grup.

Grupa de conducere de rezervă se constituie din personal aparținând tuturor structurilor comandamentului pentru a deservi punctul de comandă de rezervă. Persoana investită de comandant să conducă activitatea din punctul de comandă de rezervă este locțiitorul comandantului.

Constituirea grupei de conducere de rezervă suportă unele comentarii:

- normele regulamentare referitoare la organizarea punctului de comandă de rezervă există începând cu eşaloanele tactice;
- există prevederi privind constituirea grupei de conducere de rezervă;
- la unele structuri există, la altele nu în suficientă măsură mijloace pentru realizarea comunicațiilor/legăturilor între structuri;
- unele comandamente au posibilitatea de a constitui această grupă având personal suficient, însă la eşaloane tactice cât mai mici este foarte greu de găsit persoanele care să încadreze şi această grupă.

În concluzie, realizarea acestei grupe depinde de existența persoanelor care să compună grupa şi de existența mijloacelor de legătură.

Grupa de conducere înaintată se stabileşte sub forma unei celule de comandă pentru executarea funcției de control, dar şi pentru sprijinul conducerii operației de către subordonați. Efectiv membrii grupei trebuie să se asigure că ordinul trasmis de eşalonul decident se transpune în practică aşa cum s-a ordonat. În acelaşi timp cu actul de control se desfăşoară şi cel de sprijin al conducerii. Din compunerea grupei va face parte un număr redus de persoane, de regulă, din compartimentele 2 şi 3, uneori şi din celelalte. În opinia noastră această grupă se poate organiza de la cele mai mici eşaloane, însă cu cât eşalonul organizator este mai mic (are în comandament număr redus de persoane) nu se vor putea îndeplini cele două atribute, respectiv control şi sprijin al conducerii, ci doar pe primul, printr-un număr redus de persoane, sau doar una.

Grupul de consilieri şi personal de relații publice cuprinde, conform titulaturii, de la consilieri politici, juridici, elemente de secretariat, personal de relații publice, la ofițeri de legătură.

Acest grup este foarte necesar la eşalonul strategic, operativ, dar şi tactic. Pentru eşalonul tactic acest grup se va constitui în mod deosebit în operații multinaționale şi/sau independente. Atunci când o structură tactică este parte a unui eşalon care are un asemenea grup bine organizat, va beneficia de consilierea acestuia. Doar în operații independente şi în mod deosebit şi multinaționale, chiar dacă în structura organizatorică a comandamentului nu există asemenea consilieri, în structura operațională va fi cuprins acest personal pentru consilierea comandantului.

În concluzie, apreciem că structura organizatorică a comandamentului existentă în statul de organizare se va modifica pe timpul ducerii operației.

Până la începerea operației (primei acțiuni) comandamentul elaborează decizia organizând în primul rând grupul de planificare operațională, iar celelalte structuri vor fi în conformitate cu statul de organizare. După începerea operației, este nevoie să răspundem solicitării acțiunii, adică să reorganizăm comandamentul pe structuri care să aibă ca responsabilitate: procurarea şi analiza informațiilor; conducerea operației curente; planificarea operației viitoare; coordonarea acțiunii forțelor şi sincronizarea efortului; consilierea comandantului.

Aceste domenii de responsabilitate ale comandamentului impune structurarea pe compartimente temporare şi permanente.

Compartimente temporare:

- grupa de conducere;
- grupul de lucru intermediar de coordonare.

Compartimente permanente:

- centrul operațional de colectare şi analiză a informațiilor;
- centrul de conducere a operației curente;
- grupul de planificare operațională;
- grupul de consilieri şi personal de relații publice;
- grupa de conducere de rezervă;
- grupa de conducere înaintată.

Facem precizarea că ultimele două grupe depind de factorii prezentați anterior şi că, de regulă, la eşaloane tactice lipsesc.

În limbajul operațional se utilizează următoarele prescurtări:

- JIC (Joint Intelligence Center) şi prin extrapolare TIC (Tactical Intelligence Center) pentru eşaloane tactice;
- JOC (Joint Operational Center) şi pentru eşaloane tactice TOC (Tactical Operational Center);
- JOPG (Joint Operational Planning Group) şi OPG (Operational Planning Group) la nivel tactic.

Organizarea procesului de luare a deciziei şi conducere a operației curente depinde de circulația fluentă a informațiilor. Decizia aparține întotdeauna comandantului. Având în vedere că volumul informațiilor din numeroasele surse poate depăşi capacitatea comandantului de asimilare şi valorificare, statul major îl consolidează pe acesta prin procesarea datelor şi oferirea sistematizată a produsului, adică a informațiilor. Comandantul poate cere detalii asupra procesului de analiză dacă este cazul şi timpul îi permite.

Luarea deciziei pentru o nouă operație ca şi adaptarea planului operației curente se face pe baza informațiilor. JIC (TIC) trebuie să-şi desfăşoare activitatea de planificare şi organizare a sistemului de informații pentru procurarea datelor anticipativ. Ducerea operației depinde de

cunoaşterea în detaliu a obiectivelor (țintelor) adversarului şi oferirea coordonatelor acestora JOC (TOC) pentru neutralizarea (nimicirea lor). JIC (TIC) deserveşte atât JOC (TOC) cât şi grupul de planificare operațională JOPG (OPG).

Caracteristica de bază a organizării comandamentului este variabilitatea. Aceasta este influențată de misiune. Misiunea este fixă şi impune chiar dimensionarea nu numai structurarea comandamentului. În acest sens aducem ca argument două exemple. Primul în Kosovo, S-2/regiment s-a compus din patru birouri, în total 24 persoane de către o națiune participantă. Al doilea exemplu vizează un comandament al unei națiuni responsabilă de o zonă din Afganistan. Intrarea în teatrul de operații a comandamentului de tip JOINT s-a făcut cu 24 de persoane. Timp de aproape un an s-au identificat responsabilitățile, s-a completat şi s-a antrenat comandamentul, iar ulterior a fost certificat pentru misiune. Pe durata unui an de la intrare în teatru, până la certificare, structura comandamentului a suferit permanent modificări în sens bun şi şi-a sporit efectivele de aproximativ zece ori.

Încheiem prin a face precizarea că activitatea unui comandament este foarte complexă, de o importanță ce nu suportă comentarii şi în acelaşi timp de durată variabilă. În 1991 ducerea acțiunilor ofensive de către structuri aparținând forțelor terestre a durat 100 de ore. Operațiunile din IRAK şi AFGANISTAN după înfrângerea forțelor, durează luni de zile, ani. Activitatea membrilor comandamentului se desfăşoară pe o durată de patru sau şase luni, uneori mai mult sau mai puțin. Fiecare operație este unicat, este o misiune nouă ce impune o anumită structură a comandamentului, ca dimensiune şi ca responsabilități.

Trebuie să ne conducem în activitatea noastră având ca reper ținta de atins, fixă, misiunea şi ca variabilă, structura organizatorică.

În funcție de situația concretă şi de desfăşurarea operației, în cadrul comandamentului se pot stabili şi alte elemente structurale care să contribuie la realizarea unei conduceri eficiente şi oportune.

COORDONAREA – ATRIBUT AL COMANDANTULUI. CONCEPT ŞI CONŢINUT

COORDINATION – COMMANDER'S DUTY. CONCEPT AND CONTENTS

Col.(r) prof.univ.dr. Ioan GEANTĂ*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Coordonarea – este atribut al comandantului şi se manifestă pe întreaga durată a operației – pregătirea şi ducerea acesteia. Distingem ca responsabilitate a comandantului coordonarea acțiunii forțelor în ansamblu, dar şi coordonarea activităților comandamentului ca activitate de stat major. Coordonarea, în ansamblu, exprimă dreptul celui ce conduce de a stabili reguli, de a armoniza acțiunea subordonaților.

Coordination – is one of commander's duties that runs during the whole operation – operation's preparation and development. We can distinguish the coordination of forces' actions, generally, as one of commander's responsibilities and also the coordination of activities within headquarters as staff activity. Coordination, generally, expresses the right of the leader to establish rules and harmonize subordinates' activities.

Cuvinte cheie: coordonarea atribut al comandantului, coordonare – concept, cooperare – concept, coordonarea acțiunii forțelor, coordonarea activităților de comandament.
Keywords: *operation's development, temporary structure, planning cells, operational planning group, tactical operational center.*

Delimitări conceptuale: coordonare-cooperare

Sintagma „coordonare" a fost utilizată în limbajul militar în perioada de până în 1989, având un înțeles ambiguu, fiind pus semnul de egalitate între coordonare şi cooperare. Noile regulamente (manuale), respectiv FT-1[1] şi FT/I-1[2] introduc sintagma „coordonare" în limbajul militar la locul cuvenit, în

* Tel. *319.48.80 / 0146*
[1] *FT-1 – Doctrina operațiilor forțelor terestre.*
[2] *FT/I-1 – Manualul pentru luptă al Bg.Mc.*

deplină concordanță cu semnificația reală şi uzitată de altfel la scară națională de către toate categoriile socio-profesionale.

Pentru a fi utilizată în deplină cunoştință în viitor, este bine să o analizăm din toate punctele de vedere.

Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a, 1998, Editura Univers Enciclopedic, pagina 223, face următoarele precizări:

- a coordona – verb, prin care se înțelege „a pune de acord părțile unui tot, a îndruma în sens unitar o serie de activități desfăşurate în vederea aceluiaşi scop";
- coordonare – substantiv – „persoană care coordonează".

Acelaşi sens îl găsim exprimat în Marele Dicționar de Neologisme, cât şi în Dicționarul Enciclopedic Ilustrat, Editura Cartier.

Pentru foarte mulți cele expuse nu prezintă, poate, un interes deosebit deoarece conceptul de coordonare a fost însuşit de la început la dimensiunea reală a sa.

Pentru alți participanți la acțiunea de pregătire şi desfăşurare a luptei, semnificația conceptului de coordonare era atribuită conceptului de cooperare. Regulamentele militare prezentau activitățile desfăşurate de comandant şi statul major pentru îndrumarea subordonaților în vederea îndeplinirii unei misiuni în comun sub denumirea de cooperare.

Ce este cooperarea?

Conform precizărilor aceloraşi surse, la pagina 223, se afirmă:

- a coopera – verb – a lucra împreună cu cineva, a colabora, a-şi da concursul, a conlucra;
- cooperare – substantiv – faptul de a coopera, muncă în comun.

Manualele de specialitate spun despre cooperare că reprezintă activitatea prin care se asigură conlucrarea forțelor participante la acțiune (în timp, spațiu şi pe misiuni, pe baza unui plan şi a unei concepții militare), în scopul concentrării şi însumării eforturilor acestora pentru îndeplinirea misiunii de luptă în comun.

Aceleaşi surse precizează: „pe baza coordonării, comandanții forțelor care participă la îndeplinirea misiunii organizează cooperarea".

Analizând definițiile prezentate putem concluziona că:

- activitatea de cooperare se desfăşoară având ca suport decizional coordonarea;
- activitatea de cooperare se desfăşoară între participanții la îndeplinirea în comun a unei misiuni;
- a coordona – verb – „a da o formă unitară, a asigura compatibilitatea unor elemente destinate să formeze un tot, a îndruma, a asigura concordanța unor activități cu scop unic".

Ce este coordonarea?

Manualele de specialitate precizează următoarele: coordonarea constă într-un sistem de identificare a problemelor care semnalează conducerii când este necesar să intervină.

Analizând definițiile prezentate rezultă următoarele:

- este necesară punerea de acord a părților participante la aceeaşi activitate;
- există o persoană ce desfăşoară activitatea de îndrumare, de punere de acord;
- această persoană are „puterea” de a stabili o relație între participanți;
- participanții la activitatea desfăşurată sunt de acelaşi nivel ierarhic, fără a depinde unul de celălalt;
- acțiunea de îndrumare vizează îndeplinirea de către participanți a unui scop comun.

Pe timpul desfăşurării activităților şi acțiunilor în comun de către mai mulți participanți distingem două tipuri de relații între aceştia:

a) pe verticală, de ierarhizare, de natură şef – subordonați, între coordonator şi cei coordonați, respectiv activitatea de coordonare;

b) pe orizontală, de egalitate, de natură membru – membru, între cei ce execută activitatea sau acțiunea în comun.

În sistemul militar coordonator este comandantul structurii sau o persoană desemnată de acesta prin delegare de competență.

- La activitatea de cooperare participă doi sau mai mulți membrii. Activitatea se poate desfăşura concomitent între toți cei cu responsabilități sau succesiv, doi câte doi;
- Activitatea de cooperare nu este condusă de eşalonul superior, ci se desfăşoară între participanți;
- Activitatea de cooperare începe pe timpul pregătirii operației şi se menține neîntreruptă pe toată durata execuției. Orice întrerupere a cooperării impune măsuri urgente de restabilire.

Recapitulând, coordonarea se face pe o axă verticală, de la comandant la subordonat, iar cooperarea se exercită pe axa orizontală, între cei ce execută cele stabilite de comandant, numai după efectuarea coordonării şi pe baza acesteia.

Coordonarea activității comandamentului şi acțiunii forțelor

Orice activitate şi acțiune militară este organizată şi structurată în două etape şi anume pregătire şi desfăşurare.

Pregătirea acțiunii militare este structurată pe patru subetape de activități: planificare, organizare, coordonare şi control.

Planificarea acțiunii militare se desfăşoară în conformitate cu prevederile „Instrucțiunilor pentru planificare operațională – GOP” sau alte reglementări similare şi cuprinde cinci activități:

- inițierea planificării;
- orientarea personalului implicat în planificare;
- elaborarea concepției operației;
- elaborarea planului operației;
- revederea planului operației.

Distingem două mari subetape, referitoare la activitatea de coordonare şi anume:

- una cu referire la activitatea de stat major;
- una cu referire la acțiunea forțelor ce sunt planificate de către statul major.

Coordonarea activității comandamentului

Prima subetapă vizează activitățile pe care le desfăşoară statul major din momentul primirii misiunii şi până se încheie acțiunea forțelor. Activitățile statului major se regăsesc în „Planul de activitate" al comandamentului şi, de regulă, cuprinde rubricile: activități executate de comandant, statul major şi celelalte compartimente din comandament; termenele de executare; cine execută sau participă la aceste activități; observații. Acest document redă toate activitățile cuprinse în etapele de planificare, organizare, coordonare şi control. Anumite activități ale comandamentului, respectiv executarea recunoaşterilor şi controlul îndeplinirii sarcinilor sunt detaliate în „Planul organizării şi executării recunoaşterilor" şi „Planul de control".

Rolul coordonării activității comandamentului este în prima etapă de a pregăti acțiunea şi în cea de-a doua de a desfăşura în bune condiții acțiunea planificată. Fiecare membru din compunerea comandamentului trebuie să ştie ce are de făcut pe toată durata pregătirii şi desfăşurării misiunii. Aceste planuri sunt documente interioare ale comandamentului, se întocmesc de statul major şi se aprobă de comandant la propunerea şefului de stat major. La întocmirea acestor documente participă toate compartimentele comandamentului cu propuneri şi dezbateri pentru a se încadra în termenele ordonate de eşalonul superior prin OPORD. În concluzie apreciem că activitatea de coordonare se face de către comandant, prin stabilirea sau aprobarea responsabilităților în comun. De asemenea, în cadrul fiecărui compartiment, şeful acestuia coordonează activitatea subordonaților prin repartiția responsabilităților individuale şi colective. Aceste activități de regulă nu sunt cuprinse într-un document sau act juridic. Există însă o repartiție a sarcinilor consemnată în carnetul de campanie (de lucru) al şefului de compartiment, pe baza căreia membrii compartimentului îşi desfăşoară activitatea.

Considerăm că activitatea de coordonare a comandamentului este foarte importantă, contribuind la pregătirea la timp şi de calitate a acțiunii forțelor. Prin coordonare, fiecare membru al comandamentului este responsabilizat şi toate documentele vor fi întocmite în limita de timp repartizată, fără a se încărca inutil cu activități unii membri şi eliminându-se neangajarea în rezolvarea sarcinilor.

În acelaşi timp, apreciem că „Planul de activitate al comandamentului" va fi finalizat şi înaintat spre aprobare către comandant cel mai devreme după etapa de orientare şi întocmire a „Ghidului comandantului pentru planificare". Planul de activitate nu rămâne neschimbat pe toată durata planificării şi ducerii luptei. Există situații în care anumite activități trebuie să fie schimbate sau ajustate ca urmare a modificării factorilor situației. Nu se emite un nou plan, ci se fac modificări la cel existent. Puțin probabil să existe situații care să modifice majoritatea activităților.

Coordonarea acțiunii forțelor

A doua mare subetapă (şi cea mai importantă) cu referiri la coordonare vizează acțiunea forțelor. Întreaga muncă desfăşurată de comandament are ca obiect acțiunea forțelor conform reglementărilor actuale. Coordonarea începe imediat după primirea (deducerea) misiunii şi continuă pe toată durata luptei. Vom analiza cele două etape, şi anume:

- pregătirea luptei;
- ducerea (desfăşurarea) luptei.

În prima etapă, cea a pregătirii luptei ce se întinde pe toată durata procesului de planificare, comandantul împreună cu şefii de compartimente din statul major stabilesc: forțele şi mijloacele participante; misiunile în timp şi spațiu ale fiecărui element participant; mijloacele de legătură; modalitățile de informare reciprocă; semnale de recunoaştere, înştiințare, conducere şi cooperare.

Stabilirea forțelor participante la îndeplinirea misiunii se face de comandant şi se regăsesc în primul document de lucru, „Ghidul comandantului pentru planificare".

Coordonarea acțiunii forțelor o găsim materializată şi într-un document, respectiv „Matricea de coordonare" ca apendix a anexei B – „Organizarea forțelor şi relațiilor de comandă". Conținutul acestei matrici reflectă cerințele enunțate mai sus pe timpul coordonării efectuate de comandant şi şefii de compartimente. Această matrice cuprinde acțiunile forțelor începând cu manevra de realizare a dispozitivului şi finalizând cu încheierea luptei.

MATRICEA DE COORDONARE

ELEMENTE ALE COORDONĂRII / PERIOADA ŞI ACŢIUNILE PENTRU CARE SE ORGANIZEAZĂ COORDONAREA	FORŢE ŞI MIJLOACE PARTICIPANTE	MISIUNI, ÎN TIMP ŞI SPAŢIU PENTRU FIECARE PARTICIPANT	MIJLOACE DE LEGĂTURĂ	MODALITĂŢI DE INFORMARE RECIPROCĂ	SEMNALE			
					DE RECUNOAŞTERE	DE ÎNŞTIINŢARE	DE CONDUCERE	DE COOPERARE

Foarte important şi necesar de reţinut este faptul că în matricea de coordonare se stabilesc atât forţele participante, misiunile acestora, dar şi modalităţile de legătură, de informare reciprocă şi semnale. Pe timpul ducerii luptei folosind matricea de coordonare se pot declanşa acţiuni (prin semnalele stabilite) se pot accesa (lua legătura) cu participanţii (folosind datele referitoare la mijloacele de legătură şi modalităţi de informare).

Matricea de coordonare se întocmeşte ca document de lucru din faza de planificare şi se finalizează ca document de conducere după aprobarea OPLAN de către eşalonul superior. În concluzie, acest document ia naştere ca o necesitate a planificării şi se finalizează ca document de conducere pentru subordonaţi, statuând decizia comandantului.

Detalierea coordonării acţiunii forţelor pe timpul ducerii luptei în scopul sincronizării acţiunii se face în „Matricea de sincronizare” ca apendix a anexei A – Concepţia operaţiei. Această matrice tratează doar partea de ducere a luptei şi reia elemente din matricea de coordonare pe care le analizează având un opozant (inamicul şi acţiunea acestuia) şi bineînţeles obiectul disputei (puncte decisive).

Elementele matricei de sincronizare le întocmim pe timpul jocului de război pentru cursurile de acţiune analizate. După opţiunea comandantului pentru un curs de acţiune şi materializare a acestuia în CONOPS şi aprobarea de către eşalonul superior se trece la etapa de elaborare a OPLAN. În această etapă, un pas făcut este cel referitor la coordonare. Acum se întocmeşte matricea de sincronizare, dar, aşa cum am precizat mai sus, nu ca o acţiune cu totul nouă,

fără a avea nici un element de la care să se pornească, ci având ca sursă jocul de război şi ca bază matricea de coordonare şi bineînțeles CONOPS.

Facem precizarea, potrivit căreia, pe timpul ducerii luptei, TOC conduce acțiunea având ca documente: OPORD; matricea de sincronizare; matricea de luare a deciziei; matricea de coordonare. O variantă a matricei de coordonare este prezentată în anexă.

Drumul parcurs de forța ce acționează până la obiectivul misiunii este planificat, iar acțiunile în comun sunt sincronizate. Cu toate acestea, pe timpul ducerii luptei apar şi factori perturbatori ce nu pot fi prevăzuți şi care influențează direcția acțiunii, efectiv duc la dezorganizarea sincronizării. Aceşti factori trebuie să fie sesizați, iar coordonarea şi sincronizarea restabilite imediat.

Responsabilitatea menținerii sau restabilirii conducerii şi sincronizării revine întregului comandament, în frunte cu comandantul şi bineînțeles structurii temporare, grupul de lucru intermediar de coordonare.

Cooperarea

Respectând cele precizate în manuale şi doctrine, cooperarea se face pe orizontală, între doi sau mai mulți participanți la o acțiune în comun, ca urmare a deciziei eşalonului superior prin emiterea OPORD şi explicitării în „matricea de coordonare" şi „matricea de sincronizare".

Considerăm că activitatea de cooperare vine şi detaliază cu partenerul de acțiune elementele decizionale ale eşalonului superior. Aceste detalii vizează aspecte multiple, de la recunoaşterea fizică, la posibilitățile reale de manevră, la sprijinul ce se acordă, în ce moment, pe ce direcție, când să înceteze ş.a.

Cooperarea trebuie făcută până la nivelul executanților, indiferent de eşalonul decizional care a executat coordonarea. Trebuie ca executanții să se înțeleagă perfect între ei. Fără a exagera, apreciem că nerealizarea perfectă a cooperării sau a dereglării acesteia pe timpul ducerii luptei va avea ca rezultat producerea fratricidului.

Prin organizarea cooperării se vor face precizări referitoare la:

- modul de deplasare şi desfăşurare;
- corelarea acțiunilor forțelor (unității, subunității) între ele şi cu vecinii;
- modul de acțiune precis al subunităților;
- misiunile elementelor de dispozitiv şi modul lor de acțiune;
- corelarea acțiunilor tuturor unităților (subunităților); semnale (de recunoaştere, de înştiințare conducere);
- alte elemente specifice fiecărei acțiuni şi impuse de zona de operații.

PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ ŞI DIMENSIUNEA ECONOMICĂ A SECURITĂȚII

THE PROCESS OF THE EUROPEAN INTEGRATION AND THE ECONOMIC DIMENSION OF SECURITY

Lt.col.lect.univ.drd. Doina MUREŞAN*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

În sistemul economic actual, "motorul globalizării îl reprezintă firmele transnaționale, mutinaționale sau marile companii globale", care sunt rețele de producție, comerț şi finanțare, capabile să dezvolte o evoluție superioară, devenind astfel transnaționale, adică cu "capacitatea de a străpunge granițele naționale, incluzând teritorii şi economii naționale, trecând astfel peste voința guvernelor naționale". Economiile naționale devin astfel baza de sprijin pentru actorii economici transnaționali, devenind "simple structuri intermediare între mecanismele de funcționare" ale acestora şi "guvernarea locală". Totuşi, structura de producție, cea financiară, tehnico-științifică de pe plan național continuă să aibă roluri decisive, în ciuda pierderii din importanță în ceea ce privește rolul în cadrul relațiilor economice internaționale.

Within the actual economic system, "the engine of the globalization is represented by the transnational firms, multinational ones or global companies", which are networks of production, trade and finances, able to develop a superior evolution, becoming, thus, transnational, namely with the capacity to break through the national frontiers, including territories and national economies, surpassing the wish of the national governments". In this context the national economies will become the support for the economic transnational actors, becoming "simple intermediary structures between the working mechanisms" of these and "the local governing". However, the production structure, the financial and the technical- scientific ones at the national level keep on having the outstanding parts in spite of the loss in importance regarding the place inside the international economic relations.

Cuvinte cheie: globalizare, integrare, transnațional, securitate economică, interdependență.

Keywords: *globalization, integration, transnational, economical security, interdependence.*

* e-mail: *doinydz@yahoo.com*

Dezvoltarea economică contemporană confirmă justețea aprecierilor referitoare la accentuarea interdependențelor dintre economiile naționale ale statelor lumii, aducând prosperitate unor națiuni, dar şi adâncirea prăpastiei dintre statele dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare.

Evenimentele economice, precum crizele financiare, dar şi faptele politice de genul combaterii stărilor conflictuale, au cauze noi, dar şi evoluții complet diferite. Statele trebuie să îşi asigure securitatea economică, care este "rezultatul interacțiunii dintre factorii interni şi cei externi, care potențează sau nu întreg procesul de producție", aceasta reprezentând "un factor esențial al securității naționale".[1]

Lumea în care trăim se confruntă cu provocări care-i pune la încercare limitele. Aceasta devine tot mai complexă şi interdependentă, iar fenomenul globalizării, al mondializării, se afirmă tot mai mult ca fiind ireversibil.

Globalizarea contemporană "nu exclude şi nu lasă pe nimeni să le excludă"[2], ea reprezintă procesul de extindere a acțiunilor de natură socială, economică sau politică peste granițe (naționale dar şi regionale), astfel încât evenimente care au loc într-o anumită parte a globului ajung să fie cunoscute, să aibă semnificații şi să influențeze şi viețile celor care se află într-un alt colț al lumii.

Globalizarea este văzută ca o "soluție la marile probleme care frământă omenirea, de la productivitate la creştere economică, la calitatea vieții şi modernitate, însemnând depăşirea sărăciei şi discriminării de tot felul" [3]. În esență, globalizarea este un proces ireversibil, care este determinat de noile tehnologii din domeniul comunicațiilor electronice, al transportului, care permite persoanelor, capitalului, bunurilor şi informației să treacă peste granițele naționale şi să ajungă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, cu o viteză uimitoare.

Interdependențele economice formate în urma procesului de adâncire a relațiilor internaționale "nu mai lasă loc unei altfel de conviețuiri a națiunilor, a statelor naționale şi a economiilor naționale, decât numai *împreună*".[4] Termenul de *interdependență* descrie "o condiție în care, orice se întâmplă oriunde în lume, poate afecta pe cineva sau pe oricine, în orice loc".[5] Astfel că procesul de mondializare, de globalizare, are drept consecință transformarea radicală a vieții economice, atât în ceea ce priveşte economiile statelor naționale, cât şi scena economică mondială.

---

[1] http://cssas.unap.ro/ro/pdf
[2] http://www.actrus.ro/reviste/4-2004
[3] *Economie*, ediția a VI-a, Editura Economică, 2003, p. 349.
[4] Ioan Denuța, *Relații Economice Internaționale*, Editura Economică, Bucureşti, 1999, p. 32.
[5] Kenneht N. Waltz, *Teoria Politicii Internaționale*, Editura Polirom, Bucureşti, 2006, p. 194.

Fenomenul numit globalizare este unul fără precedent, care face ca inegalitățile dintre state să se adâncească, sistemul economic unic, răspândit peste tot în lume, nu este însă unul nou, "dezvoltarea interdependențelor dintre economiile naționale ale planetei nu este nouă prin natura sa, ci prin intensitatea sa".[6] Cei care fac regula jocului astăzi în lume sunt actorii globalizării, iar statele-națiune, părți încă preponderente, se comportă în consecință. Pentru mulți, "globalizarea este un proces de dominare a celor puternici fie economic, fie politic şi/sau militar asupra celor slabi".[7] "Mozaicul lumii de azi se conturează continuu şi se schimbă în mare viteză"[8], fenomenul globalizării fiind unul deosebit de complex şi care are propriile lui tehnologii definitorii: computerizarea, miniaturizarea, digitalizarea, comunicarea prin satelit, fibre optice şi Internet. Globalizarea are la rândul ei propria structură de putere, "sistemul globalizării este construit pe trei echilibre de forță, care se intersectează şi se influențează reciproc".[9]

Primul dintre cele trei este reprezentat de *echilibrul tradițional* dintre statele naționale. Astfel că, în sistemul globalizării relațiilor internaționale, SUA este singura superputere dominantă, iar toate celelalte națiuni îi sunt subordordonate într-un grad sau altul. Pentru SUA, globalizarea a stimulat o explozie a bogăției, astfel încât "comparate cu alte națiuni, Statele Unite să fie mai mult independente decât dependente".[10] SUA a fost primul beneficiar al forțelor eliberate prin globalizare, datorită "mutațiilor care au avut loc, în primul rând şi cel mai profund, în zona euroatlantică" şi care "îşi au originea, în cea mai mare parte, în America, privită ca un sistem, o matrice unică de evoluție".[11] Cel de-al doilea echilibru din sistemul globalizării este cel dintre statele națiuni şi piețele globale, care se compun din milioane de investitori care rulează bani, determinând astfel creşterea schimburilor comerciale. Companiile transnaționale aprovizionează piețe enorme desfăşurate în diferite colțuri ale lumii.

Cel de-al treilea echilibru din sistemul globalizării se referă la legătura dintre indivizi şi statele naționale. Mondializarea le conferă indivizilor puterea să acționeze şi să influențeze atât piețele, cât şi statele naționale. Noua amenințare asimetrică cu care se confruntă lumea, terorismul, "identificat de o mare parte a comunității internaționale drept principala amenințare de

---

[6] http://www.amfiteatrueconomic.ase.ro/arhivă, p.38.

[7] Ecaterina Cocora, *Globalizarea. Efecte asupra resurselor umane din România*, Editura Princeps, Iaşi, 2005, p. 24.

[8] *Economie*, ediția a VI-a, Editura Economică, 2003, p. 348.

[9] Ecaterina Cocora, *Op. cit*., p. 30.

[10] Kenneth N. Waltz, *Op. cit*., p. 215.

[11] Mircea Geoană, *America, Europa şi modernizarea României. Fundamente pentru un proiect românesc de societate*, Editura Economică, Bucureşti, 2006, p. 14.

securitate contemporană”[12], tinde să ia amploare într-o lume a interdependențelor . Evenimentele de la *11 septembrie 2001* au demonstrat lumii întregi că siguranța cetățenilor şi securitatea statelor sunt puse la grea încercare. Amenințarea teroristă este un pericol real pentru toate statele lumii, în special pentru statele democratice. Astfel că “atacurile de la *11 septembrie* au adus schimbări în modul de elaborare a securității globale şi naționale”[13], acestea au schimbat în mod radical strategiile guvernului de la Washington, afectând viețile a milioane de oameni.

Lumea de azi este o lume a globalizării, fenomen care îşi derulează intențiile din ce în ce mai evident, devenind astfel expresia unui sistem care se integrează în cel mai înalt grad, rămânând, totodată, permanent deschis integrării. Spațiul devine astfel “tot mai puțin dependent de timp”, geografia “ca atare, se spiritualizează, creând bazele ideale ca natura să aparțină tuturor, indiferent de meridianul sau paralela pe care se poziționează”.[14] Mizele politice îşi pun amprenta asupra mizelor economice, în ciuda faptului că “se poate vorbi despre un decalaj între globalizarea economică şi cea politică, aceasta din urmă fiind devansată de prima”.[15] Evenimente cu caracter politic, ce se resimt la nivel global, devin din ce în ce mai numeroase, iar efectele acestora influențează viețile tot mai multor oameni.

În ultimele decenii, în lume au avut loc schimbări structurale majore, care au modificat locul şi funcționarea statelor, precum şi relațiile dintre ele. Amplul proces de creştere a numărului de state care şi-au câştigat independența, devenind astfel state suverane, a determinat multiplicarea centrelor de decizie autonomă. De asemenea, o serie de țări au cunoscut o mare dezvoltare economică (Germania, Japonia), iar schimbările profunde ce au avut loc în sectorul economic al acestora au dus la modificări considerabile în raporturile de forță pe plan internațional. În urma acestor creşteri economice, s-a ajuns la un grad mai ridicat de eterogenitate a sistemelor economice reale, a nivelului de dezvoltare economico-socială a statelor, astfel că limitele naționale ale acestei dezvoltări au început să devină tot mai înguste.

Dezvoltarea puternică a rețelelor de întreprinderi economice, mult mai eficiente şi mai active, care transcend frontierele statelor, s-a datorat, în primul rând faptului că restricțiile comerciale la export şi import, precum şi cele referitoare la circulația capitalurilor şi a forței de muncă au început, încet,

---

[12] Luciana Alexandra Ghica, Marian Zulean, *Politica de securitate națională. Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007, p. 207.
[13] Mireille Rădoi, editor, *My USA. Views on American National Security and Foreign Policy*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2007, p. 29.
[14] *Economie*, ediția a VI-a, Editura Economică, 2003, p. 348.
[15] http://www.amfitrion economic.ase.ro

încet, să frâneze procesul de dezvoltare, a cărui amploare a dus la resimțirea nevoii unei mai strânse interdependențe, într-un cadru mai larg.

Rețelele care funcționează peste frontierele statului, în regiunea transfrontalieră, considerată "drept teritoriul în care colaborarea de deasupra frontierelor devine efectivă"[16], afectează însă, în mod substanțial, legăturile dintre statul națiune şi întreprinderea națională, rolul statului național fiind astfel slăbit. Complexitatea interdependențelor din sfera relațiilor internaționale, precum şi "deschiderea spațiului național pentru fluxul de persoane, bunuri, capital, tehnologie, informație", au determinat "sub auspiciile politice şi economice, stabilirea de legături între diferitele paliere de organizare ale societății"[17]. Statele sunt mai vulnerabile astăzi în fața pieței, iar numeroasele probleme cu care se confruntă societatea şi economia mondială, au determinat apariția unor noi actori, firmele economice transnaționale. Acestea amenință locul deținut de state, existând analişti economici în opinia cărora principalii actori ai globalizării, sau singurii actori ai acesteia, nu mai sunt statele naționale.

Este limpede că, în acest proces, actorii mondializării încep să devină alții decât "economiile naționale, puterea să fie deținută de altcineva decât de un stat, ordinea economică şi politică specifică să nu se mai bazeze pe echilibrul de forțe şi să nu mai accepte convențiile care limitează libertatea"[18]. Aceşti noi actori, care participă în mod activ şi influențează desfăşurarea procesului de globalizare, sunt reprezentați de instituțiile financiare globale, întreprinderile cu alonjă globală, precum şi fondurile de investiții.

În sistemul economic actual, "motorul globalizării îl reprezintă firmele transnaționale, mutinaționale sau marile companii globale"[19], care sunt rețele de producție, comerț şi finanțare, capabile să dezvolte o evoluție superioară, devenind astfel transnaționale, adică cu "capacitatea de a străpunge granițele naționale, incluzând teritorii şi economii naționale, trecând astfel peste voința guvernelor naționale".[20]

Aceste forțe economice acționează dincolo şi, cel mai adesea, "indiferent de regulile, pretențiile sau convergențele impuse de statele națiune, de granițele menite să le favorizeze controlul pe un teritoriu"[21]. Corporațiile transnaționale au devenit actori importanți ai relațiilor economice internaționale. Definiți ca "entitate economică formată dintr-o firmă-mamă şi filialele ei din mai multe țări, ce este caracterizată de internaționalizarea

[16] Ecaterina Cocora, *Op. cit.*, p. 39.
[17] Anca Dinicu, *Statul şi globalizarea*, www. actus.ro/reviste/3_2005
[18] *Economie*, ediția a VI-a, Editura Economică, 2003, p. 349.
[19] Ecaterina Cocora, *Op. cit.*, p. 44.
[20] Anca Dinicu, *Op. cit.*
[21] *Economie*, ediția a VI-a, Editura Economică, 2003, p. 349.

producției, se bazează pe un „bazin” internațional de resurse umane, materiale şi financiare şi promovează la scară globală un anumit set de valori proprii”.[22]

Complexitatea noii lumi, generată de procesul de globalizare, determină mutarea accentului de la vechile valori definite ideologic, precum națiunea, statul sau clasa socială şi introduce în scenă alte valori, alți actori, firme mari, care acționează la nivel global, influențând astfel viața economică mondială.

Naşterea acestor firme puternice a dus la o concurență mai agresivă, cu un caracter oligopolistic. În acest domeniu, denumit “economie, dominant înseamnă performant, competitiv, înaintat”[23], iar această concurență nu duce la un echilibru stabil, ci la împărțirea instabilă a piețelor mondiale între un număr redus de firme mari.

Acestea sunt constrânse să mențină, prin toate mijloacele, un grad înalt de competiție, pentru a putea supraviețui, pentru a nu da faliment, sau pentru a împiedica absorbția de către alte firme. Din această cauză, actorii non-statali ai globalizării “tind să se organizeze la scară internațională, să desfăşoare o ramificată activitate, să aibă o structură internațională proprie, o vastă rețea de cercetare, producție , comercializare şi desfacere pentru multiple piețe“.[24]

Economiile naționale devin astfel baza de sprijin pentru actorii economici transnaționali, devenind “simple structuri intermediare între mecanismele de funcționare” ale acestora şi “guvernarea locală”.[25] Totuşi, structura de producție, cea financiară, tehnico-ştiințifică de pe plan național continuă să aibă roluri decisive, în ciuda pierderii din importanță în ceea ce priveşte rolul în cadrul relațiilor economice internaționale.

Există, de asemenea, posibilitatea ca, în unele cazuri, să apară neconcordanțe între actorul non-statal transnațional şi statul național. În timp ce guvernele urmăresc atingerea unor obiective economice, dar şi neeconomice diverse, scopul fiind crearea de condiții mai bune pentru cetățenii proprii, scopurile principale ale marilor firme transnaționale sunt beneficiul şi expansiunea. Din această cauză, a diferenței dintre obiectivele celor două părți, se poate întâmpla ca deciziile luate de acestea să nu fie mereu într-o perfectă armonie. Obiectivele urmărite de puternicii actori non-statali ai globalizării economice, în esență sporirea şi amplificarea profiturilor, nu coincid mereu cu obiectivele de dezvoltare ale țării gazdă, firmele, în anumite cazuri, luând decizii mult dincolo de limitele statului.

---

[22] Liviu Voinea, *Corporațiile transnaționale şi capitalismul global*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007, p. 18.
[23] Ionel Nicu Sava, *Studii de securitate*, Editura Centrul Român de Studii Regionale, Bucureşti, 2005, p. 233.
[24] Ecaterina Cocora, *Op. cit.*, p. 77.
[25] Anca Dinicu, *Op. cit.*

În lume există însă şi economii neperformante, necompetitive, înapoiate sau decalate. Din această cauză, extinderea activității unei firme multinaționale are în vedere, în primul rând, stabilitatea şi predictibilitatea mediului local, adică a statului pe teritoriul căruia se intenționează o extindere a activității. Cântărirea avantajelor şi a dezavantajelor prevede, are în vedere "riscul de țară", care are un nivel "ridicat doar în țările în curs de dezvoltare, dar tot acolo se pot obține şi înalte rate ale profitului".[26]

Procesul de transnaționalizare poate fi definit ca "formă specifică de manifestare a procesului de adâncire a interdependențelor economice între două sau mai multe țări în plan subregional, regional şi uneori interregional, dar şi continuarea acestora".[27] Acesta nu se produce în mod uniform şi nu este unul rigid, crizele economice şi politice având un mare impact asupra transnaționalizării. Datorită acestei lipse a rigidității, "investitorii globali, îşi pot deplasa rapid atenția şi deci banii de la o țară care până ieri ara ‚atractivă', dar în prezent instabilă, către o alta cu o putere de ‚seducție' mai mare".[28]

Procesul de transnaționalizare determină stabilirea unor raporturi noi între state şi firmele care desfăşoară activități pe teritoriul lor, între puterea politică şi cea economică. În prezent, "hotărârile majore care privesc prezentul şi viitorul unei țări sau regiuni, adică acelea care se referă la alocarea resurselor tehnologice şi financiare, sunt luate acum de noile firme mondiale - societățile transnaționale".[29]

În urma acestor procese, globalizarea se adânceşte şi mai mult. Ea poate fi măsurată prin compararea datelor statistice oferite de perioada care cuprinde ultimele decenii: "de la valoarea capitalului străin investit, densitatea rețelelor comerciale, numărul de corporații multinaționale, organizații non-guvernamentale şi organizații guvernamentale, până la cheltuieli din domeniul miliar, multinaționalitatea eşafodajelor militar-industriale şi diversificarea actorilor implicați în comerțul cu armament".[30]

Globalizarea, prin natura ei, determină alcătuirea sistemului internațional actual, conferindu-i acestuia un mare grad de complexitate, în ceea ce priveşte relațiile dintre actorii internaționali, care se desfăşoară pe toate planurile.

Suntem martorii apariției unei noi lumi, "în care peisajul internațional este modelat neîncetat de puternice interese economice".[31] Plecând de la ideea că securitatea statului "nu înseamnă doar protecție fizică a subiectului de referință, ci implică şi protecție economică, politică sau culturală a valorilor şi

[26] Liviu Voinea, *Op. cit*., p. 52.
[27] *Dicționar REI*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993, p. 312.
[28] Ecaterina Cocora, *Op. cit*., p. 46.
[29] http://idd.univ_ovidius.ro , *Economie mondială*, cap. 3.
[30] Anca Dinicu, *Op. cit*.
[31] Grupul de dezbateri www.fisd.ro

intereselor unei națiuni”[32], securitatea economică reprezintă mai mult decât o simplă componentă a securității naționale. Direcțiile de acțiune în politica unui stat sunt: domeniul politico-administrativ, economic, social, apărare națională ş.a.

În ceea ce priveşte domeniul securității economice a unui stat, aceasta este foarte importantă, deoarece, “pe plan extern, un stat îşi manifestă intenția de a se integra într-un spațiu economic multidimensional, în funcție de gradul în care securitatea sa economică este asigurată”[33]. Puterea economică a statului, respectiv capacitatea acestuia de a controla procesele şi fenomenele din economia mondială, sau de a impune anumite opțiuni unor parteneri în relațiile economice internaționale, reprezintă un factor important, care influențează securitatea economică a actorilor internaționali.

În absența dimensiunii economice, sistemul internațional ar fi cel mai bine caracterizat prin conceptul de autarhie, al şcolii de gândire realiste. De asemenea, în absența dimensiunii politico-militare, sistemul internațional ar putea fi prezentat prin conceptul de interdependență economică, recunoscut de şcoala liberală. În realitate însă, sistemul internațional cuprinde atât statele, cât şi ceilalți actori internaționali, într-o rețea de relații cu caracter politic, miliar, precum şi economic, pe care nicio teorie nu le poate explica. Securitatea economică “se află la intersecția dintre structura politică a anarhiei politice şi structura politică a pieței”.[34]

Majoritatea doctrinelor economice ale capitalismului susțin că ideea de insecuritate este esențială în funcționarea pieței, deoarece principiul fundamental al capitalismului este competiția de pe piața liberă, din acesta rezultând insecuritatea acțiunii actorilor economici. Securitatea economică este un subiect pe cat de complicat, pe atât şi de controversat, dimensiunea economică a securității statului reprezentând “mai mult decât securitatea economică a agenților săi economici sau a pieței”[35].

Chestiunea este legată strict de rolul statului în economie. În această privință, există trei viziuni. Prima se referă la conservatori, care promovează ideile mercantiliste şi care pun pe primul loc politica. Ei consideră că securitatea economică este parte a securității naționale, fiind o politică de stat. Liberalii sunt cei care pun pe primul loc economia, considerând că piața trebuie să opereze liber, fără ca statul să intervină în vreun fel. Viziunea socialiştilor îi poziționează pe aceştia undeva la mijloc, ei crezând că atât tendința mercantilistă, cât şi cea liberală ar trebui corectate, pentru a produce

[32] Luciana Alexandra Ghica, Marian Zulean, *Op. cit*., p. 38.
[33] http://capriro.tripod.com/polit
[34] Ioan Nicu Sava, *Op. cit*., p. 233.
[35] *Ibidem*, p. 233.

justiție şi egalitate. În esență, cele trei viziuni, se pot reduce astfel: conservatorii cred că economia trebuie susținută cu măsuri politice şi militare, liberalii consideră că economia trebuie să opereze liber pe piață, iar socialiştii sunt preocupați de protecția celui slab economic în fața celui mai puternic. Dacă s-ar aplica aceste idei şi s-ar crea un set de măsuri care să fie aplicate în mediul internațional de securitate economică, atunci statele dezvoltate ar trebui să adopte legi liberale, statele în curs de dezvoltare, pe cele conservatoare, iar statele aflate în grupul țărilor subdezvoltate, să adopte politici socialiste. Un astfel de sistem economic internațional, ar fi mai aproape de adevăr. În acest sens, pe plan mondial poate exista o politică economică dominantă, însă dominantă nu înseamnă şi unică. Plecând de la ideea că, în economie, să fii dominant înseamnă să fii înaintea celorlalți, există în practică şi economii slabe, sau subdezvoltate. Dimensiunea economică a securității vizează ambele posibilități, având în vedere atât avantajele, cât şi dezavantajele rezultate din participarea statelor la economia mondială.

Economia înseamnă securitate, dimensiunea securității acesteia având o importanță deosebită. Relația "de dependență a capacității militare de cea economică, decurge din legile şi principiile luptei armate".[36] Din această cauză, în situația în care materiile prime strategice ale unui stat depind de importul acestora, amenințarea aprovizionării cu aceste resurse poate fi considerată drept o problemă de securitate națională şi tratată ca atare.

Securitatea economică a unui stat este dependentă de baza economică a statului, influențând sistemul de relații cu ceilalți parteneri. Declinul economic al unui stat se poate datora atât unor cauze interne, cât şi externe. Astfel că, cele interne pot ține de o incompetență managerială, de felul în care liberalismul economic a fost perceput în statele care erau prea puțin pregătite pentru examenul economiei de piață. Exemplul cel mai bun este dat de statele Europei Centrale şi de Est după 1989, când "pentru economiile centralizate ale Estului, piața liberă a acționat ca un taifun".[37]

În acest caz, actorii de securizare economică, adică statele, au abandonat economiile naționale în vârtejul economiei mondiale, pentru care statele respective nu erau pregătite. Cauzele externe ale declinului economic fac referire la apariția unor noi puteri economice rivale, care amenință poziția statului în sistemul economic global. Datorită implicațiilor politice şi militare, expansiunea economică a unei puteri rivale poate fi percepută ca o amenințare la adresa securității naționale a unui stat, iar creşterea cheltuielilor militare, menite să contracareze puterea militară în curs de apariție a unui stat rival ar putea mări viteza cu care ar avea loc propriul declin economic.

[36] http://www.cssas.ro/ro
[37] Ioan Nicu Sava, *Op. cit.*, p. 236.

Securitatea economică a statelor, poate fi, de asemenea amenințată de faptul că unii actori urmăresc strategii economice bazate pe maximizarea bogăției printr-un comerț extins, politici care duc, în timp, la un înalt grad de dependență de comerț. Unele țări se specializează pe vânzare de materii prime şi devin astfel dependente de această activitate, altele devin centre industriale şi devin dependente atât de aprovizionarea cu materii prime, cât şi de piețele de desfacere. De asemenea, securitatea economică, ca şi componentă a securității naționale, poate fi afectată de monopolul altor actori internaționali asupra unor resurse indispensabile.

Securitatea economică reprezintă un concept complex şi dinamic, complexitate derivată din "multitudinea de procese şi fenomene economice, sociale, financiare şi nu numai".[38] Dimensiunea economică a securității este influențată în mod inevitabil de globalizare, fenomen care acționează sistematic şi permanent asupra economiilor naționale.

Într-un mod mai restrâns, securitatea economică poate fi redusă la ceea ce este mai relevant, şi anume:

- capacitatea statelor de a menține unități independente de producție militară într-o piață globală;
- capacitatea statelor de a dispune de acces la resurse de energie (petrol) şi de materii strategice (ex. materii rare);
- eventualitatea ca dependența economică de piața globală să fie utilizată pentru atingerea scopurilor politice;
- posibilitatea ca piața globală să crească inegalitățile economice dintre state;
- riscul ca globalizarea economică, ce duce la diminuarea funcțiilor economice ale statului, să genereze efecte perverse sub forma economiilor subterane, comerțului ilicit, traficului de tehnologie, afectării mediului înconjurător;
- riscul ca economia globală să intre în criză datorită unor politici economice greşite, unei conduceri politice slabe, unor instituții internaționale slabe, unor reacții protecționiste, unei instabilități financiare.

Cea mai mare parte a statelor lumii "se află în prezent implicate într-o formă sau alta de cooperare economică internațională, în special zone de liber schimb sau uniuni vamale, cu trăsături specifice datorate regiunii în care funcționează".[39] În mod cert, într-o lume a globalizării şi a interdependențelor, un sistem economic închis, caracterizat de autarhie, nu ar putea să funcționeze.

---

[38] http://cssas.unap.ro/ro

[39] http://capriro.tripod.com/polit/polint.o6.htm, *Securitatea economică şi interesul național în procesul de integrare europeană.*

Diversitatea şi complexitatea problematicii ce caracterizează lumea contemporană se amplifică continuu, fapt evidenţiat şi de apariţia unor procese şi fenomene care modifică conţinutul dezvoltării şi creşterii economice la scară naţională, zonală şi globală. Între fenomenele noi apărute, cu o însemnătate deosebită datorată amplorii pe care a luat-o, fenomenul integrării economice atrage după sine, în funcţie de natura sa, o serie de consecinţe de ordin politic, social şi militar.

Integrarea economică interstatală constituie una dintre trăsăturile caracteristice esenţiale ale economiei mondiale în perioada postbelică. Ea a determinat formarea unor noi centre de putere, care exercită o influenţă tot mai mare asupra raportului de forţe din lumea contemporană.

Integrarea economică reprezintă un proces complex de dezvoltare a economiei mondiale, în condiţiile contemporane care se bazează pe o treaptă calitativă nouă, superioară a interdependenţelor şi specializărilor între economiile diferitelor state şi este determinată de un ansamblu de factori, între care, un rol esenţial îl are dezvoltarea tehnico-ştiinţifică.

Integrarea economică şi politică interstatală îşi are originile în Europa postbelică, când aceasta apare ca un proces contemporan după cel de-al Doilea Război Mondial în contextul vest-european din considerente pornite iniţial de la situaţia economică a statelor în aceea perioadă. Integrarea economică "a constituit firul conducător al procesului european"[40], fiind una dintre modalităţile de refacere economică a unor state ce resimţeau efectele negative ale războiului.

UE avea să reprezinte pentru statele membre şi nu numai, reunificarea paşnică a continentului, crearea acesteia având o mare însemnătate, determinând, "ca mare actor global, creşterea securităţii, dinamizarea economică, creşterea competiţiei şi lărgirea pieţei interne".[41] Europa de azi este rezultatul dezvoltării istorice, economice, culturale, politice şi religioase, realizarea unităţii în pace, libertate şi prosperitate a acesteia, continuând un ideal cu puternice rădăcini care se regăsesc în trecutul istoric al continentului nostru. În mod cert, "Europa comunitară a fost fondată pentru a consolida securitatea economică şi politică a fiecărei naţiuni europene……un scop politic a fost slujit cu un mijloc economic".[42]

---

[40] Iordan Gheorghe Bărbulescu, *UE de la economic la politic*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, p. 18.
[41] http://info.europa.ro, *Rolul noilor state membre în UE-27*.
[42] *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

Bărbulescu, Iordan Gheorghe, *UE de la economic la politic*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

Cocora, Ecaterina, *Globalizarea. Efecte asupra resurselor umane din România*, Editura Princeps, Iaşi, 2005.

Denuța, Ioan, *Relații Economice Internaționale*, Editura Economică, Bucureşti, 1999.

Dinicu, Anca, Statul şi globalizarea, www. actus.ro/reviste/3_2005

Geoană, Mircea, *America, Europa şi modernizarea României. Fundamente pentru un proiect românesc de societate*, Editura Economică, Bucureşti, 2006.

Ghica, Luciana Alexandra, Zulean, Marian, *Politica de securitate națională. Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007.

Sava, Ionel Nicu, *Studii de securitate*, Editura Centrul Român de Studii Regionale, Bucureşti, 2005.

Rădoi, Mireille, editor, *My USA. Views on American National Security and Foreign Policy*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2007.

Voinea, Liviu, *Corporațiile transnaționale şi capitalismul global*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007.

Waltz, Kenneht N., *Teoria Politicii Internaționale*, Editura Polirom, Bucureşti, 2006.

*** Dicționar REI, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993.

*** *Economie*, ediția a VI-a, Editura Economică, 2003.

*** *Securitatea economică şi interesul național în procesul de integrare europeană*.

http://capriro.tripod.com/polit/polint.o6.htm

http://info.europa.ro, *Rolul noilor state membre în UE*-27.

http://cssas.unap.ro/ro/pdf

http://www.actrus.ro/reviste/4-2004

http://www.amfitrion economic.ase.ro

http://www.amfiteatrueconomic.ase.ro/arhivă

ASPECTE TEHNICO – ECONOMICE PRIVIND STANDARDIZAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL TELECOMUNICAȚIILOR

TECHNICAL – ECONOMICAL ASPECTS REGARDING INTERNATIONAL STANDARDIZATION IN TELECOMMUNICATION

Col.(r) prof.univ.dr. Gheorghe BOARU*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"
Lt.col.lect.univ.drd. Doina MUREŞAN**
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"
Lt.col.Silviu PREDA
Comandamentul Comunicațiilor şi Informaticii

Activitatea economică în perioada globalizării, exprimată şi prin dezvoltarea comerțului internațional în epoca modernă, şi existența unei multitudini de materii prime, materiale şi produse, ale căror caracteristici calitative variau în limite largi şi care afectau schimburile comerciale la nivel global, au determinat statele lumii să constituie organisme care să standardizeze aceste caracteristici. Standardizarea asigură dezvoltarea economico-socială a unei țări şi integrarea ei în circuitul economic mondial şi regional. Acest articol aduce în atenția celor interesați problematica standardizării şi aspectele economico-financiare ale utilizării standardelor în domeniul telecomunicațiilor, la nivel mondial, european şi național.

The economical activity during the globalization period, expressed through the development of international commerce in modern era and also the existence of a multitude of raw materials, and products whose qualitative characteristics varied in large limits and which affected global trade determined world states to constitute organisms that will standardize these characteristics. The standardization ensures the social–economical development of a country and it's integration in the world and regional circuit. This article brings into attention of those interested the problematic of standardization and economical-financial aspects of the use of standards in telecommunication at national, European or world level.

Cuvinte cheie: standardizare, standard, compatibilitate, interschimbabilitate, competitivitate, cooperate.

Keywords: *standardization, standard, compatibility, interchangeability, competitively, cooperation.*

* e-mail: *boarugheorghe@yahoo.com*
** e-mail: *doinydz@yahoo.com*

Plecând de la necesitatea realizării eficiente a schimburilor comerciale, în contextul existenței unui număr mare de materii prime, materiale şi produse, într-o multitudine de variante şi caracteristici calitative variabile în limite largi, s-a impus ca absolut necesară normalizarea variantelor şi limitarea variabilității caracteristicilor printr-un proces (de normalizare), care să conducă la cea mai bună considerație a interesului tehnic şi a celui economic dintre partenerii schimburilor comerciale – realizatorii şi beneficiarii de bunuri materiale. Necesitatea acestor armonizări a fost resimțită din cele mai vechi timpuri, dar realizarea lor conştientă şi sistematică, pe baza unor principii şi metode ştiințifice, a fost posibilă doar în momentul în care dezvoltarea forțelor de producție a atins un nivel suficient de ridicat. În momentul de față se poate vorbi despre acțiuni de normalizare - prin documente - în sensul modern al cuvântului *standardizare*.

În dicționare, termenul de *standardizare* este definit ca fiind acțiunea prin care membrii unei organizații stabilesc norme care reglementează calitatea, caracteristicile, forma, conținutul şi alte aspecte ale unui produs (echipament) sau serviciu în scopul realizării unui cadru normativ comun aplicabil tuturor produselor (echipamentelor) şi serviciilor de acelaşi gen care să asigure, în rândul acestora, un grad optim de compatibilitate şi interschimbabilitate atât în prezent, cât şi în viitor.

Termenul *compatibilitate* defineşte situația în care unele produse (echipamente) sau servicii de acelaşi gen pot fi utilizate împreună pentru realizarea unui scop comun, fără a se produce interacțiuni inacceptabile (blocaje, perturbări etc.).

Termenul *interschimbabilitate* defineşte situația în care produse (echipamente) sau servicii de acelaşi gen pot fi utilizate unele în locul altora, îndeplinindu-se aceleaşi cerințe.

Activitatea de standardizare are la bază următoarele principii:

● realizarea unui nivel optim de ordine prin care se asigură protecția persoanelor, a mediului şi a unei economii globale de materiale, energie, efort uman;

● activitatea socială, economică şi ştiințifică fundamentată pe cooperarea tuturor părților interesate, în cadrul unui proces care are la bază consensul;

● evaluarea standardelor pe baza unei examinări periodice care urmăreşte să promoveze inovațiile tehnologice şi să analizeze factorii care pot bloca aplicarea acestora;

● introducerea în standarde a procedurilor interne de evaluare a conformității (inclusiv eşantionarea), a încercărilor şi a criteriilor de conformitate;

● elaborarea standardelor trebuie să fie alegerea celei mai corespunzătoare soluții documentate şi să servească ca parte componentă a

sistemului juridic național, fiind obligată să ia în considerație nivelul de industrializare şi celelalte legi de bază din țările în cauză;

● pentru un domeniu dat, standardizarea trebuie să fie totală, complexă şi în avangardă, respectiv, să țină cont de perspectiva dezvoltării economice;

● activitatea de standardizare trebuie să se caracterizeze prin transparență, coerență şi independență, iar standardele trebuie să fie disponibile din primele faze de elaborare, să constituie un ansamblu coerent de documente corelate şi să nu fie influențate de vreun interes specific predominant.

Rezultatele activității de standardizare se regăsesc în documentele elaborate de instituțiile internaționale constituite în acest sens, denumite în continuare *standarde*.

Conform definiției Comitetului Permanent pentru studiul principiilor ştiințifice ale standardizării (STACO) din cadrul Organizației Internaționale de Standardizare (ISO), ***standardul,*** rezultatul unei normalizări realizate într-un anumit domeniu, este aprobat de către o autoritate recunoscută - care se ocupă cu stabilirea acestor tipuri de norme. Este publicat sub forma unui document conținând un ansamblu de reguli, prescripții şi caracteristici tehnice obligatorii, prin care se stabilesc, pentru utilizări multiple şi repetate, însuşirile tehnico-economice pe care trebuie să le îndeplinească o activitate sau rezultatele acesteia, precum şi prescripțiile privind recepția, marcarea, depozitarea, transportul produselor. Acest document este stabilit (elaborat şi redactat) prin consens de către cei interesați (în cadrul şi sub asistența şi îndrumarea unui organism de standardizare), potrivit nivelului de dezvoltare tehnică dintr-un anumit domeniu, la un anumit moment, şi este aprobat de către un organism de autoritate recunoscută.

În practica curentă sunt luate în considerare următoarele tipuri de standarde:

● *standard de bază* – cu o aplicare generală sau care conține prevederi generale pentru un anumit domeniu;

● *standard de terminologie* – care specifică termeni, de obicei împreună cu definițiile acestora şi uneori cu note explicative, ilustrații, exemple etc.;

● *standard* – care specifică metode de încercare, însoțite uneori de alte prevederi referitoare la încercare, cum ar fi eşantionarea, utilizarea metodelor statistice, ordinea încercărilor;

● *standard de produs* – care specifică condițiile pe care trebuie să le îndeplinească un produs sau o grupă de produse, pentru a asigura aptitudinea de utilizare a acestuia/acestora;

● *standard de proces* – care specifică condițiile pe care trebuie să le îndeplinească un proces, pentru a asigura aptitudinea de utilizare a acestuia;

● *standard pentru servicii* – care specifică condițiile pe care trebuie să le îndeplinească un serviciu pentru a asigura aptitudinea de utilizare a acestuia;

● *standard de interfață* – care specifică condițiile referitoare la compatibilitatea produselor sau a sistemelor în punctele lor de legătură;

● *standard de date care trebuie indicate* – conține o listă de caracteristici ale căror valori sau alte date trebuie indicate pentru definirea unui produs, proces sau serviciu.

Analizând în ansamblul lor demersurile întreprinse la nivel mondial pentru asigurarea unei creşteri permanente a nivelului calității produselor şi competitivității lor, rezultă că activitatea de standardizare oferă avantaje deosebit de importante, în special prin obținerea unei mai bune adaptări a produselor, în scopurile pentru care ele sunt destinate şi totodată concură la prevenirea apariției barierelor în calea comerțului. Astăzi nici un stat suveran independent nu poate crea o economie națională şi relații civilizate comercial-economice avantajoase cu alte țări, fără a apela la activitatea de standardizare.

Cel mai mare impact asupra activității de standardizare îl au factorii tehnico-economici deoarece în acest domeniu, cu ajutorul standardizării, se elaborează un sistem de reguli şi proceduri necesare pentru o activitate reală. Standardizarea este un proces condus esențial de către piață.

Standardizarea creează un limbaj comun care permite producătorilor şi furnizorilor să comunice clar cu inginerii, designerii şi agenții de vânzări, oriunde ar fi. Standardele se aplică produselor în toate zonele şi la etapele de producție în economia modernă. Standardele contribuie la sporirea eficienței producției, facilitează comunicarea, îmbunătățesc transparența pieței, calitatea, credibilitatea, compatibilitatea şi eficacitatea bunurilor şi serviciilor şi a altor obiective politice de bază din domeniul public, referitoare la sănătate, securitate şi mediul înconjurător.

Standardizarea este un pivot esențial al schimburilor economice şi comerciale, reprezentând un instrument important în deschiderea concurenței pe piața telecomunicațiilor şi în dezvoltarea acestei concurențe în beneficiul consumatorului.

În acest sens, este de apreciat faptul că, în ultimele decenii, tehnologiile în domeniul telecomunicațiilor au cunoscut o reală evoluție şi de aici implicațiile deosebite asupra activității de standardizare.

Au fost standardizate, în ultimul timp, terminalele pentru toate categoriile de servicii, sisteme electronice şi de comunicații digitale, cabluri din fire optice, sisteme de semnalizare, rețele de date cu comutație de pachete sau rețele digitale cu integrarea serviciilor, devenind operaționale serviciile în rețeaua de telecomunicații.

Standardizarea telecomunicațiilor prezintă următoarele avantaje:

- favorizează definirea interfețelor tehnice care permit asigurarea deschiderii şi interconectării rețelelor, precum şi libera alegere din partea consumatorului;
- garantează interoperabilitatea serviciilor, precum şi calitatea serviciului;
- contribuie la respectarea exigențelor esențiale, precum securitatea rețelelor, buna utilizare a spectrului, lipsa perturbațiilor etc.;
- contribuie la coexistența sistemelor concurente şi, de asemenea, la elaborarea de reguli coerente în ceea ce priveşte numerotarea şi adresarea abonaților;
- facilitează instaurarea unor economii la scară largă, iar prin asigurarea unei alegeri între mai mulți furnizori de echipamente pentru infrastructură şi terminale, contribuie la scăderea costurilor.

Progresele tehnologice în materie de comunicații la mare distanță au impus crearea, în anul 1920, a două comitete internaționale de standardizare: *CCIT – Comite' Consultatif Internațional Telegraphique şi CCIF – Comite' Consultatif Internațional Telephonique* care, în anul 1956 fuzionează şi alcătuiesc împreună *CCITT – Comite' Consultatif Internațional Telegraphique et Telephonique*. În paralel a funcționat şi *CCIR – Comite' Consultatif Internațional Radio,* care reglementa comunicațiile radio.

În prezent, cea mai importantă organizație internațională, care se ocupă cu standardizarea la nivel mondial în toate domeniile (public, economic, social etc.), este *Organizația Internațională pentru Standardizare (ISO - International Organization for Standardization),* un organism nonguvernamental, fondat în 1947, care coordonează eforturile de standardizare la nivel internațional. Obiectivul ISO este să promoveze dezvoltarea activităților de standardizare şi relaționare în lume, cu scopul de a facilita schimbul internațional de bunuri şi servicii şi de a dezvolta cooperarea în sferele activităților intelectuale, ştiințifice, tehnologice şi economice.

Rezultatele muncii ISO se regăsesc în acordurile internaționale care sunt publicate ca standarde internaționale.

În domeniul telecomunicațiilor, cea mai importantă organizație internațională care se ocupă cu standardizarea este ITU - International Telecommunications Union. Standardele elaborate de ITU (cunoscute ca recomandări) acoperă practic toate aspectele telecomunicațiilor. Colaborarea cu alte organizații de standardizare, globale sau regionale a permis reducerea incompatibilităților şi accelerarea ritmului de introducere a unor noi tehnologii.

ITU gestionează numerotația telefonică, spectrul radio şi pozițiile orbitale, contribuind la accesul echitabil al tuturor statelor la aceste resurse. Administrarea acestor resurse, alături de interconectarea rețelelor şi interoperabilitatea serviciilor, constituie, de fapt, scopul originar pentru care ITU a fost creată.

ITU constituie un forum de dezbatere adecvat pentru noile orientări ale sectorului şi promovarea unor noi modele economice şi tehnologice. Aceste dezbateri pot avea loc atât în cadrul adunărilor şi conferinţelor, cât şi în cadrul Forumului de politici de telecomunicaţii al Seminarului global pentru experţi în reglementare sau în alte întâlniri organizate periodic.

Recunoscând rolul crucial al resurselor umane, ITU promovează transferul de competenţe prin organizarea de cursuri şi seminarii, acordă burse de studiu, finanţează dezvoltarea unor materiale educative şi furnizează experţi şi consultanţi care sprijină realizarea anumitor proiecte în ţări în curs de dezvoltare.

Potrivit Constituţiei ITU - International Telecommunications Union, obiectivele acesteia sunt următoarele:

● să menţină şi să extindă cooperarea internaţională între statele membre în vederea ameliorării şi utilizării raţionale a telecomunicaţiilor;

● să promoveze şi să crească participarea diverselor entităţi şi organizaţii la activităţile sale şi să faciliteze cooperarea fructuoasă între acestea şi statele membre în vederea atingerii obiectivelor ITU;

● să promoveze şi să acorde asistenţă tehnică ţărilor în curs de dezvoltare în domeniul telecomunicaţiilor şi să promoveze mobilizarea resurselor necesare pentru ameliorarea accesului la servicii de telecomunicaţii în aceste ţări;

● să promoveze dezvoltarea echipamentelor şi utilizarea lor cât mai eficientă, în vederea creşterii eficienţei serviciilor de telecomunicaţii, crescându-le utilitatea şi făcându-le, pe cât posibil, disponibile pentru public;

● să promoveze extinderea beneficiilor noilor tehnologii de telecomunicaţii la toată lumea;

● să armonizeze acţiunile statelor membre şi să promoveze cooperarea fructuoasă şi constructivă între state membre şi membri de sector în atingerea acestor scopuri;

● să promoveze, la nivel internaţional, adoptarea unei abordări globale a chestiunilor legate de telecomunicaţii în societatea şi economia informaţională globale, prin cooperarea cu alte organizaţii interguvernamentale mondiale sau regionale, precum şi cu organizaţii neguvernamentale relevante.

ITU - International Telecommunications Union este activă în trei zone esenţiale ale domeniului telecomunicaţiilor, astfel:

● prin secţiunea ei ITU-T răspunde de standardele globale în telecomunicaţii, fie printr-o coordonare a muncii deja făcute la nivel naţional, fie printr-o activitate proprie de reglementare;

● prin secţiunea ITU-R coordonează politica globală de radio, inclusiv alocarea pe frecvenţe şi poziţiile orbitale ale sateliţilor;

● prin biroul de dezvoltare a telecomunicaţiilor, ITU-D, acţionează ca un catalizator pentru dezvoltarea telecomunicațiilor în țările mai sărace şi oferă acestora asistență directă atât tehnică, cât şi managerială;

În anul 1993, la 28 februarie, CCITT şi CCIR şi-au încetat activitatea, atribuțiile lor fiind preluate de ITU-T, care devine astfel sectorul de standardizare în telecomunicații al ITU.

Obiectivele ITU –T sunt următoarele:

● încurajarea dezvoltării tehnicilor care asigură exploatarea eficientă şi dinamică a rețelei globale de telecomunicații, extinderea serviciilor de telecomunicații şi asigurarea unei accesibilități generale la aceste noi servicii;

● extinderea cooperării internaționale în vederea perfecționării şi utilizării cât mai eficiente a telecomunicațiilor;

● armonizarea activităților organismelor naționale care se ocupă de dezvoltarea telecomunicațiilor pentru atingerea acestor obiective.

ITU a modificat în ultimii ani strategia de elaborare a standardelor, în sensul că un standard finalizat este imediat publicat, spre deosebire de strategia veche care prevedea elaborarea standardelor în mod ciclic, la intervale de 4 ani. În felul acesta se măreşte considerabil eficiența, se reduc costurile, se elimină procedurile birocratice.

Spre deosebire de CCITT care elabora standarde şi le publica o dată la patru ani, ITU publică imediat orice standard care a fost finalizat. Mai mult, în dorința de a creşte eficiența şi eficacitatea activității de standardizare, ITU pune la dispoziția celor interesați un serviciu de baze de date de documente electronice numit ITUDOC, astfel încât accesul la informații administrative de uz general şi la recomandările CCITT publicate în Cartea Albastră (1988) să se realizeze imediat.

În paralel cu ITU-T îşi desfăşoară activitatea şi organizațiile regionale de standardizare a telecomunicațiilor, dintre care menționăm: ETSI - European Telecommunications Standards Institute (în Europa), TI-Commite Telecommunications in U.S. (în America de Nord), TTC- Telecommunications Technology Commite in Japan (în Japonia). Acestea colaborează între ele, realizează o prestandardizare şi contribuie în final la elaborarea unor standarde globale.

În acest sens a fost creat un grup de lucru numit GCS (Global Standards Colaboration), care coordonează toate activitățile de colaborare necesare elaborării standardelor globale.

Principalele documente, pe linia standardizării, emanate de organismele internaționale de standardizare sunt:

● *Standardele ISO* – elaborate de Organizația Internațională de Standarde (ISO - Internațional Standards Organization);

● *Recomandările ITU* – elaborate de Uniunea Internațională de Telecomunicații (ITU - Internațional Telecommunications Union) care au în practică aceeaşi autoritate ca şi standardele.

Unitățile din industrie iau parte la crearea acestora, dar nu participă la decizia finală. Spre deosebire de standarde, unde industria nu are nici un cuvânt de spus, recomandările sunt rezultatul unei negocieri între organizațiile similare din toată lumea.

Alături de existența, la nivel mondial, a doua organizații care se ocupă de standardele pentru comunicații – ISO (International Standardization Organization) care acoperă o paletă largă de domenii şi ITU care acoperă activitatea de telecomunicații, s-au dezvoltat şi la nivel european structuri asemănătoare: CEN (Comité Européean pour Normalisation), care reprezintă compartimentul ISO în Europa şi ETSI (European Telecommunications Standards Institute) care acoperă sectorul de telecomunicații în Europa.

Se apreciază că activitatea regională este utilă din următoarele considerații:

● realizarea unor standarde necesare doar într-o anumită regiune, ele nefinalizându-se în standarde globale, dar care pot realiza o anumită colaborare internațională;

● pot exista activități paralele de standardizare la nivel regional şi internațional, acolo unde există mulți colaboratori şi unde este necesară şi o consultare reală pentru găsirea unor noi recomandări pe plan regional;

● standardele regionale pot deveni reglementări cu aplicații strict locale.

Comitetul European de Standardizare (CEN) este o organizație neguvernamentală, cu caracter ştiințific şi tehnic, creată în 1961, a cărei activitate principală constă în supervizarea numeroaselor aspecte ale standardelor europene pentru telecomunicații şi alte echipamente electronice.

ETSI (European Telecommunication Standards Institute) este o asociație de drept francez, cu sediul la Sophia-Antiolis (lângă Nisa), în Franța, înființată în anul 1988, ca un răspuns la „Cartea Verde", publicată de Comunitatea Economică Europeană pe tema armonizării şi dezvoltării infrastructurii telecomunicațiilor.

Este cel mai important organism de stabilire a standardelor în telecomunicații şi a fost creat de Comisia Europeană, cu misiunea clară de a impune standardele europene față de cele naționale. Reglementările sale sunt cunoscute sub numele de European Telecom Standard (sau ETS) ori sub abrevierea franceză NET.

În afară de stabilirea de norme pentru industria europeană, ETSI reprezintă interesele europene în forurile standardizării globale, cum sunt cele administrate de International Telecommunication Union. Având în vedere că multe guverne percep standardizarea ca un instrument al politicii lor industriale, ETSI s-a văzut de multe ori opusul omologului său american,

American National Standards Institute, reprezentanta industriei americane de telecomunicații în organismele internaționale de standardizare.

Misiunea sa constă în elaborarea standardelor comune care să dezvolte infrastructura integrată de telecomunicații, să asigure compatibilitatea serviciilor oferite de aceste rețele, precum şi a diferitor echipamente terminale scoase pe piață. Este un forum deschis care cuprinde membri din 50 de țări. Membrii ETSI pot fi administrațiile naționale de telecomunicații şi institutele naționale de standardizare, operatorii rețelelor publice de telecomunicații, producătorii şi utilizatorii materialelor şi serviciilor de telecomunicații, organismele de cercetare în domeniu.

Până în prezent, sistemul de standardizare europeană şi-a dovedit eficiența prin elaborarea şi publicarea a peste 3700 de standarde şi va trebui să continue în această formă. În următorii ani se doreşte elaborarea unui volum complet de standarde europene care să înlocuiască colecțiile de standarde naționale. Excepții la nivel național, adică standarde pur naționale, vor continua să existe, dar acestea nu vor reprezenta mai mult de 10 % din totalul lucrărilor.

Scopul principal al standardizării europene este favorizarea schimbului de bunuri şi servicii prin eliminarea barierelor tehnice în calea comerțului.

Elaborarea şi adoptarea standardelor europene se bazează pe *Ghidul General privind cooperarea dintre Comisia Europeană şi organizațiile europene de standardizare*, semnat la 13 noiembrie 1984. Acest document conține un şir de proceduri şi atribuții în domeniul standardizării, cum ar fi implicarea factorilor interesați (producătorii, consumatorii şi sindicatele) în procesul de elaborare a standardelor, rolul autorităților de reglementare, calitatea standardelor şi forma unică de implementare în cadrul CEE.

Principalele organizații de standardizare europeană în domeniul telecomunicațiilor, în sensul unei activități largi şi unanim recunoscute conform Dreptului Comunitar (Anexa 1 la Directiva 98/34/EEC), sunt:

● *Comisia Europeană de Standardizare (CEN)* – activitate de standardizare europeană în toate domeniile, mai puțin domeniul electronic;

● *Comisia Europeană de Standardizare Electrotehnică (CENELEC)* – activitate de standardizare europeană în domeniul electrotehnic;

● *Institutul European de Standardizare Telecomunicații (ETSI)* – activitate de standardizare europeană în domeniul telecomunicațiilor.

Procedura de elaborare a standardelor europene presupune adoptarea următorului algoritm:

1. după consultările cu țările membre ale CEE, Comisia elaborează mandatul respectiv privind elaborarea standardelor armonizate;
2. mandatul se transmite la organismele europene de standardizare;
3. organismele europene de standardizare acceptă mandatul;
4. organismele europene de standardizare elaborează un program comun;

5. comitetele tehnice respective elaborează proiectul de standard;
6. proiectul de standard se transmite pentru examinare şi avizare organismelor naționale de standardizare;
7. comitetele tehnice discută obiecțiile şi comentariile primite şi în baza sintezei observațiilor se elaborează varianta finală;
8. organismele naționale transmit buletinele de vot, iar organismele europene de standardizare adoptă standardele.

Principalele documente, pe linia standardizării, emanate de organismele europene de standardizare, sunt:

● *EN* **–** standard european – document care trebuie pus în aplicare la nivel național şi pentru care se retrag standardele naționale în divergență; standardul se preia prin traducere şi publicare sau prin ratificare (declarație oficială), ori prin anunțarea într-o publicație oficială a membrului național;

● *ENV* – prestandard european care trebuie pus în aplicare la nivel național, dar pentru care nu se retrag standardele naționale în divergență; prestandardul se poate pune la dispoziție prin una din metodele prezentate la standardul EN; prestandardul are o perioadă de existență, în general, de 5 ani, după primii 2 ani de aplicare membrii naționali având obligația de a comunica datele de aplicare, care să poată duce la concluzia transformării ENV în EN sau în HD (document de armonizare); ENV sunt elaborate pentru domenii tehnice cu evoluții rapide sau inovatoare, sau pentru care datele disponibile nu asigură realizarea unui standard definitiv;

● *HD* – document de armonizare, care trebuie pus în aplicare la nivel național, cel puțin prin notificarea publică a titlului şi indicativului; entru el se retrag standardele naționale divergente, dar se acceptă menținerea standardelor naționale cu conținut tehnic echivalent; „HD" admite o caracteristică – divergențe naționale.

La nivelul țării noastre, Autoritatea Națională de Reglementare în Comunicații (ANRC) este instituția al cărei rol este de a pune în aplicare politica națională în domeniul telecomunicațiilor şi al serviciilor poştale.

Potrivit rolului său de a pune în aplicare politica națională în domeniul telecomunicațiilor şi al serviciilor poştale, ANRC are definite următoarele atribuții în ceea ce priveşte activitatea de standardizare (cf. art.44 din O.U.G. nr. 79/2002):

● elaborarea şi adoptarea de norme tehnice;

● inițierea de standarde naționale sau propunerea spre adoptare a standardelor internaționale ca standarde naționale;

● adoptarea de reglementări tehnice care să declare obligatorie aplicarea standardelor în domeniul comunicațiilor electronice şi al serviciilor poştale;

● adoptarea de reglementări tehnice pentru utilizarea resurselor de numerotație.

În România, standardizarea din domeniul telecomunicaţiilor este coordonată la ora actuală de ASRO - Asociația Română pentru Standardizare, care are în evidență atât standardele naționale din domeniu, cât şi standardele internaționale transformate în standarde naționale.

Actualul organism național de standardizare (ONS) şi-a schimbat statutul, dintr-un organism aflat în subordinea Guvernului României (Institutul Român de Standardizare), într-o asociație de drept privat, non-profit, fără scop lucrativ, neguvernamentală şi apolitică, de interes public, cu recunoaştere guvernamentală ca unic organism național de standardizare.

ASRO asigură participarea României şi reprezentarea intereselor sale în organismele europene şi internaționale de standardizare, fiind membru afiliat al CEN şi CENELEC, membru cu drepturi depline ETSI şi membru ISO şi CEI.

Elaborarea standardelor române, precum şi participarea la standardizarea europeană se realizează în cadrul Comitetelor Tehnice, conform procesului național de standardizare prezentat mai jos:

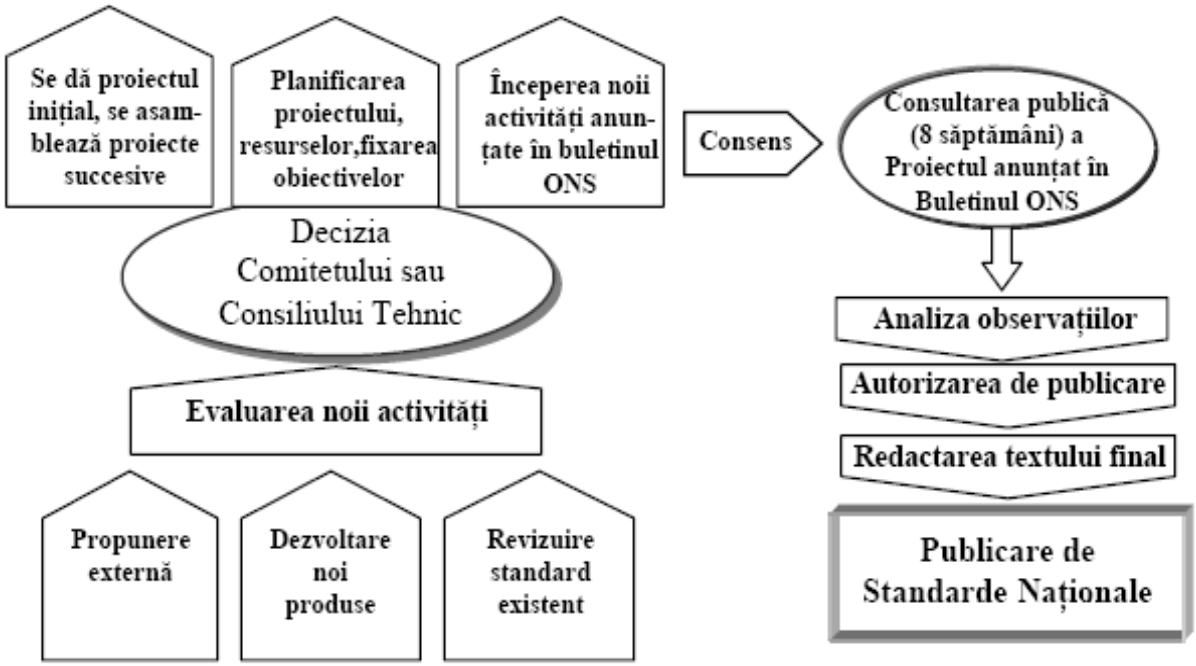

Comitetele Tehnice sunt organisme fără personalitate juridică, constituite pe diverse domenii de activitate şi al căror număr depăşeşte 300. În cadrul acestor organisme, pe lângă specialiştii ASRO, sunt implicați peste 3000 de specialişti, reprezentanți ai producătorilor, distribuitorilor, consumatorilor, organizațiilor profesionale, administrației publice. Rezultatul consensului realizat în procesul de elaborare între parteneri sunt standardele.

Standardele sunt chemate să joace un rol complementar legislației. Ca atare, în afara adoptării unui număr din ce în ce mai mare de standarde europene, ASRO a prevăzut prin planul său strategic să se implice în activitatea de adoptare a directivelor europene, colaborând cu ministerele implicate în această activitate şi participând la elaborarea proiectelor de acte normative.

Trebuie avut în vedere şi faptul că acțiunile menționate constituie, de asemenea, premisele încheierii protocolului european de asigurare a conformității care presupune atât adoptarea legislației, cât şi a cerințelor orizontale corespunzătoare în domeniul standardizării, metrologiei, acreditării, asigurării calității şi altele.

Standardizarea are şi va avea un rol important în activitatea Asociației Române pentru Standardizare, cât şi a Autorității Naționale de Reglementare în Comunicații, în scopul creării unei concurențe efective a operatorilor în beneficiul utilizatorilor.

Din punct de vedere economic se poate afirma că în România, finanțarea standardizării se realizează atât din fonduri publice, cât şi din fonduri private.

Fondurile publice puse la dispoziție de Guvern sunt destinate finanțării organismelor guvernamentale cu atribuții în domeniu şi totodată pentru finanțarea proiectelor guvernamentale de interes public, cum ar fi cele de mediu, evaluarea sănătății şi securității ocupaționale, precum şi cele din domeniul legislativ, menite să îmbunătățească guvernarea şi implementarea politicii autorităților statului.

Fondurile private provin de la membrii ASRO şi de la beneficiarii de standarde, acestea fiind utilizate în special pentru dezvoltarea de noi standarde care să asigure dezvoltarea economico-socială a țării şi integrarea ei în circuitul economic mondial şi regional.

Standardizarea a ajuns să fie privită ca un instrument strategic esențial, prin modul în care ajută firmele în a obține acces pe piețe, cât şi economii.

Achiziționarea şi implementarea standardelor române, aliniate la standardele europene, devine prima oportunitate a firmelor şi organizațiilor, chiar dacă efortul financiar pentru procurarea standardelor ar părea, la o primă vedere, o piedică.

Achiziționarea şi utilizarea standardelor europene de către firme şi organizații le va aduce acestora o serie de avantaje pe termen mediu şi lung, răsplătind pe deplin efortul financiar făcut.

Utilizarea standardelor ajută agenții economici să fie competitivi, să cucerească noi piețe de desfacere şi să cunoască tendințele de dezvoltare tehnico-ştiințifică la nivel european şi internațional.

Standardele pot ajuta agenții economici să evite dependența de un singur furnizor, întrucât disponibilitatea pe piețele comerciale a produselor

conforme standardelor poate facilita alegerea furnizorului. Aceasta conduce la dezvoltarea şi lărgirea pieţelor comerciale. Urmarea o constituie o mai largă alegere pentru firme şi o concurenţă loială între furnizori. Agenţii economici vor avea, de asemenea, o încredere mărită în calitatea şi responsabilitatea furnizorilor care utilizează standarde.

Utilizarea standardelor contribuie la reducerea costurilor de producţie şi desfacere, obţinându-se importante economii de resurse financiare, materiale, de timp şi umane, deoarece standardele oferă:

- soluţii economice optime pentru problemele tehnice care se repetă;
- modernizarea produselor;
- îmbunătăţirea performanţelor la preţuri mai scăzute, nefiind necesare negocieri suplimentare.

Utilizarea standardelor asigură un efect pozitiv asupra puterii de cumpărare a companiilor şi preţuri mai scăzute pentru beneficiari.

Utilizarea standardelor oferă consumatorilor, care se aşteaptă ca serviciile şi produsele pe care le cumpără să fie de calitate, durabile şi uşor de folosit, o serie de avantaje, printre care:

- produse şi servicii mai sigure, mai sănătoase, mai ecologice;
- produse cu o calitate sporită şi în care se poate avea încredere;
- o mai bună compatibilitate operaţională între produse şi o mai mare consistenţă în asigurarea serviciilor;
- o posibilitate lărgită de alegere şi de acces la bunuri şi servicii;
- costuri mai reduse;
- o mai bună informare asupra produsului sau serviciului.

În concluzie, putem considera activitatea de standardizare şi utilizarea standardelor ca o formă de manifestare a globalizării, aceasta facilitând dezvoltarea economico-socială a unei ţări şi integrarea ei în circuitul economic mondial şi regional.

BIBLIOGRAFIE

Boaru Gheorghe, Toma Constantin, *Asigurarea compatibilităţii sistemelor de conducere din Armata României cu cele din armatele statelor membre NATO*, capitolul 9 în lucrarea ”Activitatea comandanţilor şi statelor majore în viziunea armatelor NATO”, Editura Militară, 2001.

Toma C., *Interoperabilitatea şi compatibilitatea sistemelor de comunicaţii militare*, Editura A.P.P., Bucureşti, 1999.

AC/322-D(2004)0039, *NATO C3 System Interoperability Policy*, NC3B, Brussels, 2004.

AC/322-D(2004)0040, *NATO C3 System Interoperability Directive*, NC3B, Brussels, 2004.

AAP-6 (STANAG 3680), *NATO Glossary of Terms and Definitions*, NATO HQ, Brussels, 2006.

*** EUROCOM D/1 (1986), *Tactical Communication System*, p. IF1-1.

*** *Romania C4 Study Interoperability Arhitecture and Implementation Approach*, US/Romania C4 Study Team, 8-10 iune, 1999.

******* STANAG 5048 C3 (edition 5), *The Minimum Scale of Connectivity for Communications and Information Systems for NATO Land Forces*, Brussels, 2000ch, US/Romania C4 Study Team, 8-10 iunie, 1999.

www.biblioteca.ase.ro

www.regielive.ro

www.iso.org/iso/about

www.itu.int/ITU-T

www.etsi.org/WebSite/AboutETSI

www.asro.ro

RAPORTURILE ENERGETICE UNIUNEA EUROPEANĂ – RUSIA

RUSSIA – EUROPEAN UNION ENERGETIC REPORTS

Cpt.conf.univ.dr. Dorel BUŞE[*]
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"
Universitatea "Spiru Haret"
Lect.univ.dr. Dragoş FRĂSINEANU
Universitatea "Spiru Haret"

Principalul furnizor energetic al Uniunii Europene este Federația Rusă, care la momentul actual acoperă circa 30 % din necesarul de petrol şi peste 40 % din necesarul de gaze naturale. Profitând de această realitate, Federația Rusă aplică o politică energetică diferențiată țărilor Uniunii Europene. Mai mult, prin noul concept de „superputere energetică", lansat în spațiul public de către principalul ideolog al Kremlinului, Vladislav Surkov, în anul 2006, asumat şi promovat în noua doctrină geopolitică rusă, Rusia îşi va folosi potențialul resurselor energetice şi al conductelor de transport pentru a obține influență geopolitică şi geostrategică în plan regional şi global.

The main energetic purveyor of the European Union is the Russian Federation, which, at present, ansures about 30% from the oil necessity and more than 40% from the natural gas necessity. Taking an advantage from this reality, the Russian Federation has an energetic policy different from the one in the European Union countries. More than that, through the new concept of "superpower", brought to the audience by the main ideologist of Kremlin, Vladislav Surkov, in 2006, assumed and promoted inside the new Russian geopolitical doctrine, Russia will use the energetic resources potential and the transport pipes to get geopolitical and geostrategic influence at the regional and global level, as well.

Cuvinte cheie: raporturi energetice, dependență energetică, politică energetică comună, securitate energetică.

Keywords: *energetic reports, energetic dependence, common energetic politics, energetic security.*

[*] e-mail: *dorel_buse@yahoo.com*

Criza energetică prin care au trecut statele europene, la începutul anului 2007, a demonstrat, pentru a doua oară în această scurtă perioadă scursă de la începutul secolului XXI, dependența Uniunii Europene de resursele energetice ruseşti. Primul avertisment a venit la sfârşitul anului 2005, când divergențele dintre Rusia şi Ucraina privind prețul gazelor naturale a dus la afectarea energetică gravă a Austriei şi a Ungariei. Un al doilea avertisment a fost dat la sfârşitul anului 2006 şi începutul lui 2007, când pe fondul crizei dintre Belarus şi Rusia au fost afectate energetic Polonia, Germania, Ungaria şi Slovacia.

Aceste două semnale avertisment ridică o serie de probleme în ceea ce priveşte raporturile energetice dintre Uniunea Europeană şi Federația Rusă. Dintre aceste probleme, trei necesită o mai profundă abordare la nivelul consecințelor. Pe de-o parte, avem de-a face cu dependența statelor membre ale Uniunii Europene de petrolul şi gazul rusesc. Pe de altă parte, în completarea primului aspect, politica energetică diferențiată a Federației Ruse cu statele membre ale Uniunii Europene. Iar un al treilea aspect, cu o incidență temporală pe termen lung şi cu efecte geopolitice globale, vizează noul statut de „superputere energetică“ al Federației Ruse.

La nivel general, Uniunea Europeană este tot mai dependentă de importurile energetice, media gradului de dependență energetică fiind, conform unui raport din 2006, Eurostat citat de Hotnews, de 56 %, în creştere cu două procente față de anul anterior[1]. Această creştere a importurilor se explică prin scăderea producției interne cu 4,2 % şi prin menținerea unui consum uşor în creştere. În aceste condiții, Uniunea Europeană este şi va rămâne un importator net de energie, iar dependența de resursele externe se va accentua în următorii ani. Conform unui raport al Comisiei Europene, "EU Energy Outlook by 2020", în următorii 15 ani, Uniunea Europeană va ajunge să importe două-treimi din necesarul său de energie[2].

La nivel de ansamblu, principalul furnizor energetic al Uniunii Europene este Federația Rusă, care la momentul actual acoperă circa 30 % din necesarul de petrol şi peste 40 % din necesarul de gaze naturale[3]. Scăderea producției interne la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene şi o creştere a consumului va genera, în anii următori, o creştere continuă a dependenței față de petrolul şi gazele Federației Ruse. Corelarea acestei creşteri a dependenței cu mărirea continuă a prețurilor impuse de furnizorul rus şi cu tot mai desele întreruperi ale fluxului de export datorate unor crize

[1] *UE - în căutarea siguranței energetice,* 21 noiembrie 2006, http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1141465-cautarea_sigurantei_energetice.htm

[2] European Energy Outlook to 2020, http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/figures_archive/energy_outlook_2020/index_en.htm

[3] EU-Russia Summit - Mafra, 26 October 2007, http://ec.europa.eu/external_relations/Russia/index.htm

deseori artificiale, poate genera în cadrul Uniunii Europene situații excepționale care pot conduce la blocaje economice majore.

Relațiile energetice între Uniunea Europeană şi Federația Rusă reprezintă elementul cheie al raporturilor bilaterale. Încă din anul 2000, între cele două entități se desfăşoară un parteneriat energetic strategic ce vizează o mai bună cooperare şi asigurarea unei securități energetice care să permită dezvoltarea ambilor parteneri. În perspectivă, cooperarea vizează numeroase proiecte comune. Dintre acestea amintim:

- elaborarea unui studiu de fezabilitate, cu termen de finalizare în august 2008, vizând interconectarea sistemelor de transport a energiei electrice ale celor doi parteneri. Până în prezent există o interconectare a rețelelor de energie electrică între Federația Rusă, Finlanda, Lituania, Letonia şi Estonia. Până în acest moment, conform declarațiilor comisarului european pentru energie Andris Piebalgs, nu există bariere tehnice pentru potențiala sincronizare a celor două sisteme[4];
- realizarea unor proiecte comune de infrastructură de transport a gazelor naturale şi a petrolului. Dintre acestea, un rol important îl joacă construirea magistralei de transport a gazului natural *Nord Stream* care va uni Federația Rusă (*Vyborg*) şi Europa (*Greifswald* - Germania), prin Marea Baltică, şi mai departe: Danemarca, Olanda, Belgia, Franța şi Marea Britanie. Primul gazoduct al magistralei va fi dat în folosință începând cu anul 2010 şi va putea transporta 27,5 de miliarde metri cubi de gaz pe an. Ulterior, capacitatea magistralei va crește la 55 de miliarde metri cubi pe an, prin adăugarea încă unui gazoduct[5]. De dată mai recentă, un alt proiect comun vizează construirea unei magistrale sudice de transport a gazului natural – *South Stream*. Planul proiectului vizează asigurarea unei legături enrgetice între Rusia şi Italia, prin Marea Neagră şi Marea Mediterană, tranzitând Bulgaria şi Grecia, cu o variantă nordică prin România, Ungaria, Slovenia, Italia până în Austria.

Un alt aspect important al relației analizate vizează politica energetică diferențiată aplicată de Federația Rusă diverselor țări ale Uniunii Europene. Bazată pe vechiul dicton latin *divide et impera*, noua strategie energetică rusă vizând raporturi diferențiate, mai avantajoase pentru anumite state şi mai puțin avantajoase pentru altele, pune deseori în dificultate Uniunea Europeană. De la aplicarea unor prețuri diferențiate pe mia de metri cubi de gaz impus de Gazprom diverşilor parteneri europeni, la implicarea diferențiată în proiecte de infrastructură energetică şi până la folosirea „şantajului energetic“

[4] *EU – Russia energy cooperation*, http://data.ellispub.com/pdf/EN/2007/Rapid/SPEECH-07-654_EN.pdf
[5] *Nord stream. Project*, http://www.nord-stream.com/project.html

ca instrument de negociere în politica sa externă sunt doar câteva dintre mijloacele folosite în promovarea intereselor geopolitice ale Federației Ruse.

Până în prezent observăm cum anumite state, precum: Germania, Franța, Bulgaria, Grecia, Italia, Spania intră în jocul propunerilor energetice avantajoase ale Federației Ruse, interesul național primând intereselor comune ale Uniunii Europene. Cel mai recent exemplu, în acest sens, vine din partea Bulgariei care a semnat la sfârşitul lunii ianuarie 2008 cu Federația Rusă contracte energetice de peste 10 miliarde de euro. Prin acestea, Bulgaria îşi va consolida poziția de centru energetic regional prejudiciind indirect alte țări din regiune, printre care şi România.

Numeroasele demersuri, întreprinse până în prezent, în privința revitalizării politicii energetice comune europene şi o reducere a dependenței față de petrolul şi gazul rusesc în cadrul Uniunii Europene sunt însă departe de o finalitate care să asigure o securitate energetică pe termen lung a tuturor statelor membre. În acest sens amintim cum strategia de liberalizare a pieței energiei lansate de Comisia Europeană s-a lovit de încercarea de impunere pe piața europeană a utilităților publice autohtone aparținând Germaniei, Italiei, Franței sau Spaniei în încercarea creării unor monopoluri.

De dată recentă, dar vizând interese mai vechi, noul concept de „superputere energetică“ a fost lansat în spațiul public de către principalul ideolog al Kremlinului, Vladislav Surkov, în anul 2006, fiind asumat şi promovat în noua doctrină geopolitică rusă. Conform acestei noi doctrine, Rusia îşi va folosi potențialul resurselor energetice şi al conductelor de transport pentru a obține influență geopolitică şi geostrategică în plan regional şi global.

La această ascensiune rapidă contribuie şi criza energetică globală, însoțită de o creştere dramatică a prețului petrolului şi a gazelor naturale, oferind Federației Ruse, deținătoare a unui imens potențial energetic, un puternic impuls în ceea ce priveşte dezvoltarea economică.

O soluție alternativă la alimentarea şi la transportul hidrocarburilor din spațiul ex-sovietic către țările Uniunii Europene, ar putea fi legată tot de spațiul aflat, până în anul 1991, sub tutela Moscovei; bazinul Mării Caspice dovedindu-se deosebit de promițător în acest sens, cu resurse de petrol şi gaze naturale evaluate la aproximativ 17-44 de miliarde de barili, respectiv 232 de trilioane de metri cubi, potrivit ultimelor estimări.[6] Depozitele de petrol şi gaze naturale din regiunea Mării Caspice reprezintă, de altfel, a douăzecea parte din rezervele mondiale, hidrocarburile constituind un factor important pentru statele riverane: Azerbaidjan, Kazakhstan, Turkmenistan, Iran şi, nu în ultimul rând,

[6] *** *Caspian Oil, Caspian Gas*, Energy Information Administration, Official Energy Statistics from U.S. Government, http://www.eia.doe.gov/.

Rusia, dar şi pentru statele din zona adiacentă, precum: Uzbekistanul sau Georgia. Acestea sunt printre cele mai mari noi rezerve de exploatat în următorii ani şi prin urmare sunt importante pentru piața mondială de petrol.

Pentru că hidrocarburile sunt de departe cea mai mare sursă de bogăție în trei dintre statele recent devenite independente (Azerbaijan, Kazakhstan şi Turkmenistan), un factor major în cel de-al patrulea (Uzbekistan) şi pot furniza categoric importante taxe şi impozite de tranzit altor două state de altfel sărace (Afghanistan şi Georgia), câştigurile din petrol şi gaz vor afecta decisiv economia şi suveranitatea a cel puțin cinci state importante din punct de vedere geopolitic. Deoarece prețul petrolului creşte, scopul extragerii şi aducerii pe piață a resurselor de petrol şi gaze naturale din zonele îndepărtate a devenit o preocupare apăsătoare a fiecărei țări consumatoare. Aceasta aduce, încă o dată, în centrul atenției, bazinul Caspic. Aici există rezerve semnificative, dar rezerve care sunt localizate la mare distanță de potențialii lor consumatori din Europa de Vest şi Asia Răsăriteană.

Singura cale prin care aceste resurse pot ajunge pe acele piețe este prin traversarea unor teritorii întinse pe uscat cu ajutorul conductelor, o metodă de departe mai puțin eficientă de transportare a energiei decât cea a tancurilor petroliere pe mare. Mai rău, conductele trebuie adesea să treacă prin teritorii cu probleme topografice şi complexe din punct de vedere politic, adăugându-se costuri suplimentare. Nu se pune la îndoială faptul că fiecare dintre multele trasee ale conductelor şi ale proiectele propuse, în ultimul deceniu, prezintă propriile provocări tehnice şi financiare, şi fiecare implică cele mai intrigante combinații de interese ale statelor şi corporațiilor. Nu mai este nici o îndoială asupra faptului că toate acestea au condus adesea la o stare de confuzie, în care schemele practice au fost îndepărtate ca irealizabile şi în care schemele total nepractice sunt considerate într-un fel practice. Discuția despre o conductă pentru a transporta gaz din Rusia în India prin Tibet este cel mai uluitor dintre multele exemple asupra direcției ciudate în care au fost făcute astfel de speculații[7].

Modificarea fundamentală în soarta petrolului caspic a fost creşterea prețurilor mondiale. Datorită acestui lucru, multe dintre proiectele care înainte păreau de râs acum prezintă o atenție deosebită. Prin urmare, construirea de conducte din statele Asiei Centrale prin Afghanistan către Pakistan sau chiar mai jos către India este luată în considerare acum, în timp ce planuri concrete

[7] Aleksandr Dugin, *Gaz kak sredstvo protiv odnopolyarnoqo mira* (Gazele naturale ca remediu pentru lumea unipolară) Portalul analitic informațional "EURASIA", http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=2579.

sunt făcute pentru o conductă care să conecteze câmpurile petroliere din Kazakhstan cu China.[8]

Exploatarea petrolului caspic nu se anunță însă uşoară, în contextul în care statutul Mării Caspice nu a fost deocamdată elucidat, delimitarea platoului continental al acesteia constituind în continuare o problemă pentru statele din regiune. Astfel, dacă Rusia, Kazakhstanul şi Azerbaidjanul au reuşit să încheie acorduri bilaterale care să reglementeze acest aspect, autoritățile de la Baku şi Ashgabat nu au reuşit până în prezent să ajungă la o înțelegere privind alocarea resurselor din bazinul caspic, partea azeră şi cea turkmenă revendicând, deopotrivă, zăcămintele din câmpul de exploatare Azeri-Chirag-Gunesli. Oficialii turkmeni nu s-au dovedit sensibili la propunerea avansată recent de Baku, cu sprijinul SUA, în sensul realizării unui parteneriat destinat exportării, în comun, a resurselor de gaze naturale ale celor două state, proiectul rămânând în stadiu incipient, cu vagi perspective de finalizare.

În ceea ce priveşte infrastructura, aceasta face, în prezent, obiectul unui monopol rusesc, resursele exploatate în Asia Centrală părăsind regiunea via oleoducte şi gazoducte care traversează, inevitabil, teritoriul Federației Ruse. Aşadar, deținând controlul asupra elementelor de infrastructură care permit transportul hidrocarburilor central-asiatice către Occident, s-ar putea spune că Moscova se află în măsură să impună condiții, fapt de altfel şi dovedit în ianuarie, anul acesta, în disputa cu Kievul. Mai mult, ponderea rusească în domeniul transportului energetic a dus la caracterizarea statelor central-asiatice, bogate în hidrocarburi, drept state închise, deoarece transportul resurselor energetice proprii către piețele din Occident se face în exclusivitate cu aportul Moscovei.

Astfel, ca o încercare de contrabalansare a influenței exercitate de Rusia din punct de vedere al elementelor de infrastructură, SUA au început să îşi facă simțită prezența în regiune, prin proiecte, precum: Baku-Tbilisi-Ceyhan sau Transcaspian, vizând transportul hidrocarburilor caspice spre Occident, fără implicarea Moscovei. În vreme ce inițiativa Baku-Tbilisi-Ceyhan a căpătat o formă concretă la sfârşitul anului trecut, proiectul Transcapian se anunță ceva mai dificil de realizat. Deşi beneficiază de sprijinul responsabililor locali – în speță, al autorităților de la Baku şi Astana – dar şi al oficialilor europeni, comisarul european al Energiei, Andris Piebalgs, pronunțându-se, în mai, anul acesta, în favoarea creării unui "al patrulea coridor pentru transportul de gaze către țările europene", analiştii consideră că gazoductul în cauză nu va fi construit până în 2010.[9]

---

[8] *** V Kitai, *Po novomu truboprovodu poshla pervaya nefti iz Kazakhstana* (Primul transport de petrol a plecat spre China cu noul oleoduct din Kazakhstan), Portalul Informațional "NewsRU", http://www.newsru.com/finance/25may2006/kazneft.html.

[9] *** *Dick Cheney trezeşte la viață forțele Războiului Rece*, Curierul Național, 8 mai 2006, http://www.curierulnational.ro/index.php?page=articolc&art=74710.

Inițiativa comunității europene a fost criticată, de altfel, de partea rusă, care doreşte să îşi menţină monopolul în domeniul tranzitului hidrocarburilor central-asiatice, Moscova apreciind că materializarea unui astfel de demers ar însemna "folosirea unor standarde duble".[10] Baku-Tbilisi-Ceyhan şi Trans-caspian nu sunt, însă, unicele inițiative în materie de infrastructură, la acestea adăugându-se proiectul Nabucco, destinat aprovizionării piețelor europene cu gaze din regiunea Marii Caspice şi din Orientul Mijlociu, respectiv Iran, Irak şi Egipt.

Proiectul a fost readus în actualitate la începutul anului, pe fondul crizei ruso-ucrainene a gazelor naturale, purtătorul de cuvânt al comisarului pentru Energie, Ferran Tarradellas Espuny, declarând, în februarie, că UE „este interesată de Nabucco, ca sursă alternativă de energie“, constituind, de altfel, „o prioritate pentru Comisia Europeană, interesată să-şi diversifice sursele şi infrastructura”[11] şi a fost pus pe hârtie în urmă cu trei ani, iar Nabucco dispune, în prezent, de o companie de studiu şi se află în căutare de surse de finanțare, lucrările urmând să înceapă cel mai probabil în 2008, când se va fi încheiat etapa proiectării.

Punctual, proiectul constă în construcția unei conducte de transport a gazului caspic şi din Orientul Mijlociu către Occident, prin Turcia, Bulgaria, România, Ungaria şi Austria, aceasta urmând să fie operațională abia la începutul lui 2011, iar din 2020 să funcționeze la capacitate maximă. Lungimea gazoductului, proiectat pentru un debit de 26, până la 32 de miliarde de metri cubi pe an (între 70 şi 90 de milioane de metri cubi pe zi), este de 2.841 km, valoarea totală a proiectului ridicându-se la peste 4,4 miliarde euro.[12] Conducta, având Turcia ca punct de plecare, respectiv Austria drept destinație finală, ar urma să traverseze Bulgaria, România şi Ungaria. Compania austriacă OMV, care deține 50% din compania ce urmează să construiască „Nabucco“, a anunțat ca va decide până la finele lui 2007, dacă îşi va asuma în exclusivitate realizarea proiectului sau va proceda la aceasta apelând la un parteneriat cu firmele interesate: Botas (Turcia), BulgarGaz (Bulgaria), Trans-Gaz (România), MOL (Ungaria).

Promotorii proiectului nu vorbesc încă foarte limpede despre țările care ar urma să furnizeze gazele naturale. Unul dintre brațele conductei ar urma să vină din Iran, al doilea producător mondial de gaze naturale. Pentru a

---

[10] **** Summitul UE-Russia în nuanțe întunecate,* EU Observer, 23 mai 2006.

[11] **** Nabucco schimbă Rusia cu Iranul,* Cotidianul, 9 februarie 2006, http://www.cotidianul.ro/ index.php?id=3961&art=9100&diraut=241&cHash=f1e52997f9

[12] **** România trage compania GAIL în proiectul Nabucco,* Săptămâna Financiară, http://www.sfin.ro/articol.php?id=2365.

evita criticile legate de dependența de Iran, OMV vorbeşte, în principal, despre gazele naturale din Marea Caspică, din rezervele Azerbaidjanului. Cu o capacitate de până la 13 miliarde de metri cubi pe an, aceste rezerve ar fi suficiente în prima fază a proiectului. Abia din 2020 ar urma să intre în funcțiune şi „brațul iranian", ajungându-se la o capacitate de 30 de miliarde de metri cubi. Constructorii speră ca până atunci situația politică din Iran să fie complet stabilizată. Rezervele controlate de către autoritățile de la Teheran sunt estimate la o capacitate de până la 20 de miliarde de metri cubi pe an, dar, în prezent, din cauza echipamentelor învechite, producția este mult sub potențial: 83,5 milioane de metri cubi.[13] Conducta prezintă un interes deosebit şi pentru Bucureşti, România sperând ca prin conectarea la acest gazoduct să-şi atenueze dependența de importul de gaze din Federația Rusă. Investițiile României pentru acest proiect sunt estimate la aproximativ 800 milioane de euro.[14]

Deşi se încearcă o contrabalansare a influenței exercitate de Moscova, ponderea părții ruse nu poate fi ignorată, cea mai recentă inițiativă în domeniu - gazoductul Blue Stream, inaugurat anul trecut – fiind realizată cu implicarea gigantului energetic rusesc Gazprom, în parteneriat cu concernul italian ENI. Antamat, încă din 1998, prin semnarea, de către oficialii de la Ankara şi de la Moscova, a unui acord interguvernamental vizând vânzarea anuală, către partea turcă, a aproximativ 565 de miliarde de metri cubi de gaz natural rusesc, proiectul a fost demarat în 2000, presupunând construirea unui gazoduct care să facă legătura între Rusia şi Turcia, via Marea Neagră.[15] Potrivit informațiilor oferite de Gazprom, gazoductul are o lungime de aproximativ 1.213 kilometri, fiind structurat pe trei secțiuni: segmentul terestru rusesc Izobilnoye-Arkhipo-Osipovka, secțiunea subacvatică Arkhipo-Osipovka-Durusu şi segmentul terestru turcesc Samsun-Ankara.[16]

La o capacitate de transport maximă, de aproximativ 16 miliarde de metri cubi de gaz pe an, tranzitul pe conducta Blue Stream se situează, la acest moment, în jurul valorii de şase miliarde de metri cubi, urmând să atingă capacitatea prevăzută în 2010. Deşi gazoductul subacvatic Blue Stream a fost conceput pentru asigurarea a aproximativ 60% din consumul de gaze naturale

---

[13] **** Nabucco schimbă Rusia cu Iranul*, Cotidianul, 9 februarie 2006, http://www.cotidianul.ro/index.php?id=3961&art=9100&diraut=241&cHash=f1e52997f9.

[14] **** Investițiile României pentru Nabucco - estimate la 800 milioane euro*, Adevărul, 2 februarie 2005, http://www.adevarulonline.ro/2005-02-02/Economie/investitiile-romaniei-pentru-nabucco-estimate-la-800-milioane-euro_115203.html.

[15] **** Blue Stream Natural Gas Pipeline, Russia/Turkey*, http://www.offshore-technology.com/projects/blue_stream/ (portalul proiectului Blue Stream).

[16] http://www.gazprom.ru/ (site-ul oficial Gazprom).

pe piața internă din Turcia, noi perspective se conturează la orizont, oficialii de la Ankara şi cei de la Moscova analizând, la acest moment, oportunitatea extinderii conductei în vederea abordării unor piețe noi, printre cele vizate numărându-se şi cea israeliană.[17]

Însă cea mai importantă inițiativă vizând introducerea hidrocarburilor caspice pe piețele occidentale o reprezintă, fără îndoială, proiectul Baku-Tbilisi-Ceyhan, ajuns la maturitate, încă de anul trecut, şi inaugurat, în mod oficial, în iulie, anul acesta. Considerat până nu demult pe linie, proiectul Baku-Tblisi-Ceyhan (BTC) a presupus construirea unui oleoduct destinat aducerii petrolului caspic din Azerbaidjan către coasta mediteraneană a Turciei[18]. Deşi această realizare remarcabilă face ca petrolul Caspic Vestic să fie disponibil pe piețele mondiale în cantități importante, nu este valabil acelaşi lucru şi pentru resursele din partea Caspică de Est şi către țărmurile Central Asiatice, ce continuă să fie exportate, în principal, către Rusia la prețuri ce prezintă condiții dezavantajoase pentru producători. Chiar şi aceasta, totuşi, poate fi pe cale să se schimbe.

În timpul ultimelor decenii ale URSS, liderii ruşi şi-au concentrat investițiile energetice pe Siberia de Vest[19], neglijând câmpurile petroliere existente în Azerbaidjan şi câmpurile nedezvoltate din Kazakhstan, de care se temeau că vor fi subiecte de influență periculoase față de populația turcă. Aceste temeri erau cauzate de datele recensământului, ce au indicat o rată mare de naşteri la populația turcă din bazinul Caspic şi procentului mic de ruşi şi slavi. Temeri similare au asigurat, de asemenea, că toate conductele din bazinul Caspic se vor îndrepta direct în Rusia şi la rețeaua sa centralizată.

Deoarece problema extragerii şi exportării resurselor energetice majore din bazinul Mării Caspice a apărut la mijlocul anilor 1990, Rusia se bucura de monopolul transportului acestor resurse pe piața mondială şi de rețeaua sa de conducte era concentrată pe partea Baltică şi Ucraina. Prima extindere pe partea vestică a acestei rețele era o nouă conductă întinsă de la vestul Kazakhstanului de-a lungul nordului Caucaz-ului la portul Novorossiisk de la Marea Neagră. Dezvoltată cu o echipă de parteneri, printre care Exxon, a jucat un rol important, acest proiect „Consorțiul Caspic de Conducte", din

[17] *** *Rusia se leagă cu Turcia prin Marea Neagră*, Ziua, 18 noiembrie 2005, http://ziua.net.

[18] *** Otkrit nefteprovod BTD: "On izmenit energeticheskiy mir" (Oleoductul Baku-Tbilisi-Ceyhan a fost inaugurat: "El o să schimbe lumea energetică"), Agenția de presă "Regnum", http://www.regnum.ru/news/673150.html.

[19] M. Sudo; R. Kazankova, *Energeticheskiye resursi neft i prirodniy qaz . Vek Uxodyashiy* (Resursele Energetice: secolul care dispare), Portalul educațional "UCHEBA.COM" http://www.ucheba.com/met_rus/k_ecology/oil.htm.

perspectiva Rusiei, a adus beneficii geopolitice clare. Pe de o parte, a asigurat faptul că Kazakhstanul va rămâne obligat față de exporturile sale de energie către vecinii nordici şi pe de alta, aproape întreaga conductă era în siguranță pe teritoriu rusesc[20]. Totuşi, a adus şi dezavantaje. Primul, Caucazul de Nord a devenit zi de zi mai volatil din punct de vedere politic, deoarece cancerul din Chechenya se răspândeşte în zonele învecinate[21]. Al doilea, conductele sunt îndreptate nu către Marea Mediterană, ci către Marea Neagră şi astfel se măreşte traficul tancurilor petroliere prin Bosforul deja periculos de supraîncărcat. Dacă Rusia îşi extinde interzicerea asupra exporturilor kazahe, o va face cu prețul de a da Turciei posibilitatea de a interzice noua rută de export a Rusiei[22].

A fost impresionant faptul că acel consorțiu care s-a ocupat de acest proiect a fost independent față de monopolul Transneft al guvernului rus şi a inclus o firmă americană importantă. Totuşi, problema unei rute alternative care nu este controlată de Rusia nu a putut fi evitată, deoarece afecta direct capacitatea noilor țări independente exportatoare de a-şi controla destinele din punct de vedere economic.

[20] http://www.cpc.ru (site-ul oficial al Caspian pipeline Consortium).

[21] Sergei Blagov, *Petrodollars Behind the Chechen Tragedy, Global Policy Forum*, http://www.globalpolicy.org/security/natres/oil/centralasia/1999/1207groz.htm.

[22] *** *Caspian Sea Region: Environmental Issues*, Energy Information Administration, Official Energy Statistics from U.S. Government, February 2003, http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/caspenv.html.

POLITICI ADMINISTRATIVE ALE UNIUNII EUROPENE

EUROPEAN UNION'S ADMINISTRATIVE POLITICS

Prof.univ.dr. Constantin IORDACHE[*]
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"
Lect.univ.drd. Valentina-Simona MALEŞCU
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Administrația publică europeană poate fi analizată sub două aspecte: organizarea şi executarea "in concreto" a legislației comunitare, realizată prin acte de dispoziție sau acțiuni de prestație; abordarea sistemului de instituții şi structuri administrative care activează în acest domeniu.

Structura instituțională a U.E. are ca fundament principiul reprezentării intereselor, conform căruia fiecare instituție reprezintă un întreg direct, cu o competență materială specifică şi cu un interes distinct.

The European public administration can be analyzed from two aspects: the organization and execution "in concreto" of the community legislation, realized through disposition or various specific activities.

E.U.'s institutional structure is based on the principle of representation of interests. According to this principle, each E.U. institution represents a whole, with specific competence and a distinct interest.

Cuvinte cheie: U.E., administrație, funcționar, contract, instituții.
Keywords: *E.U., administration, clerk, contract, institutions.*

Sistemul comunitar poate fi situat, în plan juridic, între statul federal şi organizația internațională.

Ordinea comunitară are ca fundament principiul „suveranității exercitate în comun de state integrate în U.E.". S-a exprimat teoria existenței unei suveranități divizibile – un „exercițiu în comun" al suveranităților statale. Construcția incompletă în plan constituțional se reflectă şi în domeniul administrației.

[*] e-mail: *jordache_constantin@yahoo.com*, tel. *0722.54.92.11*

În prezent, formal şi legal, statele U.E. au autonomie deplină în plan administrativ.

Administrația publică europeană poate fi analizată sub două aspecte: organizarea şi executarea „in concreto" a legislației comunitare, realizată prin acte de dispoziție sau acțiuni de prestație; abordarea sistemului de instituții şi structuri administrative care activează în acest domeniu.

Structura instituțională a U.E. are ca fundament principiul reprezentării intereselor, conform căruia fiecare instituție a U.E. reprezintă un întreg direct, deci o competență materială specifică, un interes distinct.

Consiliul de Miniştri este garantul intereselor statelor membre.

Parlamentul European protejează interesele statelor membre, reprezintă instituția cu un pregnant caracter politic şi cu atribuții de control în plan legislativ.

Comisia Europeană reprezintă interesul economic, putând fi asimilată unei autorități executive statale, cu un evident caracter administrativ. Curtea Europeană de Justiție asigură controlul jurisdicțional.

Există o serie de instituții care activează în domeniul managementului financiar-contabil: Banca Centrală Europeană, Banca Europeană de Investiții, Fondul European de Investiții, Curtea de Conturi Europeană.

Aceste instituții realizează, conform competențelor lor, obiective în planul organizării, executării şi gestionării afacerilor comunitare, inclusiv administrarea justiției.

În prezent, organismele U.E. nu reprezintă un compus supranațional, dar nici nu sunt dependente de administrațiile naționale.

Uniunea Europeană se caracterizează printr-un obiectiv integraționist (un interes comunitar), realizat printr-o colaborare interguvernamentală.

Procesul de luare a deciziilor în U.E. răspunde unei armonizări a intereselor naționale (metoda interguvernamentală) cu interesele comunitare (metodă supranațională), de aici rezultând originalitatea structurală şi funcțională a organizației.

Ordinea juridică comunitară este *sui generis* – fiind autonomă în raport cu ordinea juridică internațională, întemeiată pe ideea de cooperare, fără afectarea integrală a suveranității de stat.

Curtea de Justiție Europeană nu aplică reguli de drept intern, nu este competentă să verifice legalitatea unui act de uz național.

Jurisdicțiile naționale sunt obligate să aplice dreptul comunitar. Colaborarea instituțiilor juridice comunitare cu organismele juridice naționale este utilă şi necesară în sensul facilitării aplicării normelor de drept european.

U.E. a revoluționat dreptul internațional prin utilizarea tratatului ca instrument de constituire a Comunităților Europene.

„Paradoxul” U.E. consistă în ideea realizării ordinii juridice interne prin instrumente tehnico-juridice care au ca bază tratatul internațional. Ordinea juridică europeană (dreptul comunitar) are ca sistem un summum de subsisteme: dreptul social european, dreptul bancar european, dreptul comercial european, monetar, fiscal, vamal etc.

În tratatele constitutive comunitare sunt clauze instituționale referitoare la dreptul administrativ european, modul de organizare a structurilor administrative şi factorii care concură la buna administrare (activitatea Curții Europene de Justiție în materia soluționării contenciosului administrativ). Un accent deosebit se pune în planul asigurării egalității de tratament a cetățenilor în relația cu administrația, condițiile de reparare a prejudiciului cauzat de instituțiile (funcționării) U.E.

Dreptul administrativ european, enunțat în cuprinsul tratatelor, relevă modalitățile de aplicare şi de executare a politicilor comunitare.

La nivelul Uniunii Europene nu există un drept uniform în materie administrativă. Nu există proceduri de revocare a unor acte administrative cu rezultat negativ.

Dreptul comunitar existent nu cuprinde summum-ul necesar de reguli pentru asigurarea aplicării unor performanțe administrării în spațiul U.E. Legislația Uniunii Europene recunoaşte practicile (cutumele) unor state membre dacă nu contravin ordinii de drept comunitar.

Curtea Europeană de Justiție prezintă următoarea atitudine vis-a-vis de practicile (cutumele) naționale: de acceptare a acelora care prin importanța şi semnificația lor nu reclamă transformarea lor în norme juridice, iar prin manifestarea lor nu este afectată ordinea de drept comunitară; de interzicere a cutumelor care intră în conflict cu norma comunitară.

Pentru sistemul de competențe al instituțiilor Uniunii Europene, alegerea fundamentului juridic pentru actul normativ trebuie să asigure elemente obiective susceptibile de control jurisdicțional.

Curtea Europeană de Justiție este permisivă în validarea unei practici administrative, neenunțate în textele de drept comunitar, în situațiile examinate pentru cazurile de forță majoră. În practica comunitară s-au dezvoltat proceduri, denumite deliberări (concluzii, declarații comunitare) de utilizare a actelor la care tratatele nu fac referire, fapt ce a generat temerea că există riscul denaturării mecanismului instituțional.

Existența principiilor şi regulilor care au caracter de drept cutumiar este recunoscută în literatura academică; respectivele principii (reguli) bazându-se pe gândirea iluministă europeană în materia drepturilor omului, Curtea Europeană de Justiție manifestând, cu efect declarativ, recunoaşterea forței lor juridice.

Jurisdicţia Curţii Europene de Justiţie are o contribuţie majoră în afirmarea principiilor dreptului administrativ european.

Cazuistica Curţii Europene a fost influenţată, în perioada iniţială a construcţiei comunitare, de sistemele legislative ale Franţei şi ale R.F.G.

Cu timpul, jurisprudenţa U.E. a căpătat noi valenţe, a devenit o compoziţie a influenţelor legislative ale statelor membre.

Curtea Europeană de Justiţie are ca obiectiv fundamental asigurarea respectării dreptului comunitar, aplicarea prevederilor tratatelor constitutive ale UE. Curţile de justiţie ale statelor membre au responsabilitatea asigurării aplicării Tratatelor Comunităţilor Europene şi a legislaţiei instituţiilor U.E.

Curtea Europeană de Justiţie are rolul primordial în afirmarea şi respectarea principiilor dreptului comunitar, stabilind cadrul interpretativ persuasiv pe care trebuie să-l respecte curţile de justiţie naţionale.

Curtea Europeană de Justiţie urmăreşte ca dreptul comunitar să fie complet aplicabil, simultan şi cu efecte identice în spaţiul U.E.

Există un bogat conţinut legislativ, cutumiar şi jurisprudenţial referitor la aspectele juridice ale unor sectoare administrative, ceea ce reprezintă *acquis-ul comunitar.*

Acquis-ul comunitar contribuie la realizarea unei convergenţe în planul politicilor administrative dezvoltate de guvernele naţionale, facilitând crearea unui veritabil şi eficient *spaţiu administrativ european.*

În situaţia când un stat membru al U.E. nu implementează dreptul comunitar va fi acuzat de responsabilitate noncontractuală şi sancţionat în conformitate cu tratatele constitutive.

În Dreptul administrativ european nu se aplică *principiul aparenţei în drept* (*error comunis facit jus*). Controlul de legalitate al actelor emise de instituţiile comunitare se realizează printr-o procedură administrată de către mediatorul european (Art.195 – Tratatul instituind Comunitatea Europeană), printr-o procedură a Comisiei de petiţii a Parlamentului European şi printr-o procedură jurisdicţională a Curţii Europene de Justiţie. Curtea de Justiţie Europeană a statuat în decizia pronunţată în dosarul nr. 280/1980 cu privire la selecţia funcţionarilor publici: „aparţine administraţiei dreptul de a desemna criteriile de selecţie, în virtutea puterii sale discreţionare şi ţinând cont de exigenţele organizării şi raţionalizării serviciilor”. Curtea Europeană de Justiţie apreciază că actele administrative discreţionare se pot plasa adesea în zona excesului de putere şi ele pot fi sancţionate. În acest sens, C.E.J. a elaborat o jurisprudenţă a puterii discreţionare în administraţia publică stabilind şi cadrul de exercitare a ei.

Ca urmare, autorităţile publice sunt obligate să acţioneze cu bună credinţă – „*bona fides*” – să urmărească interesul public într-o manieră

rezonabilă, să utilizeze proceduri legale şi să respecte principiul nediscriminării. Respectarea garanţiilor conferite de ordine juridică a U.E., în procedurile administrative, presupune examinarea atentă a spețelor, ascultarea persoanelor afectate în urma emiterii actelor juridice şi motivarea cu claritate a deciziei.

Operațiunea administrativă trebuie să se deruleze proporțional cu obiectivul prognozat, cu finalizarea legală şi rezonabilă în plan acțional.

Un exemplu de aplicare a principiului proporționalității îl poate reprezenta situația exproprierii de utilitate publică, în care cetățenii U.E. sunt afectați în materia dreptului de proprietate.

Acțiunea administrativă trebuie să fie adecvată şi necesară pentru realizarea obiectivului prestabilit. Nu se pot impune sarcini excesive asupra cetățeanului şi trebuie să fie rezonabilă prin efecte asupra individului.

Codul bunei conduite administrative stipulează că, în momentul luării deciziilor, funcționarul va fi atent ca acțiunile sale să fie proporționale cu obiectivul urmărit. El va evita restrângerea drepturilor cetățeneşti, iar în momentul luării deciziilor trebuie să respecte justul echilibru între interesele persoanelor private şi interesul public general.

Respectarea dreptului de apărare în toate procedurile deschise împotriva unei persoane şi susceptibile de a-i produce un prejudiciu constituie un principiu fundamental de drept comunitar şi trebuie să fie asigurat chiar în absența oricărei reglementări cu privire la procedura în cauză.

Codul bunei conduite administrative prevede (Art.16) că în situația în care drepturile sau interesele cetățenilor sunt în discuție, funcționarul va acționa pentru ca drepturile de apărare să fie respectate în fiecare etapă a procedurii de luare a deciziei. Persoana afectată poate depune mărturii scrise şi dacă este necesar, să prezinte observații orale înainte ca decizia să fie luată.

Întârzierile în luarea deciziilor sau finalizarea procedurilor administrative pot cauza injustiții, frustrări cu efecte nefaste pentru persoanele fizice sau juridice. Funcționarul public va urmări ca decizia referitoare la fiecare cerere sau plângere adresată instituției să fie luată într-un termen rezonabil – cel mai târziu la două luni de la data recepției. Aceeaşi regulă se aplică şi în situația scrisorilor trimise de cetățeni, răspunsurilor la notele administrative adresate de funcționarii superiorilor ierarhiei pentru a solicita instrucțiuni referitoare la deciziile administrative pe care trebuie să le ia.

Integritatea profesională a funcționarului public se bazează pe imparțialitate, independență profesională şi abținerea de la acțiuni arbitrare care ar putea lega interesele şi drepturile cetățenilor.

Pierderea independenței profesionale poate fi rezultatul lipsei de obiectivitate în luarea deciziilor.

În tratatele constitutive ale U.E. se relevă faptul că instituțiile comunitare trebuie să aibă un dialog deschis, transparent cu societatea civilă, iar cetățenii au dreptul de acces la documente.

Cererile de acces la documentația comunitară sunt formulate în formă scrisă inclusiv prin mijloace electronice, fără să fie necesară motivarea solicitării. Într-un termen de 15 zile lucrătoare, de la momentul înregistrării cererii, instituția apelată trebuie să acorde accesul la respectivele documente. În situația emiterii unui act de refuz se va comunica solicitantului, cu argumente raționale şi pertinente, răspunsul motivat. Reglementările U.E. au instituit posibilitatea recurgerii la recursul grațios în favoarea solicitantului. În caz de refuz sau de absență a răspunsului instituției, solicitantul poate adresa, într-un termen de 15 zile lucrătoare de la data refuzului, o cerere confirmativă în vederea revizuirii poziției instituției (Art. 7 din Regulamentul 1049/2001).

Cererea confirmativă trebuie să fie tratată cu promptitudine într-un termen de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării respectivei cereri.

Dacă, finalmente, instituția refuză total accesul, se va informa solicitantul asupra posibilității de a introduce un recurs jurisdicțional împotriva ei şi/sau să prezinte o plângere mediatorului european. Absența răspunsului instituției, în termenul legal, poate fi asimilată răspunsului negativ, iar solicitantul este îndrituit să introducă recursul jurisdicțional. Politica administrației publice a U.E. este una de deschidere şi transparență. Funcționarii care lucrează cu datele personale ale cetățenilor trebuie să respecte viața privată şi dreptul la imagine, conform prevederilor din Regulamentul C.E. nr. 45/2001 al Parlamentului European.

Registrele publice sunt accesibile marelui public, iar funcționarii publici sunt obligați să facă cunoscută motivarea deciziilor într-o manieră rezonabilă şi suficientă. Prin motivarea de o manieră suficientă a actului emis de o instituție comunitară se permite părților să-şi apere drepturile, Curții Europene de Justiție să-şi exercite funcția de control şi statelor membre, precum şi tuturor cetățenilor interesați să cunoască condițiile în care instituțiile aplică legislația comunitară.

Răspunderea este esențială pentru consolidarea unor valori ca: eficiența, încrederea sau previzibilitatea în administrația publică.

În disputele legate de reparațiile pentru daunele rezultate din obligațiile necontractuale ale comunității, jurisdicția aparține Curții Europene de Justiție. În situația obligațiilor necontractuale, U.E. va repara, conform principiilor generale ale dreptului comunitar, orice daune cauzate de instituțiile sale (de funcționarii publici) în timpul îndeplinirii obligațiilor ce le revin.

În cazul legislației ce implică măsuri de politică economică, Uniunea Europeană nu îşi asumă responsabilitatea obligațiilor necontractuale decât în

cazul unei violări suficient de flagrante a unei norme superioare de drept pentru a asigura protecția părții vătămate.

Omisiunile instituțiilor comunitare nu sunt susceptibile de a angaja răspunderea extracontractuală a U.E. decât în măsura în care au fost violate obligațiile legale rezultând dintr-o dispoziție comunitară.

Dacă o instituție comunitară a adoptat sau a omis să adopte un act normativ în aria sa de competențe, răspunderea U.E. va fi angajată dacă violarea unor norme are un caracter manifest şi grav, constatându-se abuzul de drept.

În situația în care persoane fizice sau juridice sunt vătămate prin acte normative emise de statele membre în baza legislației comunitare, se pot reliefa două situații: situația când solicitarea de reparație vizează neconformitatea măsurilor naționale cu reglementările comunitare, Curtea Europeană de Justiție nu are competență de soluționare (persoanele vinovate pot fi chemate pentru judecare în fața instanțelor naționale pentru aplicarea ilegală a dreptului comunitar); o altă situație este atunci când daunele cauzate de măsurile naționale de aplicare sunt generate de normele comunitare (răspunderea persoanelor juridice vinovate poate fi stabilită de Curtea Europeană de Justiție în baza dreptului comunitar).

Acțiunile reparatorii fac obiectul unei limite temporare (termen de 5 ani).

Eficacitatea consistă în faptul că performanțele administrației publice sunt orientate către soluționarea problemelor majore pe cale legală.

Eficiența reprezintă raportul dintre rezultatul obținut şi mijloacele (cheltuielile) angajate.

În controlul gestiunii financiare a instituțiilor U.E. un rol primordial îl are Curtea de Conturi Europeană. Obiectul controlului constă în verificarea legalității şi a principiilor de economicitate, eficiență şi eficacitate în gestionarea banilor şi în modul cum patrimoniul instituțiilor comunitare este administrat.

Statele membre sunt obligate să facă modificări în organizarea administrativă națională şi în procedurile decizionale pentru aplicarea legislației comunitare şi realizarea permanentei cooperări cu instituțiile comunitare.

TENDINŢE ŞI STRATEGII LOGISTICE DETERMINATE DE ACCENTUAREA PROCESULUI DE GLOBALIZARE

LOGISTICS TRENDS AND STRATEGIES DETERMINED BY THE INCREASING OF THE GLOBALIZATION PROCESS

Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"
Lt.col.drd. Anca MINCULETE
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Companiile sunt angrenate în competiția de obținere, de la început, a întâietății pe piață având în vedere costuri mai mici cu sursele de aprovizionare şi noi surse de venituri. Trendurile macroeconomice sunt accentuate aici de influențele lumii multipolare. Strategiile logistice globale includ analizele majore care țin de intuiția aferentă fuziunilor, activităților strategice şi de achiziție.

În acelaşi timp, strategiile logistice globale examinează cheia tendințelor în industrie, viziunea asupra modului cum are loc consolidarea, dacă se obține succesul şi care companie şi-a sporit dominația pe piață. Ele cuprind analiza trecerii în revistă a tuturor afacerilor logistice întreprinse cu mai mult de cinci ani în urmă, care să indice unde au avut loc principalele concentrări ale achizițiilor şi distribuțiilor în spațiul pieței globale.

Companies are racing to leverage emerging market-both as lower-cost supply sources and as new sources of revenue. The macro-trends are accented here of calls the "multi-polar world". Global Logistics Strategies include major surveys providing insight into mergers and acquisitions activity and strategies.

At the same time, Global Logistics Strategies examine the key trends in the industry, looking at why consolidation is taking place, whether it has been successful and which companies have grown to dominate the market. It contains analysis of a survey of all the logistics deals undertaken over the past five years to indicate where the main focuses of acquisitions and the deliveries into area of global market has been placed.

Cuvinte cheie: Tendințele globalizării, tendințele managementului logistic, sisteme logistice, operatori logistici, strategie logistică, alianțe logistice.

Keywords: *Trends of globalization, trends of logistics management, logistics systems, logistics providers, logistics strategy, logistics alliances.*

* e-mail: *minculetegh@yahoo.com*

Managementul logistic, globalizarea şi internetul

Eliminarea dependenței teritoriale în cadrul procesului de globalizare determină ca logistica să fie puternic influențată de mobilitatea în exces a capitalului. În acest context, se manifestă fie întărirea sistemelor logistice, situație întâlnită în cazul marilor companii, fie externalizarea serviciilor logistice prin încheierea unor relații contractuale sau de parteneriat cu firme specializate, opțiune caracteristică investitorilor oportuniști cu putere limitată de dezvoltare[1].

Comprimarea timpului şi a spațiului geografic reprezintă temelia globalizării care se realizează prin intermediul logisticii. În aceste condiții, specialiştii afirmă că numai sistemele logistice performante, sprijinite tehnologic şi managerial pot imprima siguranță şi viteză. Din punct de vedere logistic, comprimarea spațiului şi a timpului înseamnă conectarea dinamică a managementului logistic pentru integrarea sistemică globală care vizează în principal: aprovizionare şi distribuție în/din orice loc din lume, sisteme de transporturi complexe, sigure şi rapide, strategii şi politici de stocuri flexibile, asistență şi intervenții de specialitate permanente, operative şi de calitate, fluxuri de informații şi comunicații etc.

Instrumentul global care a eliminat efectele timpului şi distanțelor îl reprezintă internetul. Influențele internetului asupra managementului logistic sunt recunoscute, în cadrul economiei globale, prin viteza de operare. În acest sens, rapiditatea curentă a culegerii, exploatării şi valorificării informațiilor determină reducerea fără precedent a speranței de viață (ciclului) a produselor.

Avantajele internetului au impus sistemelor manageriale ale companiilor un nou tip de organizare logistică prin integrarea în rețea a tuturor participanților interesați de realizarea produsului, respectiv *firma, furnizorii de materiale şi clienții,* ceea ce a generat, implicit, operarea unor modificări de substanță la nivelul aprovizionării, gestiunii stocurilor şi distribuției[2].

Tendința managementului logistic modern este de a determina funcționarea operatorilor economici printr-un procedeu relativ simplu, astfel: clientul semnalizează cererea prin comandă, care este recepționată simultan de către companie şi furnizorii răspândiți în întreaga lume, ceea ce declanşează în mod automat procesul aprovizionării cu materiale. În continuare, termenul mediu de livrare este foarte scurt, de câteva zile, din momentul recepționării comenzii. Rezultă aşadar că sistemele flexibile de planificare, organizare a producției şi logisticii elimină constituirea atât a stocurilor de materiale, cât şi de produse finite, precum şi a intermediarilor.

---

[1] Marin Dumitru, *Managementul logisticii. Elemente teoretice şi practice*, Editura Sitech, Craiova, 2005, p.416.

[2] *Ibidem*, p.418.

Raportat la costuri, sistemul de organizare logistică prin integrarea în rețea devine generator de economii, iar calitatea servirii net superioară, fiind fondată pe personalizarea produsului şi pe viteza de creştere a soluționării, la un nivel superior, a cererii produsului.

Trendurile globalizării induc necesitatea reorientării sistemului organizatoric al managementului de firmă, în sensul trecerii de la sistemele de valori bazate pe modelul organizațiilor integrate vertical la strategii şi politici manageriale bazate pe alianțe şi parteneriate.

Pe plan internațional, cele mai elocvente exemple de alianțe, din punct de vedere logistic, se întâlnesc în sfera transporturilor simple sau combinate: aeriene, rutiere-aeriene, rutiere-navale, aeriene-navale, conducte-navale etc. În vederea asigurării serviciilor de transport, pe diferite rute şi între diverse firme de transport, se încheie alianțe care urmăresc păstrarea sau dezvoltarea segmentului de piață, reducerea costurilor de operare, servirea clienților la un nivel calitativ superior, la timpul stabilit şi locul indicat şi la prețuri modice (atractive)[3].

Pentru a fi de durată, aliațele şi parteneriatele strategice se realizează în jurul sau în legătură cu mărcile de fabricație. Avantajele vizează, în acest sens, creşterea şanselor de fidelizare a clienților şi de disponibilitate a acestora de a plăti prețuri mai mari pentru bunurile sau serviciile respective. Totodată, trebuie avute în vedere şi importanța aliațelor sau parteneriatelor cu clienții, pentru fluidizarea fluxurilor de bunuri şi servicii.

Mecanismele de mişcare a oricărei afaceri sunt date de generalizarea societății de consum, percepută tot mai mult ca un adevărat perpetuum mobile al producției de bunuri, datorită exploatării capacității indivizilor de acumulare a acestora pentru realizarea satisfacțiilor personale.

Obiectivele strategiei logistice ale companiei sunt strâns legate de satisfacerea nevoilor clienților, ceea ce determină proiectarea acelui sistem care să reducă la minimum costurile. Fiecare sistem posibil integrat managementului logistic va conduce, potrivit aprecierii noastre, la costul următor[4].

$$\mathbf{P = T + FD + VD + V}$$

unde:

P = costul total al sistemului logistic propus;
T = costul total de transport al sistemului propus;
FD = totalul costurilor fixe aferente depozitului din sistemul propus;
VD = totalul costurilor variabile aferente depozitului din sistemul propus;
V = costul total al vânzărilor pierdute din cauza întârzierii medii în livrare, în cazul sistemului propus.

[3] *Ibidem*, p.420.
[4] Philip Kotler, *Managementul marketingului*, Ediția a IV-a, Editura Teora SRL, Bucureşti, 2005, p.734.

Alegerea unui sistem aferent managementului logistic al companiei impune examinarea costului total (P) aferent fiecărei variante de sistem propus şi alegerea celui cu costul cel mai mic. Dacă evaluarea costului vânzărilor pierderilor este dificilă, firma trebuie să-şi propună reducerea la minimum a sumei T + FD + VD pentru un anumit nivel planificat al serviciilor oferite.

Tendințe

Rapiditatea transformărilor economice actuale determină şi alte tendințe, care au dus şi vor conduce la modificarea continuă a importanței şi a rolului logisticii globale. Aceste tendințe vizează, în opinia noastră, în principal: diversificarea produselor; reducerea ciclului de viață al produselor; dezvoltarea IT.

Diversificarea producției reprezintă opțiunea multor firme, care pentru a face față concurenței acerbe îşi stabilesc acest obiectiv strategic. Succesul unei astfel de opțiuni este condiționat de posibilitatea sistemelor logistice de a permite oferirea unei game variate de produse şi prezintă potențialul reducerii semnificative a ciclului de dezvoltare a noilor produse[5].

Tendința de *reducere a ciclului de viață al produselor* este uşor sesizabilă, avându-se în vedere că procesul de proiectare a unui nou produs durează mai mult decât menținerea produsului pe piață. În acest scop, specialiştii remarcă faptul că reducerea semnificativă a ciclului de viață al produselor determină modificări rapide şi la nivelurile structural şi funcțional ale sistemelor logistice. Uneori aceste modificări, dacă nu sunt suficient monitorizate, pot să conducă la creşterea riscului de acumulare a unor stocuri de materiale nejustificate. Aşadar, în acest caz, este implicat managementul logistic al firmei în procesele de coordonare şi control al înlocuirii modelelor vechi de produse cu altele mai performante, în vederea atingerii obiectivelor de profitabilitate.

Dezvoltarea tehnologiei informației (IT) şi a comunicațiilor va înregistra, în continuare, un impact deosebit în domeniile esențiale precum: tehnologiile de fabricație, manevrarea materialelor, controlul proceselor, controlul producției şi al stocurilor, precum şi a comunicațiilor interne şi externe ale firmei.

Aceste tendințe se caracterizează prin evidențierea a două fenomene deosebit de importante pentru rolul strategic al logisticii.

În primul rând se apreciază că, datorită accentuării competiției economice globale, pentru satisfacerea cerințelor tot mai diversificate ale

[5] Drd.Andi Lungu, *Sporirea competitivității firmei prin îmbunătățirea logisticii,* în volumul „Abordări şi determinări funcționale ale logisticii" – Simpozion ştiințific organizat de catedra Logistică, Finanțe şi Contabilitate, 02.02.2007, Bucureşti, pp.193-194.

consumatorilor, procesul logistic managerial al firmei a devenit tot mai complex. Dezvoltarea globală a concurenței determină angajarea tot mai intensă a companiei în procesele de realizare şi de livrare a produselor într-un timp cât mai scurt, pentru a răspunde, în mod adecvat, cerințelor individualizate ale consumatorilor. Acest fapt face ca rolul logisticii, ca vector de creştere a competitivității, să devină tot mai important pe măsură ce concurența devine mai acerbă.

Un alt fenomen, destul de evident în ultimul timp, îl reprezintă ponderea costurilor ocazionate de activitățile logistice în costurile totale ale firmei. Creşterea menționată poate fi explicată prin modificarea piețelor ca dimensiune, dar şi a distanțelor până la acestea, precum şi prin dezvoltarea unor noi tehnologii de fabricație şi prin modificarea strategiilor de aprovizionare.

Ca o concluzie a tendințelor prezentate, se poate afirma că, în viitoarele decenii, firmele trebuie să-şi îmbunătățească continuu performanțele manageriale logistice (la nivelul de vârf, precum şi la nivelul sistemelor logistice), pentru a deveni competitive, în condițiile păstrării la un nivel acceptabil a costurilor aferente.

Strategii

În continuare prezentăm câteva strategii aferente procesului managerial logistic al companiei, care au rolul de a îmbunătăți poziția concurențială a acesteia prin eficientizarea activităților logistice. Un număr tot mai mare de firme adoptă astfel de strategii, care urmăresc creşterea competitivității pe baza sistemelor logistice.

Trei variante pentru asemenea strategii vizează în principal aspectele prezentate[6].

• *Influențarea sau modificarea forțelor concurențiale, în scopul dobândirii avantajelor competitive şi a îmbunătățirii poziției concurențiale prin intermediul sistemelor logistice.* Se înțelege că această variantă are la bază teoria lui M.Porter privind forțele concurențiale specifice economiei de piață. Desigur că, în acest caz, firma îşi foloseşte sistemele logistice în vederea creşterii dependenței față de ea a furnizorilor şi a clienților. Spre exemplu, printr-o cooperare logistică strânsă între un furnizor şi clientul său, interdependența între cele două firme creşte, conducând la ridicarea unor bariere care protejează firmele față de acțiunile celorlalți competitori din domeniul de activitate. La nivel logistic, această cooperare strânsă se poate concretiza prin realizarea în comun a noi produse, îmbunătățirea calității, creşterea eficienței în planificarea şi controlul sistemelor, ceea ce conduce la declanşarea efectelor de sinergie la nivelul celor două firme relaționate funcțional.

[6] *Ibidem.*

• *Utilizarea resurselor logistice existente pentru dezvoltarea afacerii în noi domenii, sau dezvoltarea unor noi servicii logistice cu scopul de a se obține avantaje competitive sau de a pătrunde pe noi piețe*. Aceste strategii se bazează pe inovare şi sunt axate pe folosirea mai eficientă a potențialului existent la nivel logistic, mai ales dacă există şi rezerve de capacitate în sistem. Astfel de strategii pot fi, în general, identificate la nivelul companiilor care au deja sisteme logistice extrem de performante şi care au abilitatea de a realiza transferul de cunoştințe la nivelul altor piețe de desfacere sau a lansării altor tipuri de produse[7].

• *Identificarea unor noi soluții de combinare a sistemelor existente în scopul atingerii unui nivel superior al performanțelor logistice*. Aici pot fi incluse strategiile unor firme direcționate pe efortul de îmbunătățire a performanțelor prin reproiectarea sistemelor logistice şi prin schimbarea managementului acestora. În acest scop, se aplică soluții inovative care vizează în principal: introducerea de noi principii şi tehnici de realizare a planificării şi controlului proceselor, reproiectarea structurii circuitelor materiale, reorganizarea activității de aprovizionare prin consolidarea relațiilor cu furnizorii în scopul reducerii nivelului stocurilor, perfecționării instruirii personalului implicat în activitatea logistică[8]. Obiectivul acestor procese nu este reprezentat de modificarea raportului forțelor concurențiale şi nici de dezvoltarea unor noi domenii de activitate pornind de la potențialul sistemelor logistice, ci vizează în primul rând o dezvoltare intensivă a acestora în scopul îmbunătățirii competitivității şi profitabilității firmei prin reducerea cheltuielilor aferente activităților logistice.

Prin integrarea celor trei variante de strategii în domeniul managerial al sistemelor logistice se explică conexiunea evidentă şi permanentă între logistică, cercetare, producție şi marketing, coordonată cu accentuata cerință de dezvoltare şi actualizare a teoriei şi practicii economice potrivit noilor cerințe ale globalizării.

În condițiile economiei globale, în societatea bazată pe cunoaştere, conştientizarea importanței logisticii creşte progresiv cu perfecționarea sistemelor de management şi a politicilor de marketing, de la stadiul de activitate destinată distribuției la stadiul de sistem potențial creator de valoare adăugată şi element de integrare a actorilor aflați pe traseul furnizori consumatori finali.

---

[7] O. Nicolescu, I. Plumb, M. Pricop, I. Vasilescu, I. Verboncu, *Acordări moderne în managementul şi economia organizației*, vol.I, Editura Economică, Bucureşti, 2003, p. 280.

[8] *Global Logistics and Supply Chain Strategies*; http://www.cscmp.org/website/About CSMP/Definitions.asp.

În condițiile conturării noilor realități în cadrul piaței unice a UE-extinderea societății informaționale şi globalizarea schimburilor – se vor crea noi oportunități de afaceri, de care vor putea beneficia, însă, doar acele întreprinderi care vor avea capacitatea de a interpreta corect, din punct de vedere logistic, noile schimbări. Într-un asemenea context apare ca o necesitate esențială proiectarea şi declanşarea unor noi strategii şi politici logistice, prin care factorii decizionali ai UE vor trebui să opereze o revizuire profundă a obiectivelor economice, pentru a le adapta noilor realități economice.

Înlăturarea barierelor comerciale nu este un scop în sine, ci modalitatea de extindere şi adâncire a pieței pe baza opțiunilor logistice. Efectul benefic apare ca urmare a unei mai puternice concurențe între participanții din diferite țări: calitate superioară şi inovație, o mai bună adaptare la nevoile consumatorilor, o mai mare putere competitivă în raport cu bunurile şi serviciile similare ale pieței mondiale. Crearea unui mediu favorabil funcționării managementului logistic este, de asemenea, important fiindcă permite stabilirea unui cadru legal corespunzător, care să stimuleze şi să încurajeze o mai bună dirijare a resurselor potrivit mecanismului pieței.

TENDINȚE MAJORE ÎN EVOLUȚIA DIMENSIUNII MILITARE A SECURITĂȚII NATO

MAJOR TRENDS IN THE EVOLUTION OF THE MILITARY DIMENSION OF NATO SECURITY

Lt.col.drd. Alin BODESCU*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Mediul de securitate internațional suferă modificări continue care influențează configurația opțiunilor de răspuns. În aceste condiții, NATO trebuie să-şi adapteze postura militară pentru a răspunde cu viteză, precizie şi flexibilitate, astfel încât forțele să poată fi desfăşurate oriunde acestea sunt necesare. Această postură trebuie să asigure un set larg de capabilități care să proiecteze stabilitate, să confere siguranță aliaților şi partenerilor, să descurajeze adversarii şi agresiunea şi, dacă este necesar, să gestioneze întregul spectru al conflictului, de la prevenirea conflictului şi până la operații care implică lupta.

International security environment has been continually changing, influencing the response options pattern. Thus, NATO has to adapt its military posture to respond quickly, precisely and with flexibility in order for its forces to be deployed wherever they may be necessary. This posture has to provide a large pool of capabilities able to project stability, to confer the allies and partners a safe environment, to deter adversaries and aggression and, if required, to manage the whole spectrum of conflict, from conflict prevention to high intensity warfighting operations.

Cuvinte cheie: NATO, putere militară, stabilizare, capabilități, abordarea globală.
Keywords: *NATO, military power, stability, capabilities, comprehensive approach.*

Un posibil nou rol

Cum va arăta NATO în următorii 10-15 ani şi ce rol poate fi chemat să joace din punct de vedere militar? Secretarul general al NATO afirmă că alianța trebuie să joace un *rol global* însă nu va fi o organizație globală în sensul de a se extinde şi a accepta noi membri din afara zonei tradiționale transatlantice. Dar de ce global?

* e-mail: *alinbodescu@yahoo.com*

În primul rând, o confirmă Concepția strategică din 1999: amenințările la adresa securității NATO nu mai sunt locale, regionale şi unidirecționale, ci globale - chiar virtual globale (*the global spread of technology… risks of a wider nature, including acts of terrorism*). NATO poate juca un rol important în lupta împotriva terorismului şi aceasta datorită capabilităților de care nici o altă organizație nu dispune. Nici UE, nici ONU nu dispun, încă, de capabilități interoperabile, instruire intercategorii de forțe armate, logistică şi comunicații compatibile, toate acestea integrate într-o structură de comandă bine închegată.[1] Fostul secretar general NATO, lordul Robertson, prefigura încă din anul 2002, că natura globală a terorismului va face din acesta provocarea cheie la adresa securității în secolul XXI. Înalta personalitate politică identifica componenta militară a NATO ca mijlocul principal pentru nimicirea amenințării teroriste. Domeniile de acțiune vor fi fost: 1) identificarea oportună şi detectarea amenințărilor teroriste; 2) protecția populației şi a infrastructurii civile şi militare; 3) gestionarea consecințelor unui potențial atac terorist; 4) acțiuni militare preemtive.[2]

Rămâne, însă, de văzut dacă acest rol propus organizației va fi şi unul central. SUA, prin pragmatismul său (*the mission must determine the coalition*[3]), îşi rezervă dreptul de a stabili scopul, misiunea şi cea mai potrivită cale de a lupta împotriva terorismului, prin intermediul NATO sau al coaliților de state voluntare. A demonstrat-o la momentul 9/11 când, după invocarea articolului 5, făcând un recurs minimal la ajutorul NATO, a plecat în Afganistan doar însoțită de aliatul istoric, Marea Britanie, trimițând astfel aproape în derizoriu rolul şi puterea militară a Alianței. Cert este că în cercurile de comentatori de la Washington, există destule voci pesimiste care să dea credit prea mult capacității NATO de a conduce acest război antiterorist.[4] Există şi opinii potrivit cărora NATO are o şansă să

---

[1] Peter van Ham, *Europe and the Transatlantic Relationship in the shadow of tomorrow*, The Marshall Center Papers. No 4, iunie 2002, p.4.

[2] NATO Secretary General Lord Robertson, *NATO Russia Cooperation in Combating Terrorism: A Good Idea Whose Time Has Come*, keynote address to NATO Defence College, Rome, February 4, 2002 apud. Peter van Ham. Europe and the Transatlantic Relationship in the shadow of tomorrow, The Marshall Center Papers. No 4, iunie 2002, p.18.

[3] Expresia îi aparține fostului secretar adjunct al apărării SUA, Paul Wolfowitz , care a făcut afirmația în cadrul NAC, la două săptămâni de la atacurile din 11 septembrie 2001. Această declarație a stârnit critici la adresa SUA care părăseau astfel cadrul NATO pentru îndeplinirea obiectivelor sale în lupta împotriva terorismului în favoarea coaliției statelor voluntar înrolate în această campanie de durată. (vezi Edgar Buckley, Invoking Article 5. NATO Review. vara 2006, http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/english/art2.html).

[4] Economistul Irwin M. Stelzer sau distinsul comentator Charles Krauthammer, câştigător al premiului Pulitzer în 1987, fostul prim ministru suedez Carl Bildt sau sentorul american Richard Lugar ; în Peter van Ham, *Europe and the Transatlantic Relationship in the shadow of tomorrow*, The Marshall Center Papers. No 4, iunie 2002. pp.10, 17.

supraviețuiască doar ca *furnizor de servicii* pentru operațiile coaliților conduse de Statele Unite sau de Uniunea Europeană.[5] Pe de altă parte, mulți aliați europeni ar privi încă spre Consiliul de Securitate dacă s-ar pune problema unei intervenții preemtive. Aceasta ne duce la concluzia că întrebuințarea directă a puterii militare a NATO în lupta împotriva terorismului va fi minimală.

În al doilea rând, datorită caracterului universal al valorilor promovate, Alianța are şi o datorie morală să meargă dincolo de frontierele tradiționale şi să adopte astfel o perspectivă globală. [6] NATO nu va fi nici o alianță pur civilă[7], dar va trebui să-şi combine eforturile cu alte organizații de factură civilă, abordând global securitatea (*comprehensive approach*), în complexitatea dată de rețeaua de participanți la menținerea acesteia (*networked security*) [8]. Desigur că această abordare transcende operațiile NATO, UE sau contribuția militară la misiunile de menținere a păcii ale ONU şi va necesita investiții în dezvoltarea umanității în sensul cel mai larg. *Abordarea globală* a securității, nu pune neapărat un accent mai redus pe instrumentele militare ale puterii, dar acordă tuturor componentelor puterii şanse egale să participe la rezolvarea problemelor globale.

Postura militară viitoare a alianței

Abordarea globală a securității sau *holistică*, cum mai este denumită, urmăreşte angajarea unei game complete de misiuni potențiale care cuprinde întregul spectru al tensiunii, de la prevenirea crizelor şi operațiilor umanitare, şi până la operațiile care implică lupta armată de mare intensitate. Acest aspect întăreşte nevoia pentru o abordare politică, militară, civilă şi economică, concertată şi coordonată. Se apreciază că forțele armate ale Alianței vor opera într-un *mediu multilateral*, alături de forțe aparținând altor țări, în strânsă cooperare şi coordonare cu o gamă largă de organizații internaționale, naționale şi nonguvernamentale. De altfel, filozofia americană de luptă împotriva terorismului reclamă constituirea unei rețele de organisme, agenții, coaliții, alianțe, care să confrunte rețeaua teroristă (*it takes a network to fight a network*). Operațiile militare viitoare legate de alte inițiative

[5] Henning Riecke, *The need for change*, NATO Review. primăvara 2005. <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/english/art2.html>.

[6] Edward Rhodes, T*ransforming the Alliance: the Bush Administration's vision of NATO. Connections*, The Quarterly Journal. Vol.II, No.3.Septembrie 2003, p.22.

[7] Merkel, Dr. Angela, *Speech* at the 43rd Munich Conference on Security Policy 02/10/2007,<http://www.securityconference.de/konferenzen/rede.php?menu_2007=&menu_konferenzen=&sprache=en&id=178&>.

informaţionale, economice, sociale, juridice şi diplomatice vor trebui să fie implementate într-o manieră controlată, coordonată şi cooperativă.

Deşi o agresiune convenţională la scară mare împotriva Alianţei este improbabilă, posibilitatea apariţiei unei ameninţări de o asemenea anvergură nu poate fi neglijată. Alianţa poate alege să răspundă la atacuri asupra intereselor sale de securitate în afara ariei euroatlantice sau să se implice în conflicte între state care să necesite ducerea unor operaţii de mare intensitate care să implice lupta armată. Cu toate că ameninţările din partea actorilor statali şi non-statali ar putea constitui riscul de securitate imediat, Alianţa trebuie să-şi menţină capabilităţile şi interoperabilitatea pentru a fi în măsură să ducă operaţii de mare intensitate, de *apărare colectivă* (art.5).

O concepţie largă şi multidimensională a securităţii are implicaţii militare care depăşesc preocupările tradiţionale pentru apărarea teritoriului şi pune un accent deosebit pe prevenirea conflictului şi managementul crizelor cu subsarcinile acestora, ceea ce Concepţia Strategică din anul 1999 şi doctrina militară a NATO descrie ca *operaţii de răspuns la crize* (non art. 5): managementul consecinţelor, menţinerea păcii, impunerea păcii, sprijinul realizării păcii, răspunsul la dezastre şi asistenţă umanitară. Această concepţie a permis şi va permite, în continuare, alianţei să se angajeze activ în managementul crizelor.

Conflictele intrastatale se pot transforma cu uşurinţă în conflicte la scară largă care să ameninţe interesele de securitate ale Alianţei. Deoarece complexitatea ameninţărilor în dezvoltare la adresa securităţii se manifestă treptat, în timp, eforturile de anticipare a crizelor iminente şi acţiunile oportune întreprinse în vederea prevenirii şi evitării crizelor vor îmbunătăţi abilitatea Alianţei de a răspunde eficace.

Colectarea, analiza, difuzarea şi punerea la dispoziţia celor interesaţi a informaţiilor prelucrate vor fi critice pentru anticiparea şi, posibil, pentru prevenirea şi izolarea conflictelor. Înţelegerea corespunzătoare a mediului operaţional şi o abordare proactivă în etapele iniţiale ale crizelor sunt aspecte foarte importante. Această apreciere va sprijini mai bine înţelegerea situaţiei de către factorii de decizie şi va fi sprijinită de o reţea de informaţii sigură, necesară punerii la dispoziţie a informaţiilor şi a colaborării în situaţii cu evoluţie rapidă. Îmbunătăţirea tuturor aspectelor ciclului decizional trebuie realizată astfel încât timpul dintre anticiparea riscului sau ameninţării şi definirea şi executarea unui curs de acţiune să fie cât mai scurt.

Informarea crescândă a publicului şi nerăbdarea, determinate de o mai mare accesibilitate a informaţiei, cuplate cu necesitatea politică de a menţine sprijinul populaţiei a condus la apariţia constrângerilor politice în operaţiile militare, concomitent cu nevoia crescândă de a obţine rapid succesul. În plus, sensibilitatea la numărul pierderilor şi nevoia de limitare, către cel mai scăzut

nivel, a pagubelor colaterale şi de mediu, în ciuda faptului că se confruntă cu adversari care au evident mai puține limitări, va forța Alianța să ducă operații cu eficiență mare, cu întrebuințarea armamentului cu efecte letale şi nonletale de înaltă precizie. Codificarea juridică a acestor factori va influența, din ce în ce mai mult, operațiile militare şi va responsabiliza factorii de decizie în folosirea judicioasă a forței. În acest context, forțele armate ale Alianței trebuie să fie capabile să acționeze sub atenta supraveghere a presei şi publicului, ceea ce solicită transparență şi deschidere. Pe de altă parte, extinderea ariei de responsabilitate a Alianței va evidenția mai puternic importanța centrului de greutate la nivel strategic, şi anume sprijinul public, precum şi necesitatea protejării zonelor vulnerabile ale acestuia, în principal, a legitimității operațiilor alianței.

Cât priveşte latura pur tehnică a puterii militare, alianța trebuie să-şi adapteze postura militară pentru a răspunde cu viteză, precizie şi flexibilitate, astfel încât forțele să poată fi desfăşurate oriunde acestea sunt necesare. Această postură trebuie să asigure un set larg de capabilități care să proiecteze stabilitate, să confere siguranță aliaților şi partenerilor, să descurajeze adversarii şi agresiunea şi, dacă este necesar, să gestioneze întreg spectru al conflictului, de la prevenirea conflictului şi până la operații care implică lupta.

În mod particular, Alianța trebuie să fie capabilă ca, în concert cu alte organizații, să contracareze proliferarea armelor de distrugere în masă şi amenințările asimetrice provenite din partea terorismului. Alianța trebuie să se structureze pentru cele mai probabile operații şi să-şi adapteze aceste structuri pentru cele mai solicitante operații. Structurile de comandă şi forțe trebuie să aibă un caracter şi un profil expediționar şi să fie capabile să conducă un număr mai mare de operații la scară mai mică, concurente, la distanță de bazele de origine cât şi operații susținute pe perioade îndelungate de timp. O proporție mai mare de forțe ale alianței va trebui să fie dislocabile şi operaționale, cu capacitatea de a trece rapid de la o postură de luptă la una de menținere a păcii. Numărul general al forțelor Alianței poate scădea, dar această reducere trebuie compensată cu investiții calitative. [9]

Misiuni vechi, misiuni noi

Am văzut până acum că misiunile militare ale alianței, aşa cum au fost prevăzute de Concepția Strategică din anul 1999, continuă să fie relevante: descurajarea şi apărarea împotriva oricărei amenințări împotriva statelor membre ale alianței potrivit articolelor 5 şi 6 ale Tratatului de la Washington (apărarea colectivă), iar pentru consolidarea securității şi stabilității în zona

[9] *Strategic vision. Military challenge.* <http://transnet.act.nato.int/WISE/StrategicV/StrategicV/ file /_WFS/stratvis0804.pdf>.

euroatlantică prevenirea conflictelor şi angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv prin operații de răspuns la crize. Perenitatea acestor misiuni este o consecință a constantelor mediului de securitate: posibilitatea unui atac la adresa integrității teritoriale a statelor aliate, instabilitatea generată de statele eşuate, în curs de eşuare sau de conflictele şi crizele regionale, accelerarea proceselor de globalizare, precum şi efectele asupra mediului şi demografiei în schimbare.

Misiunile tradiționale rămân relevante

Apărarea colectivă va rămâne scopul fundamental al alianței, chiar dacă noile provocări (de exemplu, atacurile de la 11 septembrie 2001) vor afecta configurația răspunsului şi chiar dacă Alianța va lua în considerare şi alte noi misiuni posibile. NATO nu are inamici declarați şi deci nu se aşteaptă la un atac convențional masiv. Cu toate acestea, estimările în vigoare recunosc posibilitatea unor atacuri neconvenționale şi recomandă dezvoltarea capabilităților corespunzătoare contracarării acestor amenințări, aproape imateriale, la adresa securității statelor membre. În acest context, una dintre misiunile Forței de Răspuns a NATO (NRF) este chiar intervenția în situații prevăzute de articolul 5 al Tratatului de la Washington. Combaterea terorismului este una dintre noile misiuni de securitate cu caracter permanent, subcomponentă a apărării colective, terorismul fiind declarat recent principala amenințare la adresa securității colective.[10] (supravegherea căilor de comunicație maritime, prin Operația *Active Endeavour* fiind o dovadă în acest sens).

Descurajarea. Forțele nucleare, prin excelență o armă creată în scopuri distructive, vor continua să-şi producă efectele ca pârghie politică în vederea menținerii păcii şi prevenirii coerciției şi războiului. Practic, aceasta este materializată de importanța forțelor nucleare americane dislocate în Europa, puse la dispoziția NATO şi menținute la un nivel minim suficient care să garanteze pacea şi stabilitatea. Această forță de descurajare a NATO, credibilă şi flexibilă, este chemată să joace un rol chiar mai important în contextul riscului proliferării armelor de distrugere în masă. Astfel că, descurajarea, apărarea colectivă, controlul armamentelor şi neproliferarea, vor continua să joace un rol major pentru îndeplinirea obiectivelor de securitate al Alianței.

Misiuni noi

Evoluția mediului de securitate post 1999 a adus în prim-plan noi misiuni în care componenta militară a Alianței are un rol activ. Riscurile generate de terorism, dar şi cerința de a avea forțe capabile să se deplaseze la distanțe mari şi apte să acționeze în medii austere, adaugă misiunilor de înaltă intensitate, la scară mare, specifice apărării colective, necesitatea desfăşurării

[10] A se vedea, în acest sens, *Directiva politică globală (Comprehensive Political Guidance)* aprobată la Summit-ul de la Riga, în noiembrie 2006.

unui număr mai mare de operații de mică anvergură, la fel de solicitante, dar diferite de cele planificate în trecut.

Instruirea forțelor din sistemul de securitate

NATO poate juca un rol mai activ în instruirea forțelor din sistemul de securitate. Lansată la Reuniunea la nivel înalt de la Istambul, din 2004, misiunea de instruire a forțelor din sistemul de securitate irakian, a primit relativ recent[11] un nou imbold, aceasta fiind identificată de Secretarul General NATO ca una dintre direcțiile de acțiune în viitor ale NATO şi care se va regăsi în cadrul noilor misiuni de securitate ale Alianței. Pe lângă sprijinirea Irakului în crearea unor forțe de securitate multietnice, eficace şi capabile, o altă prioritate a Alianței este contribuția la instruirea Armatei Naționale Afgane (ANA) şi a Poliției Naționale Afgane (ANP), instrumentele Alianței fiind, în acest sens, Echipele Operaționale de Îndrumare şi Legătură (OMLT) atașate unităților afgane.

Identificată ca o zonă cu posibilități de dezvoltare a relațiilor de parteneriat militar, țările din Orientul Mijlociu vor beneficia prin Inițiativa de Cooperare în domeniul Instruirii NATO (*NATO Training Cooperation Initiative*) lansată la reuniunea de la Riga (2006) şi de instruirea forțelor de securitate. Punctul culminant va fi marcat de înființarea unei facultăți pentru Orientul Mijlociu (*Middle East faculty*) în cadrul Colegiului Apărării de la Roma. Alianța a extins deja această misiune şi pentru țările din Dialogul Mediteranean sau din Inițiativa de Cooperare de la Istambul prin invitarea țărilor de a participa la programele dezvoltate de instituțiile de educație şi instruire NATO, urmând ca aceste țări să beneficieze de un Centru de Cooperare în domeniul Securității finanțat regional şi sprijinit de NATO.[12] Şi în Africa, la solicitarea Uniunii Africane, NATO îşi aduce un aport important în acest domeniu prin instruirea forțelor implicate în soluționarea crizei din Darfur.

Misiuni în analiză

Pe fondul noilor provocări cu care alianța se poate confrunta în viitorul apropiat, recent au fost lansate spre analiză o gamă de *noi misiuni posibile.* [13]

Apărarea împotriva rachetelor. Chiar dacă aliații au căzut de acord asupra existenței şi naturii amenințării puse de rachetele balistice (decembrie 2004), există încă divergențe de vederi asupra modului şi timpului de manifestare a unei asemenea amenințări. Cert este că Alianța are deja în dezvoltare o serie de capabilități în acest domeniu (a se vedea pe larg capitolul III al lucrării).

---

[11] *Conferința de securitate* de la Munchen, 2007.

[12] *Riga Summit Declaration*, <http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm#training>.

[13] Statement to the press by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the joint press conference after the meeting of NATO defence ministers. Noordwijk: 25 octombrie 2007. <http://www.nato.int/docu/speech/2007/s071024e.html>.

Apărarea informatică (*cyberdefence*). Atacul cibernetic asupra infrastructurii informatice a Estoniei a declanşat căutarea soluțiilor corespunzătoare necesare îmbunătățirii abilității de protecție a sistemelor informatice de importanță vitală ale Alianței împotriva atacurilor de acest gen. Misiunea poate beneficia de experiența pe care NATO o are în operațiile informative (INFOPS) şi astfel să identifice *zonele* unde se poate adăuga un plus de valoare capabilităților naționale sau colaborării cu alte organizații cu competențe în domeniu.

Cunoaşterea situației maritime (*Maritime domain awareness*). Acest domeniu, în care Alianța are nevoie de vizibilitate este în acelaşi timp o capabilitate şi o misiune şi se manifestă, în mod similar, cunoaşterii situației aeriene. Produsul va permite Alianței să controleze activitatea desfăşurată în apele internaționale, fapt ce se va dovedi de mare utilitate în soluționarea crizelor.

Securitatea energetică este o altă provocare cu care se va confrunta Alianța în secolul XXI. Desigur că NATO nu este un actor principal în acest context, însă poate aduce un plus de valoare în anumite sectoare care rămân a fi identificate.[14] Mai bine de 90% din comerțul mondial este desfăşurat pe mare[15], reprezentat, în principal, de petroliere şi de terminalele de la țărm de preluare a hidrocarburilor, iar 65 % din consumul Europei occidentale de gaze naturale şi țiței tranzitează anual căile de comunicație maritime din Marea Mediterană, incluzând şi conductele care leagă Libia de Italia, Marocul de Spania. În acest context, este evident că securitatea maritimă, realizată cu forțele navale aliate, se constituie în precondiție a securității energetice (de exemplu, Operația *Active Endeavour*).

Stabilizarea postconflict

Experiența din Afganistan a scos în evidență un posibil nou rol al componentei militare a NATO, şi anume, cel de *stabilizare post conflict*. Activitatea de reconstrucție a unei națiuni distrusă de efectele unui conflict a fost foarte puțin anticipată înainte de anii ’90. În consecință, nu a existat o strategie, nu s-a insistat pe planificarea fazei de reconstrucție postconflict şi nu existau cunoştințe de specialitate sau lecții învățate.

Conflictele internaționale de la începutul anilor ’90 au evidențiat rolul complementar al dimensiunii militare la contribuția organizațiilor specializate

[14] Statement to the press by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the joint press conference after the meeting of NATO defence ministers. Noordwijk: 25 octombrie 2007. <http://www.nato.int/docu/speech/2007/s071024e.html>.

[15] Diego A. Ruiz Palmer, *New operational horizons: NATO and maritime security*, NATO Review. iarna 2007. <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue4/english/analysis4.html>.

civile în cadrul efortului global de reconstrucție postconflict. În perioada post conflict, sarcina principală a forțelor armate este aceea de asigura, prin potențialul de forță sau chiar prin impunerea prin forță, un mediu stabil şi sigur, propice lucrului agențiilor specializate. Cu toate acestea, experiența ultimelor conflicte (Irak şi Afganistan) a demonstrat că armata are unele capabilități (construcții, infrastructură, amenajări teritoriale, negociere) pentru realizarea unor sarcini care erau considerate, în mod tradițional, civile: asigurarea serviciilor esențiale, dezvoltarea infrastructurii economice sau facilitarea reconcilierii între diversele facțiuni.

Transformarea alianței într-o organizație de reconstrucție postconflict necesită o schimbare instituțională majoră şi nu presupune doar o transformare a capabilităților. Transformarea forțelor pentru îndeplinirea unei asemenea sarcini nu constituie doar o nouă inițiativă din domeniul capabilităților, arăta secretarul general Jaap de Hoop Scheffer adresându-se reprezentanților permanenți şi militari de la ACT, în iunie 2005[16], ci constituie un nou model de misiune care se încadrează în concertul susținut de ceilalți actori de pe scena securității.

Operațiile de stabilizare şi cele de sprijin militar al eforturilor de reconstrucție sunt misiuni recent identificate prin Directiva Ministerială din anul 2006, în care forțele aliate pot fi chemate să acționeze alături de autorități şi organizații civile.[17]Aceasta determină necesitatea unei pregătiri mai bune şi readaptarea forțelor, cu întreg ansamblu de cerințe financiare şi materiale, pentru a deveni utile acestui gen de misiuni.

Există la ora actuală o dezbatere pe tema relevanței NATO pentru o astfel de întreprindere. Dezbaterea, pe fondul operațiilor curente, dar şi a celor încheiate, a produs o serie de argumente favorabile dezvoltării conceptului. Cel mai relevant dintre acestea ar fi dubla expertiză, militară şi civilă pe care nici o altă organizație nu o posedă la nivelul NATO. Alianța a asigurat deja securitatea şi stabilitatea în regiuni de criză afectate de un conflict violent (vezi Bosnia, Kosovo sau Afganistan). În al doilea rând, NATO perfecționează în Afganistan modelul echipelor de reconstrucție a provinciilor (PRT) inițiat de SUA şi care a fost exportat şi implementat cu succes şi în Irak de către forțele coaliției antiteroriste. Apoi, NATO are un foarte bun renume în cooperare, comunicare şi planificare integrată a efortului diverselor entități militare,

---

[16] C. Richard Nelson, *How Should NATO Handle Stabilisation Operations and Reconstruction Efforts?*, Septembrie 2006. http://transnet.act.nato.int/WISE/SR/Stabilisat/HowShouldN/file/_WFS/101006-How%20Should%20NATO%20Handle%20S%26R%20Operations.pdf, accesat la 22 noiembrie 2007.

[17] *Directiva Ministerială NATO*, 8.06.2006.

experiență vitală într-o misiune de reconstrucție. Un ultim argument este momentul favorabil unei redefiniri a scopului şi misiunii alianței, astfel încât aceasta să-şi demonstreze capacitatea de adaptare continuă la noile provocări impuse de angajamentele militare ale secolului XXI. Se consideră, de asemenea, că transformarea NATO dintr-un actor regional într-unul funcțional şi global va aduce un plus de valoare forței alianței în contextul multilateralismului. Am putea asista astfel la extinderea spectrului de misiuni, alături de descurajare, apărare şi parteneriat, iar NATO ar deveni cea mai mare interfață integrată civili-militari din lume. [18]

În concluzie, eficacitatea alianței în a confrunta amenințările viitoare rezidă în abilitatea acesteia de a-şi transforma capabilitățile pentru a face față mediului viitor complex. *Insecuritatea energetică* sau *amenințările cibernetice* au deschis orizonturi noi de cercetare şi dezvoltare de noi capabilități. Securitatea se abordează din ce în ce mai puțin de pe poziții funcționale independente, metamorfoza amenințărilor şi vocea tot mai puternică a actorilor cu pondere pe scena internațională aducând în prim plan o nouă *abordare* a securității, *globală* (*comprehensive approach*) care reclamă redistribuirea eforturilor pe scara instrumentelor de putere chemate să ofere soluții la problemele societății globale.

[18]Manjana Milkoreit, *Taking the civil dimension of security seriously: NATO as the post-conflict reconstruction organization*, NATO Review. spring 2007. http://www.nato.int/docu/review/2007/issue3/english/opinion.html>.accesat 12 noiembrie 2007.

LUPTA COMUNITĂȚII INTERNAȚIONALE ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE TRANSNAȚIONAL (PARTEA a II-a)

LA LUTTE DE LA COMMUNANTÉ INTERNATIONALE CONTRE LE CRIMINALITÉ RANSFRONTIÈRE ORGANISÉ (DEUXIÈME PARTIE)

Drd. procuror Aurel-Mihail CIOROBEA[*]
Parchetul Județean Constanța
Slt. Marius MILITARU[**]
Jandarmeria Română

Datorită capacității lor de a se infiltra în interiorul instituțiilor şi de a alimenta conflictele prin intermediul tuturor tipurilor de trafic, grupările criminale organizate reprezintă o adevărată amenințare la adresa securității internaționale. Strategia europeană de securitate (definită în decembrie 2003) identifică crima organizată printre principalele trei amenințări, alături de terorism şi anumite conflicte originale. Impactul crimei organizate la nivel mondial este astăzi atât de mare, încât necesită mobilizarea principalelor țări din lume. După cum se vede, dreptul constituie în domeniu o sursă care incită la acțiune şi în acelaşi timp o organizează, devenind astfel o resursă pentru acțiune.

Du fait de leur capacité à gangréner les institutions et à alimenter les conflits par le biais de toutes sortes de trafics, les groupes criminels organisés représentent une véritable menace à l'encontre de la sécurité internationale. La Stratégie européenne de sécurité (définie en décembre 2003) identifie le crime organisé parmi les trois menaces les plus pressantes, avec le terrorisme et certains conflits régionaux. La puissance du crime organisé mondial est telle aujourd'hui, qu'elle suscite la mobilisation des principaux pays du monde. On le voit, le droit constitue en la matière une source qui incite à l'action en même temps qu'il l'organise. Il est ainsi une ressource pour l'action.

Cuvinte cheie: comunitate internațională, grup transfrontalier organizat, legitimă apărare, drept internațional, mondializare.
Mots-cle: *communanté internationale, groupe transfrontalier organisé, légitime défence, droit international, mondialization*

[*] e-mail: *reluciorobea@yahoo.com*
[**] e-mail: *marius_militaru2004@yahoo.com*

Organizarea cooperării statelor pentru combaterea criminalității transnaționale

Dacă infracționalitatea organizată transnațional devine o amenințare gravă, serioasă şi radicală nu numai la adresa societăților naționale, ci şi a întregii comunități regionale şi universale, atunci guvernările acestor nivele realizate prin cooperarea statelor au obligația de a contracara fenomenul, găsind metodele cele mai eficace de constituire a organismelor de anihilare a grupărilor şi asociațiilor considerate de toate autoritățile ca fiind „de partea greşită a legii", ceea ce adaugă o nouă problematică la agenda mereu în creştere a politicii internaționale. Spre sfârşitul secolului XX, când mafiile evadaseră din granițele economiilor naționale de piață şi a societăților statale permițând capitalului „murdar" să se mişte liber peste frontiere găsind refugiu în bănci externe nereglementate şi în paradisuri fiscale, iar legislația penală internațională avea în vedere mai ales infractorii individuali şi nu asociațiile criminale organizate, se credea că şansele unui regim internațional pentru managementul şi stăpânirea crimei internaționale sunt foarte sărace deoarece ar cere mai multă cooperare şi coordonare între polițiile şi alte organisme specializate naționale decât au fost capabile până atunci să realizeze Interpolul ori conferințele ministeriale la nivel înalt; se considera, de asemenea, că reducerea sau limitarea la niveluri uşor de controlat a activității economice şi de subminare politică şi socială a grupurilor criminale transnaționale s-ar lovi chiar de esența suveranității naționale reprezentate de responsabilitatea pentru asigurarea securității, menținerea legii şi ordinii şi administrarea justiției penale, deoarece statele n-ar fi dispuse să renunțe la acest monopol în favoarea unei autorități polițieneşti internaționale cu puteri extinse de a aresta şi de a urmări delicvenți oriunde în lume, de a confisca sau de a sechestra fonduri şi bunuri obținute prin comerț ilicit şi nici n-ar accepta constituirea unei curți internaționale de justiție penală competentă să judece şi să pedepsească delictele internaționale de crimă organizată[1].

Când societatea internațională a fost lovită de pericolul asocierii transnaționale organizate a infractorilor acționând fără frontiere s-a propus chiar ca, în condițiile blocării reprimării crimei regionale şi universale din cauza refuzului guvernelor statelor de a renunța la controlul aplicării legii în limitele lor teritoriale, să se procedeze la dezincriminarea comerțului cu droguri, cu opțiune alternativă, astfel încât mafiile să fie văduvite de renta de oligopolie prin scăderea prețurilor determinată de concurența pieței libere, aşa cum se întâmplă pe piața de alcool şi tutun, unde există o autorizare supervizată de state pentru desfacerea acestor produse; această propunere neglijează însă puterea de supraviețuire a asocierii mafiote care se poate

[1] S. Strange, *op. cit*, pp. 149-150.

îndrepta spre alte comerţuri clandestine şi profitabile, la fel cum eliminarea controlului statal asupra traficului transnațional de arme şi imigranţi ar implica alte riscuri şi costuri economice şi politice la adresa societății organizate. De altfel, astfel de propuneri se îndepărtează de funcțiile sociale ale dreptului de a asigura binele şi echitatea în relațiile umane ceea ce înseamnă că dezincriminarea faptelor criminale ar produce pagube imposibil de reparat legitimității şi viabilității societății naționale bazată pe autoritatea teritorială a statului național, ca garant al ordinii şi furnizor al bunăstării. Din realitatea că nici în interiorul statului n-a funcționat coexistența simbiotică a statului cu puterea mafiei (cum se întâmplase însă, în trecut, în Italia şi în Columbia deşi într-o teacă nu încape decât o sabie) rezultă că o astfel de coexistență nu poate supraviețui nici pe baze transnaționale dacă avem în vedere specificul oarecum anarhic (dar care nu exclude o anumită organizare) atât al societății internaționale, cât şi al asociațiilor criminale transfrontaliere.

Singura soluție viabilă care poate fi concepută pentru a face față amenințării mafiei internaționale a fost găsirea unor forme de cooperare internațională care să ferească popoarele lumii de acest flagel, asigurându-i securitatea, pacea şi bunăstarea. După cum putem observa şi din tratatele internaționale ale României încheiate în ultimii 15 ani, la început s-a realizat şi s-a intensificat cooperarea bilaterală şi trilaterală în acest domeniu pentru ca astăzi să se treacă la proiectarea unor organisme regionale de colaborare, culminând cu apariția organizației universale de prevenire, descoperire şi de combatere a crimei organizate transnațional. Toate acestea s-au realizat prin punerea în comun a suveranităților naționale ale statelor, prin crearea unor autorități interguvernamentale de gestionare a fenomenului; principiile aplicării teritoriale şi personale a legii penale au căpătat noi nuanțe şi s-au împletit fructuos cu cele ale realității şi universalității legii penale, în sensul reprimării fenomenului infracțional internațional. Am putea spune că globalizarea crimei a generat un proces de globalizare a politicilor anticriminale naționale, ajungându-se până la aspecte integratoare, aşa cum este cazul Europol şi Eurojust. Pe de altă parte, diversitatea formelor crimei organizate transnațional a determinat o anumită diversitate a formelor de cooperare interstatală în combaterea acestora atât în ceea ce priveşte organele specializate în domeniu, cât şi modalitățile concrete de prevenire, descoperire, cercetare, urmărire, combatere, sancționare şi reprimare.

Astfel, acordurile bilaterale de combatere a criminalității organizate transnațional îşi au fundamentul în tratatele bilaterale dintre state; spre exemplu, Acordul de Cooperare în domeniu între Guvernele României şi cel al Ungariei (M.Of. nr. 124/1997) rezultă din aplicarea tratatului de înțelegere, cooperare şi bună vecinătate dintre România şi Ungaria (M.Of. nr. 250/1996)

care în art. 20 prevede că părțile contractante îşi vor acorda, în mod reciproc, asistență juridică în cauzele civile, penale, familiale în conformitate cu convențiile în vigoare şi vor dezvolta cooperarea, pe bază de înțelegeri speciale, între organele lor de poliție, cooperând în prevenirea şi combaterea crimei organizate, a terorismului, a traficului ilicit de stupefiante, pirateriei aeriene, contrabandei şi traficului ilicit de bunuri şi valori culturale, istorice şi muzeale, inclusiv prin declararea disponibilității de conlucrare în acest domeniu în cadrul cooperării internaționale[2]. Sunt însă şi cazuri în care cooperarea în acest domeniu este prevăzută în tratatele dintre state (Cehia, Elveția, Spania) şi nu între guvernele statelor, aşa cum sunt cele mai multe dintre ele (România are 34 de acorduri bilaterale guvernamentale); uneori aceste acorduri guvernamentale generează şi protocoale de cooperare între autoritățile departamentale, dar avem şi situații când memorandumurile de înțelegere departamentale sunt încheiate în absența unui acord guvernamental (Italia, Belarus, Olanda, Rusia etc.) în ceea ce priveşte obiectul acordurilor de cooperare, ele fac referire încă din denumirea lor la combaterea şi la lupta împotriva criminalității, adesea specificându-se „în special împotriva formelor ei organizate"; unele acorduri vorbesc însă de „delicvență organizată" (Uruguay) sau de „crima organizată transnațional" (Austria), în cele mai multe făcându-se referire la formele de criminalitate organizată care interesează statele respective, în mod special, (terorism, trafic ilegal de droguri, imigrație clandestină) adăugându-se o expresie cu caracter general referitoare la combaterea şi a altor infracțiuni grave (delicte conexe, activități ilegale). Tot din denumirea acordurilor din acest domeniu rezultă şi interesul statelor de a angaja anumite autorități în această cooperare şi anume, cele de afaceri interne, de justiție penală, de control al drogurilor şi aplicare a legii, de control al frontierei ori de spălare a banilor proveniți din infracțiuni.

Acordurile bilaterale de combatere a crimei organizate, indiferent de forma şi denumirea lor, instituționalizează anumite forme de cooperare internațională prin desemnarea autorităților competente să aplice în numele statelor respectivele înțelegeri. De obicei, pentru partea contractantă română au fost desemnate ca autorități competente pentru aplicarea acordurilor

[2] La fel, înțelegerile în domeniu cu Ucraina rezultă din tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate şi cooperare dintre România şi Ucraina din 2 iunie 1997, al cărui preambul subliniază convingerea că respectul reciproc şi colaborarea corespund intereselor fundamentale ale popoarelor lor şi care în art. 23 instituie colaborarea "în lupta împotriva criminalității, inclusiv a crimei organizate, terorismului, pirateriei aeriene şi maritime, operațiunilor financiare ilicite, traficului ilegal de stupefiante, arme, substanțe explozive şi toxice, materiale nucleare şi radioactive precum şi contrabandei, inclusiv cu bunuri şi valori culturale" precizându-se intenția de a încheia în acest sens acorduri corespunzătoare şi de a promova acțiuni comune în cadrul cooperării internaționale.

bilaterale: Ministerul de Interne, Ministerul Public, Serviciul Român de Informații, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Muncii şi Solidarității Sociale, Ministerul Agriculturii, Pădurii şi Protecției Mediului, Ministerul Justiției. Deseori se face trimitere şi la structuri locale ori centrale specializate de resort, cum ar fi: Inspectoratul General al Poliției, Direcția Generală de Evidență Informatizată a Persoanei, Direcția Generală de Paşapoarte, Direcția Generală de Informații şi Protecție Internă, garda Financiară, Agenția Națională Antidrog, Agenția Națională de Combatere a Traficului de Persoane, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție, Agenția Națională a Vămilor, Oficiul Național de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor sau chiar la organizații neguvernamentale, în special, pentru protecția victimelor crimei organizate. Autoritățile competente desemnate în tratatele bilaterale cooperează direct, nemijlocit şi operativ în limitele competențelor lor, cu respectarea legislației internaționale în vigoare, putând încheia în nume propriu protocoale de colaborare şi convenind asupra formelor de cooperare ca şi asupra modalităților de contact[3]; conducătorii autorităților respective se vor întâlni periodic, succesiv în fiecare dintre cele două țări pentru a evalua stadiul îndeplinirii acordurilor de cooperare şi protocoalelor de colaborare şi de a elabora noi programe de acțiune. Aceste activități pot fi coordonate şi de un comitet mixt (comisie mixtă, grup bilateral permanent, comitet de monitorizare) instituit special pentru urmărirea modului de realizare a înțelegerilor respective, în care fiecare parte contractantă este reprezentată de către un preşedinte şi câțiva membri; aceste organisme vor organiza şi ele întâlniri anuale pentru adoptarea de măsuri de creştere a eficienței autorității lor, dar şi întâlniri de lucru pentru a rezolva unele probleme privind realizarea cooperării, având drept competențe prezentarea de recomandări guvernelor celor două țări pentru cooperarea eficace, evaluarea îndeplinirii unor acțiuni, intensificarea schimbului de informații şi tehnologie şi formarea unor politici şi strategii comune pentru combaterea crimei organizate. Organizarea cooperării bilaterale este potențată şi de utilizarea oficiilor de legătură (Belgia, Kazahstan, Spania) detaşate pe lângă ministerele şi autoritățile competente ale statelor respective ori a ataşaților pentru afaceri interne din cadrul misiunilor lor diplomatice.

[3] Modalitățile de contact se referă la obligația reciprocă a autorităților competente de a-şi comunica în scris denumirea, domeniul de competență, sediul, numerele de telefon, fax, adresele de e-mail, numele şi prenumele persoanelor de contact şi orice alte elemente necesare pentru obținerea unei comunicări operative, pe care, ulterior, le vor actualiza ori de câte ori este necesar.

Inspirate de acordurile bilaterale, de importanța înțelegerii şi a beneficiului reciproc al acțiunilor coordonate ca bază eficientă pentru cooperarea eficace în combaterea criminalității, de creşterea infracționalității internaționale sub toate formele sale, mai ales, în anumite zone geografice, de dorința de a armoniza activitatea autorităților naționale competente îndreptate împotriva grupurilor criminale organizate la nivel regional prin dezvoltarea bazei legale internaționale de cooperare în aplicarea legii, la cumpăna dintre milenii au apărut în zona de interes a României şi înțelegerile teritoriale legate de reprimarea comună a criminalității transfrontaliere, care au perfecționat organizarea statelor în acest domeniu. Astfel, Protocolul de cooperare trilaterală lărgită din anul 1999 între România, Bulgaria şi Grecia, încheiat pe baza Declarației comune trilaterale de la Salonic din anul 1998, instituie un comitet comun format din reprezentanți ai autorităților competente ale părților, care țin reuniuni anuale legate înainte de întâlnirea miniştrilor de externe pentru a evalua necesitatea examinării unor proiecte de protocoale adiționale în scopul eficientizării şi lărgirii cooperării, în timp ce miniştrii de interne sunt autorizați să analizeze progresul general al colaborării, să identifice problemele apărute şi să decidă asupra măsurilor specifice de îmbunătățire a activității de combatere a criminalității transfrontaliere; într-un mod similar, Acordul dintre România, Bulgaria şi Turcia, din acelaşi an, prevede înființarea unor subcomisii de cooperare la frontieră pentru controlul strict al documentelor (deoarece criminalii organizați pe ruta balcanică dintre Est şi Vest folosesc adesea documente false) şi autorizează formarea unei comisii superioare de experți ai autorităților competente care va avea întâlniri operative cel puțin o dată pe an, sub coordonarea miniştrilor de externe, pentru a trece în revistă şi a evalua aplicarea acordului şi a prezenta noi propuneri către MAE şi MAI, asigurând înființarea unor subcomisii pe domenii (lupta împotriva terorismului, traficului de arme, de droguri, de autovehicule, falsificări de documente, trecerilor ilegale peste frontieră, contrabandei cu valori şi bunuri culturale ş.a.) şi coordonarea acestora, miniştrii de interne întâlnindu-se cel puțin o dată pe an pentru analizarea eficacității acestor forme de organizare şi de cooperare trilaterală.

În aceeaşi ordine de idei, Acordul din anul 2001 dintre România, Moldova şi Ucraina, elaborat pe baza Memorandumului Preşedinților statelor respective din anul 1998 privind colaborarea în combaterea criminalității autorizează membrii autorităților competente ai unei Părți Contractante[4] să desfăşoare activități pe teritoriul altei părți contractante în scopul acordării de

[4] Acordul precizează în art. 3.2. autoritățile competente de aplicare, astfel: pentru România – Ministerul de Interne, Ministerul Public, SIE, SRI, Ministerul Finanțelor (Direcția Generală a Vămilor); pentru Moldova – Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Securității Naționale, Departamentul de Control Vamal; pentru Ucraina – Ministerul de Interne, Procuratura Generală, Serviciul de Securitate, Consiliul de Stat pentru Problemele Pazei Frontierelor de Stat, Administrația Fiscală de Stat, Serviciul Vamal de Stat.

sprijin în îndeplinirea solicitărilor adresate, stabileşte canale directe de legătură între autoritățile competente prin puncte de contact, schimb de ofițeri de legătură şi/sau reprezentanți, prevede posibilitatea încheierii de protocoale în aplicarea Acordului, înființarea de grupuri de lucru, organizarea de întâlniri ale experților şi specialiştilor, precum şi inițierea şi realizarea unor acțiuni coordonate; demnă de remarcat este şi dispoziția privind autorizarea încheierii de protocoale de aplicare între structurile teritoriale locale, în special în zonele limitrofe ale Părților Contractante (art. 3.4.), dar şi obligația organizării la nevoie, dar cel puțin o dată pe an, a întâlnirilor de lucru şi consultărilor între reprezentanții părților contractante sau autorităților competente la nivel central sau teritorial în scopul analizării problemelor legate de întărirea cooperării şi creşterea eficienței sale (art. 6). Motivele pentru care statele au recurs la lărgirea cooperării în combaterea criminalității rezidă în faptul că deşi unele infracțiuni ar putea fi considerate ca fiind de drept comun, ele cointeresează statele limitrofe la colaborare în vederea reprimării din cauza gradului lor de periculozitate la nivel internațional; asemenea situații sunt determinate, cum subliniază literatura de specialitate, de faptele de terorism, falsificarea de monedă, traficul de droguri, traficul de femei şi copii, infracțiuni care sunt urmărite în toate țările şi care necesită, pentru combaterea lor, o conlucrare a eforturilor mai multor state[5].

Acesta este şi cazul dezvoltării cooperării statelor în zone mai extinse, mergându-se până la organizațiile internaționale regionale apărute la Marea Neagră şi în sud-estul Europei la trecerea dintr-un mileniu în altul. Inițiată în anul 1992 cu intenția de a constitui o zonă de cooperare prin Declarația şefilor de state şi de guverne din regiune[6] şi transformată, ulterior, în asociație de state cu structuri permanente (Carta acesteia s-a publicat în M.Of. nr. 183/1999), Organizația de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN) demonstrează, pe de o parte, tendința naturală de evoluție a organizării internaționale către forme tot mai puternic structurate[7] şi, pe de altă parte, legătura indisolubilă care există între domeniul politic şi economic şi cel juridic de cooperare în lupta împotriva criminalității; într-adevăr, având în vedere Declarația de la Bucureşti a reuniunii la nivel înalt a statelor participante la Cooperarea Economică a Mării Negre din 1995, recomandările

[5] O. Bălan, *Criminalitatea internațională şi cooperarea în combaterea acesteia*, documentele conferinței ştiințifico-practice republicane din 23-24 mai 1996, de la Chişinău, cu tema Strategiei combaterii criminalității în Republica Moldova, Chişinău, 1997, pp. 118-119.

[6] Cu participarea următoarelor țări: Turcia, Grecia, Albania, România, Bulgaria, Moldova, Ucraina, Rusia. Georgia, Armenia, Azerbaidjan, ca membri fondatori şi Egipt, Israel şi Slovacia cu statut de observatori.

[7] Aşa cum s-a întâmplat cu OSCE care, inițiată în 1975 a devenit organizație în 1995 pentru securitate şi cooperare în Europa.

Adunării Parlamentare a CEMN din 1996 în domeniul cooperării şi combaterii crimei organizate între statele membre, Declarația comună a primei reuniuni de la Erevan din 1996 a miniştrilor de interne din statele participante la CEMN (aprobată de şefii statelor şi de guvernele statelor membre în 1996 la Moscova) şi Declarația comună a celei de-a doua reuniuni a miniştrilor afacerilor interne de la Istanbul din 1997, care au subliniat necesitatea acordării unei atenții sporite colaborării internaționale în domeniul combaterii criminalității organizate, dar şi dorința asigurării unei largi eficiențe asistenței reciproce în lupta împotriva infracționalității organizate la nivel global şi regional, OCEMN a adoptat la Kerkyra în 1998 Acordul de cooperare între guvernele statelor participante la CEMN în domeniul combaterii criminalității, în special a formelor ei organizate (M.Of. nr. 101/2000). Potrivit art. 4 al acestui instrument, al cărui depozitar este Secretariatul Permanent Internațional al CEMN, părțile desemnează autoritățile lor competente şi/sau punctele de contact prin care se asigură comunicarea directă şi fac schimb de ofițeri de legătură, stabilesc un grup de lucru (art. 6) pentru a examina modalitatea de aplicare şi de promovare a cooperării, pentru a face recomandări cu privire la necesitatea încheierii de protocoale adiționale sau de noi acorduri internaționale[8], precum şi necesitatea de a crea instituții comune de cooperare în domeniul combaterii criminalității. Astfel, protocolul adițional de la Kiev din 2002 (M.Of. nr. 311/2003), subliniind creşterea rolului şi importanței inițiativelor regionale referitoare la cooperarea în domeniul combaterii criminalității şi necesitatea asigurării nivelului corespunzător de coordonare a cooperării dintre autoritățile statelor membre, a constituit rețeaua CEMN a ofițerilor de legătură pentru combaterea criminalității, formată din ofițerii de legătură desemnați de statele membre, ca reprezentanți ai lor; evidențiind că Rețeaua este un grup de cooperare în sfera combaterii criminalității în conformitate cu art. 6 din Acordul CEMN, Protocolul adițional dispune că părțile vor stabili un punct național de contact în cadrul autorităților lor naționale de aplicare a legii, de preferat din cadrul structurilor cu atribuții de cooperare internațională (Interpol, Centrul SECI pentru combaterea criminalității transfrontaliere etc.) şi că reprezentanții statelor cu statut de observator la CEMN pot lua parte la activitățile Rețelei putând fi invitate şi instituțiile în materie cu competențe în materie.

În aceleaşi coordonate organizatorice se înscrie şi cooperarea dintre cele 9 state membre (Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Grecia, Ungaria, Macedonia, Moldova, Turcia, România) în cadrul programului „Inițiativa de cooperare în sud-estul Europei" (SECI). După desfăşurarea în 1998, la

[8] În aceste condiții s-au adoptat Protocolul de la Atena din 2004 privind combaterea terorismului (M. Of. nr. 640/2005) adițional la Acordul de la Kerkyra.

Bucureşti, a două reuniuni ale grupului de lucru pentru proiectul „Centrul Regional SECI pentru combaterea crimei organizate şi a corupției”[9], în luna mai 1999 este semnat Acordul de cooperare pentru prevenirea şi combaterea criminalității transfrontaliere care în art. 12 prevede că implementarea acestuia se va realiza prin intermediul unui Comitet Comun de Cooperare, cu sediul la Bucureşti, format din reprezentanți ai autorităților desemnate[10], care fiecare va avea dreptul la un vot, asistați de consilieri permanenți din partea Interpolului şi Organizației Mondiale a Vămilor; ea se reuneşte cel puțin o dată pe an într-un loc şi la o dată stabilite de comun acord, având între altele următoarele atribuții : asigurarea aplicării corecte a Acordului; examinarea problemelor ce decurg din aplicarea Acordului; luarea măsurilor necesare în vederea cooperării conform Acordului; asigurarea schimbului de păreri asupra problemelor de interes comun privind cooperarea, inclusiv măsurile viitoare; recomandarea soluțiilor pentru realizarea obiectivelor Acordului. Comitetul Comun de Cooperare se poate consulta cu alte agenții internaționale relevante (Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite, Oficiul Națiunilor Unite pentru Controlul Stupefiantelor şi Prevenirea Infracțiunilor, Organizația Mondială a Vămilor, Interpol, Europol) cu privire la funcționarea efectivă a Acordului pe teritoriul fiecărui stat-parte şi este organul instituțional suprem al Centrului SECI, având prerogativa de a-şi adopta prin consens propriile reguli de procedură; acesta din urmă se va înființa potrivit art. 13 la Bucureşti[11], activitatea sa fiind coordonată de Comitetul Comun de Cooperare şi va funcționa conform unei carte de organizare şi de funcționare, care este anexată Acordului şi prevede obiectivele Centrului SECI (dezvoltarea relațiilor interinstituționale în cadrul Centrului, între şi în interiorul statelor participante; facilitează cooperarea părților prin ofițeri de legătură pentru identificarea, investigarea, prevenirea şi combaterea infracțiunilor transfrontaliere; oferirea asistenței pentru investigațiile vamale şi penale privind crimele transfrontaliere în curs de desfăşurare; identificarea, studierea şi propunerea problemelor care influențează calitatea cooperării în aplicarea legii în regiune; coordonarea legăturii cu Interpol şi OMV pentru minimalizarea efortului şi maximizarea rezultatelor), activitățile participanților la Centrul SECI (utilizarea procedurilor standard şi ale Interpolului pentru transmiterea, stocarea, căutarea, recuperarea şi analiza informațiilor legate de infracționalitatea transfrontalieră, organizarea de

[9] Vezi în acest sens, HG nr. 550 şi 601 în M. Of. nr. 341 şi 356/1998.

[10] Conform art. 1 al Acordului, autoritățile cu atribuții în aplicarea legii privind infracționalitatea transfrontalieră şi vamală sunt autoritățile naționale competente desemnate de părți şi confirmate de Secretariatul SECI.

[11] Vezi Acordul de sediu între România şi Centrul SECI (M. Of. nr. 131/2001), precum şi OUG nr. 87/2001 pentru aprobarea plății contribuției României la Centrul SECI (M. Of. nr. 338/2001).

întâlniri *ad-hoc* de lucru şi sprijinirea activității operative în interiorul statelor); notificarea în scris a aderării sau retragerii ofițerilor de legătură către Directorul SECI care va informa Centrul Comun de Cooperare), statutul observatorilor permanenți (aprobat de Comitetul Comun), statutul Centrului (Acordul de sediu stabilind privilegiile şi imunitățile personalului, ca şi serviciile logistice şi de securitate oferite de țara-gazdă) şi organizarea şi funcționarea Centrului (personal şi structură, finanțare). Amintim că în zonă funcționează şi o altă asociere de state cu obiective complementare Centrului SECI, şi anume Inițiativa Anticorupție a Pactului de Stabilitate[12].

Într-un evident progres organizatoric sunt şi organismele mondiale de combatere a criminalității transfrontaliere organizate. De fapt, la început, când caracterul transnațional al crimei organizate nu reprezenta o amenințare mondială, instrumentele internaționale de reprimare a diferitelor forme de infracționalitate au lăsat statelor suverane prerogativa de a acționa în acest domeniu, recomandându-le să-şi creeze organisme specialitate pentru fiecare dintre delictele internaționale şi să-şi acorde asistență reciprocă judiciară şi să notifice rezultatele obținute unor organisme internaționale precum Secretariatul General al Societății Națiunilor (Convenția din 1929 pentru represiunea falsificării de monede), Secretariatul General al ONU (Convenția din 1923 pentru reprimarea răspândirii şi traficului de publicații obscene, Convenția din 1973 privind sancționarea infracțiunilor contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, Convenția din 1979 contra luării de ostatici), Consiliul Economic şi Social al ONU (Convenția din 1949 pentru reprimarea traficului cu ființe umane şi a exploatării semenilor şi Convenția din 1957 privind abolirea sclaviei, traficului cu sclavi şi a practicilor analoge sclaviei), Organizației Aviației Civile Internaționale (Convenția din 1971 pentru reprimarea actelor ilicite împotriva securității aviației civile precum şi celelalte convenții contra pirateriei şi terorismului aerian) sau Organizației Maritime Internaționale (Convenția din 1988 pentru reprimarea actelor ilicite contra siguranței navigației maritime). Pe măsura avansării procesului de globalizare a relațiilor internaționale, concomitent cu creşterea pericolului unor forme de criminalitate organizată care şi-au extins activitățile ilicite la nivel internațional, afectând interesele globale ale tuturor statelor, comunitatea internațională s-a organizat mai bine pentru a se proteja de această amenințare, aşa cum o demonstrează Convenția Unică asupra stupefiantelor din 1961 (amendată în 1972), Convenția asupra substanțelor

[12] Vezi declarațiile, strategiile şi planurile de activitate ale Inițiativei Anticorupție a Pactului de Stabilitate pentru Sud-Estul Europei în N. Ecobescu, D. Frunzulică, I. Voicu, *Fighting organised crime,* Romanian Institute of International Studies „N .Titulescu", Bucharest, 2005, pp. 498-526.

psihotrope din 1971 şi Convenţia din 1988 contra traficului ilicit de stupefiante care creează un „organ de control al stupefiantelor”(format din 11 membri aleşi ai ECOSOC urmărind aplicarea procedurilor contra traficului ilicit de stupefiante, substanţe psihotrope şi precursori), şi o „comisie de stupefiante” a ECOSOC împuternicită să evalueze toate problemele care sunt în legătură cu scopurile convenţiilor respective. Şi alte instituţii specializate ale ONU au atribuţii în acest domeniu, precum UNESCO (pentru traficul ilicit al bunurilor culturale) OIM (pentru munca forţată) ori Comitetul pentru Drepturile Copilului.

Cea mai spectaculoasă evoluţie în lupta comunităţii mondiale împotriva infracţiunilor organizate transnaţional avea să se producă la începutul secolului XXI prin adoptarea Convenţiei Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, din anul 2000, când alături de formele intensificate de cooperare între state s-a instituţionalizat în art. 32 Conferinţa statelor părţi la convenţie pentru îmbunătăţirea capacităţii statelor părţi de a combate criminalitatea transnaţională organizată şi pentru a promova şi a examina aplicarea convenţiei; în acest sens, fiecare parte contractantă trebuie să comunice Conferinţei părţilor, la cererea acesteia, atât informaţii asupra programelor, planurilor şi practicii lor cât şi asupra măsurilor legislative şi administrative de aplicare a Convenţiei, Conferinţa având menirea de a-şi stabili mecanismele în vederea facilitării activităţilor de formare şi de asistenţă tehnică inclusiv în domeniul prevenirii prin încurajarea mobilizării contribuţiilor voluntare, pentru facilitarea schimbului de informaţii între state asupra caracteristicilor şi tendinţelor fenomenului ce face obiectul convenţiei, inclusiv asupra practicilor eficiente pentru a-l combate, pentru realizarea cooperării cu organizaţiile regionale şi internaţionale şi cu organizaţiile neguvernamentale competente, precum şi pentru examinarea la intervale regulate a aplicării convenţiei şi formularea de recomandări pentru îmbunătăţirea acţiunilor în acest domeniu prin informarea asupra măsurilor adoptate şi dificultăţilor întâmpinate de state în aplicarea convenţiei, folosind informaţiile pe care statele le comunică, dar şi mecanismele complementare de examinare care pot fi stabilite.

Nu e deloc hazardat să considerăm că instituţionalizarea Conferinţei Părţilor la Convenţia ONU din 15.11.2000 reprezintă un act revoluţionar în perfecţionarea luptei împotriva criminalităţii organizate transnaţional dar şi în organizarea comunităţii internaţionale, în general, deoarece demonstrează voinţa comună a popoarelor lumii de a interveni cu mecanisme globale într-un domeniu rezervat până atunci statelor suverane. Un argument în acest sens îl constituie prevederea conform căreia Conferinţa adoptă un regulament interior şi reguli care reglementează îndeplinirea atribuţiilor sale precizate mai sus (art. 32), precum şi faptul că Secretarul General al ONU asigură serviciile

de secretariat necesare Conferinţei pentru a o ajuta să-şi realizeze misiunea, pentru desfăşurarea sesiunilor, pentru sprijinirea statelor părţi care solicită aceasta să comunice informaţii Conferinţei şi pentru asigurarea coordonării necesare cu secretariatele organizaţiilor regionale şi internaţionale competente. De asemenea, trebuie subliniat că organismele autonome din domeniul combaterii criminalităţii internaţionale aveau doar un caracter interguvernamental, cum este cazul Organizaţiei Mondiale a Vămilor (pentru contrabandă) sau Societatea Financiară Internaţională (pentru spălarea banilor); chiar şi Organizaţia Internaţională a Poliţiei Criminale (Interpol) cu sediul la Paris este considerată de unii doar o organizaţie neguvernamentală, facilitând doar legătura dintre poliţiile naţionale. Un alt argument în favoarea aprecierii instituţionalizării Conferinţei ca fiind de maximă importanţă pentru structurarea organizatorică a intereselor comunităţii internaţionale este faptul că, dincolo de realitatea constituirii organizaţiilor internaţionale prin orice tratat internaţional[13], este de necontestat evoluţia naturală, la nivel organizatoric, de la conferinţă la organizaţie mai puternic structurată, aşa cum o demonstrează, spre exemplu, transformarea Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa pe parcursul a 20 de ani în actuala Organizaţie Pentru Securitate şi Cooperare în Europa.

Un ultim argument în acest sens, demonstrând şi evoluţia globalizării către integrare supranaţională, este mecanismul instituţional de cooperare a statelor membre ale UE pentru combaterea criminalităţii, către acest model putând evolua şi actualele structuri ale comunităţii internaţionale. De altfel, Convenţia ONU din 2000 împotriva criminalităţii transnaţionale organizate se referă direct la UE atunci când în art. 2 lit. j defineşte expresia „organizaţie regională de integrare economică ”drept orice organizaţie constituită de state suverane dintr-o regiune dată, căreia statele membre i-au transferat competenţe în ce priveşte problemele reglementate de Convenţie şi care a fost împuternicită în forma cuvenită, conform procedurilor sale interne, pentru a semna, ratifica, accepta sau aproba Convenţia sau de a adera la aceasta, referirile la statele părţi din Convenţie fiind aplicabile acestor organizaţii în limitele competenţelor. Încă în art. K1 din Titlul VI Dispoziţii asupra

[13] Exemple în acest sens sunt: art. VIII din Convenţia privind interzicerea armelor chimice din 1993 (M.Of. nr. 356/1994), care fondează Organizaţia pentru Interzicerea Armelor Chimice, formată din statele părţi la convenţie, cu misiunea de a realiza obiectivele şi scopul acesteia; art. 112 al Statutului de la Roma al Curţii Penale Internaţionale din 1998 (M.Of. nr .211/2002) care constituie o Adunare a Statelor părţi; art. 156 din Convenţia Naţiunilor Unite asupra Dreptului Mării din 1982 (M.Of. nr. 300/1996) care creează o Autoritate Internaţională a Teritoriilor Submarine formată din statele părţi, ca asociaţie prin care acestea se organizează şi conduc activităţilor desfăşurate pentru administrarea resurselor zonei fundului mărilor şi oceanelor.

cooperării din domeniile justiției şi afacerilor interne din Tratatul de la Maastricht din 1992 se precizează că statele membre consideră ca fiind, între altele, drept chestiune de interes comun „cooperarea polițiştilor în vederea prevenirii şi luptei împotriva terorismului, traficului ilicit de droguri şi a altor forme de criminalitate internațională”; în forma dată acestui articol prin Tratatul de la Amsterdam din 1997 se vorbeşte de obiectivul UE de a oferi cetățenilor un nivel ridicat de protecție într-un spațiu de libertate, de securitate şi justiție, elaborând acțiuni între statele membre în domeniul cooperării polițiştilor şi cooperării judiciare în domeniul penal, prin prevenirea criminalității organizate sau de orice tip şi a luptei împotriva acestui fenomen, în special a terorismului, a comerțului cu ființe umane şi a crimelor împotriva copiilor, a traficului de droguri, de arme, a corupției şi a fraudelor.

Referiri directe la criminalitatea organizată se fac în Tratatul de la Amsterdam în art. K2, în care se arată că activitățile în comun în domeniul cooperării între polițiii acoperă între altele evaluarea în comun a tehnicilor de anchetă specială privind detectarea formelor grave de criminalitate organizată, iar Consiliul adoptă măsurile destinate să permită Europolului să dezvolte competențe specializate pentru a ajuta statele membre pe anchetele asupra criminalității organizate, să favorizeze stabilirea de contacte între magistrați şi anchetatorii specializați în lupta împotriva criminalității organizate şi să creeze o rețea de cercetare, de documentare şi statistică asupra criminalității transfrontaliere; de asemenea, în art. K3 se precizează că acțiunile comune din cadrul cooperării judiciare în domeniul penal vizează, între altele, adoptarea progresivă a măsurilor instaurând reguli minimale relativ la elementele constitutive ale infracțiunilor penale şi la sancțiunile aplicabile în domeniul criminalității organizate, terorismului şi traficului de droguri[14]. Pe baza prevederilor tratatelor originare s-au creat în UE instituții de prevenire şi de combatere a infracționalității organizate transnațional, între care: Observatorul European pentru Droguri şi Toxicomanie; Colegiul European de Poliție; Biroul European de Poliție (Europol); Eurojust. Europol oferă din 1999 cadrul necesar colaborării între organele de poliție şi vamale dintre statele membre pentru prevenirea şi combaterea infracționalității organizate (traficul de droguri, rețele de imigrație, traficul cu autoturisme, traficul cu ființe umane, falsificarea de bani şi alte mijloace de plată, traficul cu substanțe radioactive şi nucleare şi terorismul); având sediul la Haga, el furnizează pe baza Convenției Europol date şi analize, elaborează rapoarte şi expertize şi oferă sprijin pentru desfăşurarea de investigații şi operațiuni, în fiecare stat membru existând o unitate specială de legătură între Europol şi autoritățile naționale din domeniu răspunzătoare în fața ministrului de interne (ori justiție) pentru menținerea bazei

[14] *Tratatul Uniunii Europene*, Editura Lucretius, Bucureşti, 1997, pp. 203-204 şi 207-208.

de date Europol şi pentru respectarea confidenţialităţii informaţiilor, un reprezentat permanent al fiecărui stat fiind trimis pe lângă Europol.

Înfiinţată în 2002, ca instituţie specializată cu sediul tot la Haga, Eurojust facilitează, pe baza unei Decizii a Consiliului care-i poartă numele, cooperarea între statele membre în anchetele în derulare la nivel comunitar prin intermediul mandatului european de arestare, prin favorizarea de expertize legislative în vederea punerii în aplicare a cererilor de extrădare şi, în general, în vederea întăririi luptei împotriva formelor grave ale criminalităţii şi infracţiunilor comise de organizaţii transnaţionale; principalul său organ executiv este Colegiul Eurojust, format din 27 de reprezentanţi ai statelor membre, asistaţi de un Colegiu Administrativ, colaborând în special cu Reţeaua Judiciară Europeană[15], cu Europol şi cu Oficiul European de Luptă contra Fraudei (OLAF) fiind în acelaşi timp o reţea de organisme judiciare naţionale şi principalul interlocutor în domeniu pentru Parlamentul European, Comisia Europeană şi Consiliul UE. Codificând şi dezvoltând regulile cooperării judiciare în materie penală, Tratatul instituind o Constituţie pentru Europa din 2003 prevede în art. III-175 că „pentru combaterea infracţiunilor grave cu dimensiuni transfrontaliere precum şi a infracţiunilor ce aduc atingere intereselor Uniunii, o lege europeană a Consiliului de Miniştri poate institui un Parchet European având la bază Eurojust, cu competenţa de a cerceta, a urmări şi a trimite în judecată, dacă este cazul în colaborare cu Europol, autorii şi complicii la infracţiunile grave care afectează mai multe state membre precum şi pe autorii infracţiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale UE”; de asemenea, dezvoltarea colaborării poliţieneşti este prevăzută în art. III-176, conform căreia legile europene din domeniul prevenirii sau depistării şi investigării infracţiunilor penale pot stabili măsuri referitoare la tehnici comune de investigaţie privind descoperirea unor fraude grave de criminalitate organizată, şi în art. III-177 prin care se stabileşte misiunea Europol de a sprijini şi de a consolida acţiunea autorităţilor poliţieneşti şi a altor servicii de aplicare a legii din statele membre precum şi colaborarea acestora pentru prevenirea şi combaterea infracţiunilor grave care afectează două sau mai multe state membre, a terorismului şi a formelor de criminalitate care aduc atingere unui interes comun sau fac obiectul unei politici a UE:

Să amintim, în final, că în statele membre ale UE se aplică şi convenţiile elaborate în cadrul Consiliului Europei, organizaţie europeană care, având scopul de a promova valorile statului de drept, este preocupat de

[15] Creată în 1998, Reţeaua Judiciară Europeană se bazează pe o reţea de puncte de contact desemnate de fiecare stat membru care au rolul de a facilita misiunea comisiilor rogatorii internaţionale şi a combate criminalitatea alături de Eurojust.

combaterea criminalității organizate adoptând instrumente interguvernamentale în domeniul extrădării (1957), asistenței juridice în materie penală (1959), transferului de proceduri penale (1972), reprimării terorismului (1977), controlului armelor de foc (1978), spălării şi confiscării produselor infracțiunii (1990) corupției (1999), criminalității informatice (2001).

Concluzia pe care o putem desprinde este că în condițiile creşterii efectelor fenomenului globalizării şi al integrării internaționale, comunitatea internațională a conştientizat amenințarea gravă a expansiunii criminalității transnaționale organizate astfel încât a adoptat la nivel bilateral, regional şi universal măsurile cele mai adecvate pentru a-i face față, în special prin intensificarea organizării cooperării statelor, dar şi al instituirii unor organisme specializate de luptă împotriva acestui pericol. După cum se poate observa din textul convențiilor internaționale din acest domeniu, dreptul internațional penal s-a perfecționat treptat, trecând de la formele clasice de asistență între state, cum ar fi extrădarea şi comisiile rogatorii, care nu afectau în nici un fel suveranitatea statelor, la proceduri din ce în ce mai sofisticate şi intensificate de cooperare judiciară integrată, în materie penală internațională, precum permiterea unei autorități naționale să desfăşoare investigații pe teritoriul altui stat şi până la organizarea unor acțiuni şi operațiuni polițieneşti şi judiciare comune în domeniul livrărilor controlate, al protecției martorilor sau al utilizării ofițerilor sub acoperire. Toate acestea ne îndreptățesc să credem că în viitor am putea vedea în acțiune instituții specializate ale comunității internaționale în domeniu, după cum o demonstrează deja înființarea şi activitatea Europol şi Eurojust, în cadrul UE, ca organizație regională de integrare căreia statele membre i-au transferat competența în ceea ce priveşte prevenirea şi combaterea criminalității transnaționale organizate, în momentul în care s-a înțeles că acest flagel global nu poate fi limitat şi anihilat decât printr-o voință şi o acțiune globală.

INTERACŢIUNEA SISTEMELOR TERMINOLOGICE MILITARE

INTERACTION OF MILITARY TERMINOLOGICAL SYSTEMS

Lect.univ.dr. Luiza-Maria OLTEANU*
Universitatea Naţională de Apărare "Carol I"

Procesul de interacţiune a sistemelor terminologice militare a două limbi se realizează ca un schimb de elemente terminologice militare ce aparţin acestora. Scopul principal al acestui studiu îl reprezintă în primul rând clarificarea aspectului referitor la ce anume schimbă două sisteme terminologice militare şi în ce condiţii se realizează acest schimb.

The process of interacting of the military terminological systems of two languages is carried out under the form of the exchange of military terminological elements which belong to the two of them. The main purpose of the present paper is to clarify the aspect of what exactly two military terminological systems exchange and in which circumstances such a phenomenon unfolds.

Cuvinte cheie: termen militar, terminologie, interacţiune, sistem terminologic.
Keywords: *military term, terminology, interaction, terminological system.*

În cercetările moderne, ce recunosc caracterul sistemic al terminologiei militare, se operează cu o noţiune de bază, şi anume „sistemul terminologic militar" (STM). STM este definit de către Pyrikov ca fiind „totalitatea de unităţi cu o anumită organizare internă, cuprinzând denumiri ale noţiunilor ştiinţei militare, ce se manifestă ca unul dintre elementele limbajului militar."[1]

Limbajul militar naţional (aşa-numitul „subsistem" pentru STM) este o parte integrantă a limbii naţionale şi aparţine grupului de limbaje ale ştiinţei, care se numesc, la rândul lor, fie limbaje de specialitate (profesionale) (fr. *langues speciales*), fie limbaje pentru scopuri speciale (engl. *languages*

* e-mail: *luiza_olteanu@yahoo.com*

[1] Пыриков, Е.Г., Военная терминология как объект сопоставительных исследований, в сб. Функционирование системы языка в речи, Москва, 1989.

for special purposes), fie subsisteme lingvostilistice sau stiluri funcționale. Limbajele de specialitate reprezintă o categorie funcțională a limbilor naționale moderne dezvoltate, ce deservesc domeniilor de specialitate (științei, culturii, industriei, guvernării etc.) şi care se caracterizează printr-o anumită specificitate lexicală, sintactică şi derivațională, în comparație cu alte categorii ale limbii, cum ar fi limbajul literar, limbajul comunicării cotidiene ş.a.m.d.

Limbajul militar național este acel limbaj de specialitate sau limbajul[2] științei militare, destinat comunicării în sfera militară, cuprinzând o serie de mijloace lexicale, sintactice, stilistice şi derivaționale specifice, diferite de cele ale altor limbaje de specialitate ale altor popoare. Sistemul terminologic militar joacă rol de suprasistem pentru toți termenii militari ce îl alcătuiesc. La rândul său, termenul militar este acea unitate lexicală ce îndeplineşte funcție nominativă pentru un anumit referent al științei militare la nivelul comunicării militare oficiale.[3]

Caracterul funcțional al unui termen este clar sintetizat în urma proceselor de terminologizare a cuvintelor din fondul principal de cuvinte şi a celor de determinologizare a termenilor. Elementele sistemelor naționale terminologice militare sunt acele unități ce prezintă caracteristicile termenului militar în comunicarea de specialitate, în urma căreia numărul unităților lexicale antrenate în analiză este maxim. Realiile militare sunt „acele unități ale unui anumit limbaj militar național, folosite pentru denumirea referentului unic național al artei militare pentru o anumită cultură lingvistică, ce nu este proprie artei militare ale culturii lingvistice limbii opuse."[4]

Ca material de cercetare au fost introduse şi aşa-numitele nomene (sememe sau denumiri de nomenclatură), acele denumiri ale formațiilor militare, modele de tehnică militară şi armament. Matjuşin, analizând diferențele dintre termeni şi nomene, a ajuns la concluzia că între acestea nu există nici un „zid chinezesc", iar spre exemplificare pot fi oferite fenomene particulare de terminologizare completă a semnelor de nomenclatură (şi anume folosirea lor în calitate de termeni cu drepturi depline) şi procesul invers de trecere a termenilor în rândul semnelor de nomenclatură.[5]

---

[2] Лейчик, В.М., Предмет, методы и структура терминоведения. Автореф. дис. на соиск. учён. степ. канд. филол. наук, Москва, 1989.

[3] Гарбовский, Н.К., Профессиональная речь. Сопоставительно-стилистический аспект: на материале французских и русских военных текстов. Автореф. дис. на соиск. учён. степ. канд. филол. наук, Москва, 1988.

[4] Поликовский, О.В., Коммуникативная модель передачи военных реалий в переводе (на материале французского и русского военных подъязыков). Автореф. дис. на соиск. учён. степ. канд. филол. наук, Москва, 1992.

[5] Матюшин, И.М., Коммуникативная модель взаимодействия военно-терминологических систем (на материале русского и французского военных подъязыков), Москва, 1996.

În consecință, procesele de interacțiune a nomenelor nu se deosebesc de cele de interacțiune a termenilor, desfăşurându-se în concordanţă cu regulile analoge.

Un moment important în existența oricărui sistem este nu numai circulaţia şi schimbarea elementelor acestuia, ci şi interacţiunea permanentă cu obiectele similare ale altui sistem.[6] Prin urmare, existența în cadrul unei limbi naționale a unui sistem terminologic militar determină posibilitatea de a interacționa cu un sistem terminologic militar existent în cadrul unei alte limbi naționale. Cu alte cuvinte, cu cât totalitatea elementelor terminologice militare ale unei limbi dobândeşte mai repede toate caracteristicile sistemului, cu atât aceasta are un potențial de interacțiune cu sistemul terminologic militar al oricărei alte limbi. După părerea lui Matjuşin, „orice legătură între orice obiecte reprezintă un proces, o manifestare a mişcării ca schimb între aceste obiecte, unde unitățile şanjabile sunt elemente ale anumitor niveluri ale obiectelor aflate în acea legătură.”[7]

Procesul de interacțiune a sistemelor terminologice militare a două limbi se realizează ca un schimb de elemente terminologice militare ce aparţin acestora, iar scopul acestei cercetări îl reprezintă în primul rând clarificarea aspectului referitor la ce anume schimbă două sisteme terminologice militare şi în ce condiții se realizează acest schimb.

Procesul de sine stătător de împrumut al unui termen militar dintr-un sistem terminologic militar al unei limbi străine reprezintă realizarea interacțiunii a două sisteme terminologice, şi anume ceea ce se numeşte „procesul de interacțiune a sistemelor terminologice militare”. Bazele teoretice ale acestui proces sunt următoarele:

- realizarea acestui proces de interacțiune a STM are loc în condițiile comunicării lingvistice; comunicarea lingvistică constă în interacțiunea socială a indivizilor sub aspectul semnelor lingvistice;
- realizarea procesului de interacțiune a STM are loc în condițiile comunicării bilingve intermediate, ceea ce înseamnă că se desfăşoară printr-un intermediar, şi anume un traducător/translator;

Procesul de interacțiune a STM presupune două etape:

1. copierea câtorva aspecte ale termenului străin, după schema „Totalitatea purtătorilor de STM ai limbii donatoare – Traducător/Translator – Totalitatea purtătorilor de STM ai limbii receptoare”.

2. etapa de funcționare a termenilor-neologisme, formate pe parcursul primei etape, în cadrul comunicării speciale a purtătorilor unuia dintre STM, indiferent de contactele acestora cu purtătorii de STM ai unei limbi străine.

---

[6] Арнольд, И.В., Основы научных исследований в лингвистике, Москва, 1991.

[7] Матюшин, И.М., Коммуникативная модель взаимодействия военно-терминологических систем (на материале русского и французского военных подъязыков), Москва, 1996.

Prima etapă a procesului de interacţiune a sistemelor terminologice militare (procesul comunicării bilingve intermediate) este procesul în cadrul căruia participă trei componente importante: totalitatea purtătorilor de STM ale celor două limbi corespunzătoare şi traducătorul, în conştiinţa căruia coexistă ambele sisteme terminologice militare. În urma acestui proces rezultă termenii-neologisme, ce apar într-un STM sau altul, ca urmare a copierii termenilor în STM în paralel.

Să urmărim în continuare rolul fiecărui participant la un astfel de proces, având în vedere că una dintre teoriile de bază ale ştiinţei traducerii moderne este următoarea: fiecare dintre participanţii la procesul de traducere, văzut ca un proces de comunicare interlingvistică (expeditorul textului iniţial, traducătorul şi destinatarul textului tradus), reprezintă nu numai obiecte determinate, ci, într-o oarecare măsură, şi determinante.[8]

1. Purtătorii STM ai limbii donatoare. Aceştia apar în calitate de expeditori ai textului iniţial, iar expeditorii nu pot fi alţii decât specialiştii militari monolingvi, cei care creează textele ce conţin termenii militari iniţiali.

Expeditorul textului iniţial poate crea textul în două situaţii principale, şi anume atunci când există o comunicare monolingvă şi nu ştie că în viitor va traduce, sau atunci când există o comunicare bilingvă intermediată, în prezenţa traducătorului şi a destinatarului, cel care este de fapt o persoană monolingvă de o altă limbă.

Prima situaţie este caracteristică de fapt comunicării scrise şi se defineşte prin faptul că intenţia comunicaţională a expeditorului textului iniţial se realizează numai în funcţie de competenţa comunicaţională a destinatarului textului iniţial, şi anume de acel purtător de limbă iniţială în care s-a născut textul. Prin urmare, în astfel de texte este destul de mare posibilitatea folosirii termenilor neechivalenţi, ce ar reprezenta potenţiale modele de formare a termenilor-neologisme în conştiinţa traducătorului.

A doua situaţie în schimb este caracteristică comunicării orale, în care expeditorul poate şi de altfel se orientează asupra competenţei comunicaţionale atât a destinatarului (într-o mai mare măsură), cât şi a traducătorului (într-o măsură mai mică). Expeditorul poate lua în considerare posibile deosebiri ale caracteristicilor elementelor de competenţă ale destinatarului străin, pornind de la elementele asemănătoare ale propriei competenţe. Astfel, el poate alege, în scopul realizării activităţii sale comunicaţionale, mai întâi de toate acele norme ale comportamentului în vorbire pe care le presupune a fi cunoscute de către destinatar. Şi, dimpotrivă, acesta poate în totalitate sau parţial să respingă acele norme de comportament lingvistic, care, după părerea sa, nu sunt cunoscute de către destinatar sau pot fi interpretate necorespunzător.[9]

---

[8] Иовенко, В.А., Основы концепции детерминации в переводе (на материале испанско-русских и русско-испанских переводов), Москва, 1992.

[9] Пыриков, Е.Г., Основы системной концепции перевода (терминологический аспект). Автореф. дис. на соиск. учён. степ. канд. филол. наук, Москва, 1992.

2. Purtătorii STM ai limbii receptoare joacă rolul de destinatari ai textului tradus. Iar aceşti destinatari sunt specialişti militari monolingvi, vorbitori ai limbii receptoare. Destinatarii textului tradus joacă, în situația dată, un dublu rol: pe de o parte, aceştia preiau rolul de receptori ai textului tradus, iar, pe de altă parte, pe parcursul unei posibile viitoare activități comunicaționale, bazate pe percepția textului tradus, aceştia pot să dea viață termenilor-neologisme, realizați inițial de către traducător, prin inserarea lor în textele destinatarilor.

Rolul dublu al destinatarului textului tradus depinde în mare măsură de caracteristicile sistemice de bază ale oricărui text, caracterul comunicațional fiind determinat de faptul că textul reprezintă un program de semne al coordonării activității expeditorului şi destinatarului. Mergând pe aceeaşi idee, destinatarul nu este doar un utilizator al textului, ci îndeplineşte față de acesta o poziție activă, schimbându-şi activitatea lingvistică şi extralingvistică, în funcție de efectele pe care le produce receptarea textului.

3. Traducătorul/Translatorul, prin activitatea sa comunicațională şi profesională, decodează textul inițial şi textul tradus. Deoarece prin aceasta el trebuie în mod constant să treacă de la o limbă la alta, în conştiința sa are loc permanent, chiar dacă uneori inconştient, o adevărată confruntare între cele două limbi, între cele două domenii noționale şi referențiale ale sistemelor terminologice paralele.

Identificând termenii în textul inițial, traducătorul îndeplineşte funcția inițială de receptor cu obligativitatea receptării prin competența comunicațională profesională propriu-zisă. Pe parcursul căutării termenilor STM ai limbii receptoare, ce răspund reprezentărilor traducătorului cu privire la echivalarea acestora, se pot crea termeni-neologisme, ce copiază termenii inițiali.

Dacă funcția de „creator de limbă” nu este un scop în sine pentru traducător, atunci trebuie să existe motive obiective ce determină existența acesteia. Motivele trebuie căutate în caracteristicile traducerii, în calitatea acesteia de act comunicațional şi în particularitățile activității comunicaționale ale traducătorului, iar, pe de altă parte, în specificitatea materialului acestei activități, în cazul de față, sistemele terminologice militare naționale.

1. Fenomenul de interferență este unul dintre factorii ce definesc activitatea traducătorului în procesul interacțiunii lingvistice. Prin urmare, reluarea caracteristicilor lingvistice şi stilistice ale originalului în textul traducerii duce la înlăturarea normelor gramaticale, lexicale şi stilistice.

2. Echivalarea interlingvistică a termenilor se referă la confruntarea termenilor paraleli şi, în ultimă instanță, interacțiunea STM se realizează prin competența militară şi terminologică a traducătorului. O particularitate principală a acestei competențe este de fapt caracterul „duplicitar” al acesteia, şi anume elementul ei lingvistic este reprezentat prin două limbi, normele comportamentului lingvistic fiind reflectate prin caracteristicile a două culturi naționale, iar experiența comunicațională se bazează pe comunicarea

anterioară cu reprezentanții a două colective lingvistice diferite[10]. Această însuşire a traducătorului îi este specifică şi îi permite să intermedieze interacțiunea celor două sisteme terminologice militare pe calea activității comunicaționale prin însuşirea textului inițial şi producerea textului tradus.

Acest aspect al funcționării termenului-neologism în limba receptoare reprezintă orice utilizare repetată a termenului-neologism în comunicarea monolingvă ce urmează după prima apariție a acestuia în limba respectivă. Se poate vorbi despre interacțiunea a două STM naționale ca un proces sistemic doar după ce au avut loc, chiar şi numai câteva, momente de funcționare a termenului-neologism în cadrul comunicării monolingve.

Mutațiile profunde intervenite în viața societății româneşti şi ruseşti în ultimul deceniu al secolului al XX-lea au impus un nou tip de comunicare militară, „deschisă" tuturor inovațiilor lexicale (împrumuturi, calcuri, creații interne, evoluții semantice etc.) Observațiile care urmează se referă la împrumuturi de origine engleză şi la calcuri după modele englezeşti întâlnite în presa rusească şi românească, cu atenție specială asupra comportamentului noilor termeni împrumutați, la nivelul terminologiei militare. Alegerea acestei categorii de termeni militari este motivată nu atât prin numărul lor, cât prin frecvența de utilizare, valorile semantice şi stilistice ale acestora dezvoltate atât pe terenul românesc, cât şi pe cel rusesc. Astfel de termeni militari, raportați la comunicarea militară din perioada de tranziție, pot fi cuvinte-martor, purtătoare ale unor valori simbolice complexe.11

Analiza de față este predominant lingvistică, vizând aspecte semantice şi stilistice, fiind motivată de creşterea semnificativă a ponderii influenței engleze în terminologia de specialitate, în contextul general al invaziei de anglicisme şi americanisme. Cercetarea noastră are un caracter sincronic.

Cauzele adoptării împrumutului sau calcului şi larga lor utilizare în special în presa scrisă şi audio-vizuală sunt de o mare complexitate:

a) Cauze extralingvistice (sociolingvistice şi psihologice) – impactul englezei ca „limbă a globalizării"; caracterul internațional al cuvintelor, conotații sociale favorabile, asociate unor medii investite cu prestigiu; nevoia de a înlocui termeni considerați „compromişi", improprii sau „tociți" prin utilizare abuzivă. (Engleza este considerată lingua franca sau limba globalizării, alături de difuzarea terminologiei militare englezeşti prin „democratizarea informațiilor")

b) Cauze lingvistice – vechimea; filiera franceză cu rol de suport; încadrarea perfectă în sistemul celor două limbi, române şi ruse; semnificația cuprinzătoare (extensiune mare), deschisă, permițând actualizări contextuale variate. (Absența unui termen românesc sau rusesc adecvat; caracterul specializat (monosemantic) sau expresiv (evocator) al cuvântului englezesc; brevilocvența; circulația internațională.)

---

[10] *Ibidem*.

[11] Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din Bucureşti, 2002 (vol. I, II).

TERMENII-ABREVIERI ÎN TERMINOLOGIA NATO. ABORDARE TEORETICĂ

ABBREVIATED TERMS IN NATO TERMINOLOGY. A THEORETICAL APPROACH

Lect.univ.dr. Luiza-Maria OLTEANU*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Prezența în sistemul terminologic NATO a diferitelor tipuri structurale de abrevieri şi larga lor răspândire în cele trei limbi analizate se poate motiva prin tendința generală de economie a mijloacelor de exprimare, de comprimare a limbajului de specialitate. Prescurtările segmentului de vorbire rezultă din posibilitățile şi necesitățile de redare a informației conținute în unitățile lexicale policomponențiale printr-o singură unitate lexicală compactă – abrevierea. Aceasta reduce volumul informației transmise şi, în acelaşi timp, păstrează integritatea semantică. Tocmai în aceste prescurtări terminologice se păstrează, într-o oarecare măsură, necesitatea comprimării şi sensului semantic unic specifice termenului.

The existence within the NATO terminological system of various structural types of abbreviations alongside with their wide usage in the languages analyzed might be motivated through the general tendency of economically employing speaking means, and especially employing specialized language. The abbreviations within the speaking means are a direct result of the possibilities and needs of rendering the information contained in the multi-componential lexical units through one compact lexical unit, namely through abbreviations. Such a unit mainly decreases the amount of information sent and, at the same time, it keeps its semantic integrity. It is these terminological abbreviations that keep, up to a certain extent, the necessity of shrinking the unique semantic meaning as well.

Cuvinte cheie: termen, abrevieri, limbaj de specialitate, unitate lexicală.
Keywords: *term, abreviation, special language, lexical unit.*

* e-mail: *luiza_olteanu@yahoo.com*

Din punct de vedere formal, există termeni ce par a fi simpli, dar, după o examinare mai atentă, aceştia se dovedesc a fi compuşi: iniţialismele, acronimele, abrevierile şi formele scurte, toate acestea fiind exemple ale proceselor de trunchiere. Trunchierea este o metodă formală de reducere a unei unităţi la una dintre părţile sale componente.[1]

1) *Iniţialismele* sunt unităţi formate prin combinarea iniţialelor unei expresii mai lungi. Acestea reprezintă deseori corespondentul denumirii unei organizaţii, document sau proces şi, de multe ori, ele pot fi lexicalizate în limbajul comun: *EU (European Union), UN (United Nations Organozation), DPC (Defence Planning Committee), MOD (Ministry of Defence)* etc.

2) *Acronimele* sunt cuvinte formate prin combinarea segmentelor unei sintagme dezvoltate, care pot fi pronunţate pe silabe: *NATO (North Atlantic Treaty Organization), CIMIC (Civil-Military Cooperation), SACEUR (Supreme Allied Commander Europe)* etc.

3) *Abrevierile* sunt forme, de obicei, stabilite prin consens. Abrevierile reprezintă, de fapt, o parte a unui cuvânt şi, practic, funcţionează ca un simbol al cuvântului respectiv: *3rd (third), l (liter), vol (volume)* etc.

4) *Formele scurte* sunt deseori folosite din motive de economie a discursului. Ele au la bază prima parte a unui cuvânt mai lung sau primul cuvânt al unei expresii: *super, hyper, hypo, macro* etc.

După cum se ştie, terminologia militară este caracterizată printr-o largă întrebuinţare a termenilor-abrevieri. Analizând termenii-abrevieri ce aparţin terminologiei NATO în limbile rusă, engleză şi română, am pornit de la premiza că specificul termenului constă în faptul că acesta funcţionează în cadrul unui sistem terminologic specializat, astfel manifestând propriile caracteristici structurale, semantice şi funcţionale. Funcţionând în cadrul sistemului terminologic militar, termenii-abrevieri din terminologia NATO în cele trei limbi analizate desemnează obiecte, procese, trăsături şi fenomene caracteristice domeniului dat şi poartă informaţia necesară referitoare la realitatea exprimată.

Prezenţa în sistemul terminologic NATO a diferitelor tipuri structurale de abrevieri şi larga lor răspândire în cele trei limbi analizate se poate motiva prin tendinţa generală de economie a mijloacelor de exprimare, de comprimare a limbajului de specialitate. Prescurtările segmentului de vorbire rezultă din posibilităţile şi necesităţile de redare a informaţiei conţinute în unităţile lexicale policomponenţiale printr-o singură unitate lexicală compactă – abrevierea. Aceasta reduce volumul informaţiei transmise şi, în acelaşi timp,

[1] Cabre M. Teresa, *Terminology. Theory, Methods and Applications,* Amsterdam, Philadelphia, John Benjamin, 1999, p. 92.

păstrează integritatea semantică. Tocmai în aceste prescurtări terminologice se păstrează, într-o oarecare măsură, necesitatea comprimării şi sensului semantic unic specifice termenului.

Sensurile prescurtărilor terminologice sunt motivate de formele inițiale complete ce corespund unităților terminologice. Prin folosirea accentuată a prescurtărilor corespunzătoare, se observă atât izolarea acestora, cât şi îndeplinirea unei funcții nominative proprii, fără a mai fi nevoie de descifrare. De regulă, în procesul de izolare se remarcă doar acronimele. Aceste prescurtări terminologice se dezvoltă din ce în ce mai pregnant ca rezultat al răspândirii limbajului scris. Astfel de fenomene oglindesc tendința purtătorilor unei limbi de a comprima limbajul folosit, de a încerca o economie a mijloacelor lingvistice de exprimare, mai ales la nivelul limbajelor de specialitate. De la nivelul limbajului scris, prescurtările au trecut în vorbirea orală, unde îşi îndeplinesc cu succes funcția comunicativă.

O caracteristică aparte a tuturor materialelor militare o reprezintă numărul mare de prescurtări militare. Iar numărul acestora diferă de la o limbă la alta. Prescurtările militare sunt analizate în calitate de categorii funcționale ale formei inițiale neprescurtate ale termenului militar, şi nu ca o structură independentă a termenului. Motivele acestei situații ar fi următoarele: majoritatea termenilor prescurtați au o sferă limitată de funcționare (doar în textele scrise); multe dintre ele nu pot fi pronunțate sau sunt greu de pronunțat (în special acel tip de prescurtări, cum ar fi cele grafice); în legătură cu apariția numărului mare de termeni-omonimi militari prescurtați, descifrarea lor este posibilă doar în textul concret, prin intermediul deducerii formei complete a acestora.

Prezența într-o măsură mai mică sau mai mare a abrevierilor militare reprezintă o dovadă a nivelului de formare şi prelucrare a sistemelor terminologice militare naționale, a maturizării acestora în sfera comunicării militare. Anual sunt actualizate şi puse la dispoziție pe Internet versiuni electronice ale listelor cu abrevierile civil-militare utilizate în documentele şi publicațiile NATO. Astfel de glosare de abrevieri sunt promulgate de către Agenția NATO de Standardizare. În 1993, Conferința de terminologie NATO a creat Grupul de lucru AAA-15, prezidat de Comandamentul Regional al Atlanticului de Est (RHQEASTLAND) pentru a-l ajuta pe Coordonatorul terminologiei NATO să actualizeze glosarul. Acest Grup de lucru are drept misiune principală revizuirea şi îmbogățirea glosarelor, pentru a reflecta cât mai bine numeroasele schimbări ce intervin constant în organizarea, activitățile şi mediul NATO.

Conținutul unor astfel de liste este de fapt un compromis între nevoia de date istorice a noilor națiuni membre şi nevoia națiunilor mai vechi de o

versiune mai condensată. Odată implementat, Sistemul de Management al Terminologiei NATO va permite introducerea şi consultarea directă a datelor NATO, pe internet sau intranet. Managementul global va fi asigurat de biroul de coordonare a terminologiei NATO.

Acordul de Standardizare STANAG 2077 menționează că „abrevierile nu sunt în mod obişnuit folosite în corespondența militară, dar dacă o abreviere este utilizată, cuvintele abreviate trebuie explicate în clar când sunt utilizate prima dată, urmate de abreviere în paranteză.” Abrevierile sunt standardizate atât cât este posibil, pe baza unor convenţii tipografice şi lexicografice, acceptate pe plan internațional. În glosarele de acest tip, abrevierile sunt scrise în unul dintre modurile următoare:

- Inițiale – COS, ADD (Apărarea spațiului aerian)
- Acronime – NATO, SIDA
- Prescurtări – Lchr (lansator), Sqn (escadron), Log (logistică)

Simboluri – mV (milivolt), kE (mii de euro), mE (milioane de euro)

E-MAIL COMMUNICATIVE ACTIVITIES

ACTIVITĂȚI COMUNICATIVE PRIN E-MAIL

Conf.univ.dr. Ana-Maria CHISEGA-NEGRILĂ*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

In the last ten years, multimedia labs and the Internet have become increasingly familiar. An advantage of using multimedia labs and the Internet resides in the multitude of communicative activities that meant to help both the teacher and the learners. The software favors not only complex audio, video and interactive activities, but also students' self-study and learning. E-mail conversations can be a useful learning tool for the ESL classroom. The e-mail connects people from distant countries who discuss about different topics. It is very popular among students because it involves them in social activities and exposes them to authentic language. Learners' interest and motivation increases because they use a modern piece of equipment and they are involved in a real communicative activity generally with native speakers.

În ultimii zece ani, laboratoarele multimedia şi Internetul au devenit extrem de familiare. Un avantaj al folosirii laboratoarelor multimedia şi Internetului este reprezentat de multitudinea de activități comunicative destinate să-i ajute atât pe profesor, cât şi pe studenți. Software-ul îi favorizează nu numai activități interactive audio şi video, dar şi programul individual de pregătire al studenților. Folosirea e-mail-ului poate fi un instrument important în clasele de limbi străine. Acesta realizează legături între oameni din diferite țări care pot discuta în limba străină despre subiecte diverse. Este de asemenea extrem de popular printre studenți pentru că sunt expuşi la activități şi limbaj autentic. Interesul şi motivația studenților creşte şi datorită folosirii unui echipament modern şi comunicării cu vorbitori nativi.

Keywords: foreign languages, distance learning, communicative activities, Internet.

Cuvinte cheie: *limbi străine, învățământ la distanță, activități comunicative, Internet.*

* e-mail: *ana_maria_negrila@yahoo.com*

One should consider that, on the one hand, the military need to be fully operational, having to attend different types of courses, but on the other hand, they lack the time to attend them, which puts pressure on teachers, who have to find new methods to enhance language acquisition. Integrating the computer into language training has shown that the traditional classroom can be part of virtual reality with the help of the Internet, which has become the big provider of authentic materials and activities. Through on-line courses, the military have access to multicultural environments and to a larger knowledge database containing not only information from different fields, but also audio and video files, dictionaries or links.

Moreover, unlike traditional courses, the on-line ones:

- function better when students have different proficiency levels,
- are more flexible as they focus on the student, and
- can be personalized according to the students' knowledge and needs.

Besides, the courses allow students:

- to attain their desired level without interrupting their current activity – which is an advantage to the military personnel,
- to decide the succession of the activities in order to discover their strong and weak points and the ways to deal with them, thus becoming more dedicated, motivated, involved in their learning, and
- to study at their own pace, without being delayed/ rushed by less/more advanced classmates.

According to Garner and Gillingham (1996), Internet conversations can be intense social activities. Communication and learning is not its sole purpose because people who are thousands of miles away can become close friends. Even if e-mail conversations are usually casual, they provide the students with very useful vocabulary and practice in an area that is not very well covered by most textbooks. However, this type of conversations is beneficial to ESL students because they must try to make themselves understood by another person who is not a classmate or a teacher. They participate in real communication which does not involve just theoretical situations. This will make them more careful when writing the messages and communicating their thoughts. E-mail activities may be used between the students and the teacher or among students in the more controlled environment of the classroom.

Using the cutting edge of science, students are more willing to participate in writing activities because they are free from the constraints of the traditional writing tools that inhibit and restrict writing processes. Learning is not seen as a traditional passive-listening exercise anymore but as an exciting experience in which the students have the possibility to discover

and redefine their own writing. E-mail activities also allow students to cooperate in order to accomplish their writing tasks. However, the e-mail is not done only via Internet, as it can be performed in multimedia lab with computers connected in a network.

The drawback of using the e-mail activities resides in students' proficiency level. Even if not all e-mail activities require a good command of English the danger is that even if most students in a classroom have the required level, some may lag behind and not benefit from using the e-mail. In this case, those students may be tutored by the teacher and helped with additional explanations or with activities. As in any other class activity, the students will lose their interest if they are not able to complete the activity.

There are numerous other examples of e-mail activities that show how useful it is not only to connect learners with native speakers, but also to extend the class activities or to prepare them in advance without wasting the valuable class time. Therefore, e-mail activities build motivation and interest for communication, help shy students overcome their fears and participate in different projects. They are time saving, as the students who work together do not have to meet in order to discuss certain aspects of their assignments and in addition, they become familiar with a very useful means of communication.

E-mail activities may be used between the students and the teacher or among students in the more controlled environment of the classroom. When using a computer, students become better problem-solvers and better communicators and have the chance to collaborate with other classmates and teachers in a more efficient and creative way. The result is that connected people "puts an inspiring, enticing, and usable set of tools within reach of the mass of computer users, empowering them to go beyond simply processing information to repurpose, design, publish, and express" (Mello, 1996).

Using the cutting edge of science, students are more willing to participate in writing activities because they are free from the constraints of the traditional writing tools that inhibit and restrict writing processes. Learning is not seen as a traditional passive-listening exercise anymore but as an exciting experience in which the students have the possibility to discover and redefine their own writing. E-mail activities also allow students to collaborate in an efficient way to accomplish their writing tasks.

Using e-mail is not done only via Internet, as it can be an activity performed in a multimedia lab if the computers are connected in a network. Basically, there are more types of e-mail activities:

- One conducted in a computer lab between the students or between the teacher and the students

- One which is part of an activity that involves more classes from the same institution
- One which is an international project and involves other similar institutions from different countries
- One that involves native speakers willing to communicate with the learners of a foreign country.

E-mail activities are meant to help students develop their writing skills. However, there are more benefits in using the e-mail:

- Students become familiar with a very useful means of communication learning how to send an e-mail, how to forward, reply or how to make an account.
- Students will be able to communicate with the teacher even outside the classroom. On the other hand, students will interact not only with their classmates but also with other people, students or native speakers.
- An advantage for teachers is that the e-mail software helps them to organize better the input from students. Everything is kept in separate files that eliminate the disorganized mess of dozens of papers that wait to be organized by the teacher. The writing assignments can be grouped and this way the teacher will have together all the messages sent by a student. In this way he will have a more accurate image of student's work. The teacher will also be able to monitor the students' work and keep it for later analysis and grading.
- Students will also be able to organize the materials that are sent by their classmates. Using this kind of software will eliminate confusion and the participants in a project will be able to focus more on their task.
- A practical result is that the costs of paper or toner will cut down on. Students will not have to print all the materials they receive.
- Using e-mail is also time saving, as the students who work together do not have to meet in order to discuss certain aspects of their papers. On the other hand, the teacher can also announce his/her students about class assignments.
- A further advantage of e-mailing is that shy students tend to be more open when it comes to writing instead of talking and asking questions in front of the class. The result is that they feel more confidents and their interest and motivation improves.
- Another benefit for less confident students is that they will get to know their classmates better through a medium that makes them feel secure. Later they may even begin to be more active in class if they have built their confidence.

The drawback of using the e-mail activities is connected to students' proficiency level because if some students do not possess the required level,

they will try very hard to keep up with the others and in time, they may lose their interest and just give up. Therefore, the teacher has to pay special attention to them, helping them with additional explanation and activities.

Another problem that may arise during using the e-mail is students being afraid of making mistakes. In fact, they are afraid to be seen and judged by someone else and they feel less motivated and enthusiastic about the activity. An answer to this problem may be to look over students' messages prior to sending them. This will have two benefits: first, it will reduce students' anxiety about making mistakes and second, it will be good opportunity for them to learn from the teacher's explanations.

Another factor that may lessen students' interest and motivation in writing e-mails is that sometimes it is difficult to find a partner who is willing to send messages that are long enough for them to learn something and to feel that their effort is worthwhile. On the Internet, there are many sites where students can find a pen pall with the help of the teacher, but no one can guaranty that their correspondent will answer as frequently and consistent as he/she should. That's why it is important to look for e-mail addresses on sites which are specialized in e-mail correspondence and collaborative projects.

According to Ron Belisle (1996) teachers and students can be involved in different activities that involve the use of e-mail.

For example:

Student to teacher

- journal writing
- asking and answering questions
- progress reports and updates

Teacher to student

- announcements
- assignments
- homework

Student to student(s)

- class mailing lists
- fun, etc.
- social events and announcements etc.

However, a very good use of e-mails is especially for classes that are performed via Internet. E-learning classes lean on e-mail for teacher's support and explanations. E-mails are thus a way to keep together a group of people who attend the same course, but who cannot involve in face-to-face discussions. Students will communicate within the forum provided by the platform exchanging information and asking for support.

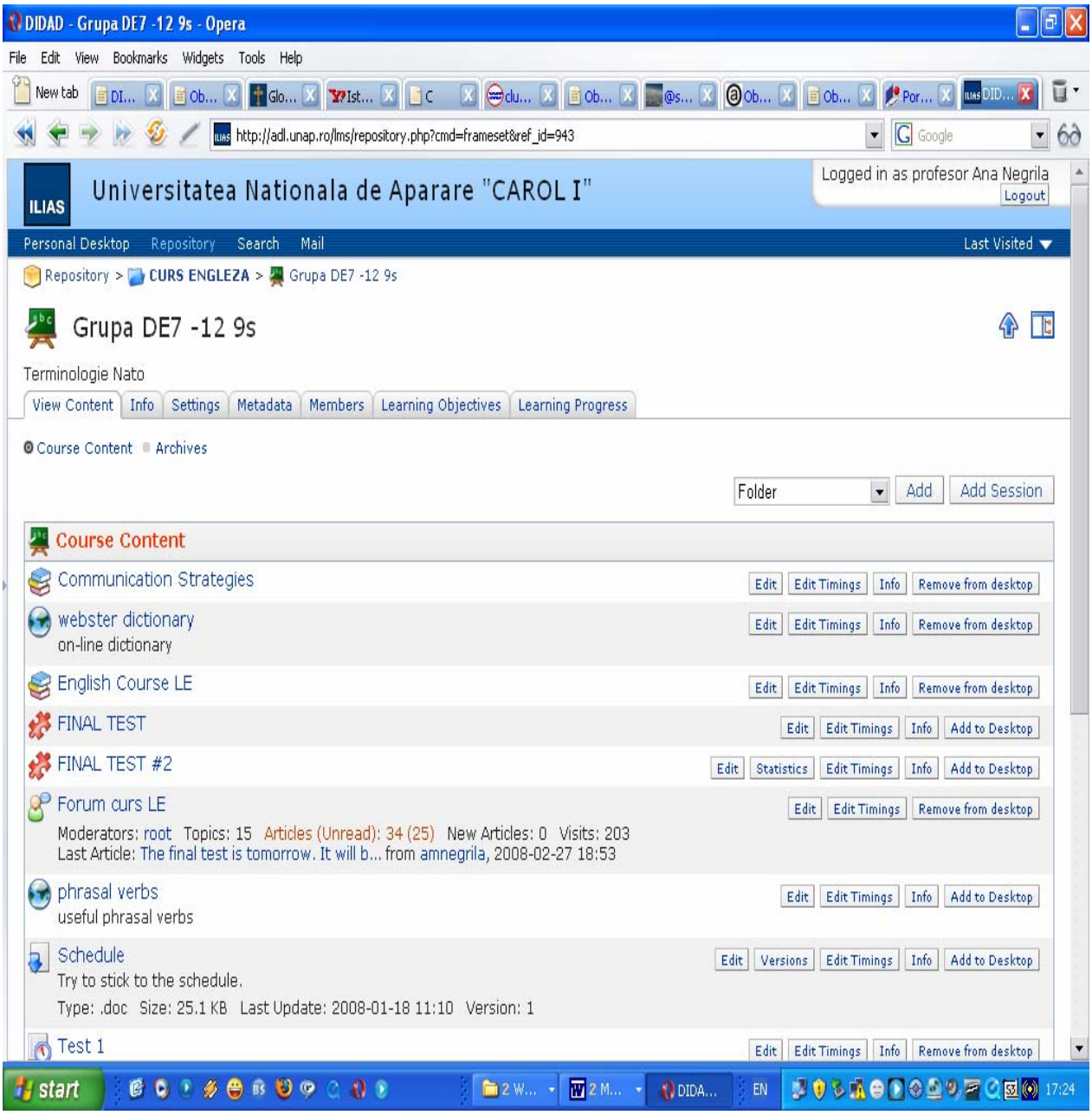

Still, the teacher may be overwhelmed by the amount of materials sent by the students. While students have just one partner to communicate with, the teacher has to monitor everybody and answer all their questions. On the other hand, students will surely be more attentive to grammar and vocabulary when writing to a teacher. But as e-mail has been called "the mother of all Internet applications" (Warschauer, Shetzer, and Meloni, 2000, p.3) it is worth using it even if it may have some drawbacks.

However, e-mails: "can be a medium of real communication in the target language, including composing and exchanging messages with other students in the classroom or around the world". (Oxford, 1990)

As communication is of paramount importance to the military, teachers concentrate on developing communicative skills as a whole, and particularly, the speaking and writing skills that enable learners to get the message across with maximum clarity and accuracy. Therefore, e-mails can be an entertaining and modern way to make people communicate in a pleasant, but still educational way.

References

Belisle, R. *E-mail Activities in the ESL Writing Class*, TSEL Journal, 1996.

Garner, R. & Gillingham, M. G. *Internet Communications in Six Classrooms: Conversations*, 1996.

Mello, A. *Welcome to the Age of Digital Express*; Macworld, June 1996.

Oxford, R. *Language learning strategies*. New York: Newbury House, 1990, p.79.

Warschauer, M., Shetzer, H. & Meloni, C. *Internet for English teaching*. Alexandria, VA: TESOL Publications, 2000.

POLISEMIA ÎN LIMBAJUL SPECIALIZAT MILITAR

POLYSEMY IN THE SPECIALIZED MILITARY LANGUAGE

Lect.univ. Speranza TOMESCU [*]
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Lucrarea de față tratează aspecte privitoare la polisemia din cadrul limbajului militar. Se cunoaşte faptul că polisemia este o trăsătură semantică (paradigmatică) foarte prolifică în cadrul limbii comune. În cadrul limbajelor specializate, însă, polisemia nu este de dorit deoarece ea induce ambiguitate termenilor specializați şi sensurilor acestora. Or limbajele specializate trebuie să redea sensul de o manieră precisă şi ne-echivocă, conform principiului monoreferențialității. Studiul acesta este menit să reliefeze faptul că polisemia nu este absentă din limbajul specializat militar şi să examineze implicațiile acestui fapt asupra terminologiei în discuție

This paper dwells upon the aspects related to polisemy within the military language. Polisemy is known to be a very resourceful semantic (paradigmatic) feature of the common language. In specialized languages, nevertheless, polisemy is not desirable, as it induces ambiguity among specialized terms and meanings while these languages have to be precise in rendering meaning in an unequivocal way, according to the principle of monoreferentiality. The present study is meant to show that polisemy is not absent within military specialized language and to examine the implications of this fact for this terminology.

Cuvinte cheie: polisemie, terminologie, domeniu, militar, relație semantică.
Keywords: *polysemy, terminology, domain, military, semantic relation.*

Polisemia reprezintă un *factor de ambiguitate semantică*, de evitat în exprimarea precisă a sensului specializat. Aceasta deoarece monosemia este o trăsătură definitorie a termenilor tehnico-ştiințifici. Monosemia termenilor specializați este legată de *monoreferențialitatea* lor. Termenii specializați sunt *univoci*, ei trimit la o realitate unic determinată, într-un *sistem conceptual* delimitat la un *domeniu anume*. În domenii diferite, sensurile diferite trimit, de fapt, la *termeni omonimi*, nu la un *termen polisemantic*, deoarece termenii

[*] e-mail: *speranzat@yahoo.com*

astfel consideraţi intră în *alte opoziţii*, în funcţie de *sistemul conceptual* al fiecărui *domeniu* în parte. În *interdisciplinaritate*, termenii sunt consideraţi dintr-o altă perspectivă, se poate vorbi de polisemie externă[1], distinctă de polisemia în sens strict, în limitele unui domeniu dat, sau polisemia internă[2]. În cadrul terminologiei militare (TMil), avem de-a face cu polisemie internă, în cazul termenilor CĂPITAN şi GENERAL, de exemplu, care desemnează şi un grad militar, dar şi o funcţie. Un caz de polisemie externă îl reprezintă termenul interdisciplinar AMIRAL, de exemplu, care în limbaj militar desemnează un grad militar, pe când în limbaj biologic desemnează un tip de fluture (vezi definiţia din DEX a acestui termen).

În cazul termenilor polisemantici se va proceda la *dezambiguizarea sensului* ca operaţie preliminară analizei propriu-zise a sensului termenilor consideraţi. Iar *relaţiile semantice* ale termenului polisemantic cu alţi termeni se analizează numai ulterior acestei *dezambiguizări* şi se consideră *pentru un singur sens* al termenului respectiv. Ilustrăm aici doar prin termenul DRAGOR, a cărui polisemie internă trimite la *două sensuri*: cel de mijloc de transport militar şi cel de categorie de personal militar. Analiza celor două sensuri trebuie să se facă diferit, ulterior dezambiguizării sensului termenului polisemantic.

S-a remarcat faptul că prezenţa sau absenţa polisemiei, ca şi a sinonimiei, în cadrul unei terminologii „diferenţiază (în grade şi forme diferite) ştiinţele sociale de cele exacte”[3]. S-a constatat faptul că polisemia şi sinonimia sunt deosebit de bine reprezentate în cadrul TMil, ceea ce nu este recomandat într-o terminologie în sens strict. Totuşi, nu se poate face afirmaţia că TMil ar face parte dintre ştiinţele sociale. Aceasta se bazează, din *punct de vedere strict lingvistic*, pe *analiza interdisciplinarităţii* termenilor militari, adică pe ceea ce am putea numi polisemia externă a TMil.

Polisemia se impune discutată înaintea analizării termenilor militari din punctul de vedere al celorlalte relaţii semantice, deoarece în cazul termenilor polisemantici, aceste relaţii sunt stabilite numai pentru unul dintre sensuri, respectând principiile dezambiguizării. Faptul că o unitate lexicală corespunde mai multor (minim două) semnificaţii este departe de a constitui o imperfecţiune a limbilor naturale, este o proprietate caracteristică a vocabularului general, fiind consecinţa normală şi obligatorie a vieţii limbilor: sensurile cuvintelor se nasc unele din altele. Dacă la nivelul vocabularului general polisemia nu este văzută ca un neajuns, în cadrul terminologiilor ea

[1] Termenul de *polisemie externă* şi accepţiunea sa sunt preluate de la Stoichiţoiu-Ichim, A. 2006: 115. Prin acest termen, autoarea înţelege relaţia semantică de polisemie angajată de doi termeni identici formal care funcţionează în două terminologii diferite.

[2] *Idem.* Prin *polisemie internă* se înţelege relaţia de polisemie dezvoltată la nivelul aceleiaşi terminologii.

[3] Bidu-Vrănceanu, A. 2007a.

creează ambiguități care nu sunt de dorit într-un vocabular care, la modul ideal, trebuie să fie univoc, monosemantic şi monoreferențial. Dezambiguizarea sensului, ca atare, este o necesitate în cazul termenilor polisemantici din terminologii. Mulți lingviști consideră că dezambiguizarea se realizează prin context. Această perspectivă ridică două probleme: pe de o parte, unitățile lexicale care funcționează în terminologii trebuie să fie, tot la modul ideal, într-un grad foarte ridicat independente de context (să-şi exprime sensul şi decontextualizat); pe de altă parte, apartenența unei unități lexicale la o terminologie anume reprezintă în sine un context semnificativ pentru revelarea sensului (măcar general) al respectivului termen.

Dezambiguizarea sau diferențierea sensurilor cuvintelor polisemantice (ceea ce rezidă în degajarea componentelor de sens sau semelor comune) reprezintă o necesitate pentru înțelegerea corectă a sensului unităților lexicale. Majoritatea lingviştilor apreciază că delimitarea contextelor joacă un rol fundamental în dezambiguizarea sensurilor unităților lingvistice polisemantice. Însă între statutul lexico-semantic al unităților lingvistice polisemantice din limba comună (LC) şi al celor din terminologii există şi diferența dată de relevanța opoziției între sensul conotativ şi cel denotativ al unității lexicale. Dacă admitem, la modul general, postulatul conform căruia lexicul specializat este monosemantic, atunci trebuie acceptată şi consecința acestui fapt, anume că „denotația ocupă singură conținutul semantic", deoarece, în opoziție cu conotația, denotația este sensul conceptual sau cognitiv al unui cuvânt, pur intelectual, fundamental şi relativ stabil. Reuneşte elemente semantice non-subiective, analizabile în afară de context. Cum în terminologii conotații nu există, polisemia unui termen poate fi analizată şi dezambiguizată între două sensuri, ambele denotative. În cadrul terminologiilor, se admite că sensurile multiple ale unei unități polisemantice nu aparțin aceluiaşi câmp lexico-semantic. Ca atare, se pot analiza două contexte minimale în care termenul funcționează cu sensuri diferite, în câmpuri lexico-semantice diferite, pentru a se degaja trăsăturile semantice distinctive.

S-a constatat că TMil are destul de mulți termeni polisemantici pentru o terminologie în sens strict. Dintre cazurile, destul de numeroase, de polisemie a termenilor militari, vom da numai câteva exemple, pentru a arăta că polisemia, deşi nu este o trăsătură de dorit în cadrul unei terminologii, este o relație de sens prezentă în cadrul TMil. Vom ilustra modul în care polisemia generează ambiguitate, iar dezambiguizarea nu se poate realiza decât prin contexte care probează apartenența termenilor respectivi la câmpuri lexico-semantice diferite. Din multitudinea exemplelor ce se pot da, au fost selectate doar câteva mai grăitoare şi totodată relativ cunoscute nespecialiştilor: TORPILOR, SOLDAT, GENERAL, NAVIGATOR, CĂPITAN şi ARMĂ.

Aşa cum este definit în dicționarul de specialitate (LMil – Lexicon militar), termenul TORPILOR are două sensuri: „1. Navă militară de tonaj mic, cu viteză mare, destinată să atace cu torpile navele mai mari, acționând de regulă în masă, prin apropiere de inamic până la lansarea torpilelor şi derobare, apoi în afara bătăii tunurilor adverse, cu sau fără acoperirea fumului şi a ceței artificiale. După al doilea război mondial, în principalele flote militare misiunile navelor lansatoare de torpile au fost preluate de aviația purtată şi de vedetele torpiloare. 2. Membru al echipajului unei nave purtătoare de torpile, instruit şi repartizat pentru deservirea armei respective". Se observă că primul sens definit în LMil pentru termenul TORPILOR face parte din câmpul lexico-semantic al mijloacelor de transport militar („navă militară de tonaj mic, cu viteză mare, destinată să atace cu torpile navele mai mari"), pe când cel de al doilea sens al său face parte din câmpul categoriilor de personal militar („membru al echipajului unei nave purtătoare de torpile"). Semul diferențiator între cele două sensuri este unul fundamental pentru analiza semică a termenului considerat: „mijloc de transport", în cazul primului sens, respectiv „persoană angajată în armată", în cazul celui de al doilea sens. Această diferență de structură semică a celor două sensuri se actualizează în contexte ca: „Torpilorul înaintează spre țintă.", respectiv „Torpilorul a sesizat o disfuncție la mecanismul de tragere."

Polisemia ilustrată de termenul SOLDAT este diferită de cea anterioară, mai exact, definiția din dicționarul general (DEX) cuprinde un sens care coincide cu singurul său sens definit de dicționarul specializat („militar care are cel mai mic grad într-o armată"), dar mai cuprinde şi un sens generalizat („p. gener. Militar care îşi execută stagiul.") şi unul figurat („♦ Fig. Luptător, militant."). Analiza semică a primului sens definit al lui SOLDAT este clară: el este membru al paradigmei numelor de grade militare din cadrul câmpului lexico-semantic al categoriilor de personal militar. Semul caracteristic al acestui sens este „grad militar". Cel de al doilea sens definit al lui SOLDAT stabileşte o relație de sinonimie cu sensurile a doi alți termeni din compunerea aceluiaşi câmp, dar din paradigma denumirilor generice de personal militar: MILITAR ÎN TERMEN şi MILITAR CU TERMEN REDUS. Semul său caracteristic poate fi formulat astfel: „persoană aflată în armată pe o perioadă limitată", ceea ce îl distinge de primul sens în aceeaşi măsură în care îl distinge şi încadrarea sa în altă paradigmă. OSTAŞ şi OŞTEAN (sinonimele cuvântului MILITAR) – SOLDAT – LUPTĂTOR (conform DAS, însă, generalizarea sensului, în acest caz, ar trebui extinsă şi la termenii: OSTAŞ, OŞTEAN, LUPTĂTOR şi MILITAR, care sunt şi ei sinonimi cu SOLDAT în această accepție. Cel de-al treilea sens definit în DEX pentru SOLDAT, cel figurat, nu interesează analiza de față, deoarece nu

priveşte terminologia, dar se poate afirma că există şi un sens figurat al termenului SOLDAT care se referă la domeniul militar, mai exact, generalizarea maximă a sensului lui SOLDAT care poate trimite la orice persoană angajată în armată, indiferent de gradul militar sau de denumirile generice de personal militar. Acest ultim sens se actualizează în contexte ca: „Generalul X este un soldat desăvârşit".

Un alt termen polisemantic propus aici pentru dezambiguizare semantică este GENERAL. Acesta are un sens definit în cadrul paradigmei denumirilor generice de personal militar, sens care trimite la o clasă de grade militare („Denumire generică pentru gradele de ofițeri superioare gradului de colonel în trupele de uscat şi aviație. În ordine ierarhică urmează: general-maior, general-locotenent, general-colonel, general de armată (în unele armate, general de brigadă, general de divizie, general de corp de armată). La marină, similar gradului de G. este cel de amiral." – LMil); iar în Ordonanța de urgență pentru modificarea şi completarea Legii nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare, publicată în Monitorul oficial al României, anul XIII-nr.349 din 29 iunie 2001 se regăseşte cel de al doilea sens al termenului GENERAL, precum şi al altor termeni compuşi pe baza acestuia şi care este definit pentru paradigma numelor de grade militare. Prin urmare, putem afirma că semul caracteristic primului sens considerat al lui GENERAL este „categorie de persoane angajate în armată", pe când semul caracteristic celui de al doilea sens al său este „grad militar". Această distincție, deşi dificil de operat în aparență, se actualizează în contexte ca: „Gradul de general-maior este un grad de general în armata română.", respectiv „Gradul de general este superior celui de general de brigadă". La un alt nivel, cel al LC, mai precis al discursului oral, informal şi afectiv, se constată metaforizarea termenului GENERAL. Se observă un al treilea sens, sensul figurat, al acestuia în contexte ca: „Soția mea este generalul la noi în casă." sau „Individul acesta se crede general de ne dă nouă ordine?", contexte în care determinologizarea lui GENERAL este evidentă.

Şi termenul NAVIGATOR are două sensuri şi ambele sunt definite, din păcate, pentru acelaşi câmp lexico-semantic, cel al categoriilor de personal militar, paradigma numelor de profesii militare. Această situație, în care ambele sensuri ale unui termen polisemantic sunt definite pentru acelaşi câmp / aceeaşi paradigmă, nu este de dorit într-o terminologie, deoarece sporeşte şi mai mult ambiguitatea creată de prezența polisemiei prin creşterea numărului de componente de sens comune celor două sensuri. Anumite date din definiția terminografică, nu numai la nivelul diferențelor specifice, ci chiar şi de la nivelul genului proxim, permit departajarea netă a celor două sensuri ale lui NAVIGATOR: sensul 1 denumeşte un ofițer cu anumite sarcini

din aviația militară, pe când sensul 2 denumeşte un ofițer cu alte sarcini din marina militară. Aceste două informații servesc de context necesar pentru dezambiguizare, în pofida faptului că polisemia creează aici o ambiguitate sporită față de celelalte cazuri discutate.

Termenul CĂPITAN are şi el două sensuri definite în acelaşi câmp lexico-semantic, dar în paradigme diferite, ceea ce face contextul necesar dezambiguizării mai evident: un sens reprezintă denumirea unui grad militar (şi astfel se ajunge la sinonimia aproape perfectă dintre „căpitan în marina militară", „căpitan în forțele aeriene" şi respectiv „căpitan în forțele terestre"), celălalt sens reprezintă denumirea unei profesii militare (conform glosei terminografice a acestui termen, care precizează că „Denumirea generică de C. indică funcția de comandant de navă.").

În fine, un ultim termen asupra căruia ne vom opri pentru a releva faptul că este termen polisemantic este ARMĂ. Primul lui sens definit în LMil denumeşte hiperonimul tuturor termenilor din paradigma denumirilor de arme (câmpul lexico-semantic al denumirilor de arme şi muniții): „Mijloc de luptă pentru nimicirea inamicului prin acțiune fizică (lovire cu proiectile, schije, corpuri tăioase), chimică (substanțe toxice), fizico-chimică (flăcări, radiații) sau bacteriologică. (...)" În această accepție a sa, termenul ARMĂ poate substitui pe oricare dintre hiponimele sale într-un context. De exemplu, în loc de „Soldații au folosit acest aruncător de flăcări pentru a incendia clădirea în care se afla inamicul." putem la fel de bine să spunem „Soldații au folosit această armă pentru a incendia clădirea în care se afla inamicul." sau în loc de „Inamicul a fost ucis cu baioneta." putem spune „Inamicul a fost ucis cu arma." fără a pierde sensul general al primei afirmații, ci doar precizia ei, deoarece indicarea exactă a tipului de armă folosită are o oarecare relevanță. Operația inversă, însă, este imposibilă, adică nu se poate substitui termenul supraordonat ARMĂ prin hiponimele sale. Un exemplu grăitor în acest sens este contextul „Principala armă din dotarea acestei unități militare este tancul.", unde ARMĂ nu poate fi substituit nici de ARUNCĂTOR DE FLĂCĂRI, nici de BAIONETĂ şi nici de TANC. Cel de al doile sens al lui ARMĂ definit în LMil denumeşte hiperonimul tuturor termenilor din câmpul categoriilor de forțe şi servicii: „Categorie de trupe din forțele armate, specializată şi înzestrată potrivit destinației sale în luptă. Genurile de A. din compunerea armatelor moderne sunt: infanteria, artileria, tancurile, aviația, geniul, marina, trupele chimice, trupele de transmisiuni, trupele radiotehnice etc. În cadrul fiecărui gen de A. pot exista mai multe specialități: în cadrul infanteriei – vânători de munte; în cadrul artileriei – artileria de câmp, de munte, de coastă, antiaeriană, antitanc; în cadrul geniului – pionierii, pontonierii.". Aceste două sensuri apar în contexte diferite în comunicarea

profesională militară, deoarece fiecare în parte face colocații cu alte verbe: primul sens se combină cu verbe ca „a trage (cu arma)”, „a folosi (o armă)”, „a lua (arma în mână)” sau „a curăța (o armă)” ş.a., verbe cu care cel de al doilea sens nu se poate combina niciodată, colocațiile lui stabilindu-se cu verbe ca „a reprezenta (arma infanterie într-un comandament)”, „a fi (de la arma geniu) ” sau locuțiunea verbală „a face parte (din arma transmisiuni)”.

Trebuie menționat un aspect deosebit de relevant privitor la cazurile semnalate mai sus: ele au fost discutate din punctul de vedere al polisemiei interne, mai exact al polisemiei ca relație semantică analizată în limitele unei terminologii date, TMil. Polisemia externă, relație semantică angajată între unitățile lexicale care aparțin unor terminologii diferite, nu face obiectul analizei noastre aici.

Se poate conchide că polisemia internă este o relație de sens caracteristică TMil într-o măsură notabilă, prezența ei între diversele sensuri ale unor termeni militari creând un anumit grad de ambiguitate şi impunând atenție la contextul în care este folosit un termen militar polisemantic. Considerăm că nu avem a face, în cadrul TMil, doar cu nişte cazuri izolate de polisemie, ceea ce reprezintă un dezavantaj pentru această terminologie şi va ajuta la caracterizarea acesteia şi din acest punct de vedere ca o terminologie atipică şi eterogenă, care prezintă şi trăsături nespecifice terminologiilor în sens strict. Nu trebuie ignorat, totuşi, faptul că majoritatea termenilor militari respectă criteriul de monosemie şi monoreferențialitate impus termenilor specializați.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, A. 1989 – *Aspecte ale funcției reflexive a limbii în terminologiile tehnico-ştiințifice*, în *SCL, anul XL*, nr. 5, pp.417-422, Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, A. 1990 – *Relațiile dintre limbajele tehnico-ştiințifice şi limbajul literar standard* în *Limbă şi Literatură*, vol. III-IV, pp. 277-284.

Bidu-Vrănceanu, A. 2007a – *Terminologie sau terminologii? Stadiul actual al cercetărilor*, în *Limba română – Stadiul actual al cercetării – Actele celui de al 6-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (29-30 noiembrie 2006)*, Bucureşti, pp. 516-525.

Bidu-Vrănceanu, A. 2007b – *Lexicul specializat în mişcare de la dicționare la texte*, Editura Universității din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, A., Forăscu, N. 2005 – *Limba română contemporană. Lexicul*, Humanitas Educațional, Bucureşti.
Niklas-Salminen, A. 1997 – *La lexicologie*, Armand Colin/Masson, Paris.
Stoichițoiu-Ichim, A. 2006 – *Semiotica discursului juridic*, EUB, Bucureşti.

Surse

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, col. coord. de acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Marius Seche, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998
DAS – *Dicționar analogic şi de sinonime*, Bucă, M., Evseev, I., Király, Fr., Craşoveanu, D., Vasiluță, L., Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.
LMil – *Lexicon Militar*, ed. a II-a, col. coord. de gl.mr.(r) dr. Corneliu Soare, gl.mr.(r) dr. Valentin Arsenie, col.ing. (r) Traian Barbu, lt.col. Constantin Onişor, Editura SAKA, Chişinău, 1994.
Ordonanța de urgență pentru modificarea şi completarea Legii nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare, publicată în *Monitorul oficial al României*, anul XIII-nr.349 din 29 iunie 2001.

ANTONIMIA ŞI LEXICUL SPECIALIZAT MILITAR

ANTONYMY AND THE SPECIALIZED MILITARY LANGUAGE

Lect.univ. Speranza TOMESCU [*]
Universitatea Naţională de Apărare "Carol I"

Această lucrare analizează modul în care se manifestă antonimia în cadrul terminologiei militare. Antonimia, spre deosebire de alte relaţii semantice care se stabilesc între termenii specializaţi nu este nici benefică (aşa cum este hiponimia), nici detrimentală unei terminologii la modul general (cum este cazul polisemiei, de exemplu). Totuşi, prezenţa antonimiei şi frecvenţa sa în cadrul unei anumite terminologii poate reliefa un anumit tip de organizare logică a conceptelor şi de organizare lexicală a termenilor în cadrul unui domeniu. Astfel, merită investigat modul în care antonimia funcţionează în cadrul terminologiei militare pentru a putea determina caracteristicile acestei terminologii din punctul de vedere al relaţiilor semantice dintre termenii săi.

This paper deals with antonymy as it behaves within the military terminology. Antonymy, unlike other semantic relations among terms, is neither beneficial (like hyponymy), nor is it detrimental to a terminology in general (as it is the case of polysemy, for instance). Yet, its presence and frequency within a certain terminology may emphasize a certain type of logical organization of concepts and of lexical organization of terms in the framework of a domain. Thus, it is worth investigating how antonymy works within the military terminology, to be able to define the characteristics of this terminology from the point of view of its semantic relations.

Cuvinte cheie: termen, militar, antonimie, relaţie semantică, opoziţie conceptuală.
Keywords: *term, military, antonymy, semantic relation, conceptual opposition.*

Antonimia este o relaţie paradigmatică ce a fost definită ca „un tip de relaţie semantică reprezentat de opoziţia de sens dintre două cuvinte cu referenţi nu numai diferiţi, ci şi contrari sau contradictorii”[1]. În *terminologii*, antonimia este destul de limitată şi este interesantă mai mult *din punct de*

[*] e-mail: *speranzat@yahoo.com*
[1] Forăscu N. în Bidu-Vrănceanu, A. şi Forăscu N. 2005: 120.

vedere morfologic, adică din punctul de vedere al modului în care formarea termenilor prin derivare reflectă *opozițiile conceptuale* (condiția de adevăr valabilă în sistemul conceptual subsumat unui domeniu sau altuia), cele de tipul: „euclidian" – „non-euclidian". Acest tip de antonimie este prezent şi în cadrul terminologiei militare (TMil): OFENSIVĂ – DEFENSIVĂ, ÎNARMARE – DEZARMARE etc.

S-a făcut afirmația că „Varietatea criteriilor de interpretare a antonimiei rezultă din îmbinarea celor *extralingvistice* (logice, pe de o parte, şi ontologice, pe de altă parte) cu cele *lingvistice*. Mai exact, se poate vorbi despre o antonimie implicată în lucruri, adică relația de opoziție dintre cuvinte reflectă o opoziție din realitatea obiectivă, de exemplu, ZI – NOAPTE (...)"[2]. Această afirmație susține şi cazurile de antonimie *marcată morfologic*, de tipul AVANGARDĂ – ARIEGARDĂ, dar şi cazurile în care antonimia „implicată în lucruri" *nu este marcată morfologic*, de tipul: ATAC – APĂRARE, PACE – RĂZBOI, MILITAR – SALARIAT CIVIL ş.a.

Se poate remarca, însă, ca în cazul *terminologiilor în general*, că şi în cazul TMil, antonimia este o relație semantică accidentală, care nu are o ocurență semnificativă, însă există cazuri interesante de antonimie, dintre care câteva vor fi discutate înspre sfârşitul acestei lucrări.

Antonimia este o relație paradigmatică prin care se poate înțelege, definiție general acceptată în lingvistica românească şi în cea europeană, „un tip de relație semantică reprezentat de opoziția de sens dintre două cuvinte cu referenți nu numai diferiți, ci şi contrari sau contradictorii"[3]. Această definiție reprezintă, dacă este interpretată la nivelul analizei semice a cuvintelor / termenilor astfel considerați, faptul că antonimia dintre doi termeni presupune existența unor seme comune celor doi termeni, precum şi existența semului incompatibil contrar. Acest sem nu este variabil sau diferențiator, ca în cazul semelor care fac distincția între membrii unui câmp lexico-semantic, ci „incompatibil", ceea ce se traduce prin faptul că cei doi termeni nu se pot utiliza în acelaşi context fără o modificare radicală de sens, şi „contrar", ceea ce arată ce tip de opoziție se manifestă între cei doi termeni: de tip antonimic. Opoziția dintre cei doi termeni antonimici pe de o parte şi un termen intermediar nu poate fi interpretată ca fiind antonimie. Între ZI şi NOAPTE există AMURG[4], de exemplu, dar acest termen intermediar nu se află în relație de antonimie nici cu ZI şi nici cu NOAPTE.

În câmpurile lexico-semantice ale: armelor şi munițiilor, categoriilor de personal militar şi al mijloacelor de transport militar, analizate în

[2] *Idem*, p. 121.
[3] Forăscu N. în Bidu-Vrănceanu, A. şi Forăscu N. 2005: 120.
[4] Vezi discutarea acestui exemplu de *antonimie*, precum şi a altora, la Forăscu N. în Bidu-Vrănceanu, A. şi Forăscu, N. 2005: 121-122.

Terminologia militară. Delimitări. Caracteristici. Relații cu alte limbaje (vezi Bibliografia), singurul caz de antonimie identificat este cel al termenilor MILITAR şi SALARIAT CIVIL din paradigma denumirilor generice de personal militar. Termenul SALARIAT CIVIL se află în opoziție cu toți ceilalți termeni componenți ai paradigmei / câmpului, dar putem vorbi de antonimie numai în cazul relației semantice în care se află cu termenul MILITAR, deoarece doar ei diferă printr-un singur sem, iar acela este incompatibil contrar. Mai concret, cei doi termeni pot amândoi fi definiți prin semele comune: „persoană angajată" + „în armata unei țări", care definesc întregul câmp lexico-semantic al categoriilor de personal militar, şi diferă prin semul incompatibil contrar „cu / fără grad militar"[5].

Acest tip de antonimie, însă, nu este singurul existent. Lingviştii au propus, în studiile consacrate problemei antonimiei, diverse clasificări , dar interpretările sunt oarecum diferite de la un autor la altul. Ni se pare interesant de prezentat aici clasificarea propusă de Niklas-Salminen[6], care remarcă şi un tip de antonimie în care sunt angajați anumiți termeni militari de care ne-am ocupat şi noi într-o altă lucrare, dar dintr-o perspectivă diferită: cea a relațiilor semantice complexe angajate între membrii unui câmp semantic dat[7]. Lingvista propune următoarea clasificare:

1) – antonime complementare sau non-gradabile, de tipul VIU / MORT, FEMEIE / BĂRBAT, care nu au termen mediu sau intermediar care să poată marca o gradație oarecare între cele două antonime (n.a. – în lexicul militar, un exemplu de astfel de pereche antonimică putem afirma că o reprezintă termenii ATAC / APĂRARE);

2) – antonime gradabile, de tipul CALD / FRIG, MIC / MARE, care au un termen intermediar sau chiar mai mulți: MIC – MIJLOCIU – MARE, respectiv CALD – CĂLDUȚ – CĂLÂU – RECIȘOR – RECE;

3) – antonime reciproce, de tipul SOȚ / SOȚIE, A CUMPĂRA / A VINDE, despre care autoarea afirmă că exprimă aceeaşi relație, dar cei doi termeni se disting unul de celălalt prin inversarea ordinii argumentelor lor (n.a. – astfel de antonime există şi în cadrul TMil, vezi perechea AVANGARDĂ / ARIEGARDĂ);

4) – termenii incompatibili, de tipul LUNI / MARȚI / MIERCURI / JOI ... sau (şi afirmația îi aparține lui Niklas-Salminen[8]) MAREŞAL /

---

[5] Pentru a observa mai bine *antonimia* dintre cei doi termeni şi de ce *opoziția* dintre SALARIAT CIVIL şi ceilalți membri ai paradigmei din care face parte *nu este în sens strict o antonimie*, se recomandă consultarea Tabloului 1 de sub 4.1.1.

[6] Niklas-Salminen, A. 2003: 114-117.

[7] Ne referim aici la termenii care denumesc *grade militare* şi care au fost supuşi atenției în *Terminologia militară. Delimitări. Caracteristici. Relații cu alte limbaje* sub 4.1., unde s-a efectuat *analiza semică* a termenilor considerați, în cadrul *câmpului lexico-semantic* din care fac parte.

[8] Niklas-Salminen, A. 2003: 117.

GENERAL / ... / CAPORAL / SOLDAT. Acest ultim tip de antonimie prezintă relația dintre două unități lexicale (elementele de la extremitățile şirului) şi toate celelalte unități lexicale ce formează ansamblul şi care sunt ordonate între celelalte două. Această ordonare este fie serială (ca în cazul prezentat de MAREŞAL / GENERAL / ... / CAPORAL / SOLDAT), fie ciclică (ca în cazul prezentat de LUNI / MARȚI / MIERCURI / JOI ...).

Sinonimia unuia dintre termenii unei antonimii cu un alt termen poate complica analiza antonimiei, deoarece se poate pune întrebarea dacă sinonimul său are acelaşi antonim sau nu, dar acest caz nu are un potențial ridicat de a se manifesta în terminologii (nu a fost observat în cazul termenilor militari analizați de noi până în prezent), iar dacă se manifestă, răspunsul se poate afla numai în urma unei analize semice a termenilor astfel considerați.

Prezența unui termen polisemantic într-o pereche / serie antonimică poate fi şi ea de natură să complice analiza antonimiei. Polisemia unui termen angrenat într-o antonimie impune să se dezambiguizeze sensul în contextul[9] în care termenul se actualizează ca antonim al celuilalt. Se admite, în mod categoric, că orice relație semantică a unui termen se stabileşte pentru un singur sens al său, în cazul termenilor polisemantici.

Am remarcat, mai sus, că singurul caz de antonimie observat în cadrul câmpurilor lexico-semantice analizate de noi până în prezent este cel reprezentat de termenii MILITAR / SALARIAT CIVIL. Însă printre termenii militari din DEX şi respectiv din presa scrisă (vezi 100 de ore, plus… Irak: jurnal de război, Editura ZIUA, 2003, la Surse) s-au mai remarcat şi alte perechi antonimice: PACE / RĂZBOI, A DEZERTA / A SE ÎNROLA, ÎNARMARE / DEZARMARE, APĂRARE / ATAC ş.a. Din punct de vedere morfologic, adică al formării termenilor antonimi, observăm că doar ocazional avem a face cu termeni derivați special pentru a crea o pereche antonimică (a se vedea rolul prefixelor „în-" şi „dez-" pe lângă rădăcina substantivală „armare"), de obicei este vorba despre termeni diferiți care nu au mărci formale de antonimie, ci doar definiții semice antonimice. Există şi cazuri în care este dificil de stabilit dacă avem sau nu a face cu o antonimie reală între doi termeni. Un exemplu, în acest sens, sunt OFENSIVĂ şi respectiv DEFENSIVĂ. Confruntarea definițiilor lor lexicografice nu oferă indicii imediate şi evidente, deoarece DEFENSIVĂ este definit astfel: „Stare sau poziție de apărare." (DEX), iar OFENSIVĂ: „Formă principală a acțiunilor de luptă ale armatei, constând în luarea inițiativei operațiilor prin care se urmăreşte distrugerea forței inamicului şi cucerirea terenului pe care îl ocupă." (DEX). Dacă în cazul termenului DEFENSIVĂ sinonimia cu

[9] Dacă se va întâlni un astfel de caz în *Partea a III-a*, dezambiguizarea sensului termenului actualizat în discursul militar (în diverse tipuri de texte) se va face în contextul în care el apare.

termenul APĂRARE este evidentă, în cazul lui OFENSIVĂ nu este cert că „operațiile prin care se urmăreşte distrugerea forței inamicului şi cucerirea terenului" implică doar ATAC, ceea ce l-ar situa într-o antonimie netă cu termenul APĂRARE, deci implicit şi cu sinonimul acestuia, DEFENSIVĂ.

Deşi nu este uşor de stabilit întotdeauna dacă o opoziție între termenii militari este antonimie sau nu, trebuie apreciat faptul că s-a remarcat un număr suficient de perechi antonimice în cadrul TMil încât să putem considera această relație semantică drept una importantă pentru modul de organizare al acestei terminologii. Mai mult, prezența acestui tip de relație (fie ea dihotomică, gradabil-opozitivă sau antonimică) indică existența unui tip de organizare logică şi ontologică riguroasă a lexicului militar, tip de organizare observabil şi la alte niveluri analizate ale TMil.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, A., Forăscu, N. 2005 – *Limba română contemporană. Lexicul*, Humanitas Educațional, Bucureşti.

Niklas-Salminen, A. 1997 – *La lexicologie*, Armand Colin/Masson, Paris

Tomescu, S. 2007 – *Terminologia militară. Delimitări. Caracteristici. Relații cu alte limbaje*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti.

Surse

DEX – Dicționarul explicativ al limbii române, ed. a II-a, col. coord. de acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Marius Seche, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

LMil – Lexicon Militar, ed. a II-a, col. coord. de gl.mr.(r) dr. Corneliu Soare, gl.mr.(r) dr. Valentin Arsenie, col. (r) ing. Traian Barbu, lt.col. Constantin Onişor, Editura SAKA, Chişinău, 1994.

100 de ore, plus… Irak: jurnal de război, Editura ZIUA, 2003.

NECESITATEA REALIZĂRII UNEI CONCEPȚII UNITARE LA NIVELUL ARMATEI ROMÂNIEI CU PRIVIRE LA RECRUTAREA ŞI SELECȚIA PERSONALULUI MILITAR PROFESIONALIZAT

THE NECESSITY OF REALISATION OF A UNIQUE CONCEPTION AT THE ROMANIAN ARMY LEVEL REGARDING THE RECRUITING AND SELECTION OF THE MILITARY PROFESIONALIZED PERSONNEL

Cpt.cdor.drd. Margareta ALEXANDRESCU*
Corpul de Control şi Inspecție

Procesul de profesionalizare a Armatei Române s-a realizat prin proiectarea şi implementarea unui management modern al carierei militare, în concordanță cu experiența şi practicile țărilor NATO, precum şi îmbunătățirea sistemului de selecție, formare şi perfecționare a pregătirii personalului armatei prin realizarea unei concepții unice.

The profesionalization process of the Romanian Armed Forces was established through the projection and implementation of the military career modern management, according to NATO countries' practices and experiences as well as the improvement of the selection and formation system of the military personnel training through a unique concept.

Cuvinte cheie: concepție, profesionalizare, selecție, îmbunătățire, promovare.
Keywords: *conception, profesionalization, selection, improvement, promoting.*

Obligațiile militare asumate de țara noastră în contextual aderării la NATO şi Uniunea Europeană sunt complexe, fiind necesară reformarea sistemului de organizare şi funcționare a armatei, prin profesionalizarea completă a organismului militar. Profesionalizarea Armatei României este cerută atât de procesul de democratizare şi modernizarea a societății

* e-mail: *margovsmargo@yahoo.com*

româneşti, cât şi de contextul integrării în NATO şi Uniunea Europeană şi evoluția armatelor profesioniste din Europa. Profesionalizarea armatei implică atât aspectul cantitativ, ce ține de creşterea numărului de militari profesionişti, prin renunțarea la sistemul conscripției, cât şi aspecte calitative, prin modernizarea structurilor organizatorice, a procedurilor de instruire şi formare, asigurarea unor standarde moderne de pregătire. Acest proces este amplu şi complex şi constituie o componentă esențială a reformei în sistemul militar.

Principalele obiective şi repere ale procesului de profesionalizare a Armatei Române au fost crearea unei structuri de forțe, în funcție de riscurile şi amenințările identificate şi estimate, necesare îndeplinirii misiunilor asumate în cadrul Alianței şi la nivel național, perfecționarea cadrului legislativ, armonizat cu cel al NATO, adoptarea unui sistem activ şi eficient de selecție şi recrutare, proiectarea unui sistem dinamic şi flexibil de instruire a personalului, crearea şi menținerea unei rezerve de resurse umane care, la nevoie, să asigure încadrarea funcțiilor ce presupun o specializare ridicată.

Profesionalizarea Armatei României a reprezentat o necesitate obiectivă stringentă. Printre motivele unei asemenea importante opțiuni politico-militare se numără şi:

- realizarea cu succes a reformei din armată;
- înfăptuirea cerințelor unor tratate şi convenții internaționale la care România este parte;
- înzestrarea armatei cu echipamente militare şi tehnică de luptă moderne;
- eficiența şi eficacitatea în acțiunea militară;
- considerente demografice;
- democratizarea societății româneşti;
- caracteristicile şi tendințele de evoluție ale mediului de securitate națională, zonală, regională şi globală;
- reforma din armatele statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Participarea eficace şi eficientă la misiuni internaționale a impus existența unor structuri militare formate exclusiv din militari profesionişti, temeinic pregătiți sub aspect teoretic, cu deprinderi şi abilități care să-i facă compatibili cu militarii aparținând statelor membre NATO. Profesionalizarea integrală a armatei s-a realizat atât prin trecerea, la 1 ianuarie 2007, de la serviciul militar obligatoriu la serviciul militar bazat pe voluntariat, cât şi prin pregătirea în instituțiile militare de învățământ a celor care optează pentru cariera şi/sau profesia militară.

Cea mai modernă tehnică de luptă este lipsită de valoare dacă personalul care trebuie să o deservească nu dispune de suficient timp pentru cunoaşterea, exploatarea şi mânuirea ei, nu este corespunzător motivat

material şi profesional să fie un luptător desăvârşit. De aceea, în întreaga lume înzestrarea armatelor cu tehnică de luptă modernă s-a făcut simultan cu profesionalizarea personalului lor.

Profesionalizarea Armatei României se întemeiază pe o strategie flexibilă, în sensul conceperii sale ca pe un sistem deschis, capabil de feedback. Această strategie a permis adoptarea unei atitudini constructive în ceea ce priveşte procesul realizării unei armate de profesie. S-a creat o nouă categorie de personal militar activ şi anume militari angajați pe bază de contract. Concomitent cu înființarea acestei noi categorii de militari profesionişti s-a acționat în direcția definirii modalităților de promovare în carieră, de părăsire a sistemului şi de reintegrare în mediul de viață şi activitate civile.

În acest context, se cuvin a fi menționate eforturile de elaborare a strategiei de securitate naționale, precum şi a diferitelor doctrine (ale categoriilor de forțe armate, a diverselor operații etc.), a noilor regulamente generale etc. ca un pas esențial în crearea cadrului normativ de înființare şi funcționare a unei armate de profesie. Ulterior, profesionalizarea armatei noastre a dobândit noi valențe prin participarea activă la: misiuni umanitare, misiuni de menținere şi impunere a păcii, lupta împotriva terorismului internațional etc.

Aderarea României, în 2004, la Alianța Nord-Atlantică şi la Uniunea Europeană, în 2007, a accentuat procesul de profesionalizare a armatei sale, datorită demersurilor de îndeplinire integrală a criteriilor şi exigențelor impuse de integrare, dar şi a clarificării interne asupra dimensiunilor instituției militare, a conținutului şi naturii misiunilor sale, în țară şi în afara acesteia.

Se poate afirma că principalele coordonate ale strategiei profesionalizării armatei țării noastre au fost: adoptarea de măsuri concrete prin care instituția militară a devenit neutră din punct de vedere politic, crearea cadrului legislativ adecvat unei armate de profesie, elaborarea diferitelor strategii, doctrine şi regulamente, pregătirea unor structuri militare capabile să participe, cu succes, la misiuni atât în țară, cât şi în afara ei, elaborarea unei game diverse de programe. Întregul demers al profesionalizării armatei a urmat un curs firesc, atent elaborat şi îndeplinit pas cu pas, în conformitate cu programele flexibile adoptate în acest scop, dar şi cu obiectivele majore stabilite de către factorul politic.

Transformarea armatei de masă în armată de profesie a fost, inevitabil, însoțită şi de efecte de natură psihosocială, la fel de importante ca cele menționate anterior, prin consecințele lor asupra activității instituției în sine, dar şi a imaginii ei publice. Printre aceste efecte se numără:

- întărirea coeziunii grupale şi a climatului psihosocial;
- optimizarea comunicării interpersonale şi intragrupale;

- dispariția unor manifestări inadaptative la unii militari;
- sporirea eficacității activității de grup;
- percepția oarecum defavorabilă a instituției militare de către populația țării.

Coeziunea, ca factor de grup, desemnează nivelul solidarității, unității de voință şi acțiune ale grupei, plutonului, companiei etc. în derularea vieții şi activității specifice. Se pare că grupurile militare formate exclusiv din militari angajați pe bază de contract sunt mai coezive decât cele compuse din conscripți. Aceasta, printre alte motive, şi pentru că în grupul de voluntari sarcinile fiecăruia sunt mai bine definite, membrii săi petrec mai mult timp împreună, gradul de motivare este înalt şi preponderent intrinsec.

Totodată comunicarea interpersonală şi intragrupală în grupul de militari profesionişti este superioară celei din grupul de militari în termen. Comunicarea între militarii de carieră şi cei aflați sub contract este bună dată fiind comunitatea intereselor individuale şi de grup, timpul mare pe care îl petrec împreună cele două categorii de personal, însuşirea valorilor militare ca pe ceva ce le aparține etc.

Voluntariatul, ca metodă unică de recrutare a soldaților şi gradaților, şi, prin urmare, formarea unei armate de profesie are avantajul unor costuri scăzute pentru instruirea şi pregătirea luptătorilor, pe termen lung. De regulă, militarii angajați pe bază de contract după primul an îşi pot reînnoi contractul pe o perioadă de timp mai mare (trei sau mai mulți ani). Prin urmare, odată pregătit, teoretic şi practic, un astfel de luptător se cere acționat pentru menținerea lui în formă maximă (deprinderi corecte de folosirea tehnicii, abilități şi priceperi de luptător, motivație intrinsecă superioară), combatanți temeinic instruiți şi motivați superior. Militarul angajat pe bază de contract, prin statutul său este un profesionist. Aceasta presupune o foarte bună pregătire militară, de specialitate, existența unor înalte calități de luptă şi o motivație superioară pentru ceea ce face în armată.

O armată de profesie este una mult mai eficientă şi mai eficace decât una de masă, aceasta întrucât este formată din personal care ştie ce trebuie să facă, face cu responsabilitate şi valorifică toate avantajele oferite de caracteristicile tehnico-tactice ale aparaturii şi mijloacelor de luptă modernă.

Profesionalizarea completă a armatei vizează dispunerea de forțe experimentate şi antrenate, gata să intervină, într-un timp foarte scurt, pentru îndeplinirea unor misiuni extrem de variate. Aceste forțe având şi o dotare cu armament şi mijloace de luptă moderne vor putea fi folosite atât pentru îndeplinirea unor misiuni de apărare colectivă, cât şi pentru a participa, ca parte a unor forțe multinaționale, sub egida O.N.U., la procesul de reglementare a unor crize în zonă sau în lume.

Gradul de profesionalism al unui colectiv militar este direct proporțional cu numărul şi nivelul pregătirii profesionale a membrilor săi, dar depinde şi de modul cum sunt structurate elementele lui componente, de relațiile funcționale stabilite între acestea. Existența nejustificată chiar a unui neprofesionist într-o structură militară, cât şi stabilirea unor relații incorecte între compartimente încadrate numai cu profesioniști pot conduce la acțiuni cu eficacitate scăzută, dacă nu şi la eşecuri. De aceea, se poate spune că între reforma structurilor organizatorice din armată şi profesionalizarea acesteia există o strânsă legătură. Într-un fel, reforma structurilor organizatorice militare se poate aprecia ca fiind o altă metodă de reducere a deficitelor la încadrarea funcțiilor de gradați şi soldați, disfuncționalitate apărută ca urmare a reducerii efectivelor, armamentelor şi tehnicii de luptă potrivit obligațiilor asumate de România prin acorduri internaționale. Tipul de structură organizatorică adoptat într-o armată este în funcție de resursele umane, materiale, financiare disponibile, dar şi de apartenența sau nu a țării respective la o alianță politico-militară. Dacă un stat este membru al unei alianțe politico-militare, în alegerea tipului de structură organizatorică militară se ține seama, între altele, şi de cerințele compatibilității şi interoperabilității armatei sale cu cele ale partenerilor săi. Majoritatea statelor europene, odată cu încetarea războiului rece, şi-au redus consistent efectivele. Diminuarea efectivelor s-a făcut fie pentru întreaga armată, fie pentru o anume categorie de forțe. Cel mai frecvent s-au diminuat efectivele trupelor terestre, care, de altfel, aveau şi cel mai numeros personal militar. Totodată, reducerea efectivelor, în aproape toate cazurile (excepție face Germania), s-a făcut cu trecerea la voluntariat în recrutarea tuturor categoriilor de personal militar.

Trecerea la serviciul pe bază de voluntariat impune realizarea unui sistem care să asigure recrutarea şi selecția, într-o concepție unitară, în baza anumitor principii care se pot materializa corespunzător următoarelor cerințe:

- recrutarea şi selecția se realizează având la bază criterii de ordin medical, fizic, psihologic, atitudinal, caracterial;
- realizarea corespondenței între calitatea viitorilor militari profesioniști (luptători) şi cerințele specialităților militare concrete, pentru care aceştia sunt recrutați / selecționați;
- calitățile primordiale care trebuie să fie caracteristice tinerilor la recrutare şi selecție sunt: disciplina, simțul datoriei, pregătirea fizică, spiritul de echipă, istețimea, capacitatea de adaptare la cerințele mediului militar;
- orientarea tinerilor selecționați spre categorii de personal, arme/servicii, specialități militare şi posturi în raport cu studiile acestora, potențial aptitudinal, aspirații şi interese proprii, dar şi în funcție de numărul de posturi vacante, de cerințele şi aşteptările instituției militare.

Promovarea profesiei militare, recrutarea şi selecţia pentru forţele armate se realizează ghidate după anumite obiective importante:

- asigurarea grupurilor-ţintă şi a principalelor medii de recrutare (instituţii de învăţământ preuniversitar şi universitar, cluburi sportive, organizaţii de tineret, târguri de oferte educaţionale sau locuri de muncă, companii de stat şi private etc.), cu informaţii referitoare la oferta profesională;
- îmbunătăţirea şi consolidarea imaginii pozitive a instituţiei militare şi a profesiei militare în rândul populaţiei civile;
- informarea potenţialilor candidaţi în legătură cu posibilele opţiuni, pe categorii de personal, tipuri de cariere, arme şi specialităţi militare;
- acoperirea teritoriului naţional şi identificarea mediilor cu potenţial socio-demografic pentru recrutarea personalului militar profesionalizat;
- atragerea unui număr cât mai mare de potenţiali candidaţi motivaţi, cu o conduită onorabilă şi cu aptitudini pentru profesia militară;
- menţinerea interesului potenţialilor candidaţi pentru profesia militară;
- orientarea şcolară şi profesională a potenţialilor candidaţi către diferite categorii de personal, instituţii de formare, arme şi specialităţi militare, în funcţie de opţiunea acestora, pregătirea şi performanţele şcolare/profesionale şi de oferta armatei;
- prezentarea corectă şi oportună a condiţiilor, criteriilor, baremelor pe baza cărora se realizează selecţia candidaţilor pentru sistemul militar;
- generarea unei atitudini favorabile a populaţiei civile faţă de instituţia militară şi menţinerea bunelor relaţii de colaborare şi sprijin reciproc cu instituţiile administraţiei locale, cu instituţiile civile de învăţământ şi comunitatea locală.

Serviciul militar bazat în totalitate pe voluntariat prezintă următoarele dezavantaje:

- apariţia şi menţinerea unui deficit de încredere a populaţiei în armată. Armata, fiind formată doar din profesionişti (ofiţeri, subofiţeri, maiştrii militari şi militari angajaţi pe bază de contract) poate apărea în ochii populaţiei ca ceva străin, rupt de ţară. Aceasta pentru că cetăţenii ţării noastre, în marea lor majoritate, vor percepe instituţia militară ca pe ceva alcătuit din indivizi angajaţi pe bani să execute diferite misiuni. De asemenea, faptul că ei participă la misiuni în afara ţării îi face să fie percepuţi ca nişte indivizi care îndeplinesc sarcini ce n-au legătură cu misiunile „clasice” ale armatei tradiţionale. În acelaşi timp, executarea serviciului militar doar pe bază de voluntariat, în timp, face ca tot mai puţini cetăţeni să treacă prin armată şi de aici, o diminuare considerabilă a celor care cunosc ce reprezintă în realitate armata, care îi sunt misiunile etc.

• dificultăți în păstrarea celor angajați pe bază de contract o perioadă mai mare de timp în armată. Odată cu dezvoltarea economiei naționale a crescut şi oferta civilă de locuri de muncă şi, mai nou, oferta Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, de regulă, mai bine plătite decât funcțiile similare din armată. Aceasta poate determina pe unii tineri să nu-şi mai reînnoiască contractul cu armata sau chiar să nu-l respecte. Un alt impediment îl reprezintă limita de vârstă până la care se pot face contractele cu această categorie de personal militar;

• efectele acțiunii legilor pieții muncii în domeniul recrutărilor de militari voluntari. Dacă oferta de pe piața muncii este bogată, pentru categoria de vârstă ce interesează şi armata, atunci acționează fără îndoială legea cererii şi a ofertei şi câştigă cel care este mai competitiv (salariu mai bun, condiții optime de muncă, perspectiva unei cariere pe termen lung, facilități sociale etc.);

• probleme sociale importante pe timpul efectuării serviciului militar (asigurarea locuinței, asistenței medicale, a unui loc de muncă soției etc.).

• costuri ridicate pentru activități diverse (munci necalificate) din armată care, de regulă, se executau de militarii în termen, iar acum trebuie plătite. Militarii în termen reprezentau, pentru armată, o mână de lucru ieftină, obedientă şi disponibilă. Renunțându-se la conscripție dispare această mână de lucru ieftină şi activitățile diverse şi necalificate pe care ei le efectuau acum trebuie făcute de persoane angajate special şi, deci, plătite;

• întreruperea unei tradiții îndelungate şi cu semnificații profunde în conştiința socială; la noi conscripția are o tradiție îndelungată, pe de o parte. Pe de altă parte, serviciul militar este perceput de majoritatea populației ca o etapă strict necesară în formarea tânărului pentru viață, ca o perioadă când se produce maturizarea socială a acestuia, când învață ce înseamnă responsabilitate, ordine, disciplină, demnitate, onoare şi când îşi consolidează sentimentele de dragoste față de țară;

• diminuarea legăturilor dintre armată şi națiune. Fără efectuarea serviciului militar este evident că cei care cunosc câte ceva despre armată (statut, rol, misiuni etc.) scad cantitativ. În acelaşi timp, angajându-se doar o parte a tinerilor ca militari cu contract, din motive ce țin uneori de nevoile armatei de personal de o anumită vârstă, pregătire etc. interesul tinerilor pentru meseria armelor se diminuează treptat. În plus, tinerii absolvenți de studii superioare sau care aparțin unei categorii sociale superioare nu vor veni să se angajeze în armată ca soldați. De aici, un contact tot mai redus al populației tinere cu instituția militară, iar în timp o diminuare semnificativă a educației pe care aceştia ar trebui să o facă urmaşilor lor în spiritul datoriei față de țară, a responsabilității față de obligațiile cetățeneşti.

Reconversia militarilor angajați pe bază de contract la părăsirea sistemului, din cauza vârstei, este o necesitate. Instituția militară are datoria de a găsi formele legale prin care aceşti oameni, care au servit în armată, să fie ajutați concret în integrarea în mediul civil. Într-un fel, cu ei trebuie să se acționeze ca şi cu militarii de carieră care pleacă din sistem prin disponibilizări. Adică, din vreme să fie pregătiți într-o meserie căutată pe piața muncii şi să primească sprijinul necesar pentru a găsi un loc de muncă acceptabil profesional şi social.

Renunțarea la serviciul militar obligatoriu şi profesionalizarea forțelor armate nu înseamnă doar trecerea la angajarea prin contract a militarilor, ci şi o concepție unică privind recrutarea, selecția, formarea şi promovarea cadrelor militare. Profesionalizarea forțelor armate prin eliminarea stagiului militar obligatoriu duce la creşterea nivelului de operaționalizare a structurilor de forțe şi la reducerea şi eficientizarea cheltuielilor asociate categoriilor de personal.

Noul sistem de recrutare şi selecție a personalului militar profesionalizat face parte din amplul proces de reformă în domeniul managementului resurselor umane, aflat în curs de desfăşurare, inspirat din experiența armatelor țărilor NATO, cu modificările adaptate la specificul, necesitățile şi obiectivele pe termen lung ale Armatei României.

Atractivitatea profesiei militare este strâns legată de nivelul şi calitatea eforturilor de promovare. Schimbările survenite în societate şi pe piața ofertelor profesionale au impus identificarea modalităților viabile de atragere a tinerilor pentru cariera militară.

Renunțarea la serviciul militar obligatoriu şi profesionalizarea armatei nu au însemnat doar trecerea la angajarea prin contract a luptătorilor, ci şi o anumită concepție privind recrutarea, formarea şi promovarea cadrelor militare. Nu în ultimul rând, introducerea serviciului militar voluntar reprezintă un pas înainte pentru modernizarea Armatei Române şi a societății româneşti, în concordanță cu realitățile Uniunii Europene şi ale lumii globalizate în care trăim.

BIBLIOGRAFIE

Gl.dr. Mureşan, Mircea, *Armata României după reuniunea la nivel înalt de la Praga*, în volumul "Integrarea euro-atlantică, priorități post-Praga", Bucureşti, Editura A.I.S.M., 2002.

Moştoflei, Constantin (coord.), *România - N.AT.O., 1990-2002*, Bucureşti, Editura Militară, 2002.

Grigore, Laurenţiu-Mihail, *Profesionalizarea armatei-cerinţă a eficienţei acţiunii militare*, Bucureşti, Editura A.I.S.M., 2001.

Petre Duţu, *Armata şi societatea în tranziţie*, Bucureşti, Editura AISM, 2002.

Petre Duţu, Constantin Moştoflei, Alexandra Sarcinschi, *Profesionalizarea armatei României în contextul integrării în NATO*, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Bucureşti, 2003.

Alexandra Sarcinschi, *Impactul profesionalizării Armatei României asupra raporturilor sale cu societatea în care fiinţează*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2005.

Constantin Moştoflei (coord.), *Integrarea euroatlantică, priorităţi post-Praga*, Bucureşti, Editura AISM, 2002.

***Studiu al Direcţiei pentru Informare Parlamentară – *Reglementarea serviciului militar în ţări membre ale UE şi SUA*, 2003.

Bernard Boene, Michel-Luis Martin, *Conscription et armée de metier*, Paris, FEDN, 1991.

****Carta albă a Guvernului. Armata României 2010: reformă şi integrare euro-atlantică*, Bucureşti, Editura Militară, 2000.

**** Concepţia de promovare a profesiei militare, recrutare şi selecţie în condiţiile trecerii la serviciul militar pe bază de voluntariat*, SMFT, Bucureşti, 2006.

Ziare şi reviste:

Impact strategic, 2003-2006.

Observatorul militar, 2003-2006.

Spirit militar modern, 2003-2006.

Internet:

www.mediafax.ro/romania/politica

www.mapn.ro

www.presamil.ro

Bazele de date ale DMRU, SMG şi SMFT din MAp (INTRAMAN).

PROMOVAREA PROFESIEI MILITARE – DEZIDERAT OBLIGATORIU ÎN ASIGURAREA UNEI BAZE DE SELECȚIE EFICIENTE

PROMOTING OF THE MILITARY PROFESSION – A COMPULSORY WISH IN THE ASSURANCE OF THE EFFICIENT SELECTION BASE

Cpt.cdor.drd. Margareta ALEXANDRESCU[*]
Corpul de Control şi Inspecție

Procesul de transformare pe care îl parcurge Armata României presupune atât reducerea numărului de personal, cât şi profesionalizarea acesteia. Principalul scop al profesionalizării îl constituie crearea unei forțe moderne şi eficiente, capabile să-şi asume responsabilități sporite pentru îndeplinirea întregii game de operațiuni impuse de noile provocări ale mediului de securitate.

The transformation process that the Romanian Armed Forces is undertaking also means reducing the personnel number, as well as its profesionalization. The main goal of the profesionalization is to create efficient and modern forces, capable to assume increased responsabilities for carrying out the whole operation scales imposed by the new challenges of the security medium.

Cuvinte cheie: transformare, profesionalizare, selecție, eficiență, promovare.
Keywords: *transformation, profesionalization, selection, efficiency, promoting.*

Marele beneficiu al eliminării serviciului militar obligatoriu şi trecerea la voluntariat este faptul că armata îşi va pregăti un pachet de forțe moderne, performante, echipate adecvat, utilizând resursele financiare într-un mod mult mai eficient. Fondurile care erau necesare pentru pregătirea militarilor în

[*] e-mail: *margovsmargo@yahoo.com*

termen vor putea fi folosite pentru un număr redus de profesionişti, pe perioade extinse, fără să fie necesară reluarea în fiecare an a procesului de instruire cu militarii care la scurtă vreme ieşeau din sistem.

De asemenea, sistemul de voluntariat permite un grad mai mare de utilizare a forțelor, având în vedere că legislația țării noastre nu permitea participarea militarilor în termen la misiuni în afara teritoriului național.

Serviciu militar pe bază de voluntariat permite participarea României la acțiuni de menținere a păcii sub egida ONU, la programele NATO şi ale Politicii Comune de Securitate şi Apărare a Uniunii Europene, asigurându-se astfel respectarea angajamentelor pe care țara noastră şi le-a asumat pe plan internațional în materie de securitate, de luptă împotriva terorismului şi a crimei organizate, de promovare a păcii şi de reglementare a conflictelor.

Cu toate că a existat o reținere a părții tradiționaliste, conservatoare, în a trece la o armată de profesionişti, care îşi avea sorgintea în credința că în România se considera că armata în afară de misiunea ei de bază, de apărare a țării, constituia şi o „şcoală de educare" a poporului, existând pericolul autoizolării armatei în cadrul națiunii precum şi cel al pierderii interesului tinerilor de a urma o carieră militară. Fără a ignora aceste riscuri, în anul 2001 s-a luat decizia politico-militară de a se trece treptat la profesionalizarea completă a armatei.

Principalul argument pentru adoptarea acestei decizii l-a constituit lipsa acută a fondurilor la dispoziție, cunoscut fiind faptul că o armată de profesionişti costă mai puțin decât o armată cu recruți, fiind în schimb mult mai performantă.

Mai există şi un alt obiectiv care, în cazul profesionalizării, putea fi mai uşor îndeplinit, şi anume interoperabilitatea mai rapidă cu armatele aparținând NATO şi Uniunii Europene.

Statutul cadrelor militare reglementează o serie de drepturi, dar normativele în vigoare nu conferă destulă încredere în ceea ce priveşte reconversia militarilor, pentru viața civilă, în momentul în care orice formă de contract cu armata încetează. Pentru a avea un sistem militar performant trebuie să ne manifestăm grija față de cei care părăsesc organizația militară. Se pune accent pe *profesionalizarea socială*, un proces prin care indivizii acceptă şi conştientizează problemele şi provocările profesiei militare. Acest proces are loc în moduri diferite prin educație, instruire, cât şi prin interacțiunile individuale şi de grup. De aceea, procesul conduce la schimbări de imagine şi comportament ale membrilor forțelor armate, atât ca indivizi cât şi ca grupuri, abordare ce ridică întrebări în legătură cu cât de mult diferă structura militară față de societatea civilă în ceea ce priveşte valorile pe care le dețin şi dacă ar trebui să existe un cod militar de conduită socială diferit de viața civilă.

Acest fapt a condus la cerința creşterii deprinderilor civile ale ofițerilor profesionişti şi o întrepătrundere a granițelor dintre civili şi militari.

A fost recunoscut faptul că schimbarea cerințelor militare conduce la schimbarea atitudinilor, valorilor şi comportamentului membrilor forțelor armate. Aceste evoluții impun noi cerințe soldaților, în mod particular în ceea ce priveşte cunoştințele şi deprinderile tehnice mult mai sofisticate, precum şi deprinderi sociale în luarea deciziilor, comunicații, cooperare şi arta conducerii, necesare în desfăşurarea activității în cadrul complexului militar – politic - social, generat de noile misiuni.

Un domeniu recunoscut ca prioritate națională, mai deschis ca oricând la schimbare şi mai receptiv la noutate îl constituie învățământul.

Prin semnarea unor documente europene de politică în domeniul educației precum *Agenda de la Lisabona „Educație şi formarea în 2010”*, *Declarația de la Copenhaga privind educația şi formarea profesională* sau *Procesul Bologna referitor la învățământul superior*, țara noastră a pornit mecanismele dezvoltării unui sistem educațional în acord cu parametrii cadrului european din care face parte şi învățământul militar.

Absolvenții colegiilor militare liceale se constituie, prin pregătirea pe care o dobândesc, într-o valoroasă bază de recrutare şi selecție pentru viitorii ofițeri, maiştri militari şi subofițeri, dar şi pentru personalul situat la baza ierarhiei militare – soldați şi gradați voluntari - care, la rândul lor, reprezintă principala sursă pentru formarea subofițerilor.

Misiunea colegiilor militare liceale trebuie redefinită în contextul profundelor transformări prin care trece sistemul învățământului militar în sensul compatibilizării acestuia cu cel din țările NATO şi în contextul noii organizări a învățământului liceal, pregătire care vizează, pentru ciclul inferior, însuşirea cunoştințelor ştiințifice şi umaniste generale, iar pentru ciclul superior, aprofundarea competențelor dobândite, relevante pentru traseul de formare a elevilor în cariera militară, dezvoltarea capacităților intelectuale şi a abilităților practice ale elevilor, prin asumarea de răspunderi individuale, potrivit competențelor specifice carierei militare.

Prin accentuarea pregătirii de specialitate şi a pregătirii militare se redefineşte filiera vocațională şi a profilului militar al elevilor, astfel încât aceştia să intre în posesia unor competențe specifice carierei militare.

La sfârşitul fiecărui ciclu al liceului se proiectează noul traseu de carieră şi sunt identificate modalitățile optime de utilizare a absolvenților colegiilor militare liceale, în sensul orientării absolvenților ciclului inferior, care nu doresc continuarea studiilor în ciclul superior spre cariera de soldat voluntar.

Totodată se urmăreşte implementarea unui nou management al calității învățământului preuniversitar militar în sensul realizării unui acord optim

între standardele de pregătire, programele educaționale, rezultatele obținute şi aşteptările beneficiarilor.

În lucrarea sa „Şocul viitorului", Alvin Toffler precizează că „se impune crearea unui sistem educațional super-industrial", iar pentru aceasta este necesar să căutăm finalitățile şi metodele în viitor, mai mult decât în trecut. Un astfel de demers trebuie să presupună transformarea organizațională şi structurală a actualului sistem educațional, revoluționarea cantitativă şi calitativă a curricum-ului şi încurajarea unei atitudini din ce în ce mai deschisă către viitor.

Potrivit Concepției de formare, dezvoltare profesională şi utilizare a ofițerilor în Armata României, formarea şi dezvoltarea profesională a ofițerilor de arme şi de logistică, precum şi a ofițerilor specialişti se realizează prin studii universitare organizate pe trei cicluri: studii universitare de licență, studii universitare de masterat, studii universitare de doctorat, precum şi prin alte forme de pregătire, specifice pregătirii permanente din Ghidul carierei militare.

Pentru domeniile şi specializările universitare în care se organizează studii pentru formarea ofițerilor, durata ciclurilor de studii se stabileşte în aceleaşi condiții ca şi cele pentru specializările similare sau apropiate din universitățile civile. Pentru formarea ofițerilor din specialitățile pentru care se aplică normele speciale reglementate în Uniunea Europeană, durata ciclurilor de studii se stabileşte potrivit acestor norme.

În domeniul promovării profesiei militare, recrutării şi selecției se urmăreşte realizarea următoarelor obiective:

- reorganizarea noului sistem integrat de promovare a profesiei militare, de recrutare şi selecție, prin unificarea sistemelor de recrutare şi selecție pentru cadrele militare şi pentru soldații şi gradații voluntari;
- perfecționarea cadrului normativ, dezvoltarea metodologiilor şi logisticii necesare noului sistem;
- finanțarea, printr-un program de sine stătător, a activităților de promovare a profesiei militare în mediile civile, recrutare şi selecție, în vederea susținerii necesarului de personal al armatei, atragerii personalului cu potențial ridicat pentru cariera militară şi creşterii calității candidaților selecționați;
- perfecționarea instrumentelor, procedurilor şi tehnicilor de promovare, recrutare şi selecție şi adaptarea acestora la realitățile mediului militar şi al pieței forței de muncă;
- dezvoltarea procedurilor de recrutare şi selecție în vederea asigurării necesarului de personal pentru constituirea/completarea forțelor ce acționează sau urmează a fi dislocate pentru îndeplinirea unor misiuni în țară sau străinătate.

Dacă opțiunea pentru o facultate sau o altă formă de învățământ postliceal, la finalizarea studiilor liceale, presupune o deliberare în care sunt implicați factori motivaționali, alegerea carierei militare implică mult curaj şi hotărâre în fața situațiilor dificile, pe care le presupune profesia de militar. Din acest motiv este important ca toți candidații să fie informați corect în legătură cu ceea ce au de făcut, cu ceea ce urmează să facă, ce îi aşteaptă în această profesie pentru a diminua posibilitatea apariției unor probleme interioare de adaptare.

În contextul schimbărilor determinate de dezideratul realizării unei armate profesioniste, selecția psihoprofesională a candidaților pentru cariera militară va cunoaşte, probabil, noi dimensiuni, urmărindu-se selecția şi orientarea acestora nu doar pentru categorii profesionale, ci şi pentru arme şi specializări militare. Selecția psihoaptitudinală pentru învățământul militar/carieră militară, care se realizează în Centrele Zonale de Selecție şi Orientare are menirea de a evalua resursa umană sub aspectul potențialului psihoaptitudinal şi motivațional şi de a o orienta spre diferite forme ale învățământului militar/carierei militare. Domeniul de investigare vizează potențialul aptitudinal general şi specific necesar pentru a răspunde obiectivelor formative ale instituțiilor militare de învățământ precum şi capacitatea de adaptare la specificul mediului militar (structura de personalitate şi motivațională) pentru a răspunde solicitărilor ulterioare, caracteristice profesiei militare. Motivația, înțeleasă ca interes, dispoziție şi comportamente orientate în direcția reuşitei în instituția militară/carieră militară este evaluată prin câteva elemente principale: motive, context decizional, interese, aspirații şi planificarea carierei, realismul şi maturitatea opțiunii, capacitatea de autoapreciere a disponibilităților personale etc.

Termenul *carieră* este folosit, de regulă, pentru a desemna mişcarea ascendentă a individului într-un domeniu de activitate, concomitent cu creşterea responsabilităților, prestigiului, puterii şi remunerației. Din punct de vedere subiectiv, cariera reprezintă cadrul în care individul îşi percepe viața în totalitatea ei şi interpretează evenimentele prin care trece, acțiunile pe care le întreprinde şi calitățile personale.

Cariera militară încă mai reprezintă o atracție pentru mulți tineri care-şi doresc un loc de muncă sigur, care să le ofere atât satisfacții materiale, cât şi morale. Cei care vor să aibă o carieră militară au două opțiuni: fie să se înroleze ca voluntar, fie să urmeze cursurile militare de specialitate. Dacă vor opta pentru cea de-a doua variantă, tinerii se pot înscrie la licee, şcoli sau academii. Au trecut vremurile în care tinerii se plângeau că trebuie să facă armata. Salariul bun şi slujba sigură sunt doar două dintre motivele care stau

la baza deciziei multor absolvenți de liceu şi chiar de facultate de a alege cariera militară.

Ministerul Apărării desfăşoară o campanie destul de susținută de promovare a profesiei militare, prin care încearcă să profesionalizeze sistemul.

La 1 ianuarie 2008 s-a împlinit un an de când Ministerul Apărării a trecut la o armată bazată pe voluntariat, primul an în care Armata României a fost complet profesionalizată.

Noile cerințe militare au condus la schimbarea atitudinilor, valorilor şi comportamentului membrilor forțelor armate. Schimbările care s-au produs în societate, cum ar fi atitudinea opiniei publice față de militari, relațiile cu mass-media, numărul mare de civili, rolul femeilor în structurile forțelor armate, împreună cu schimbările din mediul de securitate internațional au condus la redefinirea misiunilor forțelor armate şi a structurii acestora.

În termeni generali „profesionist" este utilizat de cele mai multe ori pentru a descrie armatele de voluntari (diferite de cele cu recruți), iar cele mai multe dezbateri asupra profesionalizării forțelor armate sunt în ceea ce priveşte elementele descriptive şi cele normative.

În țara noastră, profesionalizarea armatei a fost un proces conceput în urmă cu mai mulți ani, concomitent cu aderarea României la structurile Alianței Nord-Atlantice. La baza acestei opțiuni au stat multe considerente, dar, în principal, participarea tot mai crescută a unor structuri şi contingente militare româneşti la operații şi misiuni internaționale, care impunea existența unui mare număr de militari profesionişti, temeinic pregătiți şi cu deprinderi practice solide, capabili să acționeze în aceleaşi condiții şi standarde ca şi militarii din țările aliate sau partenere. La luarea deciziei de profesionalizare au contribuit şi unele considerente demografice, precum şi cele legate de iminența aderării României la Uniunea Europeană care urma să ridice barierele de circulație a cetățenilor români în aproape tot spațiul european. Profesionalizarea, abordată numai ca utilizare a militarilor voluntari, a fost un proces de durată, iar Forțele Navale au fost prima categorie de forțe în care serviciul militar obligatoriu a fost eliminat încă de la finele anului 2004. Au urmat, apoi, Forțele Aeriene şi apoi Forțele Terestre. 1 ianuarie 2007 este considerat „momentul zero" pentru Armata României, întrucât este data de la care s-a bazat exclusiv pe serviciile militarilor profesionişti, de la nivelul funcțiilor de comandă până la cel al funcțiilor de execuție.

La tinerii militari profesionişti este de remarcat hotărârea de a-şi clădi o carieră în armată şi de a parcurge perioadele de instrucție, deloc uşoare, atât prin prisma conținutului, cât şi a desprinderii de familie şi de modul de viață anterior.

Selecția profesională se desfăşoară în instituții specializate, centrele zonale de selecție şi orientare, şi permite alegerea candidaților care corespund din punct de vedere fizic, psihic şi moral cerințelor impuse de specialişti pentru a deveni militari profesionişti.

Deoarece *calitatea* componentei umane joacă un rol important, sistemul de selecție a candidaților s-a desfăşurat prin probe diferite, fiecare având caracter eliminatoriu: testare psihologică, testare a potențialului fizic şi interviu final de evaluare. Candidații care au promovat probele au fost ierarhizați pe unități militare şi arme în funcție de media obținută şi opțiunile individuale. Ei au fost fie admişi pentru seria de pregătire pentru care s-a organizat selecția, fie admişi în aşteptare pentru seriile de pregătire următoare.

Pregătirea soldaților voluntari destinați încadrării structurilor armatei a fost organizată în două serii: prima în martie - aprilie, iar cea de-a doua în septembrie 2007, în sistem centralizat, în baze şi centre de instrucție, pe parcursul a două module pentru fiecare serie. Primul modul este menit să asigure tinerilor cunoştințele şi deprinderile militare cu caracter general şi este adresat doar candidaților care nu au îndeplinit anterior stagiul militar. Cel de-al doilea este orientat pe specificul activităților pe care militarii le vor îndeplini în unitățile pentru care au optat.

Pentru anul 2008, Ministerul Apărării a desfăşurat prin birourile informare-recrutare din cadrul centrelor militare județene, zonale şi de sector, până la 7 ianuarie, activitatea de recutare a tinerilor candidați pentru profesia de soldat şi gradat voluntar pentru unități din Forțele terestre, aeriene şi navale, pentru prima serie de pregătire. Pe lângă oferta unităților de învățământ militar, tinerii care vor să urmeze o carieră în armată au acum la dispoziție un nou corp de personal militar, format din soldați şi gradați voluntari. Modul în care soldații şi gradații voluntari acționează în teatrele de operații, alături de militari din țările aliate şi partenere, este adevărata carte de vizită a Armatei României. Conform cerințelor NATO, țara noastră trebuie, până în 2015, să definitiveze procesul de profesionalizare.

Sociologii sunt de părere că dorința tinerilor de a profesa în armată are legatură directă cu faptul că au încredere în această instituție a statului. Un alt motiv pentru care este aleasă cariera militară este faptul că această profesie îi conferă celui care o practică respect din partea semenilor. Dar motivul principal pentru care tinerii aleg să intre în rândul cadrelor militare are legatură directă cu salarizarea şi cu siguranța locului de muncă, la care se adaugă alte avantaje care nu sunt de neglijat.

BIBLIOGRAFIE

TOFFLER Alvin, *Future Shock*, Bantam Book, New York, 1990;

*** *Raportul de ţară prezentat de ministrul educaţiei şi cercetării, la Conferinţa Europeană a miniştrilor educaţiei*, Berlin, 2003;

*** *Strategia învăţământului superior românesc pe perioada 2002-2010*, Ministerul Educaţiei şi Cercetării, Bucureşti, 2002;

*** *Hotărârea nr. 606/2005, privind organizarea programelor de studii universitare în instituţiile militare de învăţământ superior din subordinea Ministerului Apărării*, Guvernul României, Bucureşti, 2005;

*** *Concepţia de formare, dezvoltare profesională şi utilizare a ofiţerilor în Armata României*, Ministerul Apărării, Bucureşti, 2004.

CONSIDERAȚII PRIVIND POSIBILITĂȚILE DE OPTIMIZARE A MANAGEMENTULUI INFORMAȚIEI ÎN SITUAȚII DE URGENȚĂ

ASSESSMENT ON HOW TO IMPROVE THE INFORMATION MANAGEMENT DURING EMERGENCY SITUATIONS

Cdor.drd. Dorinel ALEXANDRESCU*
Inspectoratul General pentru Situații de Urgență

Desfăşurarea cu succes a acțiunilor în situații de urgență depinde de modul de asigurare informațională a managementului în situații de urgență şi de posibilitățile de optimizare a acestuia.

The successful development of specific activities during emergency situations relies on the informational support for the emergency situations management and on the possibilities to improve it.

Cuvinte cheie: tehnică, dezastre, fluxuri, informații, comunicarea.
Keywords: *tehnique, disasters, flows, pieces of information, communication.*

Optimizarea managementului informației în situații de urgență necesită desfăşurarea oportună a unei mulțimi de activități informaționale, decizionale, de conducere şi coordonare executate de personal cu pregătire de specialitate corespunzătoare şi cu o dotare tehnică modernă.

Fiecare dintre activități, ca şi dotarea cu tehnică specifică, se pot constitui ca factori de succes sau ca element critic ce afectează răspunsul în situații de urgență.

Dotarea cu tehnică modernă pentru managementul informațional – decizional şi pentru intervenția în situații de urgență constituie principalul factor obiectiv care trebuie asigurat, fără de care orice acțiune, oricât de bine ar fi condusă şi coordonată, nu se încheie cu succesul scontat din cauza potențialului scăzut de intervenție în situații specifice.

* e-mail: *alexandrescudorinel@yahoo.com*

Ceilalţi factori, deşi foarte importanți, sunt în general subiectivi, pentru că ei depind de pregătirea, experiența, capacitatea organizatorică, informațională şi decizională a oamenilor, precum şi de deprinderile şi abilitățile lor de conducere şi de coordonare a acțiunilor. De aceea, personalul implicat în managementul situațiilor de urgență trebuie să posede o înaltă cultură generală şi de specialitate, să fie foarte bine documentat, să dovedească curaj şi inițiativă personală în rezolvarea sarcinilor, să fie un foarte bun cunoscător al mijloacelor tehnice la dispoziție şi să aibă experiență în desfăşurarea în timp scurt şi cu eficiență maximă a proceselor informaționale şi decizionale.

Ca urmare, se apreciază că majoritatea elementelor critice ale managementului situațiilor de urgență sunt în domeniul informațional. Stabilirea corectă a categoriilor de informații necesare, a volumului şi calității acestora, precum şi a fluxurilor şi circuitelor informaționale pentru vehicularea lor constituie, poate, cel mai important element critic cu implicații deosebite asupra procesului decizional, conducerii şi coordonării acțiunii în situații de urgență. Ca şi în domeniul militar, trebuie stabilite cererile de informații critice pentru fiecare tip de situație de urgență.

Referirea la *informație* are în vedere:

- datele despre unele variabile, obținute prin măsurători cu aparatură specială, privind riscurile potențiale în situații de urgență, transmiterea lor la centrele de prelucrare şi transformarea lor în informații;
- informațiile, rezultate din datele care au fost organizate şi structurate într-un anumit fel, plasate într-un context concret şi având un înțeles precis determinat, precum şi orice ştire (comunicare) despre situații, evenimente, fapte sau lucruri care înlătură o anumită incertitudine;
- cunoaşterea, rezultată din sintetizarea şi esențializarea informațiilor, devenind din ce în ce mai mult baza şi principiile care determină, în cazul situațiilor de urgență, activitatea de management;
- înțelegerea presupune aprofundarea informațiilor şi fructificarea rațională a cunoştințelor, în vederea desfăşurării optime a activităților de management, cu precădere a proceselor informațional-decizionale şi de conducere a acțiunilor.

Principalele *elemente critice* în domeniul informațional se referă la:

- inexistența unor proceduri standard de operare cu informațiile în situații de urgență, diferențiate pe niveluri ierarhice de management;
- tipizarea în mică măsură a categoriilor de informații şi conținutului acestora în documentele informaționale, neadaptarea formularelor şi a informațiilor acestora pentru utilizarea lor în condițiile folosirii tehnologiei informației;

- dezvoltarea insuficientă a rețelei de calculatoare la nivel național pentru managementul situațiilor de urgență, structura incompletă a bazelor de date la unele inspectorate şi lipsa interconectării acestora prin mijloacele de comunicații;
- automatizarea în mică măsură a proceselor informațional – decizionale şi menținerea prelucrării manuale, cu randament scăzut, a informațiilor, ceea ce creşte timpul pentru luarea deciziei, planificarea acțiunilor şi transmiterea ordinelor;
- măsuri limitate pentru asigurarea autenticității, oportunității şi securității informațiilor;
- insuficiența surselor de informații cu funcționare în timp real dispuse convenabil, în funcție de stările de pericol prognozate, pe întregul teritoriu național;
- condiții insuficiente pentru transmiterea oportună a informațiilor necesare despre situațiile de urgență la organele administrative de stat implicate, precum şi la instituțiile pentru apărare şi ordine publică (Ministerul Apărării, statele majore ale categoriilor de forțe, jandarmi, poliție);
- nerealizarea unui schimb continuu de informații, din orice punct de pe teritoriu, cu spitalele şi alte formațiuni medicale implicate în evacuarea şi tratamentul răniților rezultați din situațiile de urgență;
- informații discontinui despre asigurarea logistică pe timpul acțiunii în situații de urgență;
- comunicarea cu publicul se realizează mai greu pe timpul intervenției.

Este necesară o temeinică asigurare informațională a managementului în situații de urgență, aceasta constituind o premisă principală pentru desfăşurarea cu succes a acțiunilor de intervenție.

Comunicarea în situații de urgență are un rol important în preîntâmpinarea aspectelor neaşteptate ale comportamentului uman, care apar la indivizi, grupuri sau comunități, cum ar fi: solicitări pentru asistență nejustificată; comportament al grupurilor dezorganizate; mită şi fraudă; relații speciale; restricții nejustificate; simptome fizice inexplicabile.

O practică a comunicării, necorespunzătoare pentru situații de urgență, poate atrage din partea populației un răspuns negativ. Câteva dintre elementele care pot conduce la astfel de reacții constau în: mesaje din diverse surse; informații publicate prea târziu în raport cu desfăşurarea evenimentelor; recomandări către public fără baze reale; necoerența zvonurilor, miturilor sau previziunilor; purtători de cuvânt cu comportament necorespunzător; exprimarea publică a divergențelor între membrii organizațiilor de răspuns în situații de urgență.

Toate aceste elemente pot duce la apariția unor situații negative, cu care organizațiile de răspuns în situații de urgență se pot confrunta şi se referă la: resurse limitate în raport cu cererile populației afectate; lipsa încrederii în recomandările şi acțiunile oficiale; oportuniști care profită de situația creată; creşterea mortalității şi afecțiunilor; supralicitarea necesarului de resurse.

Comunicarea eficientă poate reduce aceste tendințe şi poate preveni reacția negativă, prin: realizarea de planuri de comunicare viabile; furnizarea de informații în premieră; exprimarea îngrijorării şi solidarității; afişarea competenței şi responsabilității; acceptarea deschiderii şi onestității; loialitate față de acțiunile de răspuns şi restabilire; aplicarea principiilor comunicării de urgență mesajelor transmise.

În situații de urgență, cei afectați se simt îndreptățiți să întreprindă acțiuni în sensul reducerii panicii şi a victimizării. Mesajele de îndemn la acțiune şi comportament adecvat pot realiza sentimentul că se poate face ceva pentru a îmbunătăți situația şi a nu deveni victime pasive ale amenințării.

Modul în care membrii unei comunități afectate recepționează informația şi reacționează la aceasta pe timpul unei situații de urgență este diferit de situațiile obişnuite. Cercetările în acest domeniu arată că, din punct de vedere al principiilor psihologice ale comunicării, indivizii sau grupurile pot exagera răspunsul în cadrul procesului de comunicare şi se pot întoarce la modalități rudimentare de acțiune cauzate în mare parte de impactul psihic al pericolului asupra acestora.

De asemenea, relatările din mass-media afectează direct răspunsul audienței în cadrul situațiilor de urgență. Procesul de adoptare a deciziilor este cel mai afectat pe timpul situațiilor de urgență.

În condiții de stres intens şi informații necontrolate, populația afectată pierde multe dintre nuanțele importante ale mesajelor transmise în procesul de comunicare sau evită efortul de a discerne între multiplele fapte, simplificându-le pe cât posibil. Pentru a reuşi, oamenii nu încearcă o abordare analitică a procesului de elaborare a deciziilor. Ei se bazează în mare măsură pe obişnuință, tradiție, urmarea liderilor şi alte stereotipuri, clasificate ca bune sau rele.

Dacă o situație de urgență este generată pentru prima dată de o categorie de riscuri antropice, impuse sau catastrofice, procesul informațional este cu atât mai dificil de realizat.

În funcție de percepția riscului de către public, atunci când se planifică comunicarea pentru situații de urgență sunt considerate o serie de reguli menite să ridice gradul de aplicabilitate al planului de comunicare.

Mijloacele mass-media sunt una dintre sursele primare de informații în situații de urgență. Pot juca un rol critic în planificarea obiectivelor comunicării şi în determinarea eficienței acesteia. Relația cu mass-media

trebuie construită pe accesibilitate, deschidere şi respect reciproc. Fiecărui tip de media îi sunt furnizate informațiile care vin în întâmpinarea nevoilor acesteia.

Conținutul relatărilor şi al interviurilor din mass-media se stabileşte de comun acord cu reprezentanții acesteia şi conțin mesaje pozitive care sunt repetate de mai multe ori. Pentru riscurile complexe se pot furniza mass-media date şi informații detaliate pentru a preîntâmpina eventualele speculații. O relație pe termen lung cu mass-media poate asigura aceste condiții.

Pentru clarificarea mesajelor transmise este utilă folosirea de materiale grafice, de personalizare a datelor cu privire la riscuri: relatări, exemple, anecdote, care să facă informațiile tehnice uşor de recepționat. De evitat este limbajul distant, abstract, fără sentimente față de victimele situației de urgență.

Importantă este, de asemenea, confirmarea şi răspunsul în cuvinte şi cu fapte la emoțiile pe care publicul le exprimă, la anxietate, frică sau resemnare, precum şi la punctul de vedere pe care publicul îl are în evaluarea riscului. Pentru perspectiva riscului, utile sunt comparațiile de risc care nu trebuie să ignore însă ceea ce publicul percepe ca riscuri. Acțiunile care sunt în desfăşurare sau urmează a fi întreprinse totdeauna trebuie incluse în discuțiile publice.

Planurile de răspuns la urgențe trebuie să fie clare în legătură cu cine este autorizat să transmită informații, ce poate fi transmis publicului şi cum se va realiza aceasta. Rolul managerului situațiilor de urgență în informarea publicului constă în verificarea procedurilor corespunzătoare, actualitatea acestora, precum şi personalul desemnat pentru punerea în aplicare. Esențială este şi comunicarea şi coordonarea strânsă cu mass-media pentru a înțelege nevoile acesteia şi a veni în întâmpinarea lor.

Pentru a furniza informații necesare fazelor de analiză, evaluare, decizie şi planificare se realizează şi aprecierea efectelor măsurilor şi acțiunilor întreprinse.

Este important să se asigure notificarea publicului cu mesaje clare şi precise, astfel încât cetățenii să răspundă măsurilor de protecție întreprinse. Inevitabil, aceste mesaje depind de natura amenințărilor. Pentru a fi îndeplinită această funcție, sistemele de notificare trebuie să funcționeze, iar personalul să fie pregătit pentru a le utiliza.

De asemenea, utile în această fază sunt analizele de risc şi vulnerabilitate preincident, care să asigure suport pentru aplicarea celor mai eficiente măsuri de protecție şi intervenție.

Se va avea în vedere că temeinica organizare şi funcționare a activităților informaționale constituie premiza fundamentală a desfăşurării cu succes a procesului decizional. De aceea, organele decizionale trebuie să cunoască în orice moment situațiile de pericol, riscurile şi probabilitatea

apariţiei sau producerii unor situaţii de urgenţă care necesită, după caz, acţiuni de prevenire sau de lichidare a acestora.

Păstrarea datelor şi a tuturor înregistrărilor din timpul unei situaţii de urgenţă este importantă pentru cel puţin două motive. În primul rând, autorităţile responsabile trebuie să aibă posibilitatea ca oricând să se poată documenta asupra situaţiei create şi, urmare a unei analize, să înlăture greşelile apărute. Mai multe date despre evenimente oferă o imagine cât mai concludentă, care poate ajuta în multe situaţii la revizuirea planurilor de răspuns la urgenţe.

Perfecţionarea continuă şi optimizarea structurii managementului informaţiei în situaţii de urgenţă trebuie să constituie o preocupare permanentă a persoanelor de răspundere în domeniu şi să se bazeze pe evaluarea elementelor critice stabilite în procesul de analiză.

BIBLIOGRAFIE

Alexander D., *Principles of Energenex Planning and Management*, Terra Publishing, 2002.

Geantă Ştefan, *Protecţia civilă. Dimensiune a securităţii naţionale*, Editura Telegrafia Bucureşti, 2004.

Bîldea Marin, *Răspuns la urgenţe: planificare, coordonare, comunicare*, Editura Reprograph, Craiova, 2006.

Bîldea Marin, *Comunitate şi vulnerabilitate: percepţie, comunicare, reducerea riscului dezastrelor*, Editura M.I.R.A., Bucureşti, 2007.

Stan Nicolae, *Manual de protecţie civilă*, Editura M.A.I. 2005.

SISTEMUL INFORMAȚIONAL PENTRU MANAGEMENTUL INFORMAȚIEI ÎN SITUAȚII DE URGENȚĂ ŞI MODALITĂȚI DE OPTIMIZARE A ACESTUIA

THE INFORMATION SYSTEM FOR THE INFORMATION MANAGEMENT DURING EMERGENCY SITUATIONS AND HOW TO IMPROVE IT

Cdor.drd. Dorinel ALEXANDRESCU*
Inspectoratul General pentru Situații de Urgență

Un sistem informațional capabil să producă efectele dorite într-o situație de urgență poate salva vieți, bunuri sau valori incomensurabile.

An information system capable of producing proper effects during an emergency situation may save lives, goods and immeasurable values.

Cuvinte cheie: urgență, avertizare, comitete, înştiinţare, alarmare.
Keywords: *emergency, warning, committees, notification, alarming.*

Sistemul național pentru managementul situațiilor de urgență este preponderent informațional şi se bazează pe utilizarea unui număr mare de surse de informații atât specializate, cât şi voluntare, care asigură suportul informațional pentru procesele de conducere şi cele de avertizare, înştiinţare şi alarmare. Întotdeauna o situație de urgență se caracterizează printr-o necesitate informațională ridicată, care trebuie prevăzută din timp.

Sistemul informațional constituie elementul fundamental destinat pentru asigurarea oportună şi în volum complet a informațiilor necesare proceselor decizionale şi de conducere a activităților de execuție privind situațiile de urgență, precum şi pentru avertizarea, înştiinţarea şi alarmarea structurilor administrative de stat şi populației. El cuprinde personalul,

* e-mail: *alexandrescudorinel@yahoo.com*

echipamentele tehnice de culegere, transmitere, memorare şi prelucrare a datelor, structurile organizaționale şi procesele bazate pe informație, care asigură colectarea, perceperea, analiza, evaluarea, manipularea, memorarea, regăsirea, afişarea şi diseminarea informațiilor.

Categoriile de informații care circulă prin sistemul informațional şi ponderea orientativă a acestora se prezintă în fig. 1.

Se remarcă faptul că ponderea principală în activitățile informaționale (60%) o reprezintă culegerea şi prelucrarea informațiilor privind situațiile de urgență, a căror caracteristică de bază constă în desfăşurarea lor în timp real, necesitând durate de răspuns foarte mici, uneori de ordinul secundelor (cutremure), deşi distanțele dintre surse şi organele de decizie (destinatarii), precum şi între organele de decizie şi cele de execuție, pot fi uneori foarte mari (sute de km).

În cadrul sistemului de management datele şi informațiile sunt vehiculate pe circuite informaționale care au structură închisă (cu conexiune inversă) sau structură deschisă. Circuitele dintre inspectoratul general şi inspectoratele județene (municipiului Bucureşti) sau dintre inspectoratele județene şi centrele operaționale temporare sunt închise, funcționând după schema din fig. 2.

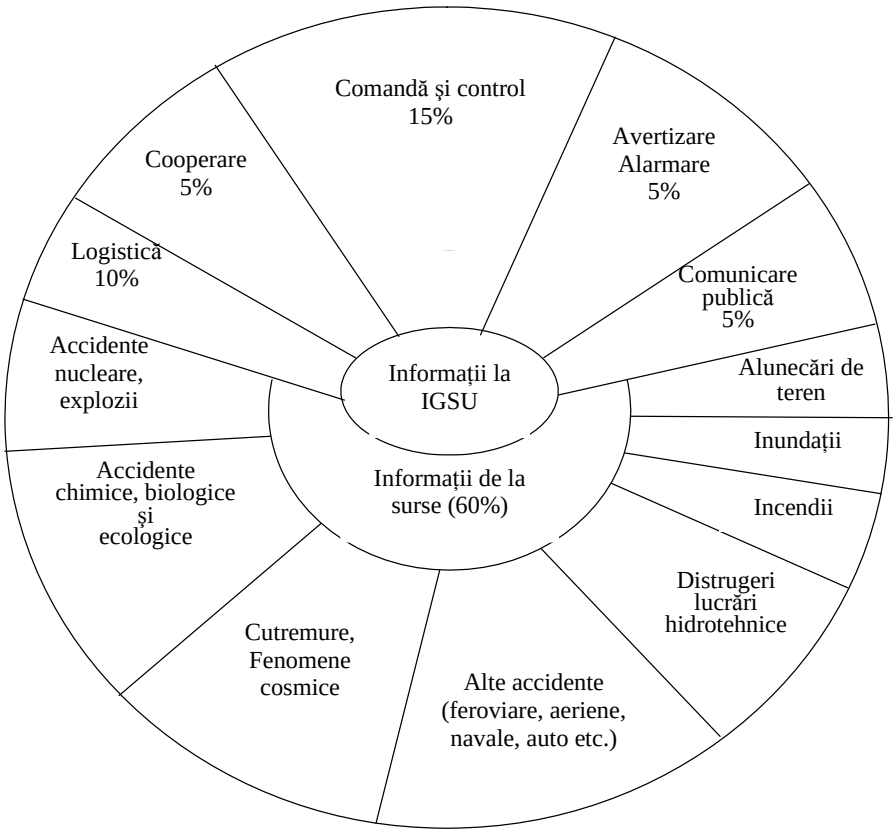

Fig. 1 *Structura şi categoriile de informații pentru management*

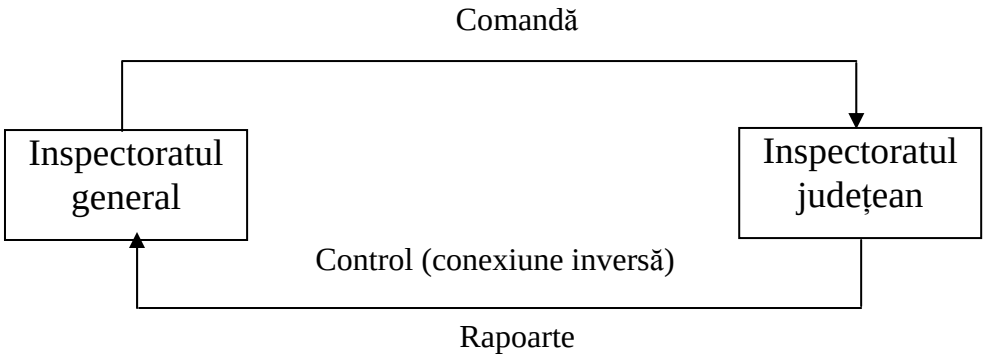

Fig. 2 *Schema circuitului informațional închis*

Circuitele informaționale deschise nu au bucle pentru conexiunea inversă, deci nu mai transmit date şi informații, aşa cum funcționează diferite puncte (surse) de monitorizare a pericolelor de pe teritoriu (cutremur, accident nuclear, accident chimic etc.).

Ansamblul tuturor circuitelor informaționale închise şi deschise cu canalele de legătură aferente şi punctele de prelucrare a informațiilor constituie rețeaua informațională a Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență. Datorită importanței deosebite a organelor centrale şi locale implicate în activitățile de management şi distanțelor relativ mari dintre acestea, canalele de legătură (telefonie, facsimil, date) sunt asigurate de către Serviciul de Telecomunicații Speciale, Romtelecom sau prin rețeaua internă a Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, precum şi prin radio cu mijloace existente la inspectorate.

Volumul foarte mare de date şi informații care trebuie transmise şi prelucrate în timp foarte scurt necesită informatizarea amplă a proceselor informaționale la nivelul structurilor tuturor inspectoratelor pentru situații de urgență (în principal la centrele operaționale). De aceea, elementul de bază al sistemului informațional este constituit din rețeaua de calculatoare distribuită, echipată cu sisteme de calcul, aparatură şi canale de transmitere date, echipamente de securizare, baze de date relaționale interconectate şi pachete de programe specializate, capabile să memoreze, gestioneze şi prelucreze toate fluxurile de informații necesare pentru managementul situațiilor de urgență.

Rețeaua de calculatoare a sistemului informațional constituită pentru funcționarea în timp real are o extindere largă, încorporând organele operaționale ale inspectoratelor pentru situații de urgență şi sursele de informații asupra pericolelor potențiale.

Structura de principiu a rețelei de calculatoare distribuite se prezintă în fig. 3.

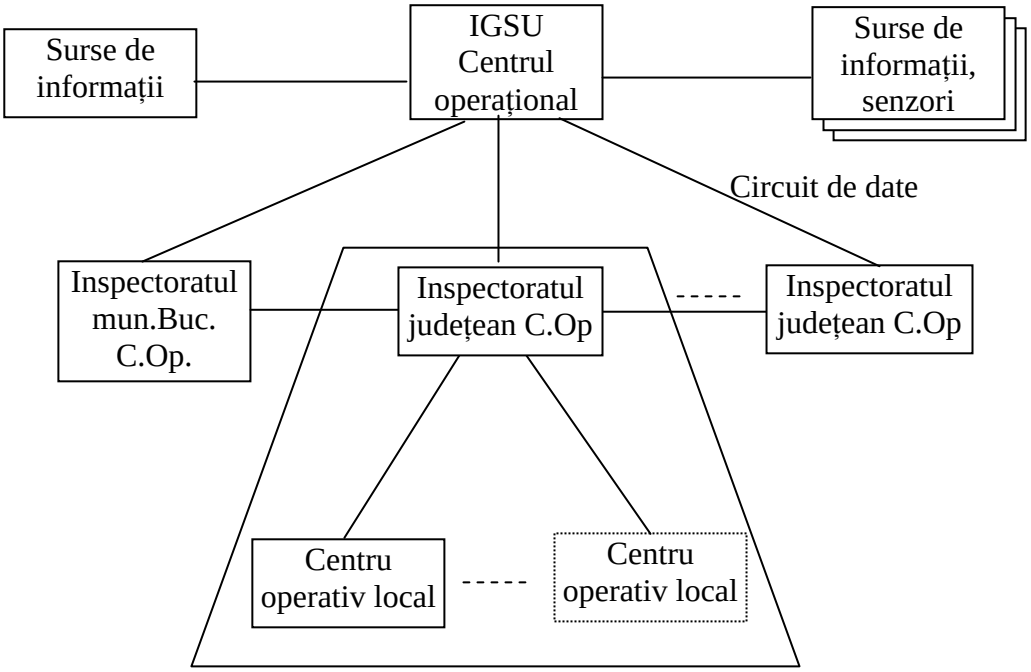

Fig. 3 *Structura de principiu a rețelei de calculatoare*

Pentru eficientizarea activităților de intervenție în situații de urgență o mare importanță are prelucrarea în timp foarte scurt a informațiilor primite şi introducerea lor în procesul decizional în vederea luării tuturor măsurilor pentru lichidarea situației de urgență create.

Măsurile care trebuie adoptate sunt ierarhizate. Ele încep de la eşaloanele ierarhice inferioare în zona cărora s-a produs pericolul, care iau măsuri imediate, prin utilizarea forțelor de intervenție proprii şi, concomitent raportează (informează) eşaloanelor superioare care adoptă măsuri de sprijin în concordanță cu pericolul creat şi urmările lui.

Fluxurile informaționale pentru managementul situațiilor de urgență sunt organizate distinct pentru comitetele cu atribuții în situații de urgență compuse din organe ale administrației de stat centrale şi locale, precum şi pentru structurile permanente ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU) şi ale inspectoratelor județene (municipiul Bucureşti). Primele sunt activate pe timpul funcționării comitetului național şi a comitetelor județene (municipiul București) şi locale pentru situații de urgență şi folosesc echipamente de comunicații şi de transmitere a datelor existente la ministere (organe centrale), la prefecturi şi localități. Celelalte sunt structurate şi funcționează permanent conform cerințelor informaționale decizionale ale IGSU şi structurilor subordonate acestuia, astfel ca timpul de răspuns la urgențe să fie minimizat.

Optimizarea fluxurilor informaţionale trebuie realizată astfel încât acestea să ajungă la organele de specialitate ale IGSU şi ale inspectoratelor judeţene (municipiul Bucureşti) în volum complet, cu autenticitatea necesară şi cu formatul standard stabilit (mesaje tipizate), astfel ca acestea să poată fi analizate şi prelucrate automatizat sau manual în timp oportun, pentru a putea fi diseminate conform necesităţilor de comandă şi control, precum şi celor de avertizare, înştiinţare şi alarmare.

Informaţiile de la surse au scopul să identifice probabilitatea apariţiei sau apariţia unor dezastre (un hazard la nivelul societăţii, cu morţi, răniţi şi distrugeri), ce se produce atunci când mediul social şi cel construit sunt distruse în măsura în care resursele sistemului social naţional sunt depăşite şi acesta este incapabil să-şi îndeplinească funcţiile uzuale.

Anumite categorii de dezastre, cum sunt cele naturale (cutremure, inundaţii, fenomene cosmice etc.), accidentele nucleare, chimice, ecologice şi biologice necesită o monitorizare permanentă, ziua şi noaptea, şi presupune transmiterea continuă de mesaje la centrele operaţionale privind nivelul pericolelor.

Monitorizarea se poate realiza fie pe circuite informaţionale deschise asupra cărora nu se poate interveni de la destinatari, fie pe circuite informaţionale închise, a căror funcţionare poate fi reglată în limite prestabilite prin folosirea canalului de conexiune inversă.

În principiu, orice mesaj privind intervenţia în situaţii de urgenţă trebuie să fie confirmat de cel puţin două surse sau trebuie să fie transmis de persoane oficiale recunoscute, pentru a se evita intervenţia la apeluri false care aduc prejudicii grave şi necesită angajarea de forţe, uneori cu costuri ridicate.

Importanţa informaţiilor primite de la surse depinde şi de timpul în care sunt primite în raport cu evenimentul precis, adică înainte, pe timpul sau după producerea acestuia, în funcţie de care se pot lua măsuri de prevenire, pregătire sau de răspuns la situaţia creată.

Alarmarea trebuie să fie oportună, autentică, stabilă şi să asigure în bune condiţii prevenirea populaţiei şi a salariaţilor.

Sisteme de alertare pentru majoritatea tipurilor de risc care se produc rapid sunt primordiale şi pot salva multe vieţi. Furnizând, unei comunităţi vulnerabile, o notificare adecvată în situaţii de urgenţă, aceasta se poate evacua rapid sau se pot lua măsuri de protecţie.

O acţiune bine coordonată de pregătire pentru situaţii de urgenţă şi un sistem eficient de răspuns sunt condiţii esenţiale pentru orice plan de pregătire pentru situaţii de urgenţă. Trebuie organizată o coordonare orizontală (între ministere şi alte structuri guvernamentale) şi una verticală (între autorităţile centrale şi locale) pentru ca un sistem prestabilit să poată fi activat imediat, la capacitate maximă.

BIBLIOGRAFIE

Alexander D., *Principles of Energenex Planning and Management*, Terra Publishing, 2002.

Geantă Ştefan, *Protecţia civilă. Dimensiune a securităţii naţionale*, Editura Telegrafia Bucureşti, 2004.

Bîldea Marin, *Răspuns la urgenţe: planificare. coordonare, comunicare*, Editura Reprograph, Craiova, 2006.

Bîldea Marin, *Comunitate şi vulnerabilitate: percepţie, comunicare, reducerea riscului dezastrelor*, Editura M.I.R.A., Bucureşti, 2007.

Stan Nicolae, *Manual de protecţie civilă*, Editura M.A.I. 2005.

CUMULUL DE FUNCȚII ÎN ROMÂNIA

PLURALITY OF OFFICES IN ROMANIA

Lect.univ.dr. Cosmin CERNAT*
Academia de Poliție "Alexandru Ioan Cuza"

Cumulul de funcții este acea situație de fapt, în care un salariat poate ocupa două sau mai multe funcții plătite la angajatori diferiți sau chiar la acelaşi angajator.

Cumulul de funcții este o expresie a principiului dreptului la muncă, în baza căruia orice persoană fizică poate dispune în mod liber, în condițiile legii, dacă să muncească sau nu şi cât să muncească.

Pentru protejarea intereselor generale ale societății sau cele personale ale salariatului, legiuitorul impune anumite limite în ceea ce priveşte cumulul de funcții, considerate în legislația română de specialitate incompatibilități privind cumulul de funcții.

The plurality of offices represents a particular situation in which an employee may occupy two or more positions paid either by different employers on even by the same employer.

The plurality of offices represents the very principle rendered by the right to employment that stipulates the fact that any person is entitled to perform in his/her spare time any kind of labour and to choose in the same time when, where and how much to work.

In order to protect the general interests of the society and of employee, lawmakers have imposed certain limits regarding the plurality of offices, which are considered incompabilites of the plurality of offices.

Cuvinte cheie: cumul, funcție, drepturi administrative, salariați, protecția muncii.

Keywords: *plurality, offices, administrative rights, employee, labour protection.*

O problemă deosebită se ridică pe timpul desfăşurării raporturilor juridice de muncă respectiv de serviciu, cu privire la cumulul de funcții.

Deseori angajatul, din dorința de a-şi spori veniturile, este tentat să presteze muncă salariată peste durata normală a timpului de muncă, desfăşurând ore suplimentare sau deținând mai multe locuri de muncă, cumulând astfel mai multe funcții.

* Tel. *0723.64.62.70*

În acest sens mi-am propus să prezint o serie de aspecte de drept şi de fapt ce au legătură cu cumulul de funcţii, pornind de la prezentarea termenilor de „funcţie”, „meserie”, „profesie” şi „cumul de funcţii”.

Funcţia[1] reprezintă expresia sintetică şi generalizată a ansamblului de atribuţii şi sarcini de serviciu, corespunzătoare unei anumite specialităţi, profesii sau activităţi de profil administrativ sau de specialitate (tehnic, economic, juridic, artistic, didactic, de cercetare, medical ş.a.).

Astfel, una dintre clauzele esenţiale ale contractului individual de muncă este felul muncii, exprimat tocmai prin funcţie, meserie sau ocupaţie ce urmează a fi exercitată de cel în cauză.

Pentru o mai bună clarificare a sensului noţiunii de „funcţie” se impune diferenţierea acesteia de următoarele noţiuni: ocupaţie, meserie, profesie[2].

Ocupaţia este activitatea utilă, aducătoare de venit (în bani sau natură), pe care o desfăşoară o persoană în mod obişnuit, într-o unitate economico-socială şi care constituie pentru aceasta sursă de existenţă. Ocupaţia este, deci, proprie persoanelor active, care practică o activitate recunoscută de societate ca utilă pentru sine şi semenii săi. Ocupaţia unei persoane poate fi exprimată prin: funcţia sau meseria exercitată de acesta.

Funcţia este activitatea desfăşurată de o persoană într-o ierarhie funcţională de conducere sau execuţie.

Meseria este complexul de cunoştinţe obţinute prin şcolarizare şi prin practică, necesare pentru executarea anumitor operaţii de transformare şi prelucrare a obiectelor muncii, sau pentru prestarea anumitor servicii. Pentru definirea corectă a noţiunii de ocupaţie şi evitarea confuziei, este necesar să se definească şi noţiunea de **profesie**, care, în unele cazuri, poate fi şi ocupaţie, iar în altele nu.

Deci, profesia este specialitatea (calificarea) obţinută prin studii, iar ocupaţia este specialitatea (calificarea) exercitată efectiv la locul de muncă.

Potrivit dicţionarului de drept al muncii, prin „cumul de funcţii” înţelege însă acea situaţie în care, una şi aceeaşi persoană fizică este concomitent încadrată în muncă pe baza a două sau mai multe contracte individuale de muncă şi/sau convenţii civile de prestări servicii.

Codul muncii însă, atunci când se referă la „cumul”, are în vedere doar acea situaţie în care activitatea este desfăşurată în baza unui contract

[1] Şerban Beligrădeanu, Ion Traian Ştefănescu, *Dicţionar de drept al muncii*, Editura Lumina Lex, 1997, p.78.

[2] Elaborarea noii clasificări a ocupaţiilor din România(COR) a avut ca obiectiv prioritar alinierea la standardele internaţionale elaborate de Comunitatea Europeană (ISCO-88-COM) şi ONU(ISCO-88), asigurându-se transparenţa informaţiei economico-sociale în domeniul resurselor şi utilizării forţei de muncă.

individual de muncă, indiferent de timpul lui (pe durată determinată, nedeterminată sau cu timp parțial).

Ca expresie a libertății muncii, art. 35 din Codul Muncii consacră regula potrivit căreia, în principiu, orice persoană poate cumula mai multe funcții beneficiind pentru fiecare dintre acestea de un salariau corespunzător.

Având în vedere principiul general al libertății contractuale, precum şi principiul special al neîngrădirii dreptului la muncă şi al libertății muncii, rezultă că poate exista cumulul funcții chiar la acelaşi angajator, prin încheierea unor contracte de muncă distincte.[3]

Se naşte totuşi întrebarea: „Clauza de neconcurență nu reprezintă oare o limitare a cumulului de funcții pe timpul desfăşurării raportului juridic de muncă?"

Astfel, art. 21 alin. 1 din Codul Muncii prevede ca la încheierea contractului individual de munca sau pe parcursul executării acestuia, părțile pot negocia şi cuprinde în contract de clauza de neconcurență prin care salariatul să fie obligat ca după încetarea contractului să nu presteze în interes propriu sau al unui terț, o activitate care se află în concurență cu cea prestată la angajatorul său, în schimbul unei indemnizații de neconcurență lunare pe care angajatorul se obligă să o plătească pe toată perioada de neconcurență.

Din art. 23 al aceleiaşi reglementări rezultă totuşi că această clauză nu poate avea ca efect interzicerea în mod absolut a exercitării profesiei salariatului sau specializării pe care acesta o deține. Aşadar, împotriva salariatului nu operează o limitare absolută, ci una parțială, doar cu privire la acele activități ce s-ar afla în concurență cu cea desfăşurată de angajator, limitare ce este compensată cu o indemnizație lunară ce se negociază şi care nu este de natură salarială.

De regulă, în statele cu o economie de piață dezvoltată, cumulul de funcții nu este reglementat legal; el este acceptat însă atât jurisprudențial, cât şi doctrinar.

Altfel spus, dincolo de reglementarea legală a unor incompatibilități, cumulul de funcții constituie o realitate posibilă şi firească. Aceeaşi logică permisivă generează şi trecerea persoanei dintr-o muncă dependentă (salariat sau funcționar public) într-o muncă independentă (profesiune liberală, comerciant individual) ori invers.

Cu toate acestea, în ceea ce priveşte cumulul de contracte individuale de muncă, se stabileşte în mod frecvent o anumită limitare legală însumându-se timpul necesar executării celor două sau mai multe contracte individuale de

[3] Alexandru Țiclea, *Tratat de dreptul muncii*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007, p.397 şi Alexandru Țiclea (coordonator), *Codul muncii-adnotat şi comentat*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004, p. 143.

muncă, nu trebuie să depăşească durata maximă legală zilnică (săptămânală) a timpului de muncă.[4]

Consider că nu putem invoca dreptul la muncă în contra sănătății salariatului, protecția salariatului este rațiunea de limitare a muncii. Astfel, piața, cu concursul generos al voinței salariatului, va cere munca suplimentară, mai ales din partea celor mai activi lucrători.

În această materie regula este de admisibilitate a cumulului de funcții.

Potrivit art.35 alin 1 din Codul muncii: „orice salariat are dreptul de a cumula mai multe funcții, în baza unor contracte individuale de muncă, beneficiind de salariul corespunzător pentru fiecare dintre acestea."

Aşadar, cumulul de funcții este admis pentru toate categoriile de salariați, indiferent de natura ori calitatea angajatorilor (persoane juridice sau fizice, societăți comerciale cu capital integral sau parțial de stat, regii autonome sau societăți naționale etc.) ce exercită ori nu activități de conducere sau execuție.

Este evident că un cumul de funcții poate avea loc nu numai la angajatori diferiți, ci chiar la acelaşi angajator, prin încheierea cu acesta a încă unui contract de muncă, indiferent de natura activității[5]. Dacă ar exista o interdicție impusă de lege cu privire la cumulul de funcții la acelaşi angajator, acesta s-ar opune principiului fundamental privitor la libertatea contractuală, precum şi principiului special privind neîngrădirea dreptului la muncă şi libertatea muncii prevăzut în art.41 alin. 1 din Constituție şi art. 3 din Codul muncii.

Şi totuşi, se ridică o nouă întrebare: „Cum se pot plăti două norme întregi în condițiile în care art. 111 Codul muncii spune foarte clar: durata maximă legală a timpului de muncă nu poate depăşi 48 de ore pe săptămâna, inclusiv orele suplimentare?"

Astfel, art.109 alin. 1 din Codul muncii are la bază dispozițiile constituționale prevăzute în art.41 alin. 3, de unde rezultă că durata de 8 h/zi asigură desfăşurarea în condiții obişnuite a procesului de producție, răspunzând cerințelor de ordin biologic, material, spiritual şi social al salariaților.

Repartizarea timpului de muncă în cadrul săptămânii este de regulă uniformă, de 8 h/zi, timp de 5 zile pe săptămână, cu 2 zile repaus.

În funcție de specificul unității sau al muncii prestate se poate opta şi pentru o repartizare inegală a timpului de muncă cu respectarea duratei normale a timpului de muncă.

Modul concret de stabilire a acestui program va fi negociat prin contractul colectiv de muncă la nivelul angajatorului respectiv, iar în absența acestuia, prin regulament intern.

---

[4] G. Vachet, *Guide juridique*, Dalloz, Paris, 2002, p. 162.

[5] Alexandru Țiclea, Luminița Dima, *Regimul juridic al raporturilor de muncă în reglementarea noului Cod al muncii*, Partea I, din pandectele Române, nr. 2/2003, p.254.

Prevederile Codului Muncii fiind lacunare şi confuze în ceea ce priveşte durata maximă a timpului de muncă pe săptămână, neprecizându-se în mod concret dacă această limită este valabilă şi în cazul cumulului de funcţii sau art. 111 din Codul Muncii, are în vedere timpul de lucru în temeiul unui singur contract individual de muncă.

Potrivit dispozițiilor Codului Muncii, cu privire la durata timpului de muncă, se referă la obligațiile ce reies din raporturile de muncă dintre un angajator şi un angajat.

Ca un punct de vedere propriu, asta înseamnă că poți încheia mai multe contracte individuale de muncă la un angajator, dar durata timpului de muncă să nu depăşească limita legală inclusiv orele suplimentare de muncă (48h/săptămână) dar să se respecte şi durata concediilor, repausurilor (zilnice, săptămânale etc.).

Totuşi, dacă un individ se angajează la mai mulți angajatori atunci nimic nu-l opreşte să lucreze 20 de ore pe zi (se aplică principiul libertății muncii). Ne punem astfel problema existenței unui abuz din partea angajatorilor care, prin invocarea respectării de fiecare în parte a prevederilor legale în materia timpului de muncă, ajung să-şi exploateze angajatul cumulard.

Astfel, o persoană poate să dețină funcții cu norma întreagă la doi angajatori (ex. când persoana lucrează schimbul I la un angajator şi în schimbul II la altul).

Consider că este imperios necesar ca legiuitorul să intervină cu o reglementare care să acopere acest vid legislativ care temperează elanul de muncă al individului contemporan orientat numai pe procurarea de mijloace financiare, elan ce uneori se dovedeşte a fi ucigător.

Există totuşi o diferență între voința angajatorului de a-l obliga pe angajat să lucreze munca suplimentară şi dreptul salariatului de a decide asupra programului său. Totuşi în contractul individual de muncă există obligația angajatului de a informa angajatorul asupra celorlalte job-uri. Aici poate interveni angajatorul şi poate observa dacă un angajat nu-şi îndeplineşte obligațiile datorită overload-ului.

Cumulul de funcții se realizează prin încheierea unor contracte individuale de muncă cu timp parțial, astfel încât să fie satisfăcută cerința instituită de art.131 alin.1 din Codul Muncii, adică timpul de odihnă între două zile de muncă să fie de minimum 12 ore consecutiv[6].

O altă problemă ce apare în condițiile cumulului de funcții este aceea a *concediului de odihnă.*

[6] Oana Cazan, *Din practica Ministerului Muncii, Solidarității Sociale şi Familiei - întrebări şi răspunsuri,* în Revista română de dreptul muncii, nr. 1/2004, p.598.

Concediul de odihnă este una dintre formele timpului liber a cărui necesitate rezulta din conţinutul dispoziţiilor legale care îl reglementează cât şi din practica raporturilor sociale de muncă. Influenţa sa pozitivă asupra sănătăţii salariatului, posibilităţile respective pe care le oferă, rolul său de factor esenţial în creşterea randamentului muncii, avantajele ce decurg din plata indemnizaţiei cuvenite, pun în lumină importanţa lui.

Dreptul la concediul de odihnă este un drept garantat tuturor salariaţilor.

Totuşi, în condiţii cumulului de funcţii, părerile sunt împărţite în mai multe direcţii:

1. Salariaţii cumularzi au dreptul la concediu de odihnă plătit corespunzător fiecăruia dintre contractele individuale de muncă în care sunt parte[7].

2. Salariaţii cumularzi au dreptul la concediu de odihnă plătit numai de la angajatorul la care au funcţie de bază. Angajatorul la care sunt încadraţi prin cumul le va acorda numai concediu fără plată pentru zilele de concediu de odihnă acordate de celălalt salariat[8].

3. În cazul în care salariatul este încadrat prin cumulul cu jumătate de normă la două unităţi, el va beneficia de concediu la ambele unităţi proporţional cu timpul lucrat[9].

Totuşi, ce se va întâmpla în situaţia în care concediile de odihnă nu coincid la cei doi angajatori?

Aşa cum am precizat mai sus, concediul de odihnă reprezintă un factor esenţial atât în creşterea randamentului muncii, cât şi în ceea ce priveşte sănătatea şi protecţia salariatului iar în eventualitatea în care concediile la cei doi angajatori nu sunt simultane, consider că se încalcă dispoziţiile din Codul Muncii care garantează acest drept. Cu atât mai mult, cred că angajatorul la care salariatul continuă activitatea nu are legitimare de a-l sancţiona pe acesta sub pretextul că nu-şi desfăşoară munca la parametrii pentru care s-a obligat salariatul prin contract.

Unele discuţii se impun şi cu privire la alegerea „funcţiei de bază”.

Potrivit art. 35 alin. 3 din Codul Muncii, „ salariaţii care cumulează mai multe funcţii sunt obligaţi să declare fiecărui angajator locul unde exercită funcţia pe care o consideră de bază”.

Nu este vorba despre un loc propriu-zis ci tot despre un angajator, persoană fizică sau juridică, de o unitate în sens general.

---

[7] Alexandru Ţiclea, *Tratat de dreptul muncii*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007, p.598.

[8] Nicolae Voiculescu, *Dreptul muncii. Reglementări interne şi comunitare*, Editura Rosetti, Bucureşti, 2003, p.147.

[9] Ştefan Constantin, *Acordarea concediului de odihnă*, în Raporturi de muncă nr.4/2003, Editura Tribuna Economică, Bucureşti, 2005, p. 19.

Aşadar, salariaţii care cumulează mai multe funcţii au obligaţia să declare fiecărui angajator locul unde exercită funcţia pe care o consideră de bază. Alegerea angajatorului unde se exercită funcţia de bază nu este un act discreţionar al salariatului, ci este necesar şi consimţământul angajatorului unde se află acel loc de muncă. Numai după ce s-a convenit astfel se face comunicarea şi către ceilalţi angajatori.

Trebuie să precizăm că este necesar consimţământul angajatorului având în vedere că acesta îi asigură exclusiv salariatului cumulard unele drepturi, cum ar fi: acordarea tichetelor de masă sau completarea carnetului de muncă (o serie de informaţii privind raportul juridic de muncă în registru general de evidenţă a salariaţilor).

S-a decis în mod corect că schimbarea funcţiei de bază de la un angajator la altul nu are semnificaţia juridică a unei încetări a contractului individual de muncă al salariatului cu primul său angajator.

Angajatorul la care se exercită funcţia de bază, realizează următoarele activităţi:

1. reţine şi virează impozitul pe veniturile din salariul la bugetul de stat;
2. calculează şi virează lunar contribuţia de asigurări sociale pe care o datorează bugetului asigurărilor social de stat, împreună cu contribuţiile individuale reţinute de la asiguraţi;
3. reţine şi virează caselor de asigurări sociale de sănătate contribuţiile respective;
4. reţine şi virează spre păstrare fondul necesar pentru plata indemnizaţiei de şomaj în contul Agenţiei Naţionale pentru ocuparea Forţei de Muncă.

Prin noul Cod al Muncii s-au înlăturat dispoziţiile anterioare privind cumulul de funcţii, care stabileau numai în sarcina angajatorului la care se exercită funcţia de bază obligaţia de a acorda salariatului toate celelalte drepturi de personal, de a reţine şi plăti contribuţia de asigurări sociale şi orice sume datorate, de a păstra şi completa carnetul de muncă.

Prin urmare, actualmente există un regim de egalitate între angajatori, aceştia fiind obligaţi să acorde salariatului cumulard toate drepturile prevăzute de lege, nu numai salariul. În mod corespunzător, toţi angajatorii vor reţine şi plăti contribuţiile de asigurări sociale prevăzute de lege. Singura problemă care se poate ridica vizează modul în care se vor acorda prestaţiile de asigurări sociale suplimentare salariatului cumulard care plăteşte şi pentru care se plătesc contribuţii suplimentare[10].

[10] Alexandru Ţiclea, *op.cit.*, p.417.

Având în vedere că anumite sarcini incumbă exclusiv angajatorului la care s-a stabilit funcţia de bază, cum ar fi acordarea tichetelor de masă sau păstrarea şi completarea carnetului de muncă, rezultă că „alegerea" acestuia nu reprezintă o îndrituire a salariatului, ci presupune acordul angajatorului[11].

Inadmisibilitatea cumulului de funcţii, potrivit legislației actuale, reprezintă excepția.

Art. 35 alin.2 din Codul Muncii prevede că de la regula instituită în alin.1 al aceluiaşi articol, fac excepţii situațiile în care, prin lege, sunt prevăzute incompatibilitățile pentru cumul:

1. salariatul unui comerciant care are şi calitatea de reprezentant al comerciantului, cât timp contractul de muncă este în fiinţă, nu poate să se angajeze ca salariat la un patron de aceeaşi natură;
2. pe perioada în care un cetățean român lucrează în cadrul reprezentanţelor societăților comerciale şi organizațiilor economice străine cu sediul în România nu poate cumula o altă funcție într-o unitate de stat.

Unele dispoziții din Constituția României privind aceste excepții au fost preluate şi de alte legi organice care stabilesc o serie de incompatibilități pentru: preşedintele României; membrii Guvernului; membrii Curții de Conturi; judecătorii; procurorii etc.

Dispozițiile Codului Muncii în această materie se completează cu alte reglementări în sensul că angajarea prin cumul la un organ al puterii executive sau la o unitate bugetară se poate face numai cu acordul conducerii unității la care persoana în cauză are funcția de bază, dacă o parte din programul funcției cumulate se suprapune programului de la funcția în care este încadrată. În acest caz, putem spune că nu este vorba de o interdicție propriu-zisă de cumul ci, despre un cumul condiționat.

Există însă şi anumite limite în cumulul a două sau mai multe funcții.

O astfel de situație este reglementată de Legea nr.279/205, privind ucenicia la locul de muncă, potrivit căreia contractul de ucenicie la locul de muncă nu poate fi cumulat cu un alt astfel de contract.

În acest sens, Curtea Constituțională a statuat că existența unor incompatibilități se pune în unele cazuri dacă există un temei special şi dacă sunt consacrate prin lege[12].

Amintim câteva din exemplele de incompatibilități prevăzute de lege:

1. incompatibilitățile privind notarii publici (art.35 din legea nr. 36/1995);
2. incompatibilități privind avocații (art. 14 din Legea nr. 51/1995);

[11] *Idem* 10.

[12] Decizia nr. 45/1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 12 mai 1995.

3. incompatibilitățile privind funcționarii publici (Legea nr. 188/1999);
4. incompatibilitățile privind funcționarii publici cu statut special-polițiștii (art.45 din Legea nr. 360/2002);
5. incompatibilitățile privind executorii judecătoreşti (art. 40 din Legea nr. 188/2000);
6. incompatibilitățile privind cadrele militare (Legea nr. 84/1995);
7. incompatibilitățile privind consilierii juridici (art.10 din legea nr. 514/2003);
8. incompatibilitățile privind judecătorii şi procurorii (Legea nr. 304/2004);
9. incompatibilitățile privind medicii (Legea nr. 95/2006, privind reforma în domeniul sănătății);

Tot ca o protecție a salariaților, în general, legiuitorul român impune şi o regulă cu un pronunțat caracter social şi umanitar.

Astfel, în cazul încetării contractului individual de muncă determinat de desființarea locului de muncă, contractul colectiv de muncă unic la nivel național prevede că în cazul reducerii de personal, după desființarea posturilor vacante, măsura va afecta în primul rând contractele individuale de muncă ale salariaților care cumulează două sau mai multe funcții, precum şi ale celor care cumulează pensia cu un salariu. Numai după aceea, măsura va afecta celelalte contracte de muncă.

Este clar ca noile reglementări ale Codului Muncii ce privesc „cumulul de funcții" deşi se pliază pe realitatea pieței forței de muncă din România, prezintă încă unele lacune ce se impun a fi imediat acoperite prin noi dispoziții în acest sens.

DELIMITĂRI CONCEPTUALE ALE OPERAȚIILOR SPECIALE ÎNTRUNITE

CONCEPTUAL TERMS AND DEFINITIONS OF THE JOINT SPECIAL FORCES

Lt.col.conf.univ.dr. Ioan-Constantin STAN*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"
Mr.drd. Doru-Constantin TOCILĂ**
UM 01951 Buzău

Asistăm, în prezent, la o uluitoare diversitate de războaie separatiste, violențe etnice şi religioase, lovituri de stat, dispute asupra frontierelor, frământări civile şi atacuri teroriste, împingând valuri de emigranți chinuiți de sărăcie şi alungați de războaie, precum şi hoarde de traficanți de droguri, peste hotarele naționale. În economia globală, tot mai strâns integrată, aceste mici conflicte declanşează efecte secundare în țările înconjurătoare (şi chiar în cele mai îndepărtate). Astfel, un scenariu cu „multe războaie mici" îi determină pe planificatorii militari ai multor armate să privească din nou spre ceea ce ei numesc „operații speciale" sau „forțe speciale" – războinicii de nişă ai zilei de mâine.

Today we witness the bewildering diversity of separatist wars, ethnic and religious violence, coups d'etat, border disputes, civil upheavals, and terrorist attacks, pushing waves of poverty-stricken, war-ridden immigrants (and hordes of drug traffickers as well) across national boundaries. In the increasingly wired global economy, many of these seemingly small conflicts trigger strong secondary effects in surrounding (and even distant) countries. Thus a „many small wars" scenario is compelling military planners in many Armed Forces to look afresh at what they call „special operations" or „special forces" – the niche warriors of tomorrow.

Cuvinte cheie: operații speciale, forțe pentru operații speciale, război convențional, forțe convenționale, cercetare specială.
Keywords: special operations, special operations forces, conventional war, conventional forces, special reconnaissance.

* e-mail: *stanconstantin03@yahoo.com*
** e-mail: *dorupara71@yahoo.com*

În cele aproximativ două decenii care au trecut de la colapsul Uniunii Sovietice, conflictele armate şi întrebuinţarea forţei militare au depăşit varietatea de limite convenţionale existente până în acel moment[1], cea mai mare parte a specialiştilor în domeniu confruntându-se cu natura sistemică şi strategică a acestor transformări ireversibile. Cu toate acestea însă, puţini dintre aceştia au acordat o atenţie deosebită, cel puţin la fel de importantă, schimbărilor şi transformărilor contextuale, în scopul cercetării şi aprofundării gamei şi caracterului complex a operaţiilor speciale, precum şi a întrebuinţării Forţelor pentru Operaţii Speciale/*Special Operations Forces* (SOF) în acest tip de acţiuni militare.

Din punct de vedere istoric, „strategiile neortodoxe" nu au constituit un fenomen de noutate, războiul de gherilă fiind pentru mult timp tactica folosită în acţiunile militare neconvenţionale, în antagonie cu formele clasice de luptă ale războiului convenţional. În acest context, termenul „asimetric", „neconvenţional", a avut tendinţa de a fi asociat cu grupurile de tip non-stat sau cvasi-stat în timp ce, termenul „regulat", „convenţional", cu acţiunile militare desfăşurate de forţele armate profesioniste şi permanente ale guvernelor şi actorilor politici. Totuşi, elementul de noutate şi importanţă pentru operaţiile speciale, la sfârşitul secolului XX şi începutul secolului XXI îl reprezintă „creşterea extraordinară a activităţilor asimetrice ale forţelor regulate, în scopul asigurării efectelor strategice, folosind stilul neconvenţional"[2].

În gândirea militară occidentală de la sfârşitul secolului XX, operaţiile speciale/*special operations* (SO) sunt, în cea mai mare parte, definite în contextul conflictelor militare convenţionale de mare intensitate, direct relaţionate de experienţa acţiunilor militare importante interstatale din secolul XX.

Astfel, Edward Luttwak defineşte SO ca „acţiuni militare independente pregătite şi conduse numai de anumite forţe care operează în teritoriul inamicului"[3]. De asemenea, M.R.D. Foat defineşte SO ca: „acţiuni neortodoxe... atacuri de o violenţă neobişnuită, pregătite şi conduse în mod frecvent pe timp de noapte, care provoacă un efect nimicitor asupra inamicului: preferabil asupra obiectivelor de importanţă deosebită pentru acesta"[4].

Totuşi, Maurice Tugwell şi David Charters au observat în mod corect că, „aceste definiţii sunt insuficiente, deoarece predecesorii lor nu au luat în considerare toate aspectele. De regulă, SO contemporane sunt întreprinse în afara ariei de manifestare a războiului convenţional/*conventional warfare*, în

[1] M. Evans, *From Kadesh to Kandahar: Military Theory and the Future of War*, Naval War College Review, vol. 56, no. 3, Summer 2003, pp.132-150.
[2] C. Gray, *Modern Strategy*, Oxford University Press, New York, 1999, p.286.
[3] E. Luttwak, *A Systematic Review of „Commando" (Special) Operations 1939-1980*, Potomac: C & L Associates, 1982, p.I-1.
[4] M.R.D. Foat, *The Fourth Dimension Resistance*, Manchester University Press, Manchester, 1970, p.19.

lipsa unui inamic bine definit, frecvent într-un teritoriu ce nu poate fi categorisit ca ostil (cel mult periculos), şi nu întotdeauna acțiunile acestora implică folosirea violenței armate”[5].

Astfel, cercetările ulterioare în acest domeniu au condus către o finalitate remarcabilă, realizându-se probabil cea mai concisă definiție a SO care, deşi a fost formulată cu aproximativ trei decenii în urmă, a rămas, în mod evident, valabilă şi pentru primul deceniu al secolului XXI. În acest sens, specialiştii defineau aceste operații ca: „acțiuni de intensitate mică, clandestine, executate sub acoperire sau la vedere şi care în mod frecvent sunt caracterizate printr-un grad ridicat de risc, având un caracter neortodox şi fiind întreprinse pentru realizarea unor obiective politice sau militare, ce intră sub incidența politicii externe[6]”.

Acceptând toate aceste definiții ale SO de la sfârşitul secolului XX se poate observa că, acestea variază de la general la particular. Astfel, o definiție în sens larg, susceptibilă antecedentelor istorice, le descriu ca fiind „acea clasă a acțiunilor militare (sau paramilitare) care ies de sub incidența zonei războiului convențional din punct de vedere al perioadelor de timp clasice de ducere a conflictelor militare”[7].

Evoluția şi transformările conflictelor militare de la începutul secolului XXI au condus la o reformulare a conceptului şi a naturii complexe a SO sub aspect doctrinar. Astfel, acestea sunt definite ca „...operații desfăşurate în medii ostile, interzise acțiunilor militare convenționale/*denied areas* sau instabile din punct de vedere politic, în scopul realizării obiectivelor militare, diplomatice, informaționale şi/sau economice, folosind capacități militare pentru care nu există necesitatea întrebuințării forțelor convenționale/*conventional forces* (CF) la scară largă. De obicei, aceste operații necesită capacități militare folosite sub acoperire/*covert military capabilities*, sau clandestine/*clandestine*. Ele pot fi desfăşurate independent sau în cadrul operațiilor duse de către CF sau alte structuri guvernamentale, şi pot include acțiuni executate direct sau cu sprijinul forțelor indigene sau auxiliare. SO diferă de operațiile convenționale/*conventional operations* din punct de vedere a riscurilor politice şi militare, tehnicilor şi procedurilor operaționale, modalităților de întrebuințare a forțelor, gradului de independență ridicat privind sprijinul forțelor proprii, precum şi a relaționării obligatorii în ceea ce priveşte informațiile detaliate la nivel operativ şi sursele indigene de procurare a acestora”[8].

---

[5] M. Tugwell, D. Charters, *Special Operations and the Threats to United States Interests in the 1980's*, în Special Operations in US Strategy, National Defense University Press, Washington D.C, 1984), p. 34.
[6] *Ibidem*, p.35.
[7] John Arquilla, *From Troy to Entebbe: Special Operations in Ancient and Modern Times*, University Press of America, New York, 1996, p. 56.
[8] *U.S. Joint Chiefs of Staff*, Joint Publication 3-05: Doctrine for Joint Special Operations, Washington DC: Government Printing Office, 2003, p.I-1.

Astfel, având stabilite aceste repere conceptuale ale SO, se poate analiza tipologia acestora sub două aspecte: a) din punct de vedere al nivelului de ducere a acțiunilor militare, acestea pot fi desfăşurate la nivel strategic, operativ sau tactic; b) al doilea aspect vizează timpul necesar îndeplinirii obiectivului propus. În acest sens, îndeplinirea unei misiuni se poate realiza atât în cadrul unei singure operații sau ca parte a unei campanii extinse de SO.

SO desfăşurate la nivel strategic[9] delimitează SOF ca principale resurse de folosire a forței militare pentru implementarea obiectivelor politice stabilite de factorii decizionali la nivel național. În acest sens, acest tip de SO, relaționat în mod direct de factorul politic la nivelul cel mai înalt, are în mod evident şi riscuri politice, mult mai mari decât SO desfăşurat la celelalte niveluri de ducere a războiului[10].

În acest sens, au existat exemple de SO la nivel strategic ce au inclus încercarea SOF ale S.U.A. pentru eliberarea ostaticilor americani din Iran, acțiunea *Task Force Ranger* de a-l captura pe Generalul Aideed în cadrul misiunii UNOSOM II din Somalia sau neutralizarea rachetelor SCUD irakiene, desfăşurată de SOF britanice şi americane în războiul din Golf (1991).

În cadrul ultimului nivel de ducere a acțiunilor militare, se încadrează SO la nivel tactic, care în mod obişnuit sunt desfăşurate ca parte a unui plan de operații complex, de întrebuințare pe scara largă a forțelor pentru atingerea scopului politic[11]. Aceste acțiuni militare nu sunt în mod obligatoriu şi direct relaționate de factorul politic la nivel național, însă ele sprijină obiectivele la nivel strategic sau operativ ale factorilor ierarhici-superiori. Exemple de SO la nivel tactic includ raidul desfăşurat de SOF ale Forțelor Navale S.U.A. (Seals) pe aerodromul PAITILLA în Operația *Just Cause*, operațiile desfăşurate de lunetiştii ai SOF S.U.A. în Somalia sau operațiile de dezinformare/*deception operations*, pe timpul războiului din Golf.

Conexiunea dintre nivelul tactic şi cel strategic de ducere a SO este reflectată de nivelul operativ[12]. Astfel, acțiunile executate de SOF la nivel operativ sunt planificate şi desfăşurate pentru a contribui la realizarea obiectivelor strategice. Prin urmare, campaniile coaliților/alianțelor regăsite în

[9] *U.S. Joint Chiefs of Staff*, JP 1-02, Department of Defense, Dictionary of Military and Associated Terms, Washington DC: Government Printing Office, 2001, p. 415.
[10] Referințele cuprind cazuri variate de operații speciale de tipul ,,coup de main". Un astfel de precedent l-a constituit campaniile de operații speciale executate la nivel tactic de către trupele de paraşutişti în Algeria, care au avut consecințe fundamentale pentru situația politică.
[11] *U.S. Joint Chiefs of Staff*, JP 1-02, Department of Defense, Dictionary of Military and Associated Terms, (Washington DC: Government Printing Office, 2001), p. 428.
[12] *Ibidem*, p. 319.

operațiile de contrainsurgență (COIN)[13] actuale desfăşurate de o grupare de forțe întrunite/*joint task force* (JTF) sau o grupare de forțe multinaționale întrunite/*combined joint task force* (CJTF), integrează eficient şi acțiunile SOF desfăşurate la nivel operativ.

Perioada de desfăşurare a unei SO asigură un alt parametru distinctiv pentru delimitarea acestor tipuri de operații. Pentru orice nivel de ducere a războiului, SO îşi pot atinge obiectivelor politice şi militare: a) printr-o singură operație, denumită şi *coup de main* (N.T.) sau/şi b) printr-o serie de acțiuni, o „campanie de operații speciale”[14], care să conducă la îndeplinirea obiectivelor. De obicei, operațiile *coup de main* se desfăşoară la nivel strategic atât pentru sprijinirea politicilor naționale sau a strategiilor campaniilor militare, cât şi pentru asigurarea unui rezultat clar şi decisiv: obiectivul/ținta este neutralizată sau ostaticii sunt eliberați.

În mod particular, acest tip de operații sunt limitate la episoade unice, singulare, fiind executate împotriva unor obiective de importanță deosebită sau sunt destinate pentru câştigarea unui avantaj într-o situație favorabilă, care poate să ofere o ,,fereastră” (n.a.) îngustă, mică, pentru exploatarea oportunităților ivite. Exemple de astfel de operații se regăsesc în activitățile desfăşurate de SOF ale S.U.A. în: încercarea de eliberare a ostaticilor din IRAN (1980), eliberarea ostaticilor de către comandourile israeliene în Entebbe, UGANDA (1976), sau în încercarea SOF nord-americane de capturare a liderului somalez Mohamed Aideed, în cadrul *Operation UNOSOM II*.

SO de lungă durată/*protacted special operations* cuprind o serie de acțiuni desfăşurate în cadrul unei campanii, în scopul atingerii scopului politic sau militar dorit. Aceste operații pot fi desfăşurate deopotrivă în cadrul campaniilor strategice şi tactice. La nivel strategic, integrarea SO în campaniile de operații desfăşurate de CF pot avea atât caracter ofensiv cât şi defensiv.

Astfel, integrarea SO în campaniile de operații desfăşurate de CF cu un caracter preponderent ofensiv pot include misiuni de cercetare specială/*special reconnaissance* (SR), ce includ acțiuni în adâncimea dispozitivului inamic, aşa cum au fost acțiunile desfăşurate în războiul din Golf (1991) sau în cadrul operațiilor COIN desfăşurate de SOF franceze în Algeria, de către SOF australiene (Australian S.A.S.) şi americane (Navy

[13] În operațiile de contrainsurgență (Counterinsurgency, COIN), granița dintre nivelul strategic şi cel operativ poate deveni foarte uşor invizibilă, mai ales în cadrul unei campanii militare de uzură.

[14] Prin analogie cu definiția unei campanii militare, o campanie de operații speciale reprezintă o serie de acțiuni militare din gama complexă a acestui tip de operații, purtate pentru realizarea unui obiectiv general, bine specificate în timp şi spațiu.

Seals) în Vietnam, precum şi operațiile executate de legendarul S.A.S. britanic în campania din Borneo (1963 - 1966) sau în campania din Dhofar.

Totodată, SO în campaniile de operații desfăşurate de CF cu un caracter predominant defensiv, includ întrebuințarea SOF în adâncimea dispozitivului inamic, în scopul dezorganizării sistemelor C^{4}I/*command, control, communication, computers and intelligence* şi a hărțuirii forțelor adverse, pe timpul retragerii din contact a forțelor proprii[15].

Încercând o sinteză a tuturor abordărilor şi delimitărilor conceptuale prezentate anterior, reiese necesitatea coagulării acestora într-o concept comun, uniform, relaționat în mod direct de funcționalitatea şi înțelegerea aplicării SO de către factorii decizionali de la nivel național atât din punct de vedere teoretic, cât şi funcțional. Astfel, SO nu ar trebui înțelese ca nişte acțiuni punctuale executate de către elemente special destinate (SOF) ci, mai degrabă, ca operații caracterizate prin simplitate, subtilitate, imaginație şi folosire rațională a violenței armate, care contribuie la realizarea obiectivelor politice şi militare strategice la nivel național.

[15] Inițial, acesta a fost motivul pentru care forțele speciale ale US Army şi-au continuat existența după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial. În perioada Războiului Rece, aceste forțe speciale au avut misiunea de a îndeplini sarcinile unei forțe de gherilă, în cazul în care ofensiva armatei sovietice ar fi forțat Alianța Nord-Atlantică să treacă la apărare.

UNIUNEA EUROPEANĂ CA ACTOR GEOPOLITIC

EUROPEAN UNION AS A GEOPOLITICAL ACTOR

Lt.col.lect.univ.dr. Stan ANTON*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

La început de mileniu, emergența UE ca actor geopolitic este dincolo de orice îndoială. Strategia europeană de securitate şi Tratatul de la Lisabona reprezintă fundamentul pe baza căruia acest nou actor geopolitic, prin modul de acțiune în domeniul prezervării păcii şi protejării intereselor sale, îşi formulează propria viziune geopolitică. În consecință, pentru a dobândi o reprezentare deplină ca actor geopolitic sunt necesare îndeplinirea anumitor cerințe la nivelul UE, cum ar fi: împărtăşirea unui set comun de valori şi principii, abilitatea de a formula politici coerente, abilitatea de a negocia cu alți actori internaționali, capacitatea de a întrebuința diferite instrumente politice şi legitimarea internă atât a proceselor decizionale, cât şi a priorităților politicii externe.

At the beginning of the new millennium, the emergence of the European Union as a geopolitical actor is beyond doubt. The European Security Strategy and Treaty of Lisbon are representing the foundation on which this new geopolitical actor, striving to make its best in the field of preservation of peace and protecting its interests, is determining the build up of its own geopolitical vision. As such, there are few requirements needed to be fulfilled by the EU in order to achieve a full representational view as a geopolitical actor: sharing a common set of values and principles, ability to formulate coherent politics, ability to negotiate with other international actors, capability to use various political instruments and to legitimate internally both the decision processes and the priorities of the foreign policy.

Cuvinte cheie: cod geopolitic, viziune geopolitică, geopolitica multiscalară, actor geopolitic.
Keywords: *geopolitical code, geopolitical vision, multiscalar geopolitics, geopolitical actor.*

În ultimii 15 ani, Uniunea Europeană a devenit un jucător relevant în arena relațiilor internaționale, dezvoltându-şi, pas cu pas, ambițiile şi instituțiile necesare aplicării unei Politici Europene Externe şi de Securitate Comune. În identificarea rolului UE, ca actor geopolitic, şi pentru a răspunde la întrebarea dacă UE are o viziune geopolitică proprie, considerăm că trebuie

* e-mail: *santon@unap.ro*

pornit în analiză de la formele şi conținutul geopoliticii, care contribuie la crearea acesteia, recunoscute de unii autori, ca fiind[1]:

- *Geopolitica formală*, prin raționamentul geopolitic din practica academică, instituții de securitate, instituții de cercetare în domeniul strategiei şi securității etc.;
- *Geopolitica practică*, prin raționamentul geopolitic utilizat în politica externă şi diferite instituții politice etc.;
- *Geopolitica populară*, prin raționamentul geopolitic din practica mass-media, cinema, literatură etc.

Fiecare tip de geopolitică se bazează şi utilizează diferite „surse de producție, distribuție şi consum", cu mențiunea că acestea sunt relaționate reciproc. În democrațiile de sorginte occidentală, geopolitica practică şi cea populară au nevoie de a împărtăşi reprezentări geopolitice comune, tocmai din nevoia factorului politic de a beneficia de sprijinul popular pentru a rămâne la putere.

Studiile geopolitice elaborate de un anumit stat în politica sa externă sunt structurate, de regulă, în jurul unei viziuni geopolitice şi a unui *cod geopolitic*, aşa cum a descris Gaddis în 1982[2], precizând că un cod geopolitic descrie ipotezele asupra intereselor unui stat (în acest caz se referă la SUA) în lume, amenințările potențiale şi răspunsurile corespunzătoare pentru a le apăra. Se poate afirma desigur, că toate statele vor utiliza coduri geopolitice proprii pentru promovarea politicilor proprii în plan internațional. Dar pe lângă acestea mai este nevoie de o fundamentare rațională sau un raționament de ordin geopolitic, ce constituie ceea ce Dijkink (1996)[3] definea ca fiind tocmai *viziunea geopolitică*, precum şi de un limbaj geopolitic pe care acelaşi autor afirmă că poate fi recunoscut după ocurența cuvintelor referitoare la frontiere/granițe şi la conflictele de interese legate de teritorialitate sau granițe.[4]

Un element principal al acestui concept este dat de faptul că interesele unei națiuni sau a unui stat influențează direct raționamentul geopolitic şi implicit viziunea geopolitică, fiind, într-o măsură covârşitoare, modelate de identitatea națională. Astfel, în analiza sa, Dijkink identifică cinci elemente ce pot reprezenta conținutul unei viziuni geopolitice:

- justificarea granițelor teritoriale sau a unei zone vitale ce contribuie la menținerea unității naționale;[5]

---

[1] Virginie Mamadouh, *Framing the European Union as a geopolitical actor*, SGIR Conference, „Constructing World Orders", The Hague, 9-11 sept. 2004, p. 2.

[2] John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, Oxford University Press, 1982, p. 281.

[3] Gertjan Dijkink, *National Identity and Geopolitical Visions: Maps of Pride and Pain*, Routledge, 1996, p. IX.

[4] I*bidem*, p. 5.

[5] Art. 2 din *Tratatul de la Lisabona* precizează că „Aceasta [Uniunea Europeană] promovează coeziunea economică, socială şi *teritorială*, precum şi solidaritatea între statele membre."

- existența unui cod geopolitic;
- existența unui actor statal care să elaboreze viziunea geopolitică;
- promovarea unei misiuni sau meniri naționale (democrație, imperialism, comunism)[6];
- ipotezele asupra unor factori impersonali sau intangibili, cum ar fi dezvoltarea şi modernizarea societății, promovarea unor valori culturale etc.

Aceste aspecte sunt recunoscute ca fiind valide în ceea ce priveşte statul ca actor geopolitic, dar, în cazul unei uniuni de state cum este UE, mai este valabil acest raționament? O viziune geopolitică a Uniunii Europene va afecta viziunile geopolitice ale statelor membre şi dacă da, în ce mod?

Considerăm că emergența unei viziuni geopolitice europene, pentru a fi atât credibilă, cât şi eficientă, ar trebui ca pe lângă conținutul clasic al viziunii geopolitice expus mai sus, să aibă şi un caracter geopolitic reprezentațional, în sensul că, prin instituțiile sale de politică externă şi promovarea politicii externe comune europene, UE să se afirme ca un actor geopolitic, care, prin natura sa, va trebui să adopte prerogative ce aparțin în prezent statelor sau să se întrebuințeze aşa zisa „geopolitică multiscalară”[7] în care UE şi statele membre conlucrează, fiind parteneri într-o rețea de politică externă şi de securitate comune.

Geopolitica multiscalară va constitui, astfel, specificul Uniunii Europene în planul geopoliticii mondiale, competențele în acest domeniu fiind repartizate în funcție de tipul guvernării, naționale sau supranaționale, precum şi de factorii decizionali care, în acest caz sunt supranaționali – Comisari, Parlamentul European, Înalți Reprezentanți, Preşedinția UE – sau cei naționali, reprezentați de guvernele naționale în Consiliul Europei. Emergența UE, ca actor geopolitic, va fi dificilă, mai ales că, uneori, UE este percepută ca „Obiect Politic Neidentificat”, aşa cum plastic s-a exprimat Jacques Delors, fost preşedinte al Comisiei Europene. Totuşi, evoluțiile de

---

Conținutul acestui articol contribuie la crearea premiselor elaborării unei viziuni geopolitice comune a UE, mai ales că obiectivele de politică externă ale UE coroborate cu principiile politicii de securitate şi apărare, considerăm că deja constituie un construct inițial al unui cod geopolitic european.

[6] Tratatul de la Lisabona statuează în Cap. 1 Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii art. 10 A - „Acțiunea Uniunii pe scena internațională are la bază principiile care au inspirat crearea, dezvoltarea şi extinderea sa şi pe care intenționează să le promoveze în lumea întreagă: democrația, statul de drept, universalitatea şi indivizibilitatea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, respectarea demnității umane, principiile egalității şi solidarității, precum şi respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite şi a dreptului internațional.”

[7] Virginie Mamadouh, *Framing the European Union as a geopolitical actor,* SGIR Conference, „Constructing World Orders”, The Hague, 9-11 sept. 2004, p. 4.

dată recentă la nivel european ne îndreaptă către o concluzie diferită de cea a lui Jacques Delors, aşa cum vom încerca să demonstrăm în cele ce urmează.

În identificarea criteriilor ce vor contribui la exercitarea atributelor specifice unui actor geopolitic, şi implicit la realizarea aşa numitului caracter geopolitic reprezentațional al Uniunii, se pot distinge cinci cerințe ale atingerii acestui scop: [8]

- aderarea la un set de principii şi valori comune;
- abilitatea de a identifica priorități politice şi de a formula politici coerente;
- abilitatea de a negocia cu alți actori din sistemul internațional;
- existența şi capacitatea de a utiliza diferite instrumente politice;
- legitimarea internă, la nivelul Uniunii, a proceselor decizionale şi a priorităților politicii externe.

Apreciem că, în prezent, la nivelul UE, practica geopolitică este bine ancorată şi instituționalizată, comparativ cu începutul anilor ’90, tocmai prin existența a noi agenții, precum şi prin nominalizarea Înaltului Reprezentant pentru Politica Externă şi de Securitate Comună, care fiind şi vicepreşedinte al Comisiei Europene, va creşte impactul, coerența şi vizibilitatea acțiunilor externe ale Uniunii.

Negocierile de extindere, încheierea de tratate şi parteneriate cu alte țări în diferite domenii – economice, sociale şi politice, contribuie la manifestarea UE ca un actor geopolitic de marcă pe eşichierul politicii mondiale.

În acest context, apariția documentului ce statua politica de vecinătate europeană, în martie 2003, precum şi a Strategiei Europene de Securitate din decembrie 2003, au contribuit direct la structurarea UE ca actor geopolitic. De asemenea, trebuie menționată aici şi elaborarea, anterioară anului 2003, a unor strategii ce se referă la relațiile cu Rusia (1999)[9], Ucraina (1999)[10] şi cu statele din zona Mediteranei (2000)[11]. De asemenea, este de reținut şi strategia europeană împotriva proliferării armelor de distrugere în masă (2003)[12], programele de asistență pentru Irak (2004, 2005, 2006). Aceste aspecte denotă clar tendința tot mai accentuată a UE de a acționa şi a se manifesta ca un actor geopolitic major actual şi de viitor.

---

[8] Bretherton, C. & Vogler,J., *European Union as Global Actor*, London, Routledge, 1999, p. 38.

[9] Common strategy of the European Union of 4 June 1999 on Russia (Official Journal 1999, L 157/1).

[10] European Council Common strategy of 11 December 1999 on Ukraine (Official Journal L 1999, L 331/1).

[11] The Common strategy of the European Council of 19 June 2000 on the Mediterranean Region (Official Journal 2000, L 183/5).

[12] *EU strategy against proliferation of weapons of mass destruction*, December 2003, publicat în Chaillot paper 67.

Prin adoptarea Tratatului de la Lisabona, apreciem că Europa se va manifesta pe deplin ca un actor global, acesta furnizând Europei „partitura" pentru o singură voce în ceea ce priveşte relațiile acesteia de parteneriat pe plan mondial, cu respectarea intereselor particulare ale statelor membre legate de afacerile externe. Ca urmare a statuării unor aspecte, cum ar fi stabilirea unui Serviciu European de Acțiune Externă, ce va sprijini activitatea Înaltului Reprezentant pentru Politica Externă şi de Securitate Comună sau consolidarea personalității juridice a Uniunii, ce va influența direct capacitatea şi puterea sa de negociere, apreciem că acest tratat constituie un punct de referință, din punct de vedere al acțiunii geopolitice comune europene.

În ceea ce priveşte opțiunile geopolitice pentru rolul UE în lume în secolul XXI, se poate afirma că acestea gravitează între statutul de putere civilă şi economică şi cel de putere militară, pe de o parte, iar pe de altă parte, ca putere auxiliară SUA sau ca o contrapondere a SUA pe plan mondial, aşa cum rezultă din tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 1
Opțiunile geopolitice ale UE[13]

	Putere auxiliară a SUA	**Putere de contrapondere a SUA**
Putere civilă	Acțiuni diplomatice, politice şi de sprijin al acțiunilor militare ale SUA	Acțiuni diplomatice, politice şi de sprijin în locul acțiunilor militare ale SUA
Putere militară	Acțiuni militare împreună cu SUA	Acțiuni militare UE autonome

Pentru ca statele să-şi poată promova şi apăra interesele naționale, într-o lume în care riscurile şi amenințările la adresa acestora nu mai au frontiere, acestea sunt obligate să se integreze în structurile de securitate, singurele în măsură să identifice pericolele la adresa securității internaționale. În aceste structuri, statele naționale şi alte organizații pot cel mai bine să contribuie la stabilirea normelor ce trebuie respectate de către toți actorii internaționali şi să creeze instrumentele necesare prin care să se asigure stabilitatea şi cooperarea internațională. În condițiile mediului actual de securitate, statele naționale sunt obligate să adopte norme şi principii recunoscute pe plan internațional, transferând o parte dintre prerogativele care le aparțineau în exclusivitate. Organismele internaționale tind să preia elemente ale securității, fenomen care se va accentua în viitorul apropiat. Statele naționale nu mai pot să rezolve singure problematica complexă şi imprevizibilă a securității şi, de aceea, integrarea în aceste structuri de securitate a devenit o necesitate.

[13] Virginie Mamadouh, *Framing the European Union as a geopolitical actor,* SGIR Conference, „Constructing World Orders", The Hague, 9-11 sept. 2004, p. 27.

BIBLIOGRAFIE

Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

European Security Strategy, A Secure Europe in a Better World, Brussels, 12 December 2003.

Biscop, Sven, *The European Security Strategy. Implementing a distinctive approach to security*, Securite & Strategie no. 82, March 2004, Royal Defence College, Brussels.

Bretherton, C. & Vogler J., *European Union as Global Actor*, London, Routledge, 1999.

Dijkink, Gertjan, *National Identity and Geopolitical Visions: Maps of Pride and Pain*, Routledge, London, 1996.

Gaddis, John Lewis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, Oxford University Press, 1982.

Mamadouh, Virginie, *Framing the European Union as a geopolitical actor*, SGIR Conference, „Constructing World Orders", The Hague, 9-11 sept. 2004.

NATO Handbook, NATO HQ, Brussels, 2006.

Tratatul de la Lisabona, decembrie 2007.

Surse internet:

http://europa-eu-un.org/
http://www.cdiss.org/
http://www.nato.int/
www.mapn.ro/
www.gov.ro/

IDENTIFICAREA, ANALIZA ŞI MANAGEMENTUL RISCULUI ÎN PLANIFICAREA ACŢIUNILOR MILITARE

IDENTIFICATION, ANALYSIS AND THE RISK MANAGEMENT IN PLANNING THE MILITARY ACTIONS

Lt.col.lect.univ.dr. Stan ANTON*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Managementul riscurilor în domeniul planificării acțiunilor militare considerăm că poate fi definit ca abilitatea de a transcende dincolo de procesul de planificare pentru a identifica şi a cuantifica finalitățile propuse şi de a le înfăptui pe cele care maximizează avantajul militar, fără a prejudicia poziția generală de avantaj militar ce se doreşte a fi îndeplinită. Tendința din ce în ce mai accentuată de translatare a misiunilor forțelor armate către domenii netradiționale acțiunii militare, cum ar fi cele umanitare, sociale, economice, culturale, informaționale etc., ne îndreaptă către concluzia că aplicarea tehnicilor şi mecanismelor specifice managementului riscului în procesul de planificare şi desfăşurare a acțiunilor militare reprezintă o necesitate ce rezultă din noile riscuri operaționale asociate domeniilor de mai sus.

The risk management in planning the military actions can be defined as the ability to transcend beyond the planning process for the identification and quantification of the proposed finalities and to materialize the ones which maximise the military advantage without prejudicing the overall position of the foreseen military advantage. Provided that the actual trends of the military actions are to translate to more untraditional aspects as humanitarian, social, information, cultural, economic or even diplomatic, the essential tasks of risk management are to determine what hazards present more danger than commanders are willing to accept; consider what control options are available; and decide on appropriate actions to reduce (or eliminate) unacceptable risks.

Cuvinte cheie: amenințare, vulnerabilitate, procesul de management al riscului, matrice de estimare a riscurilor.

Keywords: *threat, vulnerability, risk management process, risk assessment matrix.*

* e-mail: *santon@unap.ro*

Desfăşurarea conflictelor militare atestă faptul că „riscul este o trăsătură esențială a acțiunilor militare, acceptarea acestuia reprezentând un element definitoriu pentru decidenții politico-militari”[1], care au nevoie de evaluări ale riscului cu rolul de a-i ajuta în determinarea nivelului vulnerabilității sistemelor pe care le conduc şi a impactului riscului. Riscul, în sens larg, este perceput ca o discrepanță dintre „aşteptarea pozitivă” şi „evenimentul negativ” care se poate produce, reprezentând „doar o altă formă de desfăşurare a realității, pe care oamenii o apreciază prin cuantificare sub forma probabilității de producere a riscului respectiv”[2]. Probabil cea mai răspândită formulă pentru cuantificarea riscului este:

Risc = Rata (frecvența sau probabilitatea) x Impactul evenimentului (pierderea) (1)

În consecință, riscul reflectă o combinație a măsurii probabilistice de producere a unui eveniment negativ cu o măsură a consecințelor acestui eveniment.

În paleta largă a domeniilor vieții sociale, economice, politice în cadrul cărora se întrebuințează evaluarea şi managementul riscului, sunt uzitate varii definiții, dar ceea ce au în comun acestea sunt cele două caracteristici, ce exprimă chintesența riscului, şi anume *incertitudinea* ce exprimă posibilitatea producerii sau nu a unui eveniment, şi *pierderea* datorată producerii acelui eveniment.[3]

Tendința din ce în ce mai accentuată de translatare a misiunilor forțelor armate către domenii netradiționale acțiunii militare cum ar fi cele umanitare, sociale, economice, culturale, informaționale etc, ne îndreaptă către concluzia că aplicarea tehnicilor şi mecanismelor specifice managementului riscului în procesul de planificare şi desfăşurare a acțiunilor militare, reprezintă o necesitate ce rezultă din noile riscuri operaționale asociate domeniilor de mai sus.

Tocmai datorită diversității naturii acestor riscuri, la care se adaugă măsurile decizionale de gestionare a lor, ce sunt, de multe ori, bazate pe date şi informații incomplete sau incerte, „o caracteristică frecventă a acestor riscuri este că predicția lor este dificilă, deoarece propriile vulnerabilități sistemice se multiplică permanent, concomitent cu expansiunea ariei de manifestare a amenințărilor”.[4]

Identificarea, analiza şi managementul riscurilor în domeniul planificării acțiunilor militare, considerăm că pot fi definite ca abilitatea de a

---

[1] Gheorghe Boaru, Vasile Păun, Marcel Răducu, *Managementul riscurilor în acțiunile militare,* Editura AISM, Bucureşti, 2003, p. 9.

[2] Dr.ing. Iulian Bujoreanu, *Decizia şi evaluarea riscului în domeniul militar,* Editura U.N.Ap. „Carol I”, Bucureşti, 2006, p. 27.

[3] Gheorghe Boaru, Vasile Păun, Marcel Răducu, *Managementul riscurilor în acțiunile militare,* Editura AISM, Bucureşti, 2003, p. 17.

[4] *Ibidem*, p. 11.

transcende dincolo de procesul de planificare pentru a identifica şi a cuantifica finalitățile propuse şi de a le înfăptui pe cele care maximizează avantajul militar fără a prejudicia poziția generală de avantaj militar ce se doreşte a fi îndeplinită. Nivelul de risc este, de multe ori, raportat la câştigul potențial, astfel încât comandanții şi statele majore au nevoie să evalueze costurile estimate în contrast cu obiectivele sau scopurile misiunii. Se poate spune că, începând cu secolul XIX, odată cu transformarea armatelor şi sistemelor de conducere ale acestora şi implementarea unor metode ştiințifice de planificare a acțiunilor, comandanții şi statele majore au practicat întotdeauna managementul riscului în procesul decizional militar; şi mai mult decât atât, putem afirma că procesul de planificare constituie în sine o metodologie care identifică şi analizează riscurile inerente unei acțiuni militare.

Abordări teoretice ale managementului riscului

Din perspectiva proceselor, mecanismelor şi instrumentelor referitoare la riscuri şi gestionarea lor, considerăm că trebuie clarificate, în primul rând, aspectele conceptuale ale unor termeni, precum risc, vulnerabilități, amenințări, factori de risc, care nu sunt suficient de clare, generând o serie de confuzii.

În ceea ce priveşte definirea riscului, există un număr impresionant de definiții şi de utilizări pentru termenul de risc, în funcție de domeniul căruia aparține analiza mecanismelor regulatoare ale riscului, identificând aici, spre exemplu, riscurile financiare, tehnologice, medicale, accidentelor şi dezastrelor sau cele militare, cum ar fi:

- riscul reprezintă posibilitatea apariției consecințelor negative în cazul producerii unui eveniment;
- riscul este o măsură a inabilității de a atinge obiectivele propuse;[5]
- riscul provine din imposibilitatea de a aprecia cu anumită acuratețe care este evenimentul posibil, identificat ca atare de decident, care se va materializa efectiv şi va determina un anumit nivel al riscului.[6]

Într-o altă definiție, se apreciază că riscul este constituit din posibilitatea ca un fapt cu consecințe nedorite să se producă; această definiție are la bază eventualitatea ca un eveniment (anticipat cu o anumită probabilitate sau neprevăzut de decident), să se materializeze şi să afecteze negativ anumite aspecte ale activității, în această accepțiune, accentul fiind pus pe efectele generate de evenimentul respectiv.[7]

Dintr-o altă perspectivă, „riscul este o dimensiune probabilistică”[8], ce poate influența atingerea obiectivelor unui individ, grup sau unei acțiuni militare.

---

[5] *Ibidem*, p. 18.

[6] Dr.ing. Ion-Eftimie Sandu, *Decizii în condiții de incertitudine şi risc*, Editura U.N.Ap. „Carol I”, 2006, p. 30.

[7] *Ibidem*, p. 31.

[8] Gheorghe Boaru, Vasile Păun, Marcel Răducu, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura AISM, Bucureşti, 2003, p. 18.

Amenințarea, în schimb, are indicatori mai concreți decât riscul fiind caracterizată de aspectele de intenționalitate şi direcționalitate[9], existând un autor sau o sursă a amenințării, subiectul fiind relativ clar precizat.

Vulnerabilitatea, un alt termen vehiculat în câmpul de manifestare a managementului riscului, este definită ca reprezentând un ansamblu de fenomene, situații, condiții organizatorice şi funcționale specifice unui sistem care prin exploatarea lor de către un posibil adversar poate prejudicia funcționarea sistemului. Cu alte cuvinte, vulnerabilitatea reprezintă punctul slab, sensibil al unui sistem (grup, individ) care, constituindu-se în subiect al amenințării, poate afecta grav funcționalitatea sistemului, relația cauzală vulnerabilitate – efect descriind tocmai riscul la care se expune sistemul.

Evenimentele aleatorii şi incontrolabile ce induc riscul, desfăşurate în mediul operațional, referindu-ne nu doar la domeniul militar, caracterizează ceea ce este cunoscut ca fiind *situația de risc* şi *situația de incertitudine*.

Deosebirea între aceste două tipuri de situații este că în situațiile de risc, evenimentul aleatoriu incontrolabil are o distribuție a probabilității cunoscută, în timp ce în situațiile de incertitudine, distribuția probabilității nu este cunoscută. Adică, situațiile de risc sunt caracterizate de o distribuție obiectivă a probabilității, iar situațiile de incertitudine sunt atribuite unor distribuții subiective a probabilității.[10] De regulă, în calculul decizional militar nu lucrăm cu estimări absolut exacte, certe, asupra mediului operațional, ci cu estimări care sunt probabiliste, în care elementul *incertitudine* reprezintă în sine o ”condiție inevitabilă a procesului decizional”[11] aceasta fiind de două tipuri, în funcție de sursele ei: *incertitudine ontologică* şi *incertitudine cognitivă*. Astfel, managementul riscului este un proces, dar şi un mijloc practic, flexibil şi deosebit de puternic ce contribuie la eliminarea confuziilor şi la reducerea gradului de incertitudine, ajutând comandantul şi statul său major în luarea unor decizii care, deşi se bazează pe probabilități, reprezintă cazuri ale deciziilor certe. Pe cale de consecință, acesta va influența crearea unei stări de certitudine cognitivă a decidenților, contribuind direct la reducerea gradului incertitudinii subiective[12] a acestora.

---

[9] Lt.col.lect.univ.dr. Stelian Pantazi, lt.col. Dorinel Duican, *Managementul riscului în acțiunile militare* în "Spațiul sud-est european în contextul globalizării", Sesiunea de comunicări științifice STRATEGII XXI, Editura U.N.Ap. „Carol I”, Bucureşti, 2007, p. 556.

[10] Col.prof.univ.dr. Viorel Buța, cpt.ing. Mihăiță Ciocan, *Studiu asupra luării deciziei în condiții de risc şi incertitudine în situații de criză* în "Puncte de vedere şi dezbateri la început de drum în NATO", Editura A.I.S.M., 2002, p. 285.

[11] Cătălin Zamfir, *Incertitudinea – o perspectivă sociologică*, Editura Economică, Bucureşti, 2005, p. 26.

[12] Incertitudinea subiectivă reprezintă percepția pe care decidentul o are asupra gradului său de certitudine/ incertitudine. Cf. Cătălin Zamfir, *Incertitudinea – o perspectivă sociologică*, Editura Economică, Bucureşti, 2005, p. 48.

Managementul de risc este un proces complex, flexibil, dar şi unitar, de gestionare a riscurilor ce ameninţă desfăşurarea normală a proceselor, activităţilor sau acţiunilor, prin întrebuinţarea unor tehnici şi proceduri axate pe minimizarea pierderilor şi prevenirea consecinţelor nedorite.

Într-o altă viziune[13], procesul de management al riscului este un proces continuu, bazat pe procese, metode şi instrumente de gestionare a riscurilor, care asigură un mediu riguros pentru un proces decizional proactiv, prin:

- evaluarea continuă a ceea ce se poate întâmpla nefavorabil;
- identificarea riscurilor care trebuie tratate prioritar;
- implementarea strategiilor/căilor de gestionare şi de diminuare a riscurilor.

Pornind de la cele afirmate anterior, V. Păun a surprins relaţia dintre conceptele de risc şi cele de ameninţare, vulnerabilitate şi contramăsuri printr-o ecuaţie calitativă a riscului[14]:

$$Risc = \frac{A \cdot V}{C} \cdot (P \cdot i) \qquad (2)$$

în care: A = ameninţare P = probabilitate de manifestare
V = vulnerabilitate i = impact
C = contramăsuri

Se observă că atât ameninţările (A), cât şi vulnerabilităţile (V), condiţionează direct proporţional manifestarea riscului. Rezultă deci faptul că, riscul este cu atât mai mare cu cât nivelul ameninţării şi gradul de vulnerabilitate sunt mai mari. Această abordare calitativă a riscului scoate în evidenţă faptul că riscul poate fi privit ca o funcţie, care asociază fiecărui eveniment un set de indicatori, referitori la ameninţările şi la vulnerabilităţile asociate unui interes sau obiectiv propriu şi un set de indicatori intrinseci evenimentului studiat.

Riscul asociat oricărui tip de activitate poate fi măsurat, aşa cum reiese şi din definiţia sa, pe două axe majore: probabilitatea eşecului şi impactul eşecului.

Astfel, pentru a creiona un profil al riscului putem utiliza tehnica reprezentată în figura nr. 1 ce constituie un sistem simplu de categorizare a riscurilor. În acest sistem, fiecare element al riscului este reprezentat pe două scale: scala probabilităţii şi scala impactului.

---

[13] Lt.col.(r) ing. Vasile Păun, *Metode şi instrumente de evaluare a riscurilor şi de sprijin decizional pentru procesele de comandă-control militare*, Referat de cercetare ştiinţifică nr. 2, U.N.Ap., Bucureşti, 2004, p. 9.
[14] *Ibidem*, p. 9.

Fiecare scală este divizată în două categorii de „redus” sau „ridicat”, iar riscul este evaluat ținând cont de fiecare scală. Conform profilului reprezentat mai sus, un caracter *„critic”* al riscului este cel care va avea ca o consecință directă eşecul unei acțiuni, activități sau proces.

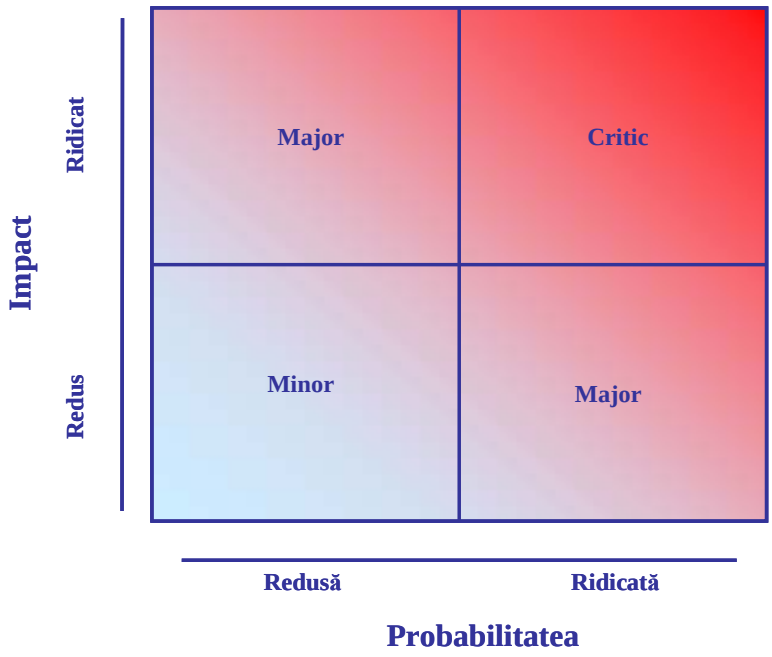

Fig. nr. 1 *Profilul riscului*

Riscurile „majore” reprezintă o amenințare semnificativă adusă activităților, pe de o parte, din cauza frecvenței de producere a evenimentului, iar pe de altă parte, datorită impactului presupun inițierea unor acțiuni imediate din partea decidenților pentru prevenirea sau minimizarea pierderilor. Ultima categorie de riscuri, cele *„minore”*, caracterizează evenimentele care nu au un impact şi urmări deosebite sau este improbabil să aibă loc, din punct de vedere al gestionării lor, nefiind nevoie de acțiune imediată de remediere. Totuşi, este recomandat ca riscurile caracterizate minore să fie monitorizate şi evaluate, deorece au un potențial de transformare în riscuri majore.

Odată realizat profilul riscurilor asociate unor activități sau acțiuni, este necesară realizarea unei liste complete a acestora, fiind clasificate în funcție de categoria din care fac parte, sunt examinate şi analizate apreciindu-se tipul de acțiune ce trebuie inițiată pentru limitarea sau prevenirea efectelor nedorite. În categoriile de acțiuni ce pot fi luate în considerare pentru gestionarea riscurilor, Jenkins[15] a identificat următoarele tipuri:

[15] Jack Jenkins, *A Project Management Primer*, 2006, p.32. http://www.nickjenkins.net/, accesat 20 iunie 2007.

- *analiza riscului* – riscul nu este perceput sau înțeles pe deplin, impactul sau probabilitatea producerii fiind neclară, în acest context fiind necesară o sondare aprofundată a condițiilor ce descriu producerea evenimentului respectiv;
- *acceptarea riscului* – riscul este inevitabil şi trebuie acceptat ca atare, cheia către gestionarea acestora fiind abordarea anticipativă a acțiunilor şi activităților ce conduc către diminuarea impactului acestora;
- *reducerea riscului* – riscul este inacceptabil şi este necesară luarea unor măsuri care să ducă la reducerea riscului şi la elaborarea unor planuri contingențiale în situația în care evenimentul ce caracterizează riscul respectiv se poate produce;
- *eliminarea riscului* – riscul este inacceptabil indiferent de circumstanțe; în această situație se impune implementarea unor proceduri sau inițierea altor activități care să asigure nu numai eliminarea amenințării dar şi evitarea repetării sau reproducerii condițiilor favorizante ale evenimentului ce poate crea un impact de neacceptat.

Managementul riscurilor asociate acțiunilor militare

Managementul riscurilor asociate acțiunii militare şi, implicit, planificării operațiilor, este un proces de sprijin decizional bazându-se pe identificarea, evaluarea şi controlul riscurilor prin prisma intereselor şi a obiectivelor acțiunii militare, în orice mediu acțional, atât pe timp de pace, cât şi pe timp de război sau în situații de criză.

Având ca sursă domenii, spații sau medii diferite de manifestare, riscurile asociate acțiunilor militare pot fi generate de factorul uman, factorul tehnologic, informațional, mediul operațional, terenul şi condițiile de timp, anotimpul şi starea vremii, tempo-ul acțiunilor etc.

Conform lui V. Păun[16], pentru necesitățile planificării acțiunilor militare, riscurile sunt clasificate în *riscuri tactice şi riscuri accidentale*. În literatura de specialitate se vorbeşte şi de *riscul rațional*[17], dar şi de următoarele tipuri: *riscul operativ, riscul de situație* şi *riscul probabilistic*[18]. După natura sa, riscul este apreciat ca fiind de mai multe feluri[19]: *egal, prudent, curajos, al celui puternic, al celui slab, flexibil, cu priză* şi *obiectiv.*

[16] Lt.col.(r) ing. Vasile Păun, *Metode şi instrumente de evaluare a riscurilor şi de sprijin decizional pentru procesele de comandă-control militare* – Referat cercetare ştiințifică nr. 2, U.N.Ap., 2004, p. 11.

[17] Cpt.R I dr. Grad Vasile ş.a., *Statele majore şi conducerea trupelor*, Editura Militară, Bucureşti, 1986, apud. Colectiv, *Metode de fundamentare a deciziilor militare*, Editura Diagonal, Bacău 2001, p. 84.

[18] *Ibidem*, p. 85.

[19] Ghe. Boldur Lățescu, Gh. Ciobanu, I. Băncilă, *Analiza sistemelor complexe*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982, apud., Colectiv, *Metode de fundamentare a deciziilor militare*, Editura Diagonal, Bacău 2001, p. 94.

Considerăm că, pentru o abordare cuprinzătoare a clasificării riscurilor, din perspectiva planificării acțiunilor militare, aceste tipuri de risc nu acoperă mulțumitor caracteristicile riscurilor asociate întregului spectru al acțiunilor militare. De aceea, *propunem trei criterii de bază în identificarea tipurilor de risc asociate acțiunilor militare*. Primul criteriu ar fi cel al *nivelului acțional*, de aici derivând următoarele *tipuri de riscuri*: *riscuri strategice, riscuri operative şi riscuri tactice*. Cel de-al doilea criteriu ia în considerație *întrebuințarea forțelor şi mijloacelor*, de aici derivând următoarele tipuri: *riscuri operaționale*, *riscurile tehnice, riscuri logistice şi riscuri informaționale.* Al treilea criteriu are, ca perspectivă, *originea riscurilor*, identificând astfel *riscurile interne* şi *riscurile externe*. Această încercare de a identifica tipurile de riscuri nu are un caracter comprehensiv, dorind doar o explorare a multitudinii de riscuri ce sunt relevante pentru comandanți şi statele majore în procesul de planificare a acțiunilor şi elaborare a deciziilor.

Comandanții trebuie să fie parte activă în cadrul de analiză a factorilor de risc asociați unei operații, să identifice riscurile, să evalueze şi să determine nivelul expunerii la risc, să aprecieze efectul acestora şi să ia decizii bazate pe estimări ale riscului.

În sfera planificării acțiunilor militare, în funcție de complexitatea situațiilor, de gravitatea amenințărilor sau de tipul riscurilor, unii autori au remarcat faptul că, de-a lungul timpului, s-au conturat trei tipuri majore de abordare a îmbunătățirii sistemelor de planificare a acțiunilor militare, după cum urmează[20]:

- abordarea empirică, bazată pe experiență;
- abordarea din perspectiva măsurilor;
- abordarea din perspectiva riscurilor.

Primele două abordări aparținând metodelor tradiționale de planificarea acțiunilor militare, ne vom concentra în cele ce urmează asupra ultimei abordări, reliefând faptul că aceasta se fundamentează pe aserțiunea că fiecare incident, eveniment sau situație are riscuri asociate cu caracteristici proprii, orice eveniment fiind evaluat din perspectiva frecvenței şi impactului riscurilor.

Conform acestei perspective, există trei elemente de esență, ce constituie din punctul nostru de vedere, componente majore ale planificării managementului riscului, acestea fiind: *analiza riscului*, *evaluarea riscului* şi *proiectarea măsurilor* de prevenire şi reducere a riscurilor[21].

Uneori, abordarea proceselor şi acțiunilor din perspectiva riscului, a condus la elaborarea unor proceduri şi mecanisme de management al riscului

---

[20] Gheorghe Boaru, Vasile Păun, Marcel Răducu, *Managementul riscurilor în acțiunile militare,* Editura AISM, Bucureşti, 2003, p. 73.
[21] *Ibidem*, p. 76.

ce sunt comune sau specifice a ceea ce numim astăzi managementul crizelor, care prin conținutul lor definesc anumite mecanisme şi instrumente de gestionare a crizelor, având ca exemplu măsurile diplomatice de prevenire a conflictelor ce sunt, în sine, instrumente de management al crizelor, fiind mai eficientă gestionarea riscului decât gestionarea unei crize. De aceea, considerăm că identificarea oportună a evenimentelor incerte ce pot duce la naşterea unei crize este de natură a optimiza procesul de management al riscurilor, contribuind astfel, indirect, şi la optimizarea procesului decizional la orice nivel.

Este recunoscut, îndeobşte, că în orice proces de management al riscurilor, cheia procesului constă în identificarea şi localizarea riscurilor, înainte de manifestarea consecințelor acestora, strategiile de management al riscurilor fiind dependente de stabilirea unor indicatori de risc, care să fie uşor cuantificabili, elaborarea unor planuri de reducere sau de eliminare a riscurilor şi stabilirea unor canale de feed-back, atât intern, cât şi extern, care să permită monitorizarea permanentă şi corectarea devierilor de la planurile de acțiune. Astfel, în multitudinea de concepte despre componentele managementului riscului, considerăm că relevante sunt[22]: identificarea factorilor generatori de risc; evaluarea consecințelor; elaborarea planului de măsuri pentru gestionarea riscului; implementarea planurilor de măsuri; monitorizarea şi evaluarea.

Ca urmare, primele două etape ale managementului riscului, în opinia autorilor de mai sus, presupun evaluarea riscului, prin identificarea amenințărilor, pe de o parte, iar pe de altă parte a vulnerabilităților proprii, ce pot afecta realizarea obiectivelor şi atingerea scopurilor. Ultimele etape, hotărâtoare în exercitarea managementului riscurilor, constau în realizarea unui echilibru între riscuri şi costuri, şi adoptarea de măsuri pentru eliminarea riscurilor inutile.

În opinia altor autori[23], cadrul general de management al riscului include trei componente, desfăşurate cronologic: *identificarea riscului*, *estimarea riscului* şi *controlul riscului*. Dacă prima componentă se circumscrie unui cadru general de management al riscurilor, estimarea riscului conform acestor autori, cea de a doua componentă, presupune pentru început o fază de *analiză a riscului*, al cărei scop este cuantificarea riscurilor, în funcție de intensitatea şi de frecvența evenimentelor, iar comportamentul structural al constituenților sistemului expuşi unui risc va fi previzionat în

[22] *Ibidem*, p. 95.

[23] T. Pliefke, S.T. Sperbeck, M. Urban, *The probabilistic risk management chain – general concepts and definitions* http://www.grk802.tu-braunschweig.de/ Links/ PliefkeSperbeckUrban2006_RMpaper_V3.pdf , accesat 20 iunie 2007.

funcție de intensitatea evenimentelor, determinând astfel nivelul pierderilor structurale, acestea referindu-se doar la pierderile materiale, exprimate prin unități de măsură diferite gen: adâncimea pătrunderii inamicului, gradul de neutralizare a apărării, pierderile în personal şi tehnică etc. O altă latură a analizei riscului presupune analiza consecințelor ce pot fi clasificate în *consecințe directe* – rezultate la momentul petrecerii evenimentului şi *consecințe indirecte* – ce exprimă consecințele induse sau ca rezultat al celor directe, într-un cadru temporal ce poate aparține viitorului apropiat sau îndepărtat. Cealaltă fază a estimării riscurilor este *evaluarea riscurilor* ce constituie procesul de comparare a riscurilor analizate, prin raportare la un anumit set de criterii [24], pentru determinarea semnificației riscului.

Ultima componentă a acestui model de management al riscului, *controlul riscului* presupune implementarea măsurilor de management al riscurilor, ceea ce înseamnă crearea unei baze raționale de apreciere a riscurilor ce pot influența un sistem sau acțiunile, activitățile sau procesele din cadrul acelui sistem.

Acompaniind toate etapele managementului riscului descrise mai sus, *monitorizarea riscului*, implică schimbul de informații dintre toți cei implicați activ sau pasiv în procesul de management al riscului şi include identificarea a noi amenințări sau pericole la adresa sistemului ce realizează managementul riscului, iar o procedură complementară, *revederea riscului*, este o procedură importantă destinată monitorizării unui risc deja identificat care este supus estimării şi controlului riscului, fiecare iterație de revedere a riscului indicând eficiența unor măsuri de management al riscului sau de reducere a acestuia.

Plecând de la modelele de management al riscului prezentate anterior, considerăm că această activitate subordonată procesului de planificare şi celui decizional joacă un rol deosebit de important în efortul decizional al comandanților.

În consecință, considerăm că implementarea unor tehnici standardizate, de management al riscului în domeniul planificării operațiilor, constituie un imperativ subsumat eficienței planificării şi execuției cu succes a acțiunilor militare de orice natură.

Pe baza celor de mai sus, *propunem un model de proces de management al riscurilor în domeniul planificării şi conducerii acțiunilor militare*, apreciind că poate fi structurat după cum urmează:

- identificarea riscului;
- estimarea riscului;
- elaborarea planului de management al riscului;

[24] Criteriile de risc reprezintă termenii de referință pe baza cărora este apreciată semnificația riscului.

- controlul riscului;
- monitorizarea riscului;
- comunicarea riscului.

Identificarea riscului presupune identificarea şi localizarea ameninţărilor de orice natură şi a vulnerabilităţilor sistemului ce este subiect al procesului de management al riscului.

Estimarea riscului va conţine ca faze distincte: stabilirea criteriilor de risc, analiza riscurilor, analiza consecinţelor şi evaluarea riscurilor, în această etapă fiind analizat fiecare risc în termeni de probabilitate a evenimentelor, intensitatea şi frecvenţa acestora, pentru a determina nivelul de risc a unuia sau mai multor evenimente din care poate rezulta expunerea la pericol. Estimarea riscului se va realiza pe parcursul întregului ciclu decizional, iteraţiile estimării facilitând inclusiv o apreciere a optimalităţii măsurilor adoptate pe această linie. În estimarea riscului, grupa de management al riscului va utiliza cursul de acţiune selectat de către comandant pentru elaborarea planului de operaţie, pentru identificarea şi cuantificarea acelor acţiuni ale forţelor proprii, ale adversarului sau factorii de mediu care pot induce condiţii favorabile producerii unui eveniment generator de riscuri. Estimarea riscurilor va avea ca scop identificarea şi ierarhizarea zonelor de vulnerabilitate, tipul de pierderi previzionate sau prejudiciul şi consecinţele potenţiale. În ceea ce priveşte zonele de vulnerabilitate, apreciem că acestea pot fi încadrate în una dintre următoarele sfere: personal, mijloace de luptă, sisteme de comandă şi control, capacitatea de manevră a marilor unităţi şi unităţi, protecţia trupelor, sprijinul logistic. Pentru evaluarea tipului de pierderi sau a prejudiciului este necesară evaluarea fiecărui risc în funcţie de severitatea evenimentului ce îl generează fiind exprimat în pierderi de personal şi mijloace de luptă, degradarea şi reducerea eficienţei sistemului de comandă şi control, distrugerea echipamentelor şi armamentului, reducerea puterii de luptă şi a capacităţii combative a unităţilor, pagubele colaterale sau cele aduse mediului înconjurător etc. În termeni de consecinţe potenţiale, acestea considerăm că pot fi exprimate prin incapacitatea de reacţie la anumite evenimente sau acţiuni ale inamicului, interzicerea accesului în diferite raioane, pierderi de ritm şi tempo, incapacitatea aplicării planurilor, scăderea moralului militarilor etc. O modalitate eficientă de identificare şi de analiză a riscurilor este de a elabora o matrice de estimare a riscurilor, aşa cum este cea propusă în anexa nr. 1.

Elaborarea planului de management al riscurilor are ca obiectiv elaborarea unui plan coerent şi unitar de măsuri pe linia diminuării, eliminării şi menţinerii sub control a riscurilor, având la bază concepţia comandantului de management al riscurilor, ce se va elabora pe parcursul analizei misiunii şi

formulată ca atare în ghidul comandantului pentru planificare. Conținutul unui astfel de plan va depinde de domeniul de aplicare a managementului de risc, complexitatea problemelor de rezolvat, probabilitatea şi impactul riscurilor, eşalon, informațiile la dispoziție, timpul de pregătire a acțiunilor, urgența planificării, sursele generatoare de amenințări şi consecințele manifestării acestora, vulnerabilitățile sistemului, resursele disponibile. Planul va trebui să răspundă la întrebările: *cine*, *ce*, *unde*, *când*, *cum* şi *de ce*. De asemenea, un plan de management al riscurilor va trebui să îndeplinească anumite criterii, cum ar fi: să cuprindă strictul necesar de elemente pentru fiecare eşalon; să încadreze activitățile în timp, să nu ducă la centralizarea excesivă, dar nici la premise de incertitudine, să ofere posibilitatea comandantului şi statului major ca din controlul realizării prevederilor din plan să-şi poată forma o imagine sintetică asupra stării sistemului şi subsistemelor conduse, în ceea ce priveşte expunerea la risc.

Controlul riscului este etapa din procesul de management al riscurilor ce implică punerea în aplicare a prevederilor planului de management al riscurilor şi adoptarea deciziilor pe această linie ce pot fi clasificate în decizii de reducere a riscului, de transfer a riscului, de acceptare a riscului şi decizii de respingere a riscului. În ceea ce priveşte clasa de decizii de reducere a riscului, decidenții au la dispoziție o serie de instrumente ce conlucrează direct pentru realizarea acestui obiectiv, cum ar fi: proceduri de prevenire a riscurilor şi de menținere a stării de operativitate a comandamentelor şi a trupelor (ex. paza şi apărarea obiectivelor, procedurile de lucru în sistemele informatice sau de comandă şi control etc.), proceduri de răspuns în diferite situații sau pentru diferite scenarii (ex. atac CBRN, atac aerian, incendiu, atentate, evacuarea răniților etc.), precum şi proceduri de recuperare, ce subsumează toate activitățile necesar a fi realizate pentru revenirea sistemului la nivelul anterior producerii evenimentului ce a expus la risc componentele acestuia.

Monitorizarea riscului are ca obiectiv obținerea, procesarea, analiza, coroborarea şi raportarea de date şi informații asupra condițiilor ce favorizează expunerea la risc a unui sistem, în scopul diminuării riscurilor sau menținerii acestora la un nivel acceptabil. Acest proces este continuu, având loc pe parcursul întregului ciclu de management al riscului, fiind imperios necesar, atât pentru aprecierea eficienței măsurilor de gestionare a riscului, cât şi pentru actualizarea planului de management al riscului.

Comunicarea riscului are ca obiective principale înțelegerea riscurilor şi a modalităților de gestionare a acestora şi informarea asupra caracteristicilor planului de management al riscurilor, realizându-se, în principal, prin diseminarea planului de management al riscului către subordonați. Comunicarea în managementul de risc presupune fluxul liber de informație la

toate nivelurile implicate în proces, aplicarea de metode formale sau informale de comunicare, valorizarea şi valorificarea opiniilor individuale ale grupei de management al riscurilor.

Cu scopul ilustrării fazelor procesului de management al riscurilor şi a activităţilor şi responsabilităţilor în acest domeniu, am întocmit o diagramă de proces (anexa nr. 2) ce reprezintă o încercare de definire atât a etapelor procesului în sine, cât şi a activităţilor corespunzătoare.

În final, considerăm că pe lângă *elaborarea şi implementarea unor proceduri de management al riscului la toate eşaloanele*, de la batalion în sus, integrate în procedurile de operare standard ale comandamentelor respective, din punct de vedere al integrării managementului riscului în procesul de planificare a acţiunilor militare, este necesară *elaborarea estimărilor de risc* şi a unui *plan de management al riscurilor*, coordonat cu măsurile OPSEC. Apreciem că, în acest fel, se pot asigura comandamentelor şi unităţilor avantaje determinante în ceea ce priveşte planificarea acţiunilor, capacitatea de luare a deciziilor, reacţia oportună pe timpul pregătirii şi ducerii acţiunilor, capacitatea de identificare a măsurilor de control şi implementare a acestora pentru reducerea efectelor posibile ale manifestării diferitelor tipuri de riscuri. Din punct de vedere organizatoric, apreciem, de asemenea că, stabilirea unor responsabilităţi precise în acest domeniu, prin desemnarea unui ofiţer cu analiza riscului în cadrul statelor majore şi constituirea unui Grup de management al riscurilor, va contribui esenţial la optimizarea procesului de planificare şi elaborare a deciziei.

În plus, pentru facilitarea identificării şi analizei riscurilor, propunem ca la toate eşaloanele, în cuprinsul procedurii de operare standard pe linia managementului riscurilor, să fie creat un *profil al riscului asociat diferitelor tipuri de acţiuni*, cum ar fi riscurile asociate deplasării, operaţiei ofensive, de apărare sau operaţiilor intermediare etc.

BIBLIOGRAFIE

Boaru Gheorghe, Păun Vasile, Răducu Marcel, *Managementul riscurilor în acţiunile militare*, Editura AISM, Bucureşti, 2003;

Boldur Lăţescu, Gh. Băncilă, Gh. Ciobanu, *Analiza sistemelor complexe*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982;

Bujoreanu Iulian, *Decizia şi evaluarea riscului în domeniul militar*, Editura U.N.Ap. „CAROL I”, Bucureşti, 2006;

Col.prof.univ.dr. Buța Viorel, cpt.ing. Ciocan Mihăiță, *Studiu asupra luării deciziei în condiții de risc şi incertitudine în situații de criză* în Puncte de vedere şi dezbateri la început de drum în NATO, Editura A.I.S.M., 2002;

Colectiv, *Metode de fundamentare a deciziilor militare*, Editura Diagonal, Bacău 2001;

Cpt. RI dr. Grad Vasile, ş.a., *Statele majore şi conducerea trupelor*, Editura Militară, Bucureşti 1986;

Jenkins Jack, *A Project Management Primer*, 2006, p.32. http://www.nickjenkins.net/, accesat 20 iunie 2007;

Lt.col.lect.univ.dr. Pantazi Stelian, lt.col. Duican Dorinel, *Managementul riscului în acțiunile militare* în Spațiul sud-est european în contextul globalizării, Sesiunea de comunicări ştiințifice STRATEGII XXI, Editura U.N.Ap. „CAROL I", Bucureşti, 2007;

Lt.col.(r) ing. Păun Vasile, *Metode şi instrumente de evaluare a riscurilor şi de sprijin decizional pentru procesele de comandă-control militare* – Referat cercetare ştiințifică nr. 2, U.N.Ap., 2004;

T. Pliefke, S.T. Sperbeck, M. Urban, *The probabilistic risk management chain – general concepts and definitions* http://www.grk802.tu-braunschweig.de/Links/ PliefkeSperbeckUrban2006_RMpaper_V3.pdf ;

Dr.ing. Sandu Ion-Eftimie, *Decizii în condiții de incertitudine şi risc*, Editura U.N.Ap. „CAROL I", 2006.

Anexa nr. 1

MATRICEA DE ESTIMARE A RISCULUI

(o variantă)

Zonele de vulnerabilitate şi posibile efecte	Riscul incapacității de reacție				Riscul pierderii de ritm / tempo				Riscul scăderii moralului			
	ER	R	M	S	ER	R	M	S	ER	R	M	S
Personal												
Capacitate de reacție - ridicată -				S				S				S
Starea psiho-morală - bună -				S				S				S
Degradarea stării fizice - scăzută -				S				S				S
Încadrarea cu personal - 70 %			M				M				M	
Etc												
Mijloace de luptă												
Starea tehnică - nivel de operativitate - 80%			M				M					
Aprovizionarea cu PSA – stocurile asigurate - 65%				S				S				S
Gradul realizării stocurilor de muniție - 50%		R				R				R		
Gradul realizării stocurilor de CL - 78%			M				M					S
Mijloace pentru ridicarea capacității de trecere -NU-		R			ER							S
Etc												
Sisteme de comandă şi control												
Menținerea permanentă a fluxului informațional - parțială-			M				M					S
Reducerea capacității de prelucrare a datelor -15%-			M				M					S

Zonele de vulnerabilitate şi posibile efecte	**Riscul incapacității de reacție**				**Riscul pierderii de ritm / tempo**				**Riscul scăderii moralului**			
	ER	**R**	**M**	**S**	**ER**	**R**	**M**	**S**	**ER**	**R**	**M**	**S**
Starea tehnică - nivel de operativitate – 80%			M				M					
Protecția fizică şi protecția informațiilor - Corespunzătoare				S				S				S
Etc												
Protecția trupelor												
Funcționalitatea sistemului de alarmare - parțială -			M				M					S
Protecția la loviturile executate cu aviația - parțială -		R					M			R		
Capacitatea de reacție la atacurile CBRN -												
Asistența medicală, psihologică şi evacuarea medicală Rol 1& 2 – parțial Rol 3& 4 – complet			M				M				M	
Etc												
Sprijinul logistic												
Nivelul stocurilor -55 % din necesar-		R				R					M	
Existența surselor de aprovizionare -Da-				S				S				S
Viabilitatea drumurilor de aprovizionare – evacuare - parțială -			M				M					S
Etc												

Legendă: ER – *Extrem de ridicat*; **R** – *Ridicat*; **M** – *Moderat*; **S** – *Scăzut*.

Anexa nr. 2

DIAGRAMA DE PROCES
A MANAGEMENTULUI RISCURILOR

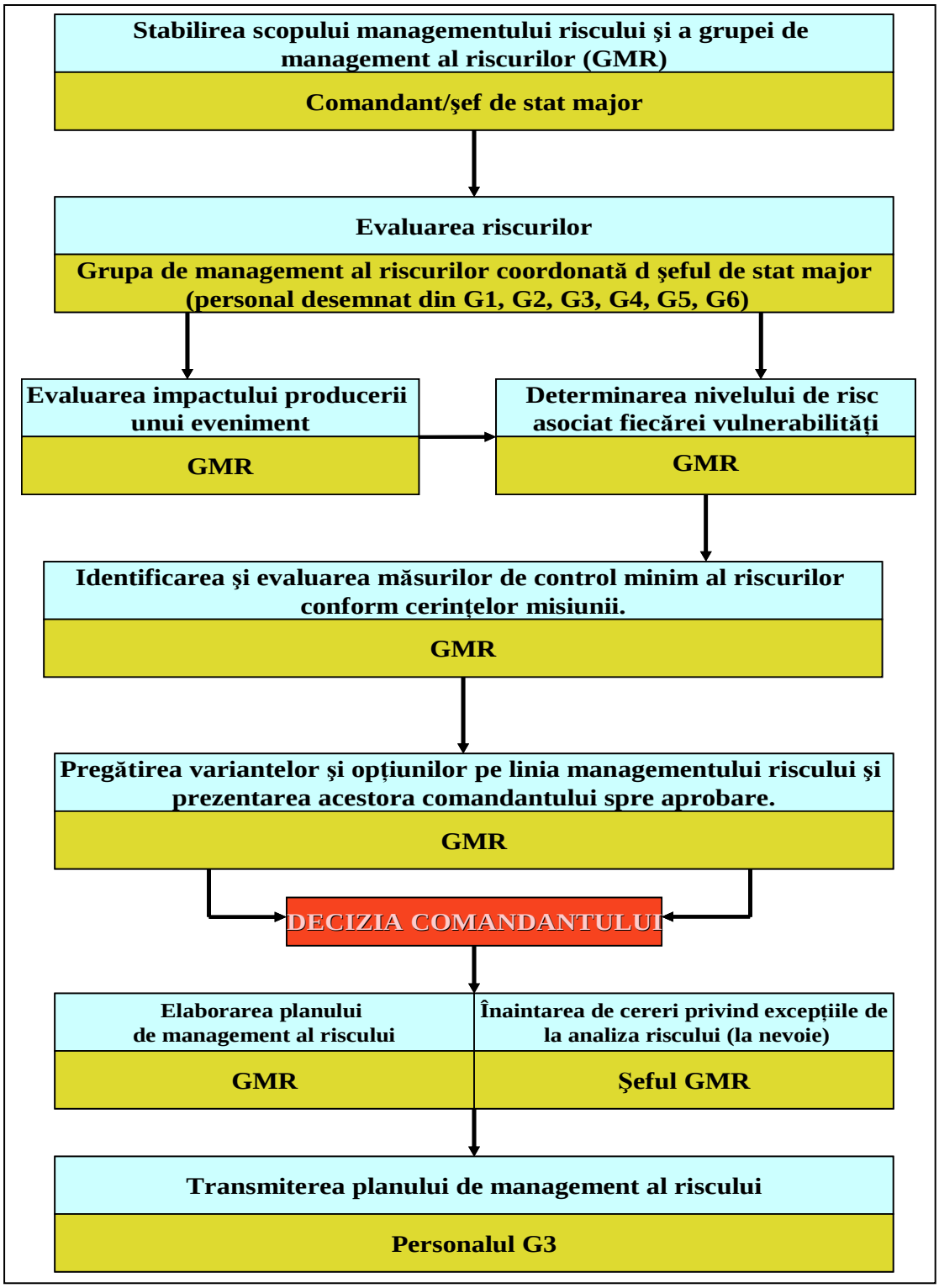

COMPLEXITATEA ŞI FLEXIBILITATEA ÎN MANAGEMENTUL STRATEGIC AL ORGANIZAŢIEI, INCLUSIV AL CELEI MILITARE

ORGANIZATIONAL MANAGEMENT STRATEGY, INCLUDING MILITARY DOMAIN, COMPLEXITY AND FLEXIBILITY

Conf.univ.dr. Elena DOVAL
Universitatea "Spiru Haret", Braşov
Lect.univ.drd. Ana Mona ILIE*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

În contextul globalizării, organizația trebuie să facă față complexității şi volatilității mediului internațional. În cadrul acestui mediu, organizația trebuie să adapteze strategia, care este întocmai modelată, în consens cu misiunea şi viziunea strategică, iar complexitatea care îi este caracteristică îi solicită să fie flexibilă. Acest articol evidențiază câteva aspecte specifice privind organizațiile drept sisteme complexe, insistând pe complexitatea definirii strategiei şi flexibilității managementului strategic.

In the context of globalization the organization has to face the international environment, which is complex and volatile. Within this environment the organization has to adapt its strategy, which is designed according to the strategic mission and vision, while its complexity characterizes it, requires it to be flexible. This paper emphasizes some specific aspects regarding the organizations as complex systems, focusing on complexity in defining the strategy and to flexibility on management strategy.

Cuvinte cheie: sistem complex, opțiuni strategice, complexitate, flexibilitate, management, organizație militară, volatil, nesigur, complex, ambiguu, lecții învățate.

Keywords: *complex system, strategic options, complexity, flexibility, management, military organization, volatile, uncertain, complex, ambiguous, lessons learnt.*

Volatilitatea mediului, în creştere datorită accelerării schimbărilor în tehnologia informației şi comunicațiilor, cere organizațiilor să coopereze cu mediul extern tot mai complex.

* e-mail: *iliemona@yahoo.com*

De altfel, pentru a desemna situația de la începutul actualului mileniu, s-a formulat o sintagmă care include principalele caracteristici ale acesteia, respectiv VUCA (volatile, uncertain, complex, ambiguos), cu care se operează tot mai frecvent, pe măsura evoluției pe toate planurile (economic, politic, social, militar etc.).

Managementul organizațiilor, după Hamel şi Prahalad (1994), trebuie să aibă în vedere patru domenii specifice mediului volatil şi complex pentru a lua decizii eficiente care să conducă la succes competitive în viitor:

- să se focalizeze pe oportunități şi mai puțin pe cota de piață câştigată prin dezvoltarea competențelor care să captureze aceste oportunități; de exemplu: să investească în produse noi, brand-uri, e-business etc.;
- să se concentreze pe crearea sistemelor integrate şi a competențelor colaborative la nivelul întregii organizații. De exemplu: constituirea de alianțe, fuziuni şi societăți mixte;
- să urmărească prin perseverență dezvoltarea responsabilității durabile şi a competențelor adecvate noilor cuceriri tehnologice a managerilor de la orice nivel ierarhic, de exemplu: Internet, sisteme digitale, biotehnologii etc., chiar dacă o perioadă profiturile firmei nu cresc;
- să accepte lipsa structurii organizaționale sau o structură simplă.

Schimbarea naturii competiției şi a calității competitivității în mediul complex şi volatil impune considerarea unor noi structuri organizaționale, a reconfigurării competențelor şi abilităților forței de muncă şi flexibilitate şi adaptabilitate în deciziile manageriale strategice.

Un domeniu unde cele de mai sus sunt o prezență permanentă, este cel militar, datorită a două realități fundamentale: accederea în NATO şi prezența efectivă şi semnificativă, în cele mai fierbinți teatre de operații, a trupelor românești.

Rapiditatea şi eficiența schimbărilor în sistemul militar pot fi considerate şi sunt, în mod real, repere la care se pot raporta şi alte compartimente ale societății românești, mai ales după ce țara noastră a mai dobândit încă un statut excepțional, acela de membră a UE.

Organizațiile ca sisteme complexe

Organizațiile sunt sisteme complexe care, de fapt, nu pot fi definite întrucât nu există criterii precise acceptate, dar pot fi evidențiate o serie de caracteristici care fac să se diferențieze față de alte sisteme din natură, matematică, fizică etc., şi anume:

- sunt sisteme sociale, unde indivizii sunt conectați între ei prin rețele informale;

- generează nivele de structură, uneori au structură complexă, alteori sunt multidimensionale;
- nu au granițe şi se mişcă continuu în noi domenii, industrii, piețe;
- se schimbă în timp, deoarece organizațiile învață;
- se bazează pe un sistem de relații nelineare;
- deciziile luate au un efecte secundare şi terțiare care nu pot fi anticipate;
- ieşirile în mediul extern intră în competiție şi interacțiune cu ieşirile altor organizații.

Dupa Mathews (1999) organizațiile există sub doua forme (fig.1):

- în echilibru stabil determinat de un feed-back negativ;
- în dezechilibru durabil determinat de un feed-back pozitiv.

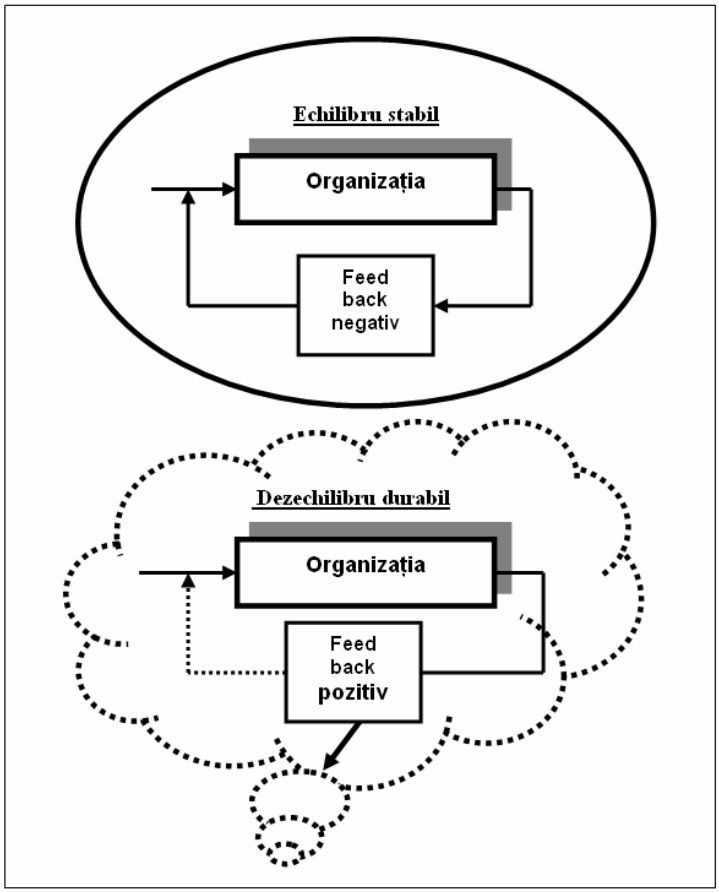

Fig. 1 *Formele organizației după tipul de feed-back*

Feed-back-ul negativ ajustează acțiunile organizației. De exemplu: bugetului unei firme, dacă este flexibil prin feed-back negativ, i se aduc corecțiile necesare şi analiza rezultatelor față de buget se realizează în condiții reale, astfel că deciziile manageriale se iau în cunoştință de cauză, într-un mediu stabil.

Feedback-ul pozitiv amplifică efectul schimbărilor şi le schimbă direcţia poziţionându-le într-un cerc vicios. De exemplu: creşterea anuală a salariilor cu 20% fără a se regăsi în creşterea cifrei de afaceri conduce la creşterea costurilor, care la rândul său conduce la diminuarea continuă a profitului şi la faliment.

În realitate, organizaţiile nu ating niciodată un echilibru stabil întrucât sunt limitate de comportamentul organizaţional şi de management. Prin decizii manageriale strategice (de exemplu: investiţii, preţuri) organizaţiile ating temporar o stabilitate aparentă, întrucât organizaţiile complexe operează într-un mediu volatil managementul nu poate utiliza previziuni, ci scenarii pe baza mulţimilor vagi sau subtile. Uneori, însă, unele fenomene pot fi previzionate, întrucât instabilitatea este îngrădită în organizaţia însăşi sau de limite ale pieţei (de exemplu, reguli antitrust, reglementări legale pentru a pune bariere unor noi competitori pe piaţă).

Pentru a supravieţui şi a prospera în mediul extern complex şi volatil (în condiţiile globalizării, Uniunii Europene, altor blocuri regionale etc.) organizaţiile trebuie "să adopte un comportament adaptiv, cu ceva structură, dar nu prea multă" (Brown şi Eisenhardt, 1998). Cheia succesului în managementul organizaţiei care operează într-un mediu volatil este *auto-organizarea*. Managementul trebuie să se concentreze pe sisteme şi pe proceduri de control ierarhic, să conducă prin întâlniri formale cu managerii împuterniciţi, să decidă la nivelul lor de acţiune, să analizeze rezultatele, să impună acţiuni de alocare eficientă a resurselor prin planuri, bugete şi ţinte de atins. Timpul alocat de către managerii problemelor strategice trebuie să crească şi trebuie create condiţiile pentru a încuraja autoorganizarea.

Organizaţiile adaptive (care se autoorganizează) au, după Pascale (1999), patru trăsături caracteristice:

- au mulţi actori care acţionează probabilistic, nu ierarhic;
- generează multe nivele organizatorice sau structuri;
- au capacitatea de a recunoaşte modele şi tipare şi de a le folosi pentru a învăţa şi a anticipa viitorul;
- se clatină şi mor.

Organizaţiile care operează într-un mediu complex trebuie să facă faţă provocărilor unei instabilităţi îngrădite, care se manifestă atunci când o variaţie izolată a mediului poate produce efecte enorme (pozitive sau negative). Aceste variaţii nu pot fi controlate, ci doar redirecţionate. De exemplu, creşterea preţului petrolului provoacă creşteri ale preţurilor materiilor prime şi ca urmare a produselor, sau scăderea preţurilor la aspiratoare de un producător provoacă scăderea preţurilor la toţi producătorii cu efecte importante asupra costurilor şi a profitului, care se întoarce ca un bumerang asupra organizaţiei iniţiatoare.

Toate caracteristicile organizațiilor abordate ca sisteme complexe, se regăsesc şi în organizația militară, cu specificația că în ea sunt incluse unele trăsături care o fac absolut distinctă, şi anume: ierarhia, ordinul, misiunea etc. Aceste însuşiri îi conferă un statut aparte, care însă nu o determină la a fi rezistentă la schimbare, iar reforma pe care a parcurs-o este argumentul cel mai convingător în acest sens.

Complexitatea în definirea strategiei

Natura dinamică a sistemelor complexe cere strategii care se pot adapta (structuri, ghiduri şi proceduri, reguli în contextul unui mediu extern care nu poate fi previzionat).

În aceste condiții, managementul trebuie să-şi dezvolte abilități care să le permită identificarea oportunităților valabile şi să-şi adapteze deciziile la schimbările pieței.

Amram şi Kutilaka (1999) consideră că managementul organizațiilor care operează în mediul extern complex şi volatil trebuie să urmeze opt reguli pentru a stabili opțiunile strategice:

1) să nu elaboreze presupuneri despre granițele pieței, ci să regândească permanent aceste granițe;
2) să identifice opțiuni (prin flexibilitate);
3) să dezvolte opțiunile prin identificarea continuă a resurselor încredințate;
4) să devină din ce în ce mai flexibili (chiar să anuleze proiecte începute, dacă este cazul);
5) să proiecteze şi să urmeze un calendar de timp al acțiunilor bazat pe paşi de lucru;
6) să creeze opțiuni, prin schimbarea sensului direcției sau abandonarea unor decizii;
7) să stabilească priorități, axându-se pe capabilități strategice;
8) să fie gata să încheie contracte prin selecție transparentă.

Definirea strategiei se axează pe construirea unui portofoliu de opțiuni strategice. "În timp ce firmele se pot concentra pe executarea unei singure strategii oricând, ele trebuie, de asemenea, să construiască şi să mențină un portofoliu de opțiuni strategice pentru viitor; se cer investiții în dezvoltarea unor noi capabilități şi învățare despre noi piețe potențiale; este necesar un nou mod de gândire cu privire la modul în care interacționează planificarea şi oportunismul în determinarea strategiei" (Williamson, 1999). Pornind de la ideea de bază enunțată, Williamson propune patru paşi de lucru pentru elaborarea strategiilor în mediul complex şi volatil: descoperirea constrângerilor ascunse, stabilirea procesului potrivit, optimizarea portofoliului şi combinarea planificării cu oportunismul, comentați în continuare.

Descoperirea constrângerilor ascunse

În general, organizația are un stoc de resurse şi de capabilități strategice (ca de exemplu: tehnologii, paleta de produse si/sau serviciile, managementul procesului, servicii pentru client post-vânzare, canalele de aprovizionare etc.), iar vânzătorul, dacă vânzarea se face prin dealeri, intermediari sau vânzători finali, are un bagaj de cunoştințe din domeniul marketing-vânzari. Raportându-se la piață, organizația nu are suficiente cunoştințe în domeniul marketing-vânzări, iar vânzătorul nu are capabilități de producție. În această situație, după Williamson (1999) se identifică două tipuri de constrângeri: ale producătorului (care devine prizonierul capabilităților sale) şi ale vânzătorului (fig.2). Aceste constrângeri nu trebuie să fie ascunse, iar managementul trebuie să scaneze mediul continuu pentru a identifica toate slăbiciunile şi golurile în nivelul de cunoştințe despre potențiale piețe şi a nu lăsa să se dezvolte "miopia pieței servite"(Hamel şi Prahalad, 1994).

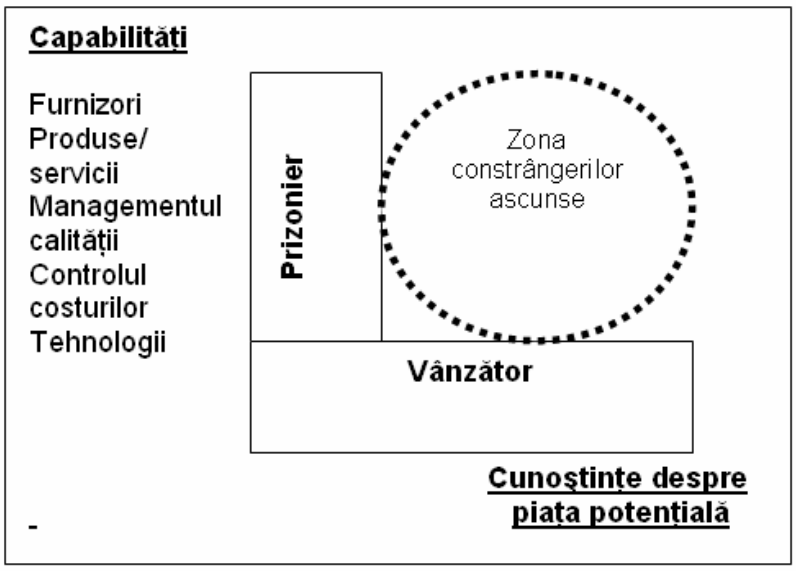

Fig. 2 *Matricea constrângerilor ascunse (după Williamson, 1999)*

Stabilirea procesului potrivit

Toate punctele slabe identificate şi inventariate continuu trebuie să stea la baza dezvoltării metodelor de creare a capabilităților lipsă, îndeosebi de acumulare a cunoştințelor despre cerințele pieței. În acest scop managementul organizației trebuie să aibă în vedere:

- informațiile obținute şi experiențele acumulate din relațiile sale cu furnizorii şi beneficiarii;
- informațiile primite de la beneficiari privind calitatea produselor şi alte reclamații, care să fie tratate cu seriozitate;
- informațiile culese despre comportamentul concurenților;

- învățămintele despre organizații care au un comportament neconvențional din aceeaşi industrie şi din alte sectoare de activitate (probleme întâmpinate, modul de rezolvare a lor, experimente privind noi metode şi tehnici);
- construirea şi susținerea managementului calității ca sursă de dezvoltare a capabilităților în sistem, de creare a valorilor şi normelor specifice unei culturi de organizație de succes.

Optimizarea portofoliului

Pe baza procesului stabilit, a factorilor tehnologici noi şi a potențialelor cote de piață sunt elaborate scenarii strategice, luând în considerare:

- costul creării şi menținerii opțiunilor;
- probabilitatea ca opțiunea să fie pusă în practică;
- probabilitatea că opțiunea va dezvolta la rândul său opțiuni în viitor.

Cu aceste opțiuni se construieşte un portofoliu care este continuu monitorizat şi actualizat.

Combinarea planificării cu oportunismul

Organizația are nevoie de un "spațiu strategic" (Williamson, 1999) pentru a se desfăşura în viitor. Întrucât mediul este complex şi volatil, previziunile şi planurile strategice nu pot fi elaborate cu exactitate, astfel că organizația nu va şti clar ce produse, piețe şi beneficiari va avea în viitor. Portofoliul de opțiuni, elaborate ținând cont de oportunitățile strategice care se ivesc, sunt identificate sau intuite vine să completeze aceste planuri strategice, dar în condiții de restricții privind direcțiile strategice şi misiunea organizației, considerând aşa-numitul "oportunism îngrădit" (Williamson, 1999).

Ajustările dinamice permit managementului organizației să redirecționeze resursele la un potențial ridicat al activității (afacerii) şi să creeze valoare printr-un proces continuu de schimbare.

Dacă ne referim la organizația militară, se cuvine a sublinia că însuşi termenul strategie este luat de la armată (din cuvintele greceşti *stratos* = armata şi *agein* = a conduce) şi că s-a generalizat folosirea lui în toate domeniile vieții sociale. Subliniem că managementul în organizația militară este integrat şi se referă cu precădere la resursele apărării şi laeficiența lor utilizate în acțiunile militare, în scopul major al obținerii victoriei.

Flexibilitatea în strategia managerială

Schimbarea cere flexibilitate, şi viceversa, şi acest cerc virtuos creează probleme managementului. Întrebarea fundamentală pentru orice management este: Cum să fie aplicat managementul unei schimbări discontinue fără a abandona capabilitățile care au condus organizația la succes? Un răspuns bun este:

"Să învețe să dezvolte capabilități adiționale pentru a coopera cu schimbarea prin crearea unui spațiu organizațional" (Christensen şi Overldorf, 2000).

Aceste capabilități adiționale pot fi obținute printr-o serie de acțiuni strategice, ca de exemplu: cooperarea cu o altă organizație care are deja aceste capabilități, dezvoltarea în interiorul organizației a acestor noi capabilități sau achiziția unei organizații care are capabilitățile adiționale necesare.

În crearea capabilităților adiționale o importanță deosebită o are structura organizației. O structură puternic ierarhică conduce la un control eficient al schimbărilor, dar şi la diminuarea flexibilității necesare adaptării organizației la schimbările mediului (pieței). Structura organizației este o sursă importantă de ineficiență (creşterea salariilor administrative, creşterea costurilor indirecte etc.), de aceea, managementul trebuie să se orienteze spre structuri dinamice şi flexibile. O structură flexibilă permite adaptarea organizației la schimbările mediului fără a-şi pierde flexibilitatea. Markides (1999) considera următoarele trei capabilități necesare pentru a se crea structuri flexibile:

- abilitatea de a identifica schimbarea suficient de devreme;
- existența unei culturi care să îmbrățişeze schimbarea şi să răspundă la aceasta;
- abilitățile şi competențele pentru competiție.

O creştere a flexibilității este de regulă compensată cu o descreştere a eficienței, întrucât "creşterea flexibilității este un joc cu suma zero" (Volberda, 1998). În scopul creşterii flexibilității fără a fi urmată de descreşterea eficienței sau calității este nevoie să fie luați în considerare doi factori determinanți: schimbările în producția de tehnologie şi schimbările în structura pieței muncii (Volberda, 1998). Schimbările în producția de tehnologie vizează implementarea noilor cuceriri ale ştiinței în domeniul informației şi comunicațiilor care permite dezvoltarea producției de masă custumizată. În acelaşi timp, pe piața muncii s-au înregistrat schimbări profunde în ceea ce priveşte structura forței de muncă şi abordarea importanței abilităților şi competențelor. Valoarea forței de muncă foarte specializată creşte continuu şi, ca urmare, creşte şi autonomia individuală.

O abordare mai potrivită corelației dintre tehnologie, mediu şi resursa umană implică "facilitarea organizației de a participa la crearea mediului sau ca ecosistem" (Hennessy şi Robins, 1991) şi aceasta, desigur, vizează reintegrarea organizației în strategia de dezvoltare durabilă globală prin menținerea flexibilității.

Deşi considerate prin excelență conservatoare, organizația militară a devenit extrem de receptivă la schimbare, după accederea în NATO, pentru a realiza interoperabilitatea, compatibilitatea, comunalitatea şi interschimbabilitatea cu alte armate din ALIANȚĂ, care sunt condițiile esențiale ale posibilității de a acționa în comun.

Concluzii

Schimbarea mediului face ca piețele să devină mai individualizate, integrate, globale. În acest mediu complex organizațiile se axează pe producție de masă, pe segmente de piață orientate spre client, spre produse şi servicii specializate, contribuind la creşterea complexității şi incertitudinii strategiilor. Cu cât mediul devine mai complex şi impune schimbări în organizație, managementul creează structuri, funcții şi activități, care cresc complexitatea internă, încetinesc deciziile şi reduc flexibilitatea.

Pentru a obține flexibilitatea în interiorul organizației, care să se potrivească mediului turbulent, organizația trebuie să caute optimumul opțiunilor strategice prin implementarea noilor tehnologii, descentralizarea structurilor organizaționale, să stabilească autonomia grupurilor de lucru şi să stabilească relații interactive cu beneficiarii şi clienții săi.

În context, se remarcă prin rapiditatea şi eficiența schimbării, organizația militară. Ca o consecință a acestei realități, România dispune de o armată flexibilă şi eficientă, dotată la standarde moderne, şi în virtutea acestora, aptă să îndeplinească orice misiune în cadrul NATO. De o importanță cu totul specială, sunt lecțiile învățate (*lessons learnt*) în teatrele de operații, din cele mai fierbinți zone ale planetei (Irak, Afganistan, Kosovo), unde sunt angajate semnificative forțe românești, care alături de alte armate din Alianță sau din coalițiile multinaționale, îşi aduc o valoroasă contribuție la instaurarea păcii, libertății şi democrației, atât de necesare lumii în care avem şansa să trăim.

Bibliografie

Amram, M. and Kutilaka, N. (1999) *Uncertainty: the new rules for managers*, Journal of Business Strategy, Vol.1, May-June, pp.25-29;

Brown, S. L. and Eisenhardt, K., M. (1998) *Competing on the Edge*, Boston, Harvard Business School Press;

Christensen, C.M. and Overldorf, M. (2000) *Meeting the challenge of disruptive change*, Harvard Business Review, March-April, pp.67-76;

Hamel, G.P. and Prahalad, C.,K. (1994) *Competing for the Future*, Boston, Harvard Business School Press;

Hennessy, J.E. and Robins, S. (1991) *Managing towards the Millennium*, New York, Fordham University Press;

Mathews, K. M., White, M.C., Long, R.G. (1999) *The problem of prediction and control în theoretical diversity and the promise of the complexity sciences*, Journal of Management Inquiry, Vol. 8, No.1, pp.17-31;

Markides, C. (1999) *Six principles of breakthrough strategy*, Business Strategy Review, Vol.10, Issue 2. pp.1-10;

Pascale, R.T. (1999) *Surfing the edge of chaos*, Sloan Management Review; Spring, pp.83-94;

Volberda, H., W. (1998) *Building the flexible firm*, Oxford, Oxford University Press;

Williamson, P.J. (1999) *Strategy as options on the future*, Sloan Management Review; Spring, pp.117-126.

Strategia de transformare a Armatei ROMANIEI, Bucureşti, 2004.

STRATEGIA STANDARDIZĂRII ÎN MANAGEMENT, INCLUSIV ÎN CEL AL APĂRĂRII, ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII

STANDARDIZATION MANAGEMENT STRATEGY, INCLUDING DEFENCE DOMAIN, IN THE GLOBALIZATION CONTEXT

Conf.univ.dr. Elena DOVAL
Universitatea "Spiru Haret", Braşov
Lect.univ.drd. Ana Mona ILIE*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

O problemă permanentă cu care se confruntă întreprinderile multinaționale pentru a-şi defini strategiile de marketing, este aceea de a găsi echilibrul între standardizare şi diferențiere. Cu toate acestea, companiile trebuie să ia în considerare faptul că, în timp ce standardizarea poate aduce contribuția ei la diminuarea costurilor, competitorii sunt gata să ofere produse şi servicii şi să se adapteze pe cât posibil pentru a satisface cererile clienților din fiecare țară.

În acest articol sunt analizate câteva dintre caracteristicile standardizării şi ale diferențierii implicate în marketing, evidențiind câteva avantaje şi dezavantaje ale alegerii unei dintre cele două direcții. Toate aceste aspecte sunt prezente şi în organizația militară.

The permanent problem that multinational enterprises are confronting with defining their marketing strategies is to find out the equilibrium between standardization and differentiation. Nevertheless, the companies need to take into account the fact that, while standardization may bring its contribution to cost savings, competitors are ready to offer products and services and to adapt as much as possible to satisfy the clients' requirements in each country.

In the paper some of the characteristics of standardization and differentiation considering the marketing mix are analysed emphasising some advantages or disadvantages of choosing between the two directions. All these aspects are present and in military organization.

Cuvinte cheie: globalizare, standardizare, adaptare, diferențiere, managementul integrat al apărării, interoperabilitate, proceduri standard de operare, sistemul logistic integrat.

Keywords: *globalization, standardization, adaptation, and differentiation, defence integration management, interoperability, standard operating procedures, integrated logistics system.*

* e-mail: *iliemona@yahoo.com*

Globalizarea este influențată continuu de schimbările în tehnologia informației şi comunicației, de creşterea capitalului intelectual şi de dezvoltarea capitalurilor în alianțe, contribuind la creşterea complexității în strategiile de management şi marketing internațional. Accelerarea schimbărilor şi creşterea volatilității mediului internațional necesită o abordare în sensul cooperării managementului cu mediul, de considerare a oportunităților care se ivesc şi "de dezvoltare a competențelor care să captureze aceste oportunități" (Hamel şi Prahalad, 1994).

Întrucât multe piețe din lume sunt saturate, în procesul globalizării un interes crescând se îndreaptă spre țările în dezvoltare din Estul Mijlociu şi Asia de Sud-Est, dar în ultimii ani şi spre țările care au trecut la economia de piață din Europa Centrala şi de Est (membre ale uniunii Europene sau candidate), mai ales daca rata de creştere economică prezintă un trend pozitiv, deşi există încă o serie de riscuri privind proprietatea intelectuală, întârzieri la plată sau chiar instabilitate politică. Accesibilitatea pe piață este determinată de cererea latentă a populației, în special pentru produsele globale din anumite industrii (electronice, autovehicule, alimente şi băuturi răcoritoare, îmbrăcăminte etc.), dar şi de industrii (utilizatori de tehnologii şi know-how, de exemplu: echipamente tehnologice, sisteme de informații şi comunicații, armament etc.).

Strategia globală în management şi în subsidiar în marketing se construieşte pe baza resurselor şi capabilităților strategice, existente oriunde în lume, urmărind selecția şi exploatarea resurselor şi coordonarea operațiilor dispersate în diferite țări ținând cont de avantajele tehnologiei informației şi comunicării şi de cererea pe piață a cumpărătorilor.

În scopul asigurării succesului în termeni de eficiență, standardizarea este o strategie care este urmărită în procesul globalizării pentru că "strategia globală dezvoltă produse standardizate" (Lewit, 1993), dar globalizarea nu conduce neapărat la standardizare, datorită a cel puțin trei cauze: efectul noilor tehnologii, diferențele culturale şi distribuția puterii de cumpărare.

Efectul noilor tehnologii: noile tehnologii care au pătruns în afaceri din cauza costului redus în domeniul comunicațiilor şi informației şi dezvoltarea rapidă a Web-ului în lume reduc distanțele şi ar părea că produsele şi serviciile standardizate au cale liberă. În realitate, efectul tehnologiilor este invers, în sensul că aşteptările cumpărătorilor se îndreaptă spre diferențierea şi adaptarea strategiilor de marketing, la preferințe individuale, la prețuri care să ofere valoare.

Diferențele culturale: deşi cunoscute de managementul firmelor care acționează global, diferențele culturale sunt adevărate bariere în calea

standardizării datorită preferințelor culturale diferite, a diferențelor în comportamentul de cumpărare, dar şi datorită efectului țării de origine.

Distribuția puterii de cumpărare: în ciuda deschiderii piețelor şi eliminării barierelor vamale, diferențele în puterea de cumpărare se reflectă în comportamentul diferit al cumpărătorilor din diferite țări, regiuni şi segmente de piață. Deşi unele produse şi servicii au aspect global, realitatea demonstrează că accesul la cumpărarea acestora este limitat la o anumită proporție a populației, îndeosebi în țările în curs de dezvoltare.

În organizația militară, rolul standardizării a sporit enorm, pornind de la realitatea că în afara ei nu putem vorbi de interoperabilitate, compabilitate, comunalitate şi interschimbabilitate, condiții obligatorii pentru parcurgerea anevoiosului drum al integrării, care se va întinde pe o semnificativă perioadă de timp. Deosebit de utile sunt lecțiile învățate (*lessons learnt)*, în teatrele de operații unde acționează forțele militare româneşti, din care rezultă necesitatea stringentă a standardelor (*standard operating procedures – SOP*), care asigură posibilitatea acțiunii în comun, pentru îndeplinirea obiectivelor misiunii stabilite în cadrul Alianței sau coaliției.

Standardizarea şi adaptarea

Standardizarea în strategiile de management internațional constă în vânzarea produselor şi serviciilor din țara de origine în alte țări pe baza programelor de strategice standardizate. Avantajul rezultă din economiile de scară. Desigur că programele de management al marketingului trebuie să fie consistente şi să fie lansate pe segmente de piață în care se întâlnesc factori culturali comuni pentru a fi atractive.

Produse şi servicii complet standardizate sunt puține pe piața globală. Dar, chiar dacă produsele şi serviciile nu pot fi standardizate este posibil ca "să fie standardizat procesul de marketing" (Krum şi Rau, 1992). Aceasta implică coordonarea standardizării procesului pe baza informațiilor dintr-o piață care să fie valabile pe altă piață şi să faciliteze transferul dintr-o țară în alta, considerând şi lecțiile învățate din unele piețe.

Pentru obținerea succesului, standardizarea se combină cu adaptarea. În domeniul serviciilor, îndeosebi strategia de marketing ține cont de cele două laturi ale serviciilor: la ghişeu şi în spatele ghişeului. Dacă operațiile din spatele ghişeului (de exemplu: contabilitatea, controlul calității etc.) sunt standardizate, la ghişeu nu sunt, de regulă, standardizate, ci "trebuie să fie adaptate la cultura locală şi la capabilitatea lucrătorilor locali" (Johansson, 2000).

Adaptarea implică schimbarea produsului sau serviciului pentru a satisface cerințele piețelor internaționale. Cercetările sunt focalizate pe creația

de produse globale care să necesite doar un minim de adaptare. De cele mai multe ori se realizează un produs de bază pentru a se obține economia de scară şi apoi produsul se finalizează cu cerințele pieței pentru a atinge nevoile şi cerințele cumpărătorilor de pe anumit segment de piață (de exemplu, automobilele la care motorul şi saşiul sunt standardizate, iar apoi celelalte repere sunt adaptate la cerințe fie pentru serii mici, fie pentru a răspunde unor opțiuni unicat).

În mixul de marketing, strategia de standardizare se combină de cele mai multe ori cu strategia de adaptare şi de diferențiere prin creație şi localizare. Dacă adaptarea se axează pe adaptarea produsului la preferințele cumpărătorului, localizarea este îndreptată spre găsirea soluțiilor care să determine piața să nu respingă produsul (de exemplu, nu se oferă obiecte electrice de 110 V pe o piață cu voltaj 220).

Gradul de adaptare este determinat de patru factori (Jain, 1989): competiția, condițiile de piață, natura produsului şi dezvoltarea pieței.

Competiția: gradul de adaptare este influențat de competiție, dar şi când competiția este scăzută este necesară adaptarea pentru a constitui o barieră de intrare pentru alți competitori;

Condițiile de piață: diferențele culturale, economice şi alte diferențe dintre piețele în care se operează determină gradul de adaptare.

Natura produsului: în cazul produselor industriale standardizarea este mai fezabilă decât în cazul produselor de consum sau a serviciilor.

Dezvoltarea pieței: gradul de standardizare sau de diferențiere depinde de maturitatea pieței.

Remarcăm înaltul grad de adaptibilitate a standardizării în organizația militară care a devenit mult mai flexibilă după accederea în NATO datorită obligației de a se alinia la parametrii tehnici şi operaționali ai Alianței. Putem vorbi de toți cei patru factori care determină gradul de adaptare şi în organizația militară, cu sublinierea că în conținutul lor, regăsim specificul acesteia, conturat de: ierarhie, ordin, misiune etc., precum şi de faptul că de regulă, armata acționează în medii marcate de pericole şi incertitudini, unde competiția este dusă cu inamicul, diferențele sunt mai evidente decât în orice alt mediu, natura produsului este rezultatul confruntării, iar dezvoltarea se reglează în funcție de dinamica luptei.

Standardizarea şi diferențierea în mixul de marketing

Considerând mixul de marketing (fig. 1) şi analizând strategiile de standardizare şi de diferențiere se evidențiază o serie de avantaje şi dezavantaje.

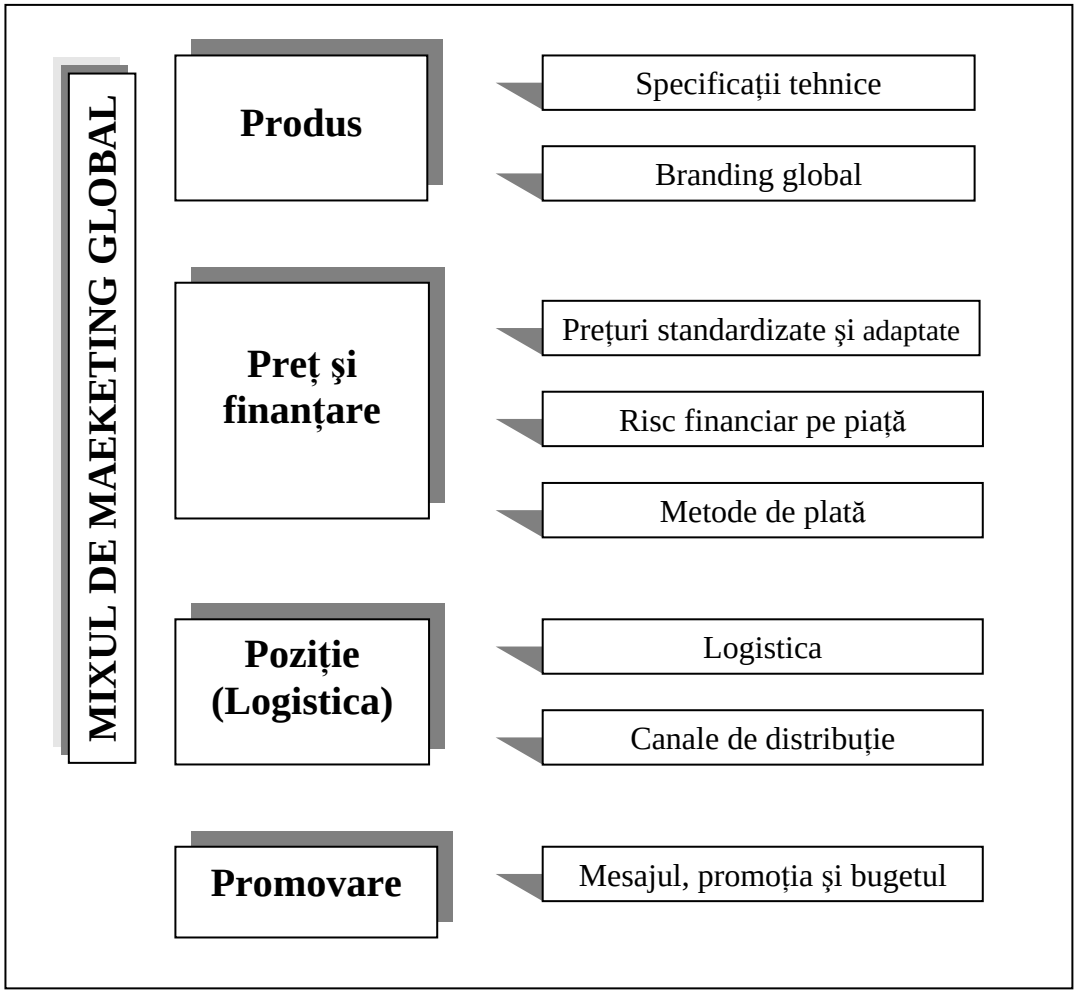

Fig. 1 *Mixul de Marketing Global*

Produsul

Produsul este subiectul standardizării sau diferențierii având în vedere specificații tehnice şi brandingul global.

Specificațiile tehnice

Din punctul de vedere al specificațiilor tehnice, produsele trebuie să îndeplinească cerințele consumatorilor din orice segment de piață ținând cont de caracteristicile sociale, economice şi culturale în fiecare țară şi să fie considerate ca un tot unitar cuprinzând şi service-ul după vânzare sau alte activități suport. Specificațiile în exces nu sunt necesare, întrucât conduc la creşterea prețurilor şi este posibil ca beneficiile furnizate de acestea să nu fie înțelese şi apreciate pe măsură.

Brandul global

Brandingul global excede un minim de recunoaştere şi de vânzări, oriunde în lume, a produselor. "Brandul global este puternic în țara de origine şi generează flux de numerar care permite operarea globală" (Quelch, 1999). Brandingul global tinde spre standardizare având o serie de avantaje:

- adaugă valoare cumpărătorilor prin implicarea lor emoțională;
- costurile fixe sunt distribuite pe volum şi rezultă costuri scăzute pentru marketing crescând profitul;
- facilitează învățarea şi acumularea experienței peste granițele țării de origine;
- oferă beneficii culturale firmei din țara de origine pentru a fi utilizate în dezvoltarea produsului;
- influențează percepția cumpărătorilor cu privire la țara de origine a brandului (de exemplu, vopseaua Kober de origine românească cu brand german pentru a induce percepția pe piață a unui lucru trainic şi precis specific culturii germane).

O standardizare excesivă conduce însă la ignorarea diferențelor în dezvoltarea pieței pe segmente de piață şi pe categorii ale dezvoltării.

Prețul şi finanțarea

Prețul şi riscul financiar sunt elemente ale mixului de marketing global care pun în discuție standardizarea în favoarea diferențierii.

Prețul

Problema care se pune este standardizarea prețului sau adoptarea prețurilor adaptate segmentelor de piață. Întrucât piața este orientată spre client, iar produsele globale trebuie să facă față şi competiției locale, complexitatea în strategiile de marketing induce necesitatea practicării unei multitudini de prețuri care au un impact negativ asupra standardizării.

Riscul financiar

Din punctul de vedere al finanțării acțiunilor de marketing internațional şi de vânzare, se disting două tipuri de riscuri: riscul de neîncasare a valorii produselor sau serviciilor, deşi se practică diferite metode de asigurare a încasării (plata în avans, scrisoare de credit, plata prin bancă pe baza documentelor, cont deschis cu credit total la client) şi riscul de schimb valutar, întrucât importurile devin mai ieftine dacă se apreciază moneda națională şi exporturile devin mai scumpe, rezultând prețuri pe piață mai mici.

Poziția (Logistica)

Logistica globala

Logistica globală impune un management adecvat al activităților care erau înainte realizate în amonte şi pot fi realizate în aval, mai aproape de consumatorul final. În logistica globală standardizarea depinde de trei factori cheie:

- *valoarea densității* (volum şi structură): cu cât valoarea densității este mai joasă, cu atât logistica este mai localizată, considerând standardizarea service-ului client şi costurile logisticii de service;
- *brandul sau superioritatea tehnică*: produsele cu aceeaşi densitate diferă în funcție de superioritatea brandului şi întrucât în competiție prețul este important costurile cu logistica trebuie reduse concentrând service-ul în amplasamente apropiate de consumatori prin descentralizare;
- *disponibilitatea pentru materii prime şi componente*: logistica poate fi diferită pentru diferite produse cu care se penetrează piețe noi dacă ținta este apropierea de materii prime.

Canale de distribuție

Criteriile de decizie pentru standardizare se bazează pe funcțiile de depozitare, transport şi service client, acoperirea pe segmentul de piață şi extinderea rețelei de distribuție şi structura intermediarilor.

Promovarea

Mesajul, promoția şi bugetul pentru campaniile promoționale trebuie sa varieze de la o țară la alta, deoarece:

- există diferențe între țări în disponibilitatea *Media* (TV, Web site, Radio, reviste şi ziare);
- mesajul scris poate avea un impact diferit relativ la mesajul prezentat şi de aceea se utilizează mai mult mesajul prin imagini sau vorbit);
- costul publicității variază de la o țară la alta, dar nu mai este important când mesajul se transmite prin satelit prin transmisii TV globale.

Pentru succesul promovării globale este important a se asigura flexibilitatea conceptului şi mesajului prin adaptare şi prin controlul diferențierii tonalității, vocii, stilului de prezentare.

Standardizarea mesajului, când este posibil ea se adresează aceluiaşi tip de consumatori în diferite limbi aduce mari economii de costuri. Oricum, eficiența mesajului standardizat, menit să influențeze comportamentul cumpărătorului, depinde de percepția şi reacția acestuia.

Factorii care influențează pozitiv sau limitează standardizarea în promovare identificați de Buzzel (1992) sunt: caracteristicile pieței (mediul fizic şi factorii culturali), condițiile industriei (stadiul produsului în cadrul ciclului său de viață şi competiția) şi instituțiile de marketing (sistemul de distribuție, media şi agenții de publicitate, condițiile industriei de promovare). Desigur că aceşti factori influențează decizia în managementul marketingului cu privire la standardizare şi în ceea ce priveşte celelalte componente ale mixului de marketing global.

În organizația militară se regăsesc toți factorii enumerați mai sus, nuanțați, se înțelege, de particularitățile acesteia, la care ne-am referit anterior. Din cauza globalizării amenințărilor şi pericolelor, este din ce în ce mai evidentă asimetria acțiunilor militare şi de aici necesitatea adaptării ripostei la noul tip de război, cu toate consecințele în planul logisticii care trebuie să fie integrată (*integrated logistics system*), ceea ce presupune cheltuieli foarte mari cărora țara noastră trebuie să le facă față. În organizația militară, regăsim atât brandul, cât şi (mai ales) riscul şi promovarea dată de succesul în luptă.

Concluzii

Globalizarea nu conduce la omogenizarea piețelor prin produse şi servicii standardizate, din cauza diferențelor culturale, tehnologice şi economice în diferitele țări şi segmente de piața în lume. De aceea, produsele şi serviciile sunt diferențiate în funcție de nevoile şi de aşteptările individuale. În sectorul serviciilor, adaptarea la cerințele cumpărătorilor este cheia construirii avantajului competitiv. În sectorul producției, diferențierea apare, în general, la bunuri de consum, iar standardizarea este majoră în producția de bunuri industriale.

În strategiile de management internațional, standardizarea şi diferențierea sau adaptarea la condițiile de mediu din piață reprezintă probleme fundamentale şi este necesar un permanent *balance* pentru armonizarea acestor două direcții strategice şi găsirea echilibrului în scopul asigurării eficienței şi eficacității acțiunilor, dar şi pentru dezvoltarea şi succesul afacerilor.

Globalizarea şi consecințele ei asupra standardizării se regăsesc din plin şi în organizația militară, raportate însă la specificul acesteia. Amplele acțiuni din teatrele de operații au condus la o nouă abordare a standardizării în armată, datorată în primul rând numeroaselor lecții învățate (*lessons learnt*), din experiența trupelor noastre şi a altor armate din NATO şi a necesității asigurării interoperabilității în operațiile multinaționale.

Bibliografie

Buzzel, R.D. (1992) *Can you standardize multinational marketing?*, în Global Marketing Management. Cases and Readings (2n edition), Buzzel, R.D., Quelch, J.A., Barelett, C.A., Boston, Addison-Wesley, pp.168-189;

Doval, E. (2005) *Managementul schimbarii organizationale în context international*, Editura Infomarket, Braşov;

Haider, A. (2001) *International Marketing*, Unit 7, în *Marketing in a Complex World*, MBA, The Open University, The Alden Group, Oxford;

Hamel, G.P., Prahalad, C.K. (1994) *Competing for the Future*, Boston, Harvard Business School Press;

Jain, (1989) *Standardization of international marketing strategy : some research hypotheses*, Journal of marketing, Vol.53, No.1, pp.70-79;

Johansson, (2000) *Global Marketing: Foreign entry, Local marketing and Global management* (2nd edition), London, McGrew Hill;

Krum, J.R., Rau P.A. (1992) *Organizational responses of US multinationals to EC-1992: an empirical study*, Journal of International marketing, Vol.1, No.2, pp.49-70;

Lewit, (1983) *The globalization of markets*, Harvard Business Review, Vol.61, No.3, May-June, pp.92-102;

Quelch, (1999) *Global brands: taking stock*, Business Strategy Review, Vol. 10, No.1, pp.1-14.

VULNERABILITĂȚI ALE FENOMENULUI TERORIST

VULNERABILITIES OF THE TERRORIST PHENOMENON

Drd. Laurențiu-Liviu DUMITRU*
Brigada 34 Infanterie "Vasile Lupu"

Terorismul este o amenințare la adresa păcii şi securității, este o amenințare la adresa umanității, a valorilor şi a civilizației. Este cel mai mare rău al lumii contemporane. Cauzele acestui fenomen sunt complexe, iar obiectivul lui este acela de a crea teroare pentru a obține concesii, pentru răzbunări, sau pentru a crea o lume islamică fundamentalistă.

Actele teroriste sunt imprevizibile, de aceea sunt o calamitate periculoasă şi sunt greu de combătut.

Terrorism is a threat to peace and security; it is a threat to human beings, a threat to values, and a threat to civilization. It is the greatest evil of the contemporary world. The causes of this phenomenon are complex, and its objective is to create terror in order to obtain concessions, revenge or to build a fundamentalist Islamic world.

Terrorist acts are unpredictable. This is why it is a dangerous calamity and hard to combat.

Cuvinte cheie: terorism, violență, teroare, panică, vulnerabilitate, pericol, amenințare.
Keywords: *terrorism, violence, terror, panic, vulnerability, danger, threat.*

„Revolta şi teroarea plătesc un preț. Ordinea şi legea au un cost."
Carl Sandburg

"Terorismul contemporan a devenit amenințarea majoră a democrației sec. XXI, cel mai mare rău al lumii contemporane sau boala sec. XXI, după cum îl defineşte Putin, Bing Bangul unei noi ere istorice a omenirii, un pol al noii ordini mondiale" [1].

* e-mail: *dlaurentiu_liviu@yahoo.com*
[1] The New York Times (S.U.A.), noiembrie, 2001.

Terorismul reprezintă o amenințare strategică, nu doar pentru Statele Unite ale Americii ori pentru Uniunea Europeană, ci şi pentru Rusia, pentru China, pentru India şi pentru foarte multe țări, inclusiv pentru România.

Terorismul dispune de resurse importante, comunică prin rețele electronice şi recurge la acțiuni din ce în ce mai violente, se extinde la toate mediile şi cuprinde aproape toate activitățile omeneşti, întrucât acest fenomen vizează distrugerea oricărei activități care conduce la progres sau dezvoltare. În prezent, terorismul are deja un caracter mondial, se axează pe extremismul politic şi pe efectele dezrădăcinării. Cauzele acestuia sunt complexe şi se regăsesc în dinamica crizelor economice, culturale şi sociale, în politica de alienare a tinerilor (îndeosebi musulmani), care trăiesc în străinătate, în reacțiile virulente la influențele intrinseci pe care le exercită civilizația occidentală asupra zonelor încremenite în fantasme şi prejudecăți, în recrudescența anomiei sociale, criminalității şi traficanților, în straturi sociale rămase în mizerie, subdezvoltare şi neputință. Chiar dacă această lume chinuită nu produce terorism, interesele civilizației moderne generează şi întreține fenomenul terorist.

Scopul tactic sau obiectivul imediat al grupului terorist îl constituie crearea terorii, pe când scopul strategic îl constituie folosirea panicii, a dirijării nemulțumirii publice, generate de starea de teroare pentru a obliga puterea politică să facă concesii[2], de aceea are nevoie de multă publicitate.

Terorismul este extrem de periculos, datorită acțiunilor imprevizibile. Clandestinitatea, violența, acțiunile în grup sau individuale, de regulă sinucigaşe (aşa zisele bombe umblătoare), precum şi globalizarea sunt caracteristici ale fenomenului terorist contemporan care provoacă greutăți mari în combaterea cu succes a acestui flagel.

Data de 11 septembrie 2001 reprezintă un moment de cotitură pentru geopolitica începutului de mileniu şi a scos la lumină noul inamic al lumii şi noul tip de amenințare - terorismul.

„Terorismul" a devenit un nou pol al ordinii mondiale, având legături strânse cu crima organizată, drogurile, comerțul cu arme, spălarea banilor etc. Nu întâmplător Afganistanul a fost în ultimii ani producătorul mondial numărul unu de heroină (6.400 t), iar Osama Bin Laden a sustras (prin mijloace dintre cele mai inteligente), până în prezent, mai mult de jumătate din fondurile de ajutorare trimise Bosniei de către state musulmane. Legătura între crima organizată şi fenomenul terorist a fost demonstrată de mai mult timp.

Crima organizată domină economiile unor state puternice. De exemplu, în Federația Rusă acestea controlează: 40.000 întreprinderi de stat;

[2] Gh. Arădăvoaice şi colectivul, *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Editura Antet, Bucureşti, 1997, p. 14.

2/3 din firmele comerciale; 70-80% din societățile de afaceri ale acestei țări achită taxa de protecție; 407 de bănci, 697 de piețe bursiere etc. Alte state precum S.U.A., Canada, Germania, Japonia, etc. plătesc, de asemenea, un tribut greu crimei organizate.

Evenimentele din 11 septembrie 2001 au deschis era conflictelor asimetrice, un altfel de război care nu se derulează după regulile ştiinței militare şi unde nu se respectă dreptul internațional. Războiul asimetric este caracterizat prin diferența de potențial al unei părți şi este anihilată de un adversar cu mijloace teoretic neglijabile, ce speculează la maxim slăbiciunile adversarului. Loviturile teroriste din 11 septembrie 2001 au demonstrat că supertehnica determină şi apariția unor puncte slabe.

„Inamicul" în această nouă formă de luptă este în general ascuns, răspândit pe suprafețe imense, dotat cu mijloace de luptă avansate, convenționale sau nu, practicând forme de luptă neconvenționale. Edificatoare în acest sens sunt "bombele umblătoare", acele detaşamente formate din grupuri de femei kamikaze, "văduvele negre" de la ceceni, care îmbracă cu uşurință centura de explozibil sau conduc spre țintele alese maşini de trotil. Tot în această regiune devastată de război şi nu numai, se aplică metoda lichidării prin orice mijloace a militarilor ruşi, a reprezentanților altor instituții ai statului pentru a semăna teama, spaima, neîncrederea. Se impun atât pentru forțele antiteroriste, cât şi pentru coaliția antiteroristă forme noi, flexibile, în care țările să-şi asume niveluri de acțiune şi responsabilități diferite.

Dacă în secolul trecut terorismul era în general menținut sub control, la acest început de secol el s-a internaționalizat, profitând de noile cuceriri în domeniul tehnicii de luptă, comunicațiilor, chiar al respectării drepturilor omului de către lumea modernă. A început să fie concretizat mai bine „adversarul" în lupta antiteroristă, adică organizațiile teroriste, grupările implicate şi chiar statele care sponsorizează acest fenomen.

De asemenea, remarcăm o particularitate a acțiunilor teroriste „reuşite" şi anume sacrificarea luptătorilor în cursul executării atacului, ceea ce creează noi probleme, uneori fără răspuns din partea forțelor specializate antiteroriste.

Se impun noi reguli de luptă antiteroristă, inclusiv prin studierea atentă a celor folosite de unele state care se confruntă de mai mulți ani cu acest flagel, precum Spania, Turcia, Marea Britanie, Rusia, Israel etc. De exemplu, în Turcia, Ministerul de Interne a elaborat recent o nouă metodologie de luptă împotriva terorismului şi a crimei organizate. Principalele prevederi se referă la interceptarea convorbirilor telefonice, introducerea de tehnică mobilă de ascultare, folosirea informațiilor, a agenților, infiltrarea lor în diferite grupări de tip mafiot sau teroriste, protecția martorilor, perfecționarea pregătirii unităților antiteroriste.

Cotidianul Izvestia şi radioul Vocea Rusiei au abordat de mai multe ori noile reguli de luptă împotriva teroriştilor, făcând referire la Programul antiterorist al Rusiei recent aprobat cu o largă aplicare în C.S.I. De remarcat sunt şi metodele utilizate cu succes de Germania în lupta antiteroristă în perioada anilor '70 când a mobilizat mijloacele civile, populația, posturile de radio şi TV, toată mass-media pentru acest obiectiv.

Interesante sunt metodele de răspuns la amenințările asimetrice propuse de S.U.A., precum descurajarea nucleară, războiul psihologic la nivel strategic, operațiile informaționale, acțiunile preventive etc.

Doctrina de luptă împotriva terorismului a fost îmbogățită şi prin noua „Concepție de apărare împotriva terorismului" elaborată de NATO, care conține măsuri antiteroriste şi contrateroriste bine definite. Din punct de vedere militar, în Afganistan a fost câştigat războiul, fiind arestați peste 1000 din membrii sau aliații grupării Al Qaida, dar multe celule au continuat lupta, la fel cum s-a întâmplat şi în Irak, unde succesul militar a fost orbitor, dar nu o lovitură de grație dată terorismului. Câştigarea păcii se va dovedi o provocare cu mult mai dificilă şi greu de realizat.

Terorismul şi antiterorismul sunt forme complementare de luptă armată[3] care trebuie analizate cu multă atenție. Literatura de specialitate apreciază că terorismul nu poate fi niciodată învins atât timp cât persistă sau chiar se adâncesc cauzele care îl determină. Nimic nu va mai fi ca înainte, iar terorismul este „umbra întunecată" a societăților occidentale şi ne va urmări încă mult timp. Terorismul s-a globalizat, iar după pregătire adepții lui devin nişte „roboți disciplinați" şi eficienți.

Combaterea terorismului presupune: închiderea canalelor de finanțare, servicii de informații puternice, presiuni diplomatice, economice şi politice împotriva statelor care finanțează ori simpatizează cu terorismul şi o propagandă deosebită pentru a determina implicarea populației în această luptă grea.

Vulnerabilitățile legate de fenomenul terorist sunt cele mai mari şi mai greu de înlăturat, de aceea strategiile de combatere a fenomenului terorist pun şi trebuie să pună în operă numeroase decizii politice luate în acest sens.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, prin Rezoluția 1271/2002, aprecia că noul conflict apărut după actele teroriste din 11 septembrie nu poate fi calificat ca război conform dreptului internațional, din moment ce nu a fost o declarație de război şi că nu s-a putut dovedi că un stat a fost făptuitorul acestor acte. Intervențiile în Afganistan şi apoi în Irak nu s-au îndreptat împotriva unui stat ci a unei organizații teroriste. De asemenea, statele membre ale Consiliului Europei ar trebui să respecte prevederile

[3] *El Pais*, februarie, 2002.

Convenţiei Europene a Drepturilor Omului în cadrul luptei antiteroriste[4], inclusiv în ce priveşte pedeapsa capitală aplicată teroriştilor. Rezoluția apreciază că educația, accesul la condiții de viață decente şi respectarea demnității umane sunt cele mai bune instrumente pentru reducerea sprijinului de care beneficiază astăzi terorismul în multe țări.

Rezoluția 1550/2002, la fel ca precedenta (1271), recomandă statelor membre ale U.E. să îşi intensifice de urgență cooperarea judicioasă în lupta împotriva terorismului.

Antony Lake, coordonator pentru contraterorism din S.U.A., avertizează asupra altor teribile pericole care pot amenința S.U.A. în anii următori: folosirea de către teroriști a armelor de nimicire în masă, a mijloacelor neconvenționale, a crimei cibernetice, a războaielor civile, secesioniste etc. Contracararea acestor pericole deosebite o constituie realizarea dimensiunii internaționale de securitate[5].

„Omenirea se află la răscruce în ce priveşte viitorul său, ori cooperăm în lupta împotriva terorismului, ori viitorul va fi sumbru, iar această amenințare se va menține de-a lungul întregului secol XXI şi poate după"[6].

Terorismul internațional va continua să se manifeste, ca fenomen, în forma sa actuală, reprezentând nu doar o amenințare severă la adresa securității naționale a statelor, ci şi o provocare majoră în planul stabilității internaționale, cu efecte negative asupra întregului sistem mondial.

Terorismul este o stare de spirit specială, este un mesaj. Cel care ucide un adversar politic, pentru a-i intimida pe ceilalți, săvârşeşte o omucidere. Numai scopul specific, care este înfricoşarea, înspăimântarea unei colectivități umane, face ca actul respectiv să fie considerat terorist.

Terorismul are la bază o acțiune violentă, menită să atragă atenția generală a publicului asupra scopurilor unor astfel de acte, să genereze o puternică reacție din partea acestuia. În acest sens, Ulrike Meinhoff, întemeietoarea fostei organizații teroriste germane “Baader - Meinhoff”, scria că “atentatele nu sunt destinate doar să provoace teroare. Ele au, de asemenea, drept scop să provoace o puternică reacție”.[7]

Terorismul constă într-o varietate de acte şi fapte ilegale, inumane, dar ceea ce îl caracterizează este utilizarea constantă a violenței pentru atingerea scopurilor, precum şi dorința manifestată de a le aduce la cunoştința opiniei publice. Nu întâmplător, în planurile de acțiune ale organizațiilor teroriste o atenție deosebită este acordată modalităților de evidențiere a scopurilor în

[4] *Idem* pct. 9.
[5] Forumul European pentru securitate - Bruxelles, martie 2002.
[6] *Argumentî Faktî* , martie 2002.
[7] Les dossiers de l’histoire – *Le Terrorisme, p. 67.*

mass-media. Actul terorist este îndreptat împotriva unor persoane, grupuri, categorii şi clase sociale sau chiar a statului, precum şi împotriva reprezentanților intereselor acestora. De regulă, victimele sunt alese după criteriul reprezentativității simbolice. Actele de terorism au fost îndreptate atât asupra persoanelor - înalte personalități, diplomați, militari, oameni de afaceri etc., cât şi asupra unor instituții de stat, obiective publice şi diplomatice, mijloacele de transport terestre sau aeriene.

Continentul european continuă să rămână zona cea mai agitată din punct de vedere al acțiunilor teroriste îndreptate asupra înaltelor personalități şi al instituțiilor de stat şi publice.

O caracteristică a terorismului o constituie lovirea prin surprindere şi fără nici o discriminare a victimelor, tactică ce urmăreşte, pe lângă uciderea unei persoane sau distrugerea unor valori, *asasinarea conştiinței sociale* şi perturbarea gravă a relațiilor interumane. Din acest motiv, autorii actelor teroriste concep cu minuțiozitate un plan de acțiune pe care îl pregătesc şi execută într-o manieră coerentă, menită să producă neîncredere şi nesiguranță, să inducă un climat de pericol general sau comun.

Terorismului i-au căzut victime, în ultima vreme, persoane din diverse categorii socio-profesionale, care, de fapt, nu aveau nimic în comun cu scopul urmărit prin acțiunea săvârşită, ceea ce a generat o stare de panică în rândul acestora. Terorismul actual, individual, în grup, ca şi cel de stat promovează interese, ambiții şi mesaje fondate pe uzul intimidării, amenințării, forței şi violenței.

Terorismul nu trebuie confundat, în nici un caz, cu alte forme de violență politică, cum este gherila. Aplicat terorismului, termenul de gherilă este un nonsens, întrucât acesta implică o strategie politică complet diferită. Obiectivul luptei de gherilă nu este doar cel militar, acțiunile sale fiind concepute şi ca instrumente principale ale politizării şi mobilizării maselor. Gherila se organizează în jurul unui nucleu de luptători, iar unitățile de gherilă se pot transforma într-o adevărată armată, care se răspândeşte şi se dezvoltă sau pot deveni o adevărată forță politică, capabilă să elibereze o regiune sau o țară. Forța unui grup terorist este invers proporțională cu dimensiunile sale. Cu cât un astfel de grup este mai redus, cu atât el este mai periculos, pe când în cazul gherilei situația este exact inversă.

Un alt element ce caracterizează terorismul contemporan îl constituie trecerea de la actele sporadice ale unor indivizi izolați la acțiunile teroriste de amploare, comise, de regulă, de către grupuri teroriste bine organizate, concomitent cu folosirea unui larg evantai de mijloace şi metode. În acest sens, se pot menționa luările de ostatici şi sechestrările de persoane, ocuparea sediilor unor instituții de stat sau politice, atacurile armate întreprinse împotriva

unor persoane sau obiective, provocarea de avarii, incendii sau explozii, acțiuni de tip diversionist, infestarea/contaminarea unor medii sau obiective, deturnările de mijloace de transport (terestru, maritim sau aerian), folosirea teroriştilor-sinucigaşi etc.

Extensiunea pe care o cunoaşte ramificațiile sale, scopurile propuse şi urmărite, fac ca terorismul să reprezinte, în prezent, un fenomen internațional. În Europa se vorbeşte actualmente tot mai mult despre un *euroterorism*. Atentatele comise în anul 1991 în Italia, multe dintre ele îndreptate împotriva unor obiective spaniole (Madrid, 11 martie 2004), au pus în evidență colaborarea existentă între grupurile teroriste din mai multe țări.

O altă caracteristică a terorismului actual şi care îngrijorează, în opoziție față de trecut, este îndeosebi arsenalul de mijloace tehnice clasice la care autorii actelor de terorism pot face apel. Există însă şi posibilitatea recurgerii la mijloace de distrugere în masă (NBC), ipoteză din ce în ce mai puțin contestată. Proliferarea armelor nucleare şi a altor mijloace, ca şi relativitatea condițiilor de păstrare a acestora face să se creadă că în viitor nu este întru totul exclusă o eventuală folosire a acestora.

Câmpul de acțiune al terorismului s-a extins din sfera social-politicului şi în cea a economicului: terorismul şi criminalitatea organizată a *gulerelor albe*, cum o defineşte Edwin Sutherland, acționează nu de puține ori mână în mână, se întrepătrund, se sprijină reciproc şi conlucrează, iar sub *acoperişul* unor pretinse revendicări şi motivații politice se adăpostesc exponenți ai criminalității celei mai sordide. Terorismul a devenit în prezent o activitate care rulează mari fonduri financiare, unele organizații dispunând de sume realmente impresionante. Aceste fonduri provin atât din ajutoarele asigurate de către statele ce sponsorizează terorismul, cât şi din cotizațiile simpatizanților ori taxele adunate sub amenințare, precum şi din răpiri, jafuri armate, trafic ilegal de droguri, armament, muniții, explozivi etc.

Pentru a putea califica în mod corespunzător faptele denumite generic *acte de terorism* este necesară o analiză foarte complexă, pornind îndeosebi de la mobilul acțiunii, scopul urmărit, pericolul social pe care-l reprezintă, calitatea autorilor, starea de spirit a acestora, mijloacele folosite, locul săvârşirii, cine sunt victimele şi ale cui interese se vizează a fi prejudiciate, consecințele şi implicațiile. Numai astfel se poate face o distincție clară între un act criminal de drept comun şi un act terorist.

De la începutul secolului şi până în prezent, terorismul s-a transformat în mod radical. Teroriştii de stânga ai anilor ’70 nu mai există: au murit, se află în închisoare sau sunt prea bătrâni pentru a teroriza. Teroriştii de astăzi, ca şi motivațiile lor, s-au schimbat. Diferența cea mai importantă față de trecut, afirmă Walter Lacquer, preşedintele Comitetului internațional de

investigaţii de la Washington, constă în faptul că teroriştii cu motivaţii etnice şi religioase sunt mai puternici decât înaintaşii lor, mai ales că suportul lor financiar provine de la un cerc mai larg de persoane.

Teroriştii şi-au schimbat propriul mod de a acţiona. Atacurile se înmulțesc, potențialul distructiv creşte cu o rapiditate şi mai mare, aceştia devenind din ce în ce mai iscusiți şi mai greu de identificat. Un lucru este cert şi se referă la lipsa oricăror prejudecăți în fața opoziției militare clasice dintre două sau mai multe state. În acestea, o țară sau un grup de țări vor fi atrase într-o confruntare armată cu formațiunile teroriste, care nu au o apartenență statală directă. Drept confirmare a acestui aspect, remarcat de istoricul militar israelian Martin Van Krevell, poate servi faptul că, acum, nici unul dintre conflictele militare existente în întreaga lume nu este interstatal. Pentru mulți observatori ai istoriei terorismului, începuturile acestuia corespund cu sfârşitul furtunos al secolului al XIX-lea, când nici un lider mondial nu părea să fie în siguranță, deoarece lumea încerca să-şi impună propria voință față de respectivii suverani şi când un număr din ce în ce mai mare de anarhişti împrăştiau manifeste pe străzi.

Văzut prin prisma istoriei, actualul val de terorism, aproape epidemic, nu ar părea atât de grav. Dar statisticile nu pot surprinde întotdeauna dimensiunile reale şi importanța unor acțiuni teroriste. Armele, din ce în ce mai sofisticate, includ gazul paralizant, rachete sol-aer individuale şi, probabil, lovituri nucleare, rudimentare, dar eficiente. Tipurile de terorism pe care le vom înfrunta în viitor merg dincolo de deturnarea de avioane şi capturarea de ostatici. Noua generație de conflicte va înlocui conflictele militare contemporane. Teroriştii pot achiziționa şi intra în posesia unor încărcături sofisticate, cum sunt armele chimice şi biologice. Totodată, aceştia pot rezolva probleme complicate de logistică şi de comunicații, să folosească explozivi cu efect întârziat sau polifazici ori sisteme portabile de legătură prin satelit. Dețin pregătirea tehnică necesară pentru a ataca şi neutraliza infrastructura, rețelele informatice, grilele energetice şi de transport. Eforturile depuse pentru protejarea acestor sectoare vitale ale societății nu reprezintă nici măcar un început în înfruntarea pericolului reprezentat de noul terorism.

Pentru perioada următoare, analiştii prevăd o creştere alarmantă a acțiunilor extremist-teroriste, ca urmare a reacției de răspuns a comunității internaționale la atentatele din 11 septembrie 2001 asupra teritoriului S.U.A. În context, ne putem aştepta la o diversificare a formelor, metodelor, procedeelor şi mijloacelor de acțiune, un rol important revenind, probabil, mijloacelor chimice şi biologice, precum şi celor informatice, mizându-se, în mod deosebit, pe impactul psihologic al acestora asupra opiniei publice. Totodată, vor fi influențate şi relațiile internaționale, determinate de

reevaluările probabile ale riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii regionale şi globale, precum şi redefinirea priorităţilor comunităţii internaţionale faţă de acestea.

În urma analizei asupra mecanismelor de geneză, afirmare şi modelare a fenomenului terorist pe plan internaţional, se evidenţiază ca fiind relevante următoarele aspecte:

- climatul geopolitic specific procesului de reconfigurare politico-militară şi economică, marcat de modificarea radicală şi continuă a echilibrului de forţe;
- accentuarea interferenţei dintre terorism şi unele segmente ale crimei organizate. Internaţionalizarea unor stări conflictuale a creat condiţii favorizante dezvoltării terorismului, iar dispariţia unor sponsori tradiţionali ai acestuia a făcut ca organizaţiile extremist-teroriste să se orienteze, tot mai frecvent, spre crima organizată, ca principală sursă de finanţare;
- pe fondul fenomenului de globalizare, organizaţiile teroriste identifică o multitudine de oportunităţi specifice, derivate în special de procesele de tranziţie geopolitică spre configurarea unui alt tip de ordine mondială;
- apariţia unor noi organizaţii, structurate după unele principii extrem de difuze, cu motivaţii mai puţin inteligibile şi moduri de acţiune mai puţin logice;
- terorismul ideologic va continua să fie favorizat de crizele economice şi dinamica ascendentă a fluxurilor migraţioniste;
- tendinţa de intensificare a cooperării între organizaţiile teroriste, acestea putând planifica şi pune în practică acţiuni disperate;
- creşterea potenţialului şi agresivităţii acţiunilor care vizează infrastructurile informatice; atacurile cibernetice oferă teroriştilor o mai mare flexibilitate, ei putând lansa operaţiuni de oriunde în lume, fără a se expune în mod direct şi fără a suporta contramăsuri politico-militare.

Punctul crucial al terorismului este să cauzeze teroare, uneori atingând un obiectiv politic, iar alteori ceva neaşteptat. Ţinta teroriştilor nu sunt persoanele pe care le omoară sau numărul lor, ci daunele colaterale. Aruncarea în aer a avioanelor, trenurilor, autobuzelor etc. nu este un obiectiv, ci o tactică pentru a atinge adevăratele ţinte: oamenii terorizaţi. Obiectivul real al terorismului nu este actul în sine, ci reacţia obţinută, efectul, impactul, cauzarea terorii.

Un exemplu de efect al terorii este ziua de 16 august 2006, când doi oameni au fost scoşi dintr-un avion oprit în Manchester, Anglia, pentru că anumiţi pasageri au considerat că este periculos să zboare cu ei la bord şi asta doar pentru că aveau un aspect oriental, pentru că vorbeau araba şi se uitau la ceas. Evident, cei doi oameni au fost eliberaţi după lungi cercetări. Alarmele false de acest gen ne măresc nivelul temerilor, ne iroseşte timpul şi resursele

ce puteau fi utilizate într-o formă mai eficientă, legată de lupta contra ameninţărilor şi siguranţei reale.

Din nefericire, aceste temeri sunt sporite şi de oamenii politici care accentuează vizibil această teamă şi de mass-media care publică excesiv despre ameninţările de acest tip. Dacă în urma unui atentat ar exista terorişti capturaţi sau ucişi şi acest lucru ar fi mediatizat cu siguranţă am asista la fenomene teroriste mai puţine, iar terorişţii ar eşua. Consider că trebuie să combatem teroarea cu anti-teroare, să acceptăm terorismul pentru a fi mai lucizi şi pentru a găsi soluţii concrete. Ori pentru acest lucru este nevoie numai de focalizare, ci şi de inteligenţă şi investigaţie, de strategie şi cooperare. Rolul nostru este să ne menţinem calmul în faţa terorii şi să refuzăm să fim terorizaţi, să nu intrăm în panică ori de câte ori doi musulmani se opresc lângă noi şi se uită la ceas. Rolul nostru este să gândim într-o manieră critică şi raţională şi să ignorăm interesele celor care doresc să avanseze în cariera politică sau celor care doresc să crească audienţa la televizor.

Este necesară o evaluare a terorismului, o activitate destul de dificilă dar nu imposibilă. Deja există modalităţi de monitorizare şi analiză a organizaţiilor, reţelelor acţiunilor teroriste şi de evaluare a capacităţii modului de operare şi a efectelor. În acest proces de evaluare se folosesc indicatori de sistem, de stare şi de dinamică, prin care poate fi monitorizat şi evaluat acest fenomen.

Armatele împreună cu alte forţe participante la războiul împotriva terorismului desfăşoară operaţii împotriva terorismului. Aceste operaţii sunt de tip special şi se aseamănă în mică măsură cu operaţiile ofensive sau de apărare din războiul obişnuit sau cu operaţiile speciale. Operaţiile speciale împotriva terorismului se cer concepute în aşa fel să răspundă prompt exigenţelor noului tip de confruntare. Ele pot avea nivel strategic sau operativ şi pot fi desfăşurate de structuri militare aliate, de coaliţii sau de grupări de forţe naţionale. De asemenea, pot fi operaţii militare, operaţii militaro-civile, internaţionale, regionale sau naţionale. Pot preceda un război de tip clasic, se pot desfăşura concomitent cu unele operaţii militare din teatre sau în situaţii post conflictuale, având drept caracteristică faptul că se pot desfăşura oricând.

Comunicaţiile au un rol cu totul special în operaţiile antiteroriste, contrateroriste şi post-conflict. De aceea, accesul la informaţii şi folosirea la maximum a mijloacelor proprii de culegere a datelor şi informaţiilor sunt esenţiale. În orice moment, trebuie să şti ce se întâmplă, se deduci şi să intuieşti la ce te poţi aştepta, să organizezi un sistem de supraveghere.

Se constată că cu cât o societate este mai dezvoltată, cu atât este mai vulnerabilă la atacuri teroriste c un impact psihologic deosebit. Practic, unul din obiectivele urmărite de terorişti este efectul psihologic.

În concluzie, noul tip de ameninţare asimetrică strategică, cu repercusiuni pentru o perioadă nedefinită, implică găsirea celor mai eficiente

strategii şi tactici de ripostă împotriva acțiunilor desfăşurate de către teroriști. Forțele speciale de contracarare nu mai pot pune accentul ca până acum, pe desfăşurări previzibile terestre, navale sau aeriene, ci pe acțiuni la fel de imprevizibile ca şi cele ale grupărilor teroriste agresoare, acțiuni care să exploateze vulnerabilitățile acestui tip de amenințare. Sistemul apărării în fața terorismului se caracterizează prin diferite acțiuni non-armate coordonate reciproc şi prin operațiuni împotriva tuturor teroriştilor, pentru zădărnicirea realizării planurilor lor, cu scopul neutralizării lor rapide şi complete ori al eliminării dup ce aceştia încep să folosească violența. Rădăcinile terorismului trebuie tăiate dacă este posibil, înainte de a atinge proporții de ostilități. Este o condiție principală pentru o luptă de succes şi eficientă împotriva terorismului. Ori neutralizarea şi eliminarea terorismului este o misiune foarte complicată pentru orice stat.

Lupta împotriva terorismului trebuie să fie agresivă şi continuă, trebuie să se identifice punctele slabe, sensibile sau nevralgice ale acestui fenomen, într-un cuvânt trebuie găsită soluția vulnerabilităților fenomenului terorist atât de natură etică, morală, psihologică şi religioasă, cât şi de natură organizațională, informațională, doctrinală, financiară sau tehnologică.

Astfel, fanatismul religios sau fundamentalismul islamic poate deveni un punct sensibil, vulnerabil în activitatea teroriştilor. Ei pot fi uşor identificați pentru că se asociază cu idealurile politice ale unor state, iar obiectivul lor principal este să transforme islamul într-o putere mondială.

Vulnerabilitățile organizaționale sunt determinate de faptul că tensiunile apar chiar în centru lor. Orice competiție declanşează lupta pentru putere. Grupurile mici sunt mai eficiente, mai puțin măcinate de conflicte sau de curente diferite. Practic, multe grupări ori organizații teroriste s-au scindat sau chiar au dispărut ca urmare pierderii de sub control a unor elemente de sistem organizațional.

Legat de vulnerabilitățile financiare sau tehnologice se are în vedere depistarea unor eventuale state sponsor, deoarece teroristul modern va exploata rapid cele mai noi tehnologii pentru ca actele teroriste să fie cât mai ample şi mai puternice.

Ca urmare a activării fără precedent a luptei contra terorismului, în special după 11 septembrie 2001, comunitatea internațională a făcut front comun condamnând la unison această maladie a omenirii. În lume, şi în România, există un cadru juridic corespunzător tuturor măsurilor de prevenire şi combatere a actelor de terorism.

Prin urmare, se consideră că amenințările teroriste se vor diversifica şi chiar se vor amplifica în următorul deceniu, iar combaterea lui nu poate ieşi din legile războiului şi ale luptei armate, de aceea, dificultățile unei astfel de

confruntări vor fi totdeauna foarte mari. Terorismul va constitui o amenințare din ce în ce mai pronunțată la adresa păcii şi securității, a ființei umane, a valorilor şi a civilizației. Să nu uităm că această amenințare este direct proporțională cu vulnerabilitățile unei societății moderne.

România este şi va fi supusă amenințărilor de tip terorist din cel puțin trei perspective: ca membră a Alianței Nord-Atlantice şi componentă a Uniunii Europene, deci ca parte a civilizației de tip occidental, împotriva căreia sunt orientate o parte dintre atacurile teroriste şi îndeosebi cele ale fundamentalismului islamic; ca țară situată în zona Mării Negre, nu departe de zona caucaziană şi de cea a Orientului Apropiat şi ca participantă directă la războiul declanşat împotriva terorismului, în cadrul coaliției antiteroriste, conduse de Statele Unite. Este posibil ca România să prezinte un interes deosebit pentru anumite rețele, organizații şi grupări teroriste, în sensul că, pe teritoriul acesteia, se pot constitui elemente de rețea, de infrastructură, de logistică şi chiar unele baze discrete de plecare la atac sau instruire şi de recuperare a teroriştilor, echipelor şi unor mici grupuri.

BIBLIOGRAFIE

Arădăvoaice, Gheorghe; Iliescu, Dumitru; Niță, Dan Laurențiu, *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Editura Antet, Bucureşti, 1997.

Eric de la Maisonneuve, *La tragédie de l'histoire*, 09/2001, Reflexion strategique, www.strategic-Roads.com.

Katzman, Kenneth, *Terrorism: Near Eastern Groups and State Sponsors*, Congresional Research Center Report for Congress, 2001.

Robert S. Root-Bernstein, *Inféction terrorism*, Atlantic monthly, 1991.

Ron Purver, *La menace de terrorisme biologique en chimique sélon les sources publiées*, CSIS/ SCRS, 1955.

Sarcinschi Alexandra, Băhnăreanu Cristian, *Redimensionări şi configurări ale mediului de securitate regional (zona Mării Negre şi Balcani)*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005.

Văduva Gheorghe, *Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității şi apărării naționale, în condițiile statutului României de membru NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005.

Colectivul de cercetare al Centrului de Studii Strategice de Securitate, *Terorismul. Dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2002.

Colectivul de cercetare al Centrului de Studii Strategice de Securitate, *Fizionomia psiho-socială a terorismului contemporan*, Colocviu Strategic, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.

Colectivul de cercetare al Centrului de Studii Strategice de Securitate, *Impactul vulnerabilităților, riscurilor şi amenințărilor economice asupra mediului național de securitate*, Colocviu Strategic, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.

Institutul de Studii şi Cercetări ale Terorismului, *Terorismul azi*, Revistă de specialitate în domeniul terorismului, Editura A.S.C.T., Cluj-Napoca, 2007.

Les Etats-Unis réorganissent la lutte contre la terrorism, propos de MM. Clarke et Blitzer.

Terrorisme: la guerre (Terrorism: the war), www.strategic-Road.com/dossier/terrorusa.

Rapport 2000/02: Terrorisme chimique, biologique, radiologique et nucleaire, Canada, 18 Decembre 1999.

ROMÂNIA ÎN NATO ŞI UE – ŞANSA MODERNIZĂRII

ROMANIA IN NATO AND EU – A CHANCE FOR MODERNIZATION

Drd. Elena DUMITRU*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Integrarea României în cadrul structurilor NATO şi UE sunt momente de mare importanţă pentru ţara noastră, ele contribuind direct la modernizarea societății româneşti. Este şansa noastră să ne dezvoltăm din punct de vedere economic şi social. Este şansa noastră să progresăm şi să prosperăm, ca şi să participăm activ la activităţi de menţinere a păcii şi securităţii regionale şi globale.

Toate acestea reprezintă cheia spre un viitor sigur şi prosper, dar şi de promovare a intereselor şi valorilor naţionale.

Romania's integration within the structures of NATO and EU are moments of great importance for our country which directly contribute to the modernization of the Romanian society. It is our opportunity to constantly develop from the economic and social point of view. It is our opportunity to progress and to prosper, as well as to participate in an active manner in activities of peace keeping and regional and global security.

All these represent the key to a secure and prosper future, but also represent promoting the national interest and values.

Cuvinte cheie: democrație, pace, modernizare, integrare, securitate, cooperare, strategie, schimbare, dezvoltare de durată, perspectivă.

Keywords: *democracy, peace, modernization, integration, security, cooperation, strategy, change, lasting development, perspective.*

„Noi suntem aici pentru a realiza o operă comună, nu pentru a negocia avantaje, ci pentru a căuta avantajele noastre în avantajul comun" – acesta este spiritul Uniunii Europene.

Jean Monnet
(Paris, în 1951, Tratatul primei comunităţi economice europene)

* e-mail: *elladumitru@hotmail.com*

România abordează integrarea în UE şi NATO drept două procese complementare, care contribuie în mod direct la modernizarea societății româneşti în ansamblul său. Statutul de membru al Aliației Nord-Atlantice, precum şi procesul complex de integrare în Uniunea Europeană pe care îl parcurge România, acționând într-un spațiu de securitate bazat pe valori, interese şi obiective comune, pe principiile şi normele democrației, statului de drept şi economiei de piață, oferă țării noastre condiții favorabile dezvoltării economice şi sociale accelerate, participării active la acțiunile de menținere a păcii şi securității în plan regional şi global, contracarării eficiente a riscurilor şi amenințărilor clasice şi a celor de tip asimetric.

În lumea modernă, securitatea şi prosperitatea sunt termenii inseparabili ai aceleiaşi ecuații. De aceea, progresul, prosperitatea şi securitatea națională ale României nu pot fi decât rezultanta majoră a unui proces complex de promovare şi garantare a valorilor şi intereselor naționale. Ori acest proces vizează, în esență, integrarea reală şi deplină în Uniunea Europeană; asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord-Atlantice; menținerea integrității, unității, suveranității, independenței şi indivizibilității statului român, în condițiile specifice ale participării la construcția europeană; dezvoltarea unei economii de piață competitive, dinamice şi performante; modernizarea radicală a sistemului de educație şi valorificarea eficientă a potențialului uman, ştiințific şi tehnologic; creşterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai şi de sănătate ale populației; afirmarea şi protejarea culturii, identității naționale şi vieții spirituale ale românilor, în condițiile create de cadrul unional european.

Altfel spus, căile de construcție pentru un viitor sigur şi prosper se află în programul național al României, care are ca obiectiv fundamental făurirea un stat modern, cu un profil regional distinct, deplin integrat în comunitatea europeană şi euroatlantică, angajat ferm în promovarea democrației şi libertății, cu cetățeni care trăiesc în siguranță, ori acest lucru se realizează prin mobilizarea eforturilor întregului popor la accelerarea proceselor de modernizare, integrare şi dezvoltare susținute, capabile să garanteze securitatea şi prosperitatea țării, într-o lume mai sigură şi mai bună. Acest obiectiv vizează promovarea fermă a libertăților politice, economice şi sociale, a respectului pentru demnitatea umană, prin angajarea conştientă şi responsabilă a fiecărui cetățean şi colaborarea activă cu națiunile aliate, partenere şi prietene.

În plan intern, România se va concentra, în înfăptuirea acestor deziderate, pe drepturile şi libertățile democratice, pe stabilitate politică, pe reforma profundă a clasei politice, pe maturizarea spiritului civic şi participarea activă a societății civile la procesul de guvernare, pe eradicarea corupției instituționale, pe asigurarea armoniei interetnice, pe menținerea

stabilității sistemului financiar-bancar şi a pieței de capital, ori pe protejarea resurselor naturale şi a mediului.

În plan extern, realizarea tuturor obiectivelor este condiționată de consolidarea instituțională a Uniunii Europene şi îmbunătățirea stării sale de securitate, pe reconstrucția şi dinamizarea cooperării transatlantice, pe consolidarea relațiilor de parteneriat strategic, ori pe sprijinirea activă a comunităților româneşti din arealul istoric, a românilor de pretutindeni pentru păstrarea identității lor culturale.

În cadrul eforturilor vizând protejarea, apărarea şi promovarea valorilor şi intereselor naționale legitime, România respectă principiile şi normele dreptului internațional şi dezvoltă dialogul şi cooperarea cu organizațiile internaționale şi cu statele interesate în realizarea securității internaționale. România este direct interesată să joace un rol activ şi constructiv în plan european şi regional, în beneficiul stabilității şi prosperității întregii Europe. De asemenea, pentru România este esențială promovarea acestor valori şi interese naționale prin mijloace paşnice atât în plan politic şi diplomatic, cât şi pe plan economic şi cultural, prin consolidarea rolului României în cadru NATO şi al UE. Aşadar, calitatea de membru implică, în mod obligatoriu, configurarea unui rol specific şi activ al României în cadrul celor două organizații, dar şi asigurarea resurselor necesare pentru îndeplinirea acestui rol.

În atingerea acestor obiective, România va sprijini activ, aplicarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, a deciziilor şi recomandărilor pertinente ale Consiliului Europei şi ale OSCE şi va contribui, împreună cu statele din regiune, la înfăptuirea măsurilor şi programelor politice, economice şi de securitate în cadrul NATO şi Uniunii Europene. În acest sens, prioritar rămâne înlăturarea blocajului din calea soluționării diferendelor şi a stărilor de tensiune, criză şi conflict, în aşa fel încât aceste acțiuni să permită dezvoltarea instituțiilor democratice, să genereze securitate şi să deschidă perspectivele prosperității, prin respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului, întărirea încrederii, dezvoltarea cooperării regionale şi promovarea multiculturalismului.

Astfel, România, în calitatea de stat membru al Uniunii Europene, sprijină pe deplin deciziile Consiliilor Europene de la Koln, Helsinki, Feira şi Copenhaga, care au stabilit reperele şi elementele esențiale pentru realizarea Politicii Europene de Securitate şi Apărare şi care au condus la realizarea acordului politic cu NATO pentru aplicarea acordului „Berlin +”. Aportul specific al UE, prin dezvoltarea noii dimensiuni în domeniul securității europene va contribui la susținerea eforturilor celorlalte organizații cu responsabilități comparabile, cu precădere Alianța Nord-Atlantică, care rămâne organizația-cheie a arhitecturii europene de securitate.

România consideră Strategia de Securitate a Uniunii Europene, prezentată de Înaltul Reprezentant pentru PESC Javier Solana, drept o viziune nouă, echilibrată şi cuprinzătoare asupra mediului internațional de securitate şi a noilor provocări. România a participat activ la dezbaterile pe marginea proiectului de strategie şi a elaborat un document de poziție în acest sens, distribuit Secretariatului General al Consiliului Uniunii Europene şi statelor membre. Practic, Strategia de Securitate a Uniunii Europene constituie baza formulării unei politici coerente de securitate a Uniunii Europene.

În cadrul dialogului permanent, România a propus anumite modalități pentru stabilirea unui cadru consistent de dialog politic cu Uniunea Europeană pe problematica PESA. Una dintre aceste propuneri vizează relațiile dintre Uniunea Europeană şi alte organizații internaționale, cum ar fi: NATO şi OSCE. Cooperarea NATO-UE-OSCE în gestionarea crizei din F.R.I.[1] a Macedoniei s-a dovedit un model de succes care ar putea constitui, pe viitor, baza implicării conjugate a celor trei organizații în promovarea stabilității şi securității pe continent. În vederea optimizării eforturilor depuse de NATO şi UE în domeniul managementului crizelor, România consideră utilă armonizarea politicilor de exerciții ale celor două organisme, plecând de la experiența acumulată în cadrul relației NATO-UEO (Uniunea Europei Occidentale).

Deoarece dimensiunea de securitate şi apărare este unul dintre instrumentele care pot contribui direct la întărirea acțiunii externe a Uniunii Europene – alături de politica de dezvoltare, comerț etc. –, România manifestă receptivitate față de orice acțiune care are ca obiectiv întărirea rolului de actor global al Uniunii. În lumina înscrierii unui capitol special destinat politicii de securitate şi apărare în cadrul noii Constituții europene, România susține că orice demers în sfera securității şi apărării trebuie să țină cont de contextul transatlantic, având ca element central NATO, şi, prin urmare, să consolideze pilonul european al Alianței, conferindu-i o capacitate reală de acțiune.

Potrivit fostului secretar general al NATO, lordul George Robertson, prin adaptarea Organizației la noile realități şi condiții ale secolului XXI -– lupta împotriva terorismului şi noile probleme de securitate – se va realiza cea mai mare reformă din istoria Alianței. Este un program complex, care constă atât în întărirea capacităților sale militare, cât şi într-o reformă profundă, o reducere severă a vechilor structuri.

Prin deciziile care se iau, Alianța trebuie să facă față noilor provocări globale, cum sunt: statele totalitare, terorismul şi extinderea armelor de distrugere în masă, odată cu noile responsabilități în creştere în ceea ce priveşte operațiunile din afara Europei, aria sa tradițională de acțiune. Această restructurare constă în:

[1] Vine de la „FYROM" (Former Yugoslav Republic of Macedonia) = Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

• *flexibilizarea Alianței* prin reducerea cu 40% a numărului bazelor din Europa – ca parte a tendinței de adaptare la noile amenințări mondiale – şi crearea unei forțe NATO, formată din 20.000 de soldați care să se poată mobiliza într-un timp foarte scurt, ca forțe de elită de intervenție rapidă, în măsură să intervină în orice colț al lumii;

• *restructurarea cartierelor generale* prin crearea a două mari comandamente strategice, trei cartiere generale regionale de comandă, şase comandamente secundare (câte trei în nordul şi sudul Europei), precum şi prin închiderea a patru comandamente subregionale;

• *îmbunătățirea dotării* prin înlocuirea echipamentelor militare învechite cu avioane militare de transport, arme de precizie şi scuturi electronice de bruiaj care să corespundă noilor standarde.

Prin urmare, vorbim de conturarea rolului NATO de *generator* al unui nou sistem global al securității – procesele "fierbinți" din spațiul Orientului (Afganistan şi Irak, cu deosebire), probând asumarea de către Alianță a funcției securității globale, funcție verosimilă şi necesară.

Astfel, la nivel global, lumea continuă să rămână puternic conflictuală în domeniul accesului la resurse, la mecanismele de distribuție a acestora, la piețele de desfacere, la nivelul diferențelor identitare. De aceea, eforturile comunității euroatlantice vizează construcția unui nou echilibru internațional, capabil să asigure expansiunea şi consolidarea libertății şi democrației. Globalizarea proliferează o şansă reală de dezvoltare economică, aptă să creeze prosperitate şi să protejeze mediul.

Lichidarea comunismului ca sistem politic şi instaurarea democrației, extinderea NATO şi a UE, deschiderea frontierelor, intensificarea fluxurilor de persoane, mărfuri, servicii şi capital, precum şi dezvoltarea tehnologică au creat premisele favorabile racordării noile democrații la zona de prosperitate şi securitate euroatlantică.

Pentru România, aceste fenomene, coroborate cu situația sa geopolitică, se constituie în oportunități strategice importante. Ele sunt potențate de apartenența la Alianța Nord-Atlantică, integrarea în spațiul economic, politic, cultural, de justiție şi de securitate al Uniunii Europene, parteneriatul strategic cu SUA, creşterea rolului şi a ponderii regiunii Mării Negre în preocupările de securitate şi energetice ale Europei.

În acest context, riscurile şi amenințările la adresa securității naționale a României sunt percepute din perspectiva posturii de țară membră a Alianței Nord-Atlantice şi a Uniunii Europene.

De exemplu, în contextul combaterii crimei organizate, România este în curs de preluare şi aplicare a acquis-ului comunitar privind lupta împotriva spălării banilor şi, în general, a supravegherii serviciilor financiare. Pe de altă

parte, România va aplica politica comercială a Uniunii (inclusiv în raport cu Organizația Mondială a Comerțului – OMC), va participa activ la formularea şi implementarea politicii de dezvoltare a Uniunii Europene, în special în vederea promovării intereselor româneşti prioritare faţă de anumite state sau subregiuni din afara continentului.

Se consideră că la baza strategiei pentru perioada post-aderare stă un principiu fundamental: interesele României sunt convergente cu cele ale Uniunii Europene, iar promovarea intereselor Uniunii Europene ca entitate, răspunde, în egală măsură, intereselor României. În acest sens, obiectivul strategic al României îl reprezintă convergența cu statele membre ale Uniunii Europene, atât în ceea ce priveşte aspectele de natură macroeconomică, cât şi în ceea ce priveşte convergența reală, bunăstarea individuală şi a societății, în general.

Aderarea la Alianța Nord-Atlantică şi la Uniunea Europeană nu este numai un succes, ci este şi o responsabilitate sporită pentru România. Pregătirea pentru aderarea la Alianță a fost intrinsec conectată eforturilor de accelerare a reformei interne, contribuind la modernizarea întregii societăți româneşti.

Implementarea cu succes a modelului de dezvoltare postaderare este condiționată, pe de o parte, de continuarea reformelor în domenii esențiale, precum justiția, administrația şi afacerile interne şi, pe de altă parte, de acomodarea cu politicile comunitare şi comunicarea şi informarea publicului cu privire la valorile europene, la beneficiile şi costurile integrării pentru societatea românească.

Aderarea României la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, are o dublă semnificație:

- *în primul rând* se confirmă faptul că națiunea română a fost cuprinsă de-a lungul timpului de marile curente europene, fie că ele au fost politice, culturale, religioase sau sociale. Spațiul românesc, aşezat în apropierea centrului Europei, s-a înscris întotdeauna în circuitul de valori europene, de tip occidental. Numai accidente vremelnice de genul regimului fanariot, de inspirație orientală, sau regimului totalitar, de inspirație sovietică, au făcut ca statul român să se abată, împotriva voinței sale, de la civilizația europeană. Există, cu alte cuvinte, în cultura, civilizația şi trăirea românească o compatibilitate cu spiritualitatea şi tradiția europeană;
- *a doua semnificație* este de natură geopolitică. România, revenind în marea familie europeană, va face parte dintr-o confederație de state cu rol de mare putere în sistemul relațiilor internaționale. Acest rol conferă Uniunii Europene responsabilități sporite în asigurarea securității, stabilității şi prosperității regionale şi globale.

În acest cadru, România, ca stat de graniță al Uniunii Europene, va avea un rol important în realizarea unora dintre obiectivele strategice ale organizației. Avem în vedere cel puțin 3 direcții:

1. securizarea graniței de Est a Uniunii Europene în contextul luptei acesteia împotriva terorismului, dar mai ales a crimei organizate transfrontaliere (traficul de arme de distrugere în masă, traficul de droguri, ființe umane şi imigrația ilegală);

2. participarea la programul Uniunii Europene de bună vecinătate, lansat în 2004. În acest context, eforturile României vor fi direcționate pentru soluționarea problemelor de securitate care afectează încă Balcanii de Vest şi vecinătatea estică, în aşa fel încât cele două regiuni să poată intra treptat într-un proces de democratizare reală şi de integrare europeană. Învecinarea cu state stabile, democratice şi prospere reprezintă nu numai un interes major al Uniunii, ci şi al României, deoarece prin aceasta se menține pacea şi buna-înțelegere regională;

3. implicarea în construirea unei regiuni de securitate şi prosperitate în zona extinsă a Mării Negre.

În viziunea Uniunii Europene, zona Mării Negre este un conector al arealului energetic format din Orientul Mijlociu – Regiunea Caspică – Asia Centrală.

Prognozele arată că, în 2030, importurile de petrol ale Uniunii Europene vor creşte la 70% din necesarul de consum energetic de azi. Cea mai mare parte dintre aceste resurse vor proveni din acest areal. Iată de ce România, ca unul din statele Uniunii Europene, cele mai apropiate zonei ar putea să joace un rol important în construirea unui spațiu de securitate şi prosperitate în zona Mării Negre, dar va constitui şi o şansă ori o bază de dezvoltare şi modernizare.

Reliefarea acestor trei aspecte geopolitice pune în evidență faptul că țara noastră va putea avea un rol activ în realizarea obiectivelor strategice ale Uniunii Europene, în securitatea regională.

La acest moment istoric trebuie subliniat faptul că drumul parcurs de România pentru îndeplinirea condițiilor de aderare nu a fost uşor.

De la 22 iunie 1995, când țara noastră a depus cererea de aderare la Uniunea Europeană şi până la 1 ianuarie 2007, când am intrat în Uniune au trecut 11 ani şi jumătate. În tot acest timp, *aderarea* a constituit pentru societatea românească un obiectiv strategic fundamental. Această opțiune a avut la bază sprijinul tuturor forțelor politice şi sociale. Practic, în toate sondajele de opinie, românii au fost cei mai dornici de aderare dintre toate națiunile valurilor 5 şi 6 de aderare, (12 state) din perioada 2004-2007.

Implicațiile aderării României la Uniune sunt multiple. Iată câteva dintre acestea, care exprimă firesc un drum ascendent, de dezvoltare şi modernizare:

a) în plan politic:

- consolidarea statului de drept şi a modelului politic al democrației, în sensul angajării unui număr cât mai mare de cetățeni la luarea deciziilor atât la nivel național, cât şi la nivelul Uniunii;

- în raportul dintre instituțiile confederației cu statul român.

b) în plan economic:

- afirmarea deplină a modelului economiei de piață;
- creşterea investițiilor de capital străin în economia națională;
- infuzia de fonduri ale Uniunii Europene care vor duce la o creştere economică anuală, pe termen mediu, de 5-6%.

c) în plan social:

- creşterea constantă a nivelului de trai pe termen mediu şi lung, nu numai din punct de vedere al salariilor şi pensiilor, dar şi din punct de vedere al protecției mediului, al infrastructurii care deserveşte cetățeanul.
- afirmarea valorilor culturale, spirituale româneşti la nivel european.

d) în plan militar:

- o reprezentare corespunzătoare în cadrul Comitetului Militar şi al grupurilor de lucru ale acestuia, în structurile Statului Major Militar al Uniunii Europene;
- calitatea de membru al Uniunii Europene ne conferă dreptul de a candida la pozițiile de conducere în cadrul Agenției Europene de Apărare, de a participa cu personal la comandamentele operaționale, la Centrul Satelitar European sau la Institutul de studii Strategice al Uniunii Europene;
- în procesul de reformă parcurs de Armata României vor fi încorporate mai consistent politicile şi prevederile doctrinare şi conceptuale specifice Uniunii. Avem în vedere, în primul rând, cele 3 mai domenii din cadrul Politicii Europene de Securitate şi Apărare: capabilitățile, conceptele şi operațiile;
- momentul 1 ianuarie 2007 coincide şi cu finalizarea pregătirii capacității operaționale de reacție rapidă a Uniunii Europene la amenințări, prin Grupurile Tactice de Luptei. Prin urmare, Armata României va participa la 2 Grupuri Tactice: în al doilea semestru al anului 2007, împreună cu Grecia (națiune-cadru), Bulgaria şi Cipru, şi în semestrul II al anului 2010, împreună cu Italia (națiune-cadru) şi Turcia.

Sunt acestea câteva dintre considerațiile privind semnificația şi impactul aderării României la Uniunea Europeană. Însă marele câştig al aderării este că România începe să conteze, în mod semnificativ, la nivel european, fiind parte la masa deciziilor şi putând astfel, într-o oarecare măsură, să le influențeze. Acest lucru implică responsabilitate şi cultură politică, maturitate civică şi performanță în pregătirea fiecăruia dintre noi.

La 1 ianuarie 2007, am devenit cetățeni europeni, facem parte din Confederația Uniunii Europene, vom sărbători, la fiecare 9 mai, Ziua Europei şi vom ridica Drapelul Uniunii Europene.

De fapt, „nu trebuie să uităm nici un moment că adevărata miză a perioadei post-aderare o reprezintă binele românilor şi modernizarea României”[2].

[2] Discursul preşedintelui României, Traian Băsescu, la Şedința Solemnă Comună a Senatului şi Camerei Deputaților, cu ocazia aderării României la Uniunea Europeană (Palatul Parlamentului, 20 decembrie 2006).

Dezvoltarea complexă şi susţinută a unei naţiuni a încetat demult să mai fie doar apanajul elitelor ei politice, economice, sociale şi intelectuale. Ea priveşte pe fiecare dintre cetăţeni în egală măsură. Când discutăm despre dezvoltare durabilă şi despre un model social românesc plecăm de la constatarea existentei unor rădăcini istorice ale sărăciei şi subdezvoltării în România.

Am asistat, cu începere din 1996-1997, la o migraţie a forţei de muncă româneşti, cel mai adesea înalt calificată, fenomen care s-a accentuat după desfiinţarea obligativităţii vizelor pentru călătoria în spaţiul Schengen, într-o astfel de evoluţie ce creează probleme grave sistemelor de protecţie socială.

În mod paradoxal, deşi s-a redus drastic numărul locurilor de muncă, mai ales în industrie, a apărut o adevărată criză a forţei de muncă, fapt care a generat un fenomen nou pentru România: importul forţei de muncă, nu doar din ţările vecine, ci şi din Asia. O fabrică de confecţii din estul României, cu capital italian, din care muncitoare române au plecat în vest, din cauza salariilor extrem de mici, funcţionează acum cu muncitoare din China. Nu sunt departe nici problemele inerente acestui proces: integrarea socială a muncitorilor străini, crizele identitare etc.

În acest moment, este greu de definit paradigma de dezvoltare a României. Această strategie trebuie să răspundă concomitent nevoii de a recupera decalajele istorice de dezvoltare, obligaţiei de a ne integra cu adevărat în structurile Uniunii Europene, de a ne moderniza şi de a ne aduce la zi aparatul productiv al ţării, inclusiv printr-o dimensionare optimă a lui, de a valorifica deplin resursele umane şi materiale, de a creşte nivelul general de trai, puterea de cumpărare, de a reduce sărăcia şi de a prezerva natura şi mediul înconjurător.

În abordarea strategiei de dezvoltare durabilă am luat în considerare patru piloni ai dezvoltării: pilonul economic, pilonul social, pilonul de mediu şi cel cultural-educaţional. Toţi sunt importanţi în egală măsură şi nu pot fi abordaţi decât împreună.

O economie puternică, performantă şi competitivă, macrostabilă, dinamică sub raportul ritmului de creştere şi adaptabilă la cerinţele integrării şi ale globalizării, reprezintă un pilon important al securităţii naţionale, respectiv a securităţii economice şi sociale.

Consolidarea şi perfecţionarea activităţii instituţiilor şi mecanismelor specifice economiei de piaţă, pe baza principiului liberei concurenţe şi al solidarităţii sociale este un obiectiv prioritar şi reprezintă baza unei dezvoltări economice sănătoase, capabilă să asigure integrarea efectivă a României în Uniunea Europeană, încadrarea în exigenţele globalizării, accesul normal la resurse şi pe pieţele internaţionale, rezistenţa la fluctuaţiile economice majore.

Dezvoltarea economică susţinută va atrage investiţii eficiente, va genera locuri de muncă, va produce resurse pentru protecţia socială şi reprezintă singura cale aptă să conducă la reducerea decalajelor ce despart

România de media europeană, va contribui la eliminarea sărăciei, va stimula munca, performanța şi competiția. Gradul de competitivitate a națiunii va conduce la o dezvoltare economică accelerată – o premisă a bunăstării şi al unui trai mai bun. Practic, România poate deveni cu adevărat competitivă numai în măsura în care vom avea o societate bine educată, orientată spre cunoaştere, capabilă să valorifice optim resursele de inteligență şi creativitate, pornind de la convingerea că o forță de muncă bine pregătită şi flexibilă reprezintă o condiție pentru o dezvoltare sigură şi susținută.

Totodată, accelerarea modernizării economice şi menținerea unui ritm rapid de creştere susținută necesită şi o îmbunătățire radicală a stării de sănătate a populației sau optimizarea resurselor energetice primare, ori restructurarea, dezvoltarea şi modernizarea industriei de apărare – părți componente importante ale economiei naționale.

Dincolo de principii, mecanisme, obiective, criterii de evaluare, constrângeri, avantaje, dezvoltarea durabilă este produsul unui efort național conştient şi consistent, permanent, efort căruia nu i se poate substitui nici o intervenție exterioară. Factorii externi pot fi amplificatori ai efectelor pozitive sau, după caz, negative, ale acțiunilor interne în domeniu. De aceea sunt necesare o serie de modificări în comportamentul şi în modul de gândire ale societății româneşti în ansamblul ei. Dezvoltarea durabilă implică solidaritate şi cere evitarea comportamentului egoist al generației actuale.

Şansa de dezvoltare se află în adâncirea integrării şi în continuarea extinderii. Europa Unită trebuie să devină o federație de state, nu atât în expresia clasică a noțiunii, ci în funcțiile sale esențiale.

România trebuie să devină un element, ca şi celelalte state membre, al gestiunii colective a riscurilor. Realitatea demonstrează că trebuie să ne gândim la natura şi la importanța riscurilor pe care națiunile europene trebuie să le gestioneze împreună. Natura riscurilor şi ierarhizarea lor în funcție de importanța acestora ne arată clar natura şi conținutul construcției europene, pe care o sugerează existența unui tratat constituțional.

În concluzie, cele mai multe dintre riscuri sunt de natură socială, determinate de accentuarea nesiguranței locurilor de muncă, de creşterea şomajului, de creşterea costurilor sociale ale procesului de globalizare. O altă categorie importantă de riscuri privesc securitatea internă şi externă a statelor membre, în contextul amenințărilor terorismului internațional şi al proliferării armelor de distrugere în masă.

Şomajul rămâne marea problemă pe care trebuie să o rezolve țările Uniunii Europene în viitor şi orice reforme pe care dorim să le introducem, pentru aducerea la zi a modelului social european, trebuie gândite din perspectiva obligativității reducerii ratei şomajului.

Trebuie să ne întrebăm de ce în Uniunea Europeană creşterea economică singură nu este de ajuns să creeze locuri de muncă, aşa cum afirma recent comisarul european pentru muncă. Nu cred că oamenii nu sunt

suficient de stimulaţi pentru a munci. Este important să generăm noi politici publice care să afirme egalitatea de şanse, reducerea diferenţelor de salarii pentru acelaşi tip de activitate şi diminuarea numărului de angajaţi cu salarii mici.

Dar trebuie să nu pierdem din vedere faptul că nu acordăm suficientă atenţie „capitalului social", păstrării acelei calităţi esenţiale a sa, „angajabilitatea", adică acea capacitate a cetăţeanului de a face faţă condiţiilor de pe o piaţă a muncii în rapidă schimbare. Iar acest lucru nu-l putem face decât prin educaţie permanentă, pe întreg parcursul vieţii sale profesionale.

Din această perspectivă, pe lângă eforturile în plan intern, integrarea europeană şi globalizarea pot fi factori de dezvoltare durabilă.

Europa are, cu toate dificultăţile cărora trebuie să le facă faţă în acest moment, o oportunitate unică de a deveni lider şi formator al unui nou proces de globalizare, oferind celorlalţi valorile sale democratice, modelul său social şi cultural, precum şi o formă originală de organizare economică, cu puternice preocupări sociale.

Europa poate deveni liderul globalizării, care pune în centrul preocupării actorilor procesului dezvoltarea durabilă şi reducerea semnificativă a sărăciei. Nu cred că este în interesul Uniunii Europene extinse să cedeze presiunii unor factori conjuncturali şi să pună în discuţie continuitatea şi coerenţa modelului social european. Personal, cred că cei care atribuie existenţei acestui model eşecurile Europei în materie de competitivitate economică greşesc, simplificând lucrurile în mod nepermis.

De asemenea, consider că cetăţenii doresc, pe bună dreptate, să ştie unde duce proiectul construcţiei europene, care are un atât de mare impact asupra vieţii lor de zi cu zi. Şi pentru a obţine sprijinul lor, trebuie ca reunificarea europeană să fie dublată de o perspectivă politică, în stare, printre altele, să rezolve problema crizei democraţiei reprezentative şi a deficitului de democraţie. Astfel de percepţii sunt prezente şi în rândul cetăţenilor români, cu o acuitate şi mai mare, din cauza problemelor generate de decalajele de dezvoltare, de costurile sociale ale tranziţiei, de nivelul scăzut de trai, ca şi de corupţie şi de sărăcie, de lipsa unei culturi administrative solide, moderne, care să pună accent pe eficacitate, nu pe birocraţie.

România va trece cu succes peste şocul integrării şi va şti să folosească oportunităţile oferite de aderare. România a dovedit până acum că are capacitatea de a gestiona procesele complexe şi că îşi respectă angajamentele luate. Nu ne facem iluzii în ceea ce priveşte viteza cu care vom reuşi să micşorăm decalajele de dezvoltare, dar suntem conştienţi că fără aderarea la Uniunea Europeană România ar fi asistat la mărirea permanentă a acestor decalaje.

Noua generaţie de oameni politici au misiunea de a reabilita politica, de a o repune în slujba cetăţeanului şi a interesului public, de a găsi noi temeiuri pentru solidaritatea şi pentru justiţia socială. Cu alte cuvinte, ei trebuie să dea suflet Europei Unite. Este o sarcină pe măsura forţei şi

inteligenţei lor şi cred că împreună vom reuşi să ducem mai departe idealurile fondatorilor proiectului european.

România a beneficiat, până în prezent, de un sprijin financiar semnificativ (fondurile de preaderare – PHARE, ISPA, SAPARD) din partea Uniunii Europene. Conform negocierilor, „pachetul financiar" pe care îl va primi ţara noastră va fi acordat, în special, pentru capitolele referitoare la agricultură, politica regională şi coordonarea instrumentelor structurale şi prevederilor financiar-bugetare.

Se impune ca România să-şi adapteze capacitatea de administrare a fondurilor, astfel încât ele să poată fi folosite în totalitate şi cu maximum de eficienţă şi impact. Din acest punct de vedere, aderarea României la Uniunea Europeană are cea mai avantajoasă perspectivă atât din punct de vedere financiar, cât şi ca dezvoltare economică, creştere a nivelului de trai şi modernizare a ţării. Altfel, costurile neaderării României la Uniunea Europeana ar fi fost mult mai mari. Practic, costurile care se vehiculează ca fiind ale aderării sunt de fapt costuri ale modernizării României, care ar fi trebuit realizate oricum, chiar şi fără sprijin comunitar, în cazul neaderării.

De aceea, ar trebui să avem următoarea mentalitate vizavi de modernizare şi un trai mai bun: să spunem că investim în autostrăzi, investim în reducerea poluării sau pentru îmbunătăţirea calităţii apei potabile nu de dragul Uniunii Europene, ci pentru că noi înşine suntem interesaţi să avem o apă mai bună şi un mediu mai curat; să spunem că investim în modernizarea abatoarelor şi a fabricilor de lapte nu pentru că aşa ne cer oficialii europeni, ci pentru că noi vrem să ne asigurăm propria siguranţă alimentară etc. Aşadar, cea mai mare parte a costurilor considerate ale aderării este legată de îmbunătăţirea vieţii noastre. Aceste cheltuieli ar fi trebuit realizate oricum. Însă Uniunea le susţine cu fonduri comunitare.

1 ianuarie 2007 va intra în istoria poporului român ca un moment de cotitură ireversibil, spre un viitor mai sigur, mai prosper, al unei proces de dezvoltare durabil.

Suntem a şaptea ţară în Uniunea Europeană sub raport demografic şi a doua ca mărime dintre noile state membre, după Polonia. Este un argument important pentru viitorul nostru rol în interiorul Uniunii, dar nu suficient pentru a ne impune. Prestigiul nostru şi recunoaşterea contribuţiei pe care o aducem Uniunii trebuie să vină din capacitatea noastră de a genera creştere economică, din instituţii necorupte, privatizări transparente, adjudecări corecte de contracte, o infrastructură la standarde europene, un mediu curat, spitale bine dotate, învăţământ reformat. Pe scurt, din aportul real la competitivitatea, securitatea şi coeziunea ei internă, la consolidarea unui rol internaţional pe măsura potenţialului şi viziunii sale, este contribuţia esenţială pe care România o poate aduce Uniunii.

Se poate spune că acest pas istoric deosebit făcut de România oferă un atu eficient în procesul de dezvoltare şi modernizare în justiție, prin lupta împotriva corupției, o nouă strategie fiscal-bugetară, îmbunătățirea climatului de afaceri, modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii energetice, de transport, a comunicațiilor şi tehnologiei informațiilor, a mediului, a sănătății, ori a resursei umane, consolidarea piețelor financiare şi dezvoltarea satului românesc (creşterea investițiilor în agricultură).

România trebuie să aibă o contribuție activă şi semnificativă la consensul şi acțiunea comunitară, şi la promovarea obiectivelor comune ale statelor membre. Reputația pe care trebuie să o dobândească România, prin stabilirea unor relații de colaborare şi de încredere cu celelalte state membre, trebuie să ducă la recunoaşterea acesteia ca un stat capabil nu doar să aplice deciziile comunitare, dar să le şi influențeze.

Elaborarea orientărilor de politică externă postaderare reprezintă un exercițiu necesar de definire a profilului, aşteptărilor, a valorii adăugate a României în interiorul Uniunii Europene. Aceste orientări sunt în deplină consonanță cu programul de guvernare şi cu strategiile sectoriale existente şi se constituie ca un segment al strategiei politice naționale postaderare.

România va trebui să aibă inițiative proprii la nivel comunitar, să se asocieze grupului de state membre ce promovează implementarea de proiecte cu rezultate concrete în domenii specifice: energie, PESC, cercetare, cooperare în învățământul superior, migrație, intervenție în caz de catastrofe naturale, poliția de frontieră comună. Obiectivul României va fi cel de a contribui la stabilirea unui nou consens în rândul statelor membre asupra viitorului proces de extindere.

România trebuie să-şi recapete locul demn pe care îl merită printre statele lumii. O politică externă activă, însoțită în plan intern de un uriaş efort de modernizare, vor avea ca rezultat îmbunătățirea imaginii țării noastre.

În procesul de modernizare al țării noastre fiecare cetățean este parte activă şi beneficiar al tuturor transformărilor. Noi suntem şi trebuie să fim încrezători în viitorul țării noastre. Românii nu trebuie să mai simtă sărăcia ca pe ceva implacabil şi nu trebuie să asocieze propria țară cu un spațiu al sacrificiului şi al resemnării. O imagină demnă şi pozitivă a României în lume este suportul patriotismului şi a mândriei de a fi român.

TRADIȚIE ŞI PREZENT ÎN EXPERTIZA CONTABILĂ DIN ROMÂNIA

TRADITIONAL AND CURRENT TRENDS OF THE ROMANIAN AUDIT

Col.dr.ec. Emil MARE*
U.M. 02228 Cluj Napoca

Expertiza este, prin excelență, o lucrare personală şi critică, cuprinzând nu numai rezultatul examinării faptelor din punctul de vedere al exactității formale şi materiale, dar şi părerea expertului asupra cauzelor şi efectelor în legătură cu obiectul supus cercetării sale. Prin urmare, expertiza constituie o noțiune care depăşeşte şi acțiunea de control şi pe aceea de verificare, întrucât cuprinde, în sine, ideea de exprimare a punctului de vedere a expertului în ceea ce priveşte faptul sau faptele asupra cărora s-a efectuat expertiza.

An appraisal is a personal and critical document, containing not only the result of the facts examined from the standpoint of the formal and material exactitude, but also the expert's opinion as to the causes and effects related to the subject examined. Thus, appraisal is a term that goes beyond both control and check, since its meaning also contains the idea of the expert's own opinion as to the fact or facts appraised.

Cuvinte cheie: expert, expertiză, profesie, CECCAR (Corpul Experților Contabili şi a Contabililor Autorizați din România).
Keywords: *expert, audit, profession, CECCAR (Corpul Experților Contabili şi a Contabililor Autorizați din România/ The Organization of Expert and Licensed Accountants of Romania).*

Cuvântul "expertiză" vine de la latinescul "expertus", adică priceput – lucrarea unei persoane experimentate, specializate.

În România, se poate vorbi despre o anumită tradiție în materia expertizei contabile.

Expertiza contabilă şi profesia de expert contabil au apărut în țara noastră, în anul 1921, fiind marcate de elaborarea şi de adoptarea Legii Corpului de Contabil Autorizat şi Experți Contabili din România (Monitorul Oficial nr. 80/15.07.1921) şi a Regulamentului Corpului de Contabili Autorizați şi Experți Contabili (Monitorul Oficial nr. 613/22.10.1921).

* e-mail: *emilmare@yahoo.com*

Expertiza contabilă a constituit o adevărată profesie liberală, cu statut clar şi concret, cu norme şi reguli care sunt valabile şi în prezent.

Odată cu instaurarea regimului comunist în România, expertiza contabilă, ca profesie liberală, a dispărut începând cu anul 1948.

În anul 1992 s-a înființat Corpul Experților Contabili şi Contabililor Autorizați (CECCAR), ca asociație profesională, fără personalitate juridică.

În anul 1995, prin apariția Ordonanței Guvernului nr. 65/1994, aprobată şi modificată prin Legea nr. 42/1995, cu modificările şi completările ulterioare, CECCAR a dobândit personalitate juridică, iar expertiza contabilă a redevenit o profesie liberală.

Pe plan european, organizarea şi exercitarea profesiei de expert contabil este reglementată prin Directiva a VII-a a Consiliului Comunității Europene din anul 1984.

Analiza comparată a reglementărilor interne din anul 1921 şi a reglementărilor europene în vigoare ne conduce la concluzia că reglementările interne elaborate în 1921 conțin definiții şi prevederi care se aseamănă *„…sau relevă elemente componente ale recomandărilor europene în materie din perioada actuală”*[1]. Există o continuitate foarte clară, în mod deosebit, în problematica destinată definirii condițiilor de admisibilitate în profesie, care se regăsesc şi în legislația internă ce constituie sediul materiei în prezent, fiind, în acelaşi timp, în concordanță cu *acquis*-ul european în domeniu.

De la reapariția profesiei de expert contabil, în anul 1994, şi până în prezent, evoluția acestei profesii a fost jalonată de apariția unor acte normative care au reuşit să înscrie profesia în cerințele generale ale economiei româneşti şi, în acelaşi timp, să o alinieze la cerințele şi exigențele directivelor UE în domeniu. Principalele acte normative care au marcat evoluția expertizei contabile în țara noastră au fost:

- O.G. nr. 65/1994, aprobată şi modificată prin Legea nr. 42/1995;
- O.G. nr. 89/1998, pentru modificarea O.G. nr. 65/1994;
- Legea nr. 186/1999, privind aprobarea O.G. nr. 89/1998;
- Regulamentul privind accesul la profesia de expert contabil şi contabil autorizat (Monitorul Oficial nr. 332/17.07.2000);
- O.G. nr. 17/31.01.2007, pentru modificarea şi completarea O.G. nr. 65/1994 (Monitorul Oficial nr. 84/02.02.2007).

Dispozițiile normative referitoare la expertiza contabilă

Dispozițiile normative reglementează următoarele aspecte:

- accesul în profesie;
- exercitarea profesiei;

[1] Şt. Crăciun, *Auditul financiar şi auditul intern*, Editura Economică, Bucureşti, 2004, p. 250.

- organizarea şi funcționarea CECCAR;
- implicarea reprezentanților Ministerului Finanțelor Publice;
- răspunderile experților contabili şi contabililor autorizați.

Accesul în profesie

Calitatea de expert contabil se dobândeşte în urma parcurgerii următoarelor 3 etape:

- promovarea examenului de admitere;
- efectuarea unui stagiu de minim 3 ani;
- susținerea unui examen de aptitudini la terminarea stagiului.

Examenul de admitere pentru accesul în profesiile de expert contabil se organizează de către CECCAR, de regulă, o dată pe an, în cazuri excepționale, de două ori pe an, în principalele centre universitare din țară. Candidații se pot prezenta la examen în oricare din centrele universitare în care acesta se organizează.

Programele examenelor de admitere, precum şi reglementările privind stagiul şi examenul de aptitudini se elaborează de către CECCAR, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice, în conformitate cu prevederile directivelor europene în domeniu.

Comisia centrală pentru stabilirea subiectelor de examen se stabileşte, prin ordin comun al ministrului finanțelor publice şi ministrului educației şi cercetării, iar comisiile de examinare se stabilesc de către Consiliul superior al CECCAR.

Condițiile de participare la examenul de expert contabil sunt:

- certificat medical din care să rezulte că solicitantul are capacitatea de exercițiu deplină;
- studii superioare economice cu diplomă de licență recunoscută de către Ministerul Educației şi Cercetării;
- practică în specialitate de cel puțin 3 ani, în cazul licențierii în specialitatea contabilitate-finanțe, sau de cel puțin 5 ani în cazul licențierii în alte specializări din învățământul superior economic;
- inexistența unor condamnări penale dovedite prin cazierul judiciar.

Se consideră practica în specialitate, ansamblul activităților desfăşurate în domeniul: financiar-contabil, fiscal şi bancar, metodologie financiar-contabilă, metodologie fiscală şi bancară, control financiar-contabil, învățământ (la disciplinele contabilitate, finanțe, control financiar, expertiza contabilă, analiza financiară şi alte discipline cu profil financiar-contabil).

Disciplinele examenelor de admitere sunt: contabilitate, fiscalitate, drept, audit, evaluare economică şi financiară a întreprinderilor, control financiar şi audit.

Candidaţii admişi primesc certificat de promovare a examenului de admitere în baza căruia aceştia se pot înscrie în evidenţele filialei CECCAR în a cărei rază teritorială îşi au domiciliul stabil, în vederea efectuării stagiului şi susţinerii examenului de aptitudini.

Examenul este declarat nul dacă nu este organizat în conformitate cu prevederile regulamentului privind accesul la profesia de expert contabil şi contabil autorizat.

Exercitarea profesiei

Expertul contabil este persoana care a dobândit această calitate în condiţiile parcurgerii etapelor de acces în profesie prevăzute de cadrul normativ în vigoare şi are competenţa profesională de a organiza şi de a conduce contabilitatea, de a supraveghea gestiunea societăţilor comerciale, de a întocmi situaţiile financiare şi de efectua expertizele contabile.

Persoanele fizice şi juridice care au calitatea de expert contabil pot efectua activităţile de audit financiar şi consultanţă fiscală, cu respectarea reglementărilor specifice acestor activităţi.

Experţii contabili pot să-şi exercite profesia individual ori în societăţi comerciale.

Prin contractele de prestări servicii încheiate în funcţie de uzanţele interne şi internaţionale ale profesiei contabile se stabilesc limitele răspunderii civile a experţilor contabili şi contabililor autorizaţi.

În exercitarea profesiilor de expert contabil şi contabil autorizat trebuie respectate o serie de incompatibilităţi definite de cadrul normativ în vigoare.

Art. 11 din O.G. nr. 65/1994 privind organizarea activităţii de expertiză contabilă şi a contabililor autorizaţi prevede doar faptul că „… experţii contabili şi contabilii autorizaţi nu pot să efectueze lucrări pentru agenţii economici sau pentru instituţiile unde sunt salariaţi şi nici pentru cei cu care aceştia sunt în raporturi contractuale sau se află în concurenţă”.

Atât prin prevederile O.G. nr. 89/1998, cât şi prin cele ale Legii nr. 186/1999, incompatibilităţile au fost definite printr-un ansamblu de 5 trepte logice ce trebuie respectate în vederea asigurării caracterului liberal al acestei profesii, după cum urmează:

- *treapta 1* – se interzice efectuarea de lucrări pentru agenţii economici sau pentru instituţii de la care experţii sunt salariaţi şi pentru cei cu care angajatorii lor sunt în raporturi contractuale ori se află în concurenţă;
- *treapta 2* – se interzice efectuarea de lucrări pentru agenţii economici în cazul în care experţii sunt rude sau afini până la gradul al patrulea inclusiv sau soţi ai administraţilor;
- *treapta 3* – interdicţia efectuării de lucrări în situaţia existenţei unei stări de conflict de interese sau de incompatibilitate;

- *treapta 4* – interdicția exercitării calității de expert contabil sau contabil autorizat pe durata în care desfăşoară orice activitate salarizată în afara CECCAR sau activitate comercială, cu excepția activităților didactice, literare, publicistice, parlamentar, consilier local sau județean, pe durata mandatului;
- *treapta 5* – activitatea de cenzor poate fi desfăşurată de către experții contabili, persoanele cu studii economice superioare cu diplomă recunoscută de Ministerul Educației şi Cercetării şi experiență în activitatea financiar-contabilă de cel puțin 5 ani, precum şi de către societățile comerciale membre ale CECCAR.

Există, încă, greutăți în liberalizarea deplină a profesiei, realitate ce a determinat monopolizarea pieței de efectuare a expertizelor contabile.

Principalele tendințe ce se manifestă în domeniul expertizei contabile sunt:

- asigurarea accesului în profesie în condiții de egalitate, transparență şi deplină corectitudine;
- organizarea riguroasă şi eficientă a evidenței membrilor organizației profesionale;
- perfecționarea profesională continuă a experților şi a contabililor autorizați;
- asigurarea accesului deplin şi transparent al tuturor experților contabili la îndeplinirea lucrărilor presupuse de exercitarea profesiei;
- publicarea activității profesionale desfăşurate de către fiecare membru al organizației profesionale, a lucrărilor executate, a calității lor şi a veniturilor realizate.

Organizarea şi funcționarea CECCAR

Managementul Corpului este structurat pe două paliere:

- organele de conducere alese la nivel central şi în teritoriu (județene);
- aparatul executiv central şi din teritoriu.

Activitatea Corpului se desfăşoară în cadrul secțiunilor, comisiilor, departamentelor şi secretariatului general, toate subordonate Consiliului superior al Corpului.

Secțiunile se regăsesc la nivelul filialelor, preşedinții secțiunilor având calitatea de vicepreşedinți ai filialelor respective.

Organele de conducere ale CECCAR la nivel central sunt:

- Conferința națională a experților contabili şi a contabililor autorizați, care se desfăşoară anual sau se poate desfăşura la perioade mai scurte, în condiții extraordinare;
- Consiliul superior al Corpului (ales de Conferința națională);
- Comisia superioară de disciplină (cu un mandat de 4 ani);

- Biroul permanent al Consiliului superior (se întruneşte lunar sau ori de câte ori este nevoie şi adoptă decizii cu voturi majorității simple a membrilor săi);
- Comisia de cenzori (aleasă de Conferința națională şi de adunările generale ale filialelor, pentru o perioadă de 4 ani).

Organele de conducere teritoriale ale CECCAR sunt:

- adunările generale ale filialelor;
- consiliile filialelor;
- biroul permanent al filialei;
- biroul permanent al consiliului filialei;
- preşedintele consiliului filialei;
- preşedintele biroului permanent al consiliului filialei;
- comisia de disciplină la nivelul filialei;
- cenzorii.

CECCAR organizează examenul de admitere, efectuarea stagiului şi susținerea examenului de aptitudini pentru accesul în profesia de expert contabil, concomitent cu elaborarea programelor de examen şi a reglementărilor privind stagiul şi examenul de aptitudini, urmărind armonizarea cu prevederile directivelor europene în domeniu.

De asemenea, CECCAR asigură buna desfăşurare a activității de evaluare a experților contabili, pe baza Standardelor Internaționale de Evaluare, precum şi sprijinirea formării şi dezvoltării profesionale continue a membrilor săi prin programe adecvate de formare şi dezvoltare profesională.

Exercitarea profesiei de expert contabil

Potrivit legii, profesia de expert contabil se exercită numai de către persoanele care au această calitate şi au primit viza anuală a CECCAR.

Expertul contabil are competența profesională de a organiza şi de a conduce contabilitatea, de a supraveghea gestiunea societăților comerciale, de a întocmi situațiile financiare şi de a efectua expertize contabile.

Persoanele fizice şi juridice care au calitatea de expert contabil pot efectua activitățile de audit financiar şi consultanță fiscală, cu respectarea reglementărilor specifice acestor activități.

Experții contabili şi contabilii autorizați pot să-şi exercite profesia individual ori în societăți comerciale.

Principiile fundamentale ale conduite etice şi profesionale ale experților contabili şi contabililor autorizați sunt: integritatea, obiectivitatea, independența, secretul profesional, respectarea normelor de lucru, competența profesională şi comportamentul deontologic.

Normele de lucru specifice misiunilor privind expertizele contabile

Una dintre activitățile de bază ale experților contabili, desfăşurată pe parcursul a peste optzeci de ani de existență a profesiei contabile din România, o constituie efectuarea expertizelor contabile dispuse de către organele judiciare sau solicitate de către persoane fizice sau juridice în conditiile prevăzute de lege, ca: expertize amiabile (la cerere), expertize contabile judiciare în cauze civile, penale sau ale dreptului muncii, expertize de gestiune, management contabil-financiare şi altele.

Potrivit definiției din *Norma şi comentariile misiunii privind expertiza contabilă* elaborată de către CECCAR „expertiza este prin excelență o lucrare personală şi critică, cuprinzând nu numai rezultatul examinării faptelor din punctul de vedere al exactității formale şi materiale, dar şi părerea expertului asupra cauzelor şi efectelor în legătură cu obiectul supus cercetării sale.

Prin urmare, expertiza constituie o noțiune care depăşeşte şi acțiunea de control şi pe aceea de verificare, întrucât cuprinde în sine ideea de exprimare a punctului de vedere al expertului în ceea ce priveşte faptul sau faptele asupra cărora s-a efectuat expertiza.

Principalele norme profesionale ce reglementează modul de dispunere, contractare şi desfăşurare a misiunilor de expertize contabile sunt:

- NORMA 3521: Dispunerea expertizelor contabile judiciare şi numirea experților contabili.
- NORMA 3522: Contractarea şi programarea expertizelor contabile;
- NORMA 3523: Delegarea şi supravegherea lucrărilor privind expertizele contabile.
- NORMA 3524: Documentarea lucrărilor privind expertiza contabilă;

Dispunerea expertizelor contabile judiciare şi numirea experților contabili

Norma 3521 prevede că „Expertizele contabile judiciare pot fi dispuse numai de către organele îndreptățite de lege pentru administrarea probei cu expertiza. Numirea expertului sau experților contabili, atât din oficiu cât şi recomandați de părțile în proces, se poate face numai de către organul în drept să dispună administrarea probei cu expertiza contabilă."

Sediul general al materiei de drept privind administrarea dovezilor cu «expertiza» contabilă este Codul de procedură civilă, art. 201-214. Existând un Corp de experți contabili, încredințarea misiunilor privind efectuarea expertizelor contabile judiciare se poate face numai acestora, respectându-se normele de comportament profesional specifice misiunilor privind expertizele contabile.

Instanțele, atunci când consideră necesar să cunoască părerea unor experți contabili, pot numi, la cererea părților sau din oficiu, unul sau trei experți contabili prin *Încheierea de şedință*, care trebuie să cuprindă:

- numele expertului sau experților contabili numiți din oficiu sau la cererea părților în proces;

- obiectivele la care expertul sau experții contabili numiți trebuie să răspundă. Obiectivele expertizei contabile trebuie să fie formulate de instanță concis, fără echivoc şi fără a se solicita expertului contabil sau experților contabili numiți să se pronunțe asupra încadrărilor legale a faptelor supuse judecății;
- termenul în care trebuie să se efectueze expertiza contabilă, ținându-se seama de faptul că raportul de expertiză contabilă trebuie depus la instanța care a dispus-o cu 5 zile înainte de termenul de judecată. Dacă termenul inițial fixat de instanță pentru depunerea expertizei contabile judiciare este considerat de către expertul sau experții contabili numiți ca fiind inadecvat (prea scurt), ei sunt îndreptățiți să solicite instanței un termen adecvat, minim necesar, pentru efectuarea unei expertize contabile judiciare de calitate;
- plata expertului contabil sau experților contabili numiți, care trebuie să fie remuneratorie. Dacă expertul sau experții contabili numiți pentru efectuarea expertizei contabile judiciare consideră onorariul stabilit de instanță neremuneratoriu, ei sunt îndreptățiți să solicite instanței mărirea acestuia.

În cazul lipsei de solicitudine a instanței cu privire la cererile expertului sau experților contabili numiți, referitoare la subpct. I, II, III, IV, ei sunt îndreptățiți să refuze efectuarea expertizei contabile judiciare. Acest refuz este o problemă de raționament profesional al expertului sau experților contabili numiți.

Expertizele contabile judiciare pot fi dispuse şi în cauze penale, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, art. 116-127.

Contractarea şi programarea expertizelor contabile

Contractarea şi programarea expertizelor contabile este reglementată de Norma 3522 care prevede că „Efectuarea expertizelor contabile se face pe bază de contract. Expertizele contabile contractate trebuie programate. Programul de lucru trebuie să stabilească natura, calendarul şi întinderea lucrărilor necesare pentru îndeplinirea misiunii privind expertizele contabile contractate.”

Experții care vor cere sau vor primi mai mult decât plata statornicită se vor pedepsi pentru luare de mită» (Art. 213 al. 1 din CPC). Este «lait-motivul» pentru care expertizele contabile, indiferent de natura lor (judiciară sau extrajudiciară) trebuie contractate, unul dintre elementele fundamentale ale contractului fiind mărimea onorariului.

Încheierile de şedință (în dosarele civile) şi Ordonanțele organelor de urmărire şi cercetare penală (în dosarele penale), acceptate de experții contabili numiți din oficiu sau la recomandarea părților, țin loc de contract pentru efectuarea expertizelor contabile judiciare.

Dacă în timpul efectuării expertizelor contabile intervin elemente noi privind volumul şi întinderea lucrărilor, care nu au fost avute în vedere la acceptarea contractului inițial, experții contabili sunt îndreptățiți să ceară majorarea onorariului inițial. În cazul expertizelor contabile judiciare, majorarea onorariului se face de către organul în drept care a dispus

efectuarea expertizei. În cazul expertizelor contabile extrajudiciare, majorarea onorariului se face prin act adițional la contractul inițial.

Expertizele contabile trebuie efectuate şi depuse beneficiarului la termenele convenite şi acceptate prin contract. Pentru încadrarea în aceste termene, este necesar să se elaboreze un program de lucru în care să se precizeze, alături de obiectivele expertizei contabile, un calendar şi un buget de ore pe fiecare capitol, subdiviziune sau componentă în parte.

Delegarea şi supravegherea lucrărilor privind expertizele contabile

Delegarea şi supravegherea lucrărilor privind expertizele contabile este reglementată de Norma 3522 care prevede că „Efectuarea lucrărilor privind expertiza contabilă judiciară nu poate fi delegată de către experții contabili numiți din oficiu sau la recomandarea părților, asistenților sau colaboratorilor lor. În cazul expertizelor contabile extrajudiciare, expertul contabil poate delega executarea unor lucrări asistenților sau colaboratorilor săi, păstrându-şi răspunderea finală asupra conținutului şi concluziilor raportului de expertiză contabilă extrajudiciară".

În cazul expertizelor contabile judiciare, experții contabili numiți din oficiu sau la recomandarea părților nu pot delega efectuarea lucrărilor, deoarece au fost nominalizați de către un organ în drept să dispună proba cu expertiza contabilă, printr-un act procedural (încheiere de şedință sau ordonanță) şi, prin urmare, trebuie să-şi îndeplinească personal şi integral mandatul.

Acest impediment nu există în cazul expertizelor contabile extrajudiciare, mai ales în cazul în care acestea sunt comandate şi contractate cu cabinete sau societăți de consultanță şi expertiză contabilă. Contractele încheiate în acest scop pot include chiar clauze cu privire la lucrările care trebuie executate şi persoanele cărora le vor fi delegate spre executare. Răspunderea finală, însă, în ceea ce priveşte conținutul şi calitatea raportului de expertiză contabilă extrajudiciară revine integral expertului contabil care a contractat misiunea.

Documentarea lucrărilor privind expertiza contabilă

Documentarea lucrărilor privind expertiza contabilă este reglementată de Norma 3522, conform căreia „Documentarea lucrărilor privind expertiza contabilă are un caracter particular şi se limitează strict la ceea ce este necesar, pentru a răspunde la obiectivele (întrebările, punctele) fixate expertului(ților) de către organul în drept să dispună expertiza contabilă judiciară, prin Încheiere de şedință (în dosarele civile), sau Ordonanță a organului de urmărire şi cercetare penală (în dosarele penale), sau prin obiectivele contractului privind expertiza extrajudiciară".

În vederea întocmirii raportului de expertiză contabilă, expertul contabil trebuie să studieze materialul documentar adecvat. Studierea materialului documentar adecvat constituie premisa şi condiția necesare întocmirii unui raport de expertiză contabilă temeinic fundamentat, bazat pe

documente justificative şi evidenţieri contabile şi nu pe prezumţii, declaraţii ale părţilor şi/sau ale martorilor.

În cazul în care s-au întocmit mai multe acte de control în aceeaşi cauză, ajungându-se la concluzii diferite, expertul contabil trebuie să studieze fiecare act de control în parte, arătând fundamentat cauzele care au condus la concluzii diferite şi la poziţia sa faţă de aceste concluzii. În demersul său, expertul contabil care a ajuns la concluzii fundamentate diferite faţă de organul de control, este abilitat să ia contact cu acesta pentru a-şi elucida toate aspectele pe care le implică efectuarea unei expertize contabile de calitate.

Orientativ, materialul documentar pe care trebuie să-l studieze expertul contabil, în cazul expertizelor judiciare, se compune din:

- dosarul cauzei, în care s-a dispus o expertiză judiciară;
- documentele justificative şi registrele contabile aflate în păstrarea părţilor implicate în procesul justiţiar sau în arhivele terţelor persoane, care au vreo legătură cu obiectivele expertizate;
- procesele verbale întocmite de organele de control abilitate, aflate atât în posesia acestora, cât şi în posesia persoanelor juridice şi/sau fizice controlate, care au vreo legătură cu obiectivele expertizate.

Particularizat, în cazul expertizelor contabile dispuse în dosarele penale, expertul contabil are dreptul să ia cunoştinţă de conţinutul dosarului penal numai cu încuviinţarea organului de urmărire penală sau a instanţei de judecată cărora expertul contabil este abilitat să le ceară lămuriri în legătură cu faptele sau împrejurările cauzei.

Pentru o mai temeinică înţelegere a evenimentelor şi a tranzacţiilor supuse expertizării, expertul contabil este abilitat să ceară iar părţilor interesate în expertiză să dea explicaţii suplimentare. Aceste explicaţii nu trebuie date în scris şi nu constituie material documentar pentru expertizele contabile. Expertul contabil trebuie să aibă în vedere explicaţiile părţilor, dar trebuie să le analizeze în raport cu actele justificative şi contabile expertizate, menţionând în raportul de expertiză contabilă concordanţa sau neconcordanţa dintre explicaţiile părţilor şi actele examinate.

Particularizat, în cazul expertizelor contabile dispuse în dosarele penale, părţile implicate pot da explicaţiile necesare expertului contabil numai cu încuviinţarea şi în condiţiile stabilite de organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată.

Materialul documentar examinat de către expertul contabil nu poate fi ridicat de către expertul contabil de la părţile care îl au în păstrare. Dosarul de lucru al expertului contabil, în ceea ce priveşte documentarea expertizelor contabile, trebuie să cuprindă, după caz:

- încheierea de şedinţă (în cauze civile), Ordonanţa organului de urmărire şi cercetare penală (în cauzele penale) sau contractul privind efectuarea expertizelor contabile extrajudiciare;
- raportul de expertiză contabilă – exemplarul expertului contabil care justifică îndeplinirea misiunii;

- eventuale corespondențe, răspunsuri la întrebări suplimentare sau suplimente de expertiză contabilă solicitate de organele în drept, care au dispus efectuarea expertizei contabile;
- eventuale note personale ale expertului contabil redactate în timpul efectuării expertizei contabile, necesare fie redactării raportului de expertiză contabilă, fie urmăririi bugetului de timp şi decontării lucrărilor de expertiză contabilă cu beneficiarii acestora.

Implicarea reprezentanților Ministerului Finanțelor Publice

Activitatea CECCAR din România şi a filialelor acestuia este supusă controlului privind respectarea prevederilor legale de către organele abilitate ale statului.

Autoritatea de stat responsabilă cu supravegherea activității CECCAR este reprezentată de către Ministerul Finanțelor Publice.

În condițiile legii, în realizarea atribuțiilor de supraveghere publică în domeniu, Ministerul Finanțelor Publice poate delega atribuțiile sale unui alt organism.

Persoanele desemnate de către Ministerul Finanțelor Publice să efectueze supravegherea publică a activității CECCAR au următoarele responsabilități:

- participă la Conferința națională şi la şedințele Consiliului superior, fără a avea drept de vot;
- sesizează ministrul finanțelor publice ori de câte ori CECCAR adoptă hotărâri care contravin reglementărilor legale. Aceste hotărâri devin aplicabile numai pronunțarea ministrului finanțelor publice.

În vederea exercitării atribuțiilor legale, CECCAR trebuie să pună la dispoziția persoanelor desemnate de Ministerul Finanțelor Publice copii ale hotărârilor şi deciziilor luate, precum şi toate materialele care au fost supuse aprobării în Consiliul superior, Biroul permanent şi Conferința națională în termen de 7 zile de la adoptarea acestora.

Sunt nule de drept acele hotărâri şi decizii adoptate în baza materialelor care nu au fost transmise persoanelor desemnate de Ministerul Finanțelor Publice în termenul legal prevăzut.

Răspunderile membrilor CECCAR

Răspunderile membrilor CECCAR sunt reglementate de către O.G. nr. 65/1994, modificată şi aprobată prin Legea nr. 42/1995.

Răspunderile se împart în două mari categorii:

- răspunderea în exercitarea profesiei: disciplinar, administrativ, civil, penal, potrivit legii;
- răspunderea ca membru al CECCAR, calitate în care, în funcție de gravitatea abaterilor săvârşite, poate primi următoarele sancțiuni: mustrare,

avertisment scris, suspendarea dreptului de exercitare a profesiei pe o perioadă de la 3 luni la 1 an, interzicerea dreptului de exercitare a profesiei.

Prin prevederile art. 39 (2) din Legea nr. 186/1999, se introduc nişte prevederi clare şi neechivoce referitoare la răspundere, astfel:

- exercitarea oricărei atribuții specifice calității de expert contabil de către persoane neautorizate sau de către persoane care se află într-o situație de incompatibilitate constituie infracțiune şi se sancționează potrivit legii penale;
- persoanele care exercită atribuții specifice calității de expert contabil fără viza anuală a CECCAR se sancționează disciplinar potrivit Regulamentului de organizare şi funcționare a Corpului.

În domeniul răspunderii civile a experților contabili şi a contabililor autorizați, art. 13 (2) din O.G. nr. 17/31.01.2007 (M.Of. nr. 84/02.02.2007) prevede că „Limitele răspunderii civile a experților contabili se stabilesc prin contractele de prestări de servicii, în funcție de uzanțele interne şi internaționale ale profesiei contabile".

În prezent, piața experților contabili şi a contabililor autorizați este una foarte puțin cunoscută de către potențialii beneficiari, cel puțin sub următoarele aspecte: care sunt profesioniştii autorizați, care sunt entitățile pentru care au executat sau execută lucrări, care sunt lucrările efectuate şi onorariile încasate.

Bibliografie

Crăciun Şt., *Audit financiar şi audit intern*, Editura Economică, Bucureşti, 2004.

Pereş I., Bunget O., Pereş C., *Control financiar şi expertiză contabilă*, Editura Mirton, Timişoara, 2004.

*** O.G. nr. 65/1994, privind organizarea activității de expertiză contabilă şi a contabililor autorizați, aprobată şi modificată prin Legea nr. 42/1995, M.Of. nr. 243/1994.

*** Regulamentul privind accesul la profesia de expert contabil şi contabil autorizat, M. Of. nr. 332/17.07.2000.

EVOLUŢIA DREPTULUI INTERNAŢIONAL UMANITAR DIN ANTICHITATE PÂNĂ LA PACEA WESPHALICĂ

THE EVOLUTION OF THE INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW BEGINNING WITH ANTIQUITY TO WESTPHALIC PEACE

Cdor.av. (r) lect.univ.dr. Dumitru TOMA*
Universitatea "Andrei Şaguna", Constanţa

Tradiţionala distincţie a dreptului internaţional între regulile privind cauzele războiului (ius ad bellum) şi regulile ce guvernează comportamentul în război (ius in bello) este importantă deoarece conduce la faptul că numai cea de a doua se divide în două ramuri: dreptul războiului şi dreptul umanitar.

Dreptul internaţional umanitar s-a dezvoltat încă din Antichitate. Această lucrare prezintă această evoluţie din Antichitate până la Pacea Wesphalică.

Principalele aspecte ale războiului în Antichitate şi Evul Mediu au fost să asigure toate drepturile învingătorilor şi un tratament de asuprire a învinşilor. Numai un număr redus de lideri militari şi conducători de stat au impus un standard minim de comportament umanitar în război pentru soldaţii lor.

The traditional distinction in international law between rules concerning the resort to war (the ius ad bellum) and rules governing the conduct of war (the ius in bello) is important because it triggers the fact that only the latter is divided into two branches: the law of war and the humanitarian law.

The international humanitarian law has evolved since Antiquity. This paper deals with this evolution beginning with Antiquity and Wesphalic Peace.

The main aspects of war in Antiquity and in the Middle Ages were to provide the winner with all the rights while giving the loser an oppressive treatment. Only a handful of military leaders and heads of state imposed a minimum humanitarian standard of war conduct upon their soldiers.

Cuvinte cheie: ius ad bellum, ius in bello, dreptul internaţional umanitar, Antichitate, Evul Mediu, Pacea Wesphalică

Keywords: *the resort to war (the ius ad bellum), the conduct of war (the ius in bello), the international humanitarian law, Antiquity, Middle Ages, Wesphalic Peace.*

* e-mail: *tomamsm@yahoo.com*

Este de necontestat faptul că legile şi obiceiurile războiului există încă de când istoria înregistrează primele state şi primele războaie. Se spune chiar că ele au fost forța dinamică a dreptului internațional public, deoarece războiul a fost cea dintâi formă de contact dintre state[1].

Statele, de la apariția lor ca entități de sine stătătoare, au intrat în relații unele cu altele, la început sporadic şi incidental, pentru că, pe măsura trecerii timpului, raporturile dintre ele să se extindă treptat, ajungând la dimensiunile actuale, care cuprind toate domeniile vieții sociale – economic, politic, cultural etc. Aceste relații au îmbrăcat de la început două forme principale: de colaborare şi de luptă, de confruntare. Relațiile de colaborare sunt guvernate de norme juridice, făcând parte din dreptul internațional public; cele de luptă, de norme ce alcătuiesc Dreptul Internațional Umanitar.

Conceptul de Drept Internațional Umanitar are o diversitate de substitute. Aşa cum am arătat inițial, el a intrat în limbajul de specialitate sub denumirea de "dreptul războiului"[2] cu două excepții: *jus ad bellum,* expresie care desemnează regulile referitoare la condițiile în care un stat putea recurge la folosirea forței armate şi *jus in bello*, adică ansamblul de norme aplicabile în raporturile dintre părțile aflate în conflict armat. O dată cu crearea, în 1863, a Comitetului Internațional al Crucii Roşii, care şi-a asumat misiunea de a stimula codificarea normelor de protecție a persoanelor scoase din luptă şi a celor care nu iau parte directă la război, precum şi a bunurilor cu caracter civil, *jus in bello* se divide în două ramuri – dreptul războiului şi dreptul umanitar.

Conferințele de codificare de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului actual au consacrat dreptul războiului în formula "legile şi obiceiurile războiului". În sfârşit, ultima mare codificare din anul 1977 reuneşte cele două ramuri – dreptul războiului şi dreptul umanitar – într-un nou concept: "dreptul internațional umanitar al conflictelor armate", aceasta fiind denumirea oficială[3].

---

[1] Dascovici, N., *Războiul, neutralitatea şi mijloacele de constrângere între state*, Institutul de Arte Grafice N.V. Stefăniu, Bucureşti, 1934, p.21.

[2] Echivalentele în limbile de circulație internațională sunt: "Droit de la guerre", "Law of War", "Kriegsrrecht" sau "Kriegsvol kerrecht".

[3] În dispozițiile Protocolului I sunt utilizate şi alte expresii, precum: "reguli de drept internațional privind relațiile diplomatice" (art.5); "Orice altă regulă de drept internațional aplicabilă acestei Înalte Părți contractante" (art.36); "reguli existente generalmente recunoscute de drept internațional aplicabile spionajului şi folosirii pavilioanelor şi conducerea conflictelor armate pe mare" (art.39, par.3); "reguli de drept internațional aplicabile în conflictele armate pe mare sau în aer" (art.49, par.3); "alte acorduri internaționale care leagă Înaltele Părți contractante, precum şi celelalte reguli de drept internațional relative la protecția civililor şi a bunurilor cu caracter civil contra efectelor ostilităților pe pământ, pe mare şi în aer" (art.49, par.4).

Este foarte dificil, avându-se în vedere documentele existente, să se demonstreze când şi unde au apărut primele reguli de drept umanitar[4].

O succintă sinteză a genezei şi evoluției Dreptului Internațional Umanitar are la bază constatarea, uşor verificabilă, că atenuarea rigorilor războiului şi protejarea victimelor acestuia ca şi a persoanelor care nu iau parte la ostilități este o preocupare străveche a omenirii[5]. Unul dintre cei mai mari specialişti în domeniu, juristul elvețian Jean Pictet, aprecia: "În realitate legile războiului sunt tot atât de vechi ca şi viața pe pământ"[6].

În primele comunități primitive domnea, de regulă, legea junglei: victoria într-o bătălie era urmată de masacre şi atrocități abominabile. Printr-un cod nescris al onoarei, războinicilor le era interzis să se predea, singura alternativă fiind de a învinge sau a muri[7].

Quincy Weight identifică la popoarele primitive anumite reguli de purtare a războinicului care ulterior au fost consacrate ca norme de drept pozitiv, cum ar fi: legi care disting anumite categorii de inamici; reguli care definesc împrejurările, formalitățile şi dreptul de a începe şi a încheia un război; reguli ce prescriu limite în ce priveşte persoanele, sezoanele, locurile şi modul de desfăşurare a luptelor şi reguli care scot războiul în afara legii[8].

Societatea sclavagistă începe să se organizeze şi să dezvolte anumite relații între comunități.

Spre anul 2000 î.H. apar şi se fac cunoscute anumite uzanțe. Un exemplu în acest sens este Codul Hammurabi, regele Babilonului, care *ad initio*, spune: "Prescriu aceste legi spre a împiedica pe cel puternic să oprime pe cel slab". Legea lui Manu (sec.XIII – sec.VI î.H.) păstrată într-o versiune datând din secolul II î.H. – secolul II d.H conține prevederi cu privire la comportamentul războinicului, ca de exemplu :

"90. Războinicul nu trebuie niciodată să se folosească împotriva duşmanilor săi de arme viclene, nici de săgeți cu dinți, nici de săgeți otrăvite, nici de săgeți aprinse. 91. Să nu lovească nici pe duşmanul pedestru, dacă el se află în car, nici pe bărbatul moleşit, nici pe cel care şade, nici pe cel care zice:

---

[4] Yolande Diallo, *Traditions africaines et droit humanitaire*, Revue Internationale de la Croix-Rouge (1976), pp. 451-466.

[5] Ionel Cloşcă, Ion Suceavă, *Tratat de Drept Internațional Umanitar*, Asociația Romană de Drept Umanitar, Bucureşti, 2000, pp. 24-25.

[6] Jean Pictet, *Developpement et principes du droit International Umanitaire*, Institut Henry Dunant, Geneve, Edition A.Pedone, Paris, 1983, p.12 : "En realite, les lois de la guerre sont aussi anciennes que la guerre elle – meme et la guerre aussi ancienne que la vie sur la terre"

[7] Ionel Cloşcă, Ion Suceavă, Drept Internațional Umanitar, Casa de Editură şi Presă "Şansa" – SRL , Bucureşti, 1992, p. 16.

[8] Quincy Wright, *A Study of War*, London, 1942. Citat de Jean Pictet, *Developpement et principes du droit international umanitaire*, Institut Henry-Duant, Geneve, Edition A.Pedone, Paris, 1983, p.13.

"Sunt prizonierul tău". 92.Nici pe cel adormit, nici pe cel fără platoşă, nici pe cel gol, nici pe cel dezarmat, nici pe cel ce priveşte la luptă fără a lua parte la ea, nici pe cel care se bate cu altul. 93. Nici pe cel a cărui armă este sfărâmată, nici pe cel doborât de întristare, nici pe cel greu rănit, nici pe laş, nici pe fugar; să-şi aducă aminte de datoria vitejilor războinici"[9].

Trăsătura caracteristică a perioadei cuprinsă intre anii 1500 î.H. şi 476 (căderea Imperiului Roman) o constituie izolarea comunităților umane şi un sentiment de ostilitate reciprocă, fiecare dintre aceste comunități considerându-le pe celelalte inamici naturali ce trebuiau învinşi, aserviți şi distruşi. Războiul a fost, ca atare, singurul mijloc de apropiere forțată intre popoare. În aceste condiții nu s-au putut crea norme juridice în adevăratul înțeles al cuvântului, însă anumite uzanțe s-au putut constata la mai toate statele[10].

În Iliada, Homer descrie o luptă desfăşurată prin practicarea loialității față de adversar, acceptarea armistițiilor şi respectul față de inamicii ucişi. La fel, Alexandru cel Mare îşi trata cu umanitate învinşii şi respecta femeile, iar Alexandru din Isios a pronunțat celebrele cuvinte, care mai târziu vor sta la baza dreptului războiului: "Odată suprimată cauza conflictului, a lăsa războiul să continue pentru ea ar fi opera unui nebun". Pe această bază, mai ales după ce Alexandru cel Mare a ajuns la apogeul cuceririlor sale, s-a creat doctrina stoică ce a deschis o eră nouă în lumea antică: a creat noțiunea de umanism care a generat admiterea arbitrajului ca mijloc de reglementare a diferendelor, a consacrat imunitatea solilor, neutralitatea anumitor locuri, răscumpărarea prizonierilor de război, respectarea rămăşițelor pământeşti ale inamicului, dreptul de azil ş.a.

Roma, este cunoscut, s-a caracterizat prin geniul organizării prin forță şi prin drept, *Ubi societas ibi jus.* Voința de dominație universală, care a făcut din fiecare război dus de romani o luptă de aservire, a guvernat orice dezvoltare politică a puterii romane. Şi într-adevăr, dreptul a cunoscut o extraordinară dezvoltare în interiorul frontierelor Romei (*Jus naturale* era destinat exclusiv propriilor cetățeni, iar *jus gentium*, era aplicat străinilor aflați pe teritoriul Romei). Cu privire la organizarea asistenței medicale menționăm faptul că fiecare cohortă, care se compunea din 500 la 600 de soldați, aveau cel puțin un medic, iar o legiune, care avea în compunere 10 cohorte, avea un "medicus legionis".[11]

Popoarele care îndrăzneau să se opună pretențiilor Romei, punând mâna pe arme pentru a-şi apăra suveranitatea şi independența, erau tratate cu

---

[9] Legea lui Manu, SC CHRATER B SRL, "Cartea a şaptea, purtarea regilor şi a castei militare", p.167.

[10] Ionel Cloşcă, Ion Suceavă, *Drept Internațional Umanitar*, Casa de Editură şi Presă Şansa SRL Bucureşti.

[11] Jean Pictet, *op.cit.*, pp.16-17.

cruzime: la Cartagena totul a fost trecut prin foc şi sabie, şi bunuri şi persoane. Persoanele capturate – civili şi militari – erau adesea strangulate după defilarea triumfală, cele rămase fiind vândute ca sclavi.

Odată cu încheierea acțiunilor cuceritoare, doctrina stoică, care, prin străluciții ei reprezentanți – Cicero[12] şi Seneca[13] au proclamat egalitatea intre oameni şi au denunțat sclavajul, începe să joace un rol din ce în ce mai însemnat în promovarea spiritului umanist, căutând să orienteze domeniul securității statelor în direcția respectării legilor şi în toleranță. Afirmând că războiul nu rupe toate legăturile juridice, Seneca a înlocuit ancestralul adagiu *homo homini lupus* prin deviza *homo homini res sacra* (omul este un lucru sfânt pentru om) sau *hostes dum vulnerati fratres* pentru a exprima sintetic doctrina fraternității universale, împingând mai departe granițele umanismului. Marc Aureliu a rostit aceste celebre cuvinte: "Pentru mine, în calitatea mea de împărat, Roma este oraşul meu şi patria mea, în calitatea mea de ființă umană, am lumea întreagă drept patrie. Ceea ce este bun pentru aceste două societăți poate fi singurul lucru bun pentru mine"[14]. Pe acest fond de umanism nu au lipsit insă actele de barbarie[15].

Să mai menționăm faptul că la romani şi în gândirea stoică apar, la începutul sec.V primele concepții ale "războiului just", formulare ce aparține bisericii, prin reprezentantul său Sfântul Augustin. Conform acestei teorii nu trebuia să se declanşeze un război fără o cauză justă, adică fără a fi în legătură cu apărarea sau a încerca să repare o greşeală.

Rolul de a atesta că o campanie militară era *bellum justun et pium* aparținea colegiului fetialilor.

Grecii îl legitimau prin succes: războiul victorios era întotdeauna bun şi legitim pentru învingător. La romani formula "bellum justum et pium" nu semnifica o apreciere principală după drept şi dreptate, ci după respectarea unui anumit formalism procedural care se săvârşeşte la începutul războiului.

Conform acestei teorii, războiul făcut de suveranul legitim, cu îndeplinirea procedurilor menționate, era considerat un război dorit de

---

[12] Marcus Tullius Cicero (106-43 î.H) a dat principalilor termeni ai filozofiei greceşti versiuni latine, care au păruns de atunci în limbajul filozofic universal. Scrierile lui "De efficiis", "De amicitia" şi "Philipici", toate traduse în romană, au devenit prototipuri ale unei etici laice cetățeneşti, cărți de căpătai ale umaniştilor Renaşterii.

[13] Lucius Annaeus Seneca (4 î.H. – 65 d.H.) a fost un reprezentant de seamă al stoicismului nou, concepțiile sale etice exercitând o puternică influență asupra creştinismului timpuriu.

[14] Marc Aureliu: "Ce qui est conforme a la nature d'un homme, voila ce qui est bon et utile pour lui … Pour moi, en ma qualite d'empereur, Rome est ma ville et ma patrie; en ma qualite d'humain, j'ai le monde pour patrie. Ce qui est bon pour ces deux societes peut seul etre bon pour moi", în Jean Pictet, *op.cit*, p.18.

[15] *Ibidem*.

Dumnezeu, iar actele de violență comise pentru cauza sa îşi pierd orice caracter de păcat. Din acest moment, adversarul este duşmanul lui Dumnezeu şi acest duşman nu putea să facă decât un război "injust". Cea mai nefastă consecință a acestei teorii a fost aceea că cei ce purtau un război "just" puteau să-şi permită orice acte de cruzime față de adversari, actele lor nefiind considerate niciodată crime, ci o pedeapsă meritată, aplicată vinovaților. Este evident că fiecare parte beligerantă pretindea că numai cauza sa este singura justă[16].

Apariția primelor reguli cu privire la desfăşurarea conflictelor armate, în perioada de la căderea Imperiului Roman (anul 476) şi până la pacea Wesphalică (1648), a avut loc pe fondul formării de noi state pe ruinele fostului imperiu. Această perioadă se caracterizează prin conturarea primelor reguli juridice de purtare a războiului, atât pe uscat cât şi pe mare, marile descoperiri geografice, dezvoltarea comerțului, apariția marilor imperii coloniale, comerțul cu sclavi şi războiul corsarilor au stimulat formarea dreptului umanitar în această epocă.

Acestora li se adaugă alți factori favorizanți cum ar fi doctrina religioasă şi cavalerismul. Biserica este cea care a impus aşa numitele "armistiții ale lui Dumnezeu" (Trêve de Dieu), care stabileau anumite zile când războiul trebuia suspendat.

Această doctrină, însă, cu timpul, şi-a schimbat sensul, încercând să prezinte viața ca pe o simplă etapă către eternitate şi preocupând-se mai mult de salvarea sufletului decât a corpului. Biserica a început să atribuie suferințelor valoare mistică, virtute educatoare. În acest context îşi face apariția teoria "războiului just", amintită mai sus, al cărui cel mai elocvent exemplu îl constituie episodul cruciadelor, organizate de Biserică. Biserica a acordat cruciaților, în locul soldei, o promisiune de fericire eternă. În afară de aventură şi de dorința de jaf, care au fost motivele principale, participarea la cruciade a numeroase persoane a fost determinată şi de această speranță de dobândire "a fericirii eterne". În schimbul acestor recompense spirituale, cruciații au fost obligați să comită cât mai multe acte de cruzime împotriva "păgânilor". În această perioadă se asistă la un recul al spiritului umanitar, întrucât biserica, considerând războiul ca o consecință necesară a păcatului originar, admite existența unui drept de a ucide prizonierii inamici, calificați eretici, de a-i face sclavi inclusiv pe copii şi femei.

La sfârşitul secolului al XIV-lea, pe câmpurile de bătălie îşi fac apariția armele de foc, care vor revoluționa arta războiului şi vor influența ideile umaniste. Costurile foarte ridicate ale tunurilor au făcut ca ele să nu

[16] Charles Calvo, *Manuel de droit international public et prive*, troisieme edition revue et angmantee, Paris, 1892, p.6, citat de I.Cloşcă, I.Suceavă în *Drept Internațional Umanitar*, Ed. ARDU, Bucureşti, 2000, p. 29.

poată fi procurate decât de monarhi. Încep să ia ființă armatele profesioniste, iar războaiele private şi servajul sunt abolite, ca efect al acestei situații. În secolul al XVI-lea se observă o anumită solicitudine față de prizonieri, care pot fi răscumpărați, precum şi față de răniți. În această perioadă este enunțată teoria dreptului natural, ai căror promotori condamnă suferințele inutile. Legitimarea războiului nu mai avea, ca până atunci, o motivație de ordin divin, ci era fundată pe ideea de necesitate. Printre reprezentanții cei mai iluştri ai şcoli dreptului natural se numără: Nicolo Machiaveli (1469-1527), Francisco Suarez (1548-1617), Francisco Vittoria, Balthaser de Ayala (1548-1584), Alberis Gentilis (1550-1608), Sully (1560-1641) şi mai ales Hugo Grotius (1583-1645). Considerat părintele dreptului internațional şi cel mai de seamă reprezentant al şcolii dreptului natural, în celebra sa lucrare *De jure belli ac pacis*, Hugo Grotius considera că dreptul războiului nu există, întrucât, după el, orice război, este un fapt antijuridic şi antisocial. Singurul lucru pe care îl admitea era acela că, atunci când un război se declanşează trebuie să se respecte îndatoririle umanitare.

În secolul al XVI-lea asistăm la declinul puterii pontificale şi formarea statelor moderne, iar relațiile dintre ele încep să fie guvernate de norme juridice – *jus inter gentes*. În practica internațională îşi fac apariția cartelurile şi capitulațiile, încheiate între şefii militari în timp de război.[17]

Curente de gândire filozofică iluministă au fost asimilate pe planul dreptului războiului în premisele a două mari principii: principiul necesității (beligeranții nu au dreptul să folosească forța peste limitele necesare obținerii victoriei) şi principiul umanitarismului (războiul să nu pricinuiască adversarului suferințe şi distrugeri inutile, decât cele impuse de necesitățile operațiunilor militare).

În această perioadă se afirmă noi reguli juridice: abolirea războaielor private şi protecția ambasadelor permanente.

Jean Pictet caracterizează epoca evului mediu astfel: "Evul Mediu rămâne, din punctul de vedere de care ne ocupăm, o epocă fanatică şi sângeroasă"[18].

O nouă etapă în evoluția dreptului conflictelor armate este reprezentată de perioada cuprinsă între pacea Wesphalică şi Conferința de pace de la Paris (1856). Momentul încheierii, la 24 octombrie 1648, a tratatelor wesphalice, care au pus capăt războaielor religioase "de 30 de ani" se poate considera ca fiind punctul inițial în naşterea şi devenirea dreptului războiului.

---

[17] I.Cloşcă, I.Suceavă, *op.cit*., pp. 30-31.

[18] Jean Pictet, *op.cit.*, p.26 "Le Moyen Age restera, du point de vue qui nous ocuppe, une epoque fanatique et sanglante".

CRIMELE ÎMPOTRIVA UMANITĂȚII ŞI CRIMELE DE RĂZBOI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR

CRIMES AGAINST HUMANITY AND WAR CRIMES IN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

Cdor.av. (r) lect.univ.dr. Dumitru TOMA*
Universitatea "Andrei Şaguna", Constanța

Această lucrare prezintă crimele împotriva umanității şi crimele de război. Primele tratează unul dintre următoarele acte comise ca parte dintr-un atac sistematic sau larg răspândit împotriva oricărei populații civile, săvârşit intenționat: crimă, exterminare, sclavaj, deportarea sau transferul forțat al populației, închiderea sau altă lipsire gravă de libertate în contradicție cu prevederile fundamentale ale dreptului internațional. Al doilea include cele mai serioase violări ale dreptului internațional umanitar menționate în Convențiile de la Geneva din anul 1949 şi Protocoalele Adiționale ale acestora din 1977 indiferent dacă au fost comise în timpul unor conflicte armate internaționale sau interne.

This paper deals with crimes against humanity and war crimes. The former comprises any of the following acts committed as part of a widespread or systematic attack directed against any civilian population, while being intentionally committed: murder, extermination, enslavement, deportation or forcible transfer of population, imprisonment or other severe deprivation of physical liberty in violation of fundamental rules of international law. The latter includes most of the serious violation of international humanitarian law mentioned in the 1949 Geneva Conventions and their 1977 Additional Protocols, whether committed during international or non-international armed conflicts.

Cuvinte cheie: crime împotriva umanității, crime de război, drept internațional umanitar, Convențiile de la Geneva din 1949, Protocoalele Adiționale din 1977.

Keywords: *crimes against humanity, war crimes, international humanitarian law, the 1949 Geneva Conventions and 1977 Additional Protocols.*

* e-mail: *tomamsm@yahoo.com*

Considerații generale

Cele mai grave infracțiuni internaționale, săvârşite de o persoană fizică sunt: crimele contra păcii, crimele de război şi crimele împotriva umanității, denumite, în general, *crime internaționale* sau *crime de drept internațional*. Crimele internaționale sunt fapte contrare dreptului internațional. Elementul esențial al crimelor internaționale este pericolul uriaş pentru existența populațiilor şi statelor, ceea ce atrage, în mod obligatoriu, sancțiune penală pentru făptuitori, persoane fizice. Incriminarea faptelor ce constituie crime contra păcii şi securității omenirii a fost posibilă odată cu interzicerea războiului ca mijloc de rezolvare a diferendelor internaționale sau ca politică de stat îndreptată împotriva suveranității, a independenței şi integrității teritoriale a altor state. Crimele contra păcii sunt agresiunea armată şi propaganda în favoarea războiului. Aceste crime fac obiectul Dreptului Internațional Public, de aceea nu ne vom ocupa de ele în această lucrare.

Spre deosebire de infracțiunile de drept comun, care încalcă relațiile sociale existente în statul respectiv şi sunt incriminate de legislațiile penale naționale, crimele internaționale de drept umanitar subminează relațiile dintre state şi pun în pericol, în cazul unor războaie, însăşi existența omenirii.

În comparație cu dreptul intern, unde persoana fizică, în anumite situații, este apărată sau exonerată de răspundere penală[1], aceste situații nu pot fi invocate în cazul persoanelor vinovate de comiterea crimelor internaționale.

Condiția esențială, ca o faptă să fie considerată crimă internațională în dreptul umanitar, este aceea că ea trebuie săvârşită prin încălcarea normelor şi principiilor Dreptului Internațional Umanitar.

Crimele de război şi crimele împotriva umanității sunt infracțiuni ce fac obiectul Dreptului Internațional Umanitar, fiind sancționate de Dreptul Internațional Penal.

Caracterul criminal al unei încălcări a normelor imperative a dreptului internațional, în general, şi a dreptului umanitar, în special, este stabilit atât de norme convenționale, cât şi de reguli cutumiare.

Prohibirea acestor crime îşi are originea în "Clauza Martens", conținută în Convenția a II-a care, uşor modificată, a fost inclusă în preambulul Convenției a IV-a de la Haga, din anul anul1907, iar într-o altă formulare, şi în Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 şi Protocolul I Adițional la Convenții, din 1977.

Crimele împotriva umanității

Noțiunea de crimă împotriva umanității a apărut, în *Dreptul Internațional Umanitar*, după cel de-al Doilea Război Mondial, fiind definită în Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nurnberg[2]. În Statut sunt

[1] Cauzele care înlătură răspunderea penală, prevăzute în Codul Penal sunt : legitima apărare, starea de necesitate, cazul fortuit, constrângerea fizică sau morală, minoritatea, iresponsabilitatea, eroarea de fapt.

[2] Art.6. lit.c din Statutul Tribunalului.

definite ca fiind crime împotriva umanității: asasinatul, exterminarea, reducerea la sclavie, deportarea şi orice act inuman comis față de populația civilă înainte sau în timpul războiului, precum şi persecuțiile pentru motive politice, rasiale sau religioase, când aceste acte sau persecuții au fost comise ca urmare a oricărei crime care intră în competența Tribunalului sau în legătură cu această crimă.

După cum distingem din definiția Statutului Tribunalului, sunt precizate categoriile de crime contra umanității: prima se referă la acte inumane săvârşite împotriva populației civile, precum asasinatele, exterminarea, ducerea în sclavie, deportarea şi cea de-a doua categorie cuprinde persecuțiile pentru motive politice, rasiale sau religioase.

Genocidul

Una dintre cele mai grave infracțiuni internaționale din categoria crimelor împotriva umanității, este crima de genocid sau "exterminarea ginții", care prin caracterul său odios este îndreptată chiar împotriva existenței umanității.

În trecut, istoria a cunoscut timp de sute de ani numeroase acte de genocid, de la exterminarea indienilor de pe continentul american până la formele folosite de colonialism, pe continentele asiatic şi african. În perioada celui de-al Doilea Război Mondial au fost exterminați prin împuşcare, gazare, înfometare, milioane de femei, copii şi bărbați din teritoriile ocupate[3].

Ca urmare, prima definiție a genocidului o găsim în actul de acuzare a principalilor criminali de război din 1945 şi apoi în rezoluția Adunării Generale a ONU din 1946. În rezoluția 96/I din 11 decembrie 1946 a Adunării Generale a ONU, se arată că genocidul constituie o crimă internațională, stabilind totodată ca aceasta să fie definită de o convenție.

La 7 iunie 1947, potrivit rezoluției 180/II, s-a constituit un Comitet special, constituit din reprezentanții unor state membre ONU, care a eliberat proiectul respectiv. Drept urmare, la 9 decembrie 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat, printr-o rezoluție[4], Convenția cu privire la prevenirea şi reprimarea crimei de genocid[5].

Această Convenție prevede că genocidul constituie crimă de drept internațional, care contravine spiritului şi scopurilor Națiunilor Unite, condamnată de națiunile civilizate. Recunoscând că în decursul istoriei

[3] Grigore Geamănu, *Drept Internațional Public*, vol.II, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1983, p. 450.
[4] Rezoluția 260/III.
[5] Convenția a intrat în vigoare la 12 ianuarie 1951, la ea fiind părți din 31 decembrie 1995, 105 state.

genocidul a adus mari pierderi umanității, Convenția stipulează obligația de a preveni şi reprima această infracțiune, fie că este comisă în timp de război sau în timp de pace. În înțelesul Convenției, genocidul este definit ca o crimă ce încalcă normele dreptului internațional, indiferent dacă este prevăzut sau nu în legislațiile naționale.

Crima de genocid, prevede Convenția, se comite cu intenția de a distruge parțial sau total un grup național, etnic, rasial sau religios prin omorârea membrilor grupului, atingerea gravă a integrității fizice sau mentale a membrilor unui grup, supunerea intenționată a grupului la condiții de existență care duce la distrugerea fizică totală sau parțială, luarea de măsuri care vizează scăderea natalității în sânul grupului, transferarea forțată a copiilor dintr-un grup în altul[6]. În conținutul crimei de genocid se includ şi acele acte care constau în participarea la comiterea acestei crime sau la acțiuni de incitare directă şi publică pentru săvârşirea ei[7]. Sunt, de asemenea, considerate ca făcând parte din crime de genocid, toate actele de tentativă şi complicitate.

În privința jurisdicției penale, Convenția prevede că persoanele acuzate de genocid sau de oricare dintre actele care constituie această crimă, vor fi judecate de tribunale competente, pe teritoriul statului unde au fost comise sau de Curtea Internațională de Justiție pentru statele care vor recunoaşte jurisdicția acesteia[8].

Apartheidul

În categoria crimelor contra umanității a fost inclusă şi crima de apartheid, fiind considerată forma cea mai brutală de manifestare a rasismului şi descriminării rasiale.[9]

Împotriva politicii şi practicilor rasiale, adunarea Generală a ONU a adoptat la 30 noiembrie 1973, Convenția Internațională asupra eliminării şi reprimării crimei de apartheid, care a intrat în vigoare la 18 iulie 1976, iar până la 30 iunie 1994 deveniseră părți 99 de state, inclusiv România.[10]

Convenția declară că apartheidul este o crimă împotriva umanității considerând că actele inumane decurgând din politica şi practica apartheidului, precum şi din orice politică şi practică asemănătoare de segregare şi discriminare rasială, sunt crime care violează principiile legii internaționale. În Convenție se mai precizează să sunt pasibili de răspundere penală internațională; indivizii, membrii organizațiilor şi instituțiilor, reprezentanții statelor, care comit crime de apartheid sau cooperează la săvârşirea unor asemenea crime [11].

---

[6] Art.2 din Convenție.
[7] Art.3.
[8] Art.4.
[9] În 1948 a fost ridicată la rangul de politică de Stat, în Republica Sud-Africană.
[10] Rezoluția 3068/XXVIII
[11] Grigore Geamănu, *op.cit.*, p.166.

Statele, devenind părți la Convenție, se angajează să ia toate măsurile legislative, judiciare şi administrative pentru a urmări, judeca şi pedepsi persoanele responsabile sau acuzate de a fi comis asemenea crime şi să execute hotărârile luate de Consiliul de Securitate al ONU, având ca scop prevenirea, eliminarea şi reprimarea apartheidului. Problema apartheidului a fost inclusă în Adunarea Generală a ONU pe ordinea de zi, încă de la primele sesiuni, rămânând pe agenda sa de lucru până la eliminarea acestui regim în 1994[12]. Astfel, s-a încheiat un capitol al istoriei umanității, marcat de suferințe şi cruzimi fără margini, cel al apartheidului[13]. Statutul Curții Penale Internaționale stabileşte prin art. 7. aliniatul 1 crimele împotriva umanității ca fiind oricare dintre actele următoare, dacă a fost comis ca parte a unui atac răspândit sau sistematic îndreptat împotriva oricărei populații civile, săvârşit intenționat: crima, exterminarea, sclavajul, deportarea sau transferul forțat al populației, închiderea sau altă lipsire gravă de libertate în contradicție cu prevederile fundamentale ale dreptului internațional, tortura, violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată, sau orice altă formă de violență sexuală de gravitate comparabilă, persecutarea oricărui grup sau colectivități identificabile pe criterii politice, rasiale, naționale, etnice, culturale, religioase, sau legate de sexul persoanelor, sau alte criterii care sunt universal recunoscute drept nepermise de dreptul internațional, în legătură cu orice act la care s-a făcut referire în acest paragraf sau altă infracțiune din jurisdicția Curții; mai sunt menționate: dispariția forțată a persoanelor, apartheidul şi alte acte inumane cu caracter similar cauzatoare de suferință sau de răni grave fizice sau psihice.

Crimele de război

Crimele de război sunt definite ca violări ale legilor şi obiceiurilor războiului, privitoare atât la raporturile dintre beligeranți, cât şi cele referitoare la populația civilă. Ca urmare, prin legile şi obiceiurile războiului, se înțeleg normele cutumiare şi convenționale, care trebuie respectate atât de state, cât şi de beligeranți.

Odată cu începerea codificării normelor cutumiare de dreptul războiului din a doua jumătate a sec. al XIX-lea şi pe măsură ce tratamentul diferitelor categorii de victime se umanizează, conceptul de crimă de război şi de pedepsire a sa, începe să se concretizeze.

Cea mai amplă codificare a legilor şi a obiceiurilor războiului a fost realizată prin cele două Conferințe de la Haga din anii 1899 şi 1907. Primul

[12] În anul 1994 s-a adoptat Constituția RAS şi s-au organizat alegeri libere pe baze multirasiale care au dus la constituirea Guvernului Nelson Mandela.

[13] Ionel Cloşca şi Ion Suceavă, *Tratat de Drepturile Omului*, Editura Europa Nova 1995, p.106.

document internațional care prevede o sancțiune pentru încălcarea unei norme de dreptul războiului este Conferința IV de la Haga din 1907, cu privire la legile şi obiceiurile războiului terestru al cărui art.3 este astfel formulat: "Partea beligerantă care ar viola dispozițiile Regulamentului (este vorba de Regulamentul anexat la Convenție), va fi obligată la o indemnizație, dacă este cazul. Ea va fi responsabilă de toate actele comise de persoanele care fac parte din forța sa armată". Până la consacrarea acestei dispoziții, crimele de război comise de combatanți erau scuzate, fie în mod expres, fie prin includerea în tratatele de pace a unei clauze a amnistiei, fie tacit[14].

Ținând seama de actele de barbarie comise în Primul Război Mondial, Conferința de pace de la Paris a hotărât, pentru prima dată, urmărirea şi pedepsirea celor vinovați de declanşarea războiului şi de crimele de război. În acest sens, Comisia de jurişti creată cu această ocazie de Conferința preliminariilor păcii, a fost mandatată să întocmească o listă a crimelor comise de către puterile centrale şi aliații lor.

Lista conținea un număr de 32 de acte considerate crime de război, cum ar fi: 1 .omorurile şi masacrele; 2. terorismul sistematic; 3. torturile aplicate civililor; 4. înfometarea populației civile; 5. violuri; 6. ridicarea forțată de tinere fete şi femei pentru a le constrânge la prostituție; 7. deportarea civililor; 8. internarea civililor în condiții inumane; 9. munca forțată a civililor sau a altor persoane pentru operațiuni militare ale inamicului; 10. uzurparea drepturilor suverane ale statului în timpul ocupației militare; 11. înrolarea obligatorie a soldaților luați dintre locuitorii teritoriilor ocupate; 12. tentativele făcute pentru deznaționalizarea locuitorilor din teritoriile ocupate; 13. jafurile; 14. confiscarea proprietății; 15. impunerea de contribuții şi rechiziții ilegitime şi exorbitante; 16. deprecierea sistemului monetar şi emiterea de bancnote false; 17. pedepsele colective; 18. distrugerea şi devastarea fără rațiune a unor proprietăți; 19. bombardarea intenționată a localităților fără apărare; 20. distrugerea fără motiv a edificiilor, a monumentelor istorice, edificiilor destinate cultelor, asistenței publice şi învățământului; 21. distrugerea navelor comerciale şi de pasageri fără avertisment şi fără precauțiuni pentru securitatea echipajelor şi pasagerilor; 22. distrugerea bărcilor de pescuit şi navelor de salvare; 23. bombardarea intenționată a spitalelor; 24. atacarea şi distrugerea navelor spital; 25. violarea altor reguli instituite de Crucea Roşie; 26. folosirea de gaze ucigătoare şi asfixiante; 27. folosirea de gloanțe explozive şi alte arme inumane; 28. ordinul de a nu cruța; 29. relele tratamente aplicate răniților şi prizonierilor de război; 30. folosirea prizonierilor de război la lucrări neautorizate; 31. folosirea abuzivă a drapelului alb; 32. otrăvirea fântânilor. Această listă a fost completată ulterior de Comisia oficială a

[14] Ionel Cloşcă şi Ion Suceavă, *op.cit.*, pp.479-480.

crimelor de război, constituită la Londra, în 1943, cu fapta de a efectua arestări în masă făcute la întâmplare, pentru a teroriza populația.

Cu prilejul Conferinței de pace de la Paris, pentru prima dată se conturează noțiunile de "crimă de război", "criminali de război" şi "răspundere penală internațională pentru crime de război", confirmate şi prin dispozițiile art. 226 şi art. 228, ale Tratatului de la Versailles, din 1919 şi prin art. 227, care prevede judecarea lui Wilhelm II, ex-împăratul Germaniei, sub acuzația de "ofensă supremă contra moralei şi a autorității sacre a tratatelor". Prin art. 228, Tratatul prevedea că "guvernul german recunoaşte Puterilor aliate şi asociate, libertatea de a aduce în fața tribunalelor lor militare persoanele acuzate de a fi comis acte contrare legilor şi obiceiurilor războiului".

În procesul lărgirii conceptului de "crimă de război" şi a categoriilor de persoane pasibile de sancțiuni pentru comiterea acestor crime, următoarea etapă a fost marcată de Tratatul de la Washington[15], încheiat la 6 februarie 1922, cu privire la folosirea submarinelor şi a gazelor asfixiante în timp de război, care, în art. 3 se referă în mod limitat numai la : atacarea, confiscarea şi distrugerea navelor de comerț şi la persoanele care comit aceste acte. Dispoziții asemănătoare au fost incluse în art. 22 al Convenției de la Geneva din 1929, cu privire la tratamentele militarilor răniți şi bolnavi[16]. Această Convenție prezintă importanță pentru faptul că pentru prima dată statele se angajează să incrimineze, în legislația lor internă, crimele de război.

În literatura juridică, prin acest grup de probleme, a început să se formeze o ramură specială a dreptului internațional şi, anume, dreptul internațional penal[17].

Instituționalizarea răspunderii penale internaționale pentru crimele de război s-a manifestat, îndeosebi, după 1945, când comunitatea internațională a reacționat la crimele monstruoase comise în timpul celui de-al Doilea Război mondial. Înainte de această dată, la 30 octombrie 1943, a fost dată publicității Declarația de la Moscova asupra atrocităților germane în Europa ocupată, document care a inspirat "Acordul privind urmărirea şi pedepsirea criminalilor de război ai Puterilor europene ale Axei", din 8 august 1945, ce prevedea şi crearea unui tribunal militar internațional. În art. 6 al Statutului Tribunalului Internațional Militar de la Nurnberg, se prevede că violările legilor şi obiceiurilor războiului constau în: asasinate; rele tratamente sau deportarea de civili pentru munci forțate sau în orice alt scop, asasinarea sau rele tratamente ale prizonierilor de război sau a persoanelor aflate pe mare,

[15] Acest tratat a fost încheiat între SUA, Marea Britanie, Franța, Italia şi Japonia.

[16] Convenția a intrat în vigoare la 19 iunie 1931 la care au devenit părți 59 de state.

[17] Dr. Isaac Peason, *Mannuel of Terminology of the Law of Armed Conflcts and of International Humanitarian Organization*, Bruylant, 1989, p. 404.

executarea de ostatici, jefuirea de bunuri publice sau private şi distrugerea fără motiv a oraşelor şi satelor sau devastarea care nu este justificată de necesităţile militare şi alte asemenea acte, constituie crime de război ale căror autori, indiferent de calitatea avută, poartă răspunderea penală individuală.

Prin acest articol atât conceptul de "crimă de război", cât şi cel de "criminal de război" a fost lărgit prin includerea unor crime, precum deportarea civililor pentru muncă forţată şi la persoanele care pot comite aceste crime (civili sau funcţionari civili).

Convenţiile de la Geneva din 1949 şi Protocolul I Adiţional la aceste Convenţii, din 1977, au dus la extinderea noţiunii de "crime de război" şi au stabilit o diferenţiere între infracţiunile grave, şi violările obişnuite, statele având obligaţia de a le incrimina pe primele în legislaţia lor naţională. Este ştiut că atât aceste Convenţii, cât şi Protocolul Adiţional la Convenţii impun statelor obligaţia de a reprima infracţiunile grave la dreptul internaţional umanitar, reprimare care trebuie aplicată indiferent de naţionalitatea autorilor şi unde au fost comise[18]. Cele 4 Convenţii prevăd obligaţia statelor contractante de a lua măsurile legislative necesare pentru stabilirea sancţiunilor penale ce urmează a fi aplicate persoanelor ce au comis sau au dat ordin să se comită oricare din actele prevăzute în aceste documente. În ceea ce priveşte prizonierii de război, precum şi toate persoanele care sunt protejate de normele Dreptului Internaţional Umanitar, poartă răspunderea penală pentru crimele constând în violarea legilor şi obiceiurilor războiului, comise înainte de a cădea în captivitate.

Conferinţa a IV-a de la Geneva din 1949, a avut în vedere protecţia persoanelor civile, deci a persoanelor care nu participă direct la ostilităţi, inclusiv membrii forţelor armate, care au depus armele, a persoanelor care au fost scoase din luptă din cauză de boală, de rănire, detenţie sau orice altă cauză, care urmează a fi tratate în toate împrejurările cu omenie, fără nici o deosebire cu caracter discriminatoriu.

Astfel, sunt prohibite, în orice împrejurare şi indiferent de motiv, actele îndreptate împotriva necombatanţilor constând din: omoruri, mutilări, cruzimi, torturi, chinuri, luarea de ostatici, atingerea demnităţii prin tratamente umilitoare, condamnări pronunţate sau execuţii fără o judecată a unui tribunal competent, însoţite de garanţiile juridice indispensabile, constituie infracţiuni grave. De asemenea, populaţia civilă din zona operaţiunilor militare sau din teritoriile ocupate temporar se bucură de respectul onoarei, a drepturilor familiale, convingerilor, deprinderilor şi obiceiurilor lor, urmând a fi protejată împotriva actelor de violenţă, intimidare

[18] Convenţia I art.49, Convenţia a II-a art.50, Convenţia a II-a art.129, Convenţia a IV-a art.146, Convenţia a IV-a art.146; Protocolul I Adiţional art.85, art.88.

sau insulte. Femeile vor fi, în special, protejate împotriva oricărei atingeri a onoarei lor, constând în violări, constrângere la prostituție sau atentate la pudoare. Persoanele civile nu pot fi arestate, urmărite sau condamnate de puterea ocupantă, cu excepția celor care comit încălcări ale legilor şi obiceiurile războiului.

Convențiile din 1949 conțin reglementări care aveau în vedere experiențele celui de-al Doilea Război Mondial, dar situația postbleică a relevat situații noi, mai complexe, ce au determinat necesitatea dezvoltării normelor cuprinse în aceste Convenții. Aceasta s-a realizat prin Protocolul I Adițional, la aceste Convenții, din 8 iunie 1977, cu privire la protecția victimelor de război din conflictele armate internaționale, definind crimele de război prin art.11 şi art. 85.

Art.11, care se referă la protecția persoanei, consideră că orice act sau omisiune voluntară, care pune, în mod grav, în pericol sănătatea sau integritatea fizică sau mentală a oricărei persoane protejate[19], constituie o infracțiune gravă la prezentul Protocol.

Prin introducerea în categoria infracțiunilor foarte grave a actului medical nemotivat de starea sănătății persoanelor protejate prin Protocol, art.11 aduce un element nou crimei de război şi o categorie nouă de posibili făptuitori din rândul personalului medical civil sau militar. În acest sens, în paragraful 2 al art.11, se precizează că, în special, este interzis a practica asupra acestor persoane, chiar şi cu consimțământul lor, mutilări fizice, experiențe medicale sau ştiințifice sau prelevări de țesuturi sau de organe pentru transplanturi, cu excepția cazurilor când aceste acte sunt justificate în condițiile prevăzute în paragraful 1.

Conceptul de crimă de război este mai precis conturat prin art.85 al Protocolului. Aici se arată, în mod special, că este interzis atacul asupra populației civile, precum şi a bunurilor cu caracter civil, ştiind că acest atac va produce răniri, pierderi de vieți omeneşti şi distrugeri de bunuri civile care sunt excesive în raport cu avantajul militar. Numai obiectivele militare pot constitui ținta atacurilor. Bombardamentele masive, ca şi atacurile executate în scop de represalii sunt interzise. Atacurile fără discriminare, acelea care nu disting între obiectivele militare şi cele civile sau cu caracter civil, atacul localităților şi zonelor lipsite de apărare sau a celor demilitarizate sunt interzise. În aceeaşi măsură, lansarea unui atac asupra lucrărilor de artă sau instalațiilor care conțin forțe periculoase – centralele atomoelectrice, diguri, poduri, precum şi utilizarea perfidă a semnului distinctiv al Crucii Roşii sau

[19] Acestea sunt persoanele aflate în mâinile Părții adverse sau internate sau în orice alt fel private de liberate şi, de asemenea, se referă la răniții, bolnavii şi naufragiații care pot aparține oricărei Părți.

Semilunii Roşii[20] sau a altor semne protectoare recunoscute de Convenţiile de la Geneva din 1949 şi Protocolul I Adiţional, sunt interzise. La fel sunt considerate şi transferul de către o putere ocupantă a unei părţi a populaţiei sale în teritoriul ocupat, deportarea ori transferul unei populaţii ocupate în interiorul său, sau în afara teritoriului ocupat, a unei părţi sau în totalitate a acesteia[21]; hotărârile judecătoreşti sumare împotriva persoanelor protejate, privându-le de dreptul de a fi judecate, regulat şi imparţial, şi faptul de a dirija atacuri împotriva locurilor recunoscute ca parte a patrimoniului cultural sau spiritual al popoarelor cărora li s-a acordat, în virtutea angajamentului special, o protecţie specifică. În categoria infracţiunilor grave mai sunt incluse şi orice întârziere nejustificată în repatrierea prizonierilor de război sau a civililor, practicile de apartheid şi alte acte fondate pe discriminare rasială, cu caracter inuman şi degradant, care favorizează ultragii la demnitatea umană.

Prin urmare, sistemul de incriminare a actelor, considerate infracţiuni grave, consacrat prin Convenţiile de la Geneva, a fost completat şi precizat prin Protocolul Adiţional I, prin includerea de noi categorii de persoane şi bunuri protejate, fără însă a realiza maximul dorit.

Imprescriptibilitatea crimelor de război
şi a crimelor împotriva umanităţii

În dreptul penal intern există principiul potrivit căruia, după trecerea unui anumit interval de timp, prevăzut de lege, dacă pedeapsa nu a fost pusă în executare, infractorul nu o mai execută, fiind exonerat de răspunderea penală pentru fapta comisă. În astfel de cazuri, executarea pedepsei se stinge sau se înlătură prin trecerea timpului, situaţie care este cunoscută sub denumirea de prescripţie. Admiterea prescripţiei în dreptul penal intern, ca o cauză care stinge răspunderea penală, are temeiuri de ordin social, politic, juridic, bine delimitate, infracţiunea urmând a fi sancţionată după săvârşirea ei. În lumina efectelor sale juridice, prescripţia stinge atât dreptul organelor de stat de a pune în executare pedeapsa pronunţată de instanţă, cât şi obligaţia celui condamnat de a o executa. Raţiunea prescripţiei este aceea că, după trecerea termenului legal, consecinţele infracţiunii dispar.

În dreptul internaţional neaplicarea prescripţiei în materia crimelor de război şi a crimelor contra umanităţii, îşi are raţiunea în aceea că aceste crime sunt de un pericol deosebit. Nici unul din documentele adoptate, privind urmărirea şi pedepsirea criminalilor de război, în cursul şi după cel de-al Doilea Război Mondial, nu au prevăzut o limită de timp în această privinţă .

[20] Art.37.
[21] Art.49 a Convenţiei a IV-a 1949.

Inexistența prescripției în dreptul internațional are drept consecință faptul că, indiferent de data la care au fost săvârşite crimele de război şi crimele contra umanității, precum şi răspunderea penală a persoanelor fizice care le-au comis, sunt imprescriptibile.

Problema instituirii imprescriptibilității crimelor internaționale a fost determinată de propunerea Guvernului RF Germania, în 1964, de a considera prescrise crimele de război şi crimele contra umanității, după trecerea a 25 de ani de la comiterea lor[22]. Această propunere a provocat proteste vehemente din partea a numeroase state, printre care: Marea Britanie, SUA, URSS. Acceptarea unei asemenea propuneri ar fi însemnat absolvirea de pedeapsă a criminalilor de război judecați în contumacie sau nedescoperiți încă.

Astfel, la sesiunea Uniunii Interparlamentare de la Copenhaga, în 1964, grupul interparlamentar polonez a depus o notă cu privire la întreruperea cursului prescripției în urmărirea crimelor internaționale comise. Ca urmare, la 26 noiembrie 1968, Adunarea Generală a ONU a adoptat Convenția pentru imprescriptibilitatea crimelor de război şi a crimelor împotriva umanității [23].

Această Convenție constată că nici una dintre declarațiile solemne, actele sau convențiile privind urmărirea şi pedepsirea unor asemenea fapte, nu au prevăzut limite de timp.[24]

Convenția prevede că oricare ar fi data la care au fost comise următoarele crime sunt imprescriptibile: crimele de război, aşa cum au fost definite în Statutul Tribunalului de la Nurnberg şi confirmate prin rezoluțiile adunării Generale a ONU, cu deosebire infracțiunile grave enumerate în Convențiile de la Geneva (1949) pentru protecția victimelor de război; crimele împotriva umanității comise fie în timp de război, fie în timp de pace, definite în acelaşi statut şi confirmate în aceleaşi rezoluții[25] ale Adunării Generale a ONU, inclusiv evicțiunea prin act armat sau ocupație şi actele inumane decurgând din politica de apartheid, precum şi crima de genocid, aşa cum este ea definită în Convenția din 1948, pentru prevenirea şi reprimarea crimei de genocid, chiar dacă aceste acte nu constituie o violare a dreptului intern al țării în care au fost comise.

Convenția mai arată că, în cazul comiterii oricăreia dintre crimele menționate, dispozițiile sale vor fi aplicate reprezentanților autorității de stat şi persoanelor particulare care au participat ca autori sau complici, care incită

---

[22] Grigore Geamănu, *op.cit*., p. 491.

[23] Adoptată prin Rezoluția 2391(XXIII) a Adunării Generale a ONU.

[24] Se referă la: Rezoluția Adunării Generale a ONU 3(1) şi 170 (II) din 13 februarie 1946 şi octombrie 1947, privind extrădarea şi pedepsirea criminalilor de război; rezoluția 95(1) din 11 decembrie 1946, care confirmă principiile de la Nurnberg; rezoluția 2184(XXI) din 12 decembrie 1966, prin care Adunarea Generală a ONU a condamnat în mod expres drept crime contra umanității, pe de o parte, violarea drepturilor economice şi politice ale populației indigene şi, pe de altă parte politica de apartheid; Rezoluțiile Consiliului Economic Social al ONU – 1974 D(XXXIX) şi 1158 (XLI) din 28 iulie 1965 şi 5 august 1966, privind pedepsirea crimelor de război şi a persoanelor vinovate de crime contra umanității.

[25] Rezoluția 3 (I) din 13 februarie 1946 şi rezoluția 95(I) din 11 decembrie 1946.

direct sau care participă la o înțelegere în vederea comiterii unor astfel de crime, indiferent de gradul de execuție în care s-ar afla. Aceste prevederi se aplică şi reprezentanților autorității de stat care tolerează aceste fapte.

Statele părți la Convenție se angajează să adopte toate măsurile legislative interne sau de alt ordin, care sunt necesare pentru a permite extrădarea persoanelor vinovate, în conformitate cu dreptul internațional[26], precum şi asigurarea imprescriptibilității acestor crime în ceea ce priveşte urmărirea şi pedepsirea criminalilor.

Adunarea Generală a ONU, inspirându-se din principiile şi scopurile Cartei ONU referitoare la menținerea păcii şi securității internaționale, precum şi ca urmare a necesității de a intensifica acțiunea internațională în privința pedepsirii persoanelor vinovate de crime împotriva umanității[27], a adoptat la 3 decembrie în 1973, Principiile cooperării internaționale în ceea ce priveşte depistarea, arestarea, extrădarea şi pedepsirea indivizilor vinovați de crime contra umanității.

Documentul enunță următoarele principii:

1. Crimele de război şi crimele contra umanității, indiferent de locul şi de momentul unde şi când au fost comise, trebuie să facă obiectul unei anchete şi indivizii contra cărora există probe că ar fi comis astfel de crime trebuie să fie căutați, arestați, aduşi în justiție şi, dacă sunt recunoscuți vinovați, să fie pedepsiți;
2. Orice stat are dreptul să judece proprii resortisanți pentru astfel de crime;
3. Statele vor coopera pe o bază bi şi multilaterală pentru ca să înceteze şi să prevină crimele de război şi crimele contra umanității şi să ia în acest scop măsuri naționale şi internaționale indispensabile;
4. Statele îşi vor acorda reciproc concursul în vederea depistării, arestării şi judecării indivizilor bănuiți de a fi comis astfel de crime;
5. Indivizii împotriva cărora există probe că ar fi comis crime de război şi crime împotriva umanității, trebuie să fie aduşi în justiție, dacă sunt recunoscuți vinovați, să fie pedepsiți (în general), în statele în care au comis crimele.
6. Statele vor coopera în vederea strângerii de informații şi documente care să faciliteze judecarea făptaşilor;
7. Statele nu vor acorda azil indivizilor asupra cărora există bănuieli temeinice că ar fi comis o crimă de război sau o crimă contra umanității;
8. Statele nu vor lua nici o măsură legislativă sau de altă natură care ar putea să aducă atingere obligațiilor internaționale asumate în ce priveşte depistarea, arestarea, extrădarea şi pedepsirea indivizilor vinovați de crime de război şi crime contra umanității.

Prin adoptarea acestor documente juridice internaționale se evidențiază hotărârea comună a statelor ca prin diverse mijloace să combată şi să reprime crimele de război şi crimele contra umanității.

---

[26] Conform art.3 şi art.4. din Convenție.

[27] Rezoluția 3074 (XXVIII).

INFORMAȚIA ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

THE INFORMATION IN GLOBALIZATION CONTEXT

Mr. Dan IONESCU*
Batalionul 26 Infanterie "Neagoe Basarab"

Analizând globalizarea şi inerția transformărilor procedurale de operare a informațiilor constatăm fără echivoc că comprimarea timpului şi spațiului, mişcările de capital şi ale populației, creşterea nivelului de cunoaştere şi noul nivel al terorismului ridică adevărate provocări în fața informațiilor.

Analyzing globalization and the transformation of information operating procedures, we can witness that the compressed time and space, the capital and population movements, the increase in knowledge and the level of terrorism generate real challenges against information.

Cuvinte cheie: informația, sisteme informaționale, arhitecturi de informații, globalizarea.
Keywords: *information, information systems, architecture of information, globalization.*

Problematica globalizării, prin părțile vizibile ale conceptului creează o multitudine de probleme, fiecare entitate analizând-o din perspectiva impactului asupra sa sau domeniului în care activează, adevărata dimensiune fiind probabil imposibil definibilă sub toate aspectele sale.

Cu toate acestea, realitatea contemporană se confruntă atât cu procese ce au deja aspect global, cât şi cu riscuri şi amenințări la adresa securității colective (în sens general), ce se manifestă la acelaşi nivel. În contradicție, urmărind evoluția în domeniul informațiilor constatăm că acestea rămân ancorate între frontierele politice, realizându-se colaborări firave în domeniu, între state, ce țin în special de proceduri şi colaborare şi mai puțin de o arhitectură de informații care să urmeze cursul globalizării.

* e-mail: *dionescu@kro*

Dacă din punct de vedere al structurării şi tehnologizării activității de informații cel de al Doilea Război Mondial a reprezentat punctul de cotitură, în ceea ce priveşte orientarea pentru noul mileniu, provocările globalizării şi confruntarea cu riscurile şi amenințările erei cunoaşterii, punctul de referință se apreciază a fi încetarea Războiului Rece. Practic însăşi încheierea acestui război atipic între cele două blocuri fără ca „butonul nuclear" să fi fost apăsat reprezintă succesul serviciilor de informații aparținând ambelor orientări ideologice, grupate în jurul SUA şi fostei URSS, acestea reuşind să sprijine informațional suficient ca o catastrofă nucleară să fie evitată.

De o manieră total nefirească, odată cu căderea Zidului Berlinului ambele arhitecturi bipolare, cu unic scop şi unic obiectiv, s-au trezit pe de o parte în fața unui vid relativ de obiect al acțiunii informaționale (aliații), iar pe de altă parte cu structurile specializate în plină destrămare confruntându-se atât cu propria criză, cât şi cu frământările generate de transformările din fostul bloc comunist (cele din sfera de influență ex-sovietică). De asemenea, nu puține au fost vocile care, la momentul respectiv şi mult după, au pus la îndoială existența unor organizații de securitate precum NATO, dar şi a serviciilor de informații cu vocație trasfrontalieră, amenințările generate ulterior de exarcebarea fundamentalismului religios, cât şi trecerea la un nou nivel operațional al acțiunilor teroriste nefiind conturate suficient în acel moment.

Pas cu pas evoluția economică şi socială a căpătat un aspect de deschidere, dispariția amenințării unui război mondial încurajând atât deplasarea capitalului către spații de neconceput premergător anului '90, cât şi a forței de muncă, în special din spațiul ex-sovietic, cât şi din orientul mijlociu. Toate aceste modificări în acțiunea umană cu implicații la nivel regional şi global, cât şi evoluția tehnologică au avut la rândul lor şi un impact negativ, frontierele de toate tipurile devenind tot mai permisive în fața proliferării tehnicii şi tehnologiilor cu grad mare de risc, exportului de subcultură şi violență, cât şi pentru grupări antisociale de tipul celor ce au oferit omenirii puncte de referință în istorie ca 11 septembrie, Madrid şi Londra.

Deşi în fața unor astfel de noi provocări, ceea ce pare că nu s-a înțeles cu adevărat, sau poate nu a găsit suficientă înțelegere în sânul administrațiilor naționale, a fost paradigma eficienței informațiilor tradiționale vs. o nouă viziune asupra informațiilor, având ca puncte de reper anticiparea surprizei, diseminarea informațiilor către cei vizați de amenințări, cât şi o altă perspectivă de analiză a surselor deschise (OSINT), creându-se astfel o rețea de expertiză la care să fie conectate atât diferite modalități de a privi implicarea tuturor disciplinelor din domeniul informațiilor, cât şi națiunile, organizațiile, continentele[1]. Toate la un loc au determinat totuşi din partea unor state o analiză atentă asupra subiectului, generând mai mult sau mai

[1] Roger Z. George, *Building a Global Intelligence Paradigm. The Challenge*, http:.//www.cia.gov/library/centre-for-study-of-intellingence/CSI-publications/CSI-studies/studies/vol51no3/buillding-a-global-intelligence-paradigm.html

puțin reacții din partea statelor avansate în domeniu, un exemplu fiind Directiva 301 a Comunității Naționale de Informații a SUA, din 2006, ce şi-a stabilit printre altele ca obiectiv „...transformarea OSINT într-o sursă de informații de prim rang”[2], având la bază atât lărgirea spectrului de acțiune a acestei discipline, cât şi luarea în considerare ca fundament a acestei construcții expertiza multinațională şi întrebuințarea resurselor transfrontaliere.

Analizând ambele fenomene – globalizare şi inerția transformărilor procedurale de operare a informațiilor constatăm fără echivoc că mişcările de capital şi ale populației, comprimarea timpului şi spațiului, creşterea nivelului de cunoaştere şi noul nivel al terorismului ridică adevărate provocări în fața informațiilor, provocări cărora statele nu le pot face față de unele singure.

Pe de altă parte slaba armonizare a legislației internaționale privitoare în special la drepturile omului, dar şi în celelalte domenii de drept, ridică mari semne de întrebare referitor la care să fie juridiscția unor astfel de sisteme informaționale cu vocație globală, situație care ar afecta atât procedurile de operare ale acestora, cât şi respectarea drepturilor entităților intrate în „spațiul de interes” al unor astfel de sisteme, necesitatea lor fiind evidentă.

Cu toate acestea, activitatea organizațiilor criminale transnaționale, proliferarea materialelor interzise, a tehnologiilor cu grad mare de risc, fraudarea rețelelor, terorismul şi încălzirea globală şi, nu în ultimul rând, traficul de armament şi răspândirea bolilor periculoase reprezintă amenințări ce nu mai țin cont de frontierele geografice şi politice, confruntând serviciile de informații cu responsabilități pe domeniile respective cu barierele artificiale legate de aceste concepte de dezvoltare şi operare.

Nu trebuie pierdut din vedere faptul că toate aceste aşa-zise domenii de infracționalitate devin tot mai puternic interconectate, crima organizată oferind resurse de toate tipurile acțiunilor teroriste, traficul ilegal de toate tipurile mişcând capital întrebuințat în majoritatea cazurilor pentru activități ilicite, producția şi traficul de droguri fiind la rândul lor sursă de finanțare pentru activități subterane cu implicații în toate domeniile vieții sociale, toate acestea la un loc determinând apariția în Strategia de Securitate Europeană 2003 a acestor amenințări ca fiind „mult mai diverse, din ce în ce mai puțin vizibile şi mai puțin predictibile”[3].

Mai mult decât atât, arhitecturile de informații construite fiind pentru a focaliza pe adversarul comun, concretizat în blocul advers, s-au creat servicii de informații, structuri bazate pe tehnologia informațiilor şi specialiştii orientați în special pe domeniile politic, economic, militar şi social, creând proceduri şi baze de date specifice, concentrându-se în special pe entitățile de generare a unor astfel de informații, expertiza cât şi baza de date în spectrul noilor amenințări fiind una relativ modestă, sursele deschise acoperind în mare parte acum golurile atât ca expertiză, cât şi ca bază de date.

[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*

Analizând de această manieră, comparativ, atât evoluția societății umane cu transformările ei în domeniul cunoaşterii, cât şi evoluția informațiilor, apreciem că deşi fiecare stat şi organism transnațional a reuşit să îşi adapteze sau se află în curs de adaptare atât arhitectural, cât şi conceptual în aşa fel încât să răspundă informațional noilor amenințări apărute şi preconizate, nu aceasta este modalitatea de a pune bazele unei construcții de informații care să răspundă provocărilor începutului de mileniu, ci doar o reacție de conjunctură, cel mai adesea de răspuns.

Ca orice nouă construcție (şi odată cu anii ’90 este tot mai evident că aceasta este absolut necesară) trebuie realizate proiecte şi programe care să răspundă cerințelor pe termen mediu şi lung şi cum drumul pe care este angajată omenirea la acest moment se conturează tot mai mult a fi globalizarea, orientarea noilor arhitecturi de informații trebuie să ia în considerare riscurile şi amenințările generate de acestea, pentru a putea fi pregătite să sprijine informațional acest proces complex.

Speranța evoluției reale a informațiilor la capacități care să asigure perpetuarea ca specie şi cucerirea de noi frontiere o reprezintă la acest moment organizațiile economice şi de securitate existente ce reuşesc pas cu pas coagularea tot mai puternică a spațiilor de orice natură, reunind sub cupola lor societăți cu culturi şi fundamente spirituale din ce în ce mai diverse, diminuând pas cu pas discrepanțele conceptuale în favoarea progresului.

Tot aceste organisme transnaționale sunt cele ce trebuie în primul rând să mențină echilibrul fără a deveni antagonice şi fără a duplica domeniile pe care le operează, în al doilea rând să realizeze şi să accepte deschiderea necesară inclusiv în domeniul informațional pentru a putea ele însele să funcționeze ca organisme real funcționale şi eficiente.

Domeniul informațional, prin definiție un domeniu închis, trebuie să găsească la rândul său modalitățile de integrare în sistem, conectare care să faciliteze suficientă vizibilitate asupra factorilor perturbatori ai echilibrelor regionale şi globale, să ofere administrațiilor statale şi organizaționale transnaționale posibilitatea unei acțiuni conceptuale unice şi, cu eforturi comune, să prevină, să stopeze şi să diminueze efectele acțiunilor nocive evoluției civilizației umane şi individului.

Cunoaşterea reprezintă la acest moment atuul de bază al omenirii, practic orice efort intelectual comun, susținut financiar corespunzător, fiind capabil a se dovedi viabil, monopolizarea informației devenind practic imposibilă datorită vitezei de propagare a informațiilor colaterale, cât şi a nevoilor similare ale diferitelor spații.

Informațiile sunt în ultimă instanță cele ce determină ritmul de interconectare şi integrare a spațiilor delimitate de frontierele fizice, politice şi mentale, sunt cele ce vor putea să diminueze şi elimine inhibițiile evolutive actuale.

ASPECTE PRIVIND PLURIPARTIDISMUL ŞI PLURALISMUL ÎN ROMÂNIA

THE SIDES OF PLURIPARTYDISMUS AND PLURALISM IN ROMANIA

Lt.col.drd. Filofteia MÎNICAN*
Birolul Național de Codificare

Pluralismul politic şi pluripartidismul aparţin democraţiei şi între ele există o determinarea univocă.

Democraţia nu poate funcţiona adecvat fără partide politice diferite. Partidele politice furnizează motorul care permite electoratului să se exprime singur prin asimilarea diferitelor interese de grup şi oferă celor care votează opţiuni politice diverse. În acelaşi timp, democraţia poate fi într-un real pericol dacă o singură voce ar putea, de la sine putere, să conducă mass-media şi să popularizeze un punct de vedere unic. Pluralismul politic se bazează pe necesitatea de a reprezenta, în interesul democraţiei, un spectru larg de opinii şi de opţiuni politice, diferite în comunicarea mass-media.

The political pluralism and the pluripartydismus belong to democracy and there is a univocal determination between them.

Democracy cannot properly function without different political parties. The political parties provide the vehicle that allows the electorate to express itself by accommodating diverse interest groups and offering voters different political options. In the same time, democracy could be in a real danger if a certain voice would follow, by itself, to possess the mass communication media assembly and have the power to popularize a unique point of view. The political pluralism is based on the necessity to represent, in the interest of democracy, a large spectrum of opinions and political options, different in mass communication media.

Cuvinte cheie: pluripartidism, pluralism, partide politice, viaţă politică, sistem politic, val partidist.

Keywords: *pluripartydismus, pluralism, political parties, political life, political system, the political parties wave.*

* e-mail: *minicanfilofteia@yahoo.com*

Atât pluripartidismul, cât şi pluralismul sunt integrate constitutiv regimului democratic, relațiile dintre acestea fiind de determinare univocă.

Pluripartidismul[1] „se referă la existența unui sistem de partide alternative, bazate pe valori politice şi modele sociale proprii, bine conturate şi verificate de experiența istorică", pe când pluralismul[2] „reprezintă acel mod de organizare a societății centrat pe confruntarea liberă a diferitelor teorii, opinii şi interese existente la un moment dat în societate". Altfel spus, pluralismul este un răspuns al epocii moderne la problematica filozofică a libertății. Conceptul de pluralism politic a permis concretizarea libertății ca valoare supremă a omului în opțiunea politică, iar ulterior, atunci când societatea a conştientizat necesitatea instituționalizării instrumentelor specializate în organizarea şi conducerea ei, această concretizare s-a realizat prin mijlocirea pluripartidismului. Partidele politice "o expresie a nivelului de modernizare politică a societății"[3], sunt factorii principali ai vieții politice, punând cetățenii în situația de a exercita puterea în stat, exercitând o influență importantă asupra multor grupuri sociale, chiar şi în condițiile neparticipării la putere. Perspectiva istorică evidențiază "conexiunea inextricabilă dintre pluralism, ca fundament al libertății în general, al libertății politice în special şi pluripartidism, ca structură organizațională în plan acțional politic"[4].

Întorcând privirea în trecut, "primul val partidist" apărut în Europa modernă la începutul secolui al XIX-lea prin confruntarea ideologiei conservatoare (Congresul de la Viena din anul 1815) cu cea reformatoare, amplificatoare a manifestărilor pluraliste deschise de filozofia politică revoluționară, a evidențiat limitele sistemului politic, bipolar, devenit pregnant spre sfârşitul secolului trecut, care nu mai avea abilitatea de a cuprinde multitudinea de opinii şi interese ce caracterizau o societate pluralistă.

"Al doilea val partidist"[5] a fost determinat de necesitatea sincronizării pluripartidismului, ca metodă de acțiune în sfera practicii sociale, cu pluralismul politic, ca dimensiune cognitiv-axiologică a spiritualității. Sincronia pluripartidism-pluralism a constituit trecerea de la modelul social, în care individul se manifesta numai integrat grupului social (societății), la

---

[1] Alexandru Radu, Gheorghe Radu, Ioana Porumb, *Sistemul politic românesc, un sistem entropic?*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1995, p.10.

[2] *Ibidem*, p.10.

[3] *Structuri politice în Europa Centrală şi de Sud-Est (1918-2001), vol.I*, Universitatea din Bucureşti, Centrul pentru Studiul Istoriei Secolului XX, Editura Fundației Culturale Române, Bucureşti, 2003, p.49.

[4] Alexandru Radu, Gheorghe Radu, Ioana Porumb, *op.cit.*, p.10.

[5] Termenii „primul val partidist" şi „al doilea val partidist" sunt utilizați de autorii Alexandru Radu, Gheorghe Radu, Ioana Porumb în *Sistemul politic românesc, un sistem entropic?*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1995.

modelul social liberalist, în care societatea exista în şi prin manifestarea individului ca personalitate liberă. "Al doilea val partidist" aduce patru tipuri caracteristice sistemului de partide: *monopartidist* (definit prin existența partidului unic, specific regimurilor totalitare); *bipartidist* (alcătuit formal din mai multe partide, dar practic numai din două partide mari); *pluripartidist* (trei-cinci forțe politice semnificative); *multipartidist (*caracterizat prin existența unui număr mare de partide ce luptă pentru cucerirea puterii politice, precum şi prin forța lor electorală şi parlamentară mai redusă, astfel că un partid atinge majoritatea doar în mod excepțional). Ultimele trei aparțin regimurilor democratice al căror numitor comun îl constituie pluralismul politic şi ale căror diferențe specifice sunt date de gradul în care fiecare partid în parte asigură organizarea, conducerea şi stabilitatea sistemului social global.

Începutul secolului XX aduce înnoiri cantitative şi calitative în sistemul politic: apar noi partide, unele social-democrate, altele naționale, țărăneşti, comuniste, fasciste, ecologiste etc.; consolidarea democrației pluraliste prin optimizarea funcționalității lor, inclusiv tendința de blocare a creşterii excesive a numărului componentelor sistemului partidist. Revoluția politică est-europeană din 1989 nu a adus un nou val partidist, întrucât "sistemele politice nu fac altceva decât să reia experiența celui de-al doilea val partidist, reducând-o însă la procesul mecanic al divizării politice a societății"[6]. Democrația nu ține neapărat de aspectul cantitativ (numărul partidelor existente într-un regim politic), ci de aspectul calitativ, de optimul funcțional al partidelor politice. Sistemul partidist trebuie să aibe capacitatea de a valorifica tradițiile democratice, de a asigura viabilitatea mecanismelor de organizare şi conducere a societății, de a bloca pericolele totalitarismului, de a genera un regim politic democratic eficient.

Revenind la tema propusă, precizăm că sistemul politic din România are ca început efervescența ideologică paşoptistă şi unionistă, al cărei deziderat era reprezentat de spiritul modernist-capitalist de realizare a statului național unitar, de emancipare față de spiritul conservator feudalist, față de politicile imperiale (țaristă, habsburgică şi otomană), care se confruntau în spațiul geografic românesc.

Viața politică românească a cunoscut, până la apariția Constituției din anul 1866, (care statua regimul constituțional), existența formațiunilor protopolitice, precum "Frăția", "Astra", "Partida Unionistă" ş.a., nestructurate organizațional şi pragmatice şi care îmbinau acțiunea politică cu cea culturală, socială şi economică. Aşadar, această fază preistorică a partidelor politice româneşti se înscrie în universalitatea procesului de apariție şi afirmare a instituțiilor politice, a partidismului pe scena politică românească.

[6] *Ibidem,* p.12.

Primele partide politice din istoria modernă a României, Partidul Național Liberal (creat la 24 mai 1875, condus de personalități politice marcante ca: I.C. Brătianu, D.C. Brătianu, C.A. Rosetti şi D. Sturdza) şi Partidul Conservator (înființat la 3 februarie 1866, având în frunte oameni politici de seamă: L. Catargiu, Em.C. Epureanu, Gr. Cantacuzino, P.P. Carp şi T. Maiorescu), au susținut cauza idealului național şi programul de modernizare a vieții social-economice şi culturale a societății româneşti, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

În țara noastră, "primul val partidist" a fost marcat de activitatea acestor două partide, care au statuat bipartidismul în viața politică românească, iar rotativa lor guvernamentală ca formulă a sistemului politic a avut urmări benefice pentru evoluția şi consolidarea unității statului român unitar. Conservatorismul pierde din viteză în raport cu liberalismul, aflat în deplină afirmare, dar şi cu ideologia de orientare socialistă, promovată de Partidul Social Democrat al Muncitorilor din România (P.S.D.R.), apărut în anul 1893.

Marea Unire din 1918 şi noile condiții sociale, economice, administrative, politice şi internaționale deschid câmp larg pluripartidismului, astfel că vechile şi noile partide politice dezbat şi propun soluțiile proprii în legătură cu două probleme importante ale societății româneşti la vremea respectivă (reforma agrară şi reforma electorală), dar şi cu alte probleme sociale prioritare.

Sistemul politic românesc în perioada interbelică s-a caracterizat printr-un "*boom*"[7] al partidelor, specific pluripartidismului şi pluralismului politic statuat prin Constituția din anul 1923. Aspectelor pozitive ale regimului politic li se adaugă o latură negativă reprezentată de incapacitatea de a bloca tendințele politicianiste şi evoluțiile spre totalitarism. Partidul Național Liberal se afla, în perioada amintită, în concurență cu P.N.Ț., format în anul 1926 prin fuziunea Partidului Național Român (I. Maniu) şi Partidul Țărănesc (I. Mihalache), care ocupa locul Partidului Conservator, dispărut din viața politică, ca urmare a reformei agrare din anul 1921. Alături de aceste partide activează şi alte partide de centru ca: Partidul Poporului (Al. Averescu); Partidul Național Român şi Partidul Țărănesc – până în anul 1926; Partidul Țărănesc (N. Lupu); Partidul Național Liberal (Gh.I. Brătianu); Partidul Țărănesc-Democratic; Partidul Țărănesc Radical; Partidul Național (N. Iorga, din anul 1932 Partidul Naționalist-Democrat), Partidul Liber-Democrat. Dreapta politică era reprezentată de Partidul Agrar (C. Argetoianu), Partidul Național Agrar, Partidul Național-Creştin, Partidul Națiunii, în timp ce stânga politică includea: Partidul Social Democrat (devenit din anul 1918 Partidul Socialist); Partidul Socialist Unitar, Partidul

[7] *Ibidem*, p. 18.

Socialist al Muncii, Partidul Socialist (Popovici); Partidul Social-Democrat (C.T. Petrescu, 1927). Trebuie amintită existența extremelor politice reprezentate de: Partidul Comunist Român (1921, afiliat Internaționalei Comuniste şi scos în afara legii în anul 1924 de guvernul P.N.L), Partidul Național Democrat-Creştin (Liga Apărării Naționale Creştine după 1923), Legiunea Arhanghelului Mihail (1927, devenită din anul 1930 "Garda de Fier" şi ulterior "Totul pentru țară"). În scena politică îşi desfăşurau activitatea şi alte partide, precum: Partidul Național Român din Transilvania, Partidul Țărănesc din Basarabia, Partidul Democrat al Unirii din Bucovina, dar şi partide politice aparținând minorităților (Partidul German, Partidul Maghiar, Partidul Evreiesc etc.).

După anul 1938, regimul politic românesc cunoaşte un proces de regres, determinat de instaurarea dictaturii regale (Constituția din 1938 anulează pluralismul din scena politică românească). În decembrie 1938 s-a constituit Frontul Renaşterii Naționale, unica organizație politică recunoscută în România, care promova o politică extrem de dură împotriva Mişcării Legionare, mergând până la asasinarea liderului acestuia, Corneliu Zelea Codreanu.

Viața politică după intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial, s-a desfăşurat în condițiile dictate de rigorile războiului. Reluarea activității partidelor politice, legalizarea activității Partidului Comunist Român şi reactualizarea Constituției din anul 1923, nu au adus, după 23 august 1944, reinstaurarea regimului democratic. "Patimile politice au fost întotdeauna la noi în mare cinste şi nici acum nu sunt altfel. Acum, ca întotdeauna, sunt ambiții care nu se pot stăpâni, iar cei care sunt stăpâniți de ele nu au astâmpăr, se zvârcolesc şi încearcă, chiar cu prețul îngenuncherii țării, să şi le satisfacă. Sunt apoi oameni cărora le convine haosul, fiindcă în haos oricine îşi găseşte loc de uneltit"[8]. Pentru România, țară aflată sub incidența zonei de influență a U.R.S.S. (urmare a înțelegerii Celor Trei Mari de la Yalta din anul 1945), era prescris regimul comunisto-totalitar. Liderii partidelor politice şi regele Mihai "nu au sesizat sensul real al înțelegerilor de la Yalta şi au continuat să creadă şi să spere că englezii şi americanii nu aveau să sacrifice România, ci aveau să o ajute să revină pe drumul democrației"[9]. Caracteristica regimului politic comunist a fost instituirea sistemului monopartidist, în forma unui partid unic conducător (propaganda de tipul cine nu este cu noi este împotriva noastră) şi a monolitismului ideologic.

---

[8] Din discursul generalului Nicolae Rădescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, 11 februarie 1945, în *Structuri politice în Europa centrală şi de sud-est (1918-2001)*, vol.I, Editura Fundației Culturale Române, Bucureşti, 2003, p.157.

[9] *Structuri politice în Europa centrală şi de sud-est (1918-2001)*, vol.I, Universitatea din Bucureşti, Centrul pentru studiul istoriei secolului XX, Editura Fundației Culturale Române, Bucureşti, 2003, p.157.

Din după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, pluripartidismul românesc devenea realitate, cuprinzând atât partide tradiționale reînființate, cât şi noi formațiuni politice circumscrise unei game variate de orientări ideologice. "Renaşterea sistemului pluripartid din România s-a realizat în baza Decretului-lege nr. 8 din 31 decembrie 1989 privind înregistrarea şi funcționarea partidelor politice şi organizațiilor obşteşti"[10], rămas în vigoare până în 26 aprilie 1996, când a apărut Legea nr. 27 a partidelor politice (această lege "a echivalat cu a doua naştere a partidismului"[11]), la rându-i abrogată şi înlocuită cu Legea nr. 14 din 9 ianuarie 2003 a partidelor politice.

Considerăm important a aminti că "încă din start partidismul postdecembrist a luat forma unei varietăți speciale a tipului multipartidist, care a alimentat mozaicarea spectrului politic, instabilitatea partidelor şi suprapolitizarea societății"[12]. Cu toate că trecerea regimului politic de la monopartidism la pluripartidism a fost asemenea unei mişcări browniene, această trecere "a fost conştientizată ca o necesitate a restructurării societății româneşti şi ca o condiție sine-qua-non a libertății de opțiune şi de asociere politică a indivizilor"[13]. "Pluralismul în societatea românească este o condiție şi o garanție a democrației constituționale"[14], ştiut fiind că "partidele politice sunt semnul democrației şi totodată instrumentul ei modelator"[15].

Sistemul partidist postdecembrist din România se caracterizează printr-o serie de trăsături[16] determinate de contextul istoric şi juridic existent, dintre care amintim: formalismul, atomizarea, provizoratul, alterarea criteriului politic, preponderența cantității în detrimentul calității, anomia procesului în sine. O particularitate a naşterii partidelor politice româneşti a constituit-o inegalitatea celor două laturi ale procesului, adică evoluția cantitativă a partidismului şi slaba calitate a partidelor politice. Partidele politice apărute pe scena politică românească după decembrie 1989 au fost "creații ad-hoc, inconsistente politic, bazate pe anturajul liderilor politici şi numai în mică măsură pe relația normală grup social-grup politic"[17]. Concluzia desprinsă de autorii amintiți în bibliografie este aceea că sistemul partidelor politice

---

[10] Florin Abraham, *România de la comunism la capitalism, 1989-2004 - Sistemul politic*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2006, p. 175.
[11] Alexandru Radu, *Nevoia schimbării. Un deceniu de pluripartidism în România*, Editura „Ion Cristoiu", Bucureşti, 2000, p. 308.
[12] *Ibidem*, p. 302.
[13] Alexandru Radu, Gheorghe Radu, Ioana Porumb, *Sistemul politic românesc, un sistem entropic?*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1995, p. 20.
[14] *Constituția României* 2003, Monitorul Oficial al României, partea I, nr.767 din 31 decembrie 2003, art.8(1).
[15] Alexandru Radu, *op.cit.*, p.300.
[16] *Ibidem*, p.302.
[17] *Ibidem*, p.302.

româneşti post-comunist a îndeplinit un rol entropic, întrucât "partidele politice, deşi au asigurat funcţionarea regimului democratic pluralist, nu au putut contribui la buna lui funcţionare, la perfecţionarea lui. Ele au fost ineficiente, adică entropice"[18].

Se constată, în prezent, că viața politică are mai mult un aspect de război politic decât de competiție, existând intoleranță între liderii politici, nu cooperare în vederea rezolvării problemelor economice. De aceea, este foarte important ca viața politică să fie caracterizată prin competiție, să exprime cooperare în vederea rezolvării problemelor economice şi voința poporului, întrucât rolul pe care Constituția îl stabileşte partidelor politice este de a "contribui la definirea şi la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democrației"[19].

În România, pluralismul presupune recunoaşterea diferențelor sociale şi culturale, existența condițiilor pentru menținerea şi afirmarea diferențelor, dar şi reprezentarea diferențelor la nivelul factorilor de decizie. Asupra pluralismului din România şi-au pus amprenta o serie de factori, dintre care amintim: starea istorică, specificul național, tradițiile, gradul de cultură şi civilizație, instituțiile existente, nivelul de educație etc.

Pluripartidismul, cu avantajele (posibilitatea de a alege între diferite opinii, critica celor aflați la conducere, alegeri libere, împiedicarea apariției dictaturii, diferențe la nivelul factorilor de decizie) şi dezavantajele sale (rivalități şi tensiuni generate de competiția politică, confuzie, intrigă, lipsă de unitate la nivelul societății, bani cheltuiți, timp consumat), este o condiție necesară a democrației, dar nu şi suficientă.

O caracteristică a pluripartidismului din România este aceea că procesul de naştere a pluripartidismului românesc "este parte a mutației ontologice produse în sistemul politic european în 1989: ruptura cu regimul politic monopartidist şi prăbuşirea bipolarismului ideologic la nivel continental"[20] .

Aşadar, determinarea dintre pluripartidism şi pluralism este univocă, ambele fiind integrate democrației.

---

[18] *Ibidem*, p.334.

[19] *Constituția României 2003*, Monitorul Oficial al României, partea I, nr.767 din 31 decembrie 2003, art.8(2).

[20] Alexandru Radu, *Nevoia schimbării. Un deceniu de pluripartidism în România*, Editura „Ion Cristoiu", Bucureşti, 2000, p.307.

INFLUENȚA CONCEPTELOR DE SECURITATE ASUPRA CONSTRUCȚIEI STRUCTURILOR MILITARE

THE INFLUENCE OF SECURITY CONCEPTS OVER THE MILITARY STRUCTURES CONSTRUCTION

Lt.col. Ionel IRIMIA*
UM 02472 Bucureşti

În viitor, transformările apărute în procesul de constituire a forțelor armate vor obliga statele să-şi reformuleze strategiile militare pentru identificarea acțiunilor pe termen scurt, şi care trebuie să fie întreprinse pentru a consolida disponibilitatea unor capacități militare adecvate, în funcție de variabila timp. Pentru realizarea acestei viziuni, strategii militari trebuie să determine/să identifice interesele naționale viitoare, să identifice amenințările şi oportunitățile viitoare cele mai semnificative şi fezabile, asociate acelor tipuri de acțiuni/evenimente, şi să discearnă capacitățile militare viitoare pe care statul le necesită pentru a răspunde noului mediu de securitate.

In determining the armed forces the states will require in the future, the challenge for the military strategist to identify the near-term actions which must be taken to ensure the right military capabilities available when needed. To do so, the strategist must determine the nation's future interests, identify and rank the most significant and likely future threats and opportunities associated with those interests, and discern the future military capabilities required by the nation to accommodate the future security environment. Such planning is fraught with difficulty.

Cuvinte cheie: mediu de securitate, capabilități militare, amenințări, interese de securitate, strategii de securitate, obiective de securitate.
Keywords: security environment, military capabilities, threats, security interests, security strategies, security objectives.

De la căderea zidului Berlinului în 1989, forțele armate ale statelor s-au schimbat semnificativ pentru a se adapta la ceea ce a devenit cunoscut ca fiind post război rece. Nu numai faptul că forțele armate au devenit mai mici, de asemenea, ele au devenit mai letale. În dezvoltarea forțelor specifice

* e-mail: *irimia66@yahoo.com*

actuale şi ale viitorului statele modelează un sistem de sisteme care promite o sinergie fără precedent în luptă şi câştigarea războaielor.

Necesitatea presantă de a pregăti forțelor armate pentru mediul de securitate internațional care se succede erei post război rece a fost abordată de numeroase studii. Acestea au definit interesele de securitate națională, au descris mediul de securitate internațional viitor, au identificat viitoarele obiective de securitate națională şi concepte strategice care derivă din analiza mediului de securitate şi au determinat şi formulat capabilitățile militare necesare la începutul secolului XXI.

O concluzie generală care se desprinde din majoritatea studiilor ce abordează problema definirii forțelor armate reclamate de mediul de securitate şi conflict al secolului XXI relevă faptul că acestea vor diferi în mod distinct ca rol, structură, doctrină şi concepte de angajare operațională față de cele pe care le cunoaştem astăzi.

În determinarea forțelor armate pe care statele le necesită în viitor, provocarea pentru specialiştii militari este de a identifica acțiunile pe termen scurt, care trebuie să fie luate pentru a se asigura disponibilitatea capabilităților militare adecvate atunci când este nevoie. Pentru a face asta, specialiştii militari trebuie să determine interesele naționale viitoare, să identifice gama celor mai semnificative şi mai probabile viitoare amenințări şi oportunități asociate cu acele interese şi să discernă capabilitățile militare viitoare pe care națiunea le reclamă pentru a se adapta la mediul de securitate viitor. Asemenea planificare este plină de dificultate.

Specificitatea intereselor viitoare ale statelor este aproape la fel de incertă ca şi amenințările şi oportunitățile viitoare. Această ambiguitate combinată cu presiunile politice pentru a amâna hotărârea elementelor pe termen lung pune probleme dificile, substanțiale planificatorilor de la nivelul strategic.

Modelarea forțelor armate

Natura tranzitorie a mediului de securitate internațional care a urmat prăbuşirii sistemului comunist a pus mulți specialişti din domeniul securității naționale în dificultate cu privire la tipul de forțe armate pe care o națiune îl reclamă în viitor. În timp ce se caută o soluție la această problemă, specialiştii militari au propus modificări importante în domeniul militar pentru a-l face mai potrivit realităților actuale.

Un concept care să poată ghida deciziile de dezvoltare a forțelor armate reclamate de primele decade ale mediului de securitate internațional şi de conflict al secolului XXI este de mare actualitate. În acest sens, specialiştii militari din diferite țări au elaborat numeroase studii care tratează problema modelării forțelor armate ale viitorului.

În opinia unor specialişti militari, o abordarea rațională pentru a defini forțele armate necesare unui stat este reprezentată de un proces compus din trei părți: determinarea intereselor de securitate națională şi a obiectivelor în concordanță cu mediul geostrategic al viitorului; proiectarea şi formularea conceptelor strategice pentru promovarea intereselor prin îndeplinirea obiectivelor; identificarea capabilităților militare necesare pentru a susține implementarea conceptelor.[1]

Din conceptele strategice generale privind securitatea națională, specialiştii militari trebuie să extragă esența şi să perfecționeze conceptele militare care integrează cel mai bine instrumentul de putere militară cu celelalte instrumente ale puterii naționale.[2] Procedând în felul acesta, specialiştii militari concep capabilitățile militare necesare pentru a susține strategia securității naționale.

O gamă variată de factori influențează modelarea forțelor armate ale statelor. Unii factori sunt de natură internă şi includ obiectivele politice, structura şi cultura socială, nivelul dezvoltării tehnologice etc. Alți factori sunt externi şi derivă din: mediul de securitate în care forțele armate ale unui stat trebuie să opereze; apartenența la diferite tratate internaționale de reducere sau limitare a armamentelor convenționale sau de neproliferare; calitatea de membru al unei alianțe etc. Factorii externi care derivă din mediul de securitate şi care determină aplicările potențiale ale puterii militare sunt adesea dificil de identificat şi analizat. Totuşi, ei sunt determinanți de bază privind tipul de forțe armate pe care le necesită o națiune.

Studiile speculative privind evoluția mediul de securitate internațional în secolul XXI scot în evidență faptul că statele se vor confrunta cu numeroase surse de conflict armat, care vor pune diverse provocări resurselor de securitate națională. În plus, vor fi multe oportunități de a promova interesele statelor prin aplicarea instrumentului militar de putere națională.

Liderii de la nivelul strategic trebuie să clasifice tipurile potențiale de conflict sau oportunitățile în conformitate cu riscurile pe care ele le reprezintă şi avantajele pe care le promite, şi în concordanță cu probabilitățile pe care ele le vor dezvolta. Procesul de identificare şi stabilire a priorităților pentru amenințări şi oportunități este esențial în construirea unei strategii de securitate națională eficientă.

Aşa cu s-a afirmat anterior, provocările pentru specialiştii militari sunt de a identifica acțiunile pe termen scurt care trebuie să fie luate pentru a se

[1]Douglas C. Lovelace Jr., *The revolution in military affairs: Shaping the future U.S. armed forces*, p. 2 (http://www.army.mil/usassi/)

[2] Instrumentele puterii naționale includ puterea economică, puterea diplomatică, puterea informației şi puterea militară.

asigura disponibilitatea capabilităților militare adecvate atunci când este nevoie. Pentru a proceda în acest sens, specialiştii de la nivelul strategic trebuie să determine interesele viitoare ale naţiunii şi obiectivele, să identifice nivelul celor mai semnificative şi probabile ameninţări viitoare şi oportunităţile asociate cu acele interese şi să discernă capabilităţile militare viitoare pe care o naţiune le va necesita. Cu toate acestea, dacă planificarea capabilităţilor militare se bazează numai pe analiza prezentului sau pe ameninţările iminente şi pe oportunităţi, şansele ca o naţiune să aibă forţe relevante în viitor nu poate fi mai bună decât şansele ca obiectivele, ameninţările şi oportunităţile să rămână statice.

Interesele de securitate naţională, obiectivele şi conceptele strategice

Analiza capabilităţilor militare ar trebui să înceapă cu o abordare simplificată pentru a defini şi analiza interesele şi obiectivele de securitate naţională viitoare. Pasul următor constă în stabilirea şi folosirea unui model de analiză a mediului de securitate internaţional pentru a ajuta la identificare ameninţărilor şi oportunităţilor viitoare. Analiza mediului de securitate internaţional sugerează conceptele strategice viitoare de securitate naţională şi componentele lor militare, şi descrie capabilităţile militare necesare pentru a pune în practică conceptele. Analiza trebuie bazată pur şi simplu pe contribuţiile potenţiale pe care operaţiile militare reactive şi proactive trebuie să le ia pentru a apăra interesele de securitate naţională fundamentale. Ca regulă de bază, orizontul planificării trebuie să vizeze o perioadă de aproximativ 20 de ani, suficientă pentru a ghida o schimbare structurală reală a forţelor în scopul protejării şi promovării intereselor de securitate naţională.

Specialiştii de la nivelul strategic vor continua să extragă misiunile pentru forţele armate din analiza intereselor naţionale. Obiectivele securităţii naţionale ale statelor care vor fi stabilite în viitor vor continua să derive din obiectivele constituţionale de bază ale guvernelor naţionale, dar şi din cerinţele ca membru al unei alianţe. De asemenea, eforturile de a asigura o apărare comună la nivel european şi de a promova bunăstarea generală vor continua să definească interesele de securitate naţională în următoarele decade ale secolului XXI.

Categorii de interese. Analiştii argumentează statutul legal al „intereselor" prin folosirea unor descriptori cum ar fi „de supravieţuire", „vital", „important", „periferic", „major", „umanitar" sau alţii asemănători.[3] Odată ce analiştii au încadrat un interes de securitate într-o categorie, specialiştii

[3] Douglas C. Lovelace, Jr., *The revolution in military affairs: Shaping the future U.S. armed forces*, p. 5 (http://www.army.mil/usassi/)

trebuie să argumenteze dacă interesul ar trebui sau nu să fie urmărit, în funcție de situațiile periculoase curente.

Definirea intereselor naționale reprezintă o provocare în sine. Definiția unui interes „de supraviețuire" este destul de clar formulată; existența fizică a unei națiuni este amenințată de un atac. Folosirea forței militare este promovată indiscutabil în sprijinul intereselor de supraviețuire. Următoarele pe scara intensității sunt interesele „vitale" care vizează daune serioase la adresa unei națiuni, dacă nu se folosesc măsuri drastice, inclusiv forța. Națiunile nu doresc să compromită aceste interese; menținerea integrității teritoriale este un exemplu de interes național vital. Interesele „majore" sunt următoarele pe scara intensității. Similare intereselor vitale, diferența principală dintre cele două categorii de interese este aceea că folosirea forței nu este considerată necesară în apărarea intereselor majore. Națiunile au tendința de a nu merge la război pentru interesele majore, deşi ele vor participa la un război pentru protejare intereselor vitale. În cele din urmă, interesele „periferice" influențează interesele generale ale unei națiuni, dar nu reprezintă cu adevărat o amenințare la adresa națiunii luate în ansamblu.[4] Argumentele cu privire la folosirea forței militare, în general, nu sunt necesare atunci când se adresează intereselor de supraviețuire sau periferice. Totuşi, linia care diferențiază interesele vitale de cele majore este cel mai adesea neclară, fiind situată într-o zonă în care identificarea strategiei, scopurilor şi mijloacelor adecvate se dovedesc a fi cele mai provocatoare. O strategie coerentă începe cu identificarea unui obiectiv dorit sau a unui scop. Înțelegerea scopurilor şi obiectivelor nu va garanta victoria, dar eşecul de a le înțelege, în mod virtual, garantează înfrângerea.[5]

Prioritatea obiectivelor. Statele trebuie să implementeze un proces care să asigure protejarea şi promovarea intereselor sale, alocând resursele disponibile. Acest lucru necesită identificarea şi ierarhizarea obiectivelor de securitate națională bazate pe contribuțiile lor relative la interesele naționale fundamentale. Această prioritate inițială, deşi constituie o ierarhizare brută a obiectivelor, nu constituie o bază suficientă pentru o strategie de securitate națională. Riscurile şi costurile potențiale legate de obiective, de asemenea, trebuie luate în considerare.

Pentru ca un obiectiv al securității naționale să fie reflectat într-o strategie de securitate națională, el trebuie să contribuie atât la protejarea şi promovarea intereselor naționale fundamentale, cât şi să fie relevant pentru

[4] Stephen D. Sklenka, *Strategy, National Interests, and Means to an End*, october 2007, p. 6. (http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil/)
[5] Stephen S. Rosenfeld, *The National Interest Test*, Washington Post, July 26, 1996, p. 22. (http://www.army.mil/usassi/)

mediul de securitate internațional. În plus, un obiectiv de securitate națională poate fi derivat dintr-un interes național pentru care nu există o amenințare proiectată semnificativ, dacă va exista o oportunitate pentru a amplifica interesul către un nivel care depăşeşte costul de a proceda în acest fel. Indiferent dacă se opune amenințărilor potențiale sau obținerii avantajului din oportunități importante, costurile realizării unui obiectiv nu trebuie să depăşească contribuțiile aşteptate la interesele fundamentale ale națiunii.

În consecință, pentru simplificarea şi clasificarea mediului de securitate internațional este necesar un sistem pentru a facilita definirea amenințărilor şi oportunităților care vor direcționa stabilirea şi organizarea priorităților strategice şi identificarea capabilităților militare necesare.

Analiza mediului de securitate internațional

Specialiştii de la nivelul strategic trebuie să întrebuințeze un proces coerent pentru a prevedea viitorul în scopul stabilirii unei baze clare pentru anticipare şi pregătire în domeniul gestionării problemelor de securitate națională şi a oportunităților specifice secolului XXI.

Pe măsură ce lumea se mişcă dincolo de perioada Războiului Rece, tendințele şi condițiile predictibile care ies la iveală sugerează cu putere că mediul de securitate internațional poate fi descris ca unul care se înfățişează pe trei niveluri, iar fiecare nivel reclamă în mod potențial o aplicare destul de diferită a puterii militare. Modelul pe trei niveluri al mediului de securitate internațional viitor facilitează identificarea amenințărilor şi oportunităților, dezvoltarea conceptelor strategice pentru gestionarea lor şi definirea capabilităților militare care vor fi necesare să pună în practică conceptele. În plus, un asemenea cadru de analiză permite formularea şi articularea clară a recomandărilor pentru a consilia liderii cheie în luarea deciziilor de alocare a resurselor. Fiecare din cele trei niveluri va prezenta caracteristici dominante distincte, deşi vor fi unele similarități suprapuse în rândul unor state din diferite niveluri. La modul general, nivelul va vedea sistemul de securitate internațional în mod diferit, va cunoaşte presiuni interne diferite, se va concentra pe forme diferite de competiție şi conflict şi va configura forțele sale militare în mod corespunzător.

Primul nivel. Primul nivel va fi caracterizat de stabilitate, prosperitate şi integrare multidimensională. Economia sa va fi definită tot mai mult de creație, management şi manipularea informației decât de industria grea tradițională. Guvernele vor deveni din ce în ce mai mult concentrate la nevoile de afaceri. Interdependența economică în creştere şi omogenitatea culturală vor crea legături mai puternice în rândul statelor primului nivel, diluând interesele naționale, granițele şi suveranitatea. Guvernele naționale ale primului

nivel se vor supune unui număr, întotdeauna în creştere, de reguli internaţionale, iar democraţia va fi generală.

Pentru statele primului nivel, folosirea forţei nu va fi întotdeauna văzută ca o măsură a ultimului mijloc la care se recurge, însă va exista o presiune intensă de a minimaliza riscurile operaţiilor militare şi de a le conduce la costuri reduse.

Strategiile de securitate vor accentua prevenirea conflictului, dar strategiile militare vor fi mai puţin defensive şi vor acorda importanţă subcomponentelor ofensive sau proactive. Un punct de vedere colectiv cu privire la securitatea naţională va prevala celui bazat pe prezervarea relaţiilor economice libere şi îmbogăţirea naţională prin creşterea economică neîngrădită.

Forţele armate ale primului nivel vor fi mici în cea ce priveşte numărul de oameni implicaţi, dar vor folosi extensiv tehnologia. În majoritatea cazurilor, gama operaţiilor conduse de forţele armate ale primului nivel vor fi de-a lungul spectrului care priveşte reducerea dezastrelor, asistenţa umanitară, construcţia naţiunii, menţinerea păcii, contacte de cooperare în domeniul militar şi altele asemănătoare.

Al doilea nivel. Al doilea nivel va fi compus din „ţările industrializate recent" şi din ţările mai avansate ale fostului bloc sovietic. Producţia industrială tradiţională va rămâne baza economică a nivelului. Statul naţiune va rămâne instituţia politică şi economică principală. Cele mai intense dezbateri politice în cadrul celui de-al doilea nivel vor opune pe cei ce cer integrarea economică şi culturală dominată de primul nivel împotriva acelora care se opun acesteia şi în schimb sunt favorabili naţionalismului economic şi particularităţilor culturale.

În cadrul statelor, vor exista schimbări violente către şi de la democraţie. Suveranitatea va fi apărată atent de liderii politici. Securitatea naţională şi strategiile militare vor avea atât componente interne, cât şi componente externe. Pe plan intern, armata va fi folosită pentru a garanta supravieţuirea guvernului. Pe plan extern, armata va fi angajată pentru a proteja şi promova interesele naţionale, adesea pe seama statelor vecine. Din acest motiv, forţele armate ale statelor nivelului secund vor rămâne concentrate pe războiul în sensul tradiţional, convenţional, cu structuri de forţe terestre mari şi alte categorii de forţe separate, definite de mediul în care ele operează.

Deoarece statele nivelului secund vor avea o toleranţă mai mare pentru pierderi, armatele lor, în general, nu vor investi în tehnologie scumpă pentru protecţia forţelor. În schimb, ele vor dobândi tehnologii selectate pentru folosirea în scopuri coercitive şi vor profita de pieţele de armament legale şi ilegale şi de tehnologiile disponibile în mod comercial pentru utilizări militare.

În consecință, unele state vor dezvolta sau achiziționa un număr limitat de sisteme de arme moderne. În contrast cu forțele armate ale primului nivel, armatele nivelului secund, datorită toleranței mai mari pentru pierderi şi folosirii limitate a sistemelor de înaltă tehnologie, vor fi mai dispuse să se angajeze în operații terestre sau campanii susținute, scumpe şi intense. Folosirea deschisă a armelor de distrugere în masă de către statele nivelului al doilea va deveni mai probabilă. Chiar dacă armele de distrugere în masă nu sunt în realitate folosite, ele vor rămâne armele dorite de factorii politici pentru asigurarea ultimei garanții a supraviețuirii naționale, amenințând sau constrângând adversarii, facilitând agresiunea şi determinând intervenția militară a primului nivel în domeniul nivelului al doilea.

Armatele nivelului al doilea vor avea capabilități de proiecție a puterii la nivel regional şi pot fi folosite împotriva altui stat sau pentru a se opune intervenției regionale din partea actorilor nonregionali. Totuşi, statele nivelului al doilea nu vor reprezenta o amenințare globală convențională. Este însă posibil ca ele să reprezinte amenințări globale prin folosirea rachetelor armate cu arme de distrugere în masă şi prin proiecția strategică a terorismului sponsorizat de state.

Nivelul al treilea. Cel de-al treilea nivel va avea trăsăturile unui mozaic de stagnare economică, incapacitate de guvernare şi violență. Unele state vor rămâne legate de economia globală prin extracția şi exportul de materii prime, importul de bunuri finite şi ajutoare externe, dar aceasta va afecta numai o mică parte a populației. Multe dintre statele nivelului al treilea se vor confrunta cu perioade repetate de incapacitate de guvernare. Starea de anarhie va fi comună, iar multe state se vor fragmenta.

Violența în statele acestui nivel va fi o parte obişnuită a vieții zilnice pentru mulți oameni. Construcții etice ca „război drept" sau „aversiune față de pierderile colaterale" nu vor avea sens. De aceea, multe state vor ignora legile internaționale ale conflictului armat. Forțele armate ale statelor respective, în mare măsură, vor lua forma grupurilor înarmate, milițiilor, armatelor personale ale liderilor militari care au autoritate asupra unei zone şi grupurilor teroriste.

Producția militară autohtonă va fi scăzută, deci forțele lor armate vor avea capacitate foarte limitată pentru ducerea acțiunilor militare susținute şi interarme. Achiziția materialului militar sau jaful este probabil să fie obiectivul predominant al operațiilor militare şi ca rezultat nivelul al treilea va asigura un adăpost sigur pentru elementele crimei organizate. Terorismul va fi singura formă importantă de proiectare a puterii, disponibilă în cadrul nivelului al treilea. În plus, statele nivelului trei vor asigura elemente teroriste şi tabere de pregătire a teroriştilor pentru statele nivelului doi, care vor să-şi stabilească o acoperire pentru actele lor teroriste.[6]

[6] Bill Gertz, *U.S. Commander in Gulf Sees Increased Threat from Iran,* Washington Times, January 29, 1997, p. 5.

Deoarece natura vieții celui de-al doilea nivel va suprima inhibițiile etice cu privire la folosirea violenței, statele sau liderii militari zonali nu vor avea scrupule şi mustrări de conştiință referitor la folosirea terorismului şi îl vor privi ca pe o strategie asimetrică justificată pentru combaterea statelor care aparțin primului şi celui de-al doilea nivel.

Compararea nivelurilor. În general, armatele primului nivel vor fi capabile să înfrângă forțele numeroase şi oarecum cu tehnică inferioară ale statelor nivelului al doilea, dar aversiunea față de pierderi şi dificultatea unui sprijin popular şi politic susținut pentru operațiile de durată vor fi factori de constrângere importanți. În mod similar, armatele primului nivel vor fi capabile să domine milițiile şi armatele private ale nivelului al treilea, dar adesea costurile potențiale ale unei asemenea angajări vor fi prea mari pentru a justifica intervenția militară. În mod special, războiul împotriva terorismului se va dovedi problematic.

Armatele celui de-al doilea nivel, de dimensiuni mari, cu abilitate de a întreprinde operații susținute, intense şi cu o toleranță mai mare față de pierderi vor fi în general eficiente împotriva forțelor celui de-al treilea nivel. Dar, în timp ce forțele celui de-al treilea nivel nu vor fi capabile să reziste şi să confrunte armatele nivelului al doilea, statele nivelului al treilea vor folosi lipsa lor de inhibiție cu privire la folosirea fără discriminare a violenței pentru a influența primul şi al doilea nivel, în mod particular atunci când ele pot folosi terorismul pentru a obține concesii sau pentru a împiedica intervenția. Prin urmare, nu va exista o organizare ierarhică clară a dominării militare în rândul nivelurilor, pentru toate situațiile.

Relația dintre obiectivele de securitate națională şi capabilitățile structurilor militare

Obiectivele de securitate națională, conceptele strategice militare de sprijin al acestor obiective şi capabilitățile structurilor militare pentru implementarea conceptelor reclamate de mediul de securitate sunt prezentate din perspectiva unui stat democratic, membru al Alianței Nord Atlantice, caracterizat de stabilitate, prosperitate şi integrare multidimensională, a cărui economie va fi definită de creație, management şi manipularea informației.

În secolul XXI, extinderea interdependenței globale va descuraja tendințele de izolare națională. Interdependența economică şi în domeniul securității între state va camufla interesul de securitate națională. Interdependența nu va reduce competiția dintre state, ci o va face mai subtilă şi mai complexă. Deşi agresiunea armată convențională între statele primului nivel nu pare plauzibilă, conflictul dintre ele are baze economice. Vitalitatea economică va fi prima preocupare privind securitatea națională. Abilitatea unei națiuni de a investi în tehnologii avansate şi de a le transforma rapid în

instrumente de persuasiune, coerciție şi forță va fi în mod evident o funcție a puterii economice.

Dezvoltarea, controlul şi aplicarea tehnologiilor erei informaționale va fi puternic concurată în cadrul statelor primului nivel. De aceea, un obiectiv de securitate națională va fi reprezentat de dezvoltarea şi angajarea strategiilor pentru a intensifica expansiunea economiei statului respectiv, simultan prin cooperarea şi concurarea cu celelalte state, menținându-se în acelaşi timp un nivel acceptabil de suveranitate, drepturi civile şi libertăți individuale.

Acesta va fi un obiectiv de înaltă prioritate. *Conceptul strategic de securitate* care face posibilă realizarea acestui obiectiv va trebui să recurgă la o îmbinare a instrumentelor puterii naționale pentru obținerea celui mai bun avantaj economic pentru statul respectiv. În mod necesar, conceptul strategic trebuie să aibă componente de apărare reactive şi proactive.

Componenta militară a acestui concept de securitate națională se va centra pe apărarea resurselor de informații-cheie şi pe exploatarea capabilităților de informații ale statului. Rezultă necesitatea construirii sau dezvoltării, transformării şi îmbunătățirii permanente a acestei capabilități. În timp ce protecția sistemelor de informații interne necesită cooperarea între instituțiile statului cu responsabilități în domeniu, responsabilitatea principală pentru războiul informațional la nivel strategic revine instrumentului militar. Armata va necesita capabilități care să-i permită detectarea şi avertizarea atacului informațional asupra statului şi populației. În plus, forțele armate trebuie să fie capabile să împiedice, să prevină şi să respingă asemenea atacuri. De aceea, armata trebuie să aibă capabilități de război informațional defensive pentru a apăra sistemele de informații-cheie ale statului de atacurile informaționale. Forțele armate, de asemenea, trebuie să aibă capabilități de război informațional ofensive pentru a împiedica atacurile prin amenințarea cu represalii, şi a duce războiul informațional rapid, dacă este necesar.

Interdependența statelor va da ascensiune unui alt interes de securitate națională. Vor exista suficiente caracteristici comune ale intereselor naționale şi împărțirea suveranității în cadrul statelor pentru a spori acordurile de apărare împotriva amenințărilor ridicate de alți actori statali sau nonstatali. În plus, față de responsabilitatea de a apăra teritoriul național, obiectiv obligatoriu şi de datoria tuturor națiunilor suverane, toate statele vor avea interese globale de protejat şi promovat. De aceea, ele trebuie să participe total la efortul colectiv de asigurare şi garantare a stabilității globale.

Conceptul strategic militar pentru susținerea acestui obiectiv cere elementului militar al unui stat să acționeze pentru a se asigura că este interoperabil şi raționalizat cu forțele armate ale statelor din cadrul alianței. Pentru a implementa acest concept, forțele armate ale statului trebuie să intensifice contactele militare reciproce, exercițiile şi operațiile multinaționale,

distribuirea tehnologiei şi alte activităţi pentru a mări sinergia în rândul armatelor diferitor state.

Statele nivelului doi şi posibil unele dintre statele nivelului trei vor fi capabile să ameninţe statele primului nivel prin dezvoltarea sau achiziţionarea armelor nucleare şi a mijloacelor pentru folosirea lor. În consecinţă, un al treilea obiectiv de securitate naţională de înaltă prioritate este de a asigura apărarea strategică împotriva armelor nucleare sau a ltor arme de distrugere în masă. Conceptul strategic pentru susţinerea acestui obiectiv impune ca împiedicarea extinderii nucleare să fie suplimentată de apărarea strategică comună împotriva armelor de distrugere în masă.

Componenta militară a acestui concept strategic va trebui să participe la efortul multinaţional pentru a dezvolta şi a desfăşura apărarea strategică în statele selectate. Capabilităţile de apărare trebuie să fie direcţionate împotriva tuturor modalităţilor de livrare şi distribuire a armelor de distrugere în masă.

Statele nivelului doi vor construi forţe armate orientate la nivel regional, care încorporează multe tehnologii avansate, însă vor concepe unităţile convenţionale de blindate, mecanizate şi infanterie uşoară care sunt capabile de agresiune regională.

Asemenea forţe vor fi adecvate pentru ocuparea teritoriilor şi controlul populaţiilor. În timp ce statele celui de-al doilea nivel vor proiecta forţele lor armate pentru apărare regională sau hegemonie, ele vor încerca să încorporeze caracteristici care vor face armatele lor mai rezistente la coerciţie sau intimidare din partea forţele armate ale statelor primului nivel.

Unele state vor dezvolta forţe armate hibride specifice erei industriale cât şi celei informaţionale prin dezvoltarea pe scară largă, cumpărarea sau achiziţia prin alte mijloace a tehnologiei avansate. De exemplu, deşi ele vor proiecta şi construi structuri convenţionale de blindate, infanterie şi artilerie, de asemenea, vor dobândi un număr destul de mare de sisteme de antiinformaţii, arme anti şi contra-satelit, sisteme de apărare antiaeriene avansate, ca şi rachete balistice sau de croazieră.

Deoarece statele hibride au potenţialul de a ameninţa direct şi serios interesele fundamentale ale unui stat din prima categorie, angajarea lor va fi un obiectiv de securitate naţională de înaltă prioritate.

Ameninţările şi oportunităţile potenţiale reprezentate de statele hibride sugerează câteva concepte strategice militare. Pentru a contracara o eventuală ameninţare din partea statelor hibride, statele primului nivel trebuie să posede în mod particular capabilităţi care pot fi rapid angajate, simetrice şi asimetrice, susţinute de forţe de răspuns terestre, maritime şi aerospaţiale convenţionale.

De aceea, majoritatea operaţiilor militare convenţionale împotriva statelor nivelului doi se vor baza în mare măsură pe concepte orientate

ofensiv, dar care angajează capabilități asimetrice. Liderii militari de la nivelul strategic trebuie să fie capabili să adapteze rapid şi să reconfigureze structurile militare atunci când misiunile şi condițiile se schimbă. Împiedicarea sau anularea unei asemenea agresiuni va fi un obiectiv de securitate națională de prioritate medie deoarece puține state specifice nivelului doi vor fi dispuse să amenințe interesele fundamentale ale statelor primului nivel, printr-o agresiune directă şi la scară mare.

Constrângerile fiscale şi alte presiuni sociale şi politice vor împiedica statele primului nivel să mențină în serviciu activ suficiente forțe simetrice pentru a lupta şi a învinge multiple conflicte regionale majore. De aceea, trebuie să fie urmărită o nouă strategie pentru gestionarea amenințărilor reprezentate de hegemoniile regionale majore. În primul rând, tehnologia informației trebuie cuplată cu o rețea de informații robustă pentru a creşte în mod semnificativ cantitatea şi calitatea avertizării strategice. Cea de-a doua componentă a strategiei pentru a gestiona amenințările regionale la scară mare necesită capabilități de lovire asimetrice eficiente, preemptive şi corespunzătoare.

Pentru a contracara riscul unei agresiuni regionale trebuie adoptat un concept de securitate națională care atrage după sine versalitate crescută în cadrul şi între instrumentele puterii naționale. În primul rând, forțele armate trebuie să fie capabile de lovituri precise, cu rază mare asupra țintelor cu valoare pentru adversar şi considerate justificate de comunitatea statelor respective.

Instrumentul militar trebuie să fie integrat în implementarea strategiei de securitate națională încă de la început. Capabilitățile militare în domeniile dominării informaționale, informațiilor, protecției forței şi războiului neletal vor favoriza coerența contribuției militare la contracararea actelor de dezvoltare a agresiunii. Aceste capabilități trebuie să fie asamblate în unități agile şi versatile care pot fi rapid combinate /integrate şi adaptate unele cu altele, şi cu alte instrumente ale puterii naționale.

Aceasta va necesita dezvoltarea şi achiziția echipamentului multirol proiectat în concordanță cu profilurile de misiuni multilaterale care reflectă gama potențială completă a operațiilor militare. Din punct de vedere fizic mai mici, dar mai versatile, reconfigurabile rapid, unităților militare capabile de misiuni multiple li se vor solicita să asigure o combinare mai eficientă a capabilităților militare cu alte instrumente ale puterii naționale.

Forțele armate trebuie să fie capabile să identifice şi să angajeze forțele ostile răspândite şi amestecate cu populațiile civile, în timp ce simultan acordă asistență acelor populații. Acele situații vor solicita o aplicare adaptată în concordanță cu nevoile individuale ale capabilităților militare pe care numai forțele terestre special instruite, echipate şi organizate le poate produce.

În mod caracteristic, forțele terestre ale viitorului vor necesita capabilități de protecție individuale şi la nivelul unității mai bune, acces aproape instantaneu şi precis la sprijinul de luptă şi sprijinul logistic, şi informații în timp real despre dispunerea şi intențiile forțele proprii, inamicului şi necombatanților. În plus, forțele terestre viitoare trebuie să fie mai agile, mai puțin constrânse din punct de vedere logistic şi capabile de a provoca o serie mai mare de efecte letale şi neletale.

Acest lucru va necesita forțe terestre care sunt în general la fel de capabile de a supraviețui ca unitățile de blindate şi mecanizate actuale, la fel de agile strategic ca şi unitățile uşoare sau aeropurtate, la fel de mobile tactic şi operațional ca şi unitățile de blindate, mecanizate şi de asalt aerian, şi capabile de a acționa întrunit în combinații variate pentru a produce efectele dorite.

Multe dintre inovațiile tehnologice care trebuie să fie aplicate forțelor terestre ale viitorului pot fi anticipate în mod evident. De exemplu, trupe de soldați moderni, vehicule de cercetare terestră şi aeriană telecomandate, santinele robot, sisteme robotizate de detecție şi avertizare a minelor, chimică, biologică şi radiologică, capabilități avansate de operații psihologice şi management ale percepțiilor, conştientizarea situațională mărită, sprijin de foc precis, comunicații cu salt în frecvență instantanee, arme neletale dar incapacitante.

Tehnologiile şi conceptele organizaționale inovatoare trebuie să fie aplicate forțelor terestre pentru a le mări puterea de luptă, la riscuri şi costuri reduse, pentru a împiedica şi înfrânge adversarii viitorului care nu vor respecta regulile civilizate şi care vor merge către orice extremă pentru a obține victoria.

Teroriştii înarmați cu arme de distrugere în masă, în viitor, pot fi cea mai mare amenințare la adresa securității naționale a statelor. De aceea, protecția împotriva atacului strategic, de asemenea, trebuie să includă apărări eficiente împotriva amenințării teroriste. Tehnologia poate face o asemenea apărare posibilă, dar ea va implica costuri semnificative şi cooperare internațională. Eliminarea teroriştilor cu arme de distrugere în masă va fi un obiectiv de securitate națională de înaltă prioritate.

Apărarea împotriva acestui sistem de armă poate fi realizată numai printr-o: combinare eficientă a detecției timpurii; preemțiune în punctele de origine; interceptarea pe traseu; înfrângere definitivă de către apărarea națională; micşorare a efectelor, capturarea, pedepsirea şi atribuirea, dacă eforturile de preemțiune şi interceptare eşuează.

Aceste concepte strategice de securitate națională vor necesita cooperare şi colaborare internațională şi interagenții fără precedent. Detecția adecvată, distribuirea informațiilor de către elementul militar structurilor de

impunere a legii, şi structurilor de informaţii naţionale peste tot în lume, interoperabilitatea crescută a sistemelor şi procedurilor de informaţii sunt evidente.

Pentru a susţine aceste concepte strategice de securitate, forţele armate trebuie să dezvolte capabilităţi contrateroriste, active şi mai puternice pentru a creşte în mod eficient eforturile sale antiteroriste.

Organizaţiile criminale internaţionale vor continua să crească, să se dezvolte şi să se integreze. De vreme ce ele vor ameninţa frecvent, chiar dacă indirect, interesele fundamentale ale statului, eradicarea lor va fi un interes de securitate naţională de prioritate medie.

Conceptul strategic de securitate naţională care decurge din obiectivul contracarării crimei organizate internaţionale va atrage după sine un efort inter-agenţii multilateral, similar celui cerut pentru combaterea altor forme de terorism.

Contribuţiile armatei ar trebui să includă obţinerea şi raportarea informaţiilor despre organizaţiile criminale străine care ameninţă interesele fundamentale ale statului şi măsuri proactive pentru a încuraja şi asista guvernele gazdă în eliminarea acelor organizaţii. Dincolo de aceste abordări, forţele armate trebuie să fie capabile să asiste naţiunile în combaterea organizaţiilor criminale prin ajutarea şi asigurarea securităţii pentru populaţie şi prin asigurarea instruirii şi echipamentului pentru forţele de securitate indigene.

Concluzionând, mediul de securitate internaţional sugerează interesele, obiectivele de securitate naţională şi conceptele strategice de susţinere a acestor obiective. Componenta militară a conceptelor strategice determină capabilităţile structurilor militare pentru implementarea conceptelor şi realizarea obiectivelor în scopul protejării intereselor naţionale.

BIBLIOGRAFIE

* * * *Strategia de Securitate Naţională a României* (proiect), Bucureşti, 2006.

* * * *Strategia Militară a României* (proiect), Bucureşti, 2006.

* * * *Carta Albă a securităţii şi apărării naţionale*, Bucureşti, 2004.

* * * *Strategia de Transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007.

Alexandrescu G., *Ameninţări la adresa securităţii,* Editura U. N. Ap. „Carol I", Bucureşti, 2004.

Bădălan, Eugen (coord.), *Concepte strategice şi operative de actualitate*, Editura CTEA, Bucureşti, 2004.

Frunzeti, Teodor, *Securitatea naţională şi războiul modern,* Editura Militară, Bucureşti, 1999.

Mureşan M., *Viitorul conflictelor militare,* Editura U.N.Ap. „Carol I", Bucureşti, 2005.

Douglas C. Lovelace Jr., *The revolution in military affairs: Shaping the future U.S. armed forces*, (http://www.army.mil/usassi/)

Stephen D. Sklenka, *Strategy, National Interests, and Means to an End*, 2007, (http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil/)

Stephen S. Rosenfeld, *The National Interest Test*, Washington Post, July 26, 1996, p. 22. (http://www.army.mil/usassi/)

A. Codevilla, P. Seabury, *War: Ends and Means*, Washington, DC: Potomac Books, Inc., 2006

Dennis M. Drew, Donald M. Snow, *Making Twenty-First Century Strategy: An Introduction to Modern National Security Processes and Problems*, Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press, 2006.

P. H. Liotta, *To Die For: National Interests and Strategic Uncertainties*, in *Strategy and Force Planning*, Newport, RI: Naval War College Press, 2004.

* * * *Joint Vision 2010 (JV 2010)*, (http://www.dtic.mil/joint vision/ jvpub1.htm)

* * * *Joint Vision 2020 (JV 2020)*, (http://www.dtic.mil/joint vision/ jvpub2.htm)

* * * *The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues*, Air University, (http://www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html)

RELAȚIA DINTRE CONCEPTELE OPERAȚIONALE, TEHNOLOGIE ŞI STRUCTURILE MILITARE

THE RELATION BETWEEN OPERATIONAL CONCEPTS, TECHNOLOGY AND MILITARY STRUCTURES

Lt.col. Ionel IRIMIA*
UM 02472 Bucureşti

Efectivele, şi în mod particular structura unei forțe militare, trebuie să reflecte contextul operațional în care acestea pot să acționeze efectiv deşi, o estimare cât mai precisă a mediului de afirmare/exprimare poate fi foarte dificilă. Astfel, luarea în considerație a fiecărei ipoteze ca un algoritm standard pentru organizarea unei structuri militare devine inadecvată, şi chiar periculoasă. Totuşi, în condițiile acestor riscuri, câteva direcții de acțiune generale trebuie întreprinse, una dintre acestea fiind cea bazată pe rezultatele obținute în perioada de tranziție către Era Informațională.

The size and particularly the structure of a military force should reflect the operational context in which the respective force is possible to operate. Therefore making an accurate prediction of the operational context may prove to be very difficult. To take any prediction as a precise guide for the military structures which should be organized is inadequate and even dangerous. Anyway, some general directions and guidelines should be risked. One of the directions which is worth the risk is based on the result of the transition to the Information Era.

Cuvinte cheie: mediu de conflict, mediu de securitate, operații militare, structuri militare, revoluție în domeniul militar.

Keywords: *conflict environment, security environment, military operations, military structures, revolution in the military field.*

Mediul de conflict ce caracterizează începutul secolului XXI şi rezultatul studiilor care abordează evoluțiile posibile ale acestui mediu pe termen scurt, mediu şi lung impun dezvoltarea acelor tipuri de forțe şi capabilități care pot fi adaptate rapid la schimbările actuale şi mai ales viitoare din mediul de securitate. Plecând de aici, statele membre NATO, şi nu numai,

* e-mail: *irimia66@yahoo.com*

sunt preocupate de transformarea instrumentului de putere militară, iar obiectivul principal îl constituie crearea de capabilităţi care să ofere factorilor de decizie politico-militari alternative de acţiune adecvate noilor tipuri de riscuri şi ameninţări atât la adresa securităţii naţionale a statelor cât şi a securităţii internaţionale.

Înlocuirea obiectivului în operaţiile militare pentru a obţine distrugerea fizică zdrobitoare cu obiectivul impunerii unei complexităţi zdrobitoare asupra unui oponent este una dintre opţiuni. Această opţiune implică implementarea unor noi concepte operaţionale şi a tehnologiei, în special a tehnologiei informaţiei, în construcţia, adaptarea sau transformarea structurilor militare pentru a face faţă unui mediu de conflict complex.

Toate studiile care au abordat aspectul transformării relevă faptul de necontestat că viitorul aparţine forţelor care sunt mai mici, mai rapide, mai numeroase şi care acţionează integrate într-o reţea. Totuşi, nu numai mărimea, numărul sau viteza sunt elementele de bază care au valoare, ci valoarea derivă şi din caracteristicile care sunt armonizate cu un alt element de bază – informaţia. Valoarea este dată de capacitatea unei structuri de a accesa şi de a contribui la un nivel mai înalt de cunoştinţe comune pe care acţiunea în reţea îl asigură precum şi de capacitatea de a acţiona pe baza informaţiilor respective. Aşa cum afirma şi Secretarul General al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, „avem nevoie de forţe care sunt mai suple, mai puternice şi mai rapide; forţe care ajung departe şi care stau pe câmpul de luptă mai mult timp”[1].

Punctele de vedere ale specialiştilor militari cu privire la relaţia dintre conceptele operaţionale, tehnologie şi structurile organizaţionale militare sunt diferite în ceea ce priveşte prioritatea elementelor aflate în relaţie. Un prim punct de vedere se referă la faptul că pe primul loc în cadrul acestei relaţii se situează conceptele operaţionale. Cel de-al doilea punct de vedere vizează întâietatea tehnologiei, iar un al treilea, care pare să rezolve acest „conflict”, evidenţiază rolul de factor stimulent al tehnologiei şi cel de factor influent al conceptelor operaţionale. Indiferent de argumentele pro şi contra privind întâietatea unuia din cele două elemente, acestea influenţează direct structurile organizaţionale militare.

Tehnologia impune adaptarea sau transformarea structurilor existente, inclusiv înfiinţarea unora noi, pentru a face faţă impactului tehnologic, iar conceptele operaţionale impun la rândul lor schimbări profunde atât în structurile organizaţionale militare, cât şi în realizarea structurilor de forţe pentru diverse tipuri de acţiuni militare. Fără un concept operaţional care să integreze tehnologia şi structurile, pentru transformarea acestora în capabilităţi, nu putem vorbi de progres, dar nici fără tehnologie nouă nu

[1] *Understanding NATO Military Transformation*, www.act.nato.int

putem vorbi de concepte operaționale şi structuri militare viabile. Deşi anumite studii speculative pot promova atât tehnologii cât şi concepte futuriste, inclusiv idei care să integreze cele două elemente, pentru transpunerea lor în practică este nevoie de mult mai mult. Concluzionând, structurile militare organizaționale sunt influențate de conceptele operaționale şi de tehnologie.

Relația dintre conceptele operaționale, tehnologie şi structurile organizaționale militare este evidențiată în numeroase studii, teorii, concepte, strategii etc. care vizează domeniul militar atât în trecut, prezent, cât mai ales cele care vizează viitorul. Pentru a evidenția relația dintre conceptele operaționale, tehnologie şi structurile militare o abordare succintă a unor procese actuale, concepte şi studii vor fi prezentate în cele ce urmează.

Revoluția în domeniul militar

O revoluție în domeniul militar este o schimbare de fond în natura războiului, determinată de aplicarea inovatoare a noilor tehnologii care, combinate cu schimbările profunde ale doctrinei militare şi conceptelor operaționale şi organizaționale, modifică radical caracterul şi conducerea operațiilor militare.[2]

În concepție americană, revoluția în domeniul militar vizează îndeosebi trei aspecte: domeniul tehnologic (integrarea noilor tehnologii de informații în sisteme de arme şi integrarea sistemului C4ISR); domeniul doctrinar şi operațional (experimentarea tehnologiei şi transpunerea efectelor ei în concepte, teorii şi acțiuni); domeniul organizațional (integrarea interarme, integrarea civilo-militară, instituțională etc.).

Esența revoluției în domeniul militar este integrarea sistemelor (informații, armamente, senzori, structuri etc.), iar efectul sinergic este dat de superioritatea informațională a sistemului de sisteme, adică a acțiunii integrale care se bazează pe: cunoaşterea permanentă a situației în teatru şi în lume, datorită rețelei informaționale, viteza şi sincronizarea acțiunii şi reacției necesare neutralizării rapide a crizelor şi conflictelor numită „precluziune”[3].

Revoluția în domeniul militar constituie un proces, nu un scop. Ea reprezintă o schimbare fundamentală a modului de utilizare a puterii militare şi a capabilităților acesteia şi reflectă îmbunătățiri de amploare a capabilităților militare. Acestea, la rândul lor, impun noi concepte, noi tehnologii şi noi structuri organizaționale. Aşa cum precizează şi autorii

[2] *The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues*, Air University, (www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html), capitolul 3, p. 1.

[3] Gl.dr. Mircea Mureşan, gl.bg.dr. Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 225.

lucrării „Concepte strategice şi operative de actualitate”, dacă o perioadă de schimbare include numai unul sau două dintre aceste elemente, şi nu pe toate trei simultan, aceasta nu este o revoluție în afacerile militare[4].

Baza conceptuală a actualei revoluții în domeniul militar este extrem de largă şi diversificată. Ea include teorii, strategii sau concepte operaționale, iar principiile şi cerințele organizaționale ale actualei gândiri specifice revoluției în domeniul militar sunt, de asemeneaț bine definite. Astfel, capabilitățile relative la securitate trebuie interconectate într-un sistem de sisteme. În cadrul acestor suprasisteme, structurile componente trebuie controlate mai mult pe „orizontală” decât pe „verticală”, comanda centralizată şi execuția descentralizată. Forțele destinate trebuie să fie flexibile, întrunite, modulare, cu înaltă mobilitate, rapid dislocabile, letale şi apte de proiecție la nivel global.[5] De asemenea, se impune ca aceste grupări de forțe, ca orice structuri specifice revoluției în domeniul militar, să fie conduse de comandamente profesioniste şi lideri capabili, cu o mentalitate flexibilă şi gândire inovatoare, gata să-şi asume riscuri.

Dimensiunea tehnologică a actualei revoluții în domeniul militar este unul din elementele cheie. Deşi tehnica invizibilă şi armamentul de precizie au contribuit la definirea revoluției în domeniul militar încă din perioada operației Furtună în Deşert, în ultimul timp are loc focalizarea pe „dominarea informațională”, unde fluxul de informații susținut de tehnologia informației ocupă un loc central. Sistemele de informații integrate „vertical” şi „orizontal” facilitează schimbul instantaneu de date şi colaborarea la nivel global. În plus, deşi managementul informației este elementul central, există şi alte tehnologii care vin tot mai pregnant să definească actuala revoluție în domeniul militar. Acestea includ: arme neletale; muniții convenționale avansate; armament cu laser şi cu energie dirijată; apărarea antirachetă la nivelul teatrului; sisteme aeriene sau terestre cu sau fără personal şi în rețea; rețele robuste, autoformate; sisteme care pot detecta, identifica, urmări şi distruge ținte eluzive de suprafață; sisteme care pot „caracteriza” cu precizie structuri subterane; tehnologii biorevoluționare; noi forme de calcul computerizat incluzând elemente de recunoaştere a modelului.[6]

Problema practică principală, care se pune în urma studiului actualei revoluții în domeniul militar, este dacă aceasta este sau nu aplicabilă în mod universal sau este prea mult pentru țări şi armate care trebuie să rezolve mai întâi alte aspecte: crearea unor instituții de securitate funcționale;

[4] Gl.lt.dr. Eugen Bădălan (coord.), *Concepte strategice şi operative de actualitate*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004, p. 26.
[5] *Ibidem*, p. 27.
[6] *Ibidem*, p. 30.

instituționalizarea modelelor de cooperare internă şi externă în domeniul relațiilor civili-militari; implementarea strategiilor de formare a experților în securitate; integrarea responsabilităților în domeniul securității în cadrul interministerial; stabilirea priorităților şi cerințelor de furnizare a fondurilor.

Forțele specifice actualei revoluții în domeniul militar sunt caracterizate de procese acționale de natură să producă rezultatele oportune cerute de provocările specifice secolului XXI la adresa securității.

Transformarea forțelor depinde de elaborarea conceptelor specifice luptei întrunite a viitorului, precum şi de realizarea experimentărilor necesare verificării acestora. Ea include întreaga gamă a capabilităților militare: doctrină, instruire, învățământ, înzestrare, comandă, control şi facilități.

Până de curând, nivelul de dezvoltare tehnologică, dar şi tradiția, au permis utilizarea forței militare în conformitate cu concepțiile dezvoltate cu mult timp în urmă de către Cezar şi Napoleon. Dezvoltarea tehnologică actuală a făcut posibilă intrarea într-o eră nouă în care se pot explora noi modalități de utilizare a forței pe baza unor noi concepte de desfăşurare a operațiilor militare moderne.

Noile tehnologii care au apărut în cadrul oferit de către revoluția în domeniul militar, în special în domeniile care țin de culegerea informațiilor, integrarea sistemelor în rețele, procesarea informațiilor, comunicațiile şi informatica, au o contribuție majoră în transformarea forțelor militare în structuri moderne care pot face față provocărilor mediului actual de securitate şi de conflict.

Cu toate acestea, schimbările produse în domeniul tehnologic, singure, nu vor putea provoca efectele dorite. Este nevoie, de asemenea, de schimbări şi în planul sistemului militar, de inovații în plan operațional (inclusiv schimbări doctrinare), precum şi de adaptări în domeniul organizației militare, pentru a fructifica întregul potențial pe care schimbările tehnologice îl pun la dispoziție.[7] Fără aceste elemente, singură tehnologia nu va putea provoca acel salt înainte sau acea transformare militară dorită.

Avansul rapid al tehnologiei militare, ca senzori, procesarea informației, dirijarea cu precizie, permit obținerea de avantaje decisive în domeniile cheie ale acțiunilor militare, prin integrarea lor în sisteme de armament şi, mai ales, în sisteme de sisteme. Exploatarea acestora solicită dublarea inovației tehnologice prin evoluția adecvată a conceptelor operaționale, prin modificări structurale corespunzătoare, precum şi prin instruirea şi experimentările aferente acestora.

---

[7] Andrew F. Krepinevich, *The Military-Technical Revolution: A Preliminary Assessment*, Maxwell AFB, AL: Air University Press, 1996, p. 56.

Revoluția în domeniul militar este un fenomen în care Statele Unite au rolul conducător. Ea se referă la schimbarea conceptuală, structural organizațională şi tehnologică a instituției militare, precum şi a modului de ducere a operațiilor militare. Revoluția în domeniul militar presupune utilizarea tehnologiei informației pentru a obține avantaje la toate nivelurile luptei armate, prin utilizarea forțelor în rețea, prin a deține informații complete despre luptă şi a lovi la orice distanță cu precizie aproape perfectă. Aceste capabilități permit forțelor să fie atât dispersate cât şi integrate, şi astfel mai puțin vulnerabile, mai greu de angajat de către inamic şi apte să utilizeze arme letale împotriva oricărei ținte, de la orice distanță. Tehnica şi tehnologiile specifice, doctrinele noi, tactica, instruirea şi organizarea adecvate au un rol determinant în cadrul procesului complex pe care îl reprezintă transformarea forțelor armate ale Erei Informaționale.

Fiind, în mod esențial, legată de efectele Erei Informaționale în domeniu, revoluția în domeniul militar conduce la apariția de noi concepte şi tehnologii aferente acestora, determină, în special, apariția unui nou tip de război – Războiul Erei Informaționale, fundamental diferit de Războiul Erei Industriale prin obiectivele operative şi militar-strategice urmărite.

Acest nou tip de război este centrat pe dominarea informațională a inamicului, prin viteza mărită de derulare a ciclului decizional-acțional propriu şi blocarea celui al oponentului.[8]

Forțele specifice Războiul Erei Informaționale trebuie să aibă următoarele caracteristici de bază: focalizare crescută pe unități înalt integrate în rețele, mici dar extrem de bine instruite, a căror capacitate de inserție şi cunoaştere a situației locale şi de ansamblu le fac extrem de puternice şi utile, apte să desfăşoare operații bazate pe efecte; caracter expediționar – forțe rapid dislocabile, capabile să depăşească cu uşurință obstacolele din zonele ostile şi să treacă imediat la acțiuni propriu-zise; forțe capabile să utilizeze tehnologii şi tehnici specifice Erei Informaționale, inclusiv pentru contracararea armelor de distrugere în masă, a forțelor teroriste şi a altor amenințări asimetrice; aplicarea conceptelor întrunite, inclusiv la nivel tactic.

Strategiile Militare

Strategiile Militare ale statelor membre NATO abordează, de asemenea, problema unor noi concepte operaționale, tehnologiei şi transformării structurilor organizaționale militare. „Viziunea Întrunită 2010 – Joint Vision 2010" a forțelor armate americane a identificat inovarea tehnologică ca o componentă vitală a transformării forței întrunite. În opinia

[8] Gl.lt.dr. Eugen Bădălan (coord.), *Concepte strategice şi operative de actualitate*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004, p. 48.

generalului John Shalikashvili, fost şef al Statului Major Întrunit al Forţelor Armate Americane, tendinţele evoluţiei tehnologice în domeniul militar sunt următoarele: precizia loviturii la distanţă cu toată gama de vectori; un evantai larg de efecte, de la neutralizare la distrugerea ţintelor protejate; tehnologii care să asigure invizibilitatea şi o bună mascare a forţelor proprii; sisteme de informaţii şi de integrare a sistemelor.[9]

„Viziunea Întrunită 2020 – Joint Vision 2020" promovează conceptul de „dominaţie în spectrul complet" care se sprijină pe patru noi concepte operaţionale: manevra dominantă; executarea focului şi desfăşurarea acţiunilor militare cu o deosebită precizie; protecţia completă a forţelor; susţinerea logistică permanentă, oportună şi în volum complet.[10] Fiecare dintre aceste concepte traduce în teorie o realitate guvernată de impactul tehnologic, de revoluţionarea armamentelor şi sistemelor de informaţii şi de comunicaţii şi deschide noi direcţii de transpunere în practica beligeranţei, în strategia operaţională.

Conform „Viziunii Întrunite 2020", forţele terestre trebuie să aibă următoarele caracteristici: gata de luptă permanent; dislocabile; mobilitate mare; adaptabile; mare putere de lovire; protecţie de înalt nivel tehnologic; sustenabile.[11] În plus, conceptele operaţionale care abordează adaptarea sau transformarea forţelor armate în concordanţă cu cerinţele Erei Informaţionale vizează: unităţi de luptă mai reduse numeric, cu grad ridicat de independenţă şi mare putere de lovire; flexibilitate a ierarhiei de comandă; accentul pe capacitatea de a desfăşura operaţii în reţea şi nu pe platforme de luptă; interoperabilitatea diferitelor categorii de forţe.

Experţii militari apreciază că există un set de trei concepte operaţionale principale, care vizează integrarea tehnologiei specifice Erei Informaţionale pentru adaptarea şi transformarea structurilor organizaţionale militare, şi anume: războiul bazat pe reţea (network-centric warfare); operaţiile bazate pe efecte (effects-based operations); operaţiile decisive rapide (rapid decisive operations).

Se consideră că implementarea acestor concepte la nivelul structurilor de luptă va avea următoarele efecte: crearea de forţe expediţionare cu un grad crescut de mobilitate; crearea de forţe capabile să acţioneze în reţea; utilizarea combinată a senzorilor independenţi (fără operatori umani) cu platforme de luptă de mare precizie, aflate la mare distanţă, coordonate direct de factorul uman; exploatarea crescută a sistemelor C4ISR; scurtarea timpului dintre detectarea ţintei şi lovirea acesteia; asigurarea superiorităţii informaţionale; crearea unui corp de ofiţeri capabil să răspundă noilor cerinţe ale mediului de luptă.

---

[9] *Joint Vision 2010 (JV 2010).*
[10] *Joint Vision 2020 (JV 2020).*
[11] *Ibidem.*

Războiul bazat pe rețea (RBR)

Războiul bazat pe rețea este unul din primele rezultate ale aplicării conceptului noii revoluții în domeniul militar. La baza acestui tip de război stau, în principal, înalta tehnologie şi tehnologia informației. Potrivit noului concept RBR, viitorul va aduce, cu siguranță, schimbări substanțiale în constituirea, structurarea şi pregătirea forțelor. Țările membre NATO sunt preocupate de studierea şi introducerea conceptului RBR în sistemul de structurare, de pregătire şi folosire a forțelor armate.

În 2004, la Stokholm, în Suedia, s-a desfăşurat o conferință pe tema „Network Centric Warfare (NCW), Europa, 2004", unde s-au dezbătut implicațiile NCW (Războiul bazat pe rețea) în procesul transformării Alianței Nord-Atlantice, noile direcții şi provocări, influența asupra structurii de forțe, industriei de armament şi procesului de înzestrare, doctrinelor şi configurării noului câmp de luptă.

Conceptul războiului bazat pe rețea este rezultatul dezvoltării economice, îndeosebi a înaltei tehnologii şi tehnologiei informației, care a impus un salt substanțial în strategia politică a războiului. Factorii politici din țările dezvoltate au folosit această situație creată de decalajul tehnologic şi informațional în modernizarea forței şi a structurilor de forțe. Strategiile şi politicile principalelor țări dezvoltate vizează îndeplinirea unor interese vitale, de aceea țările respective, beneficiind de avantajul economic şi informațional, au trecut la conceperea, încurajarea şi dezvoltarea conceptului unui război care să se bazeze pe tehnologii, îndeosebi pe tehnologia informației, iar susținerea politică a Războiului bazat pe rețea este unanimă.

Elementul tehnico-ştiințific al Războiului bazat pe rețea este fundamental şi a fost determinat de evoluția sistemelor de arme şi apariția cerinței de mijloace care să asigure circulația informației în timp real, precum şi de dezvoltarea fără precedent a tehnologiei informației şi a mijloacelor de transmitere a acesteia. Prima direcție se concretizează în apariția unor sisteme integrate – senzori de informație, centre de prelucrare automată a acesteia şi de elaborare a deciziei, mijloace de lovire conectate la acest sistem – şi, respectiv, în dinamizarea ciclului de comandă. Cea de-a doua direcție se concretizează în integrarea sistemelor de arme şi a acțiunilor în spațiul de luptă prin realizarea unui sistem global de stocare, transport şi diseminare a informației.

Războiul bazat pe rețea impune o nouă structură de forțe. Deşi RBR este o chestiune de cultură şi de tehnologie, tehnologia este, totuşi, cea care creează avantaj în timpul luptei. Este necesară însă o schimbare în cultură pentru a adopta această tehnologie.[12] În general, conceptul RBR şi elementele

[12] Gl.dr. Mircea Mureşan, gl.bg. (r) dr. Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului,* Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 397.

concrete ale acestuia au pătruns, mai ales la nivelul operativ al războiului, în structurile de comandament, la nivelul rețelei centrale, nu şi la nivelul platformelor de luptă, în rândul luptătorilor, deci la nivelul tactic al războiului.

Conceptul RBR are efect direct atât asupra construcției structurilor militare, cât şi a structurilor de forțe. În acest sens, structura de forțe trebuie să treacă treptat, cel puțin în teatrele de operații, de la o structură pe categorii de forțe şi pe arme la o structură integrată, modulară, dinamică în rețea care să cuprindă: structuri care alcătuiesc rețeaua de senzori de informații; structuri de comandă, control, comunicații, computere care fac parte din rețeaua centrală; structuri acționale.

Structurile care alcătuiesc rețeaua senzorilor de informații sunt reprezentate de structurile informații, cercetare de arme întrunite şi de armă, precum şi de forțele speciale care acționează în întreg spectrul culegerii informației.

Structurile de comandă şi control la nivel strategic şi operativ sunt structuri de tip întrunit (joint), pregătite şi capabile să acționeze în rețea, permițând îmbinarea principiului ierarhiei cu principiul funcționării orizontale, facilitând acțiunea în timp real, condiționată de flux, autoreglare, procesualitate.

Structurile acționale operează în baza informațiilor asigurate în timp real de structurile de informații. Deşi structurile acționale actuale sunt tot cele clasice, reprezentate de divizie, brigadă, batalion, la forțele terestre, avion, celulă, patrulă, escadrilă, la forțele aeriene, navă, divizion, grup de nave, grupare navală, la forțele navale, se impune ca acestea să fie de tip modular, flexibile, interoperabile, capabile să acționeze instantaneu şi să evite surprinderea. Joint Vision 2010 şi Joint Vision 2020, Directiva Ministerială NATO, alte doctrine şi concepte prevăd crearea unor structuri mai suple, capabile să folosească tehnica performantă, să echipeze activ rețeaua platformelor de luptă şi să răspundă prompt funcțiunilor acestora.

Conceptul RBR a apărut ca urmare a perfecționării tehnologiei informației şi a implicaților ei în dezvoltarea sistemelor de arme. Producerea şi dezvoltarea mijloacelor necesare RBR presupune: realizarea, gestionarea, folosirea, supravegherea şi optimizarea continuă a rețelelor; adaptarea mijloacelor de luptă existente la funcționalitățile şi cerințele de rețea (dotarea cu senzori de informație şi de stare, cu mijloace de comunicare în rețea, cu computere etc.); realizarea unor noi mijloace de luptă şi de comunicații care să răspundă prompt exigențelor de rețea şi să fie adaptabile la cerințe noi. Implicațiile conceptului asupra adaptării structurale şi acționale a structurilor organizaționale militare sunt clare. Dar, mai mult decât atât, acest concept generează construcția unor structuri organizaționale noi care să gestioneze, întrețină şi să supravegheze rețelele. În principiu, aceste structuri trebuie să constituie rețele reale sau virtuale, să acționeze în nodurile de rețea şi să asigure buna funcționare şi protecție a acestora.

Preocupări privind optimizarea conceptelor operaționale, tehnologiei şi structurilor organizaționale militare specifice forțelor terestre

Reorganizarea forțelor terestre în cadrul procesului de transformare trebuie: să asigure putere de luptă capabilă de desfăşurare mai rapidă prin starea de pregătire şi coeziunea unității; să absoarbă în mod continuu noile tehnologii şi să dezvolte noi capabilități; să integreze capabilitățile forțelor terestre cu ale forțelor aeriene şi ale forțelor navale; să fie capabile să participe la operații întrunite multinaționale în cadrul Alianței sau a unor coaliții.

Plecând de la ideea că transformarea este un proces şi nu un scop, procesele informaționale sunt surse de putere şi ar trebui să conducă organizarea pentru luptă, iar sistemele de luptă ar trebui să evolueze odată cu conceptele operaționale şi structurile organizaționale militare. Introducerea/ adaptarea noilor tehnologii în structurile de forțe ar trebui să fie continuă. Transformarea începe atunci când forța exploatează tehnologia nouă şi dezvoltă conceptele şi structurile organizaționale militare care sunt indicate /stabilite de noile capabilități.

Implicațiile transformării pentru forțele terestre se referă la faptul că acestea trebuie să se integreze perfect într-un complex de lovire total. Noile tehnologii impun şi permit schimbări în modul în care forțele terestre se organizează pentru a lupta. Capabilitățile forțelor terestre trebuie să fie organizate pentru integrarea cu alte categorii de forțe din ce în ce mai mult la nivelurile inferioare. Integrarea forțelor luptătoare cu mijloace de lovire puternice este fundamentul pentru o evoluție adevărată în domeniul militar.

Forțele terestre se transformă atunci când exploatează cu succes tehnologia nouă, noile concepte operaționale, noile structuri organizatorice precum şi noile abordări cu privire la instrucție şi conducere, pentru a atinge o putere de luptă superioară din punct de vedere calitativ. Transformarea Forțelor Terestre ar trebui să creeze sinergii puternice cu noile tehnologii şi concepte operaționale cu care operează forțele aeriene şi navale.

Un nou concept operațional, Manevra dominantă, redefineşte lupta armată. Obiectivul Manevrei dominante este de a câştiga un avantaj pozițional în timp şi spațiu care plasează forțele adversarului într-un asemenea dezavantaj încât este obligat să se predea sau să fie distrus. Deoarece Manevra dominantă nu poate fi realizată de o singură categorie de forțe ale armatei, succesul ei depinde de abilitatea de a proiecta puterea militară în mod rapid folosind puterea aeriană, terestră şi maritimă pentru a realiza aproape simultan structuri de forțe întrunite care să acționeze concertat pentru a paraliza şi înfrânge inamicul.

Reorganizarea tactică pentru acțiunile militare întrunite şi răspunsul rapid în situații de criză sau conflict impun construcția unor module specializate ale puterii de luptă din mijloacele existente şi încorporarea noilor tehnologii cu noile capabilități în proces.

În cadrul Alianței Nord-Atlantice structura bazată pe grupul de luptă susține Operațiile Multinaționale. Principalele puteri militare europene membre ale NATO, au început proiectarea forțelor într-un mod similar cu

abordarea americană a grupului de luptă. Forțele terestre britanice şi franceze se orientează spre grupuri de luptă de mărimea unei brigăzi cu 5000 de militari. Doctrina forțelor terestre germane contemporane organizează lupta armată tot în jurul unui grup de luptă de mărimea unei brigăzi cu 5000 de militari. O structură bazată pe grupul de luptă poate deveni un model pentru doctrina, organizarea şi comunicațiile comune ale structurilor alianței.

Sintetizând punctele cheie ale transformării forțelor terestre se desprind următoarele concluzii: transformarea ar trebuie să aibă ca rezultat o schimbare semnificativă pentru a spori capabilitățile de luptă armată întrunită; perspectiva nesigură a tehnologiei viitorului nu trebuie să contracareze schimbarea actuală prin interacțiunea continuă a tehnologiei şi noilor structuri pentru luptă; conceptul de grup de luptă este un element important al viitorului, deoarece facilitează o adaptare continuă prin încorporarea noii tehnologii.

BIBLIOGRAFIE

* * * *Strategia Militară a României*, (proiect) Bucureşti, 2006.

* * * *Strategia de Transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007.

Mureşan M., Văduva G., *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.

Bădălan, Eugen (coord.), *Concepte strategice şi operative de actualitate*, Editura CTEA, Bucureşti, 2004

Moştoflei, C. (coord.), *Războiul bazat pe rețea şi viitorul acțiunilor militare*, Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2005.

Leonard, Robert R., *Factors of Conflict in the Early 21st Century*, Army, Jan 2003.

Dave Kilcullen, *Future Land Operating Concept Complex Warfighting*, Army, Apr 2004.

Andrew F. Krepinevich, *The Military-Technical Revolution: A Preliminary Assessment*, Maxwell AFB, AL: Air University Press, 1996.

* * * *Joint Vision 2010 (JV 2010),* (http://www.dtic.mil/joint vision/jvpub1.htm)

* * * *Joint Vision 2020 (JV 2020),* (http://www.dtic.mil/joint vision/jvpub2.htm)

* * *, *The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues*, Air University, (http://www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html)

* * * *Understanding NATO Military Transformation*, (http://www.act.nato.int)

* * * *Military Transformation: A Strategic Approach*, (http://www.oft.osdmil/library)

IPOTEZE ŞI SITUAŢII DE CRIZĂ INTERNĂ. GESTIONAREA SITUAŢIILOR DE CRIZĂ PE PLAN NAŢIONAL SAU TERITORIAL

HYPOTHETIC FUNDAMENTALS FOR THE INTERNAL CRISIS SITUATIONS HOW TO MANAGE THE NATIONAL OR TERITORY CRISIS

Jurist Cristian GÂSCĂ*
Fundația Colegiului Național de Apărare

În scopul gestionării eficace şi eficiente a situațiilor de criză, pe plan național sau teritorial, este necesar un model sistemic al conducerii SNOP. Prin abordarea sistemică a conducerii trebuie să se considere SNOP un sistem cibernetic deschis, iar în centrul acestui sistem se găseşte, fără îndoială, un organism de conducere colectivă format din Preşedintele României, primul ministru, miniştrii apărării, de interne, justiției, reprezentanții Parlamentului etc. Este evident faptul că dacă între toți aceştia nu există o comunicare fluentă, permanentă, fără tensiuni, procesul de conducere al SNOP ar avea de suferit, cu urmări grave în soluționarea situațiilor de criză internă.

For the efficient management of the national or teritorial crisis it is necessary to apply the systemic model of management SNOP (abbreviation for „the national system of public order"). The SNOP systemic management applied should be an open cybernetic system with a core collective leadership coordinated by the president of Romania, the prime minister, the ministers of defence, internal affairs and justice, the representatives of the parliament etc. It is obvious that all the above mentioned do not have fluent, permanent and tension free communication, in which case the SNOP coordination management would suffer due to the serious consequences, with a negative impact on further settlement of the internal crisis situations.

Cuvinte cheie: conflict, risc, amenințare, criză.
Keywords: *conflict, risk, threat, crisis.*

* e-mail: *cristi_gisca@yahoo.com*

Ipoteze şi situaţii de criză internă

Pentru asigurarea şi restabilirea ordinii publice, în situaţii de criză internă, factorii de decizie elaborează anumite ipoteze de desfăşurare a acţiunilor şi de prefigurare a modului de întrebuinţare a forţelor destinate asigurării ordinii publice pe durata acestora. În acest context, în continuare se vor prezenta cele mai probabile scenarii generale ale formelor de protest social.

Vom începe cu întrunirile şi manifestaţiile nesupuse procedurii declarării, care sunt manifestaţii cultural-artistice, sportive, religioase, comemorative, de asemenea, cele prilejuite de unele vizite oficiale sau desfăşurate în sediile sau imobilele persoanelor juridice de interes public ori chiar privat.

Dacă organizatorii acestor manifestări cer, din timp, sprijin instituţiilor (autorităţilor) abilitate cu asigurarea ordinii publice[1], sau dacă se deţin informaţii că la acestea ar participa un public numeros, ceea ce necesită măsuri de ordine publică, jandarmeria împreună cu poliţia vor acţiona în conformitate cu „Planurile de acţiune pentru asigurarea ordinii publice" acolo unde se constituie coloanele de manifestanţi, pe itinerarele de deplasare şi în locurile de desfăşurare ale acestora.

În situaţia acestui tip de manifestaţii, Ministerul de Interne şi structurile de ordine publică pe care le are în subordine sunt obligate să aibă în vedere posibilitatea extinderii manifestărilor pe teritoriul întregii localităţi respective ori chiar în principalele centre urbane, în raport cu tipul şi finalitatea manifestaţiei iniţiale. Toate aceste manifestaţii, deşi sunt nonviolente, pot genera incidente, care, dacă nu sunt bine controlate sau stăpânite, pot determina un curs imprevizibil dezordinii potenţiale.

În al doilea rând, trebuie avute în vedere întrunirile şi manifestaţiile spontane, care sunt, de obicei, conflicte de muncă neînregistrate, ce pot degenera în acţiuni violente, blocarea unor căi de acces, artere de circulaţie, staţii de cale ferată, puncte vamale, precum şi manifestaţiile, întrunirile sau procesiunile nedeclarate sau neînregistrate, conflictele interetnice, interconfesionale etc.

Imediat după obţinerea primelor date (informaţii) despre manifestaţiile publice spontane, forţele de ordine publică ale Ministerului de Interne trebuie să ia măsuri operative în funcţie de competenţe şi legislaţia în vigoare, şi de natura şi amploarea dezordinii, de consecinţele probabile şi de efectivele disponibile.

Realizarea dispozitivelor trebuie să se facă eşalonat, procedându-se la luarea unor măsuri suplimentare de cunoaştere a datelor (informaţiilor) cu

---

[1] Vezi *Legea 140/1996* pentru modificarea şi completarea Codului Penal, care aduce completări privind încriminarea infracţiunilor: "acţiuni împotriva ordinii constituţionale" şi "defăimarea ţării şi a naţiunii". Această lege clarifică şi defineşte concepte ca "funcţionar public", "consecinţe deosebit de grave". De asemene, Legea nr.169/18.04.2002 privind modificarea şi completarea Codului Penal, a Codului de procedură penală şi a unor legi speciale.

privire la desfăşurarea evenimentelor şi intenţiile manifestanţilor, de limitare a consecinţelor probabile, de izolare a zonei, de prevenire a acţiunilor de tulburare a ordinii publice, de distrugere sau degradare a bunurilor, de limitare sau întrerupere a întrunirii sau a manifestaţiei.

În funcţie de modul în care evoluează situaţia operaţională, comandantul structurii de jandarmi deplasează rezervele sale spre locul manifestaţiei şi totodată informează despre aceste acţiuni pe prefectul judeţului (sau al municipiului Bucureşti) şi pe preşedintele Consiliului Judeţean, şi raportează eşaloanelor superioare.

S-a constatat că adunările (întrunirile) interzise sunt, de obicei, manifestări protestatare ale unor grupuri care prezintă revendicări nelegale fie prin conţinutul lor, fie prin modul de solicitare sau instituţia căreia i se adresează.

În scopul punerii în aplicare a deciziilor Primăriilor cu privire la interzicerea unor adunări publice, structurile de jandarmi trebuie să realizeze dispozitive de prevenire şi descurajare a adunării neautorizate a grupurilor de manifestanţi la locurile respective şi pe itinerarele de afluire, simultan cu începerea dialogului cu organizatorii, pentru renunţarea la acţiunea de încălcare a ordinii publice; totodată, poliţia trebuie să întreprindă activităţi informativ-operative şi alte acţiuni specifice în zona de desfăşurare a adunărilor şi a întrunirilor neautorizate sau interzise.

Dacă nu se reuşeşte să se prevină constituirea grupurilor de manifestanţi, trebuie să se ia măsuri pentru întreruperea manifestaţiilor respective şi, în ultimă instanţă, pentru restabilirea ordinii, se va interveni în forţă, cu respectarea legislaţiei în vigoare.

Din experienţa acţiunilor forţelor de ordine, tulburarea ordinii publice se produce ca urmare a manifestărilor unor persoane, care ameninţă cu folosirea forţei sau care o folosesc, ori încalcă normele de comportament civic.

În continuare, redăm unele situaţii care definesc tulburarea gravă a ordinii publice:

- actele de dezordine provocate de manifestanţi sau de participanţii la întruniri publice;
- ameninţarea sau punerea în pericol a vieţii şi integrităţii cetăţenilor şi a bunurilor acestora;
- încercarea sau împiedicarea forţelor de ordine în exercitarea atribuţiilor legale referitoare la asigurarea ordinii publice;
- încercarea sau întreruperea traficului rutier, feroviar, naval sau aerian;
- refuzul participanţilor la manifestaţiile sau întrunirile publice de a înceta acţiunile de dezordine şi de a părăsi locul de desfăşurare a acestora, la avertizările şi somaţiile forţelor de ordine;

- pătrunderea neautorizată sau atacarea[2] sediilor aparținând domeniului public sau privat şi împiedicarea desfăşurării normale a activității acestora;
- producerea unor conflicte interetnice, interconfesionale sau de altă natură.

În cazul tulburării grave a ordinii publice, după aprobarea scrisă a prefectului sau a înlocuitorului legal al acestuia, structurile de ordine publică sunt obligate să intervină în forță, respectând procedurile legale de somare şi avertizare, pentru restabilirea ordinii publice, adoptând dispozitivele, în conformitate cu ordinele în vigoare, în mod gradual, fără să depăşească nevoile reale, dar asigurând întotdeauna rezervele necesare, în scopul împiedicării sau neutralizării acțiunilor agresive, până la realizarea obiectivului misiunii (cu excepția cazurilor stipulate în art. 34 alin. (2) din Legea nr. 550/2004 cu privire la organizarea şi funcționarea Jandarmeriei Române).

În cazul unor pericole grave la adresa siguranței publice sau a democrației constituționale, generate de factori externi şi/sau interni şi instituirea stării de asediu sau de urgență, unitățile Ministerului de Interne, în cooperare cu autoritățile administrației publice centrale şi locale, continuă exercitarea atribuțiilor specifice, cu respectarea precizărilor din Decretul Preşedintelui României cu privire la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență, precum şi a celor din ordinele şi dispozițiunile emise pe cale ierarhică de şefii inspectoratelor județene şi altor instituții abilitate prin lege.

Întotdeauna, întrebuințarea forțelor se realizează în funcție de situația operativă, de particularitățile şi zonele în care au loc acțiuni ce reprezintă pericole grave la adresa securității naționale, cu respectarea legislației în vigoare.

Pentru limitarea şi înlăturarea urmărilor unor dezastre intervin structurile specializate ale Ministerului de Interne, în scopul aplicării măsurilor adecvate de protecție a populației, bunurilor şi valorilor culturale, menținerea ordinii publice, prevenirea panicii şi pentru combaterea infracțiunilor adiacente şi altor fapte antisociale.

În aceste situații, forțele de ordine vor fi întrebuințate în mod rațional şi proporțional cu zonele afectate şi amploarea dezastrelor, deoarece intervențiile sunt de lungă durată, cu dispersarea forțelor în toate zonele afectate.

Dacă acțiunile de tulburare a ordinii constituționale se produc spontan, ca urmare a nemulțumirii maselor față de situația creată, forțele de ordine publică ale Ministerului de Interne trebuie să acționeze pentru restabilirea ordinii constituționale, în conformitate cu legislația şi condițiile specifice de criză şi să concentreze efortul pentru protejarea manifestanților şi a populației

[2] În vederea creşterii protecției funcționarilor publici, în speță jandarmi, Legea 140/1996 încadrează ca fiind "omor deosebit de grav" omorul comis împotriva acestora, atunci când se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea sarcinilor de serviciu.

civile în cooperare cu celelalte structuri din compunerea Sistemului Național de Apărare.

Este cunoscut faptul că acțiunile de gestionare a crizelor sub mandatul Uniunii Europene şi organizațiilor internaționale de securitate, la care participă structuri ale Ministerului de Interne, se desfăşoară sub conducerea organizațiilor respective, care stabilesc atât misiunile, cât şi modul de acțiune a forțelor participante.

În funcție de cauzele care produc tulburarea ordinii publice, numărul persoanelor, ocupația, interesele şi efectele asupra acestora, precum şi influențele asupra altor segmente social-economice, amploarea tulburării ordinii publice poate fi diferită.

De regulă, atât întrunirile şi manifestațiile declarate, cât şi cele ce nu intră sub incidența procedurii declarării, nu sunt periculoase pentru ordinea publică şi nu au capacitatea de a atrage şi alte persoane decât participanții inițiali, activitățile desfăşurându-se în limite normale.

Spre deosebire de cele menționate anterior, întrunirile şi manifestațiile spontane au loc, inițial, într-un spațiu limitat şi cu un număr mic de persoane, însă ca urmare a revendicărilor şi a producerii unor incidente mediatizate intens există posibilitatea captării atenției unor simpatizanți, ceea ce poate genera acțiuni de ocupare a unor căi de acces, rutiere, feroviare sau aeriene, amplificarea tulburării ordinii publice în zona respectivă, sau chiar în localități sau zone adiacente, în cazul conflictelor interetnice, interconfesionale etc.

Adunările publice autorizate pot degenera în provocări şi acte de violență, în tulburarea gravă a odinii publice, în următoarele situații: când măsurile proprii de ordine stabilite de organizatori sunt incoerente şi ineficiente; când grupurile de manifestanți sunt penetrate de către persoane protestatare, turbulente ori cu intenția de a destabiliza situația; sau atunci când unii lideri sau organizatori acceptă ca unele persoane să se infiltreze în rândul manifestanților, persoane pe care nu le cunosc şi nu le pot controla.

Adunările (întrunirile) neautorizate sau interzise au un potențial ridicat de amplificare a manifestațiilor inițiale, nu numai din punctul de vedere al numărului de participanți, al spațiului de manifestare şi al revendicărilor sau obiectivelor propuse.

Tulburarea gravă a ordinii publice se poate extinde pe raza unei localități şi să evolueze progresiv, până la cuprinderea unei părți a teritoriului național, întrunind condițiile de criză pentru instituirea stărilor de urgență şi de asediu.

În astfel de situații, pe timpul instituirii stării de urgență sau de asediu, grupurile destabilizatoare pot provoca forțele de ordine, pot produce busculade, care să fie interpretate ca intervenții ilegale, în forță, pentru a atrage simpatia şi solidaritatea maselor şi a opiniei publice. Astfel, ele pot

distrage atenția de la adevăratele obiective, care pot fi corelate cu interese din exteriorul țării; de asemenea, în cazul producerii unor dezastre, oamenii pot fi nemulțumiți de întârzierea luării unor măsuri corespunzătoare de către autoritățile centrale sau locale pentru înlăturarea efectelor acestora şi împiedicarea grupurilor infractoare de a acționa în zonele afectate, ceea ce poate declanşa manifestații spontane cu pericolul atragerii unor simpatizanți din diferite zone ale țării.

O situație deosebit de gravă ar putea să apară atunci când se produc unele conflicte în apropierea frontierei de stat şi când se creează o psihoză în rândul populației în legătură cu posibilitățile de extindere a conflictului şi în interiorul țării, ceea ce poate perturba climatul de ordine publică şi poate genera mişcări sociale de nemulțumire, sau chiar exodul populației în alte zone, cu toate consecințele care pot apărea pe direcțiile sau itinerarele de deplasare a convoaielor sau a refugiaților.

Ca urmare a riscurilor şi amenințărilor potențiale la adresa ordinii publice şi a ordinii constituționale, expuse în scenariile sugerate schematic există posibilitatea de extindere a acestor manifestații, în funcție de unii factori, cum ar fi: natura revendicărilor, numărul şi dispunerea persoanelor interesate de aceste revendicări; capacitatea unor grupuri turbulente de a se infiltra şi de a influența participanții la manifestațiile publice; gradul de interes al unor grupuri de persoane din țară sau din străinătate, de a genera, menține şi amplifica dezordinea publică, în localitățile şi județele țării sau pe întreg teritoriul național; lipsa de obiectivitate şi corectitudine în activitatea de informare a opiniei publice de către mass-media; ineficiența măsurilor de menținere a ordinii publice şi a acțiunilor informativ-operative privind intențiile organizatorilor sau ale participanților etc.

Din punct de vedere al ariei de desfăşurare şi/sau al participanților ar putea exista următoarele direcții de extindere a dezordinii publice: a) *circulare* – în apropierea zonei inițiale, în situația manifestărilor spontane, a celor nesupuse procedurii de declarare sau a celor declarate, care se desfăşoară într-un spațiu limitat, cu un număr redus de persoane, dacă scopul acestora nu este de mare interes pentru un segment social însemnat numeric; b) *radiale* – când dezordinea se propagă spre principalele centre urbane care concentrează cetățeni interesați de susținerea revendicărilor solicitate de participanții la manifestația inițială, indiferent de tipul sau locul acesteia; c) *aleatoare* – în cazul manifestațiilor ce au loc în interiorul sau în apropierea unui obiectiv, în funcție de capacitatea de a atrage solidaritatea persoanelor din alte obiective cu acelaşi domeniu de activitate, similar sau complementar, dispuse pe raza unei localități, județ sau într-o zonă mai mare.

Ordinea generală în societate presupune respectarea unor norme juridice şi reguli prin care se realizează echilibrul necesar menținerii stării de normalitate, iar statul, prin forțele *Sistemului Național de Ordine Publică*, este gestionarul situațiilor de criză pentru asigurarea conviețuirii şi ordinii sociale, prin elaborarea unei politici a ordinii, în cadrul căreia, un loc important îl ocupă activitatea complexă de gestionare a situațiilor de criză.

În continuare, se vor prezenta elementele generale privind criza şi situațiile de criză pe plan național şi teritorial.

Criza reprezintă o situație națională sau internațională în contextul căreia se creează o amenințare la adresa valorilor, intereselor sau obiectivelor prioritare ale părților implicate, prin urmare o stare de anormalitate, o stare de excepție.

În contextul strategic actual, românii, la fel ca toate națiunile europene, nu mai sunt preocupate de pericolul unei agresiuni de amploare, ci mai degrabă de tensiunile şi antagonismele generate de conflicte şi dispute etnice, de terorism şi crimă organizată, de proliferarea armamentelor, migrarea neautorizată şi de disputele economice.

Gestionarea situațiilor de criză pe plan național sau teritorial

Gestionarea situațiilor de criză poate fi înțeleasă ca un proces care implică organizare, planuri şi măsuri menite să aducă sub control situația, să oprească evoluția negativă a acesteia şi să proiecteze o soluție acceptabilă, căci principalul scop îl reprezintă găsirea căilor de menținere a societății într-o stare de normalitate.

Apreciem că tipurile de criză sunt următoarele: după domeniul de manifestare (economice, politice, diplomatice, sociale, militare); după zona de manifestare (interne şi internaționale); după durată (de scurtă durată, de lungă durată); după gradul de prevedere (previzibile şi imprevizibile); combinate.

Cele mai periculoase situații de criză de natură să provoace tulburări grave ale ordinii publice considerăm că sunt următoarele:

- acțiunile separatiste;
- acțiunile terorist diversioniste;
- sabotajele;
- blocările unor obiective civile sau militare, ale căilor de transport terestru, naval, feroviar şi comunicații de importanță strategică, a sistemului energetic național;
- acțiunile de destabilizare a ordinii de drept;
- reglările de conturi între taberele mafiote;
- nemulțumirea în masă a cetățenilor față de starea de nesiguranță care domină societatea actuală;

- încercarea unor lideri sindicali de a manipula opinia publică prin intoxicarea cu informații de natură să incite la violență;
- trecerea în şomaj a unui număr mare de muncitori din principalele centre industriale, fără a se asigura programe de recalificare şi fără asigurarea unei posibilități de absorbire în județ a unei părți din forța de muncă disponibilizată;
- acțiunile revendicative şi de protest cu motiv religios cauzate de nerecunoaşterea unor culte sau unor secte, revendicarea unor lăcaşe de cult (situațiile de la Ocna Mureş, Mihalț şi alte localități);
- stările tensionate între populația majoritară şi romi, ca urmare a distrugerilor culturilor agricole, furturilor de produse agricole, furturi de autovehicule şi locuințe.

Gestionarea situațiilor de criză cuprinde ansamblul de măsuri şi acțiuni stabilite de Guvern, ministere, prefecturi, primării şi alte instituții ale statului în vederea soluționării situațiilor de criză, garantării securității naționale şi a stării de normalitate socială, militară, economică, religioasă şi ecologică.

Principiile gestionării situațiilor de criză pe plan național sau teritorial sunt: elaborarea operativă a deciziilor; veridicitatea şi oportunitatea informațiilor; coordonarea activităților; controlul activității manageriale; informarea publicului; asumarea răspunderii.

Pentru a preveni pericolele potențiale şi pentru a reduce riscurile pe care le poate produce o situație de criză este necesar să se mențină o capacitate de reacție efectivă şi constantă, fie individual, fie în cooperare.

În soluționarea situațiilor de criză, considerăm că orice decizie privind angajarea forțelor sale armate trebuie să fie constituțională, iar îndeplinirea misiunilor să fie sub controlul nemijlocit al autorităților naționale de comandă.

Pe timpul stării de urgență, coordonarea aplicării măsurilor revine Ministerului de Interne, folosirea forțelor Ministerului Apărării, în mod deosebit pentru restabilirea ordinii de drept grav afectate, constituie măsura de ultimă instanță şi se face în baza mandatului Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

Starea de urgență este o măsură excepțională care se instituie pentru înlăturarea unor pericole publice care aduc atingere gravă ordinii, sănătății şi moralei publice sau pentru limitarea consecințelor unor calamități sau a unui dezastru deosebit de grav.

Starea de asediu este o măsură excepțională care se poate institui pentru înlăturarea unor pericole publice iminente, care constau în acțiuni de forță prin care se aduce atingere gravă siguranței naționale şi care nu pot fi înlăturate prin intervenția instituțiilor statului prevăzute de Constituție şi de lege, respectiv forțele de ordine publică.

Starea de asediu se instituie prin Decret Prezidențial, se contrasemnează de primul ministru şi se publică în Monitorul Oficial.

Pe timpul stării de urgență sau stării de asediu, folosirea armelor de foc se face potrivit legii şi constituie o măsură extremă[3].

Consecvent rolului de instituție aflată în serviciul public, Ministerul de Interne şi-a consolidat cooperarea cu celelalte instituții ale statului şi legăturile de parteneriat cu comunitatea locală.

Gestionarea situațiilor de criză se efectuează, în principal, prin misiuni de ordine publică şi prin intervenții pentru restabilirea acesteia, dacă a fost tulburată**.**

Evoluția generală a evenimentelor petrecute în societatea românească şi dinamica situației operative a determinat, revederea şi aprofundarea reformei structurilor şi competențelor *Sistemului Național de Ordine Publică* şi în special, a Ministerului de Interne.

Având în vedere scăderea alarmantă a siguranței cetățeanului, creşterea fenomenului infracțional şi a criminalității, dezvoltarea structurilor de tip mafiot şi erodarea actului de comandă au fost necesare acțiuni de restructurare radicală a *SNOP*.

Pentru gestionarea ordinii publice, MI şi-a îndeplinit atribuțiile prin acțiuni de creştere a gradului de siguranță civică, de asigurare a unui climat de ordine necesar funcționării eficiente a instituțiilor statului şi realizarea unei comunicări efective cu instituțiile statului şi cu comunitatea.

Jandarmeria Română, cu actuala structură, cu Bg.Sp.Intv, 8 B.Mb şi 41Dt.Mb județene, reprezintă un element de forță, o instituție organizată pe principii militare capabilă să îndeplinească misiunile ce-i revin pentru soluționarea situațiilor de criză internă.

Gestionarea situațiilor de criză pe plan național sau teritorial cuprinde un ansamblu de măsuri, activități şi acțiuni specifice adoptate şi desfăşurate de către organismele specializate ale administrației de stat, în scopul respectării normelor de conduită civică, prevăzute în legi şi alte acte normative, a drepturilor şi libertăților cetățenilor, precum şi a celor de protecție a proprietății publice şi private.

Forțele Sistemului Național de Ordine Publică acționează independent pentru asigurarea ordinii publice la mitinguri şi marşuri, la pichetări şi manifestații de protest, la activități culturale, sportive, religioase, la adunări publice, omagiale, târguri, activități promoționale.

Considerăm că sunt cunoscute caracteristicile fenomenului terorist contemporan, în special după momentul 11 septembrie 2001, dar se impune o analiză a acestuia în lumina schimbărilor petrecute în Europa şi în lume, în

[3] Legea 17/1996 privind regimul armelor de foc şi al munițiilor autorizează jandarmii însărcinați cu menținerea şi restabilirea ordinii publice, să poarte armamentul şi muniția din dotare pe timpul misiunilor.

ultimul deceniu, al noii ordini mondiale şi al politicilor de securitate determinate de crima organizată, terorism etc.

Scopul final al terorismului este de natură politică, ceea ce-l deosebeşte de alte acte criminale, iar definiția terorismului ar putea fi formulată, astfel: terorismul reprezintă săvârşirea unei crime sau unui delict printr-o metodă specifică, caracterizată prin violență şi intimidare în scopul atragerii atenției opiniei publice şi pentru realizarea unui obiectiv, prioritar politic, dar nu numai.

Obiectivul imediat al teroriştilor este crearea terorii, iar scopul strategic este folosirea panicii şi stării de teroare pentru a obliga puterea politică să facă concesii. Fenomenul terorist contemporan mai are şi alte caracteristici: clandestinitatea, violența, acțiunile în grup sau individuale, de regulă sinucigaşe , precum şi globalizarea fenomenului care provoacă greutăți mari managementului misiunilor de ordine publică, de ordin național sau comunitar.

Acțiunile din 11 septembrie 2001 au condus la discreditarea lumii arabe şi au determinat/îndemnat pe arabi să reflecteze dacă „scopul scuză mijloacele" sau dacă „scopul nu mai scuză mijloacele".

În trecut, țintele teroriştilor erau, în special, oamenii politici, personalități ale vieții politice şi sociale, iar în prezent țintele au început să fie tot mai des victime nevinovate, o masă amorfă, teroriştii urmărind să producă, de fapt, teroare pentru a impresiona. Violența lor a devenit un obiectiv strategic, care să implice costuri şi beneficii calculabile, iar trăsătura comună a teroriştilor o constituie ideea de a-şi justifica eşecurile personale prin fapte extreme. Al Qaeda este o organizație care s-a adaptat fenomenului globalizării, mult mai bine decât instituțiile statale, care sunt desemnate prin lege să combată terorismul, să apere ordinea publică.

Conferința internațională din anul 2001, de la Singapore, privind terorismul, a ajuns la concluzia că, probabil, combaterea terorismului pe cale militară nu mai este o soluție eficientă. Astfel, confruntarea de idei este mai importantă în combaterea terorismului şi contracararea/discreditarea ideologiei extremiste, căci adevărata confruntare este între fundamentalism şi modernitate.

În concluzie, apreciem că terorismul nu poate fi învins atâta timp cât persistă sau chiar se adâncesc cauzele care îl determină, întrucât nimic nu mai poate fi ca înainte de 11 septembrie. Terorismul este un fel de umbră întunecată a societăților occidentale sau a celor democratice de pretutindeni, care ne va urmări încă mult timp.

Terorismul poate fi combătut, însă, în acest scop trebuie trecut de la vorbe la fapte şi nu prin cele peste l.600 de rezoluții ONU, care în cea mai mare parte nu s-au respectat.

În locul strategiei de combatere prin luptă, este mai eficientă cea de prevenire a terorismului prin: închiderea surselor de finanțare, utilizarea unor servicii de informații eficace, presiuni diplomatice, economice şi politice

împotriva statelor care finanțează ori simpatizează cu terorismul şi o propagandă deosebită pentru a determina implicarea populației în această luptă grea.

Actele teroriste comise la 11 septembrie 2001 au creat o mare solidaritatea cetățenilor americani, deoarece au fost atacate simbolurile naționale şi au adus un sprijin al liderilor moderați din Turcia, Indonezia, Pakistan şi Malaesia, în lupta împotriva fenomenului terorist. Astăzi, pentru toți oamenii raționali este limpede că nici o țară nu poate lupta singură împotriva terorismului, nici măcar cele mai puternice state din lume.

În consecință, s-au revizuit relațiile mondiale între state şi s-au format noi alianțe pe baza intereselor reciproce privind asigurarea securității, acordându-se atenția corespunzătoare angajamentelor de neproliferare a armelor de nimicire în masă, în scopul restrângerii posibilităților procurării acestora de către terorişti.

Terorismul poate crea situații de criză internă şi chiar externă, şi reprezintă cel mai mare rău al lumii contemporane[4], boala erei secolului XXI a omenirii[5], care a ajuns astăzi la megaterorism, ceea ce înseamnă o agresiune atât de mare, încât depăşeşte termenul de atentat, atac sau de act de război[6].

Pentru lămurirea gestionării situațiilor de criză pe plan național sau teritorial este necesară, mai întâi, lămurirea cadrului juridic pentru menținerea şi restabilirea ordinii publice. Cadrul juridic este dat de următoarele legi:

- Legea fundamentală a țării, Constituția reglementează drepturile şi libertățile cetățenilor în apărarea cărora un rol important revine Jandarmeriei Române;
- Legea 39/1990 referitoare la funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării prevede că acesta analizează şi aprobă documentele de cooperare dintre diferite instituții ale statului pentru menținerea şi restabilirea ordinii de drept;
- Legea 40/1990 privind organizarea şi funcționarea Ministerului de Interne, prevede că acesta este "organul central" al puterii executive care exercită, în conformitate cu legea, atribuțiile ce-i revin cu privire la respectarea ordinii publice[7];

---

[4] Chestor general prof.univ.dr.Anghel Andreescu, *The contemporary terrorist phenomenom***,** (Fenomenul terorist contemporan), Revista de ştiințe militare Nr. 2/2004, p. 22.

[5] *The New York Times* (S.U.A.), noiembrie, 2001.

[6] *Le Monde Diplomatique* (Franța), decembrie 2001.

[7]Legea 41/1990 privind organizarea şi funcționarea M.Ap.N. prevede şi atribuțiile privind asigurarea punerii în aplicare a planului de cooperare cu M.I. în legătură cu intervenția "…pentru paza şi apărarea unor obiective importante de pe teritoriul național, menținerea şi restabilirea ordinii de drept".

- Legea 60/1991 privind organizarea şi desfăşurarea adunărilor publice prevede că în cazul în care adunările publice îşi pierd caracterul paşnic şi civilizat, Jandarmeria şi alte forţe vor interveni pentru împiedicarea sau neutralizarea manifestărilor ce tulbură grav ordinea şi liniştea publică, pun in pericol viaţa, integritatea corporală a cetăţenilor, a forţelor de ordine sau ameninţă cu devastări de clădiri sau alte bunuri de interes public sau privat.

Comandantul unității de jandarmi stabileşte împreună cu organizatorii măsurile ce trebuie întreprinse pentru desfăşurarea adunării publice în condiţii de deplină ordine.

"Răspunderea pentru asigurarea ordinii sau intervenţiei în forţă dacă este cazul, cu ocazia întrunirilor şi manifestaţiilor, revine comandantului acţiunii".

- Legea 61/1991 privind sancţionarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii şi liniştii publice, modificată prin Legea 132/1996 şi Legea 2/2000 aduce, în contextul analizei, elemente de noutate privind sancţionarea contravenţională a unor fapte antisociale.[8]

Concepţia de acţiune în vederea creşterii eficienţei dispozitivelor de ordine publică în mediul urban şi rural, elaborată de Comandamentul Național al Jandarmeriei, Direcţia Ordine Publică cuprinde măsuri care vizează acţiuni concretizate în dispozitive specifice complementare celor organizate de către poliţie pentru:

- menţinerea ordinii publice în zona instituţiilor de învăţământ preuniversitar, a parcurilor şi a locurilor de agrement;
- asigurarea ordinii şi liniştii publice în staţiuni turistice montane şi de pe litoral;
- prevenirea şi combaterea fenomenului infracţional şi contravenţional prin acţiuni dinamice executate, în mod independent, de către jandarmi în zonele şi locurile cunoscute cu probleme deosebite din punct de vedere al situaţiei operative;
- folosirea Jandarmeriei la asigurarea ordinii publice şi prevenirea fenomenului infracţional în mediul rural prin sistemul de patrulare auto într-o mai mare măsură (sistem constituit în baza concepţiei aprobate de către ministrul de interne nr.S/21445 din 24.11.2001);

[8] Art.7,10 Ord.M.I.nr.S/837 din 16.02.1999, interes deosebit pentru Jandarmeria Română pentru că ofiţerii, maiştri militari, subofiţerii sau militarii angajaţi pe bază de contract sunt abilitaţi să constate contravenţiile prevăzute de Legea 61/1991.

- delimitarea competențelor pe timpul vizitelor oficiale, Jandarmeria asigurând ordinea publică şi protecția demnitarilor în zona obiectivelor şi locurilor de desfăşurare a activităților;
- redislocarea unor structuri de ordine publică pentru o mai bună acoperire a teritoriului în vederea scurtării timpului de intervenție în cazul unor evenimente şi reducerii deplasărilor pe distanțe mari a forțelor mobile.

După Revoluția din decembrie 1989, acțiunile infracționale s-au diversificat şi s-au multiplicat căpătând dimensiuni transnaționale şi transfrontaliere determinând Ministerul de Interne să accentueze şi să grăbească procesul de integrare europeană şi euroatlantică în domeniul ordinii şi siguranței publice.

Astfel, a fost necesară armonizarea şi compatibilizarea sistemului românesc de ordine şi siguranță publică cu cele ale celorlalte state ale Uniunii Europene prin eforturi susținute îndreptate către crearea unui cadru juridic şi acțional, eficace şi eficient, care să corespundă transformărilor şi obiectivelor preconizate de statul român. În acest sens, procesul de elaborare şi de adaptare a legilor de funcționare a Ministerului de Interne şi a subsistemelor acestuia a urmărit stabilirea atribuțiilor acestora, dar şi alinierea la standardele Uniunii Europene.

Recrudescența fenomenului infracțional din statele europene, evident şi din România, a impus întărirea cooperării acestor state în domeniul justiției şi afacerilor interne (JAI) şi, în special, în cel al cooperării polițieneşti şi dezvoltării cadrului legislativ în chestiuni procedurale, pentru ca instituțiile respective să dispună de suficiente instrumente juridice pentru menținerea şi/sau restabilirea ordinii şi siguranței publice. Procesul de integrare europeană şi euroatlantică, prin conținutul său, sprijină în mod substanțial reforma structurilor Ministerului de Interne şi creează acele condiții menite să răspundă provocărilor noilor forme de infracționalitate la adresa ordinii şi siguranței publice.

Capacitatea structurilor Ministerului de Interne de a contracara fenomenele negative reprezintă una din condițiile esențiale necesare României pentru ca şi ea să devină parte a spațiului european al libertății, securității şi justiției, în conformitate cu legislația UE în domeniu.

În vederea evaluării activităților privind integrarea europeană şi euroatlantică şi a celor de relații internaționale efectuate de structurile Ministerului de Interne, s-a pornit de la două premise principale. Prima se referă la obiectivele integrării europene şi euroatlantice, ca părți componente a obiectivelor Programului de Guvernare şi în Strategia de Reformă a Ministerului de Interne. A doua presupune că activitățile din domeniul

integrării europene şi euroatlantice reprezintă instrumente prin care se realizează reforma şi modernizarea structurilor Ministerului de Interne.

Sistemul Național de Ordine Publică presupune: legislația, forțele de ordine publică, sistemul pregătirii şi conducerea. Mobilitatea şi mutațiile din domeniul social (național şi internațional) determină efecte şi asupra acestor componente ale ordinii publice, ceea ce impune măsuri de adaptare, regândire, reformă şi compatibilizare a doctrinei, strategiei şi modalităților de acțiune practică specifice. Din cauza fenomenelor care generează sincope funcționale în societate, este necesar un sistem viabil, flexibil şi oportun de reacții şi de normalitate caracteristice societăților democratice.

Apariția şi proliferarea unor fenomene şi procese destabilizatoare la nivel național (violența în grup, crima organizată, acțiunile teroriste, traficul de droguri, de armament şi muniție, unele conflicte interne care pot degenera în acțiuni violente etc.) amenință procesul deconsolidare a democrației şi statul de drept, iar gestionarea acestor situații de criză necesită strategii de prevenție/combatere a încălcării de lege, de implementare a Doctrinei ordinii publice şi a practicilor specifice în domeniu.

Menținerea stării de normalitate prin mijloace specifice reprezintă, şi în viitor, un element de stabilitate în slujba cetățenilor, un garant al securității, moralității şi civismului. Ca ultimă alternativă a demersurilor politico-administrative pentru reinstaurarea liniştii şi păcii sociale, acțiunile jandarmereşti destinate prevenirii tulburărilor, menținerii ordinii publice, au loc numai pe baza legilor în vigoare (Constituția, Legea 30/90 privind funcționarea CSAT, Legea 40/90 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Administrației şi Internelor, Legea 41/90 privind organizarea şi funcționarea MApN, Legea 51/91 privind siguranța națională, Legea 60/91 referitoare la organizarea şi desfăşurarea adunărilor publice, Legea 61/91 privind sancționarea unor încălcări ale normelor de conviețuire socială, a ordinii, şi liniştii publice şi bineînțeles, Legea 116/98 privind organizarea şi funcționarea Jandarmeriei Române, cu amendamentele şi propunerile făcute pentru modificare, conform noilor cerințe de reformă) şi celor legate de *acquis-ul* comunitar.

Corespunzător evoluției societății româneşti şi modificării mediului de securitate, Ministerul de Interne a reevaluat şi continuat reforma structurilor şi componentelor destinate prevenirii şi combaterii încălcării ordinii şi siguranței publice.

În raport cu situația strategică şi operațională, şi cu resursele alocate, în Strategia ordinii şi siguranței publice sunt stabilite: structura, misiunile forțelor de ordine publică, în sistem dual, logistica, modul de conducere şi cooperare a acestor forțe etc.

În conformitate cu Strategia ordinii şi siguranţei publice[9], ordinea publică este parte componentă a securităţii naţionale şi reprezintă starea de legalitate, de echilibru şi de pace, corespunzătoare unui nivel socialmente acceptabil de respectare a normelor legale şi de comportament civic, care permite exercitarea drepturilor şi libertăţilor constituţionale, precum şi funcţionarea structurilor specifice statului de drept. Se caracterizează prin credibilitatea instituţiilor, sănătatea şi morala publică, starea de normalitate în organizarea şi desfăşurarea vieţii publice, sociale şi economice, în concordanţă cu normele juridice, etice, morale, religioase şi de altă natură, general acceptate de societate.

Siguranţa publică reprezintă sentimentul de linişte şi de încredere pe care îl conferă serviciul poliţienesc pentru aplicarea măsurilor de menţinere a ordinii şi liniştii publice, a gradului de siguranţă a persoanelor, colectivităţilor şi bunurilor, precum şi pentru realizarea parteneriatului societate civilă-poliţie în scopul soluţionării problemelor societăţii, al apărării drepturilor, libertăţilor şi intereselor legale ale cetăţenilor.

[9] *Hotărârea Guvernului nr. 196/2005 Monitorul Oficial nr. 243 din 23 martie 2005,* HOTĂRÂRE privind aprobarea Strategiei Ministerului Administraţiei şi Internelor de realizare a ordinii şi siguranţei publice, pentru creşterea siguranţei cetăţeanului şi prevenirea criminalităţii stradale, Strategia Ministerului Administraţiei şi Internelor de realizare a ordinii şi siguranţei publice, pentru creşterea siguranţei cetăţeanului şi prevenirea criminalităţii stradale.

SISTEMUL NAȚIONAL DE ORDINE PUBLICĂ (SNOP) – COMPONENTĂ A SISTEMULUI NAȚIONAL DE SECURITATE ŞI APĂRARE

THE NATIONAL SYSTEM OF PUBLIC ORDER (NSPO) – COMPETENCE OF THE NATIONAL SYSTEM FOR SECURITY AND DEFENCE

Jurist Cristian GÂSCĂ*
Fundația Colegiului Național de Apărare

Politica de securitate a României este modelată de cerințe cu caracter transformațional profund pentru organismul militar, ce sunt accentuate de atenuarea delimitărilor între domeniile de acțiune militar, economic, diplomatic, determinată de progresul tehnologic, revoluția în afacerile militare şi efectele globalizării. Premisele fundamentale ale politicii de apărare şi securitate au fost adaptate prin încorporarea unor noi misiuni ale forțelor armate în domeniul securității şi prin definirea parametrilor de adaptare a structurilor militare la acestea.

The security policy of Romania is shaped by requirements having a deep transformation impact on the military body; these requirements are emphasized by attenuating the settlement of boundaries between the military, economic and diplomatic actions, as determined by technological progress, revolution in the military affairs and effects of globalization. The fundamental premisses adapted for the defence and security policy incorporated the new missions of Armed forces in the domain of security; there were also defined the adapting parameters to their military structures.

Cuvinte cheie: planificare, organizare, transformare, modernizare.
Keywords: *planning, organization, transformation and modernization.*

Procesul de transformare al Sistemului. Structura de forțe

În prezent, politica de securitate include noi misiuni pentru forțele armate, pornind şi de la premisa că acestea sunt pregătite pentru a veni în sprijinul altor instituții cu atribuții în domeniul securității, cum ar fi Ministerul de Interne.

* e-mail: *cristi_gisca@yahoo.com*

Implicarea forțelor armate inclusiv în acțiuni de gestionare a situațiilor de criză pe plan național sau teritorial răspunde unor cerințele de asigurare a eficienței acțiunii şi a capacității de răspuns rapid. În acest sens, va fi îmbunătățită capacitatea Forțelor Armate ale României de angajare în misiuni de stabilizare şi de reconstrucție, şi în operații cu o dimensiune civilă mai pronunțată, inclusiv în operații de intervenție la dezastre. De aceea, România va urmări accentuarea coordonării între instituțiile din domeniile militar, diplomatic, al informațiilor şi economic.

Procesul de transformare militară va fi intercorelat cu transformarea la nivelul Alianței Nord-Atlantice, viitoarele evoluții la nivelul politicii europene de securitate şi apărare şi cu alte procese similare ale unor aliați strategici ai României, în vederea asigurării conectării la evoluțiile relevante. România va continua să sprijine amplul proces de transformare a NATO, care va permite Alianței să răspundă mai eficient la noile amenințări, să dispună de capacitate de acțiune globală şi de reacție rapidă, adecvate întregului spectru de misiuni asumate.

Transformarea militară reprezintă un instrument deosebit de eficient în consolidarea rolului apărării în cadrul politicii de securitate. România urmăreşte crearea unor forțe expediționare moderne, flexibile şi eficiente, avansate tehnologic, capabile să asigure credibilitatea apărării şi îndeplinirea angajamentelor asumate pe plan internațional. Transformarea oferă oportunitatea structurării, echipării şi instruirii forțelor militare astfel încât să poată îndeplini şi noile misiuni impuse de actualul context de securitate, independent şi în cadru multinațional, în organizații sau coaliții.

Pentru sprijinul angajamentelor internaționale ale României, reforma şi modernizarea forțelor armate va evolua în direcția constituirii de forțe şi capabilități dislocabile, cu capacitate de autosusținere în teatrele de operații şi cu capacitate de reacție în timp scurt. Va fi urmărită îmbunătățirea capacității de operare întrunită şi în cadru multinațional, sporirea eficacității procesului de generare a forțelor şi utilizării resurselor alocate pentru apărare. Va continua cooperarea multinațională pentru dezvoltarea unor capabilități moderne, inclusiv în domeniul deținerii şi operării în comun a acestora, în cadrul NATO şi UE.

Creşterea vitezei de reacție în operații necesită sporirea capacității de adaptare şi reacție instituțională, corelată cu îmbunătățirea cooperării şi perfecționarea mecanismelor de control civil şi democratic asupra organismului militar. De asemenea, va fi acordată o atenție deosebită capacității forțelor militare de a opera cu organizațiile nonguvernamentale, care joacă un rol tot mai important în actualele operațiuni şi de a interacționa eficient cu populația civilă din teatrele de operații.

În domeniul conceptual, procesul de transformare militară vizează revizuirea doctrinelor, a sistemului de instruire a forţelor şi a modului de ducere a luptei. Va fi accentuată introducerea graduală a abordării operaţiilor bazată pe efecte, pornind de la capacităţile necesare, deplasând accentul de pe modelul bazat pe consum ridicat de forţe şi de resurse pe creşterea capacităţii distructive şi a preciziei utilizării forţei, inclusiv prin dezvoltarea unor forţe care implementează conceptul războiului bazat pe reţea, utilizând tehnologia informaţiei, descentralizarea deciziilor la nivel tactic şi operativ, şi utilizarea în timp real a informaţiilor.

Un alt domeniu vizat de transformare este domeniul planificării militare. Noile misiuni ale forţelor armate necesită perfecţionarea sistemului şi redefinirea conceptelor şi strategiilor de planificare a apărării, în scopul creşterii capacităţii de adaptare la dinamica provocărilor contemporane şi din perspectiva utilizării mai eficiente a resurselor atât a celor alocate pentru apărare, cât şi altor resurse din domeniul securităţii. România va continua armonizarea procedurilor de planificare cu cele existente în cadrul Alianţei Nord Atlantice şi în perspectivă cu cele ale UE.

Transformarea militară este un proces continuu, extrem de complex. Pentru realizarea transformării vor fi folosite resurse materiale, financiare şi organizaţionale, potenţialul intelectual al resursei umane şi, nu în ultimul rând, resursele politice şi sprijinul din partea societăţii româneşti. Eficientizarea folosirii resurselor va fi asigurată prin respectarea principiilor referitoare la aplicarea unui management pe bază de programe integrate şi coordonării instituţiilor implicate în utilizarea resurselor, precum şi prin măsuri de consolidare a transparenţei utilizării fondurilor publice în folosul contribuabililor.

Sistemul Naţional de Ordine Publică (SNOP) este prezentat în legislaţia în vigoare[1], în care se arată structura, atribuţiile şi pregătirea forţelor de ordine publica. Structura Sistemului Naţional de Ordine Publică este constituită din forţele de ordine şi siguranţa publica, care se compun din: forţe principale, forţe de sprijin, forţe complementare şi forţe de excepţie.

Totuşi, ne exprimăm opinia că, potrivit unor autori de prestigiu[2], orice sistem de o asemenea natură trebuie să se compună/ să conţină următoarele subsisteme: subsistem de conducere; subsistem operaţional propriu; subsistem operaţional participant; subsistem informaţional; subsistem de asigurare; subsistem logistic.

Dacă nu este necesar să explicăm celelalte subsisteme, acestea fiind mai bine cunoscute de cititori, totuşi considerăm utilă prezentarea cel puţin a subsistemului informaţional. Acesta se suprapune peste toate celelalte

[1] *Idem*.

[2] Bălăşescu T. Ion, Teză de doctorat, *Utilizarea modelelor matematice ale cercetării operaţionale pentru fundamentarea şi optimizarea deciziilor şi elaborarea ştiinţifică a documentelor de luptă şi operative în cadrul trupelor de apărare antiaeriană şi în structurile operative integrate de aviaţie şi apărare antiaeriană*, Bucureşti, 1995.

subsisteme, reprezentând liantul sistemului general (al Sistemului național de ordine publică).

Forțele principale ale Ministerului de Interne sunt abilitate prin lege să exercite dreptul de poliție al statului, reprezentând componenta de bază a structurilor destinate să gestioneze întreaga problematică din domeniul ordinii publice, pe timp de pace sau pe timpul stării de urgență, fiind constituite în structuri de poliție şi jandarmi. Forțele de sprijin sunt constituite, potrivit competențelor şi atribuțiilor, din structuri speciale de protecție şi intervenție, poliție de frontieră, protecție civilă, pompieri şi aviație aparținând Ministerului de Interne.

Forțele complementare sunt constituite din structuri ale Ministerului Apărării, Serviciului Român de Informații, Serviciului de Protecție şi Pază, precum şi din Ministerul Justiției, Garda Financiară, Poliția Comunitară şi Locală, serviciile de pompieri civili, formațiunile de protecție civilă de la autoritățile administrației publice, Agenția Națională Sanitar-Veterinară, Garda Națională de Mediu, societăți specializate de protecție şi pază, instituții şi agenți economici şi din alte categorii de forțe stabilite prin lege, care participă la efortul forțelor principale şi de sprijin, potrivit competențelor.

Forțele de excepție sunt constituite din structuri specializate ale Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Protecție şi Pază şi Ministerului Apărării şi acționează numai în situațiile şi în condițiile prevăzute de lege, pentru restabilirea ordinii constituționale atunci când instituțiile democratice sunt în pericol şi toate celelalte măsuri de restabilire a ordinii publice au fost epuizate, iar posibilitățile forțelor principale şi de sprijin, precum şi complementare de ordine şi siguranță publică au fost depăşite.

Organizarea activităților de ordine şi siguranță publică se realizează pentru menținerea, asigurarea şi restabilirea ordinii publice. Menținerea ordinii publice reprezintă ansamblul măsurilor, activităților şi acțiunilor organizate şi desfăşurate cotidian de către forțele de ordine şi siguranță publică, pentru funcționarea normală a instituțiilor statului, protejarea şi respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a normelor de conduită civică, regulilor de conviețuire socială, a celorlalte valori supreme, precum şi a avutului public şi privat. Asigurarea ordinii publice cuprinde măsurile ce se întreprind pentru respectarea legalității, prevenirea şi descurajarea unor acțiuni care vizează tulburări sociale sau manifestări de violență pe timpul adunărilor şi manifestațiilor publice, activităților culturale şi sportive, precum şi altor manifestări similare cu participare numeroasă şi se asigură de forțele principale şi de sprijin, potrivit competențelor. Restabilirea ordinii publice reprezintă ansamblul măsurilor legale întreprinse pentru repunerea acesteia în situația inițială, atunci când a fost tulburată grav, cu mijloace paşnice ori prin folosirea exclusivă a forței.

Atribuțiile şi competențele autorităților administrative centrale şi teritoriale în cadrul SNOP

În cadrul SNOP, atribuțiile forțelor de ordine şi siguranță publică în timp de pace sunt următoarele[3]:

- organizează şi execută, îndrumă şi controlează activitățile de menținere şi asigurare/restabilire a ordinii publice, de combatere a manifestărilor de violență, precum şi de prevenire şi combatere a corupției, criminalității şi a crimei organizate;
- întreprind măsuri specifice pentru prevenirea şi contracararea faptelor ce constituie amenințări la adresa siguranței naționale sau alte ilegalități ce vizează misiunile, patrimoniul şi personalul Ministerului de Interne;
- restabilesc, împreună cu alte forțe legitime ale statului, ordinea publică grav tulburată;
- asigură măsurile pentru apărarea vieții, integrității corporale şi libertății persoanelor, proprietății publice şi private, celorlalte drepturi şi interese legitime ale cetățenilor şi ale comunității;
- desfăşoară activități, prin mijloace specifice, pentru cunoaşterea, prevenirea şi combaterea infracțiunilor, precum şi în cazurile în care se pregăteşte comiterea unor fapte ilicite;
- asigură paza obiectivelor, bunurilor şi valorilor de importanță deosebită pentru apărarea țării şi activitatea statului, a localurilor misiunilor diplomatice sau ale unor agenții şi reprezentanțe economice, precum şi a sediilor unor organisme internaționale care desfăşoară activități pe teritoriul României;
- asigură paza transporturilor unor valori importante constând în titluri de tezaur, metale şi pietre prețioase, valori ştiințifice, tehnice, de cultură şi artă, precum şi a transportului armelor, munițiilor, materialelor explozive, stupefiantelor, al substanțelor toxice sau radioactive ori al altor materii sau substanțe periculoase;
- organizează şi desfăşoară activități specifice de poliție în domeniul transporturilor feroviare, navale şi aeriene;
- exercită controlul privind regimul armelor, munițiilor şi substanțelor explozive, toxice, radioactive şi stupefiante;
- organizează supravegherea şi controlul circulației rutiere;
- stabilesc măsuri pentru însoțirea trenurilor specializate şi asigurarea ordinii publice în stațiile de cale ferată;

[3] Hotărârea Guvernului nr. 196/2005 *Monitorul Oficial nr. 243* din 23 martie 2005, HOTĂRÂRE privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației şi Internelor de realizare a ordinii şi siguranței publice, pentru creşterea siguranței cetățeanului şi prevenirea criminalității stradale, STRATEGIA Ministerului Administrației şi Internelor de realizare a ordinii şi siguranței publice, pentru creşterea siguranței cetățeanului şi prevenirea criminalității stradale.

- execută supravegherea şi controlul la trecerea frontierei de stat a României, previne şi combate migraţia ilegală şi criminalitatea transfrontalieră, precum şi orice altă încălcare a normelor regimului juridic al frontierei de stat, al apelor maritime interioare şi al mării teritoriale, asigură respectarea drepturilor şi jurisdicţiei statului român în zona economică exclusivă;
- acţionează pentru descoperirea, reţinerea şi cercetarea, în condiţiile legii, a persoanelor care săvârşesc infracţiuni ori contravenţii la regimul juridic al frontierei de stat;
- participă, potrivit legii, la activităţile de salvare şi evacuare a persoanelor şi bunurilor periclitate de dezastre, precum şi de limitare şi înlăturare a urmărilor provocate de astfel de evenimente;
- organizează, controlează şi coordonează pe întregul teritoriu al României activitatea privind prevenirea şi stingerea incendiilor şi acordă asistenţă tehnică de specialitate în acest domeniu;
- înştiinţează şi alarmează populaţia când există pericolul producerii unor dezastre;
- organizează şi execută pregătirea pe linie de protecţie civilă a populaţiei şi a angajaţilor;
- coordonează măsurile şi activităţile de limitare şi înlăturare a urmărilor dezastrelor;
- organizează şi desfăşoară activităţi specifice de control al legalităţii şederii străinilor, în scopul prevenirii şi combaterii migraţiei ilegale;
- asigură aplicarea normelor legale în cazul străinilor depistaţi cu şedere ilegală, până la returnarea acestora în ţările de origine.

Pe timpul *stării de urgenţă* şi al *stării de asediu***:**

- intensifică activitatea pentru culegerea de informaţii şi date referitoare la intenţiile unor persoane predispuse la acte de tulburare a ordinii publice ori la atacarea sediilor instituţiilor publice, unităţilor militare sau a demnitarilor;
- reţin persoanele cu comportament turbulent, în special pe cele care incită la violenţă şi dezordine;
- intensifică activităţile pentru descoperirea persoanelor care deţin ilegal armament şi muniţii, explozivi sau substanţe toxice ori radioactive;
- iau toate măsurile de prevenire a sustragerilor de explozivi, materiale radioactive şi substanţe toxice de la obiectivele care le produc sau le întrebuinţează;
- facilitează deplasarea cu prioritate a forţelor de intervenţie pe traseele de deplasare către zona de acţiune;
- interzic accesul vehiculelor şi, după caz, al persoanelor în zonele în care ordinea publica a fost grav tulburata;
- atenţionează populaţia paşnică să nu desfăşoare activităţi care ar îngreuna intervenţia forţelor de ordine;
- asigură măsurile de pază întărită a obiectivelor din competenţa, în special a celor din zonele afectate de situaţiile de criză;

- intensifică acțiunile de combatere a manifestărilor de violență şi restabilire a ordinii publice;
- înlătură urmările acțiunilor de violență şi realizează condițiile pentru reintrarea în dispozitivele de menținere a ordinii publice, corespunzătoare stării de normalitate;
- interzic ieşirea din țară a persoanelor sau grupurilor de persoane despre care se dețin date că au provocat acțiuni turbulente ori au fost implicate în acestea şi intenționează sa părăsească România;
- iau măsuri pentru depistarea celor care încearcă să introducă în țară armament, muniții, materiale explozive, radioactive, substanțe toxice ori stupefiante;
- descoperă persoanele date în urmărire generală sau internațională ori alte persoane care intenționează sa între în țara în scopul amplificării efectelor crizei;
- controlează modul de aplicare a prevederilor legale privind prevenirea şi stingerea incendiilor în zonele în care s-au produs evenimentele deosebite;
- limitează sau interzic circulația vehiculelor ori a persoanelor în anumite zone ori între anumite ore şi eliberează, în cazuri justificate, permisele de liberă circulație;
- dirijează persoanele evacuate sau refugiate pe direcțiile şi în zonele stabilite şi țin evidența acestora;
- interzic circulația rutieră, feroviară, maritimă, fluvială şi aeriană, pe diferite rute.

În continuare vom prezenta unele delimitări conceptuale privind atribuțiile şi competențele în domeniul ordinii şi siguranței publice. Dacă Poliția Română menține ordinea şi siguranța publică la nivel național, Jandarmeria Română are competențe mai largi, pe care le vom expune succint:

- asigură şi restabileşte ordinea publică la nivel național;
- asigură paza unor obiective de importanță deosebită pentru activitatea statului şi strategice, precum şi protecția transporturilor de valori importante şi speciale;
- asigură paza şi ordinea publică la instanțele de judecată;
- participă la menținerea ordinii publice în stațiuni montane şi pe litoral prin structuri specializate;
- acționează ca forță de poliție europeană şi participă cu efective specializate la menținerea păcii, la solicitarea organismelor internaționale.

METODE ŞI TEHNICI DIDACTICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE FOLOSITE ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL

TEACHING METHODS AND TECHNICKS USED IN THE LEARNING PROCESS

Col. Gheorghe APOSTOL*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

După stabilirea obiectivelor lecției, profesorul trebuie să-şi aleagă metoda de predare, nu având în vedere ca aceasta să răspundă nevoilor sale, ci modalităților de învățare a studentului. În realizarea acestui lucru, profesorul trebuie să-şi aleagă metoda de predare prin discuții, ascultare, observare şi participare. Rolul profesorului este de a selecta un set complet şi organizat de activități ce vor avea ca rezultat înțelegerea deplină şi experiențele studenților.

After determining the lesson objective, the professor should choose a method of instruction, not in terms of his activities, but in terms of the students' activities as a learner. In making this decision, the professor considers the ways people learn – by doing, discussing, listening, observing, and participating. The instructor's role is to select an organized set of activities that will result in meaningful, learning experiences for the students.

Cuvinte cheie: metoda de predare, student, cursant, masterand, discuții, ascultare, observare, participare, înțelegere.
Keywords: *method of instruction, student, discussing, listening, observing, participating, meaningful.*

Ce este mai important pentru profesor[1] – ce să predea sau cum să predea?

Părerea mea este că ambele sunt importante, dar degeaba ai ce să transmiți dacă nu ştii cum să faci acest lucru. De aceea, am să aduc în atenție câteva dintre cele mai eficiente metode şi tehnici de predare-învățare, verbale, interactive şi aplicative. Rolul profesorului este de a asigura bibliografia necesară programului individualizat al studenților[2], de a selecta un set complet şi organizat de activități ce vor avea ca rezultat înțelegerea deplină şi experiențele de învățare ale studenților.

* e-mail: *gigi_apostol@yahoo.com*
[1] Denumirea *profesor* va fi folosită pentru toate titlurile didactice.
[2] Denumirea *student* va fi folosită şi pentru *cursant, masterand.*

După stabilirea obiectivelor lecției, profesorul trebuie să-şi aleagă metoda (tehnica) de predare având în vedere ca aceasta să răspundă modalităților de învățare a studentului prin ascultare, observare, studiu, discuții şi participare.

Consider că cele mai importante metode şi tehnici individuale de predare-învățare sunt:

1) Prelegerea (conferința), briefingul, discursul (cuvântarea).
2) Discuția dirijată.
3) Interviul.
4) Studiul de caz.
5) Folosirea întrebărilor.
6) Folosirea umorului în timpul orelor de curs.

1. Prelegerea (conferința), briefingul, discursul (cuvântarea)

În mod tradițional, prelegerea este cea mai populară metodă de predare în învățământ. De regulă, profesorii conferențiază în spații mari (aulă, amfiteatre) pentru un număr mare de studenți şi pentru perioade diferite de timp. Alteori, profesorul expune o temă, un subiect, o problemă în modul cel mai simplu (informal), dar pentru un număr restrâns de persoane, să o numesc miniprelegere.

Prelegerea este o prezentare formală (oficială) sau informală (simplă) prin care se transmite auditoriului (studenților) informații, date, concepte sau principii, realizată de o singură persoană (profesorul).

Prelegerea formală este impersonală şi se adresează unui larg auditoriu. Comunicarea este unilaterală, de la profesor către studenți, fără participarea verbală a acestora. Chiar dacă este structurată foarte bine, sprijinită de suport vizual (slide-uri, video etc.) şi adesea repetată (rehearsed), prelegerea formală trebuie să fie cât mai naturală, în stil de conversație, liber expusă fără a apela la notițe şi a citi ceea ce se prezintă pe ecran.

Prelegerea informală se adresează unei audiențe mult mai mici şi este realizată prin interacțiunea verbală dintre profesor şi student, şi devine interactivă folosindu-se întrebări, răspunsuri, şi comentarii pe un subiect sau un punct al prelegerii. Profesorul trebuie să adopte adesea, stilul de conversație cu studenții, adresându-se acestora pe nume.

Acest tip poate fi denumit prelegere-discuție foarte des utilizată de colegii noştri.

Briefingul[3] are ca scop principal informarea şi se foloseşte îndeosebi pe timpul exercițiilor şi aplicațiilor practice. Se stabileşte pe diferite teme, subiecte şi este susținut (sprijinit) de un suport vizual în PowerPoint, foarte importantă fiind repartiția timpului.

[4]*Briefing* - Reuniune informativă între persoane în vederea îndeplinirii unei acțiuni comune. / Sursa: NODEX.

Cel care prezintă, „brifărul” (profesor sau student) nu foloseşte totdeauna tehnicile de învățare, cum ar fi rezumatul, repetarea sau concluziile detaliate, ci foloseşte concret, succint, esențializat ceea ce are de transmis.

Poate exista un schimb de idei între „brifăr” şi auditoriu, dar numai în limita timpului acordat şi canalizat strict pe problemele prezentate. Briefingul este foarte des folosit în derularea activităților structurilor de comandă NATO.

Discursul (cuvântarea) se foloseşte atunci când cel care îl adoptă poate să îndeplinească trei scopuri: informare, convingere şi destindere (amuzament).

Discursul informativ este o istorisire în legătură cu un subiect specific, dar care nu implică un efort susținut de învățare. Se foloseşte, în special, de către lideri (şefi de facultate, de catedre, de comisii didactice) pentru transmiterea unor date şi informații de clarificare sau orientare a discuțiilor sau prezentărilor.

Discursul convingător este ales pentru a transmite audienței convingerea sau efectul asupra unui subiect, problemă.

Discursul destins oferă plăcere, bucurie, delectare audienței. Cel ce foloseşte discursul se bazează adesea pe umor şi o descriere vie (limbaj viu, dar nu trivial) pe înțelesul tuturor.

2. Discuția dirijată este una dintre cele mai folosite metode de predare-învățare. Se desfăşoară între profesor şi un grup (grupă) de studenți cu scopul de a îndeplini obiectivul didactic, în care studenții participă verbal cu informații, împărtăşesc din experiență şi contribuie la clarificarea unor termeni, concepte, principii. Discuția dirijată este diferită de discuția liberă în care profesorul pune în dezbatere schimburi de idei sau clarificarea unor probleme, dar rareori cu atingerea obiectivelor propuse. Pe timpul discuției dirijate profesorul se poate bizui pe unii dintre cei mai buni studenți care să conducă discuția din clasă ceea ce o face interactivă iar grupa reacționează în funcție de stilul, flexibilitatea şi modul cum „dirijează” profesorul.

Regulile de bază pentru purtarea unei discuții dirijate sunt:

- fiecare student are dreptul să-ți exprime opinia fără teama că se va râde de el sau că i se va spune să tacă;
- se vorbeşte pe rând, dacă cineva nu vrea să vorbească nu va fi forțat să o facă;
- discuția se poartă între şi pentru membrii grupei (clasei).

Studenții trebuie încurajați (motivați) să participe la discuție în mod organizat, fiecare exprimându-şi punctul de vedere, opinia sa pe baza cunoştințelor anterioare, a experienței sau a studiului individual. Conducerea de către profesor a discuției prin folosirea întrebărilor şi a rezumatului ideilor esențiale, prin fluența comunicării studenților ajută la acumularea cunoştințelor şi atingerea obiectivelor didactice, şi apoi la posibilitatea evaluării rezultatelor învățării.

3. Interviul

În activitatea didactică de zi cu zi, conversația se produce când două sau mai multe persoane schimbă informații sau puncte de vedere. Interviul este un tip special de conversație controlată cu scop şi obiective specifice şi variază în conținut în funcție de situația în care studentul este audiat individual. Interviul se poate întrebuința de către profesor, ca tehnică didactică, când face evaluarea performanțelor studenților, când aceştia se numesc pe diferite funcții, când li se stabilesc teme de referat (lucrări de diplomă) sau când studentul necesită îndrumare sau sprijin prin consiliere. Poate fi folosit cu succes de către tutori, în cadrul programelor educaționale individuale cu studenții.

4. Studiul de caz

Metoda studiului de caz constituie o provocare reală pentru studenți şi oferă posibilitate acestora de a umple golurile realizate între teorie şi practică prin folosirea de către profesor a unor situații reale care înglobează diferite concepte şi principii din domenii stabilite.

Studiul de caz dă posibilitatea studenților să-şi etaleze dibăcia, ingeniozitatea, creativitatea şi talentul abstract sau mental în abordarea unor strategii sau aspecte profesionale, oferă acestora participare colectivă la procesul de analiză, sinteză, schimb de experiență şi prezentare (exprimare).

Prin folosirea studiului de caz profesorul poate să-şi îndeplinească unul din obiectivele :

a. Clarificarea unor aspecte teoretice ale problemei supusă studiului de caz prin întrebări, reflecții, anticipări pe baza propriei experiențe a studenților, alternative la soluțiile propuse de conducătorul studiului de caz.

b. Dezvoltarea la studenți a abilităților de lucru în echipă (grup), utilizabile şi în activitățile viitoare didactice. Prin atitudinea flexibilă a profesorului şi prin interacțiunea cu studenții din echipă (grup), individul învață ceva nou despre el însuşi, despre ceilalți, comunică, ascultă, primeşte feedback[4]. Astfel, se continuă socializarea într-o lume a individualităților, se învață cum să se ceară sprijin şi să ofere ajutor, să comunice eficient şi să exploreze noi modele relaționale, dar şi să respecte opiniile celorlalți.

c. Dezvoltarea capacității studenților de a formula teorii (idei noi, termeni, concepte etc.) în sprijinul deciziilor luate, de a analiza critic diverse concepte şi practici şi de a oferi un feedback constructiv cu privire la participarea colegilor.

d. Creşterea interesului şi experienței de promovare a unor idei valoroase, ştiințifice şi profesioniste.

e. Stabilirea şi clarificarea unor măsuri concrete de aplicare a metodei sau instrumentului de evaluare.

[4] *Feedback-ul* este un "ecou" ce dă de veste partenerului dacă este acceptat, înțeles sau nu.(n.a.)

5. Folosirea întrebărilor

Foarte puține sunt situațiile în care suntem învățați cum să formulăm întrebări bune, eficiente, adică cele care să ne aducă un răspuns complet sau cel puțin un răspuns.

Întrebările, sau lipsa lor, pot spune foarte multe despre profesorul care le pune, studentul care le ridică, succesul sau insuccesul unui vorbitor.

"Există, fără îndoială, o componentă culturală a modului cum întrebăm. În general, noi românii punem întrebări lungi, digresive, care sunt de cele mai multe ori ele însele un mini discurs. De foarte multe ori persoana căreia i se adresează întrebarea simte nevoia unei precizari: Deci care este întrebarea dumneavoastră?" [5]

Întrebările se pun atât de profesori, cât şi de studenți. Dar există şi situații, mai puțin plăcute, în care nu se pune nici o întrebare. Acest lucru înseamnă că a fost un discurs foarte clar sau plictisitor, neinspirat şi lung, auditoriul a fost adormit sau intimidat, comod sau timid, retractil sau neştiutor, lăsând profesorul să reflecteze asupra greşelilor care au dus la o astfel de situație.

A pune întrebări eficiente nu este cel mai uşor lucru, acestea se construiesc cu atenție, se formulează cu grijă, iar abilitatea de a le folosi se dezvoltă în urma unui exercițiu permanent. O întrebare eficientă este clară, de o lungime rezonabilă, dezvoltată doar cât să devină clară, are o exprimare concentrată şi care aduce un răspuns clar şi complet, pe măsura aşteptărilor.

6. Folosirea umorului în timpul orelor de curs

Această metodă folosită în procesul educațional este foarte benefică şi face actul de predare mai atractiv şi mai interesant. "Creează o legătură mai strânsă între studenți şi profesori în care fiecare se simte în largul lui. Studenții nu se mai tem să vorbească şi nici să facă greşeli, deoarece atmosfera este relaxată şi se simt ca şi când ar fi între prieteni, şi dispare mediul de sală de clasă, de cadru rigid. Rigiditatea aduce plictiseală, iar plictiseala împiedică acumularea de cunoştințe." [6]

Zâmbetul atrage bunăvoința, transmite prietenie, apropiere şi siguranță de sine şi este recomandabil în introducerea discursului (prelegerii). Pe de altă parte, glumele pot fi folosite în introducere, deoarece ele induc o stare de relaxare, atrag bunavoința şi câştigă atenția audienței, dar trebuie să aibă legătură cu subiectul şi să nu fie deplasate sau agresive.

[5] Mariana Nicolae, *Ştiți să puneți întrebări ?* http://www.markmedia.ro/article show. php- g id-355
[6] Lect.univ.dr. Ana Maria Negrilă, *Umor in Teaching*, Buletinul U.N.Ap. Nr. 3/2005, p. 318.

CONSIDERAŢII PRIVIND VALENŢELE NAŢIONALE ŞI INTERNAŢIONALE ALE AUDITULUI INTERN

CONSIDERATIONS REGARDING THE NATIONAL AND INTERNATIONAL VALENCES OF THE INTERNAL CHECK

Economist Mihaela GHEORGHE*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Activitatea de audit intern presupune evaluarea în profunzime a sistemelor de conducere şi control intern, în vederea stabilirii eficacității şi eficienței funcționării, pentru a se putea identifica posibilele deficiențe, analizează corectitudinea criteriilor stabilite pentru implementarea obiectivelor şi sarcinilor entității publice şi vizează verificarea acțiunilor asupra efectelor financiare pe seama fondurilor publice pentru respectarea principiilor, regulilor procedurale şi metodologice.

The internal check activity means the deep evaluation of the management and internal check, to establish the efficaciousness and the efficiency of the activity; in order to identify the possible deficiencies, it analyses the correctness of the criteria established to put into use the objectives and the tasks of the public entity and hints at checking the actions upon the financial effects on the ground of the public funds by respecting the principles, the procedure and methodological rules.

Cuvinte cheie: evaluare, eficacitate, identificarea deficiențelor, principiile utilizate.

Keywords: *evaluation, efficaciousness, the deficiencies identification, the principles used.*

* e-mail: *ella712000@yahoo.com*

În rolul său de funcție a unei entități economico-sociale, auditul intern reprezintă un concept şi o atitudine ce presupune o analiză profundă. Se impune o ordonare, o sistematizare a elementelor deja reglementate în vederea elaborării anumitor considerațiuni, cerințe şi norme profesionale ale auditului intern, în vederea aplicării adecvate a activității de audit intern. Abordarea unui astfel de subiect, tratarea lui atât din punct de vedere național, cât şi internațional presupune stabilirea obiectivelor vizate de executarea controlului de audit intern, delimitarea exactă a sferelor de aplicabilitate, identificarea actorilor economici ce au obligația de a se supune prevederilor auditului intern şi, indiscutabil cel mai important lucru certitudinea unui feedback aplicabil circumstanțelor existente. La nivel internațional s-a încercat o armonizare a standardelor de desfăşurare a activității de audit intern, o activitate de asimilare a acestora.

Definirea foarte clară a acestui concept de audit intern a fost menționată în cadrul lucrării "Norme profesionale ale auditului intern", în care Louis Vaurs defineşte auditul intern ca fiind o profesie care se bazează pe un cadru de referință acceptat şi recunoscut la nivel mondial, chiar dacă, în funcție de diversitatea mediilor în care este aplicat, el trebuie adaptat pentru a lua în considerare particularitățile legislative şi de reglementare, precum şi regulile specifice care guvernează anumite sectoare de activitate.

În vederea aplicării corecte a caracteristicilor auditului intern se impune definirea unor considerații privind organizarea pe plan internațional a auditului intern. Organizația internațională care reglementează activitatea de audit intern este Institutul Auditorilor Interni, organizație care vizează progresul prin împărtăşirea cunoştințelor. Sediul acestui institut se află la Orlando, Statele Unite ale Americii, acesta fiind înființat în anul 1941.

Institutul Auditorilor Interni a stabilit următoarele direcții de acțiune, astfel:

- ocupă poziția de lider mondial în certificare, învățământ, cercetare şi îndrumare tehnologică a profesiei;
- asigură auditul sistemelor informatice, învățământ şi securitate;
- în vederea dezvoltării profesionale şi realizării de produse la vârf în domeniul educațional, organizează diferite conferințe şi seminarii;
- reprezintă interesele membrilor organizației;
- în urma verificării capacității de a realiza misiuni de audit intern, organizația este abilitată să certifice profesioniştii în audit;
- execută verificări asupra calității de audit intern;
- elaborează tehnicile şi standardele de audit intern şi informează asupra celor mai bune practici de audit intern.

Aplicarea celor mai actuale considerații privind cercetarea modalităților de realizare a auditului intern presupune o colaborare la nivel național şi internațional, cercetare ce se poate concretiza prin afilierea la Institutul Auditorilor Interni

Organizarea de filiale în diferite țări, organizarea de institute naționale şi înscrierea individuală directă ca membru al institutului constituie posibilitățile de colaborare în activitatea de audit intern.

La nivelul filialelor ce aparţin Institutului Auditorilor Interni sunt organizate conferințe, întruniri, reuniuni în cadrul cărora se urmăreşte dezvoltarea contactelor profesionale şi informarea privind modificările operate la nivelul legislației.

În România, s-a procedat la traducerea în limba română şi publicarea Normelor profesionale ale auditului intern, norme elaborate de Ministerul Finanțelor Publice în colaborare cu Ministerul Economiei, Finanțelor şi Industriei din Franța. A fost publicată, de asemenea, şi versiunea în limba engleză a acestor norme.

Ştefan Crăciun consideră auditul intern ca fiind o componentă a patrulaterului gândirii, adică o componentă împreună cu auditul, controlul financiar şi expertiza contabilă.

În activitatea de audit intern se impune respectarea anumitor principii fundamentale şi reguli de conduită, elemente ce formează codul deontologic al activității de audit intern.

Auditorii interni trebuie să dovedească integritate în activitatea desfăşurată, să fie obiectivi în aprecierea activității pe care o verifică, să păstreze confidențialitatea şi să îşi exercite capacitatea de audit intern în strictă concordanță cu pregătirea profesională.

Prin respectarea acestor obligativități şi prin respectarea principiilor fundamentale se promovează o cultură a eticii în cadrul profesiei de audit intern.

Auditul intern este o activitate obiectivă şi independentă ce conferă organizației o asigurare asupra gradului de control al operațiunilor, determinând apariția unui plus de valoare. Auditul susține organizația în atingerea obiectivelor prin realizarea unei abordări sistemice şi metodice a proceselor de management al riscurilor, de control şi conducere a întreprinderii, orientând toate aceste procese spre identificarea şi consolidarea eficacității.

Titularii certificatelor profesionale acordate de Institutul Auditorilor Interni, precum şi persoanele ce efectuează servicii care intră în cadrul auditului intern formează categoria auditorilor interni, iar această categorie se supune regulilor codului deontologic. Orice atitudine care nu este adecvată codului deontologic este inacceptabilă şi atrage o acțiune disciplinară asupra

persoanei vinovate. Oricât de bine pregătit profesional este un auditor sau oricâtă experienţă profesională ar avea, nu va fi recunoscut ca fiind o persoană ce demonstrează o conduită etică corespunzătoare principiilor enumerate în codul deontologic.

Aşa cum pentru reglementarea legală a activităţii de audit intern, financiar, expertiză contabilă şi alte activităţi ce vizează activitatea de control au apărut modalităţi de reglementare legală a lor, se remarcă necesitatea elaborării unui cod de conduită de comportament, de disciplină. Acest cod trebuie să pornească de la constatarea că un auditor intern sau financiar intră sub incidenţa acestui cod după ce în prealabil a trebuit să îndeplinească o serie de condiţii, să treacă printr-o serie de etape pentru a ajunge la îndeplinirea condiţiilor de încadrare a acestora în cadrul corpului auditorilor interni. Ştefan Crăciun defineşte Standardele de audit intern ca fiind cartea de căpătâi a auditului intern, stabilirea normelor de funcţionare şi de calificare având la bază aceste standarde.

Auditul intern este o profesie care se bazează pe un cadru de referinţă recunoscut în întreaga lume. Definirea cadrului de referinţă al normelor profesionale ale auditului intern include următoarele elemente:

- definirea conceptului de audit intern;
- definirea codului deontologic;
- definirea normelor profesionale ce includ normele de calificare şi normele de funcţionare;
- elaborarea modalităţilor practice de aplicare;
- susţinerea pentru dezvoltarea profesională.

Referitor la comportamentul auditorilor interni în cadrul organizaţiilor, putem afirma faptul că, respectarea regulilor impuse de statutul de auditor financiar trebuie să se concretizeze în aplicarea legilor atât din punct de vedere moral, cât şi profesional. Finalitatea activităţii de audit va reprezenta o bază de referinţă economică şi financiară, pentru orice corp de control, un punct de plecare şi de orientare în analiza economică şi financiară.

Printre elementele componente ale cadrului de referinţă se identifică normele de calificare, normele de aplicare şi modalităţile practice de aplicare a acestor norme.

Prin Normele de calificare se presupune definirea misiunii, competenţelor şi responsabilităţilor auditului intern, elemente ce trebuie să fie definite în Carta de Audit şi să fie aprobate de consiliu.

Normele de aplicare prevăd şi stabilesc cadrul adecvat de menţionare a normelor de calificare în Cartea de Audit, iar aceasta trebuie să stabilească poziţia serviciului de audit intern în cadrul entităţii, să autorizeze accesul la documente, persoane şi bunuri fizice, necesar îndeplinirii corespunzătoare a

misiunilor, să definească sfera de activitate a auditului intern şi să fie în măsură să asigure consilierea privind activitatea de audit financiar.

Abordarea anterioară a problemei auditului intern a făcut o referire voalată şi asupra misiunilor de audit intern în România, în contextul apartenenței României la organizațiile internaționale de audit intern. Au fost menționate normele de aplicare, de calificare şi modalitățile concrete de aplicare, precum şi tendința de armonizare a prevederilor existente în legislația românească.

În cele ce urmează voi încerca să evidențiez caracteristicile auditului intern în România. Apariția termenului de audit intern este relativ recentă, fiind rezultatul manifestării unui fenomen economic, şi anume criza economică din 1929, din SUA, care a necesitat un regim de economii fără precedent.

Dacă activitatea de audit financiar are la bază relații contractuale, bilaterale, pe acelaşi plan de egalitate juridică între entitatea economică ale cărei situații financiare sunt auditate şi auditorii financiari persoane fizice sau juridice care aparțin Camerei Auditorilor Financiari din România, activitatea de audit intern din cadrul organizațiilor se manifestă la nivelul compartimentelor specializate ce funcționează în subordinea directă a conducătorului entității respective.

Rezultatele activității de audit intern se materializează în rapoarte şi alte documente ce au la bază dispoziții legale privitoare la activitatea internă, precum şi ordinele şi deciziile conducerii. Conform dispozițiilor legale din România, se manifestă o tiradă de obligații şi răspunderi ce se referă la aplicarea reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a şi Directiva a VII-a a Comunității Economice Europene şi cu Standardele Internaționale de Contabilitate de către agenții economici.

Conform O.U.G. nr. 75/1999, auditul intern reprezintă activitatea de reexaminare obiectivă a ansamblului activităților entității economice în scopul furnizării unei evaluări independente a managementului riscului, controlului şi proceselor de conducere a acestuia.

Conform O.M.F. nr. 1267/2000, auditul intern reprezintă activitatea de examinare obiectivă a ansamblului activităților entităților în scopul furnizării unei evaluări independente a managementului riscului, controlului şi evaluării independente a managementului riscului, controlului şi proceselor de conducere a acestuia. Activitatea de audit intern este exercitată de către persoane din interiorul sau din exteriorul entității economice.

Dispozițiile legale sectoriale definesc auditul intern, ca fiind activitatea organizată independent în structura unei instituții publice şi în directa subordonare a conducătorului acesteia, care constă în efectuarea de verificări, inspecții şi analize ale sistemului propriu de control intern, în scopul evaluării

obiective a măsurii în care acesta asigură îndeplinirea obiectivelor instituției publice şi utilizarea resurselor în mod economic, eficace şi eficient şi pentru a raporta conducerii constatările făcute, slăbiciunile identificate şi măsurile propuse de corectare a deficiențelor şi de ameliorare a performanțelor sistemului de control intern.

Organizarea activității de audit intern presupune analizarea şi considerarea universalității, independenței şi periodicității funcției de audit. Universalitatea funcției de audit intern trebuie analizată în raport cu aria de aplicabilitate, scopul, rolul şi profesionismul persoanelor implicate în realizarea acestei funcții.

În România, auditul intern este impus instituțiilor publice şi structurilor asimilate acestora, fiind recomandat şi instituțiilor din sistemul privat. Funcția de audit intern a devenit o funcție de asistență managerială prin care auditorii interni îi ajută pe managerii de la orice nivel să stăpânească celelalte funcții.

Specialitatea auditorului intern este sistemul de control intern, dar pentru a-şi putea exercita specialitatea, acesta trebuie să aibă o bună cunoaştere a mediului pe care-l auditează, să înțeleagă cadrul legislativ şi normativ şi să-şi însuşească cultura entității. Funcția de audit intern stabileşte dacă controlul intern a depistat toate riscurile existente în activitatea economică.

Sfera de activitate a auditului intern se manifestă la nivelul entităților publice. Prin entități publice legea defineşte următoarele: autoritatea publică, instituția publică, regia autonomă, companie sau societate națională, societate comercială sau o unitate administrativ-teritorială.

Obiectivele auditului public intern se referă la asigurarea obiectivă şi la consilierea destinate să îmbunătățească sistemele şi activitățile entității publice.

În România, auditul intern este structurat astfel:

- Comitetul pentru Audit Public Intern;
- Unitatea Centrală de Armonizare pentru Audit Public Intern;
- Compartimentele de Audit Public Intern din cadrul entităților publice.

Comitetul pentru Audit Public Intern a fost constituit din 11 membri aleşi pe viață. Atribuțiile principale constau în dezbaterea planurilor strategice de dezvoltare în domeniul public intern, în dezbaterea şi avizarea raportului anual privind activitatea de audit intern şi avizarea planului misiunilor de audit de interes național cu implicații multisectoriale.

Unitatea Centrală de Armonizare pentru Audit Intern a fost înființată în cadrul Ministerului Finanțelor Publice în subordinea directă a ministrului, fiind structurată pe departamente de specialitate. Această instituție elaborează, conduce şi aplică o strategie unitară în domeniul auditului public intern,

dezvoltă cadrul normativ, dezvoltă metodologiile în domeniul riscului managerial şi elaborează Codul privind conduita etică a auditorului intern.

Compartimentele de Audit Public Intern se subordonează direct conducerii entității publice şi nu trebuie să se manifeste în elaborarea procedurilor de control intern.

În România se procedează la următoarele tipuri de audit intern:

- audit de sistem – presupune evaluarea în profunzime a sistemelor de conducere şi control intern, în vederea stabilirii eficacității şi eficienței funcționării, pentru a se putea identifica posibilele deficiențe;
- audit de performanță – se analizează corectitudinea criteriilor stabilite pentru implementarea obiectivelor şi sarcinilor entității publice;
- audit de regularitate – presupune verificarea acțiunilor asupra efectelor financiare pe seama fondurilor publice în vederea respectării principiilor, regulilor procedurale şi metodologice.

Activitățile de audit intern au la bază planul de desfăşurare a acestora. La sfârşitul fiecărei misiuni de audit intern se elaborează un proiect al auditului intern. În cadrul acestui proiect vor fi menționate constatări referitoare la cadrul general, obiectivele stabilite, vor fi formulate concluzii şi recomandări, şi vor fi anexate şi documente justificative.

Deoarece fiecare activitate economică prezintă particularități, s-a impus stringența emiterii – pe plan internațional – a unor standarde de practică profesională a auditului intern. Aplicarea acestor standarde conduce la definirea principiilor de bază ce trebuie aplicate în cadrul misiunilor de audit intern, elaborarea unui cadru de referință pentru realizarea unei game largi de activități de audit intern, stabilirea pe baza criteriilor de apreciere a performanței activității de audit şi poate favoriza perfecționarea operațiilor din cadrul entității.

Executarea misiunii de audit intern presupune şi monitorizarea riscurilor ce se pot manifesta în acest context. Se impune evaluarea riscurilor, această operațiune fiind o parte componentă a procesului operațional, un element a cărui apreciere depinde de factori interni şi externi. Această evaluare acționează atât la nivelul echipelor de audit intern, cât şi la nivelul fiecărei entități publice. La nivelul entității publice se poate concretiza prin autocontrol, stabilirea controalelor orientate în punctele cheie, precum şi adaptarea activităților de control comparativ cu procesul de evoluție a riscurilor.

Ceea ce am intenționat prin aceste cuvinte a fost o prezentare succintă a caracteristicilor activității de audit intern atât la nivel național, cât şi internațional. Am încercat, de asemenea, să ilustrez eforturile depuse pentru

elaborarea unui cadru adecvat activității de audit intern prin stabilirea principiilor de efectuare a acestei activități şi prin aplicarea lor în funcție de particularitățile fiecărei entități publice. Concluzia ce se desprinde din această abordare se referă la obligativitatea entității publice de a aplica prevederile legale în mod corect, la efectuarea permanentă de controale în punctele considerate vulnerabile şi la informarea privind modificările intervenite la nivelul legislației. În ipoteza în care sunt respectate aceste condiții esențiale pentru activitatea economică, indubitabil, activitatea de audit intern organizată de instituțiile specializate va fi o oportunitate de confirmare a legalității activității desfăşurate, precum şi o posibilitate de informare a entităților publice.

BIBLIOGRAFIE

Crăciun Ştefan, *Auditul financiar şi auditul intern. Controlul financiar şi expertiza contabilă*, Editura Economică, Bucureşti, 2004;

Crăciun Ştefan, *Auditul intern. Evaluare. Consiliere*, Editura Economică, Bucureşti, 2006;

Ghiță Marcel, *Auditul intern*, Editura Economică, Bucureşti, 2004;

Enache Doru, *Control Intern şi Audit Financiar în Organizația Militară*, Editura UNAp. "Carol I", Bucureşti, 2006.

RĂSPUNSURI COMPORTAMENTALE GENERATE DE EXERCITAREA AUTORITĂȚII: OBEDIENȚA ŞI/SAU VIOLENȚA

BEHAVIOUR RESPONDS GENERATED BY AUTHORITY PRACTISING: OBEDIENCE AND/OR VIOLENCE

Lt.drd. Simona ERCIULESCU*
Şcoala de subofițeri jandarmi "Grigore Alexandru Ghica", Drăgăşani

Comportamentul uman nu este simplu determinat, ci multiplu determinat şi condiționat. Indiferent de ocupație – militar, director de firmă, militant politic, medic, profesor etc. – oamenii apelează la mijloace de influență pentru a obține ceea ce doresc, în interesul propriu, chiar dacă se întâmplă să fie în defavoarea interesului celorlalți. Sunt situații în care oamenii sunt influențați prin forță şi persuasiune. Chiar dacă duc la modificările comportamentale scontate, acestea au şi ele limitele lor.

Human behaviour is not simply determined but multiply determined and conditioned. Regardless of the occupation – military, company manager, political militant, doctor, teacher etc. – people use means of influence to obtain what they want, to their own benefit, even if it happens to disfavour the others' interest. There are cases when people are influenced through force or authority but also through insistence. Even through these situations change the expected behaviour, they have their own limits.

Cuvinte cheie: autoritate, influență, obediență, responsabilitate, violență.
Keywords: *authority, influence, obedience, responsibility, violence*

În prezent, organizațiile militare traversează un proces deosebit de complex de transformare, de adaptare la cerințele impuse de noile solicitări, de evoluția societății. Nevoia de securitate capătă şi ea valențe noi odată cu integrarea României în Uniunea Europeană. Organismul militar se optimizează, folosind, printre altele, şi redimensionarea lui. Asupra factorului uman se concentrează astfel o presiune tot mai accentuată, care se resimte atât în interiorul , cât şi în afara organizației militare.

* e-mail: *esimonna@yahoo.com*

Mediul militar este prin excelenţă legat de autoritate atât la nivel funcţional, cât şi la nivelul culturii organizaționale. Autoritatea atrage după sine supunere şi dreptul unor persoane (instituții) de a comanda, aproba, permite şi de a exercita influențe asupra altor persoane sau grupuri umane fără consultarea acestora. În psihologia organizațională, autoritatea ocupă un loc central deoarece prin aceasta se obține comportamentul necesar de supunere a membrilor organizației, ceea ce duce la realizarea scopului urmărit. Exercitarea autorității, ca putere legitimă, dar şi ca raport psihosocial, se prezintă ca una dintre cele mai opulente, dar şi complexe variabile cu care realitatea militară vine în întâmpinarea interesului nostru.

În sens larg, prin obedienţă înţelegem supunere faţă de autoritate. Când spunem că un individ are un comportament obedient, ne referim la faptul că individul respectiv răspunde prin supunere la un ordin venit de la o autoritate legitimă.

Experienţele de socio-psihologie au pus în evidenţă că, marea majoritate a oamenilor nu rezistă la dispoziţiile venite de la o autoritate, chiar şi atunci când apreciază că aceasta nu are dreptate. Obedienţa se opune spiritului critic care se manifestă prin punerea permanentă sub semnul întrebării a ordinelor venite de la o autoritate.

Pe baza experimentelor sale, Stanley Milgram[*] explică comportamentul obedient prin mai mulţi factori:

- *condiţiile de socializare:* interiorizarea supunerii (în primii 20 ani de viaţă, individul învaţă să se supună); sintonizare (intrat într-o ierarhie, individul pierde o parte din autonomia sa şi execută dispoziţiile date de autoritate; individul atribuie întreaga răspundere a actelor sale autorităţii, considerându-se doar un instrument al acesteia. Autoritatea devine sursă de recunoştinţă şi de judecător moral al individului);
- *factorii de schimbare*: legitimitatea autorităţii (gradul de obedienţă este direct proporţional cu nivelul de legitimitate recunoscut autorităţii); proximitatea autorităţii (cu cât un individ este mai aproape de autoritatea de la care primeşte dispoziţii, cu atât gradul de obedienţă este mai mare);
- *slăbiciunea rezistenţei umane*: majoritatea oamenilor se supune orbeşte la ordinele primite şi doar o minoritate opune rezistenţă.

Obedienţa are consecinţe la nivelul individului obedient, la nivelul autorităţii şi al grupului.

La nivelul individual, un individ are mai multe şanse de a da un răspuns corect, dacă se supune unei autorităţi dotată cu experienţă decât dacă ar acţiona conform înclinaţiilor sale. Un subordonat care se supune are mai multe şanse de a fi recunoscut, în timp ce acela care nu se supune se expune la pedepse, la pierderea libertăţilor şi a privilegiilor sau chiar a vieţii. Un individ acţionează mai corect atunci când nu se supune unei autorităţi lipsite de experienţă.

Din punctul de vedere al autorității, obedienţa creşte eficienţa activităţii subordonaţilor, face să crească puterea autorității dar, în acelaşi timp, face responsabilă autoritatea de toate actele subordonaţilor, inclusiv de acţiunile incorecte ale acestora.

Din punctul de vedere al grupului, obedienţa poate ajuta grupul să-şi atingă obiectivele atunci când subordonaţii acţionează incorect sau sunt incapabili de a distinge între ordinele adecvate şi neadecvate.

Este dificil de a face o afirmaţie categorică, dacă obedienţa este bună sau rea în sine. O asemenea apreciere implică judecăţi de valoare care sunt dependente de contextele în care sunt formulate. Consecinţele pozitive şi negative ale obedienţei sunt în funcţie de situaţie: tipul autorităţii şi competenţa acesteia, capacitatea subordonaţilor de a acţiona corect, natura activităţilor, obiectivele grupului.

Cu siguranţă că organizaţiile militare se disting de alte tipuri de organizaţii tocmai prin nota aparte şi locul pe care-l ocupă variabila autoritate în multitudinea relaţiilor formale şi informale instaurate. Ca instituţii de bază ale oricărei societăţi, organizaţiile militare solicită cu precădere o permanentă atenţie orientată spre închegarea armonioasă a formalului cu informalul, dar mai ales spre maximizarea controlului asupra proceselor psihologice şi organizaţionale.

Se consideră că în unele organizaţii este mai bine să se recurgă la comportamente conformiste, mai ales în cele care funcţionează pe bază de reguli şi norme ce nu trebuie încălcate, în timp ce altele se bazează pe structuri ce impun moduri de acţiune flexibile şi disponibilităţi continue pentru creativitate. De asemenea, intensitatea de manifestare a autorităţii este mult diferită de alte medii organizaţionale întrucât instituţiile care asigură ordinea, apărarea şi siguranţa naţională sunt legate, în primul rând, de siguranţă şi responsabilitate, ceea ce raportează abaterea de la regulă la un cu totul alt nivel de toleranţă.

În general, personalitatea unui lider militar a fost analizată în toate dimensiunile sale: biologice, psihologice şi morale, sub aspect cognitiv, voliţional, afectiv, motivaţional, aptitudinal, temperamental şi caracterial. Comandantul este un lider instituţional, formal, numit şi impus prin prerogativele funcţiei. Autoritatea şi puterea sa derivă, cu precădere, din statutul oficial pe care-l are. Trebuie făcută însă o precizare importantă: instituţia militară, riguros organizată şi strict ierarhizată, prin însăşi natura funcţiilor sale, va fi întotdeauna nevoită să-şi numească proprii comandanţi. Liderul militar dispune de capacitatea de a se impune în faţa oamenilor, de a-i determina să execute întocmai şi la timp ordinele pe care le dă.

La prima vedere, faptul că un militar cu un anumit grad este numit într-o funcţie pare suficient pentru a-i garanta autoritatea, pentru ca toţi subordonaţii să execute ceea ce el ordonă, dar, pe măsură ce această relaţie

începe să funcţioneze, se instalează un al doilea aspect al autorităţii generat de calităţile personale. Aşadar, există cel puţin două surse ale autorităţii sale: exercitarea oficială a unei funcţii de comandă şi maniera personală prin care reuşeşte să traducă în practica de conducere puterea cu care este investit.

Dacă toate aceste aspecte sunt valabile la nivel organizaţional, ce se întâmplă când analizăm situaţia la nivel individual?

Spre deosebire de alte tipuri de organizaţii, în care raportarea la autoritate este mai flexibilă, lăsând subordonaţilor un grad mai mare de independenţă în gândire şi acţiune, în organizaţiile militare, relaţiile psihosociale, în mod tradiţional, sunt marcate şi limitate de principiile birocratice. Liderii militari dispun de autoritate legală oferită de prevederile regulamentelor militare. Persoana care deţine această autoritate este apărată de lege, cel care o nesocoteşte fiind tras la răspundere. De aceea, în mod normal, subminarea autorităţii organizaţiei militare generate de neexecutarea ordinelor operative va cântări mai greu decât beneficiile dobândite prin obedienţă. Este adevărat că între comportamentul de subordonare la autoritate şi conformism există o relaţie de influenţare reciprocă, însă un bun lider este cel care, pe lângă interiorizarea normei impuse, ca mod de a acţiona şi a gândi în contextul întregii organizaţii, dispune de un anumit grad de obiectivare a valorilor proprii.

Mutaţiile produse de tânăra generaţie, noile tipuri de misiuni, caracteristicile lor, cer altceva decât o supunere oarbă în executarea ordinelor; omul care se instruieşte pentru luptă nu poate fi separat de omul care gândeşte.

Toate acestea i-au făcut pe mulţi specialişti să considere că vechile modele ale conducerii nu mai sunt adecvate mediului militar. Liderul militar, în dubla sa calitate de comandant şi de subordonat, omul de care are armata nevoie, nu este cel care nu-şi supără şi nu-şi contrazice şeful, omul cuminte care spune „Am înţeles!” în orice situaţie, care nu are nici o părere şi nici o iniţiativă. Liderul corect format este cel care ştie ce are de făcut, care pricepe de ce face ceea ce face şi care o face pentru că înţelege necesitatea acţiunilor lui, pentru că este convins că aşa trebuie făcut, şi nu altfel.

Pentru a explica diferenţierea performanţelor unor organizaţii considerăm util să analizăm participarea şi angajarea socială a indivizilor, adică gradul de disponibilitate a fiecărui individ de a se implica şi a depune un efort susţinut în vederea atingerii unor obiective profesionale, definite individual sau organizaţional. În acest context, se relevă motivaţia profesională, aceasta fiind mai degrabă un rezultat al tranzacţiei între individ şi contextul organizaţional în care îşi desfăşoară munca decât un rezultat al dominantelor motivaţionale individuale. Atunci când există o suprapunere între aşteptările individuale şi solicitările organizaţionale, există şi şansa unei performanţe profesionale, în caz contrar, performanţa fiind mai greu de atins.

Este cunoscut faptul că, motivațiile depind în bună măsură şi de experiența de viață, de învățarea socială (propice comportamentului obedient) şi de contextele sociale şi ideologice în care acesta evoluează. Motivațiile umane nu sunt omogene şi perfect coerente. De exemplu, există motivații negative a căror forță este adesea foarte mare. Mulți dintre oameni nu acționează datorită curiozității, plăcerii, atracției sau în vederea atingerii unui scop rațional, ci deseori, din cauza unor constrângeri sau ca reacție de respingere sau evitare a unor situații/consecințe negative. Asemenea motivații constituie un teren fertil de manifestare a unor comportamente violente ori sunt generate de asemenea comportamente.

Acelaşi fapt poate fi privit, din puncte de vedere diferite, drept odios sau socialmente util, drept criminal sau progresist. El este apreciat diferit de cel care exercită violența, de cel care o suportă sau de cel care o constată din exterior.

Schimbarea perspectivei istorice poate introduce noi puncte de vedere şi o nouă perspectivă asupra unor fapte violente. În aprecierea violenței pot fi utilizate mai multe criterii.

a) Raportarea la interesele celor aflați în relații de violență: dacă interesele sunt lezate, violența este apreciată ca negativă; dacă ea ajută la apărarea sau promovarea acestor interese, este apreciată ca pozitivă.

b) Numărul celor care exercită şi suportă violența: violența exercitată de un grup minoritar împotriva unei majorități este apreciată ca negativă, condamnabilă, suprimarea ei fiind justificată. Suprimarea se poate obține doar prin acțiunea majorității defavorizate, care exercită o contraviolență apreciată ca pozitivă.

c) Atitudinea adoptată față de evoluția istorică sau față de ceea ce este considerat purtător de progres (criteriu folosit, în general, de teoria marxistă). Utilizarea sa impune însă anumite rezerve. Dacă în unele domenii, cum ar fi: dezvoltarea tehnologică sau creşterea economică, criteriul progresului este clar, putând eventual să se sprijine pe cuantificări, în alte domenii, cum ar fi: morala sau creația artistică, el este puțin operațional, pentru că în aceste domenii acumulările cantitative pot fi nesemnificative. Cu toate limitele sale, criteriul progresului este des folosit în aprecierea, justificarea sau în condamnarea acțiunilor violente, subsumându-şi chiar şi celelalte criterii. În acest mod, violența majorității este considerată pozitivă, fiind purtătoare de progres, în timp ce violența minorității este considerată negativă, fiind conservatoare (la fel cum violența inovației este pozitivă, iar violența conservării este negativă).

d) Atitudinea față de ceea ce se consideră a fi ordinea naturală firească a lumii: atentatul împotriva acestei ordini este reprezentat ca o violență negativă, iar acțiunile coercitive ce vizează păstrarea, respectarea acestei ordini sunt considerate ca aparținând violenței pozitive. Totuşi,

criteriul este de departe aplicabil în formularea sa exactă pentru că ar fi absurdă abținerea de la orice schimbare ori modificare a ordinii naturale, după cum şi ideea posibilităților nelimitate ale acțiunilor transformatoare poate fi periculoasă şi poate genera urmări catastrofale. Problema care se pune aici este de a găsi limitele în care transformarea ordinii naturale este posibilă, benefică şi necesară. În prezent, datorită unei puternice extinderi a posibilităților transformatoare ale oamenilor, se relevă, în mod evident, că limitele aparțin însăşi ordinii naturale, iar ignorarea lor poate pune în pericol grav pe lângă ordinea naturală, natura umană.

e) Atitudinea față de natura umană: deşi este unul dintre cele mai atrăgătoare criterii, impune anumite nuanțări şi condiționări pentru a putea fi operațional. Ceea ce se are în vedere este un anumit cod cultural, adică individul cu nevoile şi aspirațiile sale, la un anumit moment istoric. Acest cod cultural este un produs istoric şi, în fapt, este şi rezultatul unui lung şir de violențe. Prin urmare, acest cod a fost şi va fi în permanență supus unor transformări prin violență. În funcție de conținuturile codurilor culturale (determinarea lor social-istorică), se poate aprecia caracterul negativ sau pozitiv al acțiunilor violente.

f) Cadrul în care se exercită violența: violența organizată, instituționalizată este apreciată ca pozitivă sau cel puțin acceptabilă, în timp ce violența spontană, individuală este apreciată ca negativă. Similar, violența legitimă este apreciată pozitiv, iar cea nelegitimă negativ. Criteriul legitimității violenței este, în multe situații, destul de ambiguu, susținerea sa impunând recurgerea la alte criterii. Mult timp, legitimitatea violenței s-a făcut prin apelul la sacru, la o instanță transcendentă, care organiza şi limita violența. În realitate, de cele mai multe ori, violența nu are nevoie de alte justificări, ea legitimându-se prin ea însăşi, prin posibilitatea de a fi exercitată. Odată instituită, structura de putere apelează la numeroase mijloace prin care îşi impunere legitimitatea, îşi garantează perpetuarea şi sancționează negativ orice tentativă care i se opune. Violența exercitată de o structură de putere, a cărei legitimitate este acceptată sau impusă, va fi considerată pozitivă, iar opoziția față de această structură de putere va fi apreciată negativ sau sancționată.

De obicei, structura de putere nu se mulțumeşte numai cu acceptarea de către societate a legitimității acțiunilor violente prin care s-a impus şi se menține. Mai mult decât atât, ea caută să-şi aureoleze, să-şi înnobileze faptele săvârşite.

Structura de putere îşi va atribui şi monopolul exercitării şi aprecierii violenței. Un exemplu-limită îl constituie conflictele militare şi luptele interne. Războiul este dezlănțuirea fără limitări a violenței. Soldatul nu numai că primeşte „dreptul” de a exercita asupra adversarului o violență nelimitată şi nepedepsită, dar, mai mult decât atât, aprecierea sa pozitivă (eroismul,

curajul, patriotismul său) este făcută în raport cu întinderea şi intensitatea violenței sale. Părțile aflate în conflict vor căuta să justifice şi să legitimeze violența pe care au declanşat-o, iar soldatul este constrâns să se plieze imperativelor violenței. Fiind plasat în situația de a ucide sau de a fi ucis (ori de a ucide sau de a fi aservit – alternativă considerată echivalentă cu prima), soldatul nu mai are posibilitatea de a hotărî asupra manifestării violenței sale. Situația este similară şi în cazul luptelor interne dintre clasele sociale sau grupurile de putere rivale.

Responsabilitatea comportamentului violent, ucigător, de care dau dovadă luptătorii în cazul conflictelor nu le revine lor, ci structurii de putere care i-a împins în această situație-limită. De fapt, ei nici nu au dreptul de a judeca ceea ce fac sau, mai bine zis, ceea ce sunt obligați să facă. Refuzul individului de a exercita violență în cazul conflictelor este aspru pedepsit, indiferent de natura structurii de putere.

Prin implicarea violenței, situația de luptă incumbă risc militar sub toate aspectele sale, esențial riscul capital. Surmontarea riscului capital este condiționată de efectivitatea în luptă. Ca atare, riscul intens trăit determină pe fiecare în rolul său instituționalizat, dar posibil extins circumstanțial, sau prin înlocuire la maximum posibil de eficiență, în relație sau individual, după caz, de la rațional-pragmatic până la irațional eroic.

Formula războiului postmodern tinde spre a fi utilitaristă (maximizarea utilității), fără a exclude luptătorul şi lupta, umane în esența lor, presupunând însă un „superluptător" angrenat într-o luptă extrem de dură. Mai putem observa că, în măsura în care incertitudinea scade, responsabilitatea creşte.

Credem că războiul local convențional, dacă nu devine total şi nu se mondializează, este „global" prin preocuparea mondială pe care o induce, prin interdependențele complexe asupra relațiilor globale. Responsabilitatea marilor puteri priveşte structura şi funcțiunile globalității. Nu se poate ignora fundalul oricărei evoluții conflictuale cu anvergură de război, parțial sau nuclear, pentru care, de fapt, nici o instanță rațională nu-şi poate asuma răspunderea.

Etica militară, cu suportul „mentalului" militar consideră socialul preeminent în raport cu individul, supraevaluând ordinea, disciplina, ierarhia şi diviziunea rolurilor. Apreciază pozitiv continuitatea şi istoricitatea ciclică. Valorizează statul național, consideră conflictele internaționale ca probabile şi iminente, previne asiduu asupra pericolelor pentru națiune. Recomandă prudență politică şi contraindică angajările aventuroase şi agitația belicoasă, fără acoperire. Recunoaşte autoritatea legitimă şi exaltă obediența (Turcu M., 2001).

O problemă de psihologie militară este aceea a *mutualității violenței*. Carl von Clausewitz considera că această mutualitate asigură frânarea escaladării violenței. În afara limitărilor strategice, legale, morale sau

funcționale ale excesului, convenția mutuală a luptătorilor înşişi de a-şi limita acțiunile violente spre a nu suferi tratamente violente de acelaşi tip este un fapt curent în războaiele care au depăşit o anumită durată şi în care erau implicate forțe militare profesioniste. Apariția exceselor este legată de intrarea în acțiune a armatelor moderne de tip miliție. În armatele profesioniste se cunosc şi mutualități respectuoase şi respectabile. Beligeranții apartenenți la aceeaşi cultură şi acelaşi statut se tratează reciproc, inclusiv în condițiile de prizonieri, potrivit unor coduri culturale comune şi cu o oarecare deferență, ceea ce nu se întâmplă cu prizonierii considerați ca aparținând altei culturi sau rase „inferioare". Ceea ce s-a întâmplat în anii celui de-al Doilea Război Mondial este mai mult decât elocvent. Se pare că suntem martorii unei continuități a acestei mentalități, negată însă de perspectiva „corectitudinii politice". Pentru cei care se consideră egali, inamicul de astăzi este aliatul de mâine. Orice strateg ştie că distrugerea unor bunuri sau locuri simbolice, chiar dacă, la un moment dat, cu folos pentru demersul tactic propriu, generează reacții, explicite sau difuze, trenante, cu efect incalculabil. Se ştie de la Sun-Tzî că inamicului trebuie să i se lase posibilitatea de a renunța onorabil la luptă şi se demonstrează adesea că inamicul care nu mai are nimic de pierdut luptă irațional, suicidar, ceea ce conduce la pierderi umane şi materiale considerabile, perfect inutile, dar impresionante, de ambele părți. O astfel de impresie insuflă respect şi poate bascula conduitele publicului, ale reprezentanților săi politici, în favoarea învinsului, imediat sau pe diferite termene.

Mediatizarea continuă, în timp real, a evenimentelor violente, inclusiv a celor petrecute în războaiele locale, îi implică moral şi pe cei neimplicați politic şi militar, dar cu consecințe în plan politic. Un conflict violent, care durează prea mult, irită şi oboseşte lumea, ceea ce creează un curent de opinie, de obicei împotriva protagonistului mai puternic, considerat vinovat de faptul că, puternic fiind, nu este în stare să pună capăt conflictului. Această iritare, fie ea şi subliminală, este în defavoarea interesului politic al beligeranților, considerați, împreună, sursa de disconfort global. Caz tipic, în acest sens, este conflictul din Orientul Mijlociu. Mediatizarea imaginilor groteşti de maltratare a civililor irakieni de către militari ai coaliției, într-un cadru instituțional sub autoritatea militară, irită publicul occidental şi animă, nedorit, publicul musulman, cu inevitabile consecințe în privința escaladării violenței – deşi interesul politic major este acela al revenirii la normalitate – ceea ce face ca încrederea publicului din statele democratice implicate efectiv în conflict (public, care se consideră civic responsabil şi responsabilizează, la rândul său, propriile guverne pentru incident) să se erodeze. Dacă se va dovedi că responsabilitatea depăşeşte nivelul unor decidenți mărunți, scăpați de sub control, efectul asupra publicului occidental se va traduce în sancțiuni politice severe pentru proprii guvernanți.

Excludem din discuție un ipotetic ordin superior pentru tratamentul inuman aplicat prizonierilor, deoarece un asemenea ordin, dacă ar exista, nu absolvă executanții de vină. De altfel, unele excesele irațională pot fi explicate prin supraîncărcarea emoțională şi îngustarea câmpului conştiinței care pot apărea în luptă.

Este cunoscut că acțiunile militare, mai ales în război, maschează sau valorizează, prin eroare de judecată, accentele psihopatice ale celor implicați. Aceste acțiuni îi tentează pe psihopați pentru că le oferă prilejul de a se manifesta şi de a se pune în valoare ca personalități accentuate. Până la un punct, excesivitatea acestor persoane poate fi utilă, însă atunci când excesul este motivat intrinsec şi devine manifestare evidentă a unei dizarmonii personale, totul devine riscant pentru finalitatea acțiunii militare, care trebuie să fie, prin excelență, una rațională.

Fiecare cultură îşi organizează o forță militară întemeiată pe trăsăturile ei reprezentative, dar este foarte adevărat că civilizațiile dominante la un moment dat îşi impun propria cultură, inclusiv pe cea militară. De exemplu, în armatele anglo-saxone, instructorii cred că selecția, pregătirea pentru luptă şi eficiența se pot atinge prin suprasolicitare fizică şi psihică, la limită, a recruților în perioada de formare. De fapt, este o depersonalizare prin suprasolicitare excesivă, cu risc existențial şi moral inclus. În acelaşi timp, sistemul organizator (autoritatea militară) este identificat de recrut ca „agresor", soluția acestei crize propusă de sistem – socotită, într-o anumită măsură, eficientă – fiind identificarea cu agresorul pentru care individul este recompensat. Sistemul militar în sine, prin natura lui şi prin tradiție, este un sistem în care modelul „fratelui mai mare" funcționează, cu efecte identice oriunde s-ar aplica. Problema modernizării, în special pentru componenții unor forțe profesioniste adaptate conceptelor strategice şi tactice ale secolului XXI, priveşte şi schimbarea filozofiei de organizare şi de pregătire a luptătorilor pentru confruntare, chiar dacă demersul este mai îndelungat şi mai costisitor.

În fine, existența unei etici profesionale, specifice militarilor de carieră particularizează profesia militară de profesiile civile. Esența acestei etici profesionale o constituie responsabilitatea socială față de stat, responsabilitate ce derivă dintr-un sentiment al datoriei cu totul special. În cazul militarului, datoria nu este doar o trăire, o stare de spirit, ci se exteriorizează, devenind atitudine, sau „plăcere morală", aşa cum o denumea I. Kant, un suport acțional al „binelui social". Lipsa responsabilității profesionistului militar sau exercitarea defectuoasă a profesiei poate avea consecințe dezastruoase, mergând până la prăbuşirea ordinii sociale.

BIBLIOGRAFIE

- Iluţ, P., *Valori şi comportamente sociale,* Editura Polirom, Iaşi, 2004.
- Huntington, S., *The Soldier and the Stat,* Vintage Books, New York, 1957.
- Mihăilescu, I., *Sociologie generală. Concepte fundamentale şi studii de caz,* Editura Polirom, Iaşi.
- Sava, I.N, Tibil, G., Zulean, M. *Armata şi societatea. Culegere de texte de sociologie militară*. Editura Info-Team, Bucureşti.
- Turcu, M., *Mentalul militar,* în „Spirit militar modern”, nr. 1-2/2001.
- Zamfir, C. (coord), *Dicționar de psihologie,* Editura Babel, Bucureşti, 1998.
- Zlate, M. (coord.), *Psihologia la răspântia mileniilor,* Editura Polirom, Iaşi, 2001.
- Zlate, M., *Tratat de psihologie organizațional-managerială,* Editura Polirom, Iaşi, 2004.

STRATEGII ŞI TEHNICI DE COMUNICARE ÎN CADRUL ACŢIUNILOR CU RISC ASIMETRIC LA ADRESA SECURITĂŢII GLOBALE

COMMUNICATION STRATEGIES AND TECHNIQUES PART OF THE ASYMMETRIC RISK ACTIONS ENDANGERING THE WORLD SAFETY

Drd. Maria PRIOTEASA*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

După evenimentele din 11 Septembrie, 2001, organizațiile teroriste au demonstrat o anumită capacitatea de a valorifica tehnologia informatică pentru acțiunile ofensive precum şi în folosirea propagandei. Propaganda oferă autoritate celor care o creează; în primul rând prin diseminarea informației, iar în al doilea rând, prin manipularea minții celor a căror atenție au captat-o. Prin folosirea imaginilor şi a cuvintelor, teroriştii se pot portretiza în felul în care doresc. Astfel, grupurile teroriste pot deveni forța care pretind că sunt. Aceasta reprezintă o tehnică de manipulare a minții, în vederea schimbării comportamentului.

After events of 11th September, 2001, terrorist organizations have demonstrated an ability to harness information technology for offensive operations as well as to raise propaganda. Propaganda grants authority to its makers; first, by disseminating information, and second, by manipulating the minds of those whose attention they capture. By using pictures and words, propaganders may portray themselves in any way they please. Consequently, the terrorist groups can become the force they pretend they were. This represents a mind manipulation technique in order to change the behaviour.

Cuvinte cheie: terorism, mass-media, informație, impact media, securitate globală.
Keywords:. terrorism, mass-media, information, media impact, global security.

Spațiul nord-atlantic şi european parcurge astăzi un proces de tranziție, de la o societate de tip industrial, la o societate de tip informațional, în care teoriile comunicării au centrul de greutate plasat nu pe latura tehnică a demersului comunicațional, ci pe aceea a mesajului, a informației vehiculate.

În cadrul societății informaționale, a estima puterea şi viabilitatea sistemului de securitate fără a lua în considerare sistemele informaționale şi

* e-mail: *prioteasamaria@yahoo.com*

modul de exploatare a informației reprezintă un risc major, informația fiind deja o prezență permanentă şi obligatorie în activitățile umane. Tehnologiile informaționale, de la telefonul mobil la rețelele mondiale de telecomunicații, de la calculatorul personal la rețeaua Internet, sunt în plină expansiune şi ne transformă comportamentul, relațiile, organizațiile, societatea.

În aceste condiții, dezvoltarea infrastructurii informaționale, în curs de globalizare, în care se includ şi structurile mediatice, generează posibilități de comunicare din ce în ce mai sofisticate care fac posibilă transmiterea informațiilor la distanțe tot mai mari şi într-un ritm din ce în ce mai accelerat.

Astăzi, trăim într-o eră informațională, într-o lume caracterizată de o nevoie acută de informare şi comunicare şi preocupată pentru perfecționarea volumului şi calității informațiilor utilizate, pentru stăpânirea şi manipularea informațiilor, dar şi pentru cunoaşterea procesului de obținere şi prelucrare a acestora. Odată cu saltul în noul mileniu, provocările determinate de evoluția sistemelor informatice, cu implicații deosebite pentru cei care dețin informații, nu au întârziat să apară, provocări care sunt cu atât mai mari, cu cât devenim din ce în ce mai dependenți de informații.

Alvin Toffler, în lucrarea sa „Powershift", accentua, încă la începutul anilor '90, că hiperviolența „pe care o concentrau odată doar câteva națiuni, devine acum dispersată democratic, dar primejdios. Exact în acelaşi timp, natura violenței însăşi suferă profunde schimbări, devenind tot mai dependentă de tehnologii intensive ale cunoaşterii, ca microelectronica, materialele avansate, optica, inteligența artificială, sateliții, telecomunicațiile şi simulările şi software-ul evoluat"[1].

Una dintre cele mai mari provocări ale acestui început de mileniu, amenințare majoră la adresa societății umane şi statelor lumii, terorismul internațional, continuă să reprezinte, la acest început de mileniu, un pericol deosebit de grav, atât pentru structura şi coeziunea socială, cât şi pentru securitatea statelor.

Începând cu 11 septembrie 2001, s-a marcat o nouă şi sângeroasă etapă în evoluția şi manifestările fenomenului terorist internațional, astăzi vorbindu-se tot mai mult despre terorismul informațional, terorismul mediatic, ciberterorismul, concepte care exploatează principalele caracteristici ale societății omeneşti moderne, referitoare la puternica ei informatizare, la globalizarea informației, a actului comunicării, în general, şi, pe această bază, la creşterea interdependenței, în special. Societatea omenească tinde spre un sistem integral global, dar deschis şi instabil, a cărui temelie se construieşte şi se consolidează pe informație şi pe sistemele ei de valori. De aceea, este foarte probabil ca, în viitor, terorismul să îşi aleagă cu predilecție țintele din

[1] Alvin Toffler, *Powershift. Puterea în mişcare*, Bucureşti, Editura Antet, 1995, p. 422.

domeniul informaţiei, din cel al sistemelor de valori comune ale lumii şi mai ales din sistemele de valori ale naţiunilor.

În cadrul fenomenului terorist, arta comunicării a evoluat după 11 septembrie 2001, ajungând la un nivel atât de ridicat, încât teroriştii pot controla întregul proces de realizare a comunicării. Se vorbeşte chiar despre o „revoluţie a informaţiei care oferă mişcărilor de natură teroristă posibilitatea de a-şi compune şi transmite mesajele într-o manieră proprie, folosind un stil personal care eludează caracteristicile media tradiţionale”[2]. Este cunoscut faptul că rolul mass-media în transmiterea şi propagarea mesajului de teroare este covârşitor, dimensiunea mediatică având un rol esenţial pentru atingerea obiectivelor; doza de teroare, corelată cu doza de publicitate fiind elemente determinante în strategia unei grupări teroriste.

Actele de terorism au nevoie de o cât mai mare acoperire media şi de transmiterea informaţiei live pe cât mai multe canale: „*Don't shoot, Abdul! We're not on prime time*” – expresia pe care specialistul pe probleme de terorism Bowyer Bell[3] o foloseşte pentru a exprima eforturile teroriştilor de a „juca” în faţa media şi a vitezei de reacţie a acesteia. Elocvent în acest sens este ceea ce s-a întamplat în anul 1975, în cazul luării de ostatici din sediul OPEC din Viena, când Carlos „Şacalul” a aşteptat sosirea televiziunii pentru a părăsi clădirea împreună cu ostaticii.[4]

Anii ’80 au reprezentat epoca de vârf a fascinaţiei publicului – în special a celui american pentru terorism. Un rezultat al unui studiu al corporaţiei RAND, efectuat la finele anilor ’80 a indicat faptul că, deşi majoritatea americanilor se declarau împotriva grupărilor care sponsorizează sau susţin terorismul, aceştia nutreau o fascinaţie pentru terorişti şi pentru fenomenul de terorism[5], rapoartele şi acţiunile media din perioada respectivă aratând acest lucru.

Prin prisma acestei tendinţe au putut fi analizate rapoartele emise de NBC vizavi de deturnarea navei de crozieră Achile Lauro de către Frontul pentru Eliberarea Palestinei (1986) – respectiv interviul NBC cu Abul Abbas, şeful acestei organizaţii, care a căpătat aura de star media, în ciuda identităţii sale teroriste, Abbas având flerul necesar pentru un show cu tente macabre, pe gustul consumatorului de media american din perioada respectivă.

Un alt exemplu elocvent este poziţia publicului vizavi de relatările care au însoţit criza ostaticilor din TWA. Chiar dacă oficialii americani s-au

[2] Tina Brown, *Death by Error, Washington Post*, 19 May, 2005.
[3] Jack Kelley, *Terror Groups Hide Behind Web Incription*, USA Today, Mai, 2001.
[4] Jack Kelley, *Terrorist Instructions Hidden Online*, USA Today, Mai, 2001.
[5] Christina Meyer, *Underground Voices: Insurgent Propaganda in El Salvador*, Nicaragua and Peru Santa Monica, CA: RAND, 1991.

declarat împotriva acestei „extravaganțe mediatice”[6] afirmând că media, în cazul acestor intervenții a redefinit lipsa de responsabilitate şi grotesc, publicul a fost de o altă părere. Astfel, într-un sondaj de opinie realizat un an mai târziu de Gallup şi Times Mirror Corporation, 71% din respondenți s-au declarat satisfăcuți de acoperirea evenimentului de către media, calificând-o drept profesionistă.[7]

Deşi considerate inovații moderne occidentale, radioul şi televiziunea şi interzise de către regimul taliban din Afganistan, liderii Al-Qaeda nu au întârziat să se adapteze şi să preia tehnologiile globalizării: bin Laden folosea telefoanele mobile, camerele video, precum şi computerul, ca mijloace de propagandă şi comunicare cu restul celulelor teroriste, încă din 1996. Astăzi, mesajele teroriste şi înregistrările video sunt transmise instantaneu către milioane de adepți, pe internet. Majoritatea imaginilor video redau experiența din taberele de antrenament afgane. S-a descoperit chiar o librărie virtuală a organizației Al-Qaeda, cu imagini despre cum să organizezi un asasinat sau o răpire, cum să fabrici o grenadă, cum să ataci un sat, cum să distrugi un pod sau să lansezi o rachetă de luptă.

După 11 septembrie 2001 şi invazia Afganistanului de către forțele militare conduse de Statele Unite, mare parte din infrastructura Al-Qaeda a fost distrusă, context în care noua armă a organizației teroriste, folosită ca instrument de comunicare cu caracter secret şi sigur, precum şi ca modalitate de diseminare on-line a informațiilor şi manualelor de instructaj terorist, a devenit internetul. Încă din 2001, Hamid Mir, biograful lui Osama bin Laden, avertiza că: „În fiecare moment, membrii Al-Qaeda au asupra lor un computer portabil, alături de nelipsitul kalaşnikov“.

Sunt puține descoperirile tehnicii care au avut un impact atât de semnificativ ca internetul; într-un timp foarte scurt a revoluționat lumea comunicării, permițând schimbul de informații la nivel global într-un mod rapid şi complex. Grupările teroriste nu au întârziat să-l folosească ca mijloc de comunicare, prin intermediul acestuia putându-şi promova dialectica globală, îşi pot transmite mesajele rapid, eficient, anonim, ieftin; mai mult, prin intermediul internetului, grupările teroriste capătă ceea ce specialiştii în terorism numeau „un management al percepției”, implicând posibilitatea de a se prezenta aşa cum vor ei, de a-şi prezenta ideile şi crezurile departe de cenzura media sau instituțională, care le-ar putea distruge imaginea.

Managementul percepției, ca o calitate a internetului, atrage după sine un alt element care face din internet mijlocul de comunicare preferat de către organizațiile teroriste – este vorba de capacitatea de strângere de fonduri

[6] Zanini si Edwards, *The Networking of Terror in the Information Age*, RAND, CA, p. 29.
[7] http://www.fbi.gov/wanted/terrorists/teraladel.htm.

pentru finanțarea activităților, transferul de bani realizându-se uneori în timp real, aducând beneficii semnificative grupărilor teroriste.

Unul dintre principalele grupuri teroriste care a asimilat cunoştinţe de tehnologia informației şi pe care le-a folosit ulterior în scop logistic, tactic, de propagandă, Al-Qaeda, ocupă o poziție importantă, având deja în momentul constituirii (1988), comitete operaționale în domeniul media şi al comunicării.

După 11 septembrie, principalul site de comunicare al Al-Qaeda a fost "Alneda.com"; aici, organizația şi-a postat cele mai noi declarații ale liderului bin Laden, precum şi imagini din războiul afgan, alături de un colaj de ştiri internaționale, justificări teologice ale jihadului şi, nu în ultimul rând, celebrarea teroriştilor participanți la acțiunile care au avut loc la 11 septembrie, 2001. Analiştii internaționali au identificat site-ul, dar şi responsabilul cu propaganda în persoana lui Yusuf Ayiri, cleric saudit, fost instructor Al-Qaeda în Afganistan, care a fost reperat şi ucis de forțele de securitate saudite, în mai 2003. După moartea sa, site-ul a dispărut, dar altele aveau să-i ia locul, în perioada imediat următoare. Astfel, există aproximativ 5.600 de site-uri care propagă ideologia organizației Al-Qaida, iar alte 900 apar în fiecare an, Internetul fiind considerat noul câmp de luptă al teroriştilor; mesajele virtuale sunt considerate a fi noile arme ale teroriştilor „adevărata luptă cu Al-Qaida nu se mai dă pe teren, ci prin media, reprezentând o adevărată amenințare la adresa securității. Pentru Al-Qaida, acoperirea mediatică este mai importantă decât operațiunile propriu-zise".

Cotidianul american Washington Post a dat publicității un raport special realizat de experți pe probleme ale terorismului, raport care cuprinde o analiză a modului în care organizația teroristă utilizează media electronică pentru a-şi răspândi mesajul, pentru a recruta noi adepți sau pentru a-i instrui să comită acte teroriste. Potrivit analistului pe probleme de terorism, Evan Kohlmann, Al-Qaeda depinde de internet pentru suport tactic şi instructaj, bazându-se pe anonimatul şi flexibilitatea de a opera pe care spațiul virtual le oferă. S-a demonstrat că celulele din Qatar, Egipt şi Europa, care organizaseră atacuri teroriste, au utilizat internetul în planificarea acțiunii lor.

Conştientizând faptul că site-urile fixe au devenit vulnerabile şi reperabile, organizațiile teroriste au recurs la metode mai avansate, anonime şi securizate, de utilizare a internetului. Potrivit lui Ben N. Venzke, consultant al firmei IntelCenter (care monitorizează site-urile islamiste), „teroriştii au renunțat să folosească site-uri fixe, preferând să transmită materiale şi informații prin intermediul grupurilor de discuție". Un asemenea forum, care a apărut după 11 septembrie, este „Qalah" (Fortăreața), forum pe care, un potențial recrut Al-Qaeda poate găsi informații de ultimă oră despre tehnicile hackerilor, cele mai recente imagini cu decapitările din Irak, pretinse justificări

coranice ale actelor teroriştilor sinucigaşi. Dacă până nu demult utilizarea internetului de către Al-Qaeda se centra pe comunicare: predici islamiste, recrutare, incitare la război, mai nou însă, există dovezi cum că spațiul virtual este folosit inclusiv pentru scopuri tactice, la instruirea noilor aderanți.

Ba mai mult, „cea mai surprinzătoare ştire despre terorism vine ca urmare a anunțului numărului doi din Al-Qaida, Ayman al Zawahiri. Acesta a cerut jurnaliştilor să trimită întrebări pentru el prin e-mail, iar el le va răspunde prin casete video, începând din ianuarie 2008”.[8] Prin această mişcare, Al-Qaeda încearcă să câştige influență, folosindu-se de potențialul enorm al mass-media, la un nivel superior chiar celui folosit până acum, având şansa unui impact mai mare.

Tot pentru a avea un impact mai mare, dar şi pentru o mai bună transmitere a mesajului, organizația teroristă a lui Osama ben Laden a lansat pe Internet un casting pentru a selecționa un recitator de versuri care să transmită comunicatele şi apelurile propagandistice plasate pe pagină web, pe care extremiştii o folosesc drept platformă de comunicare, pentru a recita poeziile şi textele jihadiste care însoțesc benzile video de propagandă ale Al Qaida.

Alte metode de transmitere a mesajelor utilizând „lumea virtuală” sunt e-mail-urile netrimise, salvate într-un folder al unei adrese de e-mail folosită de mai mulți indivizi – netrimise, e-mail-urile nu pot fi interceptate; de asemenea, sunt utilizate chat-rooms, spații virtuale de discuții, de unde militanții Al Qaeda recrutează noi membri şi oferă informații despre moduri de acțiune etc.

Comunicarea în lumea virtuală include anumite tipologii de site-uri web -site-uri jihadiste cu o anumită structură: cea mai importanta secțiune este aceea a religiei, unde se discută chestiuni de legitimitate a luptei, sunt prezentate referințele coranice la jihad, moduri diferite de exprimare a jihadului etc; urmează secțiunea „jihad”, în care tinerii dornici să se alăture cauzei islamiste sunt sfătuiți unde să meargă, ce moschei sunt primitoare, care sunt martirii zonei respective, cum să fabrice arme, de unde să găsească muniție, cum să lupte, cum să atace un oraş anume de pe un anume continent etc; o altă secțiune, nou introdusă, este secțiunea pentru femei care are sarcina de a sfătui femeile cum să-şi susțină soții şi copii în lupta lor, sau le sunt date informații generale despre luptă, în cazul în care vor şi ele să ia parte la jihad.

Alături de Al-Qaeda, Hamas conduce detaşat în categoria organizațiilor care utilizează Internetul ca mijloc de comunicare. De-a lungul timpului, Hamas a investit sume de bani considerabile în crearea unei infrastructuri prin Internet, extinse.

Conform oficialilor israelieni din structurile de intelligence, Hamas face apel la Internet pentru a transmite hărți, fotografii, ordine şi coduri specifice diferitelor

[8] Ziarul *Curentul*, 7 martie, 2008.

atacuri şi, nu în ultimul rând, sugestii despre cum trebuie detonată o bombă, ceea ce corespunde cu declarațiile reprezentanților grupării: „folosim toate instrumentele pe care le avem – e-mail, Internet – pentru a sprijini jihad-ul împotriva cotropitorilor şi suporterilor acestora", declara fondatorul şi liderul organizației Hamas, şeicul Ahmad Yassin. „Cele mai strălucite minți lucrează pentru noi".

Ceea ce particularizează prezența Hamas în Internet, este revista on-line pentru copii „Al-Fateh". Primul număr de revistă a apărut în septembrie 2002 şi de atunci a avut apariții lunare, intens promovate pe principalul site al Hamas. Într-un format comic şi prietenos, specific unei audiențe tinere, site-ul conține atât povestiri amuzante, poezii şi jocuri care celebrează eroismul martirilor în numele lui Allah, cât şi imagini care ilustrează copii ce poartă arme, pietre şi volume din Coran şi, nu în ultimul rând, nu uită să comemoreze bombele umane. Forumul oficial al Hamas conține „chat-rooms", un forum de dezbatere şi schimb de opinii pentru membrii şi susținătorii Hamas, pe diferite subiecte, precum politică, cultură şi istorie, lege şi credință, religie musulmană.

Un alt instrument prin care teroriştii îşi comunică mesajele către un public țintă este propaganda. Scopul acestui tip de comunicare este incert – el depinzând de canalul de comunicare, de receptor etc. Mesajul comunicat poate avea un scop informativ, educativ, un scop practic, concretizat prin solicitarea de suport material sau logistic, spiritual, de înregimentare a maselor, poate fi şi o manieră de recrutare, o forță de convingere, poate fi un mecanism de intimidare strategică prin slăbirea gradului de încredere a populației şi, nu în ultimul rând, propaganda poate avea şi o funcție internă, îndreptată către membrii organizației în scopul întăririi moralului, a justificării/legitimizării/explicării unor elemente decizionale controversate.

Concluzii

În actualul context geopolitic şi geostrategic, în care terorismul apare drept cea mai reprezentativă şi gravă amenințare la adresa umanității, problema reală a lumii rămâne aceea a prevenirii şi combaterii terorismului, acțiune care depinde de capacitatea adoptării soluțiilor politice în raport cu cauzele care-l generează.

Pentru aceasta, este necesar ca acțiunea de cooperare pentru prevenirea efectelor formelor de exprimare teroristă, să fie centrată pe combaterea cauzelor generatoare, concentrarea eforturilor comune în această direcție trebuind să reprezinte un răspuns unitar al factorilor politic, diplomatic, juridic şi, nu în ultimul rând, al comunității informative.

Experiența în domeniu a comunității informative internaționale dovedeşte că prevenirea prin cooperare este esențială, iar mijlocul de „dialog" real pe această dimensiune îl constituie informația.

PREOTUL CAPELAN, ÎNTRE SLUJIREA PASTORALA ŞI MISIUNEA MILITARĂ

THE CHAPLAIN, BETWEEN RELIGIOUS AND MILITARY MISSION

Pr.lect.univ.dr. Sorin PITIC TRAN*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Ca reprezentant al celor două instituții, Biserica şi Armata, preotul militar poate reprezenta un factor important, cu o contribuție majoră la promovarea păcii şi, implicit, la îmbunătățirea stării securității naționale. Misiunea lui pornește de la nivelul individual, de la fiecare persoană în parte, pentru a ajunge la o transformare a comunităților. Dacă privim lucrurile din această perspectivă, constatăm că şi în domeniul militar securitatea individuală sau „securitatea umană", cum a fost definită, stă la baza oricărui sistem de securitate viabil, construit în jurul ideilor şi valorilor democratice.

As a representative of two institutions, the Church and the Armed Forces, the military chaplain may represent an important factor with his major contribution to promoting peace, and, thus, improving national security. His mission begins at the level of the individual so that it will lead to the transformation of the whole community. If we regard things from this perspective, we notice that even in the military field, individual security or "human security" as it has been defined, represents the basis of any viable security system, built around democratic ideas and values.

Cuvinte cheie: asistența religioasă; preot militar; misiune; pastorație; cler militar.
Keywords: *religious assistance; military pries; mission; pastoralness; military clergy.*

După evenimentele din 1989, a început un lung proces de reformare a forțelor armate care implică schimbări în natura şi baza de constituire a organizației militare (modificarea legislației în domeniul apărării militare, reducerea efectivelor şi a unităților, modificarea ponderii principalelor categorii de personal din armată, modernizarea înzestrării etc.), în structurile şi procesele de conducere (introducerea conceptului de «planificare» a resurselor materiale, bugetare şi umane, reforma învățământului militar,

* e-mail: *sorin_pitic@yahoo.com*

modificarea concepției privind recrutarea şi pregătirea personalului profesionalizat etc.), în relațiile cu membrii ei (adoptarea unor măsuri pentru protecția socială a personalului disponibilizat, introducerea conceptului de «reconversie profesională») şi în relațiile cu societatea (eliminarea politizării armatei, perfecționarea controlului civil (democratic) asupra armatei, extinderea departamentelor de interfață cu societatea civilă)[1].

Atâta timp cât în România a funcționat serviciul militar obligatoriu instituția militară avea menirea, printre altele, de a pregăti tinerii pentru viață, obişnuindu-i cu disciplina, cu ordinea etc., de a transmite tinerilor o serie de valori tradiționale (activitățile instructiv-educative) şi de a contribui la socializarea şi maturizarea lor[2]. Fără îndoială că în perioada care a urmat reintroducerii asistenței religioase în armată, preoții militari au jucat un rol important în atingerea acestor deziderate. Însă odată cu profesionalizarea armatei şi mai ales cu participarea armatei la operațiuni de menținere a păcii sau umanitare, rolul preotului militar începe să se redimensioneze în consecință.

Ne propunem în cele ce urmează să dezvoltăm aceste considerații şi să prezentă mai întâi preotul militar, în dubla sa ipostază de slujitor al Bisericii şi al armatei, iar apoi să urmărim care ar putea fi responsabilitățile clerului militar în diferitele misiuni pe care le îndeplineşte.

Ca reprezentant al celor două instituții, Biserica şi Armata, preotul militar poate reprezenta un factor important, cu o contribuție majoră la promovarea păcii şi, implicit, la îmbunătățirea stării securității naționale. Misiunea lui porneşte de la nivelul individual, de la fiecare persoană în parte, pentru a ajunge la o transformare a comunităților. Dacă privim lucrurile din această perspectivă, constatăm că şi în domeniul militar securitatea individuală sau „securitatea umană" cum a fost definită, stă la baza oricărui sistem de securitate viabil, construit în jurul ideilor şi valorilor democratice[3].

---

[1] Claudiu Niculae, *Schimbarea Organizației Militare. O perspectivă (neo)instituțională*, Editura Tritonic Bucureşti 2004, pp. 104-105. Autorul identifică trei perioade în această evoluție: în primii 4-5 ani de la revoluție se constată o perioadă de creştere a instabilității şi complexității mediului instituțional în ansamblu, a doua etapă corespunde cu accentuarea componentei planificate schimbării organizației militare; a treia este etapa de maturizare instituțională.

[2] Col. Petre Duțu, *Determinări sociale, psihologice şi juridice ale misiunilor armatei României*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 9. Aceste elemente socio-culturale pot fi descrise ca: *sisteme de nevoi* şi aspirații, adică un complex de scopuri actuale sau viitoare spre care acțiunea umană individuală sau colectivă urmează să se îndrepte; *modele de acțiune/comportament* pentru realizarea anumitor scopuri.; *norme şi valori sociale*, adică produse culturale ce orientează şi vor orienta activitatea individului, de regulă, prin prescripție.

[3] Col.prof.univ.dr. Liviu Aron Deac şi col.conf.univ.dr. Ion Irimia, *Curs de doctrine politico-militare. Partea a II-a: Sisteme de securitate şi doctrine militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti-2001, p. 161; gl.mr.conf.univ.dr. Mihail Orzeață, *Securitatea şi continua transformare în secolul XXI-eseuri*, Editura Militară, București 2004, p. 185; gl.prof.univ.dr. Mircea Mureşan, *Războiul modern şi metamorfoza violenței. Noi vremuri, noi actori - de la securitatea individuală, la securitatea colectivă*, A XLV-a sesiune de comunicări ştiințifice cu participare internațională, iulie-2005. Secțiunea: Teoria artei militare. 2005, p. 14.

Promovarea şi protejarea libertăților fundamentale ale individului reprezintă nucleul de la care radiază celelalte forme de securitate. În epoca în care interconectivitatea dintre state şi oameni sporeşte, îngrijorarea pentru condiția umană în interiorul statului este de interes direct şi imediat pentru comunitatea internațională. Este de asemenea bine cunoscut şi modelul *securității prin cooperare,* sistem strategic ce se formează în jurul unui nucleu de state democratice legate într-o rețea formală sau informală de alianțe şi instituții caracterizată prin împărtăşirea valorilor şi practicilor. În scopul obținerii stabilității, atât de necesare realizării şi menținerii păcii, este nevoie de alte două nivele securitate şi apărare colectivă, ce iradiază din nucleul securității individuale. Iar acesta este nivelul la care activitatea preotului poate avea o influență majoră.

S-a spus că *Armata* este o instituție „totală" deoarece impune membrilor, de exemplu, ce să poarte (uniforme şi părți componente ale ei), unde să locuiască, îi leagă de o anume garnizoană, precizează obligațiile de muncă şi programul de realizare a acestora. Datorită acestui program, indirect, le indică membrilor când petrec timpul cu familiile sau când să se separe de aceştia (uneori perioade de la câteva luni până la unul sau mai mulți ani). De asemenea, instituția nu permite anumite comportamente: consumul de alcool sau droguri, nu numai în cadrul programului, dar şi în afara acestuia.

Dacă despre o persoană ce îşi desfăşoară activitatea în mediul civil se poate afirma că munceşte, se odihneşte şi se recreează, fiecare activitate avându-şi spațiul său bine determinat, membrii unei „instituții totale", precum armata, în majoritatea cazurilor vor restrânge aceste activități în acelaşi loc, cu un număr neschimbat de membri. De asemenea, trebuie menționat că viața de familie a membrilor acestui tip de instituție este caracterizată într-o bună măsură de constrângere, din moment ce aceştia sunt membri ai instituției, iar familiile acestora nu. Preotul militar este membru al acestui tip de instituții „exclusiviste". Poartă uniforma, trăieşte în aceleaşi garnizoane, participă la misiuni. Unde şi cum îşi îndeplineşte atribuțiile este determinat de armată, iar detaşările şi îndatoririle militare îi modelează şi viața de familie.

Biserica este şi ea o „instituție totală", este locul în care Dumnezeu l-a chemat pentru un serviciu specific. Se impun norme de comportament atât în viața profesională, cât şi în cea personală. Orele de slujire nu sunt la buna dispoziție a preotului, ci după rânduiala slujbelor. Ca membru al instituției preotul poartă creştineasca povară a confesiunii şi a relației pastorale atât cu membrii bisericii cât şi cu ceilalți preoți[4].

Cele două instituții, Biserica şi Armata, par deseori reciproc exclusiviste în ceea ce priveşte cerințele ce trebuie îndeplinite de către preotul

[4] Pr.prof.dr. Dumitru Călugăr, *Personalitatea religios-morală a preotului, factor determinant în pastorație*, în revista „Mitropolia Ardealului", XVIII, nr. 3-4(1983); pr.conf.dr. Ilie Moldovan, *Semnificația şi responsabilitatea slujirii preoteşti după Sf. Apostol Pavel*, în revista „Ortodoxia", nr. 2/ 1979.

militar. Cel mai evident paradox poate părea acela că preotul militar este chemat să răspândească cuvântul Domnului în spiritul iubirii aproapelui şi al păcii din sânul unei instituții destinată ducerii războiului.

Într-adevăr, sociologii au arătat că în *gândirea militară* conflictul este considerat un model universal al naturii, iar violența ca avându-şi originea în natura biologică şi psihologică a omului. De aceea, existența însăşi a profesiei militare se bazează pe existența unor interese conflictuale care necesită folosirea violenței pentru promovarea acestor interese. Viziunea militarului asupra naturii umane este pesimistă. Omul posedă elemente de bunătate, putere şi rațiune, dar este în acelaşi timp rău, slab şi irațional[5].

Gândirea militară este sceptică şi asupra mijloacelor instituționale de prevenire a războiului în condițiile în care el este un instrument de organizare a scopului politic. Ei consideră că într-o lume a statelor naționale şi a inevitabilității războiului, problema securității naționale nu este niciodată definitiv rezolvată. Politica de stat este aceea care, centrată permanent pe atingerea unor obiective politice, pregăteşte războiul, determină recurgerea la război, stabileşte natura războiului, încheie pacea şi acționează şi după încheierea războiului[6]. Este interesantă în acest context remarca lui Samuel P. Huntington că „politicienii, opinia publică şi guvernele pornesc războiul, dar militarii sunt cei care luptă. Filosofii, publiciştii şi academicienii au fost cei care au exagerat şi au glorificat războiul… Armata nu provoacă războaie...statele slabe sunt cele care invită la atac”[7]. Astfel, putem vorbi de o «cultură militară» ale cărei valori sunt fundamental diferite de «cultura civilă»[8].

---

[5] Samuel Huntington, *The Military Mind: Conservative Realism of the Professional Military Ethic* în *Military Professionalization and Politica Power*, Beverly Hills, Sage Publications, 1972, pp. 35-51 (traducere în limba română “Profesionalizarea militară şi evaluarea probabilității de război”, în *Armata şi societatea: culegere de texte de sociologie militară*, vol. coord. de Ionel Nicu Sava, Gheorghe Tibil şi Marian Zulean, Bucureşti: Info-Team, 1998, pp. 176-199.

[6] „Competiția dintre state este permanentă şi războiul este numai o intensificare a acestei competiții, care conduce la criză. Războiul este posibil oricând şi, în ultimă instanță, este inevitabil. Cauzele sale imediate decurg din politicile conflictuale ale statelor, dar cauzele sale fundamentale izvorăsc din natura umană, acolo unde stă izvorul oricărui conflict uman” (Samuel Huntington, *The Military Mind.*, în Ibidem p. 182).

[7] Samuel P. Huntington, The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations, *The American Political Science Review*, vol. 51, nr. 4 (Dec., 1957), pp. 1091-1094.

[8] Acest lucru a fost pus în evidență de Marian Zulean (*Diferențe culturale dintre armată şi societatea românească,* Editura Universității Naționale de Apărare « Carol I », p. 35, 2005) Acest studiu de caz este rezultatul unei cercetări mai ample, comparative, care îşi propune să investigheze existența unei diferențe culturale între armată şi societate într-un eşantion european. Analiza foloseşte atât metode cantitative (aplicarea unui chestionar), cât şi calitative (un interviu semi-structurat aplicat experților). Investigarea opiniilor potențialelor elite privind atitudinile şi valorile a fost făcută pe un eşantion de 180 de studenți, din anii 1 şi 4, dintre care 89 de studenți la academiile militare din Sibiu, Braşov şi Constanța şi 91 de studenți civili de la 3 universități din Bucureşti, ASE, drept şi ştiințe politice (SNSPA). Vezi şi Idem, *Armata si societatea în tranziție*: *relațiile dintre civili şi militari şi politica de securitate în România dupa 1989*, Bucureşti: Tritonic, 2003, p. 162

În contrast, întregul ansamblu al învățăturilor creştine se concentrează în dreptate şi iubire. Cel ce iubeşte pe Dumnezeu, îşi iubeşte şi aproapele. (1 Ioan 4; 20-21). Iubirea creştină echivalează cu ideile de libertate, egalitate, dreptate şi fraternitate, cu drepturile fundamentale ale omului, fundamentul de bază al oricărei societăți democratice contemporane. Această iubire, care poate fi considerată astfel sursa primară a păcii, este liantul care ne oferă substanța interioară ajutând la unirea şi buna înțelegere cu ceilalți indivizi, condiție absolut necesară a stabilității şi securității comunității globale contemporane[9]. Mai mult, la nivel instituțional, Bisericile depun eforturi susținute în scopul prevenirii sau stopării confruntărilor armate, războaielor sau a reconcilierii părților aflate în conflict. Această activitate s-a intensificat, în special după cel de-al Doilea Război Mondial, evidențiindu-se documentele şi acțiunile Bisericii Catolice în acest sens, dar şi ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ale Conferinței Bisericilor Europene, precum şi ale instituțiilor religioase naționale[10].

În acest caz, ne putem pune întrebarea „Cererile cărei instituții au prioritate?". Cred că preotul trebuie să acorde celor două îndatoriri majore pe care le implică prezența sa în rândul militarilor; înlesnire şi îngrijire. Preotul militar trebuie să ofere asistență religioasă creştinilor ortodocşi care au nevoie de ajutorul lui, dar trebuie să faciliteze accesul la asistență religioasă şi membrilor altor confesiuni sau religii, îngrijindu-se în acest fel de toți.

Atunci când vorbim despre „facilitare" ne referim la acele activități pe care preoții civili, de obicei, nu le îndeplinesc, dar pe care preotul militar, ca ofițer, este obligat să le ducă la îndeplinire. De exemplu, el trebuie să vegheze că dreptul de liberă practică a religiei este garantat fiecărui membru al forțelor armate. Iar aceasta trebuie să se întâmple chiar dacă preotul militar nu poate, teologic sau pastoral să îndeplinească practici religioase specifice ale

---

[9] Prof.dr. Teodor M. Popescu, *Creştinismul şi pacea. Datoria Bisericilor creştine în lumea contemporană*, în revista „Ortodoxia", nr. 4/ 1958; Mitropolitul Ardealului prof.dr. Mladin Nicolae, "Despre pace", în vol. *Studii de Teologie Morală*, Editura Arhiepiscopia Sibiului, Sibiu, 1969, pp. 106 – 123; pr.prof.dr. Mircea Păcurariu, *Biserica Ortodoxă Română, Slujitoare a păcii în istoria poporului român*, în revista „Biserica Ortodoxă Română" nr. 9 - 10/ 1980; *** "Iubirea față de aproape; Iubirea față de duşmani, Patriotismul; Pacea şi Războiul", în *Teologia Morală Ortodoxă pentru Institutele Teologice*, vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1980, pp. 202 - 221; 304 – 332.

[10] *Ortodoxia Românească şi rolul ei în Mişcarea Ecumenică. De la New Delhi la Porto Alegre 1961-2006*, Simpozion Internațional, organizat de Asociația Ecumenică a Bisericilor din România (AIDROM) şi Centrul de cercetări teologice, interculturale şi ecumenice „Sf. Ioan Cassian" din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Ovidius" din Constanța, ED. Vasiliana'98, Iaşi 2006, 586 p.; pr.prof.dr. Gheorghe Petraru, *Teologie Fundamentală şi Misionară, Ecumenism*, Ed. Performantica, Iaşi 2006, p. 402; pr.prof.dr. Nicolae Dură, *Bisericile Europei şi „Uniunea Europeană", ecumenism, reconciliere creştină şi unitate europeană*, „Studii Teologice", LIII, nr. 3-4(2001) pp. 102-117; I. P. S. conf.dr. Nifon Mihăiță, *Ortodoxie şi Ecumenism*, Bucureşti 2000, p. 189; diac.prof.dr. Petru I. David, *Ecumenismul factor de stabilitate în lumea de azi*, Editura Gnosis, Bucureşti 1998, p. 605.

membrilor comunității militare (diferențe confesionale, de exemplu)[11]. În acest caz, acest proces de facilitare include intermedierea cu un alt preot militar ce îndeplineşte aceste cerințe. De asemenea, preotul militar poartă povara responsabilității pentru modul de viață al tuturor membrilor comunității din care face parte. Mulți dintre aceştia sunt puțin interesați să aibă o viață religioasă. Ceea ce îi interesează este puțin ajutor pentru a rezolva crizele din viețile lor.

Preotul militar este singurul membru din comandă care poate asista oamenii în privința acestor aspecte deoarece deține sau este asimilat unui grad militar şi acest lucru îi permite să depăşească anumite obstacole în comunicare. O altă caracteristică tipică preotului militar este aceea că dispune de un mod „privilegiat de comunicare" cu membrii corpului de comandă. În cazul preotului militar, confidențialitatea confesiunii are un nivel mai strict decât în cazul preoților civili, deşi nivelul este maxim în ambele cazuri, nu există pogoăminte în acest sens.

O parte a îndatoririi sale de „grijă" pentru semeni implică şi rolul său de sfătuitor/consilier al comandantului. Poate fi solicitat să-şi spună onest părerea asupra unor aspecte nu doar religioase, ci şi morale şi etice. Acest rol este extrem de critic pentru preotul militar pentru că îşi poate exercita impactul asupra calității vieții personalului militar şi al familiilor acestora.

Pentru realizarea obiectivelor şi necesităților provenind din aspectele prezentate anterior, îndeplinirea câtorva condiții de bază este obligatorie: colaborarea cu factorii decizionali, în special atunci când activitatea se desfăşoară în cadrul instituțiilor de învățământ militar, pentru că actualii elevi şi studenți vor deveni ofițerii de mâine ai armatei.

Ştiința conducerii este un proces complex, care prezintă multiple aspecte inedite şi sensibile, determinând întrebări şi dileme care nu pot fi rezolvate fără prezența unei confruntări de opinii, şi unei experimentări prealabile. Procesele de transformare ce se desfăşoară în plan global, şi la nivel majorității armatelor lumii, în special al celor aliate României în cadrul NATO, au condus la transformări şi în cadrul ştiinței conducerii, care trebuie să fie capabilă să furnizeze o serie de principii, criterii, metode şi procedee cu scopul de a îmbunătăți comanda militară. De aceea, este nevoie de formarea unor viitoare generații de ofițeri cu vederi deschise la acceptarea diferențelor de opinie şi deschişi la o sursă de conlucrare cu factori cheie din sistemul militar şi anume – personal psihologic, medical, sociologic, dar mai ales din rândul preoților militari.

---

[11] Col.dr. Ioan Dragoman, *Drepturile omului şi forțele armate*, „Impact Strategic" nr. 3-4/ 2003; vezi şi Idem, *Libertatea de gândire, de conştiință şi de religie a militarilor*, document disponibil pe adresa web: http://www.presamil.ro/SMM/2005/4/06-09.htm

CONSIDERAŢII ASUPRA LUCRĂTORULUI BAZAT PE CUNOAŞTERE

CONSIDERATIONS ABOUT THE KNOWLEDGE WORKER

Slt.drd. Florin ŞTIBLI*
U.M. 0573, Satu Mare

Scopul acestui articol este prezentarea importanței influenței informației şi a noilor tehnologi în transformarea economiei şi societății noastre. Toate cunoştințele şi învățăturile, în ultimă instanță, depind de ființa umană. Abordarea noastră trebuie din acest punct de vedere să aşeze ființa umană în centru. Termenul de lucrător bazat pe cunoaştere a fost inventat de Peter Drucker în 1959, acesta definind aceea persoană care lucrează cu informații sau care dezvoltă şi foloseşte informații la locul său de muncă.

The purpose of this paper is to present the importance of the influence of information and new technologies in the transformation of our economy and society. All knowledge and learning ultimately depends on people. Our approach must therefore be one that puts people at the centre. Knowledge worker, a term coined by Peter Drucker in 1959, is one who works primarily with information or one who develops and uses knowledge in the workplace.

Cuvinte cheie: societate informațională, cunoştințe, societate bazată pe cunoaştere, organizație bazată pe cunoaştere, lucrătorul bazat pe cunoaştere

Keywords: *information society, knowledge, knowledge based - society, knowledge based - organisation, knowledge worker.*

Aşa cum se ştie îndeobşte, în orice firmă, calitatea şi gradul de implicare a salariaților influențează în mare măsură funcționalitatea şi performanțele organizației. Această afirmație este cu atât mai adevărată, în cazul firmelor bazate pe cunoştințe, având în vedere că salariații posedă cea mai mare parte dintre cunoştințele tacite şi au un rol major în culegerea, înregistrarea, prezentarea, utilizarea, dezvoltarea etc., a cunoştințelor explicite şi, firește, a celor tacite.

În centrul organizațiilor bazate pe cunoaştere se află lucrătorul sau muncitorul bazat pe cunoaştere.

* e-mail: *stibliflorin@yahoo.com*

Puterea creierului[1] domină corporațiile moderne, e însăşi esența lor. Concurăm într-o măsură din ce în ce mai mare pe baza competenței. Peste 50% din compania Ericsson înseamnă servicii şi muncă pur ştiințifică, iar la Hewlet-Packard şi IBM ponderea tinde spre 80-90%. Totul se transformă treptat, indiferent dacă le convine sau nu, din companii de producție cu ceva producție în companii de servicii cu ceva producție.

Una dintre observațiile de finețe pe care le-a făcut Karl Marx a fost sesizarea mobilității capitalului, ca trăsătură distinctivă față de ceilalți „factori de producție", precum natura şi munca. Capitalul are proprietatea de a fi atras de zonele unde este cel mai bine remunerat, iar cunoştințele au devenit în prezent adevăratul capital al unei economii dezvoltate. Cei care posedă cunoştințe, nu neapărat foarte avansate, ştiu că au şi libertate de mişcare. În timpul marelui proces de restructurare care a marcat economia Statelor Unite în anii '80, foarte mulți dintre managerii şi specialiştii destituiți, chiar şi persoane mai în vârstă, şi-au dat seama că sunt capabili să îşi găsească noi locuri de muncă, de multe ori mai bune decât cele vechi. Prin cunoştințe şi-au dobândit libertatea, iar această lecție pe care au învățat-o persoanele cu studii din Statele Unite, şi mai ale tinerii, nu va fi uitată niciodată. Geologii, matematicienii, inginerii din industrie, programatorii de calculatoare, secretarele care folosesc procesoare de texte, cei care se ocupă de formarea personalului, contabilii, asistentele medicale, agenții comerciali, cu toții ştiu că acum nu mai sunt dependenți de nici un patron. Practic, într-un fel sau altul, fiecare instituție are nevoie de ei. Cunoştințele fiecăruia au o largă aplicabilitate.

Peter Drucker[2] susține că societatea bazată pe cunoaştere este centrată pe, persoana educată. Societatea postcapitalistă tratează despre mediul în care ființele umane trăiesc, muncesc şi învață. Ea nu tratează despre persoană. Dar în societatea bazată pe cunoştințe în care trecem, indivizii sunt în centru. Cunoştințele nu sunt impersonale, ca banii. Cunoştințele nu rezidă într-o carte, o bază de date, un program software; acestea conțin doar informație. Cunoştințele sunt întotdeauna încorporate într-o persoană; purtate de către o persoană; predate şi date mai departe de către o persoană; folosite în mod corect sau greşit de către o persoană. De aceea, trecerea la societatea bazată pe cunoştințe pune persoana în centru. Făcând aşa, ea ridică noi provocări, noi probleme, noi întrebări fără precedent, despre reprezentantul societății bazate pe cunoştințe, persoana educată.

În toate societățile timpurii, persoana educată a fost un ornament. El sau ea încorpora *Kultur* – termenul german care, fiind un amestec de respect şi derâdere, este intraductibil în engleză (nici chiar „snob" nu redă ideea). Dar

[1] Jonas Ridderstrale, Kjell Nordstrom, *Funky Business*, Editura Publică, Bucureşti, 2007.
[2] F. Peter Drucker, *Societatea postcapitalistă*, Editura Image, Bucureşti, 1999.

în societatea bazată pe cunoştinţe, persoana educată este emblema societății, simbolul societății, stindardul societății. Persoana educată este „arhetipul" social – pentru a utiliza termenul sociologilor. El sau ea definesc capacitatea de performanță a societății. Dar el sau ea, de asemenea, încorporează valorile, credințele, angajamentele societății. Dacă în Evul Mediu timpuriu, cavalerul era cea mai clară întruchipare a societății, şi dacă sub capitalism acest rol a revenit „burghezului", persoana educată va reprezenta societatea în societatea postcapitalistă, în care cunoştinţele au devenit resursa centrală. Aceasta va schimba chiar şi înțelesul sintagmei „persoană educată". Aceasta trebuie să schimbe adevăratul înțeles a ceea ce înseamnă a fi educat. În mod previzibil, va face din definirea „persoanei educate" o chestiune centrală. Odată ce cunoştinţele devin resursa cheie, persoana educată se confruntă cu noi cerințe, noi provocări, noi responsabilități.

Termenul de salariat bazat pe cunoştinţe se foloseşte cu o frecvență apreciabilă în țările dezvoltate. Cu toate acestea, conținutul său este cunoscut numai de către o proporție redusă a resurselor umane, chiar şi la nivelul managerilor de firmă din țările dezvoltate. În aceste condiții, este evidentă necesitatea şi importanța definirii salariaților bazați pe cunoştinţe. Din păcate, în literatura de specialitate nu există prea multe definiții, deşi articolele şi studiile care se ocupă de acest aspect sunt numeroase.

Termenul de "muncitor în cunoaştere sau lucrătorul bazat pe cunoaştere" (*knowledge worker*) a fost folosit pentru prima dată de către Peter Drucker, celebrul teoretician în domeniul managementului, prin anii '60 ai secolului XX. El a făcut atunci o predicție care ulterior s-a dovedit întemeiată, anunțând transformarea cunoaşterii într-o resursă economică esențială şi utilizând chiar pentru acei *knowledge workers* apelativul de *"noii capitalişti"*.

Organizațiile în care mai mult de 40% din angajați sunt angajați pentru cunoştinţele lor, au ajuns la un procent de 28% din totalul organizațiilor din Statele Unite ale Americii cu o rată de creştere de până la 43% în următorii 5 ani. După aprecierile noastre, în Statele Unite ale Americii vor mai exista doar 41% de organizații "tradiționale" în comparație cu 59% de organizații bazate pe cunoaştere[3].

Profesorul canadian Michael Milles[4] are o viziune mai cuprinzătoare asupra salariatului bazat pe cunoştinţe. El îi defineşte ca orice persoană care munceşte pentru a-şi câştiga existența într-o organizație, focalizându-se asupra dezvoltării şi utilizării cunoştinţelor. Firește, salariații utilizează cunoştinţele respective pentru a-şi sarcinile de execuție şi, respectiv manageriale.

---

[3] Thomas Steward, *Intellectual Capital – The New Whealth of Organizations*, Nicolas Brealey Publishing, 2000.

[4] Michael Milles, *Întreprinderea bazată pe cunoştinţe*, în Ovidiu Nicolescu (coord), *Sistemul organizatoric al firmei*, Editura Economică, Bucureşti, 2003.

Potrivit unui studiu efectuat în America de Nord, salariatul bazat pe cunoştinţe este o persoană în vârstă de aproximativ 30 de ani (uneori ajungând până la 50 de ani), cu pregătire superioară, ce urmăreşte obţinerea de beneficii personale cât mai mari cu eforturi minime, apelează la tehnologii de vârf, în anumite situaţii fiind foarte devotat, implicându-se major în derularea activităţii din domeniul său de activitate. Sigur, unii salariaţi bazaţi pe cunoştinţe părăsesc firmele unde lucrează, ridicând probleme de etică. De reţinut că salariaţii bazaţi pe cunoştinţe, ce reprezintă elita firmei, necesită un tratament special, pentru a-i menţine în organizaţie şi a-i determina să-şi folosească intens cunoştinţele strategice în scopul creşterii funcţionalităţii şi performanţelor acesteia.

În trecut, lucrătorul manual predomina în toate organizaţiile. Erau necesari puţini oameni eficace, cei de la vârf care dădeau ordinele pe care ceilalţi le executau. Ponderea lor în totalul populaţiei active era atât de mic, încât puteam de bine de rău să le luăm eficacitatea acestora. Ne puteam baza pe rezerva de "genii înnăscute", acei câţiva oameni din orice domeniu al preocupărilor umane, care într-un fel oarecare ştiau ceea ce restul oamenilor trebuiau să se străduiască din plin să înveţe[5].

Astăzi, însă, marea organizaţie bazată pe cunoaştere ocupă un loc central. Societatea modernă este o societate a marilor instituţii organizate. În fiecare dintre ele, inclusiv în armată, centrul de gravitaţie s-a mutat spre lucrătorul bazat pe cunoaştere, spre omul care pune la contribuţie ceea ce are între urechi, nu forţa muşchilor sau măiestria mâinilor. Majoritatea oamenilor au învăţat în şcoală să folosească teoria, conceptele şi cunoştinţele în locul forţei fizice sau aptitudinilor manuale, lucrează din ce în ce mai mult într-o organizaţie şi sunt eficace în măsura în care pot avea o contribuţie semnificativă la activitatea acesteia.

Lucrătorii care se bazează pe cunoaştere sunt cei ale căror locuri de muncă presupun o bună pregătire, un nivel de şcolarizare ridicat. În zilele noastre, standardele referitoare la cunoştinţele şi la pregătirea academică a angajaţilor şi a managerilor sunt foarte ridicate, fiind net superioare celor din trecut. Capacitatea salariaţilor de a concepe soluţii strategice, de a aplica cunoştinţe specializate şi de a colabora în condiţiile unor cereri contextuale haotice reprezintă noua capabilitate esenţială a organizaţiilor.

Lucrătorul bazat pe cunoaştere nu produce ceva eficace prin el însuşi. Nu produce un lucru fizic, un şanţ, o pereche de pantofi, o piesă. El produce cunoştinţe, idei, informaţii. Prin ele însele, aceste "produse" sunt inutile. Altcineva, un alt om care are cunoştinţe trebuie să le ia şi să le transforme în produs pentru ca ele să devină realitate. Neaplicată la acţiune şi la

[5] F. Peter Drucker, *Despre decizie şi eficacitate*, Editura Meteor Press, Bucureşti, 2007.

comportament, cea mai mare înțelepciune este informația lipsită de sens. Lucrătorul bazat pe cunoaştere trebuie aşadar să facă ceva ce un lucrător manual nu are nevoie să facă. Trebuie să asigure eficacitatea. El nu se poate baza pe utilitatea pe care produsul său o oferă aşa cum oferă o pereche de pantofi bine făcută.

Pentru lucrătorul bazat pe cunoaştere este foarte important să se concentreze asupra contribuției. Doar acest lucru îi permite să aibă, cât de cât, o contribuție. Lucrătorii bazați pe cunoaştere nu produc "obiecte". Ei produc idei, informații şi concepte. În plus, de obicei, lucrătorul bazat pe cunoaştere este specialist. De fapt, el poate, de regulă, să fie eficace doar dacă învață să facă un lucru foarte bine, mai exact dacă s-a specializat. Singură, însă munca unui specialist este ceva fragmentar şi steril. Produsul ei trebuie combinat cu produsul altor specialişti pentru a putea produce rezultate. Problema nu este aceea de a forma generalişti, ci aceea de a-i permite specialistului să devină el şi munca sa eficace. Aceasta înseamnă că el trebuie să se gândească bine cine urmează să folosească produsul muncii sale şi ce trebuie utilizatorul să ştie şi să înțeleagă pentru a putea da un caracter productive fragmentului pe care-l produce specialistul.

Importanța crucială pe care o au salariații bazați pe cunoştințe în firmă a fost sintetizată de Robert Reich[6], astfel:

- posedă cunoştințe şi abilități care reprezintă o forță productivă semnificativă în organizație;
- reprezintă pentru organizație mai curând o investiție decât o cheltuială, datorită aportului la dezvoltarea firmei;
- constituie, datorită cunoştințelor personale (tacite) pe care le încorporează, un tip special de capital personal, fiind întreprinzători potențiali.

Elementele prezentate, deşi nu sunt exhaustive, argumentează în mod convingător specificitatea şi rolul decisive pe care îl au salariați bazați pe cunoştințe în firma bazată pe cunoştințe.

Prin prisma realității din firmele aflate în fazele superioare ale dezvoltării spre economia bazată pe cunoştințe, profesorul universitar Ovidiu Nicolescu[7] consideră că se impun două abordări ale salariatului bazat pe cunoaştere:

a) Definirea în sens larg, a salariatului bazat pe cunoştințe, pornind de la ciclul cunoştințelor şi de la conținutul proceselor de tratare a cunoştințelor. În această optică, salariații bazați pe cunoştințe sunt toți salariații unei firme,

[6] Robert Reich, *The Wealth of Nations: Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*, Simion and Shuster, London, 1991.

[7] Ovidiu Nicolescu, *Repere esențiale privind managementul bazat pe cunoştințe*, în Gh. Ion Roşca (editor), *Societatea cunoaşterii*, Editura Economică, Bucureşti, 2006.

a căror activitate se focalizează asupra identificării, cumpărării, învățării, creări, stocării, pregătirii, folosirii, protecției şi valorificării cunoştințelor, adică asupra tratării cunoştințelor în vederea realizării obiectivelor întreprinderii. În continuare vom prezenta componentele muncii acestei categorii:

- descoperirea datelor necesare pentru a produce informații;
- crearea cunoştințelor folosind date;
- comunicarea aceea ce s-a produs şi învățat;
- promovarea *networking*-ului, a sistemului relațional, a socializării în organizație;
- desfăşurarea muncii de rutină, care este dificil de separate de munca de tratare a cunoştințelor.

b) Definirea, în sens restrâns, a salariaților bazați pe cunoştințe, ca fiind acei salariați a căror activitate constă în crearea şi în utilizarea de cunoştințe cu o pronunțată modernitate, folosind în mod curent tehnica şi tehnologia de vârf, cel mai adesea informatica şi comunicațiile.

Majoritatea specialiştilor, atunci când se referă la salariații bazați pe cunoştințe, au în vedere această viziune şi abordarea lor. În opinia noastră este necesar să utilizăm ambele definiri ale salariatului bazat pe cunoştințe, deoarece:

- definirea în sens larg al salariatului bazat pe cunoştințe corespunde ansamblului evoluțiilor din economia şi firma bazate pe cunoştințe;
- performanțele economiei şi firmei bazate pe cunoştințe sunt determinate de ansamblul salariaților bazați pe cunoştințe şi nu numai pe o parte a acestora;
- firma bazată pe cunoştințe implică o pronunțată abordare participativă, majoritatea salariaților colaborând şi cooperând strâns în realizarea proceselor de muncă din firmă, în primul rând a celor de tratare a cunoştințelor;
- lanțul valorii din firma bazată pe cunoştințe, decisive pentru performanțele sale, cuprinde toți salariații bazați pe cunoştințe din firmă plus specialiştii bazați pe cunoştințe din afara acesteia, ce sunt puternic integrați în activitățile de vânzări, distribuție şi aprovizionare ale întreprinderii;
- salariații bazați pe cunoştințe, în sens restrâns, care sunt specialişti în domenii de vârf ale tehnologiilor şi tehnicii, prezintă anumite particularități comparative cu ceilalți salariați, inclusiv cu cei bazați pe cunoştințe;
- salariații bazați pe cunoştințe, în sens restrâns, sunt adesea cei mai inovatori şi au o contribuție majoră la inovațiile de substanță din firmă şi la obținerea avantajului competitiv.

Lucrătorul bazat pe cunoaştere nu ridică probleme din punct de vedere material. El tinde să fie o persoană prosperă. Are un serviciu sigur, iar cunoştințele pe care le posedă îi oferă libertatea de mişcare. Însă nevoile sale

de ordin psihologic şi cele legate de valorile personale trebuie satisfăcute în şi prin munca şi poziția avută în cadrul organizației. El este considerat şi se consideră un profesionist. Cu toate acestea este angajat şi se află sub ordinele cuiva. Este răspunzător de un domeniu al cunoaşterii, dar trebuie să se subordoneze obiectivelor organizației autoritatea pe care i-o conferă cunoaşterea. Într-un domeniu al cunoaşterii nu există superiori şi subordonați, ci numai oameni mai tineri sau mai bătrâni. Organizația are însă nevoie de o ierarhie. Fără îndoială că aceste probleme nu sunt cu totul noi. Ofițerii din armată şi funcționarii civili le cunosc de multă vreme şi ştiu cum să le rezolve. Ele sunt probleme reale. Lucrătorul bazat pe cunoaştere nu este predispus la sărăcie. El se află în pericol de alienare, ca să folosim echivalentul la modă pentru plictiseală, frustrare şi disperare tăcută.

Lucrătorul bazat pe cunoaştere este "*acel factor de producție*" datorită căruia societățile şi economiile puternic dezvoltate de astăzi, Statele Unite ale Americii, Europa Occidentală, Japonia şi, din ce în ce mai mult, Rusia şi China devin şi rămân competitive[8].

[8] F. Peter Drucker, *Despre decizie şi eficacitate*, Editura Meteor Press, Bucureşti, 2007.

CRITERII DE EFICACITATE A RĂZBOIULUI ELECTRONIC ÎN OPERAȚIILE DE APĂRARE AERIANĂ

THE EFFECTIVENES CRITERIA OF ELECTRONIC WARFARE IN AIR DEFENCE OPERATIONS

Costel LĂCĂTUŞU*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Eficacitatea Forțelor Aeriene moderne depinde, în mare măsură, de utilizarea spectrului electromagnetic. În prezent au fost determinate patru categorii de criterii care descriu caracteristicile speciale ale războiului electronic, privit ca element al războiului informațional, referitor la utilizarea emisiilor electromagnetice în scopuri militare. Aceste criterii includ: criteriul informațional, criteriul energetic, criteriul operațional şi tactic şi indicatorii economici, care permit evaluarea efectelor nivelului de bruiaj asupra semnalelor, sistemelor şi tehnicii de război electronic

The effectiveness of modern military air forces is heavily dependent upon the use of electromagnetic spectrum. At present, four groups of criteria have been determined to describe the special characteristics of electronic warfare as an element of information warfare, related to the military use of electromagnetic emissions. These criteria include: information; energy; operational and tactical; economic indicators, that permit the evaluation of the effects of the level of jamming signals, systems and techniques of electronic warfare.

Cuvinte cheie: război electronic, criterii de eficacitate, criterii informaționale, criterii energetice, criterii operaționale şi tactice, indicatori economici, operații aeriene, apărare aeriană.
Keywords: *electronic warfare, effectiveness criteria, information criteria, energy criteria, operational and tactical criteria, economic indicators, air operations, air defence.*

„Războiul este o problemă de importanță vitală pentru Stat, domeniul vieții şi al morții, calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire”

Sun Tzî

* e-mail: *lacatusucostel@yahoo.com*

Ca în oricare alt domeniu al luptei armate, unde rezultatele acțiunilor militare se cer a fi evaluate pe baza unor criterii de eficacitate, şi pentru componenta activă a războiului electronic, respectiv atacul electronic, se urmăreşte stabilirea acestora, pentru a fi folosite în procesul de management.

În operațiile de apărare aeriană, eficacitatea atacului electronic urmăreşte neutralizarea mijloacelor electronice de la bordul avioanelor şi rachetelor adversarului, în principal a radarelor, mijloacelor de comunicații şi de radionavigație, precum şi a armelor cu energii dirijate.

Problema eficacității războiului electronic nu este încă judicios studiată, fiind stabilite doar metode de calcul privind neutralizarea prin bruiaj activ şi pasiv.

În general, se porneşte de la faptul că războiul electronic este o componentă a războiului informațional şi, prin urmare, două elemente sunt considerate esențiale, şi anume: componenta informațională şi componenta energetică.

Criteriile[1] de evaluare menționate de către specialiştii militari, în domeniul războiului electronic, sunt următoarele:

- informațional;
- energetic;
- operațional şi tactic;
- economic.

Criteriul informațional defineşte capabilitățile potențiale ale semnalelor, sistemelor şi tehnicii de bruiaj de a cauza denaturarea sau pierderea informațiilor obținute prin mijloace electronice de către țintele aeriene ale adversarului şi neutralizarea, pe această bază, a capacității lor de luptă. Acest indicator privind sistemele țintă ale bruiajului permite, de asemenea, şi evaluarea capabilităților potențiale ale acestora de a-şi asigura protecția împotriva bruiajului.

Forma de bruiaj la care se referă criteriul informațional este cel de dezinformare şi înşelare, care are în vedere neutralizarea informațională şi nu distrugerea fizică a echipamentelor electronice ale adversarului, urmărind să producă incertitudine asupra acțiunilor (evenimentelor) în curs de desfăşurare.

Abordarea informațională a bruiajului, ca formă principală de atac electronic, a determinat ca acest criteriu să fie analizat şi evaluat pe baza aplicării teoriei informației şi a probabilităților pentru calculul entropiei[2]

[1] Vakin A.S., Shustov N.L., Dunwell H.R., *Fundamentals of Electronic Warfare*, Artech House, USA, 2001, pp.111-165.

[2] Entropia nu este doar o măsură a incertitudinii (nedeterminării), ci şi un etalon al faptului că procesele, în sistemele dinamice, nu mai pot reveni la starea inițială, al inversabilității lor, ca de altfel şi a inversabilității timpului.

(incertitudinii) create la ținta (sistemul) adversarului, considerat ca având un număr determinat de stări posibile (x_i) care se produc cu o anumită probabilitate (p_i).

Entropia H(x) care evaluează incertitudinea creată prin bruiaj la țintă poate avea valori între 0 şi 1, acestea rezultând din relația:

$$H(x) = -\sum_{i=1}^{n} p_i \log_2 p_i \text{, pentru condiția } \sum_{i=1}^{n} p_i = 1 \qquad (1.1.)$$

Entropia (incertitudinea) este maximă când stările (m), în care se poate găsi ținta, sunt egal probabile, situație în care $p_i = \frac{1}{m}$ (i = 1, 2, ... m), adică:

$$H(x)_{max} = \log_2 m \qquad (1.2.)$$

Intuitiv se poate deduce faptul că, atunci când unei anumite stări x_i îi corespunde o probabilitate $p_i = 1$, acțiunea (evenimentul) evaluată prin aceasta este sigură, celelalte ne mai producându-se, deci probabilitatea lor este zero şi, ca urmare, entropia H(x) are valoarea zero $[H(1) = 0]$, adică nu există nicio incertitudine asupra înfăptuirii acelei acțiuni.

De exemplu, înainte de executarea bruiajului asupra acesteia, ținta (sistemul) aeriană putea acționa cu probabilitatea 1 şi nu exista nicio incertitudine (nesiguranță) asupra capabilităților sale potențiale de a-şi îndeplini misiunea de luptă, dar dacă se declanşează bruiajul, ținta (sistemul) aeriană se poate situa în una din cele două stări probabile detaliate mai jos.

$$X: \begin{pmatrix} X_i \text{ (ținta neafectată de bruiaj)} & x_2 \text{ (ținta bruiată)} \\ p_1 = 0{,}5 & p_2 = 0{,}5 \end{pmatrix} \qquad (1.3.)$$

În aceste caz, entropia este maximă pentru că rezultatul apriori este incert, adică:

$$H(x) = 0{,}5 \log_2 0{,}5 + 0{,}5 \log_2 0{,}5 = 1 \qquad (1.4.)$$

Dacă, însă, bruiajul executat asupra țintei este eficient, atunci $p_2 = 1$ şi, implicit, $p_1 = 0$, iar entropia are valoarea:

$$H(x) = 0 \log_2 0 + 1 \log_2 1 = 0 \qquad (1.5.)$$

Deci, nu mai este nicio incertitudine asupra rezultatului bruiajului asupra țintei, eficacitatea acestuia fiind dovedită.

În activitatea practică există unele greutăți în evaluarea eficacității bruiajului, pe baza criteriului informațional, întrucât valoarea probabilităților implicate în calculul entropiei nu pot fi deduse decât din comportarea țintei (sistemului) aeriene a adversarului.

Cu privire la bruiajul de mascare, se consideră că eficacitatea sa este determinată de gradul de randomizare (aleatorism) a semnalului de bruiaj.

Cu anumite limitări, indicatorul de calitate a semnalului de bruiaj de mascare se determină prin valoarea entropiei definită în faza sa de utilizare.

Semnalul de bruiaj de mascare se consideră optim atunci când produce entropie maximă la adversar, asupra obiectivului mascat. Prin maximizarea entropiei în parametrii informaționali ai semnalului de bruiaj de mascare, în medie, componenta de bruiaj minimizează probabilitatea ca semnalul utilizat să fie detectat corect de către receptorul victimă (inamic).

În aceste condiții, entropia poate fi considerată ca un indicator al capabilităților potențiale de perturbare (mascare) a semnalelor de bruiaj, ceea ce cauzează lipsa informațiilor maxime la țintă privind obiectivul ce trebuie atacat sau furnizarea de informații false. Singura soluție a inamicului constă în a determina caracteristicile statistice ale semnalelor de bruiaj de mascare şi exploatarea lor în vederea realizării posibilităților de detectare a semnalului său util din perturbațiile create prin bruiajul de mascare.

Prin măsura entropiei se poate evalua şi incertitudinea informațională privind eficacitatea acțiunilor de atac electronic folosind energii dirijate asupra mijloacelor electronice ale inamicului.

Când este necesar să se aprecieze eficacitatea informațională a unui complex de atac electronic compus din două sau mai multe sisteme independente, atunci entropia totală $H_T(x)$, asociată acestuia, este egală cu suma entropiilor sistemelor independente:

$$H_T(x) = H_1(x) + H_2(x), ... + H_n(x) \qquad (1.6.)$$

În concluzie, criteriul informațional permite să se determine caracteristicile statistice ale semnalului de bruiaj care, pentru o putere dată, să asigure realizarea capabilităților potențiale de a cauza deteriorări (distrugeri) informaționale maxime la ținta (sistemul) aeriană bruiată, contribuind astfel la succesul operației de apărare aeriană.

Criteriul energetic are în vedere stabilirea dependenței eficacității bruiajului de valoarea maximă a raportului energetic dintre semnalul de bruiaj (P_b) şi semnalul util (P_u), măsurat la intrarea în receptorul țintei atacate electronic.

Din punct de vedere al caracteristicii de directivitate a antenei emițătorului de bruiaj, mai eficient este bruiajul directiv, care are capabilități potențiale energetice mai mari decât cel omnidirecțional.

Pentru calcul, în general, se porneşte de la ecuația bruiajului activ (ecuația antiradar), care permite evaluarea coeficientului de neutralizare a unui sistem radar prin intermediul bruiajului activ (de zgomot). Importanța acesteia constă în determinarea modalității eficace de realizare a acoperirii prin bruiaj a unor obiective în sistemul apărării aeriene, şi anume:

- distanța de neutralizare eficace;
- zona de neutralizare;
- modul de dispunere a generatoarelor (stațiilor de bruiaj).

Utilizând numai relațiile finale de calcul din literatura de specialitate[3], coeficientul de neutralizare (K_N) al unei stații radar se definește la modul general, astfel:

$$K_N = \left(\frac{Puterea\ semnalului\ de\ bruiaj}{Puterea\ semnalului\ util} \right)_{intrarea\ statiei\ radar.} \qquad (2.1.)$$

Pentru asigurarea eficacității bruiajului trebuie îndeplinită condiția minimală $K_N > 1$. Dezvoltând relațiile de calcul în funcție de termenii implicați şi după efectuarea unor aproximări simplificatoare, coeficientul de neutralizare (K_N) la intrarea receptorului stației radar neutralizate poate fi definită prin relația:

$$K_N = \frac{4\pi \bullet P_{SB} \bullet \Delta F_{SR} \bullet D_{SR}^4 \bullet G_{\max SB}}{\sigma_{SR} \bullet P_{SR} \bullet \Delta F_{SB} \bullet D_{SB}^2 \bullet G_{\max SR}} \qquad (2.2.)$$

în care:

σ_{SR} = suprafața efectivă de reflexie (m^2) a antenei stației radar;

P_{SR}, P_{SB} = puterea în impuls (W) a stației radar şi a stației de bruiaj;

ΔF_{SR}, ΔF_{SB} = banda de frecvențe (MHz) la intrarea stației radar şi a stației de bruiaj;

D_{SR} = distanța (km) dintre stația radar şi obiectivul acoperit prin bruiaj;

D_{SB} = distanța (km) dintre stația de bruiaj şi stația radar;

$G_{maxSR(SB)}$ = câştigul antenei stației radar, respectiv a stației de bruiaj pe direcția de radiație maximă.

Relația (2.1.) este cunoscută în literatura de specialitate sub numele de *ecuația bruiajului activ (de zgomot)* sau *ecuația antiradiolocație*.

O schemă simplificată pentru care se poate calcula[4] coeficientul K_N se prezintă în figura 2.1.

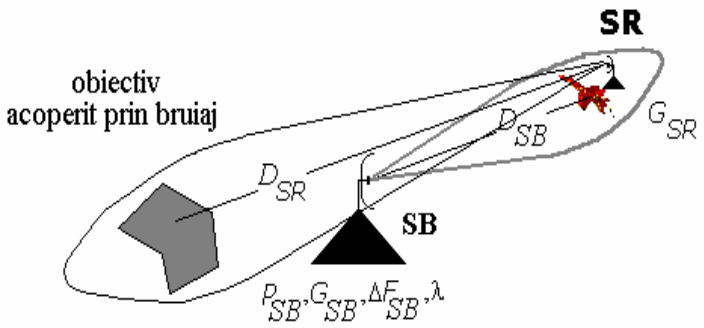

Fig. 2.1 *Acoperirea prin bruiaj a unui obiectiv*

[3] Palii A.I., *Radioelektronnaia borba*, Voenizdat, 1989, cap. 2.3.
[4] Constantin Iulian Vizitiu, *Război electronic*, vol. I, Academia Tehnică Militară, 2005, cap. 3.

După modul de dispunere a stației de bruiaj față de obiectivul acoperit, aceasta poate fi:

- cu bruiaj în spate, când stația de bruiaj se dispune în fața obiectivului (fig. 2.1.);
- cu bruiaj în față, când stația de bruiaj se dispune în spatele obiectivului;
- cu bruiaj mixt.

În practică, pentru obținerea unei eficacități energetice maxime, coeficientul de neutralizare trebuie să aibă valorile: $K_N \in (2, 4)$ la bruiajul radar, $K_N \in (3, 5)$ la bruiajul radio şi $K_N \in (4)$ la bruiajul de radionavigație.

Pentru rezolvarea problemelor de compatibilitate electromagnetică, stația (stațiile) de bruiaj se dispune în afara obiectivelor acoperite, la o distanță de aproximativ 3 – 8 km.

Pentru operațiile de apărare aeriană interesează şi eficacitatea energetică a bruiajului executat de o stație de bord a inamicului asupra unei stații radar terestre, de cercetare a spațiului aerian. Pentru efectuarea calculelor trebuie definite preliminar alte două valori specifice, şi anume: coeficientul de calitate a bruiajului (K_b) şi coeficientul de bruiaj radar (q^2).

Coeficientul de calitate a bruiajului (K_b) are valorile:

$K_b = 0,5$, pentru bruiajul ochit;

$K_b = 0,25$, pentru bruiajul de baraj;

$0,5 \leq K_b \leq 1$, pentru bruiajul glisant.

Coeficientul de bruiaj radar (q^2) se calculează în funcție de: probabilitatea alarmei false $P_{afo} = 10^{-3} \ldots 10^{-5}$, probabilitatea de descoperire $P_{do} = 0,5$ şi numărul de impulsuri recepționate la o rotire a stației radar (prin calcul $n \leq 20$), rezultând că: $1 \leq q^2 \leq 12$.

Utilizând valorile menționate, se poate calcula distanța de neutralizare eficace (DNE) a stației radar, folosind formula:

$$DNE = \sqrt{\frac{P_{iSR} \bullet \tau_i \bullet G_{SR} \bullet \sigma_{SR} \bullet \Delta F_{SB}}{4\pi \bullet P_{iSB} \bullet G_{SB} \bullet M_B \bullet K_b \bullet q^2}} \quad [km] \qquad (2.3.)$$

în care:

- *la stația radar*:

$P_{i\,SR}$ = puterea de impuls a stației radar pe fiecare frecvență (W);

τ_i = durata impulsului de sondaj (μS);

G_{SR} = câştigul sistemului de antene al stației radar;

σ_{SR} = suprafața efectivă de reflexie (m^2) a antenei stației radar.

- *la stația de bruiaj de la bordul aeronavelor*:

$P_{i\,SB}$ = puterea unui emițător de bruiaj (W);

M_b = numărul emițătoarelor de bruiaj;

G_{SB} = câştigul sistemului de antene al staţiei de bruiaj;

K_b = coeficientul de calitate a bruiajului;

q^2 = coeficientul de bruiaj ($1 \leq q^2 \leq 12$) preluat din grafice;

ΔF_{SB} = lățimea spectrului de frecvențe al emițătorului de bruiaj (MHz).

Pentru stabilirea concluziilor privind eficacitatea energetică a bruiajului radar se utilizează următoarea reprezentare grafică (figura 2.2.).

Din figura 2.2. rezultă că, pe măsura apropierii emițătorului de bruiaj de stația radar neutralizată, are loc o schimbare a raportului energetic care determină o reducere relativă a puterii bruiajului în comparație cu puterea semnalului util. Începând cu distanța minimă de bruiaj ($D_{b\ min}$) raportul P_b/P_s, care defineşte K, devine mai mic decât coeficientul minim de neutralizare (K_p), iar bruiajul pierde din eficacitate şi ținta (avionul) inamic începe să descopere stația radar pe fondul bruiajului. În intervalul $D_{b\ min} - D_{b\ saturare}$ receptorul stației radar nu este neutralizat prin bruiaj întrucât coeficientul K este mai mic decât K_p $(P_b < P_s)_{intrare}$. În sectorul $D_{b\ saturare}$ semnalul util nu se observă din cauza saturării cu bruiaj a receptorului stației radar.

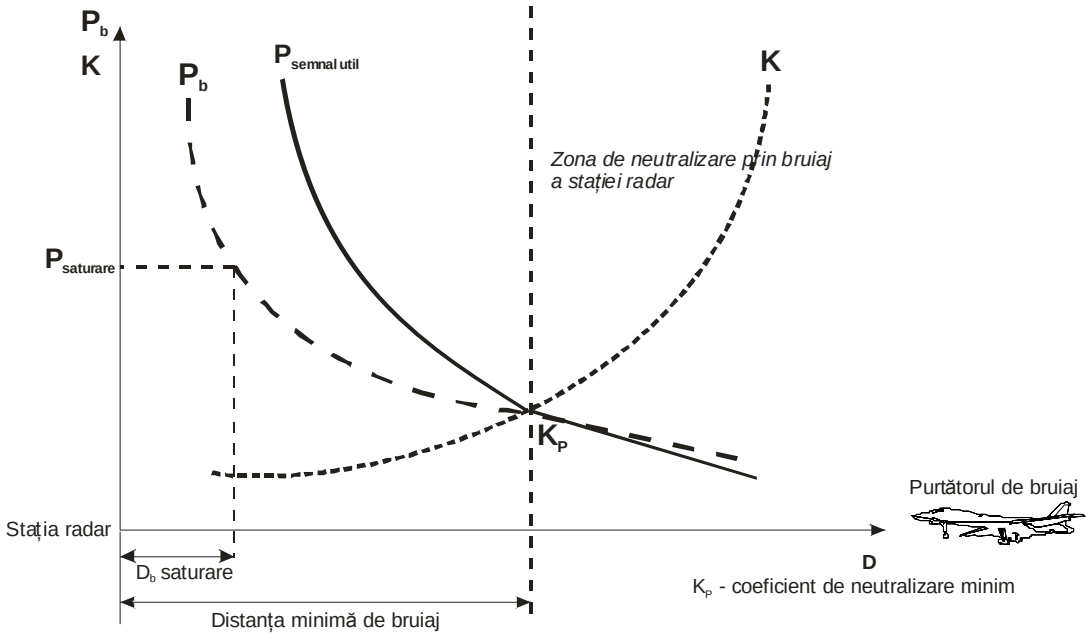

Fig. 2.2 *Eficacitatea energetică a bruiajului radar*

Reducerea eficacității acțiunii bruiajului, pe măsura apropierii avionului cu emițătorul de bruiaj de stație radar, este determinată de faptul că odată cu reducerea distanței (D), puterea bruiajului la intrarea receptorului stației radar creşte invers proporțional cu pătratul distanței (D^2), în acelaşi

timp însă, puterea semnalului util recepționat se modifică invers proporțional cu distanța la puterea a patra (D^4). Prin urmare, puterea semnalului util creşte mai intens decât puterea bruiajului şi, de aceea, începând cu distanța $D_{b\ min}$, puterea semnalul util depăşeşte puterea bruiajului, iar raportul $(P_b/P_s)_{intrare}$ devine mai mic decât K, iar avionul începe să descopere stația radar.

Din relația energetică (2.1.) se poate determina puterea stației de bruiaj astfel ca eficacitatea energetică să fie maximă:

$$P_{SB} = \frac{P_{SR} \bullet G_{SR} \bullet K \bullet \Delta F_b \bullet \sigma_{t\,int\,a}}{4\pi \bullet G_{SB} \bullet D_{SB}^2 \bullet \upsilon_B \bullet \Delta F_{rec}} \qquad (2.4.)$$

Calcule corespunzătoare[5,6] de eficacitate energetică, în condiții de bruiaj, se pot efectua şi pentru mijloacele radio şi de radionavigație.

Pentru acestea, coeficientul de neutralizare prin bruiaj, în funcție de nivelul energetic, se poate evalua cu formula următoare:

$$K = \frac{P_{SB} \bullet G_{SB} \bullet D_{leg}^2 \Delta F_{rec} \bullet \upsilon}{P_{SL} \bullet G_{SL} \bullet D_{SB} \bullet \Delta F_b} \qquad (2.5.)$$

în care:

P_{SB} = puterea emițătorului stației de bruiaj (W);

P_{SL} = puterea emițătoarelor stațiilor radio pentru legătură (W);

G_{SL}, G_{SB} = câştigul antenelor stațiilor radio şi a stației de bruiaj;

D_{leg} = distanța dintre emițătorul şi receptorul liniei radio (km);

D_{SB} = distanța dintre emițătorul de bruiaj şi receptorul liniei radio de legătură (km);

ΔF_{rec} = banda de frecvențe la intrarea semnalului în receptor (MHz);

υ = coeficient care ia în considerație diferența de polarizare dintre semnalul de bruiaj şi semnalul util (pentru antene cu polarizări diferite υ = 0,5);

ΔF_b = banda de frecvențe a emițătorului de bruiaj (MHz).

Pentru un anumit coeficient de neutralizare (K) se poate determina puterea unui emițător de bruiaj din banda undelor radio, capabil să satisfacă criteriul de eficacitate energetică, folosind formula următoare, dedusă din relația (2.5.):

$$P_{SB} = K\ \frac{P_{SL} \bullet G_{SL} \bullet D_{SB}^2 \bullet \Delta F_B}{P_{SB} \bullet G_{SB} \bullet D_{leg}^2 \bullet \Delta F_{rec} \bullet \upsilon}\ [W] \qquad (2.6.)$$

Distanța de neutralizare a unei linii radio (D_{NLR}) depinde de potențialul energetic utilizat şi de diagrama de directivitate a antenei stațiilor pentru legătura radio şi bruiaj, precum şi de dispunerea lor spațială:

---

[5] A.I. Palii, *Ibidem*, p. 53.

[6] R.M. Frater, M. Ryan, *Electronic Warfare for the Digitized Battlefield*, Artech House, Boston. London, 2001, cap. 5.

$$D_{NLR} = D_{leg} \sqrt{\frac{P_{SB} \bullet G_{SB} \bullet \Delta F_{rec} \bullet \upsilon_b}{P_{SL} \bullet G_{SL} \bullet \Delta F_b \bullet K}} \ [km] \qquad (2.7.)$$

Criteriul operațional şi tactic de evaluare a războiului electronic, a echipamentelor şi tehnicii utilizate are în vedere contribuția adusă de acesta în desfăşurarea cu succes a acțiunilor militare în operațiile de apărare aeriană.

Eficacitatea informațională şi energetică a războiului electronic trebuie asigurată cu prioritate la planificarea operației de apărare aeriană şi să fie inclusă în activitatea de stat major şi cea decizională.

Existența unor posibilități concrete de calcul matematic a eficacității atacului electronic în operațiile desfăşurate permite compararea posibilităților forțelor proprii şi ale inamicului, în domeniul războiului electronic, care completează analiza efectuată de comandanții şi statele majore ale marilor unități şi unităților pentru precizarea cursurilor de acțiune.

Un rol important pentru asigurarea eficacității războiului electronic îl are sincronizarea efortului războiului electronic cu acțiunile de luptă ale armelor care participă la operația de apărare aeriană.

Dacă sincronizarea se poate realiza, iar interoperabilitatea şi compatibilitatea electromagnetică cu mijloacele de luptă ale armelor este asigurată, în condițiile îndeplinirii criteriilor de eficacitate informațională şi energetică, se consideră că este îndeplinit şi criteriul de eficacitate operațională şi tactică.

Criteriul economic asigură măsura valorică a eficacității informaționale şi energetice pentru a determina relația optimă între eficacitatea şi costul aparaturii de război electronic. Desigur, la evaluarea costului trebuie luată în considerație şi respectarea de către echipamente a tuturor condițiilor privind stabilitatea, fiabilitatea şi protecția electronică, precum şi compatibilitatea electromagnetică şi interoperabilitatea cu cele existente în alte armate aliate.

Odată cu dezvoltarea războiului informațional în operațiile moderne, înzestrarea forțelor cu mijloace de război electronic constituie o necesitate vitală, iar costurile aferente nu pot fi suportate decât de armatele principalelor state ale lumii. De aceea, vor fi totdeauna decalaje tehnologice şi de înzestrare între diferite armate, care vor afecta însăşi modul lor de ducere a acțiunilor militare.

BIBLIOGRAFIE

*** Electronic Warfare, Joint Publication 3-13.1, 25 January 2007;

Alexandrescu, C., Teodorescu, C., *Războiul electronic contemporan*, Editura Sylvi, Bucureşti, 1999;

Crăciun, Marius Dumitru, *Confruntarea înalt tehnologizată - o paradigmă la început de mileniu*, Editura Pro Universalis, Bucureşti, 2005;
Fitts, Richard, *The Strategy of Electromagnetic Conflict*, Editura Peninsula Publishing, Los Altos, USA, 1980;
Frater R.M., Ryan M., *Electronic Warfare for the Digitized Battlefield*, Artech House, Boston. London, 2001;
Palii A.I., *Radioelektronnaia borba*, Voenizdat, 1989;
Vakin, Serghei; Shustov, L.; Dunwell, Robert, *Fundamentals of Electronic Warfare*, Artech House, Boston-London, 2001;
Vizitiu, Constantin-Iulian, *Război electronic*, curs, Academia Tehnică Militară, Bucureşti, 2005.

Internet

http://www.nato.int
http://www.un.org
http://www.eu.org
http://www.en.wikipedia.org
w.w.w.defencenews.com.au, *Defence Today;*
w.w.w.heritage.org/Reserch/NationalSecurity
http://www.globalsecurity.org
http://www.csis.org
http://www.defense.gouv.fr
http://www.stratisc.org
http://www.au.af.mil
http://handle.dtic.mil
http://www.airpower.au.af.mil
http://www.pentagon.gov

CONSIDERAŢII PRIVIND UNELE ASPECTE ACTUALE ŞI SOLUŢII DE PERSPECTIVĂ PRIVIND ÎNZESTRAREA FORŢELOR DE GENIU

CONSIDERATIONS CONCERNING SOME CURRENT ASPECTS AND SOLUTIONS FOR CASTING ENGINEERING TROOPS EQUIPMENT

Lt.col.conf.dr. Dumitru RADU*
Academia Tehnică Militară

În cadrul acestui articol sunt prezentate principalele tipuri de tehnică şi echipamente de geniu, actuale, care se folosesc pentru îndeplinirea misiunilor de geniu.

De asemenea, în concordanță cu specificul fiecărei misiuni de geniu, pe funcții ale sprijinului de geniu pentru luptă, sunt prezentate unele sugestii de dotare a forțelor de geniu, în concordanță cu dezideratul de realizare a compatibilității şi interoperabilității cu structurile similare din NATO.

The article presents the main types of engineering techniques and equipments used to carry out engineering missions.

Also, taking into account the specificity of each engineering mission, considering the functions of engineering battle support, we will introduce some suggestions concerning engineering troops equipment with a view to achieving compatibility and interoperability with similar NATO structures.

Cuvinte cheie: geniu, misiuni, modernizare, mine, deminare, tehnică.
Keywords: *engineering, misions, modernization, technique.*

În armatele moderne, tehnica de geniu (mijloacele de cercetare, blindatele de geniu, podurile de asalt pe tanc, dragoarele, plantatoarele-distribuitoare de mine, utilajele de construcție a drumurilor şi podurilor, mijloacele de mascare, echipamentele pentru aprovizionare cu apă, stațiile electrice etc.) s-a dezvoltat ca urmare a programelor de modernizare a tehnicii militare din înzestrarea forțelor terestre, din armatele moderne. Tehnica de

* e-mail: *viodumrad@yahoo.com*

geniu este tot mai mult amplasată pe mijloace blindate: tancuri, maşini de luptă ale infanteriei sau transportoare blindate, care, la rândul lor, se află într-un continuu proces de perfecţionare şi dotare cu aparatură modernă de conducere pe timp de zi şi noapte, în orice condiţii meteorologice şi de teren.

Pentru modernizarea acestor echipamente s-au avut în vedere următoarele direcţii: amplasarea rapidă în teren, cu cât mai puţine amenajări; îmbarcarea rapidă pe mijloace de transport, în vederea executării unor misiuni viitoare; dislocarea mascată în teren, chiar şi în situaţia existenţei unor acoperiri naturale de mici dimensiuni; reducerea greutăţii proprii şi sporirea capacităţii de lucru; creşterea lungimii utile a unor echipamente (braţul macaralei, prăjina de forare, lacra de pod, cablul troliu-cabestan etc.), precum şi a capacităţii lor de lucru (cupa de săpare de la excavator sau autoîncărcător, lama de buldozer etc.); reducerea efectivelor de militari din compunerea echipelor de lucru; asigurarea unei raze de acţiune cât mai mare a maşinilor de geniu; realizarea unor subansambluri şi elemente tipizate interschimbabile.

Perioada următoare de înzestrare a trupelor de geniu se manifestă prin realizarea de maşini şi echipamente moderne, şi vizează: amplasarea de echipamente speciale de geniu pe tehnica blindată - oferă o bună protecţie atât echipajului, cât şi echipamentelor; folosirea transporturilor aeriene pentru deplasarea în timp scurt a mijloacelor destinate executării misiunilor de geniu; amplasarea pe tehnica blindată de geniu a sistemelor de apărare şi înştiinţare N.B.C.; realizarea unor utilaje şi echipamente destinate sprijinirii directe a forţelor luptătoare; plantarea automată a câmpurilor de mine antiblindate şi renunţarea la procedeele manuale, deoarece impun durate şi forţe umane apreciabile; extinderea relaţiilor de cooperare pentru realizarea unor mijloace tehnice de geniu, ca de exemplu: podul de asalt „HEAVY ASSAULT BRIDGE”; tancul de geniu „SHERMAN; autovehiculul amfibiu „BISON-EWK” etc.

În prezent, într-o serie de ţări occidentale se efectuează intense lucrări experimentale, care vizează perfecţionarea echipamentelor specifice de geniu, fapt impus de cerinţele economice, necesitatea scurtării timpului de instruire, simplificarea logisticii şi, nu în ultimul rând, de compatibilitate şi interoperabilitate pe linie tehnică.

Dotarea structurilor de geniu trebuie făcută în funcţie de necesităţi, în limita resurselor bugetare alocate, prin achiziţionarea de muniţii, maşini, utilaje şi materiale de geniu din producţia internă şi/sau din import. Tehnica, sistemele şi materialele de geniu trebuie să fie la acelaşi nivel sau un nivel apropiat de performanţă, compatibilitate şi interoperabilitate cu al celor din dotarea armatele moderne.

Prezentarea sintetică a principiilor şi a direcţiilor de înzestrare prin evidenţierea aspectelor actuale şi prezentarea unor variante de soluţionare poate fi considerată o problemă de interes pentru factorii de decizie din armată.

Principiile înzestrării sunt: creşterea mobilității, fiabilității şi randamentului tehnic; creşterea capacității de acțiune în câmpul tactic; compatibilitatea şi interoperabilitatea cu mijloacele tehnice din armatele moderne; aplicarea tehnologiilor moderne în cadrul muniților şi sistemelor de geniu; automatizarea şi cibernetizarea mijloacelor tehnice.

Direcțiile de înzestrare sunt: realizarea multifuncționalității tehnice; standardizarea şi interschimbabilitatea; reducerea gabaritelor constructive; creşterea capacității de supraviețuire în câmpul tactic; realizarea de mijloace policarburante.

Pentru a răspunde la cerințele acestui articol am evidențiat fiecare misiune şi am precizat actualele echipamente şi sisteme de tehnică care o realizează, iar în final precizăm soluțiile prin care se poate realiza o înzestrare modernă.

Cercetarea de geniu a inamicului şi a terenului

Principalele mijloace de cercetare de geniu existente, în prezent, în dotare sunt: completul de cercetare de geniu TAB-C Ge. model 80; completul de cercetare de geniu pe ARO-243 cu remorcă monoax, fotolaboratorul mobil de geniu dispus pe DAC 665 G. Aceste mijloace sunt asimilate la nivelul anilor '75-'80, şi nu se ridică prin caracteristicile tehnico-tactice şi prin aparatura de care dispun la nivelul tehnicii cu aceeaşi destinație din armatele moderne.

Pentru înlăturarea acestor deficiențe se impun: amplasarea unei aparaturi moderne de geniu pe: un mijloc blindat (tanc de geniu, TAB-C Ge); un vector aerian (avion fără pilot, elicopter), conferindu-i posibilitatea de a se apropia cât mai mult de zona de interes şi de a realiza culegerea de informații cât mai complexe atât din punct de vedere cantitativ, cât şi calitativ.

Executarea lucrărilor de fortificații pentru amenajarea genistică a fâşiilor (aliniamentelor, raioanelor) de apărare (ofensivă) a marilor unități tactice sau cu rol operativ, unităților şi subunităților, realizarea iluminării şi filtroventilării punctelor de comandă

Principalele mijloace de geniu sunt: buldozerele, diferitele tipuri de excavatoare, maşini de săpat tranşee şi maşini de săpat gropi pentru adăposturi. Acestea nu oferă protecție echipajului, au o productivitate scăzută şi sunt unifuncționale. Completele de adăposturi sunt greoaie, necesită un timp mare de instalare, iar de cele mai multe ori sunt irecuperabile.

Se impun următoarele soluții: tehnică blindată de geniu multifuncțională, excavatoare uşoare şi cu productivitate mare, adăposturi modulare demontabile.

Executarea barajelor genistice, distrugerilor, culoarelor, verificarea la minare, deminarea şi neutralizarea dispozitivelor de distrugere neexplodate

a) Mijloace pentru executarea barajelor genistice

Mijloacele existente în prezent aparţin primei generaţii şi au posibilităţi reduse de realizare a barajelor de mine antiblindate, care nu se ridică la nivelul cerinţelor actuale. Mai mult decât, atât toate acestea sunt practic de nefolosit, deoarece nu sunt dotate cu dispozitive de autodistrugere sau autoneutralizare, conform tratatelor internaţionale la care România este parte.

Pentru rezolvare propunem următoarele soluţii: utilizarea explozivilor cu putere mărită; dotarea minelor cu doi sau trei senzori diferiţi; asigurarea minelor cu dispozitive de întârziere la armare şi de autoneutralizare sau autodistrugere; sporirea preciziei de realizare a duratei de întârziere la armare şi a duratei până la autoneutralizare; confecţionarea de mine activabile de la distanţă prin comandă radio codificată; fabricarea unor mine integral nemetalice; mărirea frontului activ pentru o mină izolată; transformarea minei dintr-un mijloc pasiv, care aşteaptă trecerea ţintei peste ea, într-un mijloc activ care îşi caută ţinta pe o rază de circa 100 m; perfecţionarea mijloacelor purtătoare; realizarea unor subproiectile "inteligente" care, dacă dintr-un motiv sau altul nu ating ţintele, să devină mine antiblindate.

b) Mijloace de plantare a minelor

Procedeele clasice de plantare a minelor prin îngropare manuală sau mecanizată cu ajutorul distribuitoarelor plantatoare de mine de tipul DPM-4 prezintă următoarele dezavantaje: consum mare de timp, posibilităţi aproape nule de mascare a acţiunilor. Se impune ca barajele de mine să fie realizate cu mijloace de plantare la distanţă, atât în teritoriul propriu, cât şi în cel ocupat de inamic, iar minele nu se vor mai planta sub brazdă, ci se vor împrăştia prin aruncare la suprafaţa solului, rezultând o dispunere aleatoare a lor. Marele avantaj îl reprezintă posibilitatea de a interveni rapid, în locul şi la momentul impus de situaţia tactică concretă. În acest sens, se impune realizarea de: mijloace pentru dispersarea minelor dispuse pe maşini blindate de luptă, pe elicoptere sau încorporate în proiectile de artilerie, rachete etc.; realizarea de mine complet echipate, din generaţii superioare (a treia şi a patra) etc.

c) Mijloace pentru executarea distrugerilor

Deşi a fost produs de foarte mult timp, trotilul continuă să fie folosit intens datorită unor avantaje pe care le prezintă în comparaţie cu noii explozivi: tehnologie simplă de elaborare; durată mare de depozitare; echilibru între cele două cerinţe contrarii, brizanţă şi insensibilitate la şoc.

În acest domeniu se impun noi soluții, precum: elaborarea de noi explozivi cu caracteristicisuperioare: realizarea unei densități de presare cât mai mare (1,8÷1,9 g/cmc) în scopul obținerii unei presiuni mari de detonare (26÷28 MPa), concomitent cu o sensibilitate la şoc menținută în limite rezonabile; realizarea explozivilor plastici, care prezintă următoarele avantaje: întrebuințarea lor este mai simplă, eficiența este ridicată, iar prețul de cost nu este foarte mare; implementarea explozivilor binari, cele două componente, separate total, fiind nepericuloase în depozitare, dar devenind explozive în momentul combinării.

d) Realizarea culoarelor, verificarea la minare şi deminare

Pentru executarea acestei misiuni, mijloacele aflate în dotarea armatei române (IA-2, IAR-3, CIARD, DMA, DT-3) se situează sub caracteristicile tehnico-tactice ale celor similare din dotarea armatelor moderne.

În perspectivă, soluțiile de modernizare vor viza următoarele direcții: montarea completului de încărcătură reactivă CIARD pe un mijloc blindat, ceea ce-i va conferi posibilitatea de a se apropia mai mult de aliniamentul de contact; realizarea unui echipament montat pe un mijloc blindat care să lanseze succesiv proiectile, care vor exploda de-a lungul viitorului culoar; realizarea unei încărcături alungite reactive portabile care, prin explozia deasupra unui câmp de mine, să creeze un culoar cu lățimea de 0,5÷1,0 m în scopul trecerii trupelor prin el, iar încărcătura să fie miniaturizată pentru a fi transportată în rucsacuri de către militari; realizarea unui dispozitiv care, lansat dintr-o armă de asalt uzuală (pistol mitralieră, puşcă mitralieră etc.), va tracta un cordon detonant care va exploda şi va crea un culoar pentru trecerea trupelor; folosirea roboților teleghidați amenajați special pentru detectarea şi neutralizarea minelor; folosirea generatoarelor de spumă cu întărire rapidă care să acopere minele cu acțiune la apăsare.

Amenajarea, construcția, refacerea şi întreținerea drumurilor

Deşi această misiune are avantajul că poate fi executată în cele mai bune condiții, apelându-se la multitudinea de echipamente folosite în economie (buldozere, excavatoare, autogredere, screpere, cilindri compactori etc.), necesitatea tot mai stringentă a unor echipamente pur militare, cu întrebuințări multiple, s-a impus în armatele moderne.

În perspectivă, atenția specialiştilor trebuie îndreptată spre asimilarea în fabricație sau achiziționarea următoarelor utilaje şi mijloace:

a) maşina universală de geniu pe şasiu de tanc, echipată cu: lama de buldozer orientabilă în două planuri, cu productivitate de 250÷300 mc/oră; macara pentru ridicarea până la înălțimea de 7÷8 m a sarcinilor de 100 kN;

excavator cu cupa de 0,8÷1,0 mc şi productivitatea de 120÷150 mc/oră; cleşte pentru manevrat sarcini de 15÷20 kN, în vederea apucării şi îndepărtării diferitelor obstacole de pe drumurile de acces; echipament de săpat gropi cu diametrul de până la 50 cm şi adâncimea de până la 3,5 m; echipament dragor de mine electromagnetice;

b) excavatoare de diverse capacități pe şasiuri auto (de preferință pe DAC 665 G), pentru mărirea mobilității, ce vor înlocui, pe cât posibil, pe cele pe şenile;

c) covoare din mase plastice, rapid instalabile, pentru terenuri cu capacitate portantă redusă;

d) complete de unelte cu acționare hidraulică, electrohidraulică sau cu motor termic încorporat pentru exploatare în condiții dure, de tip BOSCH;

e) automacarale cu capacitate de ridicare mărită, între 400 kN (40 tf) şi 600 kN (60 tf), cu acționare hidraulică şi brațe telescopice;

f) grupuri electrogene de 8÷10 kVA cu gabarite reduse, care să înlocuiască actualele grupuri de 1,2 kW sau 5 kVA;

g) unelte performante pentru prelucrarea lemnului (BOSCH) care să înlocuiască actualele mijloace existente în autospecialele pentru prelucrarea lemnului.

Construcția, instalarea şi deservirea trecerilor peste cursurile de apă şi alte obstacolele naturale sau artificiale

Se dispune de o serie de mijloace (parcurile de pod PR-71 şi PR-M2, podul de asalt pe tanc BLG de fabricație rusească, podurile joase metalice PJM-60 şi PJM-72, completele de batere a piloților pe SR-114 şi DAC etc.) necesare, dar nu şi suficiente, pentru îndeplinirea acestei misiuni.

În acest domeniu se impune: fabricarea sau importul unor poduri cu lungimi mari (între 25 şi 45 m sau chiar până la 60 m) fără suporți intermediari (podul suedez FAST BRIDGE); parcuri de pontoane autopropulsate; poduri tip Ribbon.

Executarea lucrărilor genistice pentru mascare

Principalele mijloace de mascare existente în armata noastră se rezumă la cele clasice şi anume: costumele, plasele şi completele de mascare pentru iarnă şi vară, reflectoarele poliedrice şi machetele de tehnică militară.

Pentru rezolvarea problemelor de mascare propunem următoarele soluții: machete la scara 1:1 pentru imitarea în toate cele trei spectre (optic, termic şi de radiolocație) a tancurilor, transportoarelor şi mașinilor de luptă ale infanteriei; straturi fono şi termoabsorbante pentru vehicule blindate; betoane şi mortare colorate pentru mascarea în spectrul optic şi termic a

drumurilor, a pistelor de rulare pentru aeronave şi a depozitelor; spume şi emulsii pentru mascarea drumurilor şi urmelor lăsate pe sol de autovehicule; modelul petelor să fie alcătuit din minimum 4 culori; ponderea zonelor luminoase să fie egală cu cea a zonelor întunecate, astfel încât nuanța medie de culoare să nu difere prea mult de mediul înconjurător; culoarea aleasă pentru fiecare pată de culoare să aibă o saturație medie; dimensiunile petelor să aibă valori de aproximativ 70 cm, ceea ce corespunde dimensiunilor sub care este perceput un tanc de la distanța de 800 m, considerată optimă din acest punct de vedere.

Amenajarea şi deservirea punctelor de aprovizionare cu apă

În momentul de față, mijloacele existente în dotarea armatei noastre, Aquator 501, sunt satisfăcătoare, dar nu deținem mijloace de forat competitive pentru puțuri de adâncime.

Pentru eficientizarea misiunii propunem: modernizarea actualelor sisteme Aquator 501, realizarea unor stații de forat competitive sau importul unora ca cele de tipul Forad.

Pentru realizarea interoperabilității în domeniul tehnic pe linie de geniu se va acționa pentru: asigurarea cu mijloace de geniu performante şi compatibile; instruirea unor specialişti din armă pe echipamente şi utilaje de proveniență NATO; elaborarea actelor normative care stau la baza realizării interoperabilității.

BIBLIOGRAFIE

Mr.dr. RADU Dumitru, *Sprijinul de geniu pentru luptă*, Editura Academiei Tehnice Militare, Bucureşti, 2006.

Mr.dr. RADU Dumitru, *Întrebuințarea în operații a forțelor de geniu din cadrul Forțelor Terestre*, Editura Academiei Tehnice Militare, Bucureşti, 2005.

CONSIDERAŢII PRIVIND MODUL DE ACŢIUNE AL TRUPELOR DE GENIU ÎN CONTEXTUL UNOR ACŢIUNI MILITARE PROBABILE

CONSIDERATIONS REGARDING THE WAY OF ACTION OF ENGINEERING TROOPS IN THE CONTEXT OF PROBABLE MILITARY ACTIONS

Lt.col.conf.dr. Dumitru RADU[*]
Academia Tehnică Militară

Acest document analizează şi prezintă noile tipuri de acţiuni militare care pot avea loc, în viitor, în vederea desfăşurării conflictelor militare de la începutul acestui mileniu.

În acest context, este analizată principala misiune de suport a trupelor de geniu şi anume aceea de a sprijini trupele din care fac parte pentru a descuraja adversarul şi de asemenea sunt analizate acţiunile militare ale trupelor de geniu în contextul acţiunilor militare viitoare.

This work analyses and presents new types of probable military actions which can take place in the future, with a view at the last military conflicts which took place at the beginning of the millennium.

In this context, the main action performed by the engineering troops, which is to support the military actions of own troops discouraging the adversary, will be analyzed together with the military actions of the engineering troops in the context of probable future military actions.

Cuvinte cheie: geniu, acţiune, viitor, probabil, context.
Keywords: *engineering, action, future, probability, context.*

Începutul de mileniu oferă perspective multiple în toate planurile vieţii, cu implicaţii în domeniile de activitate ale generaţiilor următoare, iar previziunile şi tendinţele analiştilor şi strategilor politico-militari trebuie să aibă in atenţie că, în timp ce eforturile pentru securitate şi pace cresc, se menţine şi se diversifică tipurile de conflicte, aspect ce generează stări de criză continue. În plan concret starea actuală a existenţei umane coexistă între

[*] e-mail: *viodumrad@yahoo.com*

două stări, de securitate şi război, manifestându-se prin starea de conflictualitate perpetuă cu pendulări între normalitate şi violență. Carl von Clausewitz anticipa în lucrarea sa „Despre război“ că dimensiunea abstractă a războiului este mult mai actuală astăzi, când afirma ,,cu cât sunt mai violente tensiunile care preced izbucnirea, cu atât războiul va fi mai aproape de conceptul său abstract''. Din această perspectivă, se pare că, deşi în majoritatea strategiilor de securitate sunt abordate şi identificate distinct trei stări: pace, criză şi război, în realitate trăim o stare continuă de criză, în care pacea şi războiul sunt extreme.

Războiul modern implică un sistem funcțional, viabil în toate condițiile, ca o ultimă alternativă pentru rezolvarea unei situații limită, generate de o multitudine de riscuri, amenințări, situații de criză. Planificarea şi desfăşurarea acțiunilor militare se pot realiza în funcție de puterea de luptă a unei armate, în concordanță cu strategia militară de securitate proprie sau colectivă în cazul alianțelor, astfel că prin asumarea unor riscuri (pierderi) minime succesul să poată fi anticipat. Această performanță a succesului anticipat, garantat într-o anumită perioadă probabilă de timp, se prevede şi planifică a se desfăşura cu o forță capabilă şi credibilă, cu resurse umane, tehnice şi materiale apte să contracareze, să nimicească forțele adversarului, sau să detensioneze o iminentă stare (focar) de conflict.

Amenințări şi riscuri

La nivel mondial

Amploarea şi diversificarea fără precedent a evenimentelor care au marcat secolul trecut ne provoacă să punem şi să ne punem o mulțime de întrebări ce fac referire la perspectiva existenței noastre.

Ce vor fi națiunile? Ce se va întâmpla cu zonele mai puțin dezvoltate? Vor exista armate, sau va fi o armată globală? Care va fi tipul de conflict predominant? Care va fi locul şi rolul omului în univers, dar al omului „artificial”? Care va fi principala sursă de energie? etc. Toate aceste întrebări reprezintă foarte puțin în comparație cu multitudinea de întrebări care pot fi puse despre viitor.

Asupra securității internaționale se manifestă amenințări şi riscuri diverse, complexe, imprevizibile, locale, regionale care sunt greu de controlat şi analizat. De la proliferarea armelor de distrugere în masă - la manipularea minorităților, de la actele de terorism - la neaprovizionarea cu resurse vitale, de la traficul cu droguri la sabotaj sunt câteva din multitudinea formelor de manifestare a acestora.

Tot mai mulți analişti politico-militari apreciază că, în actualul context strategic, se manifestă mai puține temeri pentru pericolul unei agresiuni de amploare, de tip militar, şi mai degrabă o exacerbare a tensiunilor şi

antagonismelor generate de noile riscuri şi ameninţări. Reevaluarea unor teorii mai vechi, dar şi apariţia unora noi, ca cea a globalizării, dau un conţinut nou ameninţărilor şi riscurilor care se manifestă în sfera securităţii internaţionale.

În perioada actuală cele mai încărcate de violenţă sunt crizele provocate de conflictele etnice, de naţionalismul extremist şi disputele interstatale care au generat şi vor genera crize politico-militare majore. Pentru stabilitatea continentală trebuie avute în vedere şi procesele de perspectivă din spaţiul slav, cel asiatic, cel arab şi, nu în ultimul rând, cel euroatlantic. Ca urmare a unor posibile multiplicări a centrelor de putere ca rezultat al dezvoltării mai accentuate în unele zone de putere şi influenţă se poate afirma că se sporeşte gradul de insecuritate, iar actorii mari sunt capabili de a provoca, modela, limita, controla în mod activ sau inactiv o stare de criză.

Statelor lumii le vor fi sugerate sau impuse în viitor o mare varietate de conflicte permise (tolerate) sau impuse, iar motivaţia scopului politic şi militar, caracterul, fizionomia, durata, mijloacele de luptă utilizate vor fi induse, permise, sugerate, sau impuse de către o forţă „posibil neutră“.

La aspectele prezentate mai sus aduc în atenţie următoarele: aplicaţiile de descifrare a genomului uman şi determinarea hărţii genetice primare a omului, clonarea unor animale, crearea armelor neletale, exploziile controlate la înălţimi foarte mari pentru orientarea meteoriţilor către o anume ţintă, transmiterile de informaţii în timp real, controlul vieţii individului prin implantarea unor microcipuri etc. Se poate aprecia că noul tip de conflict se va desfăşura cu arme, „paşnice”, ale cunoaşterii posibil nonviolente sau extrem de violente ca urmare a tentaţiilor ce se pot manifesta ca urmare a tehnologiilor la îndemână şi intereselor în dispută.

La nivel naţional

România are următoarele *obiective strategice de securitate***:** garantarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor; apărarea statului naţional român, suveran şi independent, unitar şi indivizibil; consolidarea ordinii de drept şi a instituţiilor democratice; ameliorarea nivelului de trai al populaţiei; protejarea şi promovarea intereselor României în lume.

Aceste obiective se realizează prin mijloace politice, juridice, diplomatice, economice, sociale, *militare*, de relaţii publice, prin cooperare cu statele şi organizaţiile politice, economice şi de securitate din spaţiul european, euroatlantic şi internaţional.

Obiectivul fundamental al apărării naţionale îl constituie realizarea capacităţii militare necesare şi adecvate pentru apărarea suveranităţii şi independenţei naţionale, a integrităţii şi unităţii teritoriale, a democraţiei constituţionale şi a statului de drept.

Pentru îndeplinirea acestui deziderat fundamental strategia militară defineşte următoarele *obiective militare*: prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor care ar putea afecta direct securitatea militară; sprijinirea autorităților publice în caz de urgențe civile şi desfăşurarea unor acțiuni cu caracter umanitar; prevenirea, descurajarea şi zădărnicirea unei eventuale agresiuni armate împotriva țării; sporirea contribuției la stabilitatea regională prin participarea la prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor şi apărarea colectivă; integrare graduală în structurile militare ale NATO.

Pericolul unei confruntări militare majore s-a redus considerabil, dar a crescut riscul declanşării unor crize locale şi regionale, amenințări non-militare, tendințe de separație, declarare unilaterală a independenței, secesiune etc.

În acest context, principalii factori de risc la adresa securității naționale sunt: existența în plan regional sau subregional a unor tensiuni şi conflicte militare; acumulările necontrolate de forțe şi tehnică de luptă în spațiul de interes strategic; proliferarea şi diseminarea necontrolată a tehnologiilor şi materialelor nucleare; prelungirea unor dificultăți interne de natură economică, financiară şi socială care afectează critic şi vital funcționarea societății româneşti; expansiunea rețelelor şi activităților teroriste şi a crimei organizate transnaționale; deteriorarea mediului ambiant, prin nerespectarea normelor ecologice, precum şi existența în proximitatea frontierelor naționale a unor obiective cu grad ridicat de risc; limitarea accesului statului român la unele resurse vitale pentru populație şi economie; acțiuni ce pot duce la atingerea statului român şi instituțiilor democratice care conduc la separatism, xenofobie, intoleranță şi conflicte etnice şi religioase; incertitudinea evoluțiilor politico-militare din regiune; izolarea României în societatea globală bazată pe informație, datorită lipsei infrastrucrurilor informaționale.

Factorii de risc la adresa securității militare sunt:

- *riscurile regionale* cuprind: dezechilibre strategice în spațiul de interes strategic al României; prezența unor tensiuni şi a unor conflicte militare care se pot extinde; prelungirea unor dificultăți economico-sociale care afectează direct potențialul militar; posibilitatea apariției unor disfuncționalități în sistemele financiare, informatice, energetice, de comunicații şi telecomunicații; rivalitățile politico-militare dintre state;
- *riscurile asimetrice* cuprind strategii sau acțiuni deliberat îndreptate împotriva statului român, care folosesc procedee diferite de luptă clasică, vizând atacarea punctelor vulnerabile ale societății civile, dar nu pot afecta direct sau indirect şi forțele armate. Vizează: expansiunea rețelelor şi activităților teroriste; proliferarea şi deseminarea necontrolată a tehnologiilor şi materialelor nucleare şi a altor mijloace letale neconvenționale;

- *riscurile transnaționale* sunt generate de: grupuri care promovează separatismul sau extremismul; disputele interetnice; rivalitățile religioase şi încălcarea drepturilor omului; crima organizată; traficul ilegal de droguri; fluxurile de refugiați;
- *evenimentele neprevăzute* au la bază factori obiectivi şi subiectivi existenți în prezent ca urmare a relațiilor bune între state, dar care se pot schimba în orice moment.

Acțiuni probabile ale trupelor de geniu

Având în vedere cele prezentate mai sus se poate prefigura o perspectivă a modului de acțiune a trupelor de geniu în viitor, prin stabilirea unor concepte şi obiective clare, astfel ca principiile pentru care au fost constituite să poată fi respectate.

Arma geniu reprezintă genul de armă din compunerea forțelor armate destinată, ca în cooperare cu celelalte genuri de arme şi specialități sau independent, să realizeze sau să participe la realizarea sprijinului şi protecției genistice a trupelor din cadrul categoriilor de forțe armate în acțiunile pe care acestea le pot desfăşura.

Pentru a răspunde cerințelor se impune ca arma (forțele de) geniu să-şi propună următoarele obiective:

- crearea unor structuri operaționale şi funcționale în arma geniu;
- restructurarea pentru realizarea unei capacități operaționale optime;
- interoperabilitatea cu structuri similare din alte armate;
- realizarea programelor de profesionalizare şi instruire a efectivelor;
- înzestrarea şi modernizarea bazei tehnico-materiale în concordanță cu tendințele şi perspectivele armei (trupelor de) geniu;
- elaborarea unui cadru normativ coerent, pe competențe.

Având la bază conceptul de multidimensionalitate a noilor acțiuni militare se impune ca forțele de geniu să fie înzestrate cu muniții, tehnică şi materiale de geniu performante în concordanță cu misiunile specifice, cu respectarea următoarelor principii:

- creşterea capacității de acțiune, pe cât posibil în timp real;
- mobilitate sporită, fiabilitate, productivitate, multifuncționalitate;
- standardizarea componentelor, interschimbabilitatea;
- informatizarea şi robotizarea mijloacelor tehnice;
- capacitate de supraviețuire ridicată.

Ca parte componentă a protecției acțiunilor militare, *sprijinul de geniu*, termen şi concept nou introdus în terminologia militară, poate fi definit ca „ansamblul lucrărilor ce se execută şi măsurilor care se iau în conformitate cu misiunile de geniu”.

Consider că trebuie acceptat şi însuşit conceptul de sprijin de geniu din următoarele considerații:

- introducerea şi înlocuirea termenului în noile regulamente şi instrucțiuni;
- este un concept mult mai amplu şi răspunde cerințelor luptei moderne.

Pentru o mai bună înțelegere a modului de îndeplinire a misiunilor sprijinului de geniu trebuie prezentate componentele probabile care în viziunea autorului pot face o ierarhizare mai bună, pe urgențe, în funcție de importanța misiunilor. Se poate afirma despre sprijinul de geniu că are două componente de bază (din punct de vedere acțional), amenajarea şi măsuri, iar acestea se execută la toate eşaloanele, de forțe specializate sau nespecializate, pentru a creşte gradul de supraviețuire, protecție, mascare şi viabilitate a centrelor de greutate ale forțelor proprii.

Sprijinul de geniu este rezultanta contribuțiilor făcute de toate categoriile de forțe şi genuri de armă la nivel tactic, operativ şi strategic, se organizează în toate formele acțiunilor militare, prin forțele de geniu.

Acțiunile militare ale celorlalte forțe şi genuri de armă se manifestă în cadrul geniului în general prin *aportul genistic*, concept ce poate fi enunțat astfel: „ansamblul de misiuni, măsuri şi lucrări genistice executate de celelalte forțe şi genuri de armă, conducerea acestora în toate formele acțiunilor militare, la nivel tactic, operativ şi strategic pentru protecția proprie”.

Aportul genistic, ca parte componentă a protecției genistice, se realizează prin:

- lucrări de supraviețuire (protecție) pentru personal, tehnică şi materiale;
- baraje de mine pentru protecția dispozitivului propriu;
- lucrări simple pentru menținerea viabilității căilor rutiere;
- refacerea unor lucrări de fortificație,
- participarea la executarea unor culoare prin barajele de mine (de regulă forțe care le-au executat);

Acțiunile militare ale forțelor de geniu se manifestă prin *sprijinul de geniu* pentru luptă concept ce poate fi enunțat astfel „ansamblul de misiuni, măsuri şi lucrări genistice specializate executate de forțele de geniu nemijlocit şi sau direct, conducerea acestora în toate formele acțiunilor militare, la nivel tactic, operativ şi strategic”.

Sprijinul de geniu poate realiza prin: sprijin de geniu al acțiunilor militare, sprijin de geniu pentru acțiuni asociate şi sprijin de geniu pentru logistică.

Sprijinul de geniul al acțiunilor militare se realizează în ansamblul său prin: mobilitate, contramobilitate şi protecție (supraviețuire) şi vizează în ansamblu: cercetarea de geniu; executarea mecanizată a lucrărilor de fortificație; amenajarea genistică a punctelor de comandă (executarea mecanizată a lucrărilor, participă la utilarea adăposturilor, iluminarea, mascarea, executarea rețelei de drumuri necesare); executarea de baraje genistice explozive (lansate mecanizat, manual) şi neexplozive, lucrări de distrugeri; amenajarea şi menținerea viabilității căilor de comunicație rutieră; amenajarea şi deservirea trecerilor peste cursurile de apă şi alte obstacole; cercetarea la minare, executarea culoarelor prin câmpurile de mine, deminarea (asanarea) terenului, dezafectarea unor obiective pregătite pentru distrugere (de regulă cele care nu mai corespund nevoilor acțiunilor viitoare); executarea lucrărilor genistice de mascare; înlăturarea efectelor întrebuințării de către inamic a ADM şi CBRN; amenajarea genistică a sistemului de dislocare a forțelor marinei militare, minarea şi deminarea litoralului, executarea unor măsuri şi lucrări de mascare; amenajarea genistică a sistemului de dislocare al aviației (terenuri de aterizare de bază, de rezervă, false; piste de aterizare de bază, de rezervă, false) etc.

Sprijinul de geniu pentru acțiuni asociate reprezintă un ansamblu de misiuni, măsuri şi lucrări genistice executate de forțele de geniu, al activităților de planificare, organizare şi conducere în susținerea acțiunilor militare sau susținerea unor acțiuni fortuite sau acceptate. În acest context misiunile ce se vor executa se vor determina şi îndeplini în conformitate cu standardele şi documentele internaționale la care țara noastră este parte.

Sprijinul de geniu pentru logistică reprezintă un ansamblu de misiuni, măsuri şi lucrări genistice executate de forțe de geniu specializate, în scopul logisticii forțelor militare pentru acțiunile susținerea acestora în acțiuni militare, acțiuni fortuite sau acceptate.

Sprijinul de geniu pentru logistică se realizează de forțe de geniu constituite din subunități de geniu cu specific logistic (nu îndeplinesc misiunile de geniu nemijlocit), independente, din cadrul structurilor militare ale categoriilor de forțe armate şi îndeplinesc următoarele misiuni specifice: amenajarea şi deservirea surselor de aprovizionare cu apă; exploatarea şi prelucrarea materialului lemnos; fabricarea unor elemente din beton; participă la logistica forțelor de geniu etc.

Tema abordată se doreşte a fi dezvoltată din dorința de a scoate în evidență importanța rolului şi locului forțelor de geniu în contextul noilor aspecte şi tendințe ale acțiunilor militare, astfel ca structura forțelor de geniu rezultată în urma restructurării forțelor armate să corespundă principiilor şi misiunilor pentru care sunt constituite.

Bibliografie

Strategia de securitate națională a României, Bucureşti, 2000;

Viziunea strategică 2010 armata României, Editura Militară, Bucureşti, 2001;

Gestionarea crizelor şi războiul în viitor, "Observatorul militar" nr. 45/2000;

Doctrina tactică a armei geniu, traducere adaptată după ATP 52.

PARTENERIATUL ARMATĂ – SOCIETATEA CIVILĂ

ARMED FORCES – CIVILIAN SOCIETY PARTNERSHIP

Marilena IVAŞCU (UNGUREANU)*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Este absolut necesară aşezarea raporturilor dintre armată şi societatea civilă pe criteriul credibilității reciproce, în care relaționarea să devină fluidă, viabilă şi operațională. Această stare de fapt corespunde necesității derivată din imperativul democratizării procesului de reconstrucție a societății şi apărării țării, în concordanță cu principiile lumii democratice, în ansamblul său.

It is absolutely necessary to rearrange the relations between the armed forces and the civilian society on the mutual credibility criterion. The relation has to become fluid, viable and operational. This state of fact corresponds to the necessity derived from the imperative of the democratization and reconstruction process undergone by society and national defence, according to the principles of the whole democratic world.

Cuvinte cheie: societate civilă, armată, parteneriat, instituția militară, armată – societatea civilă.
Keywords: *civilian society, army, partnership, military institution, armed forces – civilian society.*

Putem defini societatea civilă ca pe o noțiune care descrie forme asociative de tip apolitic şi care nu sunt părți ale unei instituții fundamentale ale statului sau ale sectorului de afaceri. Astfel, organizațiile neguvenamentale - asociații sau fundații, sindicatele, uniunile patronale sunt actori ai societății civile, care intervin pe lângă factorii de decizie, pe lângă instituțiile statului de drept pentru a le influența, în sensul apărării drepturilor şi intereselor grupurilor de cetățeni pe care îi reprezintă.

"Definiția cea mai simplă, direct şi intuitiv evidentă, dar şi cu cea mai mare valoare este că societatea civilă reprezintă acel ansamblu de instituții

* e-mail: *iva_mari@yahoo.com*

non-guvernamentale diverse, suficient de puternice pentru a contrabalansa statul şi care, fără a-l împiedica să-şi îndeplinească rolul de menținere a păcii şi de a judeca imparțial cu privire la interesele majore, este totuşi capabil să-l împiedice să domine şi să atomizeze restul societății."[1]

Folosirea noțiunii de societate civilă restrictiv, referindu-se ori la noțiunea de civil (ca opus al celei de militar) ori numai la organizațiile neguvernamentale este eronată. În ultimii ani s-a simțit nevoia unei completări aduse noțiunii, denumită acum sectorul nonprofit, sau cel de-al treilea sector al societății, unde primele două sunt instituțiile fundamentale ale statului şi sectorul de afaceri.

Societatea civilă este cel mai simplu termen pentru a descrie un întreg sistem de structuri, care implică cetățeanul în diferitele sale ipostaze de membru într-o organizație neguvernamentală, într-un sindicat sau într-o organizație patronală.

Societatea civilă este formată din cetățeni, asociați sub diferite forme, care au aceleaşi interese şi care îşi dedică timpul, cunoştințele şi experiența pentru a promova şi apăra aceste drepturi şi interese.

Conceptul de "Societate civilă" nu este uşor de definit mai ales când se vorbeşte despre el ca de un fenomen global. Fiecare societate are propriile forme de organizare socială, propriile tradiții culturale şi politice, precum şi structuri economice şi de stat contemporane. Toate acestea sunt esențiale pentru dezvoltarea şi definirea societății civile. În termeni largi însă, societatea civilă se referă la rețeaua de relații sociale existente în spațiul dintre stat, piață (activități în scopul aducerii de profit) şi viața privată a familiilor şi indivizilor. Strâns legată de conceptul de societate civilă este ideea de capital social: valorile, tradițiile şi conexiunile care fac posibilă coordonarea şi cooperarea dintre oameni. Aşadar aceste concepte au calități legate de relații, valori şi forme organizaționale.

Societatea civilă nu înlocuieşte însă statul. În cel mai rău caz un stat autoritar poate să limiteze – sau chiar să înăbuşe – funcționarea societății civile prin metode care încalcă drepturile omului. Este foarte greu pentru societatea civilă să se dezvolte într-un climat de fărădelege şi violență. O societate civilă înfloritoare depinde de obicei de securitatea şi previzibilitatea oferite de un stat democratic eficient controlat de un guvern capabil să asigure statul de drept şi politici care să răspundă nevoilor populației. Dacă aceste condiții nu sunt prezente, oamenii încearcă, prin intermediul societății civile, să creeze elemente de autoguvernare şi securitate. Există comunități care au încercat să creeze aceste condiții într-un climat de incapacitate statală. În acest

[1] Ernest Gellner, *Condițiile libertății. Societatea civilă şi rivalii ei*, Editura Polirom, Bucureşti, 1998, p. 20.

fel oamenii recrează bazele guvernării democratice, şi anume consimţământul celor guvernaţi. Astfel societatea civilă şi statul democratic sunt complementare şi chiar interdependente.

Instituţia militară este o instituţie a statului. Ea depăşeşte însă simpla condiţie de *instrument al statului* datorită funcţiilor pe care le are în societate şi calităţii ei de putere militară a naţiunii. De aceea, relaţia armată – societate este una de un tip special, cu numeroase valenţe şi condiţionări.

Este deosebit de importantă analiza binomului relaţional armată – societate civilă, ca unul dintre principalii factori potenţatori ai stabilităţii naţionale. Relaţia aceasta se desfăşoară în două sensuri: influenţa indirectă exercitată de societatea civilă asupra organismului militar, ca element esenţial în garantarea păstrării de către armată a rolului constituţional, în asigurarea securităţii şi apărării naţionale, dar şi influenţa armatei asupra societăţii, ca unul dintre principalii factori de socializare.

Studiul raportului armată – societate civilă este justificat şi de situaţia şi tendinţele actuale existente în majoritatea armatelor lumii: schimbarea radicală a structurii organizaţionale şi a practicii manageriale, în principal ca urmare a renunţării la modelul armatei de masă.

Intervenţia armatei în viaţa socială se produce atunci când instituţiile politice sunt slabe şi lipsite de legitimitate, iar modul de participare depinde de principalele surse de slăbiciune la nivelul structurilor civile, de mobilizare necontrolată a populaţiei şi de democratizarea violenţei.

Armata reprezintă instituţia statului, iar acesta reprezintă principalul element de care depinde, în foarte mare măsură, societatea civilă. Relaţia optimă dintre instituţiile statului şi societatea civilă este cea de parteneriat, ca dezvoltare a colaborării sau cooperării dintre ele.

Parteneriatul presupune desfăşurarea, în colaborare, a unor proiecte sau programe, în cadrul cărora partenerii au drepturi egale cu privire la stabilirea obiectivelor, a mijloacelor de implementare, a evaluării rezultatelor. În România acest parteneriat se desfăşoară cu mare greutate, deşi cadrul legal este reglementat. Cauzele nu constau, atât din lipsa unei metodologii clare de lucru, în incoerenţa şi inconsecvenţa legislaţiei, cât mai ales în insuficienţa disponibilităţii politice, în birocraţia ce încetineşte desfăşurarea activităţilor, şi mai ales, în persistenţa, la nivelul întregii societăţi a normelor şi valorilor ce nu promovează activismul social şi civilitatea. De aceea, nu este surprinzător faptul că spaţiul de desfăşurare a activităţilor organizaţiilor societăţii civile româneşti (cadrul normativ şi cel al normelor socio-culturale) reprezintă domeniul cel mai deficitar.

Binomul relaţional *armată – societatea civilă* reprezintă, însă, unul dintre principalii factori potenţatori ai stabilităţii naţionale. Relaţia aceasta se

desfăşoară, firesc, în două sensuri: influenţa indirectă exercitată de societatea civilă asupra organismului militar, ca element esenţial în garantarea păstrării de către armată a rolului său constituţional, în asigurarea securităţii şi apărării naţionale, dar şi influenţa armatei asupra societăţii, ca unul din principalii factori de socializare.

Parteneriatul dintre societatea civilă şi armată s-a desfăşurat şi se desfăsoară având în vedere un deziderat nobil – prezervarea intereselor naţionale subsumate securităţii şi apărării naţionale.

De fapt, conturarea parteneriatului cu societatea civilă, inclusiv prin asigurarea unui echilibru între dreptul la liberă informare şi necesitatea protejării informaţiilor clasificate, constituie una dintre direcţiile de acţiune prevăzută în *Strategia de securitate naţională a României.*

Aşadar, referindu-ne în special la această dimensiune a parteneriatului (securitatea naţională) considerăm că pentru constituirea relaţiilor de acest tip este necesară considerarea implicaţiilor unor presupoziţii subiective şi ale unor condiţii substanţiale de cooperare.

În ceea ce priveşte presupoziţiile subiective, se urmăreşte:

- instituirea unui *respect mutual*, în sensul considerării specificului competenţelor celor două domenii, a modalităţilor de realizare optimă a acestora şi a implicării autonome în finalizarea unor acţiuni comune;
- dezvoltarea încrederii reciproce;
- evitarea sancţionărilor;
- centrarea pe nevoile comunităţii;
- asumarea responsabilităţii acţiunii;
- comunitatea valorilor de referinţă, ceea ce oferă cadrul de instituire şi evaluare neutrală a relaţiilor dintre armată şi societatea civilă.

Condiţiile substanţiale de cooperare partenerială se referă la elaborarea, în comun, a măsurilor şi politicilor aplicabile într-unul dintre cele două domenii, de la identificarea nevoilor, a beneficiarilor de servicii, a mijloacelor de abordare şi de soluţionare a problemelor, a planurilor de acţiune şi de finanţare, până la evaluarea calităţii serviciilor oferite. De asemenea, realizarea parteneriatului trebuie să aibă în vedere şi transferul de expertiză dintr-o sferă în alta; scopul acestui proces este, în primul rând, de a crea competenţe civile în problemele de apărare şi de a îmbunătăţi dialogul dintre civili şi militari, dar şi de a creşte gradul de transparenţă a instituţiei militare şi de a-i face pe civili, în special societatea civilă, să înţeleagă natura, rolul şi nevoile armatei. Transferul de experienţă din zona militară în cea civilă şi invers, este realizat prin câteva modalităţi ce pot fi particularizate şi pentru cazul relaţiei armată – societatea civilă [2]:

[2] Cris Donnely, *Developing a National Strategy în Central and European Issue*, Romanian Foreign Affairs, Review, vol.3, nr. 2, Bucureşti, 1977, pp. 63-82.

- sesiuni de brainstorming (Tehnică de stimulare dirijată a creativității individuale şi mai ales a unor indivizi constituiți în grupe[3]), al cărui scop este de a ajuta staff-ul militar şi societatea civilă în exercitarea responsabilităților în domeniul apărării şi în dezvoltarea ideilor referitoare la tipul de forțe armate de care are nevoie țara;
- consultarea specialiştilor civili în probleme de buget astfel încât să se realizeze instituționalizarea efectivă a proceselor de planificare şi asistare a apărării, în sensul dezvoltării capacităților de realizare eficientă a scopurilor având în vedere constrângerile reale ale resurselor, condițiile de transparență şi responsabilitate față de instituțiile democratice;
- instruirea reprezentanților societății civile în probleme militare – această modalitate de transfer de expertiză presupune existența inițiativelor bilaterale, dar şi o combinație de civili – militari, care unesc aspectele militare (tehnologie, instrucție etc.) şi personal militar care înțelege, pe de-o parte necesitatea subordonării față de autoritățile civile şi, pe de altă parte, stilul de lucru în cadrul birocrației create;
- sporirea rolului organizațiilor non-guvernamentale în a educa societatea în privința problemelor militare şi în a aduce în atenția armatei principalele aspecte civile ale politicii de apărare. Este necesară încurajarea dezvoltării O.N.G. –urilor, atât ca forme academice, cât şi ca elemente de gândire informală ataşate departamentelor guvernamentale şi staff-ului prezidențial;
- conversia industriei de apărare redundantă pentru folosirea profitabilă a sa de către societatea civilă în procesul de reconstrucție națională;
- dezvoltarea cercetării independente şi multidisciplinare cu scopul identificării celor mai bune soluții pentru problemele specifice reformei armatei.

În concluzie, este absolut necesară aşezarea raporturilor dintre armată şi societatea civilă pe criteriul credibilității reciproce, în care relaționarea să devină fluidă, viabilă şi operațională. Această stare de fapt corespunde necesității derivată din imperativul democratizării procesului de reconstrucție a societății şi apărării țării, în concordanță cu principiile lumii democratice, în ansamblul său.

[3] http://dexonline.ro/search.php?cuv=brainstorming

INDICATORI PENTRU MĂSURAREA MENTENANȚEI

INDICATORS FOR MAINTENANCE MEASURING

Col.(r) prof.univ.dr.ing. Eugen SITEANU*
Universitatea Națională de Apărare "Carol I"

Dintre factorii de mentenanța cei mai importanți sunt cei de fiabilitate, de sprijin al aprovizionării, de testare şi susținere a echipamentelor, cei organizatorici, de manipulare şi transport, factorii economici şi factorii de eficacitate. În această lucrare se prezintă numai câțiva factori cantitativi aplicabili in dezvoltarea şi evaluarea mentenanței şi infrastructurii sprijinului logistic al unui sistem/echipament.

Among maintenance factors, the most important are the following: reliability; supply support; equipment support and test; handling and transportation, organizing; economic and effectivness factors. In this paper we will present only a few factors that are applicable in maintenance development and evaluation and in logistic supply.

Cuvinte cheie: fiabilitate, mentenanță, mentenabilitate, indicatori de măsurare, rata defecțiunilor şi media timpilor de bună funcționare.
Keywords: *reliability, maintenance development, logistic supply.*

Mentenanța poate fi privită ca un ansamblu al acțiunilor şi măsurilor tehnico-organizatorice necesare pentru asigurarea funcționării eficace şi economice (eficiente) a unui sistem/echipament, respectiv a sistemelor/ echipamentelor pe toată durata vieții lor. Ea este parte integrantă a tuturor aspectelor privind planificarea sistemelor, proiectarea şi dezvoltarea, testarea şi evaluarea, producerea şi/sau fabricarea, folosirea efectivă de către unități/mari unități şi casarea sistemelor (echipamentelor). Elementele mentenanței trebuie să se dezvolte într-o bază integrată cu toate celelalte părți ale sistemului/echipamentului şi logisticii acestuia.

* Tel. *0720.56.69.11* sau *319.48.80/0433*

Pentru ca mentenanța să se aplice în mod corespunzător pe toată durata de viață, trebuie stabilite cerințele sprijinului logistic în fazele incipiente ale proiectării conceptuale. Cerințele mentenanței trebuie specificate inițial, atât în termeni cantitativi, cât şi calitativi. Procesul de evaluare, care este un proces iterativ, se realizează prin combinarea de predicții, analize şi demonstrații fizice şi prin folosirea modelelor fizice în scopul efectuării de teste şi demonstrații.[1]

În procesul de definire şi stabilire a cerințelor şi de evaluare sistemică apare necesitatea identificării mărimilor cantitative (indicatorilor) corespunzătoare ale mentenanței sistemului. Aceste mărimi pot varia de la un sistem la altul, după cum nevoile unităților/marilor unități şi cerințele misiunilor vor varia de la o situație la alta. În plus, pot exista mai mulți factori pentru fiecare situație. În continuare vom introduce câțiva factori cantitativi aplicabili în dezvoltarea şi evaluarea mentenanței şi infrastructurii sprijinului logistic al unui sistem. Sunt foarte importanți factorii de fiabilitate şi mentenanță, factorii de sprijin al aprovizionării, factorii de testare şi susținere/sprijin a echipamentelor, factorii organizatorici, factorii de manipulare şi transport, factorii economici şi factorii de eficacitate etc. Frecvența lucrărilor de mentenanță pentru un echipament este dependentă de fiabilitatea acestuia. În general, când fiabilitatea sistemului creşte, frecvența mentenanței va descreşte şi invers când frecvența mentenanței va creşte fiabilitatea sistemului descreşte. În continuare vor fi definiți unii dintre factorii-cheie cantitativi ai fiabilității folosiți în procesele de proiectare a unui echipament/sistem şi pentru determinarea cerințelor sprijinului logistic.

Fiabilitatea este probabilitatea ca un sistem sau produs să funcționeze într-o manieră satisfăcătoare pentru o perioadă de timp dată când acesta este folosit în condițiile de operare specificate. Funcția de fiabilitate R(t) este:

$$R(t) = 1 - F(t)$$

unde F(t) este probabilitatea ca sistemul sa se defecteze în timpul t. F(t) este funcția de distribuție a defectărilor sau funcția de "nefiabilitate". Dacă variabila aleatoare t are o funcție de densitate f(t), atunci expresia fiabilității este:

$$R(t) = 1 - F(t) = \int_t^{\infty} f(t)dt$$

Dacă timpul de defectare este descris de o funcție de densitate exponențială, atunci:

[1] Benjamin S. Blanchard, *Logistics engineering and management*, fifth edition, PRENTICE HALL, Upper Saddle River, New Jersey 07458.

$$f(t) = \frac{1}{\theta} \cdot e^{-\frac{t}{\theta}}$$

unde θ este media de viață, t este perioada de timp, şi e este baza logaritmului natural (2.7183). Fiabilitatea în funcție de timp este:

$$R(t) = \int_{t}^{\infty} \frac{1}{\theta} \cdot e^{-\frac{t}{\theta}} \cdot dt = e^{-\frac{t}{\theta}}$$

Media de viață (θ) este media aritmetică a timpilor de viață a tuturor obiectelor considerate. Media de viață (θ) din funcția exponențială este echivalentă cu timpul mediu dintre defectări (MTBF). Astfel,

$$R(t) = e^{-\frac{t}{M}} = e^{-\lambda \cdot t} \qquad (1)$$

unde λ este rata defectării instantanee şi M este MTBF. Dacă un echipament/sistem are o rată constantă de defectare, fiabilitatea acestuia în media sa de viață este aproximativ 0,37. Cu alte cuvinte există o probabilitate de 37% pentru care sistemul va depăşi media sa de viață fără să se defecteze. Media de viață şi rata defecțiunilor sunt date de:

$$\lambda = \frac{1}{\theta}$$

Figura 1 prezintă funcția exponențială a fiabilității (timpul este dat în unități de t/M).

În graficul din figură se prezintă funcția de fiabilitate ca o distribuție exponențială, care este specifică perioadei de utilizare a echipamentelor la unități. Caracteristicile de distribuție ale defecțiunilor diferitelor echipamente variază considerabil în funcție de folosirea acestora. De asemenea, distribuția defecțiunilor componentelor mecanice este diferită față de cea a componentelor electronice. În multe situații, distribuția Weibull s-a dovedit mai realistă. Există diferite funcții de densitate: distribuția normală, binomială, exponențială, Poisson, gamma, şi Weibull[2].

[2] Recomandăm două referințe bibliografice: (1) Ireson, W.G., and C.F. Coombs, Eds., *Handbook of Reliability Engineering and Management* , McGraw-Hill Book Co., New York, N.Y., 1988; (2) Knezevic, J., *Reliability, Maintainability, and Supportability: A Probabilistic Approach*, McGraw-Hill Book Co., New York, 1993.

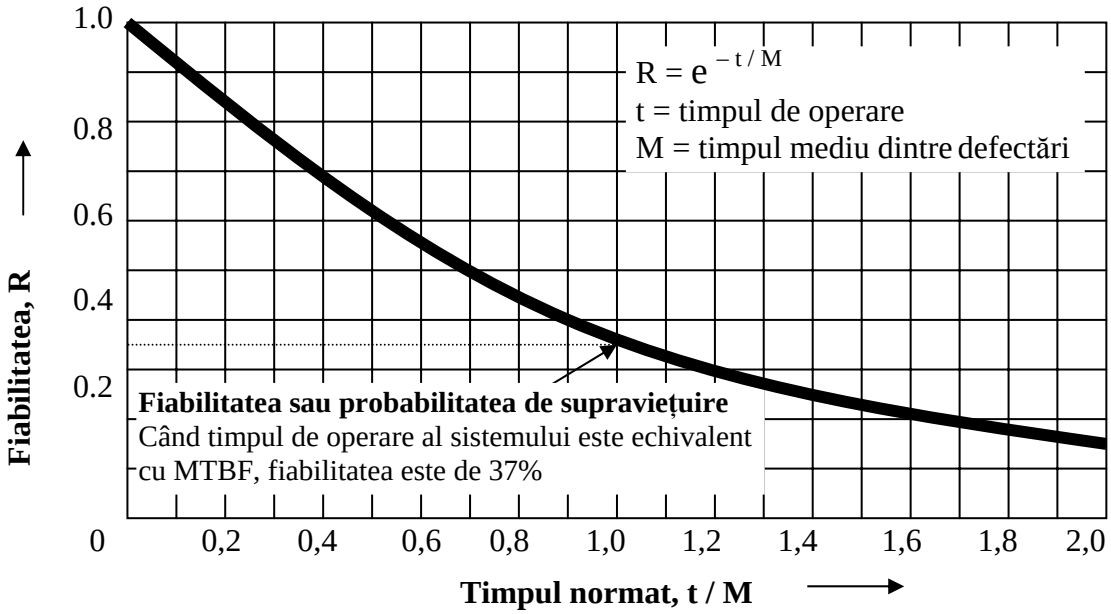

Fig. 1 *Funcția exponențială negativă a fiabilității*

Sursa: Benjamin S. Blanchard, *Op.cit.*

Rata defecțiunilor (rata fiecărei defecțiuni) apărute într-un interval de timp specificat este denumită rata defecțiunilor pe acel interval. Rata defecțiunilor (λ) are expresia:

$$\lambda = \frac{numarul\ \ de\ \ defectiuni}{nr.\ \ total\ \ de\ \ ore\ \ de\ \ functionare}$$

Rata defecțiunilor poate fi exprimată în defecțiuni pe oră, în procente de defecțiuni pe 1000 de ore, sau defecțiuni pe 1 milion de ore. Ca exemplu, să presupunem că din 10 componente testate în condiții de operare specifice (componente care nu sunt reparabile) s-au defectat următoarele: componenta 1 s-a defectat după 80 ore; componenta 2 s-a defectat după 135 ore; componenta 3 s-a defectat după 130 ore; componenta 4 s-a defectat după 330 ore; Componenta 5 s-a defectat după 525 ore. Cunoscând cele cinci defecțiuni şi timpul total de operare de 3,808 ore, valoarea calculată a ratei defecțiunilor pe oră este:

$$\lambda = \frac{5}{1200} = 0{,}0041(6)$$

Mai prezentăm un exemplu în care ciclul de funcţionare pentru un sistem este 170 ore, timp în care apar şase defecţiuni (Fig. 2).

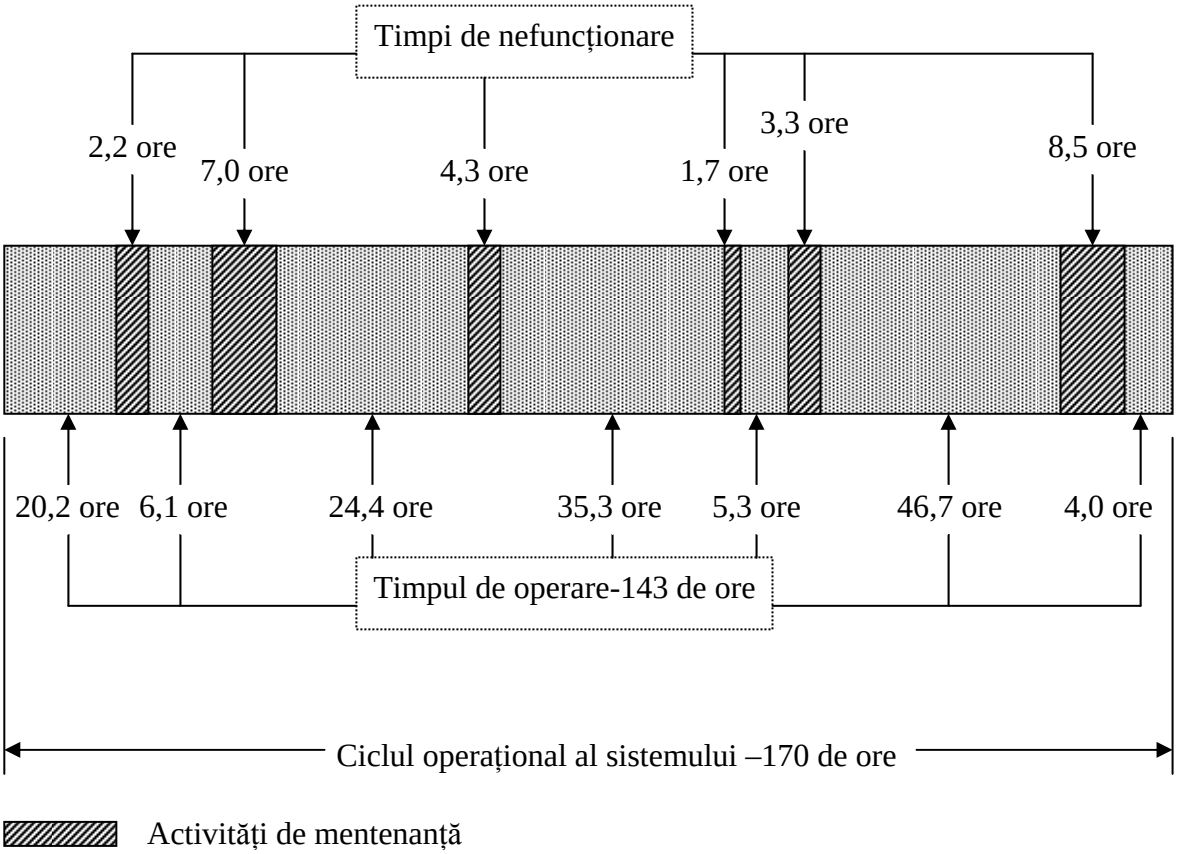

Fig. 2 *Ciclul operaţional*

Sursa: Benjamin S. Blanchard, *Op.cit.*

Rata defecţiunilor, sau frecvenţa mentenanţei corective, pe oră este:

$$\lambda = \frac{numarul \quad de \quad defectiuni}{timpul \quad total \quad al \quad misiunilor} = \frac{6}{143} = 0{,}0419$$

Presupunând o distribuţie exponenţială, media de viaţă a sistemului sau media timpului între defectări (MTBF) este:

$$MTBF = \frac{1}{\lambda} = \frac{1}{0{,}0419} = 23{,}88 \ ore$$

Figura 3 prezintă nomograma fiabilităţii (pentru cazul distribuţiei exponenţiale a fiabilităţii) care permite calcularea MTBF, λ,R(t), şi timpului de funcţionare. De exemplu, dacă MTBF este 200 ore (λ=0,005) şi timpul de funcţionare este 2 ore, nomograma da o valoare a fiabilităţii de 0,99. Fiind date durata medie între defectări (MTBF) sau rata de defectare pe oră (λ) şi timpul de operare (t), se poate găsi fiabilitatea unind printr-o linie dreaptă valorile « MTBF » şi « t » aflate pe axele corespunzătoare. Intersecţia acestei drepte cu axa R va da valoarea fiabilităţii. Probabilitatea de supravieţuire în procente este R x 100.

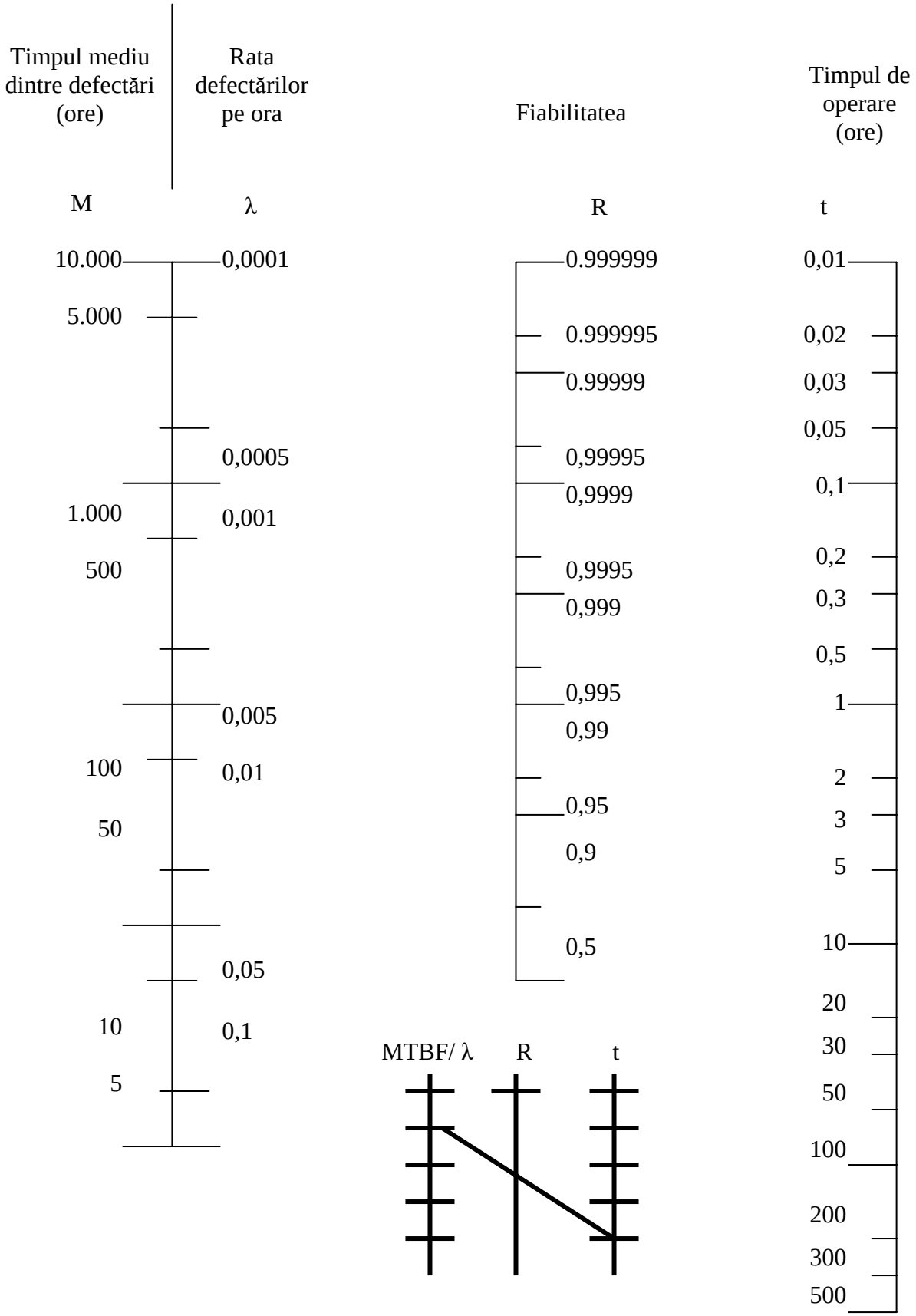

Fig. 3 *Nomograma fiabilității pentru distribuția exponențială a defecțiunilor (NAVAIR 01-1A-32, Reliability Engineering Handbook, Naval Air Systems Command, U.S.Navy, Washington, D.C., 1997)*

Sursa: Benjamin S. Blanchard, *Op.cit.*

La determinarea ratei globale de defectare, pentru estimarea acțiunilor de mentenanță corectivă (frecvența mentenanței corective), trebuie avute în vedere toate defecțiunile sistemului: defecțiunile inițiale, căderile datorate defectelor de fabricație, căderile datorate operatorului şi erorilor de mentenanță etc. Rata globală a defecțiunilor trebuie să ia în considerație toți factorii care pot face ca sistemul să fie inoperabil când, de fapt, este necesară funcționarea satisfăcătoare a sistemului. Dacă acceptăm o distribuție exponențială negativă, rata defecțiunilor este relativ constantă în timpul funcționării normale a sistemului. Atunci când este produs un echipament, iar sistemul intră pentru prima oară în uz, există, la început, în mod obişnuit, un număr mai mare de defecțiuni datorate variațiilor şi nepotrivirii componentelor, proceselor de fabricație etc. Rata defecțiunilor inițiale este mai mare decât cea anticipată, dar descreşte treptat şi se stabilizează în timpul perioadei de depanare sau ardere, ilustrată în Figura 4. Când sistemul ajunge la o anumita vechime, spre sfârşitul vieții acestuia, există o perioadă de "uzură" ("oboseală") când rata defecțiunilor creşte. Porțiunea B a curbei din Figura 4 reprezintă regiunea de rată constantă a defecțiunilor unde sunt valabile legile defectării exponențiale (Poisson).

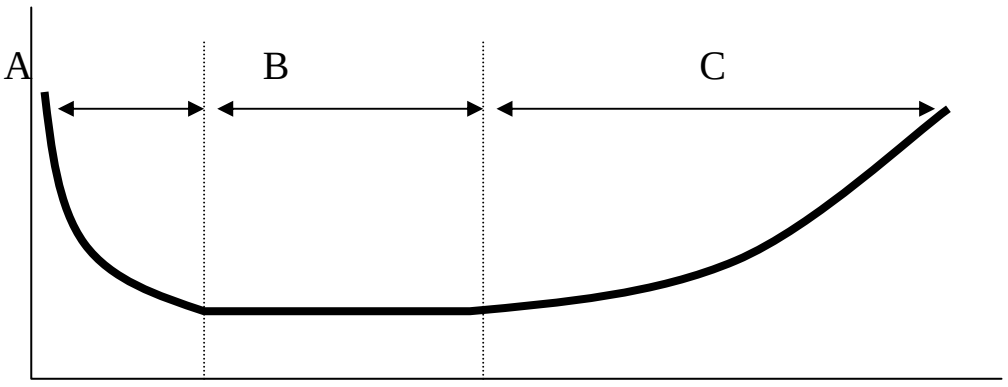

Curba în formă de albie care exprimă dependența de timp a ratei de defectare

Fig. 4 *Curba tipică a ratei defecțiunilor*

NOTĂ:

A - Porțiunea de scădere a ratei de defectare, perioada de mortalitate infantilă în care au loc activități de depanare

B - Porțiunea ratei constante de defectare corespunde legii exponențiale de defectare

C - Porțiunea de creştere a ratei de defectare, perioada de uzură a sistemului / echipamentului în care sunt necesare activități

Figura 4 ilustrează anumite relații comparative. De fapt curba poate varia considerabil în funcție de tipul sistemului şi de profilul sau operațional. În plus, dacă sistemul se modifică continuu dintr-un motiv sau altul, rata defecțiunilor poate să nu fie constantă. În orice caz, graficul poate furniza o bază bună ținând seama de tendința ratei defecțiunilor într-o bază aproximativă.

Rețelele în serie, după cum se arată în figura 5, reprezintă probabil cea mai uzuală relație şi este cel mai simplu de analizat. Într-o rețea serială, toate componentele trebuie să lucreze într-o manieră satisfăcătoare pentru ca sistemul să funcționeze corect. Presupunând că un sistem conține Subsistemul A, Subsistemul B şi Subsistemul C, fiabilitatea sistemului este dată de produsul fiabilităților pentru subsistemele individuale şi poate fi exprimată prin relația:

$$fiabilitatea(R) = (R_A)(R_B)(R_C) \qquad (2)$$

De exemplu, presupunem ca un sistem electronic conține un transmițător, un receptor şi o sursă de alimentare. Fiabilitatea transmițătorului este 0.85, fiabilitatea receptorului este 0.93, şi fiabilitatea sursei de alimentare este 0.97. Fiabilitatea totală pentru sistemul electronic este:

$$R_S = (0{,}85)(0{,}93)(0{,}97) = 0{,}766785$$

Dacă un sistem cu configurație serie urmează să opereze pe o perioadă de timp specificată, atunci poate fi dedusă fiabilitatea întregului sistem. Înlocuind ecuația (1) în ecuația (2.) se obține:

$$R_S = e^{-(\lambda_1 + \lambda \ + ... + \lambda_n).t} \qquad (3)$$

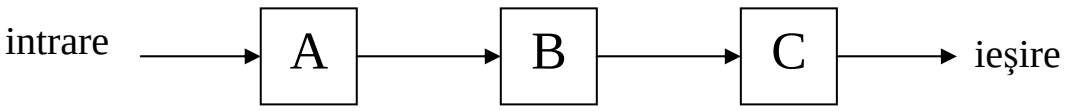

Fig. 5 *Rețea în serie*

Să presupunem că un sistem în serie conține patru subsisteme şi, conform specificațiilor, va funcționa 1000 ore. Cele patru subsisteme au următoarele MTBF: Subsistemul A, MTBF=6000 ore, Subsistemul B, MTBF=4500 ore, Subsistemul C, MTBF=10500 ore, Subsistemul D, MTBF=3200 ore. Ne-am propus să determinăm fiabilitatea totală pentru sistemul în serie unde:

$$\lambda_A = \frac{1}{6000} = 0{,}000167 \quad \text{defecțiuni pe oră}$$

$$\lambda_B = \frac{1}{4500} = 0{,}000222 \quad \text{defecțiuni pe oră}$$

$$\lambda_C = \frac{1}{10500} = 0{,}000095 \quad \text{defecțiuni pe oră}$$

$$\lambda_D = \frac{1}{3200} = 0{,}000313 \quad \text{defecțiuni pe oră}$$

Fiabilitatea totală pentru rețeaua serie este dată de ecuația (3) în care înlocuim valorile de mai sus şi rezultă:

$$R = e^{-(0{,}000797)(1000)} = 0{,}4507$$

Aceasta înseamnă că probabilitatea de supraviețuire a sistemului (adică fiabilitatea) pentru 1000 ore este de 45%. Dacă cerințele se reduc la 500 ore, fiabilitatea va creşte la aproximativ 67%.

Rețelele în paralel sunt acelea în care un număr de componente identice sunt în paralel şi în care, pentru a conduce la căderea totală a sistemului, toate componentele trebuie să se defecteze. O rețea paralelă cu două componente este prezentată în Figura 7. Sistemul va funcționa fie dacă funcționează A sau B, fie dacă funcționează amândouă, iar fiabilitatea este exprimată prin relația:

$$fiabilitatea(R) = R_A + R_B - (R_A)(R_B) \qquad (4)$$

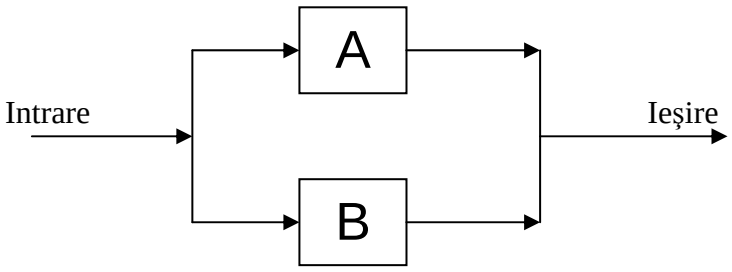

Fig. 6. *Rețea paralelă*

În figura 7 se prezintă o rețea cu trei componente în paralel. Fiabilitatea rețelei este dată de expresia:

$$fiabilitatea(R) = 1 - (1 - R_A)(1 - R_B)(1 - R_C)$$

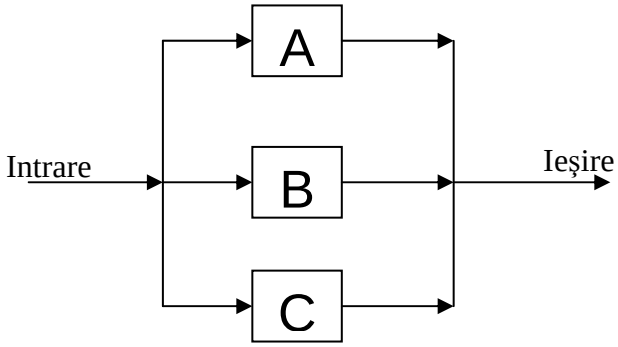

Fig. 7 *Rețea paralelă cu trei componente*

În situația în care componentele A,B şi C sunt identice, expresia fiabilității pentru un sistem cu trei componente în paralel poate fi simplificată astfel:

$$fiabilitatea(R) = 1 - (1 - R)^3$$

Evident, pentru un sistem cu n componente identice, legate în paralel, fiabilitatea are expresia:

$$fiabilitatea(R) = 1 - (1 - R)^n$$

Rețelele paralele redundante sunt folosite în primul rând pentru a îmbunătăţi fiabilitatea sistemului.

Prin definiție, *mentenanța preventivă* înseamnă acțiunile programate necesare menținerii sistemului la un nivel specificat de performanță. Aceasta include inspecții periodice, activități de service, calibrare, monitorizarea condițiilor şi/sau înlocuirea componentelor critice, precum şi întreţineri tehnice.

Mentenanța reprezintă acțiunea de diagnosticare şi reparare sau de prevenire a căderilor (defectărilor) unui sistem. Timpul acordat mentenanței este format din însumarea timpilor afectați acțiunilor individuale, asociate cu acțiunile de mentenanță corectivă şi preventivă pentru un sistem sau un produs. Mentenabilitatea reprezintă măsura uşurimii şi a rapidității cu care poate fi întreținut şi/sau reparat un sistem şi se măsoară prin valoarea timpului necesar îndeplinirii acțiunilor de mentenanță efectivă. În continuare sunt definiți numai câțiva din cei mai utilizați parametri de timp ai mentenabilității.

Timpul mediu de mentenanță corectivă (M_{Ct}). De fiecare dată când un sistem se defectează, este necesară o serie de lucrări pentru a repara sau readuce sistemul în stare operațională. Aceşti paşi conțin detectarea defecțiunilor, izolarea defecțiunii, dezasamblarea pentru a avea acces la articolul defect, repararea şi aşa mai departe. Completarea acestor paşi pentru o defecțiune dată constituie un ciclu de mentenanță corectivă.

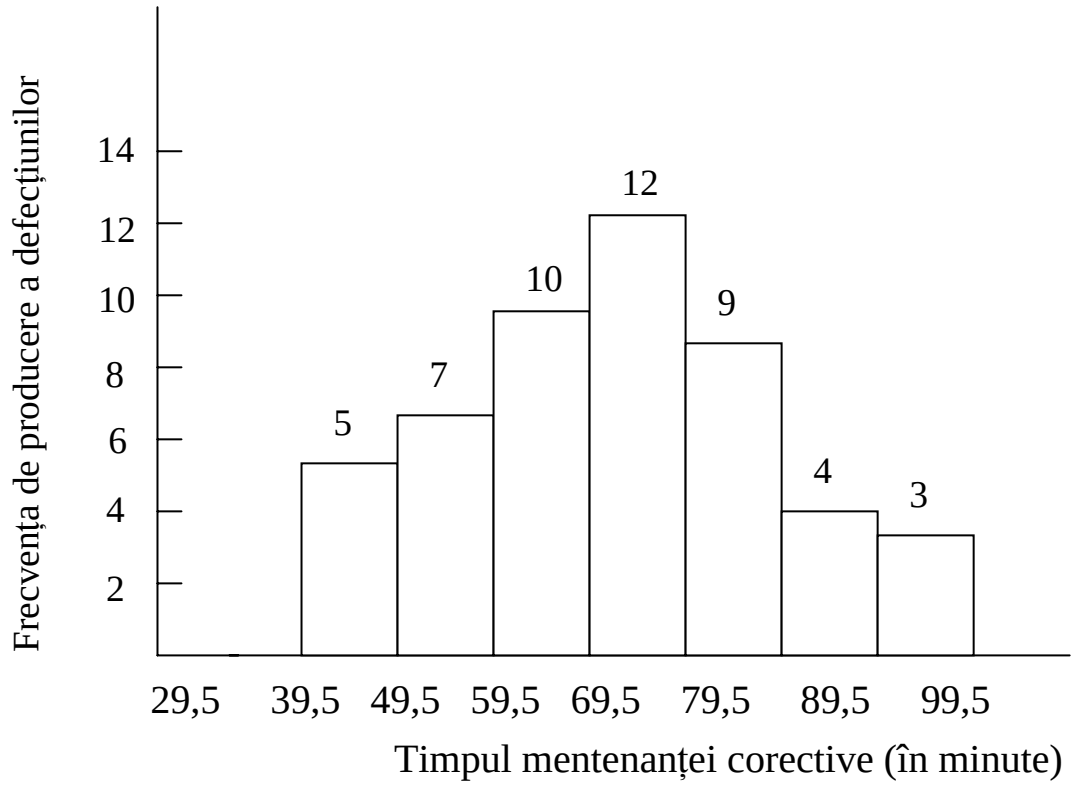

Fig. 8 *Histograma activităţilor de mentenanţa*
Sursa: Benjamin S. Blanchard, *Op.cit*.

Dacă există o distribuție în funcție de frecvență a timpilor de reparare, se poate trasa histograma valorilor timpului în minute şi frecvența de apariție (Figura 8). Prin determinarea punctului de mijloc pentru fiecare interval-clasă, se poate construi un poligon al frecvenței, aşa cum este ilustrat în Figura 9. Acesta ne dă o indicație a formei distribuției probabilității timpilor de reparație pentru sistemul respectiv.

Funcția de distribuție a probabilităților pentru timpul de reparație poate lua una dintre cele trei forme cunoscute:

- *distribuția normală*, care se aplică în general activităților de mentenanță şi acțiunilor de reparare relativ uşoare, cum ar fi un simplu proces de schimbare şi înlocuire care necesită o perioadă fixă de timp pentru a-l îndeplini, eventual cu o variație de timp foarte mică;
- *distribuția exponențială*, care se aplică în general echipamentelor cu excelente capabilități de testare proprii şi un concept de reparare prin demontare-înlocuire, rata mentenanței fiind constantă;

• *distribuția normal-logaritmică*, care se aplică majorității activităților legate de mentenanță şi acțiunilor de reparare, unde timpul de efectuare a activităților şi frecvențele variază; experiența a arătat că în majoritatea cazurilor distribuția timpilor de mentenanță pentru sisteme şi echipamente complexe este normal-logaritmică.

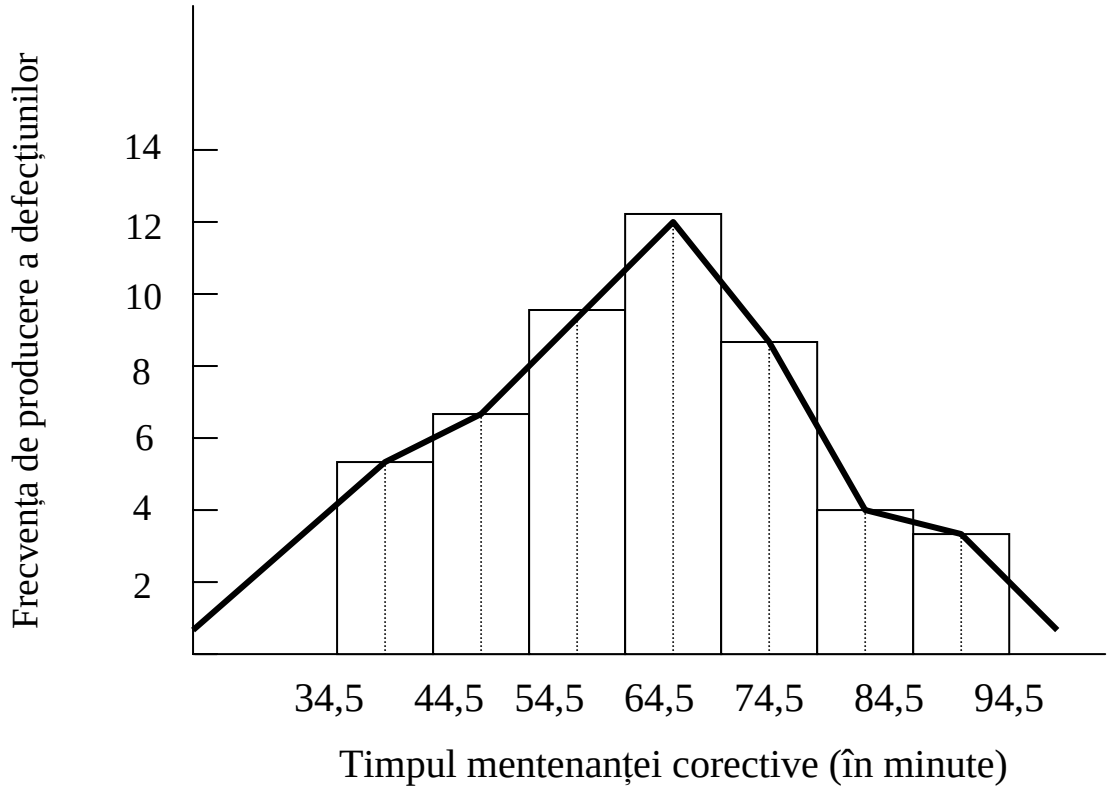

Fig. 9 *Poligonul frecvenței de defectare*
Sursa: Benjamin S. Blanchard, *Op.cit*.

Referitor la Figura 9, pe măsură ce au loc acțiuni de mentenanță corectivă şi sunt reprezentate grafic punctele corespunzătoare sistemului în discuție, curba poate lua forma unei distribuții normale.

ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE, ACTORI IMPORTANȚI ÎN SISTEMUL INTERNAȚIONAL

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS, IMPORTANT ACTORS IN THE INTERNATIONAL SYSTEM

Conf.univ.dr. Leonida MOISE*
Universitatea Hyperion Bucureşti

Organizațiile internaționale se situează în centrul relațiilor internaționale din timpurile moderne. Definirea, clasificarea şi în mod special identificarea dinamicii lor sunt relevante pentru a contextualiza corect rolul lor în cadrul sistemului internațional.

The international organizations lie at the core of modern day international relations. Defining, classifying and especially identifying their dynamics given in the present circumstances are most relevant in order to properly contextualize their role and place within the international system.

Cuvinte cheie: organizații internaționale, Conferința de la Viena din 1986, convenții, relații internaționale.
Keywords: *international organizations, Viena Conference in 1986, conventions, international relations.*

Ideea înființării organizațiilor internaționale datează de la apariția primelor formațiuni statale. Astfel, în secolul al XIV-lea, Pierre Dubois susținea necesitatea apariției unor organizații internaționale care să faciliteze cooperarea şi înțelegerea între popoare[1], iar mai târziu, în secolul al XVI-lea, s-a propus înființarea unei organizații internaționale, în care alături de statele europene să facă parte şi China. În perioada modernă se aprecia că existența unor interese comune ale popoarelor şi guvernelor diferitelor state necesită acțiuni concertate din partea acestora pentru a identifica căile cele mai eficiente de colaborare.[2]

* e-mail: *maria131968@yahoo.com*

[1] A. Nussbaum, *A Concise History of the Low of Nations*, Second Edition, New York, 1954.

[2] Leland M. Goodrich, *The United Nations. Beginnings of International Organizations*, Thomas Cromwell Company, New York, 1959, p. 3.

Primele organizaţii internaţionale se conturează abia în secolul al XIX-lea, ca urmare a dezvoltării industriale şi expansiunii comerţului internaţional. Printre primele organizaţii putem aminti: Comisia Fluvială pentru Rin – în 1831; Comisia Fluvială pentru Dunăre – în 1856; Uniunea Telegrafică Internaţională – în 1865 şi Uniunea Poştală Universală în 1874.

În perioada interbelică, pentru reglementarea paşnică a raporturilor dintre state se creează Societatea Naţiunilor sau Liga Naţiunilor, organizaţie care avea un caracter universal. În paralel s-a înfiinţat Organizaţia Internaţională a Muncii, care îşi propunea să armonizeze interesele patronilor cu ale muncitorilor. După cel de-al Doilea Război Mondial organizaţiile internaţionale cunosc o dezvoltare fără precedent. Din iniţiativa S.U.A. se înfiinţează O.N.U., F.M.I., B.M.. În plan regional cel mai important eveniment îl constituie începerea construcţiei europene şi înfiinţarea Consiliului Europei, care îşi propunea dezvoltarea democraţiei şi a pluralismului politic şi respectarea drepturilor omului – 5 mai 1949.

Înfiinţarea primelor comunităţi europene în domeniul economic a demonstrat că este posibil ca statele europene, puternic divizate secole de-a rândul, să găsească modalităţi comune de cooperare care să conducă la realizarea unei atmosfere de pace şi destindere, şi poate, aspectul cel mai important, să genereze o nouă identitate regională, deziderat major care s-a concretizat în apariţia Uniunii Europene.

Morton A. Kaplan aprecia că structurile internaţionale sunt necesare pentru menţinerea şi, la nevoie, pentru restabilirea echilibrului în cadrul sistemului internaţional.[3]

Pe alte continente s-au înfiinţat structuri similare – Liga Statelor Arabe – 1945; Organizaţia Statelor Americane – 1948; Organizaţia Unităţii Africane – 1963; Asociaţia Naţiunilor Asiei de Sud-Est – 1967; Asociaţia Sud Asiatică pentru Cooperarea Regională – 1985. În prezent, există peste 800 de organizaţii internaţionale interguvernamentale şi câteva mii neguvernamentale.

Interesante definiţii s-au consemnat în spaţiul academic. Astfel, profesorul Philippe Cahier defineşte organizaţia internaţională ca: „o entitate juridică creată de state sau de organizaţii internaţionale într-un scop anumit şi care are voinţă autonomă, exprimată prin organe proprii şi permanente”[4], iar profesorul Manfred Locks apreciază că organizaţia internaţională este „o instituţie permanentă, având o anumită autonomie în îndeplinirea scopurilor stipulate în actele sale constitutive”.[5]

---

[3] Morton A. Kaplan, *New Approaches to International Relations*, St. Martin′s Press, New York, 1968, p. 388.
[4] Philippe Cahier, *Le Droit diplomatique contemporain*, Paris, 1962, p. 406.
[5] Manfred Locks, *Mnogostoronie dogovari*, Moskova, 1960, p. 81.

Organizația internațională (în sens larg) este o instituție permanentă constituită de state, printr-un tratat internațional, sau de către persoane fizice sau juridice, prin acordul lor de voință, funcționând pentru realizarea scopurilor stipulate în actele sale constitutive, pe baza principiilor şi normelor fundamentale ale dreptului internațional.

În sensul clasic o organizație internațională este o asociație de state, constituită printr-un tratat, dotată cu o constituție şi cu organe comune având o personalitate juridică distinctă de aceea a statelor membre.

Organizațiile internaționale interguvernamentale au următoarele organe de conducere:

- un organ deliberativ plenar (Adunarea generală O.N.U., Conferința F.A.O.);
- un organ deliberativ restrâns (Consiliul de Securitate O.N.U.);
- un organ administrativ (Secretariatul general O.N.U.);
- organe tehnice şi consultative (Consiliul Economic şi social al O.N.U.);
- eventual organe jurisdicționale (Curtea Internațională de Justiție).

O organizație neguvernamentală este o instituție creată dintr-o inițiativă privată sau mixtă (state şi persoane private), cu excluderea oricărui acord interguvernamental care regrupează persoane private sau publice, fizice sau morale. Puține ca număr în secolul XIX, asemenea organizații au luat amploare în secolul al XX-lea, ca urmare a nevoilor crescânde de schimburi şi cooperări între grupuri sau între indivizi pe diferite domenii: ştiințific, tehnic, juridic, ajutor umanitar, federații de sindicate şi partide, sport etc.

Clasificarea organizațiilor internaționale se face după următoarele criterii:

- după raza de acțiune geografică: organizații cu vocație universală şi organizații regionale, care funcționează într-o anumită regiune sau pe un continent;
- după obiectul activității lor: organizații politice, organizații economice şi financiare; organizații militare; organizații culturale etc.
- după modul de constituire: organizații internaționale interguvernamentale şi organizații internaționale neguvernamentale.

Indiferent de categoria din care fac parte toate organizațiile internaționale trebuie să acționeze în conformitate cu principiile şi normele fundamentale ale dreptului internațional.

Ceea ce este specific organizațiilor internaționale este faptul că au un caracter interstatal, sunt create pe baza voluntară, au organe permanente, dispun de voință autonomă, au competențe proprii şi urmăresc realizarea cooperării între state în vederea promovării unor interese comune.[6]

[6] Prof.univ.dr. Dumitru Mazilu, *Dreptul internațional public*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2002, p. 212.

Organizațiile internaționale sunt definite, de asemenea, prin anumite caracteristici, ce le deosebesc de state şi de alte entități din sistemul internațional:[7]

- La originea oricărei organizații internaționale se află un act convențional, de regulă, un tratat care reprezintă acordul de voință al părților.
- O altă caracteristică o reprezintă existența unor organe proprii permanente care asigură realizarea programelor lor şi care au în conformitate cu statutele proprii – personalitatea juridică necesară îndeplinirii scopurilor pentru care au fost constituite.
- Organizațiile internaționale sunt subiecte derivate din dreptul internațional, iar capacitatea lor juridică este limitată la drepturile şi la obligațiile stipulate în actele lor constitutive.
- Hotărârile organizațiilor internaționale au în principiu caracter de recomandare, devenind obligatorii în condiții expres reglementate în actele lor constitutive. Organizațiile internaționale nu pot adopta hotărâri în probleme care sunt de competența internă a unui stat şi nu sunt în măsură să oblige pe membrii lor să supună asemenea chestiuni spre rezolvare acestor organizații.
- Toate statele au dreptul egal de participare la dezbaterea proiectelor de hotărâri şi la adoptarea lor.
- Unele organizații internaționale din domenii tehnice pot admite participarea ca membrii a unor regiuni care reprezintă fracțiuni din anumite state, care nu au calitatea de subiect de drept internaționale, dar dispun de o anumită autonomie în domeniul respectiv.
- O caracteristică care deosebeşte organizația internațională de stat este că ea primeşte prin tratatul prin care este creată o competență specifică în anumite domenii de activitate, pentru a exercita funcții determinate. Practica şi doctrina de drept internațional au consacrat conceptul de competență funcțională a organizațiilor internaționale.
- Legat de competența funcțională o altă caracteristică a organizațiilor internaționale este că o serie de acte acceptate de ele le angajează ca organizații de sine stătătoare independente de statele membre.
- O altă caracteristică importantă a organizațiilor internaționale este că activitățile lor sunt reglementate direct de dreptul internațional în măsura în care ele intră în raporturi cu alte subiecte de drept internațional. Acest aspect decurge în mod direct sau implicit din tratatele lor constitutive.
- Organizațiile internaționale au ordinea lor internă proprie, care reglementează funcționarea diverselor lor organe, precum şi dependențele interne, procedurile, drepturile şi obligațiile funcționarilor lor.

[7] Dr. Ion Diaconu, *Tratat de drept internațional public*, vol. I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2002, pp. 447-456.

• Ordinea juridică a fiecărei organizații este, în principiu, independentă de cea a altor organizații şi de cea a statelor. Ea nu poate fi confundată cu dreptul internațional şi nici cu ordinea juridică a statelor.

• În ordinea juridică a unor organizații internaționale există şi aspecte care nu țin nici de dreptul internațional, nici de reglementările lor proprii, ci de ordinea juridică a unui stat, potrivit tratatelor constitutive. (Este cazul Uniunii Poştale Universale, cu sediul la Berna, al cărui Birou Internațional este plasat sub „Înalta Supraveghere" a guvernului elvețian).

• De asemenea, organizațiile internaționale acționează şi ca subiecte de drept intern, în statele în care îşi au sediul, ca şi în alte state, încheind contracte de vânzare – cumpărare, contracte de închiriere, precum şi contracte în domeniul bancar.

Capacitatea unei organizații internaționale ca subiect de drept internațional constă în competențele şi funcțiile atribuite prin tratatul constitutiv, care decurge din scopurile şi directivele organizației, precum şi din practica acumulată în activitatea acesteia. Spre exemplu, referitor la capacitatea O.N.U., ca subiect de drept internațional, Curtea Internațională de Justiție s-a pronunțat, în Avizul Consultativ din 1949, în sensul că nu numai competențele conferite în mod special prin instrumentul constitutiv fac parte din capacitatea sa, ci şi acele puteri care, deşi nu sunt expres prevăzute în Cartă, îi sunt conferite prin implicația necesară ca fiind esențiale pentru îndeplinirea îndatoririlor sale. În 1962, Curtea s-a pronunțat din nou în problema „competențelor implicite", precizând că acestea nu sunt nelimitate, dar că, atunci când Organizația ia măsuri care permit să se afirme că ele erau adecvate pentru îndeplinirea unuia dintre scopurile declarate ale Națiunilor Unite, există prezumția că aceste măsuri nu sunt ultra vires. Privind competența Adunării Generale de a stabili organe subsidiare cu atribuțiuni juridice (Tribunalul Administrativ al O.N.U.), Curtea a reținut că a da o interpretare restrictivă competenței Adunării de a stabili organe subsidiare ar fi împotriva textelor Cartei, înțelegând prin aceasta îndeplinirea scopurilor Organizației şi funcționarea efectivă, şi că singura restricție asupra competenței Adunării este ca ele „să fie necesare pentru îndeplinirea funcțiilor sale".[8]

Prin urmare, pentru fiecare organizație este important să se analizeze cu atenție actul constitutiv prevăzut în Tratat şi includerea transparentă a scopurilor şi obiectivelor stabilite. Organizațiile internaționale încheie, de regulă, tratate cu statele, între ele şi cu alte subiecte de drept internațional. În conformitate cu prevederile Conferinței de la Viena din 1986, referitoare la dreptul tratatelor între state şi organizații internaționale sau între acestea, „capacitatea unei organizații internaționale de a încheia tratate este

[8] *Ibidem*, p. 457.

reglementată prin normele acestei organizații". Tratatele încheiate de organizații se referă, în general, la funcționarea lor administrativă şi la activitatea pe care o pot desfăşura, fie pe teritoriul statelor, fie în raporturile dintre ele, pentru atingerea scopurilor şi obiectivelor lor. În această categorie intră acordurile de sediu, acordurile privind privilegiile şi imunitățile de care se bucură organizația şi funcționarii săi, precum şi acordurile încheiate cu alte organizații referitoare la cooperarea dintre ele sau coordonarea activităților respective.

Când avem în vedere acordurile de sediu, acestea cuprind nu numai acordul cu statul principal, ci şi alte acorduri cu statele pe teritoriul cărora organizațiile stabilesc sedii secundare, pentru unele dintre organele lor. În această categorie intră acordurile privind sediile regionale, ale birourilor, centrelor administrative sau de informare, sau ale unor delegații aflate pe teritoriile unor state pentru misiuni temporare. Primul acord de sediu a fost încheiat în 1921 între Liga Națiunilor şi autoritățile elvețiene.

Pentru îndeplinirea obiectivelor şi scopurilor, organizațiile internaționale încheie anumite acorduri de asistență tehnică, pentru realizarea unor proiecte de dezvoltare economică şi socială, a unor lucrări publice, a unor studii de fezabilitate, pentru evaluarea resurselor naturale, acordarea de împrumuturi, organizarea de conferințe şi sesiuni etc.

Carta O.N.U. stipulează în mod clar punerea de către statele membre la dispoziția O.N.U. a unor efective militare, asistență şi facilități, în baza unor acorduri speciale, pentru a menține pacea şi securitatea internațională.[9]

Convențiile încheiate de organizațiile internaționale sunt supuse aceloraşi reguli ca şi convențiile încheiate de state. Acest aspect rezultă din textul Convenției încheiată în 1986, cu privire la dreptul tratatelor încheiate între state şi organizații internaționale sau între organizații internaționale, care este aproape identic cu cel al Convenției din 1969 privind dreptul tratatelor.[10]

Organizațiile internaționale au şi *dreptul de legație*, respectiv dreptul de a primi şi trimite reprezentanți diplomatici pe lângă alte subiecte de drept internațional. Deşi între ambasade şi aceste misiuni pe lângă organizațiile internaționale există multe similitudini, există totuşi şi o deosebire fundamentală. Dacă ambasada reprezintă un stat şi acționează în numele lui în alt stat, misiunile permanente asigură nu numai această reprezentare pe lângă organizația internațională respectivă, dar şi participă la realizarea funcțiilor acesteia. La rândul lor, organizațiile internaționale trimit reprezentanți pe lângă alte organizații internaționale. Reprezentarea statelor pe lângă organizațiile internaționale cu caracter universal sunt reglementate prin

[9] Carta O.N.U., art. 43.

[10] Convenția din 1969 are ca părți 19 state (Cf. *Traites multilateraux depreses aupres du Secretaire general des Nations Unies*, doc. ST/LEG/Ser. E/19, vol. II, p. 263).

Convenţia de la Geneva din 1975. Majoritatea instituţiilor specializate sunt reprezentate prin birouri permanente pe lângă O.N.U., pentru a urmări lucrările Adunării generale şi, eventual, a coordona programele de activitate comune. O.N.U., Organizaţia Internaţională a Muncii şi Consiliul Europei sunt reprezentate la Bruxelles, pe lângă Uniunea Europeană. O.N.U. şi instituţiile specializate au reprezentanţi în multe state. De pildă, Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare, organ al O.N.U., dispune de peste 100 de reprezentanţi în diverse ţări, unii asigurând reprezentarea în mai multe state. Pentru o coordonare mai eficientă a programelor de dezvoltare şi asistenţă, realizate de organele şi instituţiile specializate ale O.N.U., Adunarea generală a hotărât, în 1997, înfiinţarea funcţiei de coordonator rezident.[11] Ca element al capacităţilor lor, organizaţiile internaţionale pot acţiona ca atare în raporturile cu alte subiecte, în soluţionarea de litigii, formularea de pretenţii în cadrul răspunderii internaţionale şi exercitarea protecţiei funcţionarilor. Curtea Internaţională de Justiţie s-a pronunţat deseori în acest sens.

Astfel, în avizul consultativ din 1949 asupra problemei dacă O.N.U. era abilitată să prezinte o pretenţie internaţională împotriva unui stat pentru a obţine repararea prejudiciilor suferite de funcţionarii săi. Curtea a răspuns că organizaţia mondială avea dreptul să asigure o *protecţie funcţională* agenţilor săi şi că procedând în acest fel ea nu-l reprezintă pe funcţionar, ci exercită un drept propriu.[12] De asemenea, Curtea a statuat că O.N.U. avea dreptul să pretindă o reparaţie adecvată, prejudiciul suferit de funcţionar putând fi un element de evaluare a reparaţiei.

Un aspect important este că organizaţiile internaţionale îşi pot asuma obligaţiile în nume propriu, iar statele membre nu răspund pentru obligaţiile organizaţiei. Un exemplu interesant îl constituie *Consiliul Internaţional al Cositorului*, organizaţie creată în urma unui tratat. Consiliul s-a găsit la un moment dat în imposibilitatea de a menţine cursul cositorului pe piaţă din lipsă de resurse şi, acumulând o datorie de 100 milioane de lire sterline a intrat în faliment. Statele membre ale Consiliului, atât cele exportatoare, cât şi cele importatoare, au susţinut că nu au nicio răspundere pentru obligaţiile organizaţiei şi că răspunderea financiară a lor constă în constituirea unui stoc regulator, la dispoziţia Consiliului. Având în vedere tratatul de constituire a acestuia, care-i acorda personalitate juridică, s-a considerat că el este o entitate independentă de cea a statelor membre, şi deci are răspundere proprie, care nu afectează statele membre.[13]

---

[11] Dr. Ion Diaconu, *op.cit.*, p. 460.

[12] Curtea Internaţională a justificat aceasta prin faptul că dacă un funcţionar ar trebui să se bazeze pe protecţia statului său naţional, independenţa lui ar fi compromisă.

[13] J. Eisemann, *Crise du Conseil International de l'etain et insolvabilite d'une organisation internationale*, în AFOI, 1985, p. 730.

În unele situații, organizațiile internaționale au constituit, în nume propriu, forțe armate şi au întreprins operațiuni de menținere a păcii. Astfel, contingente aflate sub steagul O.N.U. au participat la operațiuni militare în Somalia, Bosnia-Herțegovina, şi mai recent, în Kosovo. În unele cazuri, O.N.U. a încheiat acorduri cu țările implicate în conflict şi a adoptat regulamente pentru forțele armate respective. Acestea acționau ca organ al Națiunilor Unite, sub autoritatea organizației, care-şi asumă obligațiile decurgând din această situație.[14]

Organizațiile internaționale desfăşoară activități în nume propriu şi în multe alte domenii ale dreptului internațional, iar în alte cazuri ele sunt depozitare ale tratatelor internaționale, îndeplinind funcția de depozitar.

Organizațiile internaționale pot avea la dispoziția lor nave şi aeronave sub pavilionul şi culorile lor, pot elibera documente de identitate pentru funcționarii lor şi pot desfăşura numeroase alte activități. Un caz deosebit îl reprezintă organizațiile internaționale care tind să realizeze integrarea economică şi politică a statelor membre. Exemplul Uniunii Europene este edificator în acest sens. După crearea primelor comunități economice europene, proces care s-a dovedit a fi o reuşită, prin o serie de tratate succesive, Uniunea Europeană a ajuns la statutul şi structura actuală. Deşi Uniunea Europeană a preluat o serie de competențe aparținând statelor membre, principiul subsidiarității asigură o participare nemijlocită a acestora la activitățile din cadrul Uniunii atât Uniunea Europeană, cât şi statele membre rămânând subiecte de drept internațional.

[14] Dr. Ion Diaconu, *op.cit.*, p. 461.

RĂZBOI ŞI PACE ÎN CARTEA JUDECĂTORILOR

WAR AND PEACE IN THE JUDGES BOOK

Pr.lect.dr. Mihail TEODORESCU *
Universitatea "Valahia" Târgovişte

După moartea lui Joshua, conducerea oamenilor a fost preluată de bătrânii triburilor. Lipsa unui lider militar la momentul apariției invaziilor străine a determinat aservirea temporară față de străini. Salvarea a fost adusă de Dumnezeu care a rânduit bărbați viteji pentru eliberarea țării. Aceşti bărbați, datorită autorității lor, determinate de privilegiul alegerii lor de către Dumnezeu, au fost numiți *judecători*, deşi principala lor menire era una militară, devenind eliberatorii poporului lor.

After Joshua's death, the people leadership was taken by the old men from the tribes. The lack of a military leader at the moment of the foreign invasions leads to temporally domination by the foreign people. The salvation was brought by God who chose brave men to liberate the country. These men, because of their authority determined by the privilege that they were chosen by God, were named judges, although their main purpose was a military one, becoming the liberators of their people (Jud. 3, 9-15).

Cuvinte cheie: Iosua, Dumnezeu, Cartea Judecătorilor.
Keywords: *Joshua, God, Judges Book.*

Cartea Judecătorilor este cea de a şaptea carte a Sfintei Scripturi, prezentând evenimentele istorice petrecute după cucerirea Canaanului de către triburile israelite, aflate sub conducerea lui Iosua Navi, perioadă de lupte continue împotriva nenumăratelor amenințări asupra teritoriului proaspăt cucerit.

Redactată în urma evenimentelor pe care le descrie[1], cartea prezintă aproximativ două (sau patru) secole de istorie, între moartea lui Iosua şi

* e-mail: *teodorescu_mhl@yahoo.com*

[1] Autorul presupus al cărții este Samuel, ultimul dintre judecători, care nu a fost preocupat să redea fidel şi cronologic istoria. Dorința lui a fost de a nota doar anumite evenimente, care au o semnificație spirituală aparte. Aceasta explică de ce unor întâmplări li se acordă un spațiu atât de mare în narațiune, iar altora doar un spațiu restrâns. Lipsesc aproape cu desăvârşire referințele la activitatea arhiereilor care au fost activi în această perioadă, iar istoriile judecătorilor nu sunt aşezate neapărat într-o ordine naturală.

instituirea regalității, perioadă plasată probabil între 1200 î. Hr., când a fost cucerit Canaanul şi până către aproximativ 1020 (posibil 1032[2] sau 1050[3]), când Saul a fost proclamat rege[4].

Perioada descrisă se caracterizează prin anarhie politică şi religioasă (când *„fiecare făcea ce i se părea că este cu dreptate”*, Jud. 17, 6; 18, 1; 21, 25), invazii ale popoarelor înconjurătoare, tulburări, decădere religioasă şi morală, aspecte negative contrabalansate de figurile eroice ale unor oameni numiți „*Judecători*”, oameni cu o menire specială, aleşi şi sprijiniți de Dumnezeu pentru a salva poporul Legământului.

După moartea lui Iosua, conducerea a fost preluată de către bătrânii triburilor. Lipsa unui lider militar la momentul apariției invaziilor străine a determinat aservirea temporară față de străini. Salvarea a adus-o Dumnezeu care a rânduit bărbați viteji pentru a elibera țara. Aceşti bărbați, datorită autorității determinată de privilegiul alegerii lor de către Dumnezeu, au fost numiți *judecători*, cu toate că principala lor menire a fost militară, devenind eliberatori ai poporului (Jud 3, 9-15).

Totuşi, faptul că în privința lor s-a făcut o alegere divină, indica o investire atât de încredere, cât şi harnică. Această nouă relație a lor cu Dumnezeu a fost considerată suficientă pentru a putea exprima înțelepciunea divină şi asupra cauzelor mărunte de neînțelegere între oameni[5], ceea ce le-a atras denumirea de *judecători*.

„Criteriile tipice de înscăunare a unui judecător erau în primul rând convingerea că el a salvat într-un fel patria, că este un erou; la aceasta se adăuga trăsătura harismatică ce trebuia dovedită”[6]. Prin faptul că unii judecători au activat cu certitudine doar în spațiul anumitor triburi iudaice, nu se poate stabili o cronologie a contextului vieții lor[7]. Se poate afirma doar că Samson a fost contemporan cu Ieftae, apoi cu Ibțan, Elon Zabuloneanul şi cu Abdon, fiul lui Hilel Piratoneanul[8] (Jud 12, 11-13).

---

[2] Pr. Ioan Sorin Usca, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți. Judecătorii. Rut*, Editura Christiana, Bucureşti, 2005, p. 7; prof.dr. Dumitru Abrudan; diacon prof.dr. Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Biserici Ortodoxe Române, Bucureşti 1994, p. 153.

[3] xxx, *Studiul Vechiului Testament pentru Institutele teologice*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1985, p. 167.

[4] Mircea Eliade, *Istoria credințelor şi ideilor religioase*, vol. I, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 185.

[5] Prof.dr. Dumitru Abrudan, diacon prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit*., p. 184.

[6] Monumenta linguae dacoromanorum, *Biblia 1688***,** pars VI, Iosue, Iudicum, Ruth, trad. et notes Pall Harle, Paris, Editura Universitatea Al. Ioan Cuza, Iaşi, 2004, p. 208.

[7] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit*., pp. 27-28.

[8] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul şi Noul Testament*, Editura Diecezană Caransebeş, 2005, p. 285.

Titlul de judecător nu era nicidecum ereditar şi nici nu implica o supremație a tribului de unde provenea respectivul ales al lui Dumnezeu. Această chemare divină constituia un privilegiu şi o răsplată personală[9].

„Cartea Judecătorilor arată, în general, lupta monoteismului împotriva idolatriei canaanite. Lipsind unitatea națională, poporul, sub conducerea arhiereilor slabi, cade în fărădelegi. Starea sacerdotală degenerează, căci preoțimea, căutând cele lumeşti, îşi pierde autoritatea. Dumnezeu, potrivit amenințărilor din Legea lui Moise, pedepseşte nelegiuirea"[10]. Astfel, judecătorii nu erau magistrați însărcinați cu împărțirea dreptății „ci conducători, eroi, salvatori"[11]. Ei nu au avut o demnitate ereditară şi nici însemne vizibile ale acestei demnități[12].

Instalarea triburilor israelite în pământul cucerit

După cucerirea Canaanului triburile israelite s-au răspândit pentru a-şi lua în proprietate teritoriul dobândit. Această acțiune a avut o consecință negativă. Poporul evreu şi-a diluat forța militară şi coeziunea tribală prin risipirea pe un teritoriu vast, incomplet curățat de rămăşițele canaanite, într-o perioadă istorică în care comunicarea la distanță era nulă fără un sistem de ştafetă pus la punct şi întreținut cu rigurozitate.

Canaaniții păstrau în partea sudică a țării un puternic lanț de cetăți fortificate ce traversa munții de la est la vest, de la muntele Heres către Aialon, Saalbim, Gabaon, Beerot, Chiriat-Iearim şi Ierusalim[13]. Cetățile Ghezer, Chitron, Nahalol au rămas necucerite (Jud. 1, 29-30).

În partea de nord, triburile Isahar, Zabulon, Aşer şi Neftali erau despărțite de triburile din partea centrală de un alt lanț de cetăți puternice (Aco, Dor, Haroşet, Meghido, Taanac şi Ibleam, Jud 1, 27), ce lega Mediterana de valea Iordanului. Valea Izreel cu cetatea Bet-Seanului, aparținea de-asemenea canaaniților. Aceste două lanțuri de cetăți traversau țara împiedicând coeziunea triburilor israelite[14].

---

[9] xxx, *Dicționar enciclopedic de Iudaism*, traducere Viviane Prager, C. Litman, Ticu Goldstein, Bucureşti, Hasefer, 2001, p. 425.

[10] xxx, *Studiul Vechiului Testament pentru Institutele teologice*, pp. 169-170.

[11] xxx, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată de IPS Mitropolit Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2001, p. 275.

[12] Prof.dr. Dumitru Abrudan, diacon prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit*., p. 153.

[13] xxx, *Septuaginta*; Iisus Nave, J*udecătorii*, Ruth, 1-4 Regi, Vol. II, trad. Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Pătrulescu, Cristina Costena Rogobete, Colegiul Noua Europă, Editura Polirom, 2004, p. 114.

[14] Alexandru Mihăilă*, Introducere în Studiul Vechiului Testament*, Editura Credința Noastră, Bucureşti, 1992, p. 101.

Evreii au fost bucuroşi să intre în posesia unor pământuri promise şi dorite de mult timp. Instalându-se în Canaan conform tragerii la sorţi, fiecare trib s-a preocupat ulterior de împărţirea teritoriului în interiorul său, familiilor componente, instalându-se o perioadă în care atenţia s-a focalizat asupra propriei organizări. Nu se cunosc criteriile care au stat la baza acestor repartizări teritoriale, dar în mod sigur nu s-a putut realiza o împărţire echitabilă, pentru că nici pământul nu putea fi la fel de fertil pe spaţii întinse[15]. În plus, acţiunile de jaf ale populaţiilor invadatoare au dus la sărăcirea inevitabilă a multor familii (Jud. 6, 15; 2, 14).

Localităţile distruse au fost refăcute, procedeu anevoios care cere timp. Datorită atmosferei războinice, orice localitate israelită avea nevoie de ziduri împrejmuitoare, de porţi care se pot baricada şi inevitabil, de turnuri, ca poziţie strategică de luptă, dar şi de retragere, în cazul pierderii controlului asupra zidurilor (Jud. 9, 46, 51). Un turn putea să adăpostească şi o mie de oameni (Jud. 9, 4-9).

Din locuitori ai corturilor, evreii au trebuit să devină locuitori ai cetăţilor, ceea ce i-a obligat să deprindă de la populaţia pe care au dislocat-o tehnicile de zidire şi de construire atât a locuinţelor, cât şi a zidurilor de incintă[16].

Populaţia triburilor israelite s-a dezvoltat spectaculos în baza vieţii sedentare şi a viziunii deosebite în privinţa copiilor, înţeleşi ca un dar dumnezeiesc ce nu trebuie refuzat. Au existat conducători de familie cu un număr foarte mare de copii, născuţi evident din mai multe soţii sau concubine (Jud. 9, 2; 10, 4).

Pământurile aferente acestor localităţi au fost şi ele împărţite şi implicit lucrate, ceea ce necesita investirea unui timp preţios, dar mai ales, reorientarea războinicilor de altădată spre activităţi domestice. Era nevoie de construirea caselor, de refacerea zidurilor, de muncă agricolă, de meşteşugari pentru confecţionarea şi repararea uneltelor, meserie învăţată de la qenei (chenei), rude ale madianiţilor ce au însoţit pe israeliţi în Canaan fiind „fierari ambulanţi”[17].

Într-un cuvânt, poporul evreu s-a transformat dintr-un popor cuceritor, cu o armată dotată, bine organizată şi exersată la capătul multor conflicte militare, într-un popor preocupat de organizare socială, unde armata nu mai constituie un obiectiv principal ce asigură însăşi existenţa, ci rolul ei primordial de până atunci a fost deturnat prin angajarea soldatului în preocupări casnice, agricole, familiale.

---

15 Probabil că cel mai fertil teren a fost luat de seminţia Zabulon, în sudul Galileei, valea Iezreel fiind fertilizată de vânturile ploioase din vest. Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 346.

16 Prof.dr. Dumitru Abrudan; diacon prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit*., p. 117.

17 *Ibidem*, p. 115.

Dacă acest proces este inerent transformărilor impuse de trecerea de la o viață nomadă la una sedentară, consecințele negative în plan militar au fost inevitabile, pe termen lung, comportând numeroase aspecte.

- Poporul şi-a pierdut adesea încrederea în forțele proprii, neputând acum să mai adune o mare armată ca altădată, atunci când amenințările au venit din partea popoarelor vecine. Cântecul Deborei (Judecători 5) indică faptul că nici măcar în timpul marilor pericole nu a fost posibil să se unească toate triburile într-o federație, consecință a lipsei de comunicare şi de relații între triburi, afectate de prezența cetăților şi teritoriilor canaanite care divizau țara[18]. Teama şi chiar panica a condus uneori la retragerea populației în zone mai uşor de apărat, zone muntoase, dar improprii unei dezvoltări sociale, ceea ce a condus la pauperizare şi la o atitudine conciliantă față de autoritatea în creştere a invadatorilor.
- Soldații nu şi-au dezvoltat un armament la nivelul popoarelor înconjurătoare, proces de îmbogățire a tehnicii militare prin victorii dobândite asupra duşmanului, având astfel posibilitatea folosirii armelor culese pe câmpul de luptă. Armatele triburilor israelite au rămas în continuare bazate pe forța lentă dar fermă a pedestrimii, neputându-şi impropria folosirea carelor de luptă trase de cai, vehicul militar ce asigura o deosebită mobilitate unor forțe specializate în ruperea şi dezorganizarea liniilor inamice. În schimb, dragostea de țară şi libertate irumpe cu putere în fața năvălitorilor, ceea ce se observă din cântecul Deborei, considerat a fi un cântec de vitejie ce edifică şi dezvoltă sentimente patriotice: "Când se arată judecători în Israel, poporul merge de bunăvoie la război"(Jud. 5, 2).
- Pedestrimea era eficientă printr-un mod de luptă specific, organizată în linii de bătaie (Jud. 20, 20), în funcție de dimensiunea unității respective, ceea ce terenul nu permitea întotdeauna. Luptătorii pedeştri israeliți erau înarmați cu sabie, lance, scut, coif, apărători la mâini şi picioare, confecționate din bronz sau fier, acestea fiind armele dobândite din victoriile asupra armatelor canaanite. Perioada în care se aflau aici în Palestina, este de tranziție de la epoca bronzului târziu la cea a fierului. Pedestrimea se baza şi pe unități de artilerie alcătuite mai puțin din arcaşi (deoarece presupunea meşteşugari specializați în confecționarea acestui tip de armament), ci mai mult din prăştieri, o armă simplă dar eficientă, care putea ajunge prin îndelungi antrenamente la o mânuire redutabilă, chiar şi cu mâna stângă[19] (Jud. 20, 16). Unitățile militare israeliene foloseau steaguri specifice pentru ralierea soldaților şi trâmbițe pentru comunicarea ordinelor de luptă (Jud. 7, 19-20).

[18] Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, cartea V, cap I, vol I, Editura Hasefer, Bucureşti, 2001, p. 267.
[19] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 51.

- Evreii foloseau asini ca animale de povară, tracțiune şi chiar pentru călărit (Jud. 5, 10; 10, 3), dar nu se puteau compara cu armate bazate pe cavalerie. Regele Iabin al Canaanului, care avea capitala în cetatea Hațor, se folosea de o armată alcătuită din nouă sute de care de fier (Jud. 4, 3). Regele Mesopotamiei, Cuşat-Rişeataim, care i-a ținut în vasalitate timp de opt ani (Jud. 3, 8), avea, de asemenea, în dotare care de luptă, după modelul marilor puteri din Antichitate. Madianiții şi Amaleciții şi toți locuitorii Răsăritului se bazau pe mobilitatea soldaților ce luptau pe cămile (Jud. 7, 12), un alt animal de povară deosebit de folositor în zone deşertice şi semideşertice, fiind rapid şi nepretențios în alimentație.

Față de aceste popoare, dotate avansat din punct de vedere militar, soldații israelieni trebuiau să parcurgă un drum îndelungat şi mai ales organizat pentru a-şi impropria tehnici militare eficiente, ceea ce nu se putea realiza fără o conducere centralizată. Nivelul de organizare tribală la care se aflau, manifesta puternice forțe conservatoare în păstrarea tehnicilor militare moştenite şi probate în lupte victorioase[20], a căror asimilare din partea tinerilor soldați constituia un proces simplu şi eficient. Comparativ însă cu noile popoare cărora trebuiau să le facă față, tehnicile şi armamentul aveau nevoie de îmbunătățire. Carele de luptă din fier vor constitui un deziderat (Jud. 1, 19), împlinit doar câteva secole mai târziu, pe vremea regelui Solomon.

Stabilitatea teritorială

A. Deşi principalele zone ale Canaanului fuseseră pustiite de acțiunile militare ale evreilor sub conducerea lui Iosua Navi, după repartizarea pământurilor prin tragere la sorți, anumite triburi au fost nevoite să lupte în continuare pentru a-şi asuma proprietatea încredințată.

Triburile Iuda şi Simeon s-au aliat pentru a intra în teritoriul repartizat. Ele au avut de luptat împotriva Canaaneilor[21] şi Ferezeilor omorând 10.000 de

[20] "Strategia cuceririi pământului făgăduit, ordinea de bătaie, ocupația militară, precum şi puterea civilă au rămas strict în limitele impuse de poruncile Domnului". Monumenta linguae dacoromanorum, p. 204.

[21] Canaaniții reprezintă populația spațiului geografic numit Canaan, o populație aşezată pe acest teritoriu cu cel puțin şase sute de ani înaintea expedițiilor militare ale lui Iosua. Canaanul este, în mod tradițional, spațiul cuprins între Peninsula Sinai şi Eufratul Mijlociu şi este desemnat cu tripla denumire de Siria, Fenicia, Palestina, noțiuni geografice sau moderne care nu reflectă în mod exact realitățile etnice, culturale şi politice ale zonei. Pe lângă canaaniți şi amoriți mai exista şi alte etnii care populau aceste locuri. Astfel, termenul „canaaniți" a ajuns să desemneze un amestec de popoare. Din relatarea Bibliei aflăm despre cetăți cu numele de: Ierihon, Lachiş, Ai, Hebron, Debit şi Hațor. Prof. Dr. Dumitru Abrudan; Diacon Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *op.cit*., p. 104. Religia canaaniților a fost o mărturie a decadenței şi imoralității unei societăți umane desprinsă de Dumnezeu. Zeul suprem era un fel de personificare a fertilității şi a ploii. Numirea de Baal nu este un nume propriu, ci unul generic pentru „zeu". Starea decăzută a canaaniților a atras mânia lui Dumnezeu şi hotărârea Lui de a-i nimici cu desăvârşire (Deuteronom 7.2-5). Alexandru Mihăilă**,** *op. cit*., p. 105.

oameni în bătălia de la Bezec (Jud. 1, 4-7). Apoi, tribul Iuda s-a focalizat un timp asupra cetății Ierusalim pe care a cucerit-o parțial, în zona oraşului de jos, pentru a abandona apoi un asediu ineficient, răspândindu-se ulterior în munții Hebronului, curățindu-l de elemente canaanite. Astfel, cetățile Hebron şi Debir au devenit israelite. Şeşai, Ahiman şi Talmai, conducători din neamul lui Enac, o seminție remarcabilă prin statura deosebită a oamenilor săi devenită etalon pentru înălțimea altor neamuri vestite[22], au căzut în luptă (Jud. 1, 10-12).

Tribul Simeon a fost ajutat de Iuda pentru a elibera de canaanei versantul sudic al munților Hebron. Localitățile Țefat, Gaza, Ascalon şi Ecron au constituit următoarea țintă pentru Iuda, dar nu au fost cucerite[23], câmpia litoralului spre Marea Mediterană nu s-a putut menține sub stăpânire israelită din cauza prezenței filistenilor[24], popor cu luptători redutabili, buni prelucrători ai fierului (Jud. 1, 17- 19).

Tribul lui Iosif a avut nevoie să cucerească cetatea Betel (Jud. 1, 22-25).

Tribul Dan a primit inițial moştenire între Efraim, Veniamin şi Iuda. El a încercat să-şi lărgească teritoriul coborând din munți spre văile fertile, dar opoziția amoreilor din localitățile Har – Heres, Aialon şi Şaalbim nu a putut fi învinsă. Aceştia au preferat să le plătească evreilor tribut pentru a-şi menține cetățile. Astfel, tribul Dan s-a văzut în situația de a nu reuşi să se aşeze deplin într-un teritoriu satisfăcător. De aceea, o parte considerabilă din familiile acestui trib au căutat un alt teritoriu pentru instalare[25]. Ei au trimis iscoade în nordul spațiului ocupat de triburile israelite, pe valea Iordanului, dincolo de teritoriul ultimului trib evreu, Neftali, pentru a cerceta o zonă fertilă *„unde nu lipseşte nimic din tot ce dă pământul”* (Jud. 18, 10), dar izolată oarecum de ținuturile înconjurătoare prin lanțuri de munți (v. 7 Jud. 18).

---

[22] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 78.

[23] Aşa cum relatează codicii Septuagintei, Alexandrinus şi Vaticanus. IPS Mitropolit, Bartolomeu Valeriu Anania, *op. cit*., p. 274.

[24] Filistenii, indo-europeni înrudiți cu grecii, au făcut parte din valul de migrare dorică, care a venit pe marea Mediterană şi a cauzat probleme statului egiptean în sec. 12 î.Hr. Vechiul Testament afirmă că patria lor de origine este Caftor (Am. 9:7), numită şi în egipteană (Keftiu), identificată cel mai probabil cu Creta, sau cu o regiune din Capadocia. După ce au fost învinşi, faraonul Ramses III (1184-1153) i-a colonizat pe coasta palestiniană, în vechile posesiuni egiptene din fâşia Gaza, în calitate de mercenari în serviciul statului egiptean. Nu li se poate preciza etnia şi nici patria. Există indicii că au participat la invazia „popoarelor mării”. În Gaza au înființat o federație de 5 oraşe (un pentapolis), format din Aşdod, Ascalon, Gaza, Ecron şi Gat. O caracteristică a armamentului lor, ceea ce permite recunoaşterea în imaginile păstrate până astăzi, consta dintr-un coif cu pene şi folosirea fierului pentru arme, făcând trecerea de la epoca bronzului la cea a fierului. Alexandru Mihăilă**,** *op cit*., p. 100. Ei au preluat divinitățile canaanite, dintre care se menționează Dagon, un zeu al fertilității. Cu mult timp mai înainte ca evreii să intre în Țara Canaanului, strămoşii lor i-au întâlnit pe filisteni în sud-vestul acestui teritoriu (Facerea 26, 1-15).

[25] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 57.

Şase sute de soldaţi au plecat spre cetatea Laiş, împreună cu familiile şi turmele lor, „punând copiii, vitele şi avutul înainte” (Jud. 18, 21), folosind căruțe cu coviltir pentru deplasări (Jud. 5, 10). Cucerirea cetății a fost simplă pentru că „ n-a avut cine să-i ajute, căci erau departe de Sidon şi nu avea legături cu nimeni” (Jud. 18, 28). Israeliții au reparat cetatea şi s-au instalat în ea extinzându-şi dominația pe întreaga vale.

B. Proaspăt instalați în noile pământuri, triburile israelite au fost nevoite să decidă în privința unor situații cu totul ademenitoare.

Cucerirea Canaanului timp de şapte ani nu a curățat teritoriul în mod complet, rămânând multe cetăți necucerite şi localități mai mici în stăpânirea popoarelor canaanite. Copleşiți de prezența militară, de numărul abundent al populației israelite, cetățile canaanite au propus pace oferind şi tribut (Jud. 1, 28-versetul).

Deşi li se interzisese de către Moise (Deut. 7, 1-4) şi Iosua Navi (Iosua 23, 12-13), orice amestec cu cele şapte popoare canaanite, tocmai pentru a-i feri de influențele religioase şi morale decăzute ale acestora („celebrarea până la monstruozitate a forțelor elementare ale sângelui, sexualității şi fecundității”)[26], evreii nu au rezistat tentației de a le folosi ca sursă sigură de venituri importante.

Tribul israelit Veniamin, care ocupa „trecătorile dintre Muntele Efraim şi dealurile lui Iuda”[27], a acceptat ca cetatea Ierusalimului să rămână în stăpânirea iebusiților, trimițând şi ei anumite familii ca să locuiască acolo, împreună cu vechii stăpânitori (Jud. 1, 21).

Tribul Manase nu a alungat pe locuitorii cetăților Bet-Şean („*casa siguranței”*, viitorul Schitopole)[28], Taanac, Dor, Ibleam, Meghido, stăpânite de canaanei, împreună cu teritoriul aferent pe care se aflau multe localități mai mici ale acestora (Jud. 1, 27).

Tribul Efraim a acceptat tributul canaaneilor din Ghezer (Jud. 1, 29), Zabulon pe cel trimis de locuitorii Chitronului şi Nahalolului (Jud. 1, 30). Tribul Aşer, cu cele cinci familii principale ale sale, (Numerii 24, 44-47)[29], a făcut tributari pe locuitorii mai multor cetăți: Aco, Dor, Sidon, Mahaleb, Aczile, Helba, Afec şi Rehob (Jud. 1, 31-32).

Tribul Neftali primea bir de la locuitorii cetăților Bet-Şemeş şi Bet-Anat (Jud. 1, 33).

Aceste tributuri au adus o perioadă de pace şi prosperitate necesară israeliților, pentru a trece de la o viață nomadă la una sedentară, dar în timp

[26] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 21.
[27] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 51.
[28] Pr. Ioan Sorin Usca, *op cit.*, p. 16.
[29] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 40.

scurt veniturile au încetat, iar populația a fost sărăcită din cauza trecerii în vasalitatea unor popoare care i-au stăpânit destul de mult timp. Incursiunile prădalnice au distrus ceea ce se construise, au risipit şi au împuținat populația israelită, creând o atmosferă de derută şi de căutări militare, dar şi religioase, pentru scăpare din acea situație critică.

Triburile israelite au trebuit să se mulțumească cu tipul de organizare ancestrală, provenit din obiceiul pământului, unde bărbatul conducător de familie era liderul principal al tuturor descendenților săi şi în mod firesc, conducătorul micii sale comunități.

În ciuda unei societăți axată pe dominația bărbaților, conform principiului general al Antichității, totuşi, în societatea israelită şi femeile au un loc important dacă dovedesc calități neobişnuite ce provin de la Dumnezeu. În seminția lui Efraim a existat o femeie numită Debora („*albină*”)[30], care era proorociță şi în mod firesc, judecătoare inedită a poporului.

Mai mulți conducători de familii, ajunşi înaintați în vârstă, alcătuiau un sfat al bătrânilor cu autoritate asupra familiilor instalate într-o localitate, devenind simultan lideri locali şi judecători ai poporului în spiritul organizării lui Moise[31], veghetori neobosiți la păstrarea datinilor şi legilor provenite fie din obiceiul pământului, fie din Legea primită pe muntele Sinai. Viziunea religioasă specific israelită, conform căreia Dumnezeu este singurul stăpânitor al poporului său, menținea conducerea colectivă a comunităților evreieşti, unde liderii nu sunt propuşi de oameni, sau nu-şi dobândesc un statut deosebit prin acțiuni proprii, sau prin importanța descendenței lor, ci doar dacă sunt aleşi de către Dumnezeu, Care le şi oferă autoritatea şi înțelepciunea necesară conducerii celorlalți.

Tentativa unui om (Abimelec) de a se autoimpune ca rege s-a dovedit temerară, încheindu-se doar după trei ani, timp în care probabil, nu obținuse adeziunea tuturor triburi israelite (Jud. 9, 22).

Dezbinarea triburilor

După moartea lui Iosua fiecare trib a fost nevoit să-şi aleagă o căpetenie dintre cei mai de seamă conducători de familii, încredințându-i-se un rol mai mult militar, pentru deplasarea în teritoriul repartizat şi ocuparea lui. Adunarea bătrânilor fiecărui trib veghea în continuare cu maximă atenție la respectarea tradițiilor şi a legilor. Sentimentul de fraternitate între triburi era destul de puternic, având cu toții conştientizarea apartenenței la un singur strămoş, patriarhul Iacov, nepotul lui Avraam. În acelaşi timp, credința într-un singur Dumnezeu şi obligativitatea respectării aceloraşi legi cu

[30] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 33.
[31] *Ibidem*, p. 24.

încărcătură religioasă şi socială, aminteau nevoia păstrării coeziunii ca într-un popor omogen.

Succesele militare în care au conlucrat umăr la umăr le-a crescut încrederea reciprocă şi le-a dezvoltat conştiința că sunt un singur popor, chiar dacă fiecare om aparține unui anumit trib ce-şi menține individualitatea prin însăşi obligativitatea de a nu întreprinde relații de familie cu evrei din celelalte triburi (Numerii 36, 6-9).

Ajungând la etapa luării în primire a pământurilor repartizate, coeziunea între triburi s-a diluat, interesul imediat al propriului trib sau al familiei din interiorul tribului devenind prioritar. Suferind influențe culturale şi religioase din partea populației proaspăt subordonate, unii evreii au început să adopte credințe religioase străine, trecând de la monoteism la politeism (Jud. 3, 6-7; 10, 6), ceea ce a afectat puternic sentimentul de apartenență tribală şi familială.

Decăderea morală şi religioasă, imposibilitatea comunicării rapide la distanță, împrăştierea pe un larg teritoriu, sentimentul de proprietate asupra pământurilor dobândite, setea de înavuțire; toate la un loc au săpat la rădăcina sentimentului de fraternitate între triburile israelite apărând chiar disensiuni.

Soldații tribului Efraim s-au certat cu judecătorul Ghedeon din seminția lui Manase, considerând că nu au fost chemați să ia parte la luptă ca să nu se bucure de glorie şi prăzi (Jud. 8, 1), sau pentru că se considerau într-o poziție superioară ierarhic față de celelalte triburi[32].

Abimelec a ajuns rege ucigând pe cei 70 de frați ai săi, care aveau dreptul mai mult decât el să dețină o autoritate deosebită. În timpul scurtei sale domnii, s-a produs dezbinare între rege şi cetățile Sichem şi Teveț, care au sprijinit răzvrătirea lui Gaal, fiul lui Ebed[33], cetăți locuite tot de evrei, ceea ce nu a împiedicat nimicirea primea şi asedierea celeilalte (Jud. 9, 43 – 55).

Tribul Efraim a manifestat aceeaşi tendință de superioritate şi împotriva cetății Galaad, unde locuia judecătorul Ieftae din seminția lui Manase, după alungarea amoniților şi jefuirea a 20 de cetăți controlate de aceştia (Jud. 11, 33; 12, 1 – 6). Ei amenințau pe Ieftae şi întreaga sa familie cu arderea de viu, sacrificiile umane fiind o practică obişnuită a popoarelor canaanite ce se închinau zeilor Moloh şi Chemoş[34] (Lev. 18, 21, Deut. 12, 31). Galaaditenii i-au respins pe efraimiți şi chiar şi-au extins teritoriul în detrimentul acelora, stăpânind acum şi un vad de trecere prin apa Iordanului. Tribul Efraim a pierdut în acest război 42.000 de oameni.

[32] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op.cit.*, p. 69.
[33] *Ibidem*, p. 18.
[34] *Ibidem*, p. 113.

Orașul Ghibeea era locuit de evreii din tribul lui Veniamin. Adoptând libertinajul moral al canaaniților, locuitorii acestui oraş au necinstit pe femeia unui evreu din tribul Efraim până când aceasta a murit. Nelegiuirea petrecută a scandalizat toate triburile evreieşti, care au considerat că devin părtaşe acestui păcat dacă nu pedepsesc pe cei vinovați. Morala Legii lui Dumnezeu primită prin Moise nu putea tolera un asemenea comportament caracteristic canaaniților din partea unor evrei. Dumnezeu însuşi a încuviințat lupta şi pedepsirea acelora prin forța armelor (Jud 20, 23,28). Prin urmare, 400.000 de soldați din toate triburile israelite s-au adunat pentru a pedepsi cetatea Ghibeea.

Dar unitatea de trib în cadrul seminției Veniamin s-a dovedit mai puternică decât respectarea Legii lui Moise. Tribul a adunat 26.000 de luptători. Împreună cu 700 de soldați din Ghibeea au repurtat două victorii strălucite, omorând întâi 22.000 apoi 18.000 de soldați din celelalte triburi, ceea ce dovedeşte iscusința lor în arta războiului[35]. O strategie militară însă, i-a îndepărtat de cetate într-o a treia confruntare, ce părea inițial că va fi încununată iarăşi de o victorie uşoară. De data aceasta, un corp de armată s-a strecurat în cetatea neapărată, dând foc şi omorând populația, iar soldații de pe câmpul de luptă au fost nimiciți, asemeni tuturor oraşelor aparținând acestui trib. Doar un mic corp de armată a scăpat cu fuga. Acestora li s-a permis să-şi continue viața, pentru ca seminția lui Veniamin să nu se stingă totuşi dintre frații săi (Jud. 20, 1- 48; 21, 13 – 23).

Asuprirea neamurilor străine

A. Ocuparea Canaanului a creat o stare conflictuală cu rămăşițele populației cucerite, chiar dacă acesta a ajuns în final la o înțelegere cu triburile israelite plătind tribut (Jud. 1, 21, 27 – 33). În evenimentele militare care au urmat, atunci când evreii au trebuit să facă față atacurilor din afară, această populație nu s-a răsculat în alianță cu invadatorii, ceea ce dovedeşte că nu mai aveau forța necesară pentru asemenea acțiune, dar au adoptat adesea o poziție de neutralitate, preferând totuşi să nu fie de partea evreilor, chiar dacă incursiunea invadatorilor însemna pentru ei o nouă aservire. Atunci când evreii şi-au luat revanşa, lipsa de cooperare a acestor cetăți - stat a fost pedepsită (Jud. 8, 5 – 9; 14 – 17).

Existența popoarelor străine în teritoriul triburilor israelite a fost chiar dorită de Dumnezeu pentru a crea evreilor o provocare religioasă şi militară, în fața căreia cei credincioşi monoteismului străbun să-şi consolideze poziția credinței lor şi să simtă amenințarea armelor, care ține trează conştientizarea dependenței de unicul şi singurul Dumnezeu adevărat, cunoscut doar evreilor.

[35] *Ibidem*, p. 151.

Generațiile următoare trebuiau să învețe, din propria experiență, cât de prețioasă era relația lor cu Dumnezeul Care li se descoperise şi îi condusese *până în ţara Canaanului. „Şi au trăit fiii lui Israel între Canaanei, Hetei, Amorei, Ferezei, Hevei, Gherghesei şi Iebusei" (Jud. 3, 5).*

Doar cetatea canaanită Hațor, distrusă cu câțiva ani mai înainte de către Iosua Navi (Iosua 11, 10-11), a reuşit să se refacă, adunând probabil rămăşițele umane şi militare rămase în urma acelui război. Cetatea chiar a prosperat sub conducerea regelui Iabin, care a strâns o armată alcătuită din nouă sute de care de fier, dominând astfel triburile evreieşti din nord (Aşer, Isahar, jumătate din Manase aflată pe malul estic al Iordanului, dar mai ales asupra tribului Neftali), o perioadă de douăzeci de ani (Jud. 4, 2-3).

În acest timp, în tribul Efraim era o proorociță numită Debora, care, în virtutea capacităților ei harismatice deosebite exercita şi autoritatea de „judecător". Ea a chemat pe Barac, fiul lui Abinoam din tribul Neftali, pentru a-l îmbărbăta să lupte împotriva dominației Hațorului. O armată evreiască alcătuită din 10.000 de luptători din triburile Zabulon şi Neftali s-a strâns pe muntele Tabor, aflat la granița triburilor Zabulon şi Isahar[36].

Între timp, generalul regelui Iabin numit Sisera (care a trăit probabil pe la 1125 î.Hr.)[37], şi-a adus carele şi soldații la pârâul Chişon, pe valea Iezreel. Soldații israelieni au rămas pe muntele Tabor, acolo unde carele de luptă duşmane nu-şi puteau exprima eficiența. Generalul Sisera s-a apropiat de munte şi şi-a instalat tabăra, crezând poate că evreii nu vor avea curajul să se lupte, dar aceştia au declanşat un atac surprinzător în urma unei ploi puternice care a făcut pământul impracticabil pentru carele de luptă. Tabăra a fost distrusă, carele de luptă nu s-au refugiat de-a lungul văii, iar o armată pedestră a distrus una dotată superior din punct de vedere militar (Jud. 4, 13-16).

Armata a fost fugărită şi măcelărită de-a lungul râului Chişon care, umflat brusc de ploaia torențială, a ieşit din matcă măturând restul armatei. Aceasta a fost ultima reacție militară organizată a populației canaanite, care s-a topit cu timpul în masa triburilor evreieşti.

Prin deplasarea unor familii din tribul Dan în nordul Hațor-ului şi cucerirea teritoriului stăpânit de cetatea Laişh, numită ulterior „*Dan*", întreaga vale a Iordanului, la nord de lacul numit mult mai târziu Ghenizaret, sau Marea Galileei, a intrat în stăpânirea israelită.

B. Acțiunea militară a popoarelor înconjurătoare asupra evreilor este prezentată în *„Cartea Judecătorilor"*, ca o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru

[36] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 34.
[37] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 311.

decăderea religioasă şi morală a poporului[38] (Jud. 2, 11 – 15), dar o pedeapsă cu rol pedagogic[39].

Primul invadator menționat a fost Cuşat – Rişeataim[40], regele Mesopotamiei, care având o armată deosebită, călită în campanii militare continue, a ocupat probabil fără dificultate triburile israelite proaspăt risipite în teritoriul cucerit şi le-a stăpânit timp de opt ani de zile (Jud. 3, 8).

După acest timp, Otniel, fiul lui Chenaz din seminția Iuda, a obținut eliberarea triburilor evreieşti, aducând o perioadă de pace de 40 de ani (Jud. 3, 8- 11).

Au urmat Moabiții[41] aflați în estul Mării Moarte, pe care evreii i-au cruțat atunci când se îndreptau spre țara Canaanului, din cauza faptului că Dumnezeu îi oprise să atace popoarele cu care erau înrudiți. Moabiții şi Amoniții erau descendenți din Lot, nepotul lui Avraam (Facere 19,37).

Înțelegând starea de slăbiciune a triburilor israelite, Eglon regele Moabului s-a aliat cu Amaleciții[42], populație nomadă din sudul Mării Moarte,

---

[38] "Dacă Jahwe îl conduce şi îl apără pe Israel prin intermediul războiului, tot prin aceleaşi mijloace îl sancționează în caz de nesupunere, însă în această situație nu Jahwe este Cel care susține războiul, ci El doar permite în mod pedagogic celorlalte popoare să-1 asuprească pe Israel în speranța îndreptării lui. De aceea, avertismentele profeților sunt în mod consecvent foarte stricte. Păcatele lui Israel nu implicau doar pierderea susținerii autoritare a lui Dumnezeu, ci şi pedeapsa. Domnul îi va pedepsi <după roadele faptelor> (Ier 21:14) şi îi va lovi cu <toiagul cel de mustrare> (Is 30:32), care nu poate fi mai dur decât robia politica (Osea 10:9, Ierem 6:22-23). Aşadar războiul va deveni un mod de judecata a poporului ales, ca metoda politica de redeşteptare a credinței în El". Xxx, Septuaginta , în ediția A. Rahlfs, Stuttgart, 1979; „Jahwe este <Dumnezeul lui Israel> şi se comportă față de acesta în mod pedagogic, uneori certându-1, alteori protejându-1". Alexandru Mihăilă**,** *op. cit.*, p. 105.

[39] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 25.

[40] Probabil regele sirian Irsu, care pe la 1200 î.Hr. şi-a extins stăpânirea timp de opt ani chiar asupra Egiptului. Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 55

[41] Moabiții locuiau la sud de râul Arnon şi la sud-est de Canaan. În timpul călătoriei spre Canaan, regele moabit Balac l-a adus pe vrăjitorul Balaam să-i blesteme pe israeliți; blestemul se transformă însă în binecuvântare. O inscripție descoperită la Deir Alla (Iordania) atestă faptul că Balaam, fiul lui Beor, a fost o persoană istorică, un profet vizionar. Divinitatea națională moabită era Kemoş. Pe la jumătatea secolului IX î.Hr. ne este arătată o idee foarte clară despre situația moabiților. Ne este prezentată inscripția regelui Meşa care se laudă cu victoriile sale contra israeliților. Sfârşitul moabiților a sosit în momentul în care au fost asupriți de către asirieni, iar mai târziu de către Nabucodonosor al II –lea al Babilonului, în jurul anului 582 î.Hr. Prof.dr. Dumitru Abrudan, diacon prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, pp. 113-114.

[42] Amaleciții erau un popor nomad care, în timpul exodului, a atacat poporul Israel în deşertul Sinai şi în nordul îndepărtat al aceleiaşi peninsule. Timp de mai multe secole aceştia au fost duşmanii de moarte ai poporului Israel, fiind aşezați la granița sudică a Țării Sfinte (Ieşire 17,8; Facere 14,7; 36,12; Numeri 13,23). Amaleciții erau considerați descendenți din acelaşi strămoş cu evreii, ca urmaşii ai lui Esau, locuind în deşertul Sinai. Mai târziu, o parte din ei s-au infiltrat chiar în Țara Sfântă, trăind în regiunea Efraim (Jud 5,14;12,15). *Ibidem*, p 114.

la origine descendenţi din Isav, fratele lui Iacov (Facere 36, 12, 6) şi a ocupat teritoriul triburilor evreieşti Ruben şi Gad aflate la estul Iordanului şi Mării Moarte (spațiu numit Transiordania), avansând spre vest prin traversarea Iordanului. Cetatea Ierihon refăcută între timp de evrei a fost cucerită, devenind astfel un puternic şi strategic avanpost al moabiților în teritoriul israelit timp de 18 ani. Principalul trib afectat era Veniamin. Din mijlocul acestora s-a ridicat un tânăr îndrăzneț şi curajos, Aod, fiul lui Ghera, care, folosind o sabie neobişnuită, cu două tăişuri, lungă de *„un cot*" (aproximativ 50 centimetri)[43], prinsă la şold[44], pe sub manta, a inițiat o acțiune individuală ucigând discret pe regele Eglon aflat în Ghilgal, localitate apropiată de Ierihon.

Fugind în munții învecinați, Efraim, a chemat prin trâmbiță o armată pregătită dinainte şi printr-un marş rapid a ocupat vadul de trecere peste Iordan, blocând orice retragere a forțelor moabite, dezorientate prin pierderea regelui lor[45]. Cifra de 10.000 de soldați moabiți uciși în încercarea de retragere, indică faptul că armata lui Aod trebuie să fi fost numeroasă şi puternic animată de perspectiva eliberării naționale. Acțiunea lor a adus 80 de ani de pace triburilor israelite din această zonă (Jud. 3, 12-30).

O altă amenințare, venită de data aceasta dinspre vest, era provocată de cetățile filistene aflate pe coasta Mediteranei. Acest popor se afla şi el în fază de expansiune, bazându-se pe fierul armelor sale şi pe reputația lor de luptători vestiți[46].

Primul conflict menționat este prezentat în mod succint. Şamgar, fiul lui Anat a ucis cu un fier de plug[47] (ca o ironie pentru pofta acelora de

---

[43] *Ibidem*, p. 125.

[44] "Semiții apreciau că puterea omului era dată de muşchii coapselor. Din această cauză referințele biblice la putere urmează două trasee: abilitatea militară de a purta arma pe coapsă, de a rezista asaltului cu coapse fortificate, şi abilitatea sexuală de a genera urmaşi. Nu este de mirare, atunci, că în perioada patriarhilor jurămintele se legau plasându-se mâinile celui inferior sub coapsele celui superior care şedea (Gen. 28.9). De aceea, slăbirea coapselor era inclusă printre blestemele psalmistului împotriva duşmanilor săi"(Ps. 69.23). [xxx], *Slujirea lui Dumnezeu*, Editura Artemis, Bucureşti, 1995, p. 24.

[45] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 31.

[46] Pe vremea judecătorului Samuel, filistenii au distrus cetatea Şilo, care era un centru religios al evreilor. Saul, cel dintâi rege al Israelului, a căzut pe câmpul de luptă într-un conflict cu filistenii (1 Regi 31,1-4). David s-a luptat şi el cu filistenii biruindu-i şi punând capăt dominației lor asupra evreilor. Filistenii au reprezentat o amenințare continuă pentru israeliți. Chiar şi după unificarea statului evreiesc, filistenii au rămas independenți, producând ulterior tulburări ocazionale. Deşi niciodată nu au stăpânit o porțiune mare de pământ, de la numele lor îşi trage denumirea Palestina, țara din vestul Iordanului. Nebucadnețar, regele Babilonului, şi-a extins dominația şi asupra Palestinei. El a cucerit cetățile filistenilor, iar pe locuitori i-a deportat pe alte meleaguri ale imperiului său. Prof.dr. Dumitru Abrudan, diacon prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit*., p. 106.

[47] Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 32.

pământ), şase sute de filisteni, care doreau, conform principiului lor de infiltrare[48], să jefuiască şi să ocupe anumite teritorii (Jud. 3, 31).

Filistenii au constituit o puternică ameninţare pentru triburile israelite, reuşind uneori chiar să-şi extindă dominaţia asupra acestora. Deşi nu se precizează, totuşi, judecătorii Tola, fiul lui Pua din seminţia lui Isahar şi Iair din Galaad-ul lui Manase (Jud. 10, 1-5), se pare că au avut de înfruntat ameninţarea filistenilor, care au stăpânit o parte dintre triburile israelite timp de patruzeci de ani.

În timpul perioadelor de armistiţiu, provocările individuale care puteau aduce război erau condamnate şi reprimate. Părţile implicate ucideau sau predau de bună voie pe cei ce au săvârşit vreun rău (Jud. 15, 11). În acelaşi timp, ospitalitatea caracteristic orientală era respectată (Jud 19, 15-20), iar populaţiile contractau căsătorii în afara neamului de care aparţineau (Jud 3, 6; 14, 1-3, 10).

Judecătorul Samson a avut o incursiune individuală împotriva filistenilor (Jud. 15, 3-8), pe care a transformat-o într-un adevărat război personal, fără să-i angajeze pe ceilalţi evrei în acest conflict. Tribul Iuda, pe teritoriul căruia s-au desfăşurat aceste fapte, a trebuit să ia atitudine împotriva lui Samson disociindu-se de poziţia lui, pentru a nu se angaja într-un război nimicitor (Jud. 15, 10-14).

Prin acţiunile sale individuale (Jud. 15, 15-17), Samson (care a activat pe la 1070 î.Hr.)[49] a îndepărtat ameninţarea filisteană pentru douăzeci de ani (Jud. 15, 20). Doar o viclenie feminină a putut afla secretul puterii sale făcându-l vulnerabil, ceea ce nu l-a împiedicat ulterior să se jertfească într-o acţiune sinucigaşă, pentru a dărâma o mare casă în care se aflau aproximativ trei mii de filisteni (Jud. 16, 25-30).

Judecătorul Emegar, fiul lui Enan, a continuat lupta împotriva filistenilor, eliberând pentru mult timp poporul Israel de acest pericol (Jud. 16, 31).

O altă ameninţare au constituit-o amoniţii[50], care au cucerit şi ei teritorii ale anumitor triburi israelite aflate atât în estul Iordanului (Ruben,

---

[48] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit.*, p. 285.

[49] *Ibidem*, p. 285.

[50] Amoniţii erau un trib semitic ce locuia la nord de Marea Moartă, între râurile Arnon şi Iaboc. Ei erau înrudiţi cu israeliţii, prin Lot, nepotul lui Avraam (Facerea 19,38). Amoniţii s-au constituit ca stat înaintea Israelului şi datorită ameninţării lor a fost ales regele Saul (1Regi 12:12). Regatul amonit era protejat de invadatori printr-o serie de turnuri de control construite din piatră. Numeroase ziduri din piatră înconjurau cetatea amoniţilor făcând-o astfel foarte puternică şi rezistentă. Limba lor era foarte asemănătoare cu ebraica şi aveau capitala la Rabat-Amon, numită ulterior Filadelfia (azi Amman, capitala Iordaniei). Divinitatea naţională era Milcom. Roboam, fiul lui Solomon şi primul rege al statului Iuda despărţit, a avut ca mamă o amonită. S-au păstrat ca etnie, chiar şi în perioada elenistică (1Mac. 5:6). Prof. Dr. Dumitru Abrudan; Diacon Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 113; Pat Alexander, *Enciclopedia Biblică*, Bucureşti, 2002, p. 287.

Gad şi jumătate din Manase), timp de optsprezece ani, cât şi în vestul râului, în aceeaşi perioadă cu ameninţarea filistenilor (Jud. 10, 7-8). Prinşi între două forţe, filistenii la vest şi amoniţii la est, triburile Iuda, Veniamin şi Efraim au trebuit să facă faţă situaţiei, probabil acceptând pierderea anumitor teritorii în favoarea filistenilor, dar opunându-se amoniţilor.

Aceştia au ocupat anumite teritorii fixând un avanpost strategic în cetatea Galaad, pe teritoriul tribului Veniamin. Israeliţii au alcătuit şi ei o tabără militară în Miţpa.

Ieftae Galaaditul, un luptător viteaz[51], a încercat o detensionare a evenimentelor prin tratative, invocând atitudinea de pace de altădată a evreilor faţă de amoniţi, pe vremea când au cucerit pe Amorei[52] şi ţara Canaanului (Jud. 11, 12-27, Numerii 21, 21-24; 22, 2). El se străduieşte să aducă argumente pentru dreptul evreilor asupra Transiordaniei şi Canaanului, teritorii pe care le stăpânesc deja de aproape 300 de ani (Jud 11, 26). „Israel nu a intrat în Canaan ca un cuceritor care, pur si simplu, invadează un teritoriu, ci ca un proprietar care nu cere altceva decât să-şi croiască drum către locul din care plecase (vv.15-22); 2); fiecare popor moşteneşte teritoriul pe care i l-a hărăzit divinitatea în care crede (vv. 23-24); 3); dacă un teritoriu nu e revendicat de nimeni pe o anume durată, el devine proprietatea celui care îl foloseşte (vv. 25-26)”[53].

Soliile purtate de la o tabără la alta nu au adus nici un rezultat. Regele Amoniţilor a rămas neclintit în dorinţa de cucerire. Judecătorul Ieftae a preluat conducerea taberei din Miţpa şi a săvârşit un jurământ înaintea lui Dumnezeu, ceea ce constituia o practică obişnuită a unui conducător militar în

[51] „Când amoniţii au pătruns în ţinutul galaadean, localnicii s-au retras spre munţi, lipsiţi de un conducător. Trăia pe atunci un anume Iephtes care se trăgea dintr-un vechi neam nobil şi întreţinea pe cheltuiala lui o oaste proprie. Evreii i-au trimis soli şi l-au rugat să vină în ajutorul lor, făgăduind să se supună domniei sale atâta timp cât va trai. Iephtes nu le-a acceptat rugămintea, imputându-le faptul că nici ei nu i-au dat vreun sprijin când a fost nedreptăţit pe faţă de către fraţii lui. Căci nu le era frate de sânge, ci fusese născut de o femeie străină care cucerise iubirea tatălui lor şi ca atare fusese alungat, dispreţuindu-i-se slăbiciunea. De atunci el locuia în ţinutul numit Galaditis şi-i lua în solda lui pe toţi cei ce se refugiau la dânsul. În cele din urma, Iephtes s-a lăsat înduplecat de rugămin̦tile şi de jurământul lor, că primeau să se supună puterii sale pentru totdeauna, pregătindu-şi oastea de război” . Iosif Flaviu, *op. cit.*, cartea V, cap. 7, 8, p. 276.

[52] Amoriţii sunt o populaţie menţionată în jurul anului 2000 î. Hr., în Mesopotamia, iar în jurul anului 1800 î. Hr., în cetatea Mari (nordul Mesopotamiei, astăzi în Siria), ca în sec. 14 î. Hr., pe fondul conflictelor între autoritatea egipteană din Siro-Palestina şi principii locali, să se constituie chiar şi o ţară, în Siria, cu numele de Amurru. Este însă puţin probabil că Vechiul Testament face referire la acele populaţii. Mai degrabă termenul este generic. Walter Krauss, Civilizaţia Asiro-Babiloniană, traducere şi note Constantin Ionescu Boeru, Bucureşti, 2001, p.149.

[53] IPS Mitropolit, Bartolomeu Valeriu Anania, *op. cit.*, p. 288.

Antichitate, mai înainte de a începe o luptă importantă[54]. Pornind o puternică campanie militară împotriva invadatorilor, având sprijinul doar a două triburi, Iuda şi Veniamin, Ieftae a reuşit performanța de a-i împinge dincolo de Iordan, cucerind douăzeci de cetăți pe acest traseu (Jud. 11, 33).

Ieftae a rămas judecător (probabil doar al celor două triburi), timp de şase ani. I-a urmat Ibțan din Betleemul seminției lui Zabulon, localitate aflată la 11 km. de Nazaret[55], care i-a condus pe evrei şapte ani (Jud. 12, 8-10).

O perioadă deosebit de critică a constituit-o invazia madianiților timp de şapte ani (Jud. 6, 1). Aceştia erau un popor nomad[56], ce pendula între golful Aquaba şi muntele Sinai. Preocupați de comerț, dar şi de jaf, madianiții au venit în număr mare pe teritoriul triburilor israelite folosind cămile şi s-au revărsat „ca lăcustele", jefuind şi distrugând totul în calea lor. Evreii din anumite zone au trebuit să se retragă în zone cât mai inaccesibile, abandonând gospodăriile şi terenurile cultivate pe mâna invadatorilor.

Ghedeon din seminția lui Manase a fost ales de Dumnezeu pentru a conduce războiul împotriva madianiților. El a trimis soli prin întreaga seminție a lui Manase, dar şi către triburile Aşer, Zabulon şi Neftali (Jud. 6, 35), strângând o armată de 32.000 de luptători (Jud. 7, 3). O acțiune strategică în timpul nopții a doar trei sute de soldați conduşi de Ghedeon, a panicat tabăra madianiților prin sunete de trâmbiță, strigăte de descurajare şi zgomot de oale sparte (Jud. 7, 16-22). Madianiții au fugit după ce mulți s-au ucis accidental între ei.

Restul armatei evreieşti s-a poziționat pe direcția de fugă a duşmanilor, spre ieşirea din teritoriile invadate, la un vad de trecere a râului Iordan. Acolo au nimicit grosul armatei madianite, dar mulți au scăpat totuşi traversând râul. Din aproximativ 135.000 de oameni rămăseseră doar 15.000, căpeteniile Oreb şi Zeeb pierzându-şi viața (Jud. 7, 23-25).

Ghedeon a fost hotărât să distrugă complet forțele madianite, de aceea le-a urmărit traversând şi el Iordanul, dar în aşa fel încât să nu fie observat. Madianiții s-au regrupat în localitatea Carcor şi şi-au ales alte căpetenii, pe Zebah şi Țalmuna, crezând că se află în siguranță. Evreii i-au surprins total nepregătiți, tabăra Madianiților a fost învălmăşită, învinsă şi pusă pe fugă. Căpeteniile au fost prinse şi pedepsite, anulându-se pentru foarte mulți ani pericolul madianit (Jud. 8, 4, 10-12). "Astfel s-au supus Madianiții înaintea fiilor lui Israel şi nu s-au mai apucat să-şi ridice capul şi s-a odihnit țara patruzeci de ani, în zilele lui Ghedeon" (Jud 8, 28).

---

[54] Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *op. cit*., p.113.
[55] *Ibidem*, p. 111.
[56] *Ibidem*, p. 88.

Concluzii

În perioada judecătorilor ce a premers monarhia, războiul poporului evreu a avut un caracter deosebit. Din statutul de cuceritori au devenit apărători ai cetăților şi teritoriilor dobândite. Evreii au înțeles că toate conflictele militare prin care trebuiau să treacă sunt încercările propriei credințe mozaice, abandonată adesea în fața ademenitoarelor culte canaanite. Trecerea la o altă credință înseamnă fisurarea unității de neam, ceea ce produce lipsa unității militare, aspect grav în contextul lipsei de stabilitate teritorială şi de inexistență statală.

În principiu, poporul Israel a luptat doar pentru propria existentă şi în consecință pentru păstrarea credinței sale, dar principiul soluționării cu armele a oricărui conflict a provocat pentru prima dată şi război fratricid, ceea ce nu ar fi trebuit să se întâmple.

Inexistența unei armate de profesionişti a adus numeroase înfrângeri. Totuşi, arta militară constituia o deosebită atracție pentru toți bărbații, unii dintre ei ajungând prin antrenament şi situații reale de luptă la performanțe deosebite, ce edificau şi atrăgeau şi pe ceilalți la cunoaşterea mai mult sau mai puțin a acestei preocupări vitale în contextul Antichității.

Amenințarea continuă a determinat o viziune specială în privința soldatului. El practică o activitate nobilă, cu efect decisiv pentru însăşi existența neamului său. Chiar dacă pacea alternează cu războiul, soldatul trebuie să vegheze continuu, să se antreneze pentru ziua în care i se va cere să-şi dovedească devotamentul, iscusința şi vitejia. Calitatea armelor folosite contează destul de mult, dar oamenii care le mânuiesc pot evidenția slăbiciunile acestora sau dimpotrivă, le pot suplini prin iscusință militară, încredere în sine şi vitejie.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
"CAROL I"

Redactori: ***Ioan GRECU***
Laura MÎNDRICAN

Tehnoredactor: ***Gabriela CHIRCORIAN***

ISSN 1584 - 1928

Bun de cules: 01.02.2008	Bun de multiplicat: 31.03.2008
Hârtie copiator: A3	Format: A5
Coli tipar: 27,5	Coli editură: 13,75

Lucrarea conține 440 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare "Carol I"
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: buletin@unap.ro
Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307